دلائل النبوة

Delâilü'n-Nübüvve

Hz. Muhammed'in ﷺ Mucizelerle Dolu Hayatı

Beyhakî

4

OCAK

Delâilü'n-Nübüvve

el-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(384-458 H./994-1066 M.)

دلائل النبوة

Cilt 4

Delâilü'n-Nübüvve
1. baskı – İstanbul
Cilt 4
Aralık 2017
Özgün adı: Delâilü'n-nübüvve ve-ma'rifetu hâli sâhibi'ş-şerîa
Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyn b. Alî el-Beyhakî (384-458 H./994-1066 M.)
Arapça neşir: Dârur-Reyyân lit-turâs, Abdulmu'tî Kal'acî tahkiki ile, Kahire 1408/1988
İSBN: 978-605-4659-29-6
Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız
Redaksiyon: Yusuf Özbek
Kapak: Edib Agagjyshi
Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11
Bağcılar/ İSTANBUL
Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266
İsteme ve Haberleşme Adresi
www.ocakyayincilik.com
OCAK YAYINCILIK
Millet Cad. Gülsen Apt.
No. 19 Kat: 4 D. 7
Yusufpaşa
Aksaray, İstanbul
GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

İÇİNDEKİLER

بَابُ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ وَمَا ظَهَرَ فِيهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Huneyn Gazvesi ve Bu Gazvede Peygamberlik Mucizesinin Gösterilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ [عُمَرَ بْنِ] قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، وَعَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، وَالزُّهْرِيِّ، وعَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، وَعَبْدُ اللهِ بْنِ الْمُكَدَّمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الثَّقَفِيِّ، عَنْ حَدِيثِ حُنَيْنٍ حِينَ سَارَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَسَارُوا إِلَيْهِ فَبَعْضُهُمْ يُحَدِّثُ مَا لَا يُحَدِّثُ بِهِ بَعْضٌ، وَقَدِ اجْتَمَعَ حديثهم: أن رسول الله ﷺ لَمَّا فَرَغَ مِنْ فَتْحِ مَكَّةَ، جَمَعَ مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ النَّصْرِيُّ بَنِي نَصْرٍ، وَبَنِي جُشَمَ، وَبَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ، وَأَوْزَاعًا مِنْ بَنِي هِلَالٍ، وَهُمْ قَلِيلٌ، وَنَاسًا مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عامر، وعوف بن عامر، وَأَوْعَبَتْ مَعَهُ ثَقِيفٌ الْأَحْلَافَ، وَبَنُو مَالِكٍ، ثُمَّ سَارَ بِهِمْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَسَاقَ مَعَهُ الْأَمْوَالَ وَالنِّسَاءَ وَالْأَبْنَاءَ، فَلَمَّا سَمِعَ بِهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، بَعَثَ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَبِي حَدْرَدٍ الْأَسْلَمِيَّ، فَقَالَ: اذْهَبْ فَادْخُلْ فِي الْقَوْمِ حَتَّى تَعْلَمَ لَنَا مِنْ عِلْمِهِمْ فَدَخَلَ فِيهِمْ فَمَكَثَ فِيهِمْ يَوْمًا أَوِ اثْنَيْنِ ثُمَّ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ خَبَرَهُمْ، فَقَالَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: أَلَا تَسْمَعُ مَا يَقُولُ ابْنُ أَبِي حَدْرَدٍ، فَقَالَ عُمَرُ ﷺ: كَذَبَ، فَقَالَ: ابْنُ أَبِي حَدْرَدٍ وَاللهِ لَئِنْ كَذَّبْتَنِي يَا عُمَرُ لَرُبَّمَا كَذَّبْتَ بِالْحَقِّ، فَقَالَ عُمَرُ: أَلَا تَسْمَعُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا يَقُولُ ابْنُ أَبِي حَدْرَدٍ فَقَالَ: «قَدْ كُنْتَ يَا عُمَرُ ضَالًّا فَهَدَاكَ اللهُ» .

Câbir b. Abdillah, Amr b. Şuayb, Zührî, Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm ve Abdullah b. el-Mukeddim b. Abdirrahman es-Sekafî, Huneyn gazvesinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına gelmesini ve kendilerinin de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmelerini anlatırken her biri diğerinden biraz daha farklı anlattı. Ancak mânâ olarak hepsi de aynı şekilde şöyle dediler: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke'yi fethettikten sonra Mâlik b. Avf en-Nasrî, Nasr oğullarını, Cuşem oğullarını, Sa'd b. Bekr oğullarını, Hilâl oğullarından bazı grupları, Amr b. Âmir ve Avf b. Âmir oğullarından bazı

kimseleri, müttefiki olan Sakîf'lileri ve Mâlik oğullarını toplayarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) saldırmak üzere yola çıktı. Yanlarında hayvanları, kadınları ve çocukları da getirmişlerdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu durumdan haberdar olunca Abdullah b. Ebî Hadred el-Eslemî'yi aralarına gönderdi ve ona: *"Gidip aralarına gir ve neler yaptıklarını öğren"* buyurdu. Bunun üzerine Abdullah b. Ebî Hadred aralarına girdi ve yanlarında bir veya iki gün kaldı. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve durumlarını kendisine haber verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb'a: *"İbn Ebî Hadred'in ne dediğini işitiyor musun?"* buyurunca, Ömer: "Yalan söylüyor" karşılığını verdi. Bunun üzerine İbn Ebî Hadred: "Ey Ömer! Eğer beni yalanladıysan vallahi hakkı da yalanladın demektir" dedi. Ömer b. el-Hattâb: "İbn Ebî Hadred'in ne dediğini işitiyor musun?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Sen delalette idin ve Allah seni hidayet erdirdi"* buyurdu.

ثُمَّ بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ، فَسَأَلَهُ أَدْرَاعًا عِنْدَهُ مِائَةَ دِرْعٍ وَمَا يُصْلِحُهَا مِنْ عِدَّتِهَا، فَقَالَ: أَغَصْبًا يَا مُحَمَّدُ فقال: بل عادية مَضْمُونَةٌ حَتَّى نُؤَدِّيَهَا عَلَيْكَ، ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَائِرًا- زَادَ أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي رِوَايَتِهِ قَالَ:ابْنُ إِسْحَاقَ. حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى حُنَيْنٍ فِي أَلْفَيْنِ مِنْ مَكَّةَ، وَعَشَرَةِ آلَافٍ كَانُوا مَعَهُ فَسَارَ بِهِمْ .

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَاسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَتَّابَ بْنَ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي الْعِيصِ ابن أُمَيَّةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ عَلَى مَكَّةَ أَمِيرًا .

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Safvân b. Umeyye'ye birini gönderip kendisinden zırhlar istedi. Safvân'da yüz zırh ve teçhizatı bulunmaktaydı. Safvân: "Ey Muhammed! Bunları gasp olarak mı alacaksın?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aksine, emanet olarak alıyoruz. Biz onları sana geri verinceye kadar onlar kefalet altındadırlar"* cevabını verdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yaya olarak çıkıp gitti.

Ebû Abdillah rivayetinde şu ziyade yer almıştır: İbn İshâk'ın bildirdiğine göre Zührî: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke'den iki bin, kendisiyle birlikte

çıkan ashâbından da on bin kişi ile yola çıktı" demiştir.[1]

İbn İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Attâb b. Esîd Ebi'l-Îs b. Umeyye b. Abdişems'i Mekke'de idareci olarak bıraktı."

وَزَادَ أَيْضًا عَنِ ابْنِ إِسْحَاق بِإِسْنَادِهِ الْأَوَّلِ أَنَّ مَالِكَ بْنَ عَوْفٍ أَقْبَلَ فِيمَنْ مَعَهُ مِمَّنْ جَمَعَ مِنْ قَبَائِلِ قَيْسٍ وَثَقِيفٍ، وَمَعَهُ دُرَيْدُ بْنُ الصِّمَّةِ شَيْخٌ كَبِيرٌ فِي شِجَارٍ لَهُ يُعَادُ بِهِ حَتَّى نَزَلَ النَّاسُ بِأَوْطَاسٍ فَقَالَ دُرَيْدٌ حِينَ نَزَلُوا بِأَوْطَاسٍ فَسَمِعَ رُغَاءَ الْبَعِيرِ ، وَنَهِيقَ الحمير ، وبعار الشَّاءِ ، وَبُكَاءَ الصَّغِيرِ: بِأَيِّ وَادٍ أَنْتُمْ؟ فَقَالُوا: بِأَوْطَاسٍ، قَالَ: نِعْمَ مَجَالُ الْخَيْلِ، لَا حَزْنٌ ضَرِسٌ وَلَا سهل دهس مالي أَسْمَعُ رُغَاءَ الْبَعِيرِ، وَبُكَاءَ الصغير، ونهيق الحمار، وبعار الشَّاءِ؟ فَقَالُوا: سَاقَ مَالِكٌ مَعَ النَّاسِ أَمْوَالَهُمْ وَذَرَارِيَّهُمْ وَنِسَاءَهُمْ. قَالَ: فَأَيْنَ مَالِكٌ؟ فَدُعِيَ مَالِكٌ، فَقَالَ يَا مَالِكُ! إِنَّكَ قَدْ أَصْبَحْتَ رَئِيسَ قَوْمِكَ، وَإِنَّ هَذَا يَوْمٌ كَائِنٌ لَهُ مَا بَعْدَهُ مِنَ الْأَيَّامِ، فَمَا دَعَاكَ إِلَى أَنْ تَسُوقَ مَعَ النَّاسِ أَمْوَالَهُمْ وَأَبْنَاءَهُمْ وَنِسَاءَهُمْ؟، قَالَ: أَرَدْتُ أَنْ أَجْعَلَ خَلْفَ كُلِّ رَجُلٍ أَهْلَهُ وَأَمْوَالَهُ لِيُقَاتِلَ عَنْهُمْ، قَالَ: فَانْقَضَّ بِهِ دُرَيْدٌ، وَقَالَ: يَا رَاعِيَ ضَأْنٍ وَاللهِ وَهَلْ يَرُدُّ وَجْهَ الْمُنْهَزِمِ شَيْءٌ؟ إِنَّهَا إِنْ كَانَتْ لَكَ لَمْ يَنْفَعْكَ إِلَّا رَجُلٌ بِسَيْفِهِ وَرُمْحِهِ، وَإِنْ كَانَتْ عَلَيْكَ فُضِحْتَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ فَارْفَعِ الْأَمْوَالَ وَالنِّسَاءَ وَالذَّرَارِيَّ إِلَى عَلْيَاءِ قَوْمِهِمْ وَمُمْتَنِعِ بِلَادِهِمْ.

Ebû Abdillah yine İbn İshâk kanalıyla bir önceki isnadıyla şu ziyadede bulunmuştur: Mâlik b. Avf, Kays ve Sakîf kabilelerinden toplamış olduğu kimselerle geldi. Beraberinde Dureyd b. es-Sımme de vardı. Bu yaşlı bir kimse idi ve deve üstünde hevdec içinde taşınıyordu. Evtâs'a indikleri zaman Dureyd, deve sesi, eşek anırması, davar melemesi ve çocuk ağlaması işitti. Bunun üzerine: "Siz hangi vadidesiniz?" diye sordu. "Evtâs vadisindeyiz" dediler. Dureyd: "Orası ne güzel at koşturulacak bir yerdir! Orası ne keskin kayalı bir tepelik, ne de toprağı yumuşak bir düzlüktür. Ancak ne oluyor da deve sesi, çocuk ağlaması, eşek anırması ve davar melemesi işitiyorum?" deyince: "Mâlik, halk ile birlikte mallarını çocuklarını ve kadınlarını da getirdi" karşılığını verdiler.

Dureyd: "Mâlik nerededir?" diye sorunca, Mâlik çağrıldı. Dureyd: "Ey

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/55).

Mâlik! Sen kavminin liderisin. Bu günden sonra başka günler de olacaktır. Neden halk ile birlikte onların mallarını, çocuklarını ve kadınlarını getirdin?" deyince, Mâlik: "Onlardan her birinin ardında ailesini ve malını koymak istedim ki kişi onları savunarak savaşsın" karşılığını verdi. Bunun üzerine Dureyd onu azarlayarak: "Ey koyun çobanı! Savaştan kaçan kimseyi bir şey geri çevirebilir mi? Eğer savaş lehine olursa kılıçlı ve mızraklı kimselerden başkası sana fayda vermez. Eğer aleyhine olursa ailenin ve malının içinde rezil olup gidersin. Sen malları, kadınları ve çocukları beldelerinin korunaklı yerlerine ve kavimlerinin üst taraflarına çıkar" dedi.

ثُمَّ قَالَ دُرَيْدٌ: وَمَا فَعَلَتْ كَعْبٌ وَكِلَابٌ؟ فَقَالُوا: لَمْ يَحْضُرْهَا مِنْهُمْ أَحَدٌ، فَقَالَ: غَابَ الْحَدُّ وَالْجِدُّ لَوْ كَانَ يَوْمَ عَلَاءٍ وَرِفْعَةٍ لَمْ تَغِبْ عَنْهُ كَعْبٌ وَكِلَابٌ، [وَلَوَدِدْتُ لَوْ فَعَلْتُمْ مَا فَعَلَتْ كَعْبٌ وَكِلَابٌ] فَمَنْ حَضَرَهَا؟ فَقَالُوا عُمَرُ بْنُ عَامِرٍ، وَعَوْفُ بْنُ عَامِرٍ، فَقَالَ: ذَانِكَ الْجَذَعَانِ لَا يَضُرَّانِ وَلَا يَنْفَعَانِ، فَكَرِهَ مَالِكٌ أَنْ يَكُونَ لِدُرَيْدٍ فِيهَا رَأْيٌ، فَقَالَ: إِنَّكَ قَدْ كَبِرْتَ وَكَبِرَ عِلْمُكَ وَاللهِ لَتُطِيعُنَّ يَا مَعْشَرَ هَوَازِنَ أَوْ لَأَتَّكِئَنَّ عَلَى هَذَا السَّيْفِ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ ظَهْرِي، فَقَالُوا: أَطَعْنَاكَ. ثُمَّ قَالَ مَالِكٌ لِلنَّاسِ إِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فَاكْسِرُوا جُفُونَ سُيُوفِكُمْ ثُمَّ شُدُّوا شَدَّةَ رَجُلٍ وَاحِدٍ .

Sonra Dureyd: "Ka'b ve Kilâb ne yaptı?" diye sorunca: "Burada onlardan hiç kimse yoktur" dediler. Dureyd: "Hiddet ve şecaat kayboldu. Eğer yücelme ve yükselme günü olsaydı, ondan ne Ka'b ne de Kilâb geri kalmazdı. Sizin de Ka'b ve Kilâb gibi yapmış olmanızı isterdim. Bu toplulukta sizden kim hazır bulundu?" deyince: "Amr b. Âmir ve Avf b. Âmir" dediler. Dureyd: "Bu iki kuzunun ne zararları olur, ne de faydaları" dedi. Mâlik bu konuda Dureyd'in görüş sahibi olmasından hoşlanmamıştı ki: "Senin yaşlandığın gibi aklın da yaşlanmış bulunmaktadır. Ey Hevâzin topluluğu! Vallahi ya bana itaat edersiniz ya da sırtımdan çıkıncaya kadar bu kılıcın üzerine dayanırım!" dedi. Bunun üzerine Hevâzin topluluğu: "Sana itaat ettik" karşılığını verdi.

Sonra Mâlik halka: "Onları gördüğünüz zaman kılıçlarınızın kınını kırın ve bir tek adamın saldırışı gibi saldırın" dedi.[1]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/52, 53) Bakın: İbn Kesîr, *Târîh* (4/323).

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: حَدَّثَنِي أُمَيَّةُ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّهُ حُدِّثَ أَنَّ مَالِكَ بْنَ عَوْفٍ بَعَثَ عُيُونًا مِمَّنْ مَعَهُ فَأَتَوْهُ وَقَدْ تَقَطَّعَتْ أَوْصَالُهُمْ، فَقَالَ: وَيْلَكُمْ! مَا شَأْنُكُمْ؟ فَقَالُوا: أَتَانَا رِجَالٌ بِيضٌ على خيل بلق، فو الله مَا تَمَاسَكْنَا أَنْ أَصَابَنَا مَا تَرَى، فَمَا رَدَّهُ ذَلِكَ عَنْ وَجْهِهِ أَنْ مَضَى عَلَى مَا يُرِيدُ .

İbn İshâk der ki: Umeyye b. Abdillah b. Amr b. Osmân b. Affân'ın bildirdiğine göre Mâlik b. Avf, Müslümanların üzerine casus gönderdi. Ancak gönderdiği bu casuslar uzuvları kesilmiş bir şekilde geri döndüler. Onlara: "Vay halinize! Size ne oldu öyle?" diye sorduğunda: "Alacalı atlar üzerinde beyaz adamlar üzerimize saldırdı. Vallahi ne olup bittiğini anlamadan gördüğün bu hale geldik" dediler. Vallahi bu durum da onu niyet etmiş olduğu şeyden geri çevirmedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عِيسَى الرَّازِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ يوم حنين لن تغلب مِنْ قِلَّةٍ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ﴾ قَالَ الرَّبِيعُ وَكَانُوا اثْنَيْ عَشَرَ أَلْفًا مِنْهُمْ أَلْفَانِ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ.

Rabî' bildiriyor: Huneyn savaşı sırasında adamın biri: "Artık azlıktan dolayı yenilmek yok!" deyince bu sözü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağırına gitti. Bunun üzerine: **"Andolsun, Allah birçok yerde ve Huneyn savaşı gününde size yardım etmiştir"**[2] âyeti nazil oldu. O zamanlar Müslümanlar on iki bin kişiydi. Bunlardan iki bini Mekke'dendi.

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الْحَافِظُ وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سِنَانِ بْنِ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، وَهُوَ الْحَارِثُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى حُنَيْنٍ وَكَانَتْ لِقُرَيْشٍ شَجَرَةٌ خَضْرَاءُ عظيمة، يَأْتُونَهَا كُلَّ سَنَةٍ فَيُعَلِّقُونَ عَلَيْهَا سِلَاحَهُمْ، وَيَعْكُفُونَ عِنْدَهَا،

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/54).

[2] Tevbe Sur. 25

وَيَذْبَحُونَ عِنْدَهَا، وَكَانَتْ تُسَمَّى ذَاتَ أَنْوَاطٍ، فَمَرَرْنَا بِشَجَرَةٍ عَظِيمَةٍ خَضْرَاءَ، فَتَنَادَيْنَا مِنْ جَنْبَيِ الطَّرِيقِ، وَنَحْنُ نَسِيرُ إِلَى حُنَيْنٍ يَا رَسُولَ اللهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللهُ أَكْبَرُ كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى لِمُوسَى: اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ إِنَّهَا السُّنَنُ، لَتَأْخُذُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ».

Ebû Vâkid el-Leysî Hâris b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn savaşına çıktık. Kureyşlilerin her yıl yanına gelip üzerine silahlarını astıkları, yanında itikâfa girdikleri ve kendisi için kurbanlar kestikleri büyük yeşil bir ağaç vardı. Ona Zâtu Envât denilirdi. Biz de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn'e giderken büyük yeşil bir ağacın yanından geçtik. Bunun üzerine yolun yan taraflarından: "Ey Allah'ın Resûlü! Onların Zâtu Envât'ı olduğu gibi bize de bir Zâtu Envât ağacı kıl" diye seslenmeye başladık. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahu Ekber! Bu söz Musâ'nın kavminin Musâ'ya dediği gibi: «Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap» demelerine benzer. Şüphesiz ki sizler, sizden öncekilerin izini takib ediyorsunuz"* buyurdu.[1]

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الأَصْبَهَانِيُّ إِمْلاءً، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ، أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سِنَانِ بْنِ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ أَتَى حُنَيْنًا مَرَّ بِشَجَرَةٍ تَعَلَّقَ الْمُشْرِكُونَ عَلَيْهَا أَسْلِحَتَهُمْ يُقَالُ لَهَا ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ: اللهُ أَكْبَرُ هَذَا كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى لِمُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلهاً كَما لَهُمْ آلِهَةٌ لَتَرْكَبُنَّ سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ.

Ebû Vâkıd el-Leysî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn'e geldiği zaman müşriklerin silahlarını astıkları ve kendisine Zâtu Envât denilen ağacın yanına geldi. Bunun üzerine Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Onların Zâtu Envât'ı olduğu gibi bize de bir Zâtu Envât kıl" denilince: *"Allahu Ekber! Bu söz Musâ'nın kavminin Musâ'ya dediği gibi: «Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap» demelerine benzer.*

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/56) Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/325).

Şüphesiz ki sizler, sizden öncekilerin izini takib ediyorsunuz" buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَّامٍ عَنْ زَيْدٍ يَعْنِي ابْنَ سَلَّامٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَّامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا السَّلُولِيُّ أَنَّهُ حَدَّثَهُ سهل بن الْحَنْظَلِيَّةِ أَنَّهُمْ سَارُوا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ فَأَطْنَبُوا السَّيْرَ حَتَّى كَانَ عَشِيَّةً فَحَضَرْتُ صَلَاةَ الظُّهْرِ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَجَاءَ رَجُلٌ فَارِسٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي انْطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ حَتَّى طَلَعْتُ جَبَلَ كَذَا وَكَذَا، فَإِذَا أَنَا بِهَوَازِنَ عَلَى بَكْرَةِ آبَائِهِمْ بِظُعُنِهِمْ وَنَعَمِهِمْ وَشَائِهِمُ اجْتَمَعُوا إِلَى حُنَيْنٍ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَقَالَ: تِلْكَ غَنِيمَةُ الْمُسْلِمِينَ غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ، ثُمَّ قَالَ: مَنْ يَحْرُسُنَا اللَّيْلَةَ؟ قَالَ أَنَسُ بْنُ أَبِي مَرْثَدٍ الْغَنَوِيُّ: أَنَا، يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: فَارْكَبْ، فَرَكِبَ فَرَسًا لَهُ، وجَاءَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اسْتَقْبِلْ هَذَا الشِّعْبَ حَتَّى تَكُونَ فِي أَعْلَاهُ، وَلَا تُغَرَّنَّ مِنْ قِبَلِكَ اللَّيْلَةَ» فَلَمَّا أَصْبَحْنَا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى مُصَلَّاهُ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قَالَ: هَلْ أَحْسَسْتُمْ فَارِسَكُمْ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ مَا أَحْسَسْنَاهُ، فَثُوِّبَ بِالصَّلَاةِ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي وَهُوَ يَلْتَفِتُ إِلَى الشِّعْبِ حَتَّى إِذَا قَضَى صَلَاتَهُ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَبْشِرُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ فَارِسُكُمْ» ، فَجَعَلْنَا نَنْظُرُ إِلَى الشَّجَرَةِ فِي الشِّعْبِ فَإِذَا هُوَ قَدْ جَاءَ حَتَّى وَقَفَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنِّي انْطَلَقْتُ حَتَّى كُنْتُ فِي أَعْلَى هَذَا الشِّعْبِ حَيْثُ أَمَرَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا أَصْبَحْتُ طَلَعْتُ الشِّعْبَيْنِ كِلَيْهِمَا فَنَظَرْتُ فَلَمْ أَرَ أَحَدًا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «هَلْ نَزَلْتَ [اللَّيْلَةَ] ؟» قَالَ: لَا إِلَّا مُصَلِّيًا أَوْ قَاضِيَ حَاجَةٍ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «قَدْ أَوْجَبْتَ فَلَا عَلَيْكَ أَلَّا تَعْمَلَ بَعْدَهَا» .

Sehl b. el-Hanzaliyye bildiriyor: Huneyn savaşı sırasında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yola çıkmıştık. Yürüyüşümüz uzun sürmüş ve akşamüstü olmuştu. Ben de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında öğle namazında hazır bulunmuştum. O sırada bir atlı geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Sizin yanınıza gelene kadar filan ve filan dağı geçtim. Hevâzin kabilesi büyükten küçüğe, yüklü yüksüz develeri ve kadınları ile Huneyn'de toplanmış bulunmaktalar"

---

[1] Tirmizî, *fiten* 18 (2180).

dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm edip: *"Yarın bunlar Müslümanların ganimeti olacaktır inşallah"* buyurdu. Sonra: *"Bu gece nöbetimizi kim tutacak?"* diye sorunca, Enes b. Ebî Mersed el-Ğanevî: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben tutarım" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu dağa git ve en yüksek yerine çık. Bu gece senin bulunduğun taraftan saldırıya uğramayalım"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabahladığında namazgâhına gidip iki rekât namaz kıldı. Sonra: *"Atlınızı gördünüz mü?"* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Görmedik" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine namaza başladı. Namaz kılarken de dağa doğru bakıyordu. Namazı bitirip selam verdiğinde: *"Müjdeler olsun! Atlınız geldi"* buyurdu. Biz de dağdaki ağaçların ardına bakmaya başladık. Bir süre sonra atlı geldi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında durup: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emrettiği gibi dağın en yüksek yerine çıktım. Sabahladığım zaman da her iki dağa çıkıp bakındım, ancak kimseyi görmedim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu gece hiç (nöbet yerinden) aşağı indin mi?"* diye sorunca: "Hayır! Ancak namaz kılmak ve ihtiyaç gidermek için indim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen (cenneti) kazanacak bir amel işledin. Bundan sonra (başka) bir amel işlemesen zararı yoktur"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ فَخَرَجَ مَالِكُ بْنُ عوف بمن مَعَهُ إِلَى حُنَيْنٍ، فَسَبَقَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَعَدُّوا، وَتَهَيَّئُوا فِي مَضَايِقِ الْوَادِي وَأَحْنَائِهِ وَأَقْبَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وأصحابه فَانْحَطَّ بِهِمُ الْوَادِي فِي عَمَايَةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا انْحَطَّ النَّاسُ ثَارَتْ فِي وُجُوهِهِمِ الْخَيْلُ فَشَدَّتْ عَلَيْهِمْ وَانْكَفَأَ النَّاسُ مُنْهَزِمِينَ لَا يُقْبِلُ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَانْحَازَ رسول الله ﷺ ذَاتَ الْيَمِينِ يَقُولُ: أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمُّوا إِلَيَّ أَنَا رَسُولُ اللهِ، أَنَا رَسُولُ اللهِ أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الله، فَلَا شَيْءَ، وَرَكِبَتِ الْإِبِلُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَمَرَ النَّاسَ وَمَعَهُ رَهْطٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَرَهْطٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ، وَالْعَبَّاسُ آخِذٌ بِحَكَمَةِ بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ وَهُوَ عَلَيْهَا قَدْ شَجَرَهَا، قَالَ: وَثَبَتَ مَعَهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ: عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَأَبُو سُفْيَانَ بْنُ

---

[1] Ebû Dâvud, *cihâd* 2501) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (4/225, 226).

الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ، وَرَبِيعَةُ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَأَيْمَنُ بْنُ أُمِّ أَيْمَنَ وَهُوَ ابن عبيد، وأسامة ابن زَيْدٍ، وَثَبَتَ مَعَهُ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ: أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ ، وَرَجُلٌ مِنْ هَوَازِنَ عَلَى جَمَلٍ لَهُ أَحْمَرَ بِيَدِهِ رَايَةٌ سَوْدَاءُ عَلَى رَأْسِ رُمْحٍ لَهُ طَوِيلٍ أَمَامَ هَوَازِنَ، وَهَوَازِنُ خَلْفَهُ إذا أَدْرَكَ النَّاسَ طَعَنَ بِرُمْحِهِ، وَإِذَا فَاتَهُ النَّاسُ رَفَعَ رُمْحَهُ لِمَنْ وَرَاءَهُ فَاتَّبَعُوهُ [فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ هَوَى لَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَرَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ يُرِيدَانِهِ، فَأَتَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ مِنْ خَلْفِهِ فَضَرَبَ عُرْقُوبَي الْجَمَلِ، فَوَقَعَ على عَجُزِهِ، وَوَثَبَ الأَنْصَارِيُّ عَلَى الرَّجُلِ فَضَرَبَهُ ضَرْبَةً أَطَنَّ قَدَمَهُ بِنِصْفِ سَاقِهِ، فَانْجَعَفَ عَنْ رَحْلِهِ، وَاجْتَلَدَ النَّاسُ فو الله مَا رَجَعَتْ رَاجِعَةُ النَّاسِ مِنْ هَزِيمَتِهِمْ حَتَّى وَجَدُوا الأَسْرَى مُكَتَّفِينَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ] . فَلَمَّا انْهَزَمَ مَنْ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ جُفَاةِ أَهْلِ مَكَّةَ، تَكَلَّمَ رِجَالٌ مِنْهُمْ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ مِنَ الضِّغْنِ، فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ: لَا تَنْتَهِي هَزِيمَتُهُمْ دُونَ الْبُحُورِ، وَإِنَّ الأَزْلَامَ لَمَعَهُ فِي كِنَانَتِهِ.

Câbir b. Abdillah anlatıyor: Mâlik b. Avf kendisiyle birlikte olan adamlarıyla Huneyn'e doğru yola çıktı. Mâlik, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce oraya ulaştı ve vadinin dar geçidinde ve etrafında hazırlıklarını yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbı oraya doğru yöneldi ve sabaha karşı alaca karanlıkta vadiye indi. İnsanlar vadiye inince ve atlılar üzerlerine saldırıya geçince hezimete uğrayarak geri döndüler. Artık birbirlerine bakmaksızın kaçışıyorlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sağ tarafa yönelerek: *"Ey insanlar! Bana gelin, ben Allah'ın Resûlü'yüm, ben Allah'ın Resûlü'yüm. Ben Muhammed b. Abdullah'ım"* diye seslenmeye başladı. Orada bir şey kalmamış ve hezimet sırasında develer üst üste yığılmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), insanların bu durumunu gördüğünde yanında Ehl-i Beyt'inden bir grup ve Muhacirlerden bir grup vardı. Abbâs, beyaz katırının gemini tutmuştu ki, hayvan ağzını açmıştı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ehl-i Beyt'inden Ali b. Ebî Tâlib, Ebû Süfyân b. el-Hâris b. Abdilmuttalib, Eymen b. Ümmü Eymen (İbn Ubeyd) ve Usâme b. Zeyd yanında kalmıştı. Muhacirlerden de Ebû Bekr ve Ömer yanında kalmıştı. Kırmızı bir erkek devesi üzerinde olan Hevâzin'li bir adam vardı. Elinde siyah bir bayrağı vardı. Bu bayrak uzunca bir mızrağın ucuna takılı idi. Bu kişi Hevâzinlilerin önünde bulunuyordu. Hevâzin ise onun arkasındaydı. Yetiştiği kişileri mızrağıyla vuruyordu. Kendisini geçenler olduğunda kendisini

görmeleri için arkasındakilere mızrağını kaldırıyor ve böylece peşinden geliyorlardı.

Hal böyle iken Ali b. Ebî Tâlib ve Ensâr'dan bir adam peşine takıldılar. Ali b. Ebî Tâlib arkasından gelip devesinin iki ayağına birden vurdu ve deve gerisi üzerine yere düştü. Bunun üzerine Ensârî de adamın üzerine atıldı ve ona öyle bir darbe vurdu ki sanırım bacağının yarısıyla birlikte ayağını da kopardı. Adam devesinden yere düşünce insanlar bundan cesaret buldular. Vallahi Müslümanlar dağılıp kaçtıklarında geri dönenler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında esirlerin ellerinin arkadan bağlı olduklarını gördüler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında olanlar kaçışınca, Mekke ehli bedevilerinin kaba adamlarından bazıları içlerindeki kin dolayısıyla konuşmaya başladılar. Ebû Süfyân b. Harb da: "Onların hezimeti denize varmadan son bulmaz" diyordu. Fal okları da yanında torbası içinde idi.

وَزَادَ أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي رِوَايَتِهِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ ابن أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، قَالَ: سَارَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى حُنَيْنٍ وَإِنَّهُ لَيُظْهِرُ الْإِسْلَامَ، وَإِنَّ الْأَزْلَامَ الَّتِي يَسْتَقْسِمُ بِهَا لَفِي كِنَانَتِهِ.

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ وَصَرَخَ كَلَدَةُ بْنُ الْحَنْبَلِ وَهُوَ مَعَ أَخِيهِ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ وَكَانَ أَخَاهُ لِأُمِّهِ وَصَفْوَانُ يَوْمَئِذٍ مُشْرِكٌ: أَلَا بَطَلَ السِّحْرُ الْيَوْمَ، فَقَالَ صَفْوَانُ اسْكُتْ فَضَّ الله فاك، فو الله لَأَنْ يَرُبَّنِي رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَرُبَّنِي رَجُلٌ مِنْ هَوَازِنَ.

قَالَ حسّان:

رَأَيْتُ سَوَادًا مِنْ بَعِيدٍ فَرَاعَنِي إِذَا حَنْبَلٌ يَنْزُو عَلَى أُمِّ حَنْبَلِ

Ebû Abdillah isnâdıyla birlikte İbn İshâk'tan naklederek şu ilavede bulunmuştur: Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm der ki: "Ebû Süfyân b. Harb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte İslam üstün gelsin diye Huneyn'e gelmişti. Kendileriyle fal baktığı okları da yanında torbası içinde idi."

İbn İshâk der ki: Safvân b. Umeyye'nin anne bir kardeşi olan ve beraberinde bulunan müşrik Kelde b. Hanbel: "Bilmiş olun ki, bugün artık büyü bozulmuştur" deyince, Safvân: "Sus, Allah ağzını mühürlesin. Vallahi Kureyş'ten bir kişinin beni himayesi altına alması, Hevâzin'li bir kişinin himayesi altına almasından daha iyidir" karşılığını verdi.

Hassan (b. Sâbit, Kelede'yi hicvederek) şöyle demiştir:

"Uzaktan beni korkutan bir karartı gördüm

Baktığımda Ebû Hanbel'in Ümmü Hanbel'in üzerine çıktığını gördüm."

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَقَالَ شَيْبَةُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَخُو بَنِي عَبْدِ الدَّارِ الْيَوْمَ أُدْرِكُ ثَأْرِي- وَكَانَ أَبُوهُ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ- الْيَوْمَ أَقْتُلُ مُحَمَّدًا فَأَرَدْتُ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ لِأَقْتُلَهُ فَأَقْبَلَ شَيْءٌ حَتَّى تَغَشَّى فُؤَادِي فَلَمْ أُطِقْ ذَلِكَ، فَعَرَفْتُ أنه ممنوع .

İbn İshâk der ki: Abduddâr oğullarına mensup olan (ve babası Uhud savaşında öldürülen) Şeybe b. Osmân b. Ebî Talha şöyle dedi: "Ben: «Bugün Muhammed'i öldüreceğim ve böylece intikam almış olacağım» dedim. Kendisini öldürmek için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerine gittiğimde bir şey karşıma çıktı ve kalbimi bir korku kapladı. Böylece onu öldürmeye güç yetiremedim ve işte o zaman onun korunduğunu anladım."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يَوْمَ حُنَيْنٍ حِينَ رَأَى مِنَ النَّاسِ مَا رَأَى: يَا عَبَّاسُ! اصْرُخْ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ يَا أَصْحَابَ السَّمُرَةِ، فَأَجَابُوهُ: لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ، فَجَعَلَ الرَّجُلُ مِنْهُمْ يَذْهَبُ لِيَعْطِفَ بَعِيرَهُ فَلَا يَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ، فَيَقْذِفُ دِرْعَهُ مِنْ عُنُقِهِ، وَيَأْخُذُ سَيْفَهُ وَقَوْسَهُ ثُمَّ يَؤُمُّ الصَّوْتَ حَتَّى اجْتَمَعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْهُمْ مِائَةٌ، فَاسْتَعْرَضُوا النَّاسَ فَاقْتَتَلُوا فَكَانَتِ الدَّعْوَةُ أَوَّلَ مَا كَانَتْ بِالْأَنْصَارِ، ثُمَّ جُعِلَتْ آخِرًا بِالْخَزْرَجِ، وَكَانُوا صُبُرًا عِنْدَ الْحَرْبِ وَأَشْرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي رَكَائِبِهِ فَنَظَرَ إِلَى مُجْتَلَدِ الْقَوْمِ، فَقَالَ: «الْآنَ حَمِيَ الْوَطِيسُ» قَالَ: فو الله مَا رَجَعَتْ رَاجِعَةُ النَّاسِ إِلَّا وَالْأُسَارَى عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مُكَتَّفُونَ فَقَتَلَ اللهُ مَا قَتَلَ مِنْهُمْ وَانْهَزَمَ مَنِ انْهَزَمَ مِنْهُمْ وَأَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ: أَمْوَالَهُمْ، وَنِسَاءَهُمْ، وَأَبْنَاءَهُمْ.

Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn günü insanların durumunu görünce, Abbâs'a: *"Ey Abbâs! «Ey Ensâr topluluğu! Ey Semure ashâbı!» diye bağır"* buyurdu. Onlar da: "Lebbeyk, lebbeyk" diye

---

[1] Vâkidî, *Meğâzî* (3/910).

kendisine cevap verdiler. İçlerinden her biri devesini döndürmeye çalışıp buna güç yetiremeyince zırhını boynuna takıyor, kılıcını ve yayını alıyor ve sonra sese doğru gidiyordu. Nihayet Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında onlardan yüz kişi toplandı ve karşı karşıya vuruşmaya başladılar. Yapılan ilk çağrı Ensâr'a idi. Sonraki çağrı da Hazrec'e idi. Onlar savaşta çok sabırlı idiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzengileri üzerinde doğrulup savaş yerine baktı ve: *"İşte ortalığın kızıştığı an bu andır!"* buyurdu.

Ravi der ki: "Vallahi insanlar, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına döndüklerinde esirlerin ellerinin arkadan bağlı olduklarını gördüler. Yüce Allah onlardan öldürdüklerini öldürdü, hezimete uğrayanlar hezimete uğradı. Böylece Yüce Allah onların mallarını, kadınlarını ve çocuklarını Resûlü'ne ganimet olarak verdi."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ: مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ. (ح) وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ وَاللَّفْظُ لَهُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَامِدًا لِحُنَيْنٍ وَكَانَ أَهْلُ حُنَيْنٍ وَفِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ أَهْلُ مَكَّةَ يَظُنُّونَ حِينَ دَنَا مِنْهُمْ رسول الله ﷺ أَنَّهُ بَادِئٌ بِهِمْ، وَفِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ بادئ بِهَوَازِنَ، وَصَنَعَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِرَسُولِهِ ﷺ أَحْسَنَ مِنْ ذَلِكَ، فَتَحَ اللهُ لَهُ مَكَّةَ، وَأَقَرَّ بِهَا عَيْنَهُ، وَكَبَتَ بِهَا عَدُوَّهُ.

فَلَمَّا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى حُنَيْنٍ خَرَجَ مَعَهُ أَهْلُ مَكَّةَ لَمْ يَتَغَادَرْ مِنْهُمْ أَحَدٌ: رُكْبَانًا، وَمُشَاةً حَتَّى خَرَجَ مَعَهُ النِّسَاءُ يَمْشِينَ عَلَى غَيْرِ دِينٍ، نُظَّارًا يَنْظُرُونَ، وَيَرْجُونَ الْغَنَائِمَ، وَلَا يَكْرَهُونَ الصَّدْمَةَ لِرَسُولِهِ ﷺ وأصحابه، وَفِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ وَلَا يَكْرَهُونَ مَعَ ذَلِكَ أَنْ تَكُونَ الصَّدْمَةُ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ.

قَالَ مُوسَى: وَجَعَلَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ كُلَّمَا سَقَطَ تُرْسٌ أَوْ سَيْفٌ مِنْ مَتَاعِ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَادَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ أَعْطُونِيهِ أَحْمِلُهُ حَتَّى أَوْقَرَ جَمَلَهُ.

زَادَ مُوسَى: وَسَارَ صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَهُوَ كافر وامرأته مسلمة، فلم يفرق رسول الله ﷺ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ، ثُمَّ اتَّفَقَا فِي الْمَعْنَى.

قَالَ مُوسَى، وَرَأْسُ الْمُشْرِكِينَ يَوْمَئِذٍ مِنْ أَهْلِ حُنَيْنٍ مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ النَّصْرِيُّ وَمَعَهُ دُرَيْدُ بْنُ الصِّمَّةِ يُنْعَشُ مِنَ الْكِبَرِ. وَفِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ: يُرْعَشُ أَوْ يُنْعَشُ مِنَ الْكِبَرِ.

قَالَ مُوسَى: وَمَعَهُمُ: النِّسَاءُ، وَالذَّرَارِيُّ، وَالنَّعَمُ، والنساء، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ [عَبْدَ اللهِ] بْنَ أَبِي حَدْرَدٍ الْأَسْلَمِيَّ، فَأَرْسَلَهُ إِلَى عَسْكَرِ الْقَوْمِ عَيْنًا، فَخَرَجَ حَتَّى دَنَا مِنْ مَالِكِ بْنِ عَوْفٍ لَيْلًا، فَسَمِعَ مَالِكًا وَهُوَ يُوصِي أَصْحَابَهُ، يَقُولُ: إِذَا أَصْبَحْتُمْ فَاحْمِلُوا عَلَى الْقَوْمِ حَمْلَةَ رَجُلٍ وَاحِدٍ، وَاكْسِرُوا أَغْمَادَ السُّيُوفِ، وَاجْعَلُوا مَوَاشِيَكُمْ صَفًّا وَنِسَاءَكُمْ صَفًّا، ثُمَّ احْمِلُوا عَلَى الْقَوْمِ.

وَإِنَّ ابْنَ أَبِي حَدْرَدٍ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، فَقَالَ: اسْمَعْ مَا يَقُولُ ابْنُ أَبِي حَدْرَدٍ، فَذَكَرَ مَا جَرَى بَيْنَهُمَا كَمَا مَضَى.

قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحَ الْقَوْمُ وَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ اعْتَزَلَ أَبُو سُفْيَانَ [وَصَفْوَانُ وَمُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ] وَحَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ وَرَاءَ تَلٍّ يَنْظُرُونَ لِمَنْ تَكُونُ الدُّبْرَةُ. وَصَفَّ النَّاسُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ وَرَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَغْلَةً لَهُ شَهْبَاءَ، فَاسْتَقْبَلَ الصُّفُوفَ فَأَمَرَهُمْ وَحَضَّهُمْ عَلَى الْقِتَالِ، وَبَشَّرَهُمْ بِالْفَتْحِ إِنْ صَبَرُوا، وَصَدَقُوا فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ حَمَلَ الْمُشْرِكُونَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ حَمْلَةَ رَجُلٍ وَاحِدٍ، فَجَالَ الْمُسْلِمُونَ جَوْلَةً، ثُمَّ وَلَّوْا مُدْبِرِينَ، فَقَالَ حَارِثَةُ بْنُ النُّعْمَانِ: لَقَدْ حَزَرْتُ مَنْ بَقِيَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ أَدْبَرَ النَّاسُ فَقُلْتُ مِائَةُ رَجُلٍ، وَمَرَّ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ عَلَى صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ، فَقَالَ: أَبْشِرْ بِهَزِيمَةِ مُحَمَّدٍ وأصحابه فو الله لَا يَجْتَبِرُونَهَا أَبَدًا، فَقَالَ لَهُ صَفْوَانُ: أَتُبَشِّرُنِي بِظُهُورِ الأعراب، فو الله لَرَبٌّ مِنْ قُرَيْشٍ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ رَبٍّ مِنَ الْأَعْرَابِ.

زَادَ عُرْوَةُ: وَغَضِبَ صَفْوَانُ لِحَسَبِهِ.

قَالَ مُوسَى: وَبَعَثَ صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ غُلَامًا لَهُ، فَقَالَ: اسْمَعْ لِمَنِ الشِّعَارُ فَجَاءَهُ الْغُلَامُ، فَقَالَ: سَمِعْتُهُمْ يَقُولُونَ يَا بَنِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَا بَنِي عَبْدِ اللهِ يَا بَنِي عُبَيْدِ اللهِ فَقَالَ ظَهَرَ

مُحَمَّدٌ وَكَانَ ذَلِكَ شِعَارُهُمْ فِي الْحَرْبِ وَأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا غَشِيَهُ الْقِتَالُ قَامَ فِي الرِّكَابَيْنِ وَهُوَ عَلَى الْبَغْلَةِ وَيَقُولُونَ: فَرَفَعَ يَدَيْهِ إِلَى اللهِ تَعَالَى يَدْعُوهُ، يَقُولُ: اللهُمَّ إِنِّي أَنْشُدُكَ مَا وَعَدْتَنِي، اللهُمَّ لَا يَنْبَغِي لَهُمْ أَنْ يَظْهَرُوا عَلَيْنَا» ، وَنَادَى أَصْحَابَهُ وَذَمَّرَهُمْ: يَا أَصْحَابَ الْبَيْعَةِ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ! اللهَ، اللهَ، الْكَرَّةَ عَلَى نَبِيِّكُمْ، وَيُقَالُ: قَالَ يَا أَنْصَارَ اللهِ! وَأَنْصَارَ رَسُولِهِ، يَا بَنِي الْخَزْرَجِ، وَأَمَرَ مِنْ أَصْحَابِهِ مَنْ يُنَادِيهِمْ بِذَلِكَ، وقبض قبضة من الحصاء فحصب بها وجوه الْمُشْرِكِينَ وَنَوَاحِيَهِمْ كُلَّهَا وَقَالَ: شَاهَتِ الْوُجُوهُ، وَأَقْبَلَ إِلَيْهِ أَصْحَابُهُ سِرَاعًا يُقَالُ إِنَّهُمْ يَبْتَدِرُونَ، وَقَالَ يَا أَصْحَابَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، وزَعَمُوا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ:الْآنَ حَمِيَ الْوَطِيسُ، فَهَزَمَ اللهُ أَعْدَاءَهُ مِنْ كُلِّ نَاحِيَةٍ حَصَبَهُمْ فِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَتْبَعَهُمْ فِيهَا الْمُسْلِمُونَ يَقْتُلُونَهُمْ وَغَنَّمَهُمُ اللهُ نِسَاءَهُمْ، وَذَرَارِيَّهُمْ، وَشَاءَهُمْ. وَفَرَّ مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ، حَتَّى دَخَلَ حِصْنَ الطَّائِفِ فِي نَاسٍ مِنْ أَشْرَافِ قَوْمِهِ وَأَسْلَمَ عِنْدَ ذَلِكَ نَاسٌ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ حِينَ رَأَوْا نَصْرَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ رسوله ﷺ، وَإِعْزَازَهُ دِينَهُ.

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ وَلَيْسَ فِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ قِيَامُهُ فِي الرِّكَابَيْنِ وَلَا قَوْلُهُ: يَا أَنْصَارَ اللهِ، وَقَالَ فِي الْحَصْبَاءِ فَرَمَى مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفَهُ وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ لَا يَرْمِي نَاحِيَةً إِلَّا انْهَزَمُوا وَانْهَزَمَ الْمُشْرِكُونَ وَعَطَفَ أَصْحَابُ رَسُولِ الله ﷺ حِينَ هَزَمَهُمُ اللهُ، وَاتَّبَعَهُمُ الْمُسْلِمُونَ فَذَكَرَهُ .

وَهَذَا الَّذِي ذَكَرَهُ أَهْلُ الْمَغَازِي فِي رَمْيِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وُجُوهَ الْمُشْرِكِينَ ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ مَوْجُودٌ فِي الْأَحَادِيثِ الموصولة .

Urve ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn'e doğru yola çıktı. Huneyn ehli —Urve'nin rivayeti: "Mekke ehli" şeklindedir— Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yaklaşınca Huneyn'den —Urve'nin rivayeti: "Hevâzin'den" şeklindedir— başlayacağını sandılar. Yüce Allah Resûlü'ne bundan daha güzelini ihsan ederek ona Mekke'yi fethetmeyi nasip edip gözünü aydın kıldı ve düşmanını helak etti.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn'e doğru yola çıktı. Kendisi ile birlikte Mekkeliler de vardı. Süvari ve yaya olmak üzere herkes onun yanında yer almıştı. Öyle ki kadınlar bile onunla din üzere olmamakla birlikte yaya olarak kendisiyle yola koyulmuşlardı. Onlar sadece olacakları görmek için ve

ganimet ümidi ile yola çıkmışlardı. Bunlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbına darbe gelmesini istemiyor değillerdi —Urve'nin rivayeti: "Bunun yanında da onlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbına bir darbe gelmesini istemiyor değillerdi" şeklindedir— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının eşyalarından ne zaman bir kalkan veya bir kılıç düşe, Ebû Süfyân b. Harb: "Taşımam için onu bana verin" diyordu. Bu şekilde devesinin yükü de çok ağır olmuştu.

Mûsa rivayetinde: "Safvân b. Umeyye, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yola çıktı. Safvân müşrik olduğu halde karısı Müslüman olmuştu. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları birbirlerinden ayırmamıştı" ibaresi geçmiş ve diğer kısmında mânâ olarak Urve b. ez-Zübeyr ile ittifak etmiştir.

O zamanlar müşriklerin başı Huneyn ahalisinden Mâlik b. Avf en-Nasrî idi. Beraberinde Dureyd b. es-Sımme bulunmaktaydı. Yaşlılıktan artık titriyordu. Beraberlerinde kadınlar, çocuklar ve davarları vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Ebî Hadred el-Eslemî'yi çağırıp onların askerleri arasına casus olarak gönderdi. Abdullah b. Ebî Hadred el-Eslemî yola çıktı ve gece vakti Mâlik b. Avf'ın yanına yaklaştı. Bu sırada onun arkadaşlarına: "Sabahladığınızda tek bir kişi gibi üzerlerine saldırın. Kılıçlarınızın kınını kırın. Hayvanlarınızı ve kadınlarınızı saf saf dizin, sonra da saldırıya geçin" dediğini işitti.

Abdullah b. Ebî Hadred, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip durumu haber verince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb'ı çağırıp: ***"İbn Ebî Hadred'in ne dediğini bir dinle"*** buyurdu. Sonrasında ravi aralarında geçen konuşmayı zikrettikten sonra şöyle devam etti:

Sabah olunca her iki taraf birbirlerine bakmaya başladı. Ebû Süfyân, Safvân, Muâviye b. Ebî Süfyân ve Hakîm b. Hizâm bir tepenin arkasına çekildi ve savaşın kimin lehine döneceğini seyretmeye başladı. Her iki taraf ta saf halinde karşı karşıya geldiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) boz katırına bindi ve safların karşısına geçip onları savaşa teşvik ederek savaşa başlamalarını emretti. Sabretmeleri ve inanmaları halinde de fethi gerçekleştirecekleri müjdesini verdi. Onlar bu halde iken müşrikler tek bir adam gibi hep birlikte üzerlerine saldırdılar. Bunun üzerine Müslümanlar önce ileri atıldılar, sonra da geri dönüp kaçtılar. Hârise b. en-Nu'mân: "İnsanlar kaçınca ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında kalanların kaç kişi olduğunu tahmin ettim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında kalanlar yüz kişi kadar idi" dedi.

Kureyşli bir adam, Safvân b. Umeyye'nin yanına gelip: "Sana, Muhammed ile ashâbının hezimet müjdesini veriyorum. Vallahi artık kendilerini asla toparlayamazlar" deyince, Safvân: "Beni bedevilerin galibiyeti ile mi müjdeliyorsun? Vallahi benim için Kureyşli bir kişinin bana sahip olması, bedevilerden bir kişinin sahip olmasından daha iyidir" karşılığını verdi —Urve rivayetinde: "Safvân, nesebinden dolayı öfkelenmişti" ziyadesinde bulunmuştur—

Safvân, bir kölesini savaş yerine gönderdi ve: "Parolanın kime ait olduğunu dinle" dedi. Köle bakıp geldiğinde ve: "Onların: «Ey Abdurrahman oğulları! Ey Abdullah oğulları! Ey Ubeydullah oğulları» dediklerini işittim" dediğinde, Safvân: "Muhammed galip geldi" karşılığını verdi. Bu da Müslümanların savaştaki parolası idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), savaşın ortasında kalınca, kendi katırının üzerinde süvariler arasında dikilip ellerini kaldırdı ve: *"Allahım! Senden bana vaad ettiklerini gerçekleştirmeni istiyorum. Allahım! Onların bize galip olmaları hiç uygun olmaz"* diye dua etmeye başladı.

Sonra ashâbını çağırıp onları savaşa teşvik ederek: *"Ey Hudeybiye günü bana biat edenler! Allah, Allah! Peygamberinize saldırılmaktadır"* buyurdu. Bu sırada Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Allah'ın yardımcıları! Ey Peygamberinin yardımcıları! Ey Hazrec oğulları!"* diye seslendiği ve bir sahabisine de bu şekilde seslenmesini emrettiği söylenmektedir. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir avuç çakıl taşı alıp etrafındaki müşriklerin yüzüne doğru savurdu. Savururken de: *"Yüzleri çirkinleşsin!"* buyurdu. Ashâbı koşarak yanına geldi ve müşriklerin hezimete uğradıklarını söylediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Bakara Sûresi'nin muhatapları!"* diye seslendi. Söylenene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sırada: *"İşte ortalığın kızıştığı an bu andır!"* buyurmuş ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çakılları savurduğu her taraftan Allah, düşmanlarını hezimete uğratmıştır. Müslümanlar da peşlerine takılıp onları öldürmeye başlamış, Yüce Allah da onların kadınlarını, çocuklarını ve hayvanlarını Müslümanlara ganimet olarak bırakmıştır.

Sonra Mâlik b. Avf kaçarak kavminin eşrafından bazı kimselerle birlikte Taif kalesine sığındı. O sırada Allah'ın, Resûlüne yardımını ve dinine desteğini gördükleri için Mekkelilerin çoğu Müslüman oldu.

Lafız Mûsa b. Ukbe'nin lafzıdır. Urve'nin rivayetinde: "Süvariler arasında" ifadesi ile: *"Ey Allah'ın yardımcıları!"* ifadesi geçmemiştir. Çakıl taşlarını saçması kısmını da: "Önündekilerin, arkasındakilerin, sağındakilerin ve solundakilerin üzerine saçmaya başladı. Savurduğu her taraf hezimete uğruyordu. Yüce Allah, müşrikleri hezimete uğratınca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı geri dönüp peşlerine düştüler" şeklinde zikretmiştir.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklerin yüzüne çakıl taşları saçması konusunda Meğâzî ehlinin zikrettiği hadis budur. Burada peygamberlik mucizesinin belirmesi mevsûl hadislerde de geçmektedir.

بَابُ ثُبُوتِ النَّبِيِّ ﷺ وَاسْتِنْصَارِهِ رَبَّهُ وَدُعَائِهِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Sebat Edip Müşriklere Karşı Rabbinden Yardım Dilemesi ve Müşriklere Beddua Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَعُمَرُ بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عن أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ وَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عُمَارَةَ أَفَرَرْتُمْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ، فَقَالَ الْبَرَاءُ: لَكِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَفِرَّ، إِنَّ هَوَازِنَ كَانُوا قَوْمًا رُمَاةً، فَلَمَّا لَقِينَاهُمْ وَحَمَلْنَا عَلَيْهِمُ انْهَزَمُوا، فَأَقْبَلَ النَّاسُ عَلَى الْغَنَائِمِ، فَاسْتَقْبَلُونَا بِالسِّهَامِ، فَانْهَزَمَ النَّاسُ، فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ وَأَبُو سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ آخِذٌ بِلِجَامِ الْبَغْلَةِ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ، وَالنَّبِيُّ، ﷺ، يَقُولُ:

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ   أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ بْنِ الْحَجَّاجِ .

Ebû İshâk der ki: Bir adamın Berâ'ya: "Ey Ebû Umârel Huneyn günü Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bırakıp kaçtınız mı?" dediğini işittim. Berâ ona şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kaçmadı. Hevâzinliler iyi ok atan kimseler idi. Onlarla karşılaşıp üzerlerine yürüdüğümüzde hezimete uğradılar. Müslümanlar da ganimetlere kapandı. Bunun üzerine onlar da bize oklarla karşılık vermeye başladı. O esnada Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz bir katır

üzerinde gördüm. Ebû Süfyân katırın yularını tutmuştu ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle diyordu:

"Bunda yalan yoktur ben Peygamberim!

Ben Abdulmuttalib'in oğluyum derim."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Şu'be b. el-Haccâc kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ إِمْلَاءً، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَاءُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سعيد الاسفرائيني، قَالَ: أَنْبَأَنَا بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِشْرٍ الاسفرائيني، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلْبَرَاءِ أَبَا عُمَارَةَ أَفَرَرْتُمْ يَوْمَ حُنَيْنٍ؟ قَالَ: لَا وَاللهِ مَا وَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَلَكِنْ خَرَجَ شُبَّانُ أَصْحَابِهِمْ وَخِفَافِهِمْ حُسَّرًا، لَيْسَ عَلَيْهِمْ سِلَاحٌ أَوْ كَثِيرُ سِلَاحٍ، فَلَقُوا قَوْمًا رُمَاةً، لَا يَكَادُ يَسْقُطُ لَهُمْ سَهْمٌ، جَمْعَ هَوَازِنَ، وَبَنِي نَصْرٍ، فَرَشَقُوهُمْ رَشْقًا، مَا يَكَادُونَ يُخْطِئُونَ، وَأَقْبَلُوا هُنَاكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ على بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ، وَأَبُو سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ يَقُودُ بِهِ، فَنَزَلَ وَاسْتَنْصَرَ، وَقَالَ:

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ   أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ

فَصَفَّهُمْ رَوَاهُ البخاري فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، عَنْ زُهَيْرٍ ابن خَيْثَمَةَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى .

Ebû İshâk der ki: Bir adam Berâ b. Âzib'e: "Ey Ebû Umâre! Huneyn savaşında (Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bırakıp ta) kaçtınız mı?" diye sorunca, Berâ şu karşılığı verdi: Hayır vallahi, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kaçmadı. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından gençler ve aceleci olanlar zırhsız ve silahsız bir şekilde veya az bir silah ile saldırıda hızlı davrandı. Onlar da kendilerine oklarla karşılık vermekte idi. Neredeyse hiçbir okları boşa gitmiyordu. Hevâzin ve Nasr oğulları kendilerini ok yağmuruna tutmuşlardı. O sırada da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) karşı saldırıda

---

[1] Buhârî, *cihâd* 52 (2864) ve Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 28 (78).

bulundular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz bir katır üzerinde idi ve Ebû Süfyân b. el-Hâris b. Abdilmuttalib katırın yularını tutmuştu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) katırından inip (Allah'tan) yardım dileyerek: "

"Bunda yalan yoktur ben Peygamberim!

Ben Abdulmuttalib'in oğluyum derim" demeye başladı. Sonra askerlerini saf halinde dizdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Amr b. Hâlid kanalıyla Züheyr b. Hayseme'den[1] ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلْبَرَاءِ أَكُنْتُمْ وَلَّيْتُمْ يَوْمَ حُنَيْنٍ يَا أَبَا عُمَارَةَ؟ فَذَكَرَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ، وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَنَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَعَاهُ وَاسْتَنْصَرَ وَهُوَ يَقُولُ:

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ

اللهُمَّ نَزِّلْ نَصْرَكَ، قَالَ: وَكُنَّا وَاللهِ إِذَا حَمِيَ الْبَأْسُ نَتَّقِي بِهِ، وَإِنَّ الشُّجَاعَ الَّذِي يُحَاذِي بِهِ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عِيسَى بْنِ يُونُسَ عَنْ زَكَرِيَّا .

وَرُوِّينَاهُ فِي حَدِيثِ شَبَابَةَ بْنِ عَاصِمٍ السُّلَمِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَوْمَ حُنَيْنٍ أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِكِ.

Ebû İshâk der ki: Bir adam Berâ'ya: "Ey Ebû Umâre! Huneyn günü (Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bırakıp ta) kaçtınız mı?" dedi. Daha sonra ravi söz konusu hadisi eksiği ve fazlasıyla zikrederek hadisin sonunda şöyle dedi: Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) katırından inip:

"Bunda yalan yoktur ben Peygamberim!

Ben Abdulmuttalib'in oğluyum derim.

---

[1] Buhârî, *cihâd* 97 (2930).

[2] Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 28 (78).

Allahım! Yardımını indir" diyerek yardım diledi. Vallahi savaş kızıştığı zaman biz onunla korunuyorduk! Bizim cesurumuz da onunla bir hizada durandı.

Müslim, *Sahîh*'de Îsa b. Yûnus kanalıyla Zekeriyyâ'dan rivayet etmiştir.[1]

Şebâbe b. Âsım es-Sülemî hadisinden ise Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn günü: *"Ben Atîke'lerin oğluyum"* buyurduğunu rivayet ettik.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبُرُلُّسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، قَالَ:أَنْبَأَنَا شَبَابَةُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ، ﷺ، قَالَ يَوْمَ حُنَيْنٍ: أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِكِ وَقَدْ قِيلَ عَنْ هُشَيْمٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ.

Amr b. Saîd b. el-Âs der ki: Şebâbe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn günü: *"Ben Âtike'lerin oğluyum"* buyurmuştur.

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı Yahya b. Saîd b. Amr b. el-Âs olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ الْجُرْجَانِيُّ قَالَ أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فِي بَعْضِ [الْمَغَازِي] أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِكِ .

قَالَ قُتَيْبَةُ: كَانَ لِلنَّبِيِّ ﷺ ثَلَاثُ جَدَّاتٍ مِنْ سُلَيْمٍ اسْمُهُنَّ عَاتِكَةُ فَكَانَ إِذَا افْتَخَرَ قَالَ أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِكِ .

قُلْتُ: بَلَغَنِي أَنَّ إِحْدَاهُنَّ أُمُّ عَبْدِ مَنَافٍ، وَالْأُخْرَى أُمُّ هَاشِمٍ، وَالثَّالِثَةُ جَدَّتُهُ مِنْ قِبَلِ زهرة.

Katâde bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gazvelerinden bir gazvede: *"Ben Âtike'lerin oğluyum"* buyurdu.

Kuteybe der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Süleym'den Âtike adında üç ninesi vardı. Övüneceği zaman: *"Ben Âtike'lerin oğluyum"* buyururdu.

---

[1] Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 28 (79).

Bana bildirilene göre bunlardan biri Abdumenâf'ın annesidir. Diğeri Hâşim'in annesi ve bir diğeri Zühre tarafından olan ninesidir.

بَابُ رَمْيِ النَّبِيِّ ﷺ وُجُوهَ الْكُفَّارِ وَالرُّعْبِ الَّذِي أُلْقِيَ فِي قُلُوبِهِمْ، وَنُزُولِ الْمَلَائِكَةِ وَمَا ظَهَرَ فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْ هَذِهِ الْأَنْوَاعِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) Kâfirlerin Yüzüne Çakıl Taşları Savurması, Kalplerine Bırakılan Korku, Meleklerin İnmesi ve Bu Olayların Her Birinde Peygamberlik Mucizesi Olması

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، إِمْلَاءً، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا ابْنُ وَهْبٍ (ح) . وأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ [قَالَ] : قَالَ الْعَبَّاسُ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حنين، فلزمت أنا وأبو سفان بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَلَمْ نُفَارِقْهُ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ، عَلَى بَغْلَةٍ [لَهُ بَيْضَاءَ أَهْدَاهَا لَهُ فَرْوَةُ بْنُ نُفَاثَةَ الْجُذَامِيُّ، فَلَمَّا الْتَقَى الْمُسْلِمُونَ وَالْكُفَّارُ، وَلَّى الْمُسْلِمُونَ مُدْبِرِينَ، فَطَفِقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَرْكُضُ بَغْلَتَهُ قِبَلَ الْكُفَّارِ. قَالَ عَبَّاسٌ: وَأَنَا آخِذٌ بِلِجَامِ بَغْلَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ] أَكُفُّهَا ارادة ان لا تُسْرِعَ، وَأَبُو سُفْيَانَ آخِذٌ بِرِكَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ [فَقَالَ رَسُولُ الله ﷺ] : أَيْ عَبَّاسُ! نَادِ أَصْحَابَ السَّمُرَةِ فَقَالَ عَبَّاسٌ: وَكَانَ رَجُلًا صَيِّتًا فقلت بأعلا صوتي أي أصحاب السَّمرة! قال: فو الله لَكَأَنَّمَا عَطْفَتُهُمْ حِينَ سَمِعُوا صَوْتِي عَطْفَةُ الْبَقَرِ عَلَى أَوْلَادِهَا ، فَقَالُوا: يَا لَبَّيْكَاهُ! يَا لَبَّيْكَاهُ! فَاقْتَتَلُوا هُمْ وَالْكُفَّارُ وَالدَّعْوَةُ فِي الْأَنْصَارِ يَقُولُونَ: يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ! يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ! ثُمَّ قُصِرَتِ الدَّعْوَةُ عَلَى بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، فَقَالُوا يَا بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، يَا بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ:! فَنَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى بَغْلَتِهِ كَالْمُتَطَاوِلِ عَلَيْهَا إِلَى قِتَالِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الْآنَ حَمِيَ الْوَطِيسُ قَالَ ثُمَّ أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَصَيَاتٍ فَرَمَى بِهِنَّ فِي وُجُوهِ الْكُفَّارِ ثُمَّ قَالَ انْهَزَمُوا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ قَالَ فَذَهَبْتُ أَنْظُرُ فَإِذَا الْقِتَالُ عَلَى هيئة فيما ارى قال فو الله مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَمَاهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِحَصَيَاتِهِ فَمَا زِلْتُ أَرَى حَدَّهُمْ كَلِيلًا وَأَمْرَهُمْ مُدْبِرًا.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ .

Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn savaşında bulundum. Ebû Süfyân b. el-Hâris b. Abdilmuttalib ile birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peşine takıldık ve ondan hiç ayrılmadık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ferve b. Nufâse el-Cuzâmî'nin kendisine hediye etmiş olduğu beyaz katırının üzerinde idi. Müslümanlar ile müşrikler karşı karşıya geldiklerinde Müslümanlar dönüp kaçmışlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) katırını kâfirlerin üzerine doğru sürdü. Ben de katır fazla hızlı gitmesin diye dizginlerinden tutuyordum. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklere doğru ne kadar hızlı bir şekilde gittiğine aldırmıyordu. Ebû Süfyân b. el-Hâris de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) katırının kayışından tutmuştu. Bir ara bana: *"Ey Abbâs! «Ey ağaç altında biat edenler!» diye seslen"* buyurdu.

Gür sesli birisiydim. En gür sesimle: "Ey ağaç altında biat edenler!" diye seslendim. Vallahi sanki ineğin yavrularını şefkatle çağırması gibi sesimi duydukları zaman: "Geldik! Emrindeyiz! Geldik! Emrindeyiz!" diyerek geri döndüler. Geri toplanan Müslümanlar kâfirlerle savaşmaya başladılar. Sonrasında Müslümanlar: "Ey Ensâr! Ey Ensâr!" diye seslendiler. Sonrasında bu daveti daha özele indirip sadece Hâris b. el-Hazrec oğullarını: "Ey Hâris b. el-Hazrec oğulları! Ey Hâris b. el-Hazrec oğulları!" diye çağırmaya başladılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) katırının üzerinde az bir yükselip etrafına bakarak: *"İşte ortalığın kızıştığı an bu andır!"* buyurdu. Sonrasında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yerden aldığı çakıl taşlarını kâfirlerin yüzlerine doğru savurdu ve: *"Kâbe'nin Rabbine andolsun ki hezimete uğrayacaklar!"* buyurdu. Gidip baktığımda savaş başladığı gibi aynen devam ediyordu. Vallahi onlara attığı çakıllarından başka bir şey yapmamıştı. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o çakıl taşlarını attıktan sonra zayıf düştüklerini ve geriye dönüp kaçmaya başladıklarını gördüm.

Lafız İbn Abdi'l-Hakem'in lafzıdır.

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 28 (76).

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، قال: أنبأنا أبو الفضل بن إبراهيم، قال: حدثنا أحمد بن سلمة، قال: حدثنا إسحاق ومحمد بن رافع عن عبد الرزاق، قال: أنبأنا معمر، عن الزهري: بهذا الإسناد نحوه غير أنه قال: فروة بن نعامة الجذامي، وقال: انهزموا ورب الكعبة.

وَزَادَ فِي الْحَدِيثِ حَتَّى هَزَمَهُمُ اللهُ قَالَ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَرْكُضُ خَلْفَهُمْ عَلَى بَغْلَتِهِ.

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı Zührî'den: "Ferve b. Nuâme el-Cuzâmî" şeklinde rivayet edilmiştir. Ayrıca: *"Muhammed'in Rabbine andolsun ki hezimete uğrayacaklar"* lafzı yerine: *"Kâbe'nin Rabbine andolsun ki hezimete uğrayacaklar"* ibaresi geçmektedir. Yine: "Sonunda Allah onları hezimete uğrattı. Şimdi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) katırı üzerinde onların peşlerinden gittiğini görür gibiyim" ziyadesinde bulunulmuştur.

قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَكَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَزْهَرَ يُحَدِّثُ أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ خَرَجَ يَوْمَئِذٍ وَكَانَ عَلَى الْخَيْلِ خَيْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ ابْنُ أَزْهَرَ: ثُمَّ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ بَعْدَ مَا هَزَمَ اللهُ الْكُفَّارَ وَرَجَعَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى رِحَالِهِمْ يَمْشِي فِي الْمُسْلِمِينَ وَيَقُولُ: مَنْ يَدُلُّ عَلَى رَحْلِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ: رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ إِسْحَاقَ ومحمد بْنِ رَافِعٍ، دُونَ رِوَايَةِ ابْنِ أَزْهَرَ.

Zührî der ki: Abdurrahman b. Ezher'in bildirdiğine göre Hâlid b. el-Velîd b. el-Muğîre o gün yaralanmıştı. O gün öncü giden süvarilerin komutanı idi. Allah kâfirleri hezimete uğratıp Müslümanlar geri döndükten sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanların arasında dolaşıp: *"Kim bana Hâlid b. el-Velîd'in eşyalarını gösterir"* buyurduğunu gördüm.

Müslim, İshâk ve Muhammed b. Râfi' kanalıyla İbn Ezher'in rivayetini zikretmeksizin rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِيَاسُ [بْنُ سَلَمَةَ] قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حُنَيْنًا، فَلَمَّا وَاجَهْنَا

---

[1] Müslim, *Sahîh* (3/1399).

الْعَدُوَّ تقدمت فاعلو ثَنِيَّةً، فَأَسْتَقْبِلُ رَجُلًا مِنَ الْعَدُوِّ، فَأَرْمِيهِ بِسَهْمٍ وَتَوَارَى عَنِّي، فَمَا دَرَيْتُ مَا صَنَعَ، ثُمَّ نَظَرْتُ إِلَى الْقَوْمِ فَإِذَا [هُمْ] قَدْ طَلَعُوا مِنْ ثَنِيَّةٍ أُخْرَى فَالْتَقُوا هُمْ وَصَحَابَةُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَوَلَّى صَحَابَةُ النَّبِيِّ ﷺ، فَأَرْجِعُ مُنْهَزِمًا وَعَلَيَّ بُرْدَتَانِ مُؤْتَزِرًا بِإِحْدَاهُمَا، مُرْتَدِيًا بِالْأُخْرَى، قَالَ: فَاسْتَطْلَقَ إِزَارِي فجمعتها جمعا، ومَرَرْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مُنْهَزِمًا وَهُوَ عَلَى بَغْلَتِهِ الشَّهْبَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَقَدْ رَأَى ابْنُ الْأَكْوَعِ فَزَعًا» فَلَمَّا غَشُوا رَسُولَ الله ﷺ نَزَلَ عَنِ الْبَغْلَةِ ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً مِنْ تُرَابٍ مِنَ الْأَرْضِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ بِهِ وُجُوهَهُمْ، فَقَالَ: شَاهَتِ الْوُجُوهُ فَمَا خَلَقَ اللهُ مِنْهُمْ إِنْسَانًا إِلَّا مَلَأَ عَيْنَيْهِ تُرَابًا بِتِلْكَ الْقَبْضَةِ فَوَلَّوْا مُدْبِرِينَ فَهَزَمَهُمُ اللهُ وَقَسَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ غنائمهم بين المسلمين.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ .

İyâs b. Seleme'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn savaşına katıldık. Ben bir tepenin başına çıktığımda düşmanlardan biriyle karşılaştım. Ona doğru bir ok fırlattıktan sonra ortadan kayboldu ve kendisine ne olduğunu bilemedim. Müşriklere baktığımda başka tepeden meydana indiklerini gördüm. İndikten sonra da Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla savaşa başladılar. Benim üzerimde iki parçalık bir giysi vardı. Birini üstüme, birini de altımı giymiştim. Her ikisini de toparladıktan sonra kaçarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gri katırının üzerinde beni görünce: *"Ekva'nın oğlu pek korkmuş!"* buyurdu. Müşrikler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) etrafını sardığında yerden bir avuç toprak aldı ve: *"Yüzleri çirkinleşsin!"* diyerek bu toprağı yüzlerine doğru savurdu. Bu bir avuç toprakla müşriklerden gözleri toprakla dolmayan tek bir kişi dahi kalmadı. Ardından geri dönüp kaçmaya başladılar ve Yüce Allah bu şekilde onları hezimete uğratmış oldu. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlardan elde edilen ganimetleri Müslümanların arasında paylaştırdı.

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb'dan rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* (81).

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، قَالَ: أَنبأَنَا ابْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَسَارٍ، وَيُكَنَّى أَبَا هَمَّامٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْفِهْرِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي حُنَيْنٍ فَسِرْنَا فِي يَوْمٍ قَائِظٍ شَدِيدِ الْحَرِّ، فَنَزَلْنَا تَحْتَ ظِلَالِ الشَّجَرِ فَلَمَّا زَالَتِ الشَّمْسُ لَبِسْتُ لَأْمَتِي وَرَكِبْتُ فَرَسِي فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ فِي فُسْطَاطِهِ، فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، وَرَحْمَةُ اللهِ، قَدْ حَانَ الرَّوَاحُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ أَجَلْ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا بِلَالُ! فَثَارَ مِنْ تَحْتِ سَمُرَةٍ كَأَنَّ ظِلَّهُ ظِلُّ طَيْرٍ! فَقَالَ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَأَنَا فِدَاؤُكَ قَالَ: أَسْرِجْ لِي فَرَسِي، فَأَتَاهُ بِدَفَّتَيْنِ مِنْ لِيفٍ لَيْسَ فِيهِمَا أَشَرٌ وَلَا بَطَرٌ، قَالَ: فَرَكِبَ فَرَسَهُ ثُمَّ سِرْنَا يَوْمَنَا فَلَقِينَا الْعَدُوَّ وَتَشَامَّتِ الْخَيْلَانُ، فَقَاتَلْنَاهُمْ، فَوَلَّى الْمُسْلِمُونَ مُدْبِرِينَ كَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: يَا عِبَادَ اللهِ أَنَا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ أَنَا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ، وَاقْتَحَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ فَرَسِهِ.

وَحَدَّثَنِي مَنْ كَانَ أَقْرَبَ إِلَيْهِ مِنِّي أَنَّهُ أَخَذَ حَفْنَةً مِنْ تُرَابٍ فَحَثَا بِهَا وُجُوهَ الْقَوْمِ، وَقَالَ: شَاهَتِ الْوُجُوهُ.

قَالَ يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ فَأَخْبَرَنَا أَبْنَاؤُهُمْ عَنْ آبَائِهِمْ أَنَّهُمْ قَالُوا مَا بَقِيَ مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا امْتَلَأَتْ عَيْنَاهُ وَفَمُهُ مِنَ التُّرَابِ، وَسَمِعْنَا صَلْصَلَةً مِنَ السَّمَاءِ كَمَرِّ الْحَدِيدِ عَلَى الطَّسْتِ الْحَدِيدِ فَهَزَمَهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ.

Ebû Abdirrahman el-Fihrî anlatıyor: Huneyn savaşına Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte çıkmıştık. Yakıcı bir günde sıcaklar altında yol aldık. Sonrasında ağaçların gölgesinde konakladık. Güneş tepe noktasını aşınca kılıcımı kuşanıp atıma bindim ve çadırında olan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın selamı ve rahmeti üzerine olsun! Yola çıkma vakti gelmedi mi?" dediğimde: ***"Evet, geldi"*** karşılığını verdi ve: ***"Ey Bilâl!"*** diye seslendi. Bilâl semure ağacının altından fırladı. Gölgesi bir kuşun gölgesini andırıyordu. Gelince: "Geldim, emrindeyim! Sana feda olayım" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: ***"Atımı eyerle"*** buyurdu. Bilâl temiz liflerle doldurulmuş eyeri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) atına koydu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) atına bindikten sonra günün kalan kısmını yine yol alarak geçirdik. Ardından düşmanlarla karşılaştık. Önce her iki tarafın atlıları

bir birbirine girdi. Bu şekilde girdiğimiz savaşta Müslümanlar hezimete uğradı ve Yüce Allah'ın da belirttiği gibi kaçmaya başladılar. Öylesi bir ortamda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Allah'ın kulları! Ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm! Ey insanlar! Yanımda toplanın! Ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm!"* diye seslenmeye başladı. Bu kargaşada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) atından düştü. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) benden daha yakın duran birinin bana anlattığına göre bu sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yerden aldığı bir avuç toprağı düşmanların yüzlerine doğru savurdu ve: *"Yüzleri çirkin olsun!"* buyurdu. Sonrasında Yüce Allah düşmanları hezimete uğrattı.

Ya'lâ b. Atâ der ki: O savaşta bulunan düşmanların oğulları, babalarından naklen der ki: "Yüzümüze doğru savrulan bu bir avuç toprak yüzünden içimizden gözü ve ağzı toprak dolmayan kimse kalmadı. Ayrıca gökten bir tıkırtı işittik. Sanki demirden bir kabın içine gökten demir parçaları atılıyordu ve Yüce Allah bizleri böyle hezimete uğrattı."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ قَالَ:حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ حَصِيرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ فَوَلَّى عَنْهُ النَّاسُ ، وَبَقِيتُ مَعَهُ فِي ثَمَانِينَ رَجُلًا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، فَنَكَصْنَا عَلَى أَقْدَامِنَا نَحْوًا مِنْ ثَمَانِينَ قَدَمًا وَلَمْ نُوَلِّهِمُ الدُّبُرَ، وَهُمُ الَّذِينَ أَنْزَلَ اللهُ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةَ قَالَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى بَغْلَتِهِ يَمْضِي قُدُمًا، فَحَادَتْ بَغْلَتُهُ فَمَالَ عَنِ السَّرْجِ فَشَدَّ نَحْوَهُ فَقُلْتُ ارْتَفِعْ رَفَعَكَ اللهُ فَقَالَ نَاوِلْنِي كَفًّا مِنْ تُرَابٍ، فَنَاوَلْتُهُ فَضَرَبَ بِهِ وُجُوهَهُمْ فَامْتَلَأَ أَعْيُنُهُمْ تُرَابًا، قَالَ: أَيْنَ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ؟ قُلْتُ: هُمْ هُنَا قَالَ: اهْتِفْ فَهَتَفْتُ بِهِمْ فَجَاؤُوا سُيُوفُهُمْ بِأَيْمَانِهِمْ، كَأَنَّهُمُ الشُّهُبُ وَوَلَّى الْمُشْرِكُونَ أَدْبَارَهُمْ .

İbn Mes'ûd der ki: Huneyn savaşında ben de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Müslümanlar bırakıp kaçtıkları zaman geride Muhacir ve Ensâr'dan seksen kişi kaldık ve hiçbirimizde binek yoktu. Biz de seksen adam kadar geriye çekilmiştik ancak dönüp kaçmamıştık. Yüce Allah'ın zikrettiği gibi üzerlerine sükûnet ile huzur indirdiği kişiler de bizlerdik. Resûlullah (sallallahu

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/331, 332).

(sallallahu aleyhi vesellem) katırına binmişti. Az bir ilerledikten sonra: *"Bana bir avuç toprak ver"* buyurdu. Ona bir avuç toprak verdiğimde bu toprağı müşriklerin yüzlerine doğru savurdu ve müşriklerin gözleri toprakla doldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Muhacirler ve Ensâr neredediг?"* buyurunca: "Onlar buradadır" cevabını verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlara seslen"* buyurunca da gelmeleri için seslendim. Kılıçları sağ ellerinde kayan bir yıldız gibi geldiler ve müşrikler geri dönüp kaçmaya başladı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ: مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قِلَابَةَ: قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيُّ قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عِيَاضِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَتَى هَوَازِنَ فِي اثْنَيْ عَشَرَ أَلْفًا فَقُتِلَ مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ يَوْمَ حُنَيْنٍ مِثْلُ مَنْ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ، قَالَ: فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَفًّا مِنْ حَصًى فَرَمَى بِهَا وُجُوهَنَا فَانْهَزَمْنَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ وَلَمْ ينسب عياضا .

Abdullah b. İyâd b. el-Hâris el-Ensârî, babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hevâzin kabilesinin üzerine on iki bin kişilik bir orduyla gitti. Bu savaşta Tâiflilerden öldürülen kişi sayısı, Bedir'de müşriklerden öldürülen kişi sayısı kadardı. Savaş sırasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yerden aldığı bir avuç çakıl taşını bize doğru savurduktan sonra da hezimete uğradık."

Buhârî, *Târih*'te Ebû Âsım kanalıyla İyâd'ın nesebini zikretmeksizin rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَسْفَاطِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ مَوْلَى أُمِّ بُرْثُنٍ، عَمَّنْ شَهِدَ حُنَيْنًا كَافِرًا قَالَ: لَمَّا الْتَقَيْنَا نَحْنُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ وَالْمُسْلِمُونَ لَمْ يَقُومُوا لَنَا حَلْبَ شَاةٍ فَجِئْنَا نَهُشُّ سُيُوفَنَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، حَتَّى إِذَا غَشِينَاهُ فَإِذَا بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ رِجَالٌ حِسَانُ الْوُجُوهِ، فَقَالُوا: شَاهَتِ الْوُجُوهُ فَارْجِعُوا، فَهُزِمْنَا مِنْ ذَلِكَ الْكَلَامِ .

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/454) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (4/332).

[2] İbn Kesîr, *Târih* (4/332).

Ümmü Bürsün'ün azatlısı Abdurrahman, Huneyn savaşına müşrik olarak katılan (ve daha sonra Müslüman olan) bir kişiden bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve Müslümanlarla karşı karşıya geldiğimiz zaman karşımızda bir koyunun sağımı kadar bile duramadılar ve onları geri püskürttük. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde kılıç sallıyorduk. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çevresini kuşattığımızda yanında güzel yüzlü beyaz tenli adamlar da vardı. Bu adamlar bize: "Geri dönün! Yüzünüz çirkin olsun!" dediler. Bu sözlerden dolayı da hezimete uğradık.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ: عَبْدُ الرحمن ابن إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللهِ الشعبي عَنِ الْحَارِثِ بْنِ بَدَلٍ النَّصْرِيِّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ قَوْمِهِ شَهِدَ ذَاكَ يَوْمَ حُنَيْنٍ، وَعَمْرِو بْنِ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ، قَالَا: انْهَزَمَ الْمُسْلِمُونَ يَوْمَ حُنَيْنٍ فَلَمْ يَبْقَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَلَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَأَبُو سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ: فَقَبَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قبضة من الحصا فَرَمَى بِهَا فِي وُجُوهِهِمْ قَالَ فَانْهَزَمْنَا، فَمَا خُيِّلَ إِلَيْنَا إِلَّا أَنَّ كُلَّ حَجَرٍ أَوْ شَجَرٍ فَارِسٌ يَطْلُبُنَا. قَالَ الثَّقَفِيُّ فَأَعْجَزْتُ عَلَى فَرَسِي حَتَّى دَخَلْتُ الطَّائِفَ .

Hâris b. Bedel en-Nasrî'nin bildirdiğine göre Huneyn savaşına katılan bir adam ve Amr b. Süfyân es-Sekafî şöyle demişlerdir: "Huneyn savaşında Müslümanlar hezimete uğradılar. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Abbâs b. Abdilmuttalib ve Ebû Süfyân b. el-Hâris'ten başka kimse kalmamıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir avuç çakıl taşı alarak onu düşmanların yüzüne savurdu. Bunun üzerine biz de hezimete uğradık. O savaşta her bir taş ve her bir ağaç bize bir süvari olarak görünüyordu."

es-Sekafî: "Ben de atıma bindim ve Taif'e varana kadar onu koşturdum" demiştir.[2]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْكُدَيْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ السايب الطائفيّ عن السايب بْنِ يَسَارٍ عَنْ يَزِيدَ بن عامر السّواي أَنَّهُ قَالَ: عِنْدَ انْكِشَافِهِ انْكَشَفَ الْمُسْلِمُونَ يَوْمَ حُنَيْنٍ فَتَبِعَهُمُ الْكُفَّارُ أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

---

[1] İbn Kesîr, *Târih* (4/332) ve Zurkânî, el-*Mevâhib* (3/15).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/332).

قَبْضَةً مِنَ الأَرْضِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَرَمَى بِهَا فِي وُجُوهِهِمْ وَقَالَ ارجعوا شاهت الْوُجُوهُ، قَالَ فَمَا أَحَدٌ يَلْقَاهُ أَخُوهُ، إِلَّا وَهُوَ يَشْكُو قَذًى فِي عَيْنَيْهِ وَيَمْسَحُ عَيْنَيْهِ .

Yezîd b. Âmir es-Suvâî der ki: Huneyn savaşında Müslümanlar hezimete uğrayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yerden aldığı bir avuç toprağı müşriklerin yüzüne doğru savurdu ve: *"Geri çekilin! Yüzünüz çirkin olsun!"* buyurdu. Bunu yapınca müşriklerden birbiriyle karşılaşan herkesin gözünden rahatsızlandığı ve gözünü temizlemekle uğraştığı görüldü.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْحَمَامِيِّ الْمُقْرِئُ- رَحِمَهُ اللهُ- بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَلَّامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ (ح) . وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، وَاللَّفْظُ لَهُ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، قَالَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبِرْتِيُّ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ بْنِ يَسَارٍ الطَّائِفِيُّ، قَالَ:حَدَّثَنَا أَبِي: السائب يَسَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ يَزِيدَ بن عامر السّواي، وَكَانَ شَهِدَ حُنَيْنًا مَعَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ أَسْلَمَ بَعْدُ، قَالَ: فَنَحْنُ نَسْأَلُهُ عَنِ الرُّعْبِ الَّذِي أَلْقَى الله عَزَّ وَجَلَّ فِي قُلُوبِ الْمُشْرِكِينَ يَوْمَ حُنَيْنٍ كَيْفَ كَانَ قَالَ: كَانَ يَأْخُذُ لَنَا الْحَصَاةَ فَيَرْمِي بِهَا فِي الطَّسْتِ فَيَطِنُّ قَالَ كُنَّا نَجِدُ فِي أَجْوَافِنَا مِثْلَ هَذَا.

وَفِي حَدِيثِ الْحَسَنِ بْنِ سَلَّامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ عامر السوايّ قَالَ:سَأَلْنَاهُ كَيْفَ كَانَ الرُّعْبُ فَذَكَرَهُ. تَابَعَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ عَنْ مَعْنٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ السَّائِبِ فِي الْحَدِيثَيْنِ جَمِيعًا .

Sâib b. Yesâr der ki: Huneyn savaşına müşrik olarak katılıp daha sonra Müslüman olan Yezîd b. Âmir es-Suvâî'ye, Huneyn gününde Allah'ın müşriklerin kalplerine bırakmış olduğu korkuyu sorduğumuzda, çakıl taşlarını alıp bir tasın içine atar ve o tas çınlardı. Bize de: "İçimizde de işte bunun gibisini hissediyorduk" derdi.

Hasan b. Sellâm'ın babası kanalıyla olan rivayeti şöyledir: "Yezîd b. Âmir es-Suvâî'ye: «İçinizde korku nasıldı?» diye sorduk." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretmiştir.

---

[1] İbn Kesîr, *Târih* (4/333).

İbrâhîm b. el-Münzir bunu Ma'n kanalıyla Saîd b. es-Sâib'den rivayet ederek her iki hadiste ona mutabaat etmiştir.[1]

أخبرنا أبو طاهر الفقيه، قال: أخبرنا أبو بكر محمد بن الحسين القطان (ح) . وحدثنا أبو الحسين: محمد بن الحسين بن داود العلوي رحمه الله، قال: أنبأنا أبو القاسم عبيد الله بن إبراهيم بن بالويه المزكي، قال: أنبأنا أحمد بن يوسف السلمي، قال: حدثنا عبد الرزاق، قال أنبأنا معمر، عن همام ابن منبه قال: هذا ما حدثنا أبو هريرة، قال: وقال رسول الله ﷺ نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُوتِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Düşmanların kalbine) korku verilmekle ve Cevâmi'u'l-Kelâm (az sözle çok şey ifade etme kabiliyeti) ile bana yardım edildi"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، قال: حدثنا أبو محمد: أحمد بن عبد الله المزني قال حدثنا يوسف بن موسى قال: حدثنا هشام بن خالد قال: حدثنا الوليد بن مسلم قال: حدثنا عبد الله بن المبارك عن أبي بكر الهذلي، عن عِكْرِمَةَ مولى ابن عباس، عَنْ شَيْبَةَ بْنِ عُثْمَانَ، قَالَ: لَمَّا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ قَدْ عَرِيَ ذَكَرْتُ أَبِي وَعَمِّي وَقَتْلَ عَلِيٍّ وَحَمْزَةَ إِيَّاهُمَا فَقُلْتُ الْيَوْمَ أُدْرِكُ ثَأْرِي مِنْ مُحَمَّدٍ قال فذهب لأجيئه عَنْ يَمِينِهِ فَإِذَا أَنَا بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَائِمٌ عَلَيْهِ دِرْعٌ بَيْضَاءُ. كَأَنَّهَا فِضَّةٌ يُكْشَفُ عَنْهَا الْعَجَاجُ، فَقُلْتُ عَمُّهُ وَلَنْ يَخْذُلَهُ، قَالَ: ثُمَّ جِئْتُهُ عَنْ يَسَارِهِ فَإِذَا أَنَا بِأَبِي سُفْيَانَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقُلْتُ ابْنُ عَمِّهِ وَلَنْ يَخْذُلَهُ، قَالَ ثُمَّ جِئْتُهُ مِنْ خَلْفِهِ فَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أن أسوره سَوْرَةً بِالسَّيْفِ إِذْ رُفِعَ لِي شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ بَيْنِي وَبَيْنَهُ كَأَنَّهُ بَرْقٌ فَخِفْتُ تَمْحَشَنِي فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَى بَصَرِي وَمَشَيْتُ الْقَهْقَرَى، وَالْتَفَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ يَا شَيْبُ يَا شَيْبُ ادْنُ مِنِّي اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ الشَّيْطَانَ قَالَ: فَرَفَعْتُ إِلَيْهِ بَصَرِي وَلَهُوَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ سَمْعِي وَبَصَرِي وَقَالَ: يَا شَيْبُ قَاتِلِ الْكُفَّارَ قَدْ مَضَى لَهُ شاهد عن مَغَازِي مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ .

---

[1] İbn Kesîr, *Târih* (4/333).

[2] Müslim, *mesâcid* (8).

Şeybe b. Osmân anlatıyor: Huneyn günü Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) çevresi boş görünce babamı, amcamı ve Ali ile Hamza'nın onları öldürdüğünü hatırladım. Kendi kendime: "İşte bu gün Muhammed'den intikamımı alacağım" dedim. Sağından vurmak için gittiğimde orada Abbâs b. Abdilmuttalib'in durduğunu gördüm ve üzerinde beyaz bir zırh vardı. Toz duman içinde parlayan bir gümüş gibiydi. Bunun üzerine (kendi kendime): "Amcası onu yalnız bırakacak değildir" dedim. Solundan geldiğimde Ebû Süfyân b. el-Hâris b. Abdilmuttalib ile karşılaştım. Yine (kendi kendime): "Amcası oğludur, elbette onu yalnız bırakacak değildir" dedim. Arkasından geldim ve sadece üzerine kılıçla atılmam kalmışken onunla benim aramda şimşek gibi bir alev parlayıverdi. Ben ateşin beni yakmasından korkup elimi gözüme koydum ve geri geri çekilmeye başladım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana dönüp: *"Ey Şeybe! Ey Şeybe! Yaklaş bana. Allahım! Ondan şeytanı gider"* buyurdu. Kendisine baktığımda bana gözümden ve kulağımdan daha sevimli geldi. Sonra bana: *"Ey Şeybe! Kâfirlere karşı savaş"* buyurdu.

Daha önce Muhammed b. İshâk b. Yesâr kanalıyla buna şahit sayılan bir rivayet aktarmıştı.[1]

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ جَابِرٍ، عَنْ صَدَقَةَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَاللهِ مَا أَخْرَجَنِي إِسْلَامٌ وَلَا مَعْرِفَةٌ بِهِ وَلَكِنْ أَنِفْتُ أَنْ تَظْهَرَ هَوَازِنُ عَلَى قُرَيْشٍ فَقُلْتُ وَأَنَا وَاقِفٌ مَعَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَرَى خَيْلًا بُلْقًا قَالَ: يَا شَيْبَةُ إِنَّهُ لَا يَرَاهَا إِلَّا كَافِرٌ، فَضَرَبَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِي، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ اهْدِ شَيْبَةَ، ثُمَّ ضَرَبَهَا الثَّانِيَةَ، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ اهْدِ شَيْبَةَ، ثُمَّ ضَرَبَهَا الثَّالِثَةَ، فَقَالَ: اللهُمَّ اهْدِ شَيْبَةَ، فو الله مَا رَفَعَ يَدَهُ مِنْ صَدْرِي فِي الثَّالِثَةِ حَتَّى مَا كَانَ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ اللهِ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْهُ.

وَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي الْتِقَاءِ النَّاسِ وَانْهِزَامِ الْمُسْلِمِينَ وَنِدَاءِ الْعَبَّاسِ وَاسْتِنْصَارِ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى هَزَمَ اللهُ الْمُشْرِكِينَ .

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/58). Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (4/333)

Mus'ab b. Şeybe, babasından bildiriyor: Huneyn savaşına Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte çıktım. Ancak vallahi İslam dini için değil, sadece Hevâzin kabilesinin Kureyş'i yenmemesi için bu savaşa katılmıştım. Savaş esnasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında dururken: "Ey Allah'ın Resûlü! Alacalı atlar görüyorum" dediğimde, Allah Resûlü: ***"Ey Şeybe! Ama bu atları ancak kâfirler görebilir"*** karşılığını verdi. Sonra eliyle göğsüme vurdu ve: ***"Allahım! Şeybe'ye hidayet ver"*** diye dua etti. Sonra ikinci defa eliyle göğsüme vurdu ve: ***"Allahım! Şeybe'ye hidayet ver"*** diye dua etti. Sonra üçüncü defa eliyle göğsüme vurdu ve: ***"Allahım! Şeybe'ye hidayet ver"*** diye dua etti. Üçüncüsünden sonra elini göğsümden çektiğinde vallahi yeryüzünden en çok sevdiğim kişi artık kendisiydi.

Sonrasında ravi; Müslümanlarla müşriklerin karşılaşmasını, Müslümanların hezimete uğramasını, Abbâs'ın Müslümanlara seslenmesini, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yardım dilemesini ve Yüce Allah'ın müşrikleri hezimete uğratmasını zikretti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا وَالِدِي إِسْحَاقُ بْنُ يَسَارٍ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، قَالَ: إِنَا لَمَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يوم حُنَيْنٍ وَالنَّاسُ يَقْتَتِلُونَ إِذْ نَظَرْتُ إِلَى مِثْلِ الْبِجَادِ الْأَسْوَدِ يَهْوِي مِنَ السَّمَاءِ حَتَّى وَقَعَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ فَإِذَا نَمْلٌ مَنْثُورٌ قَدْ مَلَأَ الْوَادِي فَلَمْ تَكُنْ إِلَّا هَزِيمَةُ الْقَوْمِ فَمَا كُنَّا نَشُكُّ أَنَّهَا الملائكة .

[قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ] وَقَالَ ابْنُ عَوْجَاءَ النَّصْرِيُّ:

وَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ حُنَيْنٍ وَمَائِهِ رَأَيْنَا سَوَادًا مُنْكَرَ اللَّوْنِ أَخْصَفَا

وَمَلْمُومَةٌ شَهْبَاءَ لَوْ قَذَفُوا بِهَا شَمَارِيخَ مِنْ عُودٍ إِذًا عَادَ صَفْصَفَا

وَلَوْ أَنَّ قَوْمِيَ طَاوَعَتْنِي سَرَاتُهُمْ إِذًا مَا لَقِينَا الْعَارِضَ الْمُتَكَشِّفَا

إِذًا مَا لَقِينَا جُنْدُ آلِ مُحَمَّدٍ ثَمَانِينَ أَلْفًا وَاسْتَمَدُّوا بِخِنْدِفَا

وَقَالَ مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ يَذْكُرُ مَسِيرَهُمْ بَعْدَ إِسْلَامِهِ:

---

[1] Zurkânî, *el-Mevâhib* (3/15) ve İbn Kesîr, *Târih* (4/333).

أذكر مسيرهم للناس إذا جَمَعُوا   وَمَالِكٌ فَوْقَهُ الرَّايَاتُ تَخْتَفِقُ

وَمَالِكٌ مَالِكٌ مَا فَوْقَهُ أَحَدٌ   يَوْمَيْ حُنَيْنٍ عَلَيْهِ التَّاجُ يَأْتَلِقُ

حَتَّى لَقَوُا النَّاسَ حِينَ الْبَأْسِ يَقْدُمُهُمْ   عَلَيْهِمِ الْبِيضُ وَالْأَبْدَانُ وَالدَّرَقُ

فَضَارَبُوا النَّاسَ حَتَّى لَمْ يَرَوْا أَحَدًا   حَوْلَ النَّبِيِّ وَحَتَّى جُنَّةِ الْغَسَقِ

حَتَّى تَنَزَّلَ جِبْرِيلُ بِنَصْرِهِمُ   فَالْقَوْمُ مُنْهَزِمٌ مِنْهُمْ وَمُعْتَلِقُ

مِنَّا وَلَوْ غَيْرُ جِبْرِيلَ يُقَاتِلُنَا   لَمَنَعَتْنَا إِذًا أَسْيَافُنَا الْعُلُقُ

وَقَدْ وَفَى عُمَرُ الْفَارُوقُ إِذْ هُزِمُوا   بِطَعْنَةٍ بَلَّ مِنْهَا سَرْجَهُ الْعَلَقُ

Cübeyr b. Mut'im anlatıyor: Huneyn savaşında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idik. Müşriklerin hezimetinden önce savaşırken gökten siyah giysi gibi bir şeyin orta yere düştüğünü gördüm. Baktığımda sağa sola dağılan siyah karıncalar gördüm ki tüm vadiyi doldurdular. Bunların da melek olduğu konusunda herhangi bir şüphem kalmadı. Çok geçmedi müşrikler hezimete uğradı.

İbn İshâk der ki: İbn Avcâ' en-Nasrî o zaman şu beyitleri okumuştu:

"Biz Huneyn'e ve suyunun bulunduğu o yere yaklaştığımızda

Üzerlerinde beyazlıklar bulunan karartılar gördük karşımızda

Silahlanmış bir şekilde toplanmış büyük bir ordu idi

Vardıkları her yeri yerle bir edecek kadar güçlü idi

Kavmimin eşrafı davransaydı benim sözüm ile

Karşılaşmazdı böylesine güçlü bir ordu ile

Ne Muhammed ailesinin seksen bin kişilik ordusu ile karşılaşır

Ne de Hindef'ten destek olarak gelen başka bir ordu ile."

Mâlik b. Avf Müslüman olduktan sonra oraya beraberce gidişlerini zikrederek şöyle demiştir:

"Onların toplanıp ta insanların üzerlerini gidişini hatırla

O zaman Mâlik'in üstünde bayraklar dalgalanıyordu

Mâlik, her şeye Mâlik'ti ondan daha üstün kimse yoktu

Huneyn gününde onun üzerinde bir taç parıldıyordu

Cesaret onları sürüp ileri götürdüğü zaman, gelenler şiddetle karşılaştılar

Miğfer ve zırh giyip ellerinden kalkanları olan kimselerle savaştılar

Öyle savaştılar ki Peygamber'in etrafında kimseyi göremediler

Toz bulutu onu sarınca nerede olduğunu da bilemediler

Sonra Cibrîl onlara yardım etmek için indirildi

Kimimiz hezimete uğrarken kimimiz katledildi

Eğer bizimle savaşan Cibrîl'den başkası olsa

Kılıçlarımız korurdu bizi eski de olsa

Bozguna uğradıklarında Ömer el-Fâruk vefa gösterdi

Bir darbe ile atının eğerini kana buladı."

بَابُ قِصَّةِ أَبِي قَتَادَةَ وَأَبِي طَلْحَةَ ﷺ فِي سَلَبِ الْقَتِيلِ وَقِصَّةِ أُمِّ سُلَيْمٍ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ

Ebû Katâde ve Ebû Talha'nın Öldürülen Kişinin Eşyaları Hakkındaki ve Ümmü Süleym'in Huneyn Günündeki Kıssası

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ كَثِيرِ بْنِ أَفْلَحَ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ مَوْلَى أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي عَامِ حُنَيْنٍ فَلَمَّا الْتَقَيْنَا كَانَتْ لِلْمُسْلِمِينَ جَوْلَةٌ، قَالَ: فَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَدْ عَلَا رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، قَالَ، فَاسْتَدَرْتُ لَهُ حَتَّى أَتَيْتُهُ مِنْ وَرَائِهِ فَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ عَلَى حَبْلِ عَاتِقِهِ، فَأَقْبَلَ عَلَيَّ فَضَمَّنِي ضَمَّةً وَجَدْتُ مِنْهَا رِيحَ الْمَوْتِ، ثُمَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ، فَأَرْسَلَنِي فَلَحِقْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ فَقُلْتُ: مَا بَالُ النَّاسِ: قَالَ: أَمْرُ اللهِ ثُمَّ إِنَّ النَّاسَ رَجَعُوا وَجَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا لَهُ عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ فَلَهُ سَلَبُهُ، قَالَ فَقُمْتُ ثُمَّ قُلْتُ مَنْ يَشْهَدُ لِي، ثُمَّ جَلَسْتُ ثُمَّ قَالَ مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا لَهُ عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ فَلَهُ سَلَبُهُ، قَالَ: فَقُمْتُ ثُمَّ قُلْتُ مَنْ يَشْهَدُ لِي، ثُمَّ جَلَسْتُ ثُمَّ قَالَ ذَلِكَ الثَّالِثَةَ، فَقُمْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا لَكَ يَا أَبَا قَتَادَةَ؟» فَاقْتَصَصْتُ

عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: صَدَقَ يَا رَسُولَ اللهِ وَسَلَبُ ذَلِكَ الْقَتِيلِ عِنْدِي فَأَرْضِهِ مِنْهَا [وَأَعْطِنِيهَا] ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ لَاهَا اللهِ إِذًا يَعْمِدُ إِلَى أَسَدٍ مِنْ أُسْدِ اللهِ يُقَاتِلُ عَنِ اللهِ وَعَنْ رَسُولِهِ فَيُعْطِيكَ سَلَبَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَدَقَ فَأَعْطِهِ إِيَّاهُ فَقَالَ أَبُو قَتَادَةَ: فَأَعْطَانِيهِ فَبِعْتُ الدِّرْعَ فَابْتَعْتُ مَخْرَفًا فِي بَنِي سَلِمَةَ فَإِنَّهُ لَأَوَّلُ مَالٍ تَأَثَّلْتُهُ فِي الْإِسْلَامِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ .

Ebû Katâde anlatıyor: Huneyn yılında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte (savaşa) çıkmıştık. Düşmanla karşılaştığımızda Müslümanlardan (bozguna uğrayıp) yerlerini terk edenler olmuştu. O sırada müşriklerden bir kişinin müslümanlardan birini altına aldığını gördüm. Bunun üzerine hemen arkasından dolanıp yanına geldim ve kılıçla boyun damarına bir darbe vurdum. Bu kişi beni yakalayıp öyle bir sıktı ki o anda ölümün kokusunu hissettim. Sonra (aldığı darbeden dolayı) ölünce, beni bıraktı. Sonra Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gelerek: "Bu insanlara ne oluyor (bozguna uğramışlar)!" dediğimde: "Allah'ın işidir" karşılığını verdi.

(Bozguna uğrayan) insanlar geri dönünce, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Her kim birini öldürür ve onu öldürdüğüne dair bir delili olursa ölenin eşyaları kendisinin olur"*** buyurdu. Ben de ayağa kalkıp: "Kim bana şahitlik edecek" dedim ve geri oturdum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikinci defa aynı şeyi söyleyince, ben yine ayağa kalkarak: "Kim bana şahitlik edecek" dedim ve geri oturdum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü defa aynı şeyi söyleyince, ben yine ayağa kalktım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Ebû Katâde! Sana ne oluyor?"*** diye sorunca durumu kendisine anlattım. Oradakilerden bir kişi: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğru söylemektedir. Ölen bu kişinin eşyaları da benim yanımdadır. Bu eşyalardan bir kısmını kendisine vererek onu razı et" dedi. Ebû Bekr: "Hayır, vallahi olmaz. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah yolunda savaşan Allah aslanlarından bir arslanın hakkını alarak öldürdüğü kişinin eşyalarını sana verecek değildir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Doğru söyledi, eşyaları ona ver"*** buyurdu. Bunun üzerine adam eşyaları bana verdi. (O eşyalar içinde olan) zırhı sattım ve parasıyla Seleme oğullarının yanında bir bahçe aldım. İslam'da ilk edindiğim mal da bu oldu.[1]

---

[1] Buhârî, *buyû'* (37) ve Ahmed, *Müsned* (5/326).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ بْنِ أَعْيَنَ الْمِصْرِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: وَسَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ، يَقُولُ: وَحَدَّثَنَا يَحْيَى ابن سَعِيدٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ.

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أنبأنا الحسن ابن مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ هَوَازِنَ جَاءَتْ يَوْمَ حُنَيْنٍ بِالصِّبْيَانِ وَالنِّسَاءِ وَالْإِبِلِ وَالْغَنَمِ فَجَعَلُوهُمْ صُفُوفًا لِيُكَثِّرُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَالْتَقَى الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ فَوَلَّى الْمُسْلِمُونَ مُدْبِرِينَ كَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا عِبَادَ اللهِ أَنَا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ» ثم قال: يا معاشر الْأَنْصَارِ أَنَا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ» فَهَزَمَ اللهُ الْمُشْرِكِينَ وَلَمْ يُضْرَبْ بِسَيْفٍ وَلَمْ يُطْعَنْ بِرُمْحٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَئِذٍ: «مَنْ قَتَلَ كَافِرًا فَلَهُ سَلَبُهُ» فَقَتَلَ أَبُو طَلْحَةَ يَوْمَئِذٍ عِشْرِينَ رَجُلًا وَأَخَذَ أَسْلَابَهُمْ.

Enes b. Mâlik bildiriyor: Hevâzin kabilesi, Huneyn'e çocukları, kadınları, develeri ve koyunlarıyla birlikte geldi. Bunları da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) karşı sayıları çok görünsün diye askerlerin önünde dizdiler. Müşrikler ile Müslümanlar bu şekilde karşılaştıkları zaman Müslümanlar Yüce Allah'ın da ifade ettiği gibi geri dönüp kaçmaya başladılar. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Allah'ın kulları! Ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm!"* diye seslendi. Sonra: *"Ey Ensâr topluluğu! Ben Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm!"* diye seslendi. Bu seslenişin ardından Müslümanlar tek bir kılıç sallamadan ve tek bir mızrak atmadan Yüce Allah müşrikleri hezimete uğrattı. İşte o gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim birini öldürürse (ve onu öldürdüğüne dair bir delili olursa) ölenin eşyaları kendisinin olur"* buyurdu. O gün Ebû Talha yirmi kişiyi öldürdü ve onların eşyalarını aldı.

---

[1] Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 13 (41).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: لَقِيَ أَبُو طَلْحَةَ أُمَّ سُلَيْمٍ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَمَعَهَا خِنْجَرٌ فَقَالَ: يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا هَذَا معك؟ قال: أَرَدْتُ وَاللهِ إِنْ دَنَا مِنِّي بَعْضُهُمْ أَنْ أَبْعَجَ بِهِ بَطْنَهُ، فَأَخْبَرَ أَبُو طَلْحَةَ بِذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ: يَا رَسُولَ اللهِ اقْتُلْ مَنْ بَعْدَنَا مِنَ الطُّلَقَاءِ انْهَزَمُوا عَنْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ: يَا أُمَّ سُلَيْمٍ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ كَفَى وَأَحْسَنَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ سلمة .

Enes b. Mâlik der ki: Huneyn gününde Ebû Talha kendisinde hançer bulunan Ümmü Süleym ile karşılaştı. Ona: "Ey Ümmü Süleym! O sendeki şey nedir?" diye sorunca, Ümmü Süleym: "Müşriklerden biri bana yaklaşacak olursa bununla karnını deşeceğim" karşılığını verdi. Ebû Talha bu durumu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) haber verince, Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim dışımızda seni bırakıp kaçan Tuleka'yı (Mekke'nin fethi esnasında çaresizlikten dolayı iman edenleri) öldür" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ümmü Süleym! Allah bu kadarını kâfi görmüş ve en iyisini yapmıştır"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Hammâd b. Seleme'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ:وَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ حِينَ فَرَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ مَكَّةَ وَحُنَيْنٍ وَأَجْمَعَ السَّيْرَ إِلَى الطَّائِفِ.

وقضينا مِنْ تِهَامَةَ كُلَّ رَيْبٍ ... وَخَيْبَرَ ثُمَّ أَجْمَمْنَا السُّيُوفَا

نُخَبِّرُهَا وَلَوْ نَطَقَتْ لَقَالَتْ ... قَوَاطِعُهُنَّ دَوْسًا أَوْ ثَقِيفَا

فَلَسْتُ لِحَاضِنٍ إِنْ لَمْ تَرَوْهَا ... بِسَاحَةِ دَارِكُمْ مِنَّا أُلُوفَا

فَذَكَرَ أَبْيَاتًا آخِرُهُنَّ:

---

[1] Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 57 (143).

نُجالِدُ ما بَقِينا أَوْ تُنِيبُوا إِلى الْإِسْلَامِ إِذْعانًا مُضِيفًا

لِأَمْرِ اللهِ وَالْإِسْلَامِ حَتَّى يَقُومَ الدِّينُ مُعْتَدِلًا حَنِيفًا

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke ve Huneyn savaşlarını bitirince ve Tâif'e yürüyünce, Ka'b b. Mâlik şöyle dedi:

"Tihâme ve Hayber'de her şüpheye son verdik

Sonra da kılıçlarımızı kınlarına koyduk

Eğer kılıçlarımız konuşacak olursa onlara haber verirdi

Devs veya Sakîf kabilesiyle de savaşacağız derdi

Ben hiç kimseden sorumlu değilim

Yurdunuzda bizden binlerce kişiyi eğer görmezseniz."

Ayrıca bir kaç beyit daha zikrettikten sonra şu beyitleri de zikretti:

"Biz hayatta oldukça ya kılıçlarımızla cenk ederiz

Ya da itaatle veya zorla İslam'a dönersiniz deriz

Allah'ın emri olan İslam ve din

Ta ki dosdoğru olana kadar."

بَابُ مَا جَاءَ فِي جَيْشِ أَوْطَاسٍ

Evtâs Ordusu

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبِسْطَامِيُّ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْأَشْعَرِيُّ، وَهُوَ عَبْدُ اللهِ بْنُ بَرَّادٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: لَمَّا فَرَغَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ حُنَيْنٍ بَعَثَ أَبَا عَامِرٍ عَلَى جَيْشٍ إِلَى أَوْطَاسٍ فَلَقِيَ دُرَيْدَ بْنَ الصِّمَّةِ، فَقُتِلَ دُرَيْدٌ، وَهَزَمَ اللهُ أَصْحَابَهُ.

Ebû Mûsa der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn savaşını bitirince Ebû Âmir'i, Evtâs'a gidecek orduya komutan olarak tayin etti. Ebû Âmir, Dureyd b. es-Sımme ile karşılaştı. Dureyd öldürüldü ve Allah, Dureyd'in askerlerini hezimete uğrattı."

قَالَ أَبُو مُوسَى: وَبَعَثَنِي مع أَبِي عَامِرٍ، قَالَ: فَرُمِيَ أَبُو عَامِرٍ فِي رُكْبَتِهِ، رَمَاهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي جُشَمٍ، فَأَثْبَتَهُ فِي رُكْبَتِهِ، فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ: يَا عَمِّ! مَنْ رَمَاكَ؟ فَأَشَارَ أَبُو عَامِرٍ إِلَى أَبِي مُوسَى، فَقَالَ: إِنَّ ذَلِكَ قَاتِلِي، تَرَاهُ ذَلِكَ الَّذِي رَمَانِي، قَالَ أَبُو مُوسَى فَقَصَدْتُ لَهُ، فَاعْتَمَدْتُهُ فَلَحِقْتُهُ، فَلَمَّا رَآنِي وَلَّى عَنِّي ذَاهِبًا، فَاتَّبَعْتُهُ وَجَعَلْتُ أَقُولُ لَهُ: أَلَا تَسْتَحِي؟ أَلَسْتَ عَرَبِيًّا؟ أَلَا تَثْبُتُ؟ فَكَفَّ فَالْتَقَيْتُ أَنَا وَهُوَ فَاخْتَلَفْنَا ضَرْبَتَيْنِ أَنَا وَهُوَ فَقَتَلْتُهُ، ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَى أَبِي عَامِرٍ فَقُلْتُ قَدْ قَتَلَ اللهُ صَاحِبَكَ، قَالَ: فَانْتَزِعْ هَذَا السَّهْمَ، فَنَزَعْتُهُ فَنَزَا مِنْهُ الْمَاءُ فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَقْرِئْهُ مِنِّي السَّلَامَ ثُمَّ قُلْ لَهُ إِنَّهُ يَقُولُ لَكَ اسْتَغْفِرْ لِي قَالَ: وَاسْتَخْلَفَنِي أَبُو عَامِرٍ عَلَى النَّاسِ يَسِيرًا ثُمَّ مَاتَ، فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ دَخَلْتُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي بَيْتٍ عَلَى سَرِيرٍ مُرَمَّلٍ وَعَلَيْهِ فِرَاشٌ وَقَدْ أَثَّرَ إِلَى السَّرِيرُ بِظَهْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَنْبَيْهِ، فَأَخْبَرْتُهُ بِخَبَرِنَا، وَخَبَرِ أَبِي عَامِرٍ، وَقُلْتُ لَهُ: قَالَ: قُلْ لَهُ يَسْتَغْفِرْ لِي فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي عَامِرٍ عَبْدِكَ، حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَوْقَ كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ مِنَ النَّاسِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! وَلِي فَاسْتَغْفِرْ. فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ ذَنْبَهُ وَأَدْخِلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُدْخَلًا كَرِيمًا» .

قَالَ أَبُو بُرْدَةَ: أَحَدُهُمَا لِأَبِي عَامِرٍ وَالْآخَرُ لِأَبِي مُوسَى.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ . وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ بَرَّادٍ .

Ebû Mûsa der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Âmir ile birlikte beni de göndermişti. Ebû Âmir, Cuşem kabilesinden bir adam tarafından okla dizinden yaralandı. Onun yanına gittim ve: "Amcacığım! Seni kim yaraladı?" diye sordum. Ebû Âmir kendisini vuran adamı bana işaret ederek: "Oradakini görüyor musun? İşte beni vuran odur!" dedi. Bunun üzerine işaret ettiği adama doğru gittim. Adam beni görünce kaçmaya başladı. Ben de peşine düştüm. Ardından giderken de ona: "Kaçmaktan utanmıyor musun? Sen Arap değil misin? Neden durmuyorsun?" diye sesleniyordum. Bunun üzerine durdu ve karşı karşıya geldik. Kılıçlarla birbirimize girdiğimizde onu öldürdüm. Sonra Ebû Âmir'e dönüp: "Allah, düşmanını öldürdü" diye

seslendim. Ebû Âmir bana: "Şu oku çıkar" dedi. Oku çıkarınca dizinin suyu aktı. Bunun üzerine bana: "Ey yeğenim! Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) git, selamımı söyle ve ona: «Ebû Âmir kendisi için senden istiğfarda bulunmanı istiyor» de" dedi. Sonrasında Ebû Âmir beni insanlara komutan tayin etti. Çok bir zaman geçmeden de vefat etti.

Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) döndüğüm zaman yanına girdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evde hurma dalından dokunmuş bir sedirin üzerinde idi. Yanında da bir yatak vardı. Sedirin örgüleri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sırtında ve yanlarında iz bırakmıştı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) durumu bildirdim ve Ebû Âmir'in de vefat haberini verip, kendisi için bağışlanma dilemesi isteğini ilettim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) su istedi, sonra abdest alıp ellerini kaldırdı ve: *"Allahım! Ubeyd b. Âmir'i bağışla"* diye dua etti. Ellerini kaldırdığında koltuk altının beyazlığını gördüm. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Kıyamet gününde onu kullarının* (veya) *insanların çoğundan üstün kıl"* diye dua etti. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana da istiğfar et" dediğimde: *"Allahım! Abdullah b. Kays'ın günahını bağışla. Kıyamet gününde güzel bir mekâna yerleştir"* diye dua etti.

Ebû Burde der ki: "Bu dualardan biri Ebû Âmir'e, diğeri de Ebû Mûsa'ya ait idi."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Kureyb'den[1] ve Müslim ise Ebû Kureyb ile Abdullah b. Berrâd'dan rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: فَلَمَّا انْهَزَمَ الْمُشْرِكُونَ أَتَوَا الطَّائِفَ، وَمَعَهُمْ مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ، وَعَسْكَرَ بَعْضُهُمْ بِأَوْطَاسٍ، وَتَوَجَّهَ بَعْضُهُمْ نَحْوَ نَخْلَةَ، وَلَمْ يَكُنْ فِيمَنْ تَوَجَّهَ نَخْلَةَ مِنْ ثَقِيفٍ إِلَّا بَنُو غِيَرَةَ، فَتَبِعَتْ خَيْلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَنْ سَلَكَ فِي نَخْلَةَ مِنَ النَّاسِ وَلَمْ تَتْبَعْ مَنْ سَلَكَ الثَّنَايَا، فَأَدْرَكَ رَبِيعَةُ بْنُ رُفَيْعِ بْنِ وَهْبَانَ بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ يَرْبُوعَ بْنِ عَوْفِ بْنِ امْرِئِ الْقَيْسِ، وَكَانَ يُقَالُ لَهُ ابْنُ لَذْعَةَ وَلَذْعَةُ أُمُّهُ فَغَلَبَتْ عَلَى اسْمِهِ أَدْرَكَ دُرَيْدَ بْنَ الصِّمَّةِ، فَأَخَذَ بِخِطَامِ جَمَلِهِ وَهُوَ يَظُنُّ أَنَّهُ امْرَأَةٌ، وَذَلِكَ أَنَّهُ كَانَ فِي شِجَارٍ

[1] Buhârî, *meğâzî* 55 (4223).

[2] Müslim, *fedâilu's-sahâbe* 38 (165).

لَهُ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ فَأَنَاخَ بِهِ فَإِذَا هُوَ شَيْخٌ كَبِيرٌ وَإِذَا هُوَ دُرَيْدٌ وَلَا يَعْرِفُهُ الْغُلَامُ فَقَالَ دُرَيْدٌ مَاذَا تُرِيدُ قَالَ: قَتْلَكَ قَالَ: وَمَنْ أَنْتَ قَالَ: أَنَا رَبِيعَةُ بْنُ رُفَيْعٍ السُّلَمِيُّ، قَالَ: ثُمَّ ضَرَبَهُ بِسَيْفِهِ فَلَمْ يُغْنِ شَيْئًا، فَقَالَ دُرَيْدٌ: بِئْسَ مَا سَلَّحَتْكَ أُمُّكَ، خُذْ سَيْفِي هَذَا مِنْ مُؤَخَّرِ الشِّجَارِ، ثُمَّ اضْرِبْ بِهِ، وَارْفَعْ عَنِ الْعِظَامِ، وَأَخْفِضْ عَنِ الدِّمَاغِ، فَإِنِّي كَذَلِكَ كُنْتُ أَقْتُلُ الرِّجَالَ، وَإِذَا أَتَيْتَ أُمَّكَ فَأَخْبِرْهَا أَنَّكَ قَتَلْتَ دُرَيْدَ بْنَ الصِّمَّةِ، فَرُبَّ يَوْمٍ وَاللهِ قَدْ منعت فيك نِسَاءَكَ، فَقَتَلَهُ، فَزَعَمَتْ بَنُو سُلَيْمٍ أَنَّ رَبِيعَةَ قَالَ لَمَّا ضَرَبْتُهُ وَوَقَعَ تَكَشَّفَ وَإِذَا عِجَانُهُ وَبُطُونُ فَخِذَيْهِ أَبْيَضُ كَالْقِرْطَاسِ مِنْ رُكُوبِ الْخَيْلِ أَعْرَاءً، فَلَمَّا رَجَعَ رَبِيعَةُ إِلَى أُمِّهِ أَخْبَرَهَا بِقَتْلِهِ إِيَّاهُ فَقَالَتْ: لَقَدْ أَعْتَقَ أُمَّهَاتٍ لَكَ .

İbn İshâk der ki: Müşrikler hezimete uğradığı zaman Tâif'e geldiler. Aralarında Mâlik b. Avf ta bulunmaktaydı. Askerlerin bir kısmı Evtâs'ta idi. Bunların da bir kısmı Nahle'ye doğru yola çıktı. Nahle'ye doğru gidenler arasında Sakîf'ten Ğiyere oğullarından başka kimse yoktu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) süvarileri Nahle'ye doğru gidenlerin peşine düştü. Tepelere doğru gidenlerin peşinden ise kimse gitmedi. Rabîa b. Rufey' b. Vehbân b. Sa'lebe b. Rabîa b. Yerbû' b. Avf b. İmriulkays, Dureyd b. es-Sımma'ya yetişti ve devesinin yularını tuttu. Kendisi onun bir kadın olduğunu sanıyordu. Çünkü kadınlara ait bir bineğe binmişti. Devenin üzerinde bir erkek olduğunu görünce deveyi çöktürdü ve bu kişinin yaşlı biri olduğunu gördü. Bu kişi Dureyd idi ve Rabîa b. Rufey' bu kişinin Dureyd olduğunu bilmiyordu. Dureyd: "Ne istiyorsun?" diye sorunca, Rabîa b. Rufey': "Seni öldürmeyi" karşılığını verdi. Dureyd: "Sen kimsin?" diye sorunca: "Rabîa b. Rufey' es-Sülemî'yim" karşılığını verdi ve kılıcıyla ona vurdu. Ancak vuruşuyla hiçbir şey yapamadı. Bunun üzerine Dureyd şöyle dedi: "Annen sana ne kötü silah kullanmayı öğretmiş. Bineğimin gerisinde duran şu kılıcımı al ve onunla vur. Kemiklerden yukarı ve beyinden aşağı vur. Ben adamları böyle öldürürdüm. Sonra annenin yanına gittiğin zaman ona, Dureyd b. Sımme'yi öldürdüğünü haber ver. Vallahi ben çok günler sizin kadınlarınızı korudum!" Sonra Rabîa b. Rufey' onu öldürdü.

Süleym oğullarının bildirdiğine göre Rabîa: "Ben ona vurduğumda ve yere düştüğünde giysisi açıldı. Ata eğersiz binmesinden dolayı testisleri ile arkası arası bembeyaz kâğıt gibiydi" demiştir.

Rabîa annesinin yanına döndüğü zaman ona, Dureyd'i öldürdüğünü

haber verdi. Bunun üzerine annesi: "Vallahi o, senin annelerini azad etmişti" dedi.[1]

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي آثَارِ مَنْ تَوَجَّهَ إِلَى أَوْطَاسٍ أَبَا عَامِرٍ الْأَشْعَرِيَّ فَأَدْرَكَ مِنَ النَّاسِ بَعْضَ مَنِ انْهَزَمَ فَنَاوَشُوهُ الْقِتَالَ فَرُمِيَ بِسَهْمٍ فَقُتِلَ وَأَخَذَ الرَّايَةَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ وَهُوَ ابْنُ عَمِّهِ، فَقَاتَلَهُمْ فَفَتَحَ عَلَيْهِ فَهَزَمَهُمُ اللهُ وَزَعَمُوا أَنَّ سَلَمَةَ بْنَ دُرَيْدٍ هُوَ الَّذِي رَمَى أَبَا عَامِرٍ بِسَهْمٍ فَأَصَابَ رُكْبَتَهُ فَقَتَلَهُ . قَالَ: وَاسْتُشْهِدَ يَوْمَ حُنَيْنٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قُرَيْشٍ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ: أَيْمَنُ ابن عبيد وَمِنْ بَنِي أَسَدٍ عَبْدُ الْعُزَّى: يَزِيدُ بْنُ زَمْعَةَ بْنِ الْأَسْوَدِ بْنِ الْمُطَّلِبِ جَمَحَ بِهِ فَرَسٌ فَقُتِلَ. وَمِنَ الْأَنْصَارِ: سُرَاقَةُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عَدِيٍّ الْعَجْلَانِيُّ، وَأَبُو عَامِرٍ الْأَشْعَرِيُّ، ثُمَّ جُمِعَتْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ سَبَايَا حُنَيْنٍ وَأَمْوَالُهُمْ وَكَانَ عَلَى الْغَنَائِمِ يَوْمَ حُنَيْنٍ مَسْعُودُ بْنُ عَمْرٍو، فَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالسَّبَايَا وَالْأَمْوَالِ إِلَى الْجِعْرَانَةِ فَحُبِسَتْ بِهَا وَاسْتَعْمَلَ عَلَى السَّبْيِ: مَحْمِيَةَ بْنَ الْجَزْءِ، حَلِيفًا لِقُرَيْشٍ

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Evtâs'a doğru gidenlerin üzerine Ebû Âmir el-Eş'arî'yi gönderdi. O da dağılıp kaçanlardan bazılarına yetişti. Onlar onunla yakın savaş yaptılar. Ebû Âmir bir okla vurularak öldürüldü. Bunun üzerine bayrağı Ebû Mûsa'nın amcası oğlu Ebû Mûsa el-Eş'arî aldı ve onlarla savaştı. Allah, ona fethi nasip etti ve düşmanı hezimete uğrattı. Söylenene göre Ebû Âmir el-Eş'arî'yi okla dizinden vuran ve öldüren kişi Seleme b. Dureyd'in kendisidir.

Huneyn savaşında Müslümanlardan, Kureyş'ten Hâşim oğullarından Eymen b. Ubeyd şehid edildi. Esed b. Abdiluzzâ oğullarından Yezîd b. Zem'a b. el-Esved b. Muttalib de atı serkeşlik edince düşüp öldü. Ensâr'dan ise Surâka b. Hârise b. Adiy el-Aclânî ve Ebû Âmir el-Eş'arî şehid edildi. Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn'in esirleri ve malları toplandı. Huneyn günü ganimetlerden sorumlu kişi Mes'ûd b. Amr idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) esirlerin ve malların Ci'râne'de tutulmasını emretti. Bunlardan sorumlu kişi de Kureyş'in müttefiki Mahmiye b. el-Cez idi.[2]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/67, 68).

[2] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/73, 74) ve Vâkidî, *Meğâzî* (3/922).

بَابُ مَسِيرِ النَّبِيِّ ﷺ إلى الطَّائِفِ وَذَلِكَ فِي شَوَّالٍ سَنَةَ ثَمَانٍ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tâif'e Gitmesi ve Bunun Hicretin Sekizinci Yılında Şevvâl Ayında Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ (ح) . قَالَ: وَحَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ : وَقَاتَلَ يَوْمَ حُنَيْنٍ، وَحَاصَرَ الطَّائِفَ فِي شوال سنة ثمان .

İbn Şihâb der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn savaşını yaptıktan sonra hicri sekizinci yılın Şevvâl ayında Tâif kuşatmasını yaptı."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ، قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَا: ثُمَّ سَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الطَّائِفِ، وَتَرَكَ السَّبْيَ بِالْجِعْرَانَةِ وَمُلِئَتْ عُرُشُ مَكَّةَ مِنْهُمْ، وَنَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْأَكَمَةِ عِنْدَ حِصْنِ الطَّائِفِ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً يُقَاتِلُهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ وأصحابه وَتُقَاتِلُهُمْ ثَقِيفٌ مِنْ وَرَاءِ الْحِصْنِ بِالْحِجَارَةِ وَالنَّبْلِ، وَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِ أَحَدٌ مِنْهُمْ غَيْرُ أَبِي بَكْرَةَ بْنِ مَسْرُوحٍ أَخِي زِيَادٍ لِأُمِّهِ، فَأَعْتَقَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَكَثُرَتِ الْجِرَاحُ، وَقَطَعُوا طَائِفَةً مِنْ أَعْنَابِهِمْ لِيَغِيظُوهُمْ بِهَا، فَقَالَتْ ثَقِيفٌ: لَا تُفْسِدُوا الْأَمْوَالَ فَإِنَّهَا لَنَا أَوْ لَكُمْ، وَاسْتَأْذَنَهُ الْمُسْلِمُونَ فِي مُنَاهَضَةِ الْحِصْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا أَرَى أَنْ نَفْتَحَهُ وَمَا أُذِنَ لَنَا فِيهِ الْآنَ.

Urve ve Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha sonra Tâif'e gitti. Esirleri Ci'râne'de bıraktı. Mekkelilerin çadırları onlarla dolmuştu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif kalesinin yanındaki tepede on küsur gece kaldı ki, karşılıklı olarak kale gerisinde savaştılar. Sakîfliler kalelerinden Müslümanların üzerine oklar ve taşlar atarak mukâvemet ediyordu. Ancak Ziyâd'ın anne bir kardeşi Ebû Bekre b. Mesrûh dışında onlardan hiç kimse, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına çıkmadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onu azad etti. Ancak birçok yaralı vardı. Tâiflileri kızdırmak için sahabiler onların üzüm bağlarını kesince, Sakîfliler: "Malı telef etmeyin, çünkü bu bağlar ya

bizimdir ya da sizin olacaktır" dediler. Müslümanlar kaleye hep birden saldırıya geçmek için izin isteyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu fethedeceğimizi sanmıyorum ve bu konuda bize daha izin verilmedi"* buyurdu.

Lafız Mûsa'nın lafzıdır.

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى، وَحَدِيثُ عُرْوَةَ بِمَعْنَاهُ، قَالَ مُوسَى: وَزَعَمُوا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ انْصَرَفَ إِلَى الطَّائِفِ أَمَرَ بِقَصْرِ مَالِكِ بْنِ عَوْفٍ فَحُرِّقَ، وَأَقَادَ بِهَا رَجُلًا مِنْ رَجُلٍ قَتَلَهُ، وَيُقَالُ: إِنَّهُ أَوَّلُ قَتِيلٍ أُقِيدَ فِي الْإِسْلَامِ.

وَزَادَ عُرْوَةُ فِي رِوَايَتِهِ، قَالَ: وَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمُسْلِمِينَ حِينَ حَاصَرُوا ثَقِيفًا أَنْ يَقْطَعَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَمْسَ نَخَلَاتٍ أَوْ حَبَلَاتٍ مِنْ كُرُومِهِمْ فَأَتَاهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهَا عَفَاءٌ لَمْ تُؤْكَلْ ثِمَارُهَا فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَقْطَعُوا مَا أُكِلَتْ ثَمَرَتُهُ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ، وَبَعَثَ مُنَادِيًا يُنَادِي: مَنْ خَرَجَ إِلَيْنَا فَهُوَ حُرٌّ، فَاقْتَحَمَ إِلَيْهِمْ نَفَرٌ مِنْهُمْ: أَبُو بَكْرَةَ بْنُ مَسْرُوحٍ أَخُو زِيَادِ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ لِأُمِّهِ، فَأَعْتَقَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَدَفَعَ كُلَّ رَجُلٍ مِنْهُمْ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَعُولُهُ وَيَحْمِلُهُ .

Urve'nin hadisi de bu mânâdadır. Mûsa der ki: Söylenene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif'e gittiği zaman emri üzerine Mâlik b. Avf'ın kalesi yakıldı. Öldürdüğü adamlardan birini de kısas olarak öldürmüştü. Yine söylenene göre İslam döneminde kısas olarak öldürülen ilk kişi bu idi.

Urve rivayetinde şu eklemede bulunmuştur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîflileri kuşatma altına aldığı zaman her Müslümanın beş hurma ağacı veya beş asma kesmesini emretti. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb kendisine gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Orası terkedilmiş bir yerdir ve meyveleri yenilmemektedir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk olarak kesmeye meyveleri yenilen bağlardan başlanılmasını emretti. Sonra bir tellal çıkararak: "Bize gelen her kişi hürdür" diye seslenmesini emretti. Aralarında Ziyâd'ın anne bir kardeşi Ebû Bekre b. Mesrûh'un da bulunduğu birkaç kişi çıkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onları azad etti. Onlardan her birini yanına alması ve azığını temin etmesi için Müslümanlardan bir kişiye teslim etti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالسَّبَايَا وَالْأَمْوَالِ فَحُبِسَتْ بِالْجِعْرَانَةِ، ثُمَّ مَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى نَزَلَ قَرِيبًا مِنَ الطَّائِفِ، فَضَرَبَ بِهِ عَسْكَرَهُ فَقُتِلَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ بِالنَّبْلِ، وَذَلِكَ أَنَّ الْعَسْكَرَ اقْتَرَبَ مِنْ حَائِطِ الطَّائِفِ، فَكَانَتِ النَّبْلُ تَنَالُهُمْ وَلَمْ يَقْدِرِ الْمُسْلِمُونَ عَلَى أَنْ يَدْخُلُوا حَائِطَهُمْ، فَلَمَّا أُصِيبَ أُولَئِكَ النَّفَرُ ارْتَفَعَ مَوْضِعُ عَسْكَرِهِ عِنْدَ مَسْجِدِهِ الَّذِي بِالطَّائِفِ الْيَوْمَ، فَحَاصَرَهُمْ بِضْعًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَمَعَهُ امْرَأَتَانِ مِنْ نِسَائِهِ إِحْدَاهُمَا أُمُّ سَلَمَةَ بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ فَلَمَّا أَسْلَمَتْ ثَقِيفٌ بَنَى عَلَى مُصَلَّى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَبُو أُمَيَّةَ بْنُ عَمْرِو بْنُ وَهْبٍ مَسْجِدًا، وَكَانَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ سَارِيَةٌ لَا تَطْلُعُ عَلَيْهَا الشَّمْسُ يَوْمًا مِنَ الدَّهْرِ فِيمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا سُمِعَ لَهَا نَقِيضٌ .

İbn İshâk der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emri üzerine esirler ve mallar Ci'râne'de tutuldu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yola çıktı ve Tâif'e yakın bir yerde konakladı. Burada onun ashâbından bazıları oklarla öldürüldüler. Bunun sebebi, askerlerin Tâif bahçelerine yaklaşmış olmalarındaydı. Bu sebeple atılan oklar onlara ulaşıyordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), askerlerini mescidin yerine doğru geri çekti. Onları yirmi küsur gün kuşatma altında tuttu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden ikisi yanında idi ki bunlardan biri Ümmü Seleme binti Ebî Umeyye idi. Sakîf, Müslüman olunca Ebû Umeyye b. Amr b. Vehb, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazgâhına bir mescid inşa etti. Bu mescidde öyle bir direk vardı ki anlatıldığına göre her sabah güneş doğduğunda o direkten bir ses duyulurdu.[1]

وَعَنْ أَبِي إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُكَدَّمِ الثَّقَفِيِّ قَالَ: لَمَّا حَاصَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَهْلَ الطَّائِفِ خَرَجَ إِلَيْهِ رَقِيقٌ مِنْ رَقِيقِهِمْ أَبُو بَكْرَةَ وَكَانَ عَبْدًا لِلْحَارِثِ بْنِ كَلَدَةَ، وَالْمُنْبَعِثُ قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَكَانَ اسْمُهُ الْمُضْطَجِعُ، فَسَمَّاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمُنْبَعِثَ، قَالَ: وَيُحَنَّسُ، وَوَرْدَانُ فِي رَهْطٍ مِنْ رَقِيقِهِمْ فَأَسْلَمُوا فَلَمَّا قَدِمَ وَفْدُ أَهْلِ الطَّائِفِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/98).

فَأَسْلَمُوا قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ رُدَّ عَلَيْنَا رَقِيقَنَا الَّذِينَ أَتَوْكَ فَقَالَ: لَا أُولَئِكَ عُتَقَاءُ اللهِ وَرَدَّ عَلَى كُلِّ رَجُلٍ وَلَاءَ عَبْدِهِ فَجَعَلَهُ إِلَيْهِ.

Ebû İshâk b. Abdillah b. el-Mukeddem es-Sekafî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif halkını kuşatma altına alınca yanına bir köle geldi. Bu kişi Hâris b. Kelede'nin kölesi Ebû Bekre idi. Sonra el-Munbais geldi. —İbn İshâk der ki: Bu kişinin önceki adı el-Mudtaci (uzanmış) idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun adını değiştirip el-Munbais (uyarıcı) koydu.— Yuhannes ve Verdân kölelerinden birkaç kişiyle birlikte gelip Müslüman oldular. Daha sonra Tâif heyeti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip Müslüman olduklarında: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana gelmiş olan kölelerimizi bize geri ver" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, onlar Allah'ın azatlılarıdır"* buyurdu ve her kişiye kölesinin velâ hakkını verdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الزَّاهِدُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، قَالَ:حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَنْبَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ سَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي نَجِيحٍ السُّلَمِيِّ، قَالَ:حَاصَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَصْرَ الطَّائِفِ فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ بَلَغَ بِسَهْمٍ فَلَهُ دَرَجَةٌ فِي الْجَنَّةِ» فَبَلَّغْتُ يَوْمَئِذٍ بِسِتَّةَ عَشَرَ سَهْمًا.

وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللهِ فَهُوَ عِدْلُ مُحَرَّرٍ وَمَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ» .

«وَأَيُّمَا رَجُلٍ أَعْتَقَ رَجُلًا مُسْلِمًا فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ جَاعِلٌ كُلَّ عَظْمٍ مِنْ عِظَامِهِ وِقَاءَ كُلِّ عَظْمٍ بِعَظْمٍ» .

«وَأَيُّمَا امْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ أَعْتَقَتِ امْرَأَةً مُسْلِمَةً فَإِنَّ اللهَ [عَزَّ وَجَلَّ] جاعل كل عَظْمٍ مِنْ عِظَامِهَا وِقَاءَ كُلِّ عَظْمٍ مِنْ عِظَامِ مُحَرِّرِهَا مِنَ النَّارِ » .

لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ.

Ebû Necîh es-Sülemî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tâif kalesini kuşattık. O sırada Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Her kim (düşmana) bir ok ulaştırırsa ona cennette bir derece vardır" buyurduğunu işittim. O gün ben (düşmana) on altı ok ulaştırdım.

Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her kim Allah yolunda bir ok atarsa bu, onun için bir köle azat etmeye denk olur. Her kim de Allah yolunda saçının bir telini ağartırsa, bu onun için kıyamet gününde nur olur"* buyurduğunu işittim.

Yine: *"Herhangi bir adam Müslüman bir adamı azat ederse, Allah azad etmiş olduğu o adamın kemiklerinden her birine karşılık azat eden kişinin kemiklerinden birini cehennem ateşinden korur"* buyurduğunu işittim.

Yine: *"Herhangi bir kadın Müslüman bir kadını azat ederse, Allah azad etmiş olduğu o kadının kemiklerinden her birine karşılık azat eden kişinin kemiklerinden birini cehennem ateşinden korur"* buyurduğunu işittim.[1]

Her iki kanalın lafzı aynıdır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: كَانَ عِنْدِي مُخَنَّثٌ فَقَالَ لِعَبْدِ اللهِ أَخِي إِنْ فَتَحَ اللهُ عَلَيْكُمْ غَدًا الطَّائِفَ فَإِنِّي أَدُلُّكَ عَلَى ابْنَةِ غَيْلَانَ، فَإِنَّهَا تُقْبِلُ بِأَرْبَعٍ، وَتُدْبِرُ بِثَمَانٍ فَسَمِعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَوْلَهُ، فَقَالَ: لَا يَدْخُلَنَّ هَؤُلَاءِ عَلَيْكُمْ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ هِشَامٍ .

Ümmü Seleme der ki: Yanımda muhannes[2] biri vardı ve kardeşim Abdullah'a: "Eğer Allah, size Tâif'i fethetmeyi nasip ederse sana Ğaylân'ın kızını göstereceğim. O (öyle güzel ki) önden dörde, arkadan ise sekize benzer" diyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), onun bu dediğini işitince, Ümmü Seleme'ye: *"Böylesi kişiler bir daha yanınıza girmesin"* buyurdu.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/349).

[2] Muhannes: Kadın tavırlı olup kendini kadınlara benzeten ve erkekten sayılmayan kişi.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde başka kanallarla Hişâm'dan rivayet etmişlerdir.[1]

وأخبرنا أبو عبد الله، قال: حدثنا العباس، قال: حدثنا أحمد، قال:أنبأنا يونس، عن ابن إسحاق، قال: وقد كان مع رسول الله ﷺ مولى لخالته فاختة بنت عمرو بن عائذ مخنث يقال له ماتع، يدخل على نساء رسول الله ﷺ ويكون في بيته ولا يرى رسول الله ﷺ أنه يفطن بشيء من أمر النساء مما يفطن إليه الرجال، ولا يرى أن له في ذلك أربا، فسمعه وهو يقول لخالد بن الوليد: يا خالد إن افتتح رسول الله ﷺ الطائف فلا تفلتن منك بادية بنت غيلان، فإنها تقبل بأربع، وتدبر بثمان، فقال رسول الله ﷺ حين سمع هذا منه لا أرى هذا الخبيث يفطن لما أسمع، ثم قال لنسائه: لا يدخلن عليكم، فحجب عن بيت رسول الله ﷺ .

İbn İshâk der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında teyzesi Fâhite binti Amr b. Âiz'in muhannes azatlısı vardı. Bu kişiye Mâti' denilirdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinin yanına rahat bir şekilde girip çıkardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu kişinin, erkeklerin anladığı şekilde kadınlarla ilgili hususlara akıl erdiremediğini ve kadınlara meyli olmadığını düşünürdü. (Bir gün) onun Hâlid b. el-Velîd'e: "Ey Hâlid! Eğer Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif'i fethederse, Bâdiye binti Ğaylân'ı kaçırmamaya bak. O (öyle güzel ki) önden dörde, arkadan ise sekize benzer" dediğini işitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu böyle söylediğini işitince: ***"Bu pisliğin kendisinden işittiğim şeylere meyli olmadığını sanırdım"*** buyurdu. Sonra da hanımlarına: ***"Bir daha yanınıza girmesin"*** buyurdu. Böylece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evine girmekten men edildi.[2]

وفيما ذكر شيخنا أبو عبد الله الحافظ في الجزء الذي لم أجده من سماعي، وقد أنبأني به إجازة: أن أبا عبد الله الأصبهاني أخبره، قال: حدثنا الحسن بن الجهم، قال: حدثنا الحسين بن الفرج، قال: حدثنا الواقدي عن شيوخه، قالوا: شاور رسول الله ﷺ أصحابه في حصن الطائف، فقال له

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 56 (4324) ve Müslim, *selâm* 13 (32).

[2] İbn Kesîr, *Târih* (4/349).

سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَرَى أَنْ تَنْصِبَ الْمَنْجَنِيقَ عَلَى حِصْنِهِمْ فَإِنَّا كُنَّا بِأَرْضِ فَارِسَ نَنْصِبُ الْمَنْجَنِيقَاتِ عَلَى الْحُصُونِ، وَتُنْصَبُ عَلَيْنَا، فَنُصِيبُ مِنْ عَدُوِّنَا، وَيُصِيبُ مِنَّا بِالْمَنْجَنِيقِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَنْجَنِيقٌ طَالَ الثَّوَاءُ فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَعَمِلَ مَنْجَنِيقًا بِيَدِهِ، فَنَصَبَهُ عَلَى حِصْنِ الطَّائِفِ، وَيُقَالُ: قَدِمَ بِالْمَنْجَنِيقِ يَزِيدُ بْنُ زَمْعَةَ وَدَبَّابَتَيْنِ ، وَيُقَالُ: الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو، وَيُقَالُ: خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: فَأَرْسَلَتْ عَلَيْهِمْ ثَقِيفٌ سِكَكَ الْحَدِيدِ مُحْمَاةً بِالنَّارِ فَحَرَّقَتِ الدَّبَّابَةَ فَأَمَرَ رسول الله ﷺ بِقَطْعِ أَعْنَابِهِمْ وَتَحْرِيقِهَا، فَنَادَى سُفْيَانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيُّ لِمَ تَقْطَعُ أَمْوَالَنَا؟ إِمَّا أَنْ تَأْخُذَهَا إِنْ ظَهَرْتَ عَلَيْنَا، وَإِمَّا أَنْ تَدَعَهَا لِلَّهِ وَلِلرَّحِمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَإِنِّي أَدَعُهَا لِلَّهِ وَلِلرَّحِمِ، فَتَرَكَهَا.

وَقَالَ بَنُو الْأَسْوَدِ بْنِ مَسْعُودٍ لِأَبِي سُفْيَانَ بْنِ حرب والمغيرة بْنِ شُعْبَةَ: كَلِّمَا رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنْ يَدَعَنَا لِلَّهِ وَلِلرَّحِمِ، فَكَلَّمَاهُ فَتَرَكَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ .

Vâkidî, hocalarından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif kuşatmasında ashâbı ile istişare edince Selmân el-Fârisî: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana kalırsa onların kalelerine karşı mancınıklar kuralım. Biz İran topraklarında kalelere karşı mancınıklar kurardık. Düşman da bize karşı mancınık kurardı. Biz mancınıklarla düşmanlarımızı vururken onlar da bizi vururdu. Ancak mancınıklar olmasa daha uzun bir süre burada kalırız" dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emri üzerine Selmân el-Fârisî kendi eli ile bir mancınık yaptı ve onu Tâif kalesine karşı kurdu. Söylenene göre mancınığın başına iki dabbâbe (düşmana yaklaşmak için içine girilebilen ağaçtan yapılmış tanka benzer savaş aracı) ile Yezîd b. Zem'a geçmiştir. Aynı zamanda bu kişinin Tufayl b. Amr ve Hâlid b. Saîd olduğu da söylenmektedir. Sakîfliler ateşle kızdırılmış kalın demirler atınca dabbâbeleri yaktı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzüm bağlarının kesilmesini ve yakılmasını emredince, Süfyân b. Abdillah es-Sekafî: "Mallarımızı neden kesmektesiniz? Eğer bize üstün gelecek olursanız onlar sizin olacaktır. Yoksa onları Allah için ve akrabalık hakkın için bırakın" dedi. Böyle deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben de onları Allah için ve akrabalık hakkı için bırakıyorum"* buyurdu ve bıraktı.

Esved b. Mes'ûd oğulları, Ebû Süfyân b. Harb ile Muğîre b. Şu'be'ye: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) onları Allah için ve akrabalık hakkın için

bırakması yönünde konuşturun" deyince, bu ikisi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile konuştular ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları bıraktı.[1]

بَابُ اسْتِئْذَانِ عُيَيْنَةَ بْنِ حِصْنِ بْنِ بَدْرٍ فِي مَجِيئِهِ ثَقِيفًا، وَإِطْلَاعِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ رَسُولَهُ ﷺ عَلَى مَا قَالَ لَهُمْ

Uyeyne b. Hısn b. Bedr'in Sakîf'e Gelmesi ve Onlara Dediğini Yüce Allah'ın Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: وَأَقْبَلَ عُيَيْنَةُ بْنُ بَدْرٍ حَتَّى جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: ائْذَنْ لِي أَنْ أُكَلِّمَهُمْ لَعَلَّ اللهَ [أَنْ] يَهْدِيَهُمْ، فَأَذِنَ لَهُ فَانْطَلَقَ حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهِمُ الْحِصْنَ فَقَالَ بِأَبِي أَنْتُمْ تَمَسَّكُوا بِمَكَانِكُمْ وَاللهِ لَنَحْنُ أَذَلُّ مِنَ الْعَبِيدِ وَأُقْسِمُ بِاللهِ لَئِنْ حَدَثَ بِهِ حَدَثٌ لَتَمْلِكُنَّ الْعَرَبَ عِزًّا وَمَنَعَةً، فَتَمَسَّكُوا بِحِصْنِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُعْطُوا بِأَيْدِيكُمْ وَلَا يَتَكَاثَرَنَّ عَلَيْكُمْ قَطْعُ هَذَا الشَّجَرِ، ثُمَّ رَجَعَ عُيَيْنَةُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَاذَا قُلْتَ لَهُمْ يَا عُيَيْنَةُ؟ قَالَ: قُلْتُ لَهُمْ وَأَمَرْتُهُمْ بِالْإِسْلَامِ، وَدَعَوْتُهُمْ إِلَيْهِ، وَحَذَّرْتُهُمُ النَّارَ، وَدَلَلْتُهُمْ عَلَى الْجَنَّةِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَذَبْتَ! بَلْ قُلْتَ لَهُمْ: كَذَا وَكَذَا، فَقَصَّ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَدِيثَهُ، فَقَالَ: صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللهِ أَتُوبُ إِلَى اللهِ- عَزَّ وَجَلَّ- وَإِلَيْكَ مِنْ ذَلِكَ، فَلَمَّا أَخَذَ النَّاسُ فِي الْقَطْعِ، قَالَ عُيَيْنَةُ بْنُ بَدْرٍ لِيَعْلَى بْنِ مُرَّةَ: عَلَيَّ حَرَامٌ أَنْ أَقْطَعَ حَظِّي مِنَ الْكَرْمِ، فَقَالَ يَعْلَى بْنُ مُرَّةَ: إِنْ شِئْتَ قَطَعْتُ نَصِيبَكَ، فَمَاذَا تَرَى؟ قَالَ عُيَيْنَةُ: أَرَى أَنْ تَدْخُلَ جَهَنَّمَ فَكَانَتْ هَذِهِ رِيبَةٌ مِنْ عُيَيْنَةَ فِي دِينِهِ، وَسَمِعَ بِذَلِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَغَضِبَ مِنْهُ، وَأَوْعَدَ عُيَيْنَةَ، وَقَالَ: أَنْتَ صَاحِبُ الْعَمَلِ أُولَى لَكَ فَأَوْلَى .

Urve der ki: Uyeyne b. Bedr Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Gidip onlarla konuşmama izin ver, belki Allah onları hidayete erdirir" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine izin verdi. Uyeyne kalelerine gitti ve: "Babam size feda olsun! Yerinizde direnmeyi sürdürün. Vallahi biz köleden daha zayıfız. Sakın ellerinizi verip teslim olmayın. Allah'a yemin olsun

---

[1] Vâkidî, *Meğâzî* (3/927, 928).

ki eğer ona bir şey olacak olursa Arapları izzet ve kuvvet ile ele geçireceksiniz. Kalenizde sebat edin ve teslim olmaktan sakının. Şu ağaçların kesilmesi de size ağır gelmesin" dedi. Sonra da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Uyeyne! Onlara ne dedin?"* diye sorunca: "Onlara İslam'ı anlattım ve İslam'a girmelerini söyledim. Cehennem ateşi ile uyardım ve onlara cennet yolunu gösterdim" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan söylüyorsun! Sen onlara: «Şöyle şöyle» dedin"* buyurdu ve onlara söylemiş olduğu şeyleri kendisine saydı. Bunun üzerine Uyeyne: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğru söylüyorsun. Bundan dolayı Allah'a ve sana tövbe ediyorum" dedi.

İnsanlar bağları kesmeye başlayınca Uyeyne b. Bedr, Ya'lâ b. Murre'ye: "Kendi payımı kesmem günah olur" dedi. Bunun üzerine Ya'lâ b. Murre: "İstersen senin payını ben keserim, ne dersin?" deyince, Uyeyne: "Cehenneme gireceksin derim" karşılığını verdi. Bu da Uyeyne'nin dininde şüphe ettiğini ifade etmekteydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu işitince ona öfkelendi ve: *"Cehennemlik amel işleyen kişi sensin ve sen ona daha layıksın"* buyurdu.

بَابُ إِذْنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالْقُفُولِ مِنَ الطَّائِفِ وَدُعَائِهِ لِثَقِيفٍ بِالْهِدَايَةِ وَإِجَابَةِ اللهِ تَعَالَى دُعَاءَهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tâif'ten Geri Dönmeye İzin Vermesi, Sakîf Ahalisine Hidayet İle Dua Etmesi ve Yüce Allah'ın Duasını Kabul Buyurması

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- إِمْلَاءً، قَالَ:أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: حَاصَرَ رسول الله ﷺ أَهْلَ الطَّائِفِ فَلَمْ يَنَلْ مِنْهُمْ شَيْئًا، قَالَ: إِنَّا قَافِلُونَ غَدًا- إِنْ شَاءَ اللهُ- فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ: أَنَرْجِعُ وَلَمْ نَفْتَحْهُ؟ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اغْدُوا عَلَى الْقِتَالِ غَدًا، فَأَصَابَهُمْ جِرَاحٌ،

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّا قَافِلُونَ غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ فَأَعْجَبَهُمْ ذَلِكَ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ سُفْيَانَ هَكَذَا. وَقَالَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو فِي بَعْضِ النُّسَخِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، فَقَالَ: عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ.

Abdullah b. Ömer anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif halkını kuşatma altına aldı, ancak onlardan bir şey elde edemedi. Sonra: *"İnşallah yarın geri dönüyoruz"* buyurdu. Müslümanlar: "Fethetmeden mi geri döneceğiz?" deyince: *"O zaman yarın savaşa hazır olun"* buyurdu. (İkinci gün savaşta) yaralananlar olmuştu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"İnşallah yarın geri dönüyoruz"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözleri Müslümanların hoşuna gidince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) güldü.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Süfyân'dan bu şekilde rivayet etmiştir. Bazı nüshalarında da (İbn Ömer yerine) Abdullah b. Amr ismi geçmiştir. Buhârî de Ali b. el-Medînî kanalıyla İbn Uyeyne'den: "Abdullah b. Ömer" lafzıyla rivayet etmiştir.[1] ↓

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ ابن عَبْدُوسٍ بْنِ سَلَمَةَ الْعَنَزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الشَّاعِرِ الْأَعْمَى، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: لَمَّا حَاصَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَهْلَ الطَّائِفِ فَلَمْ يَنَلْ مِنْهُمْ شَيْئًا، قَالَ: إِنَّا قَافِلُونَ إِنْ شَاءَ اللهُ فَثَقُلَ عَلَيْهِمْ، وَقَالُوا: أَنَذْهَبُ وَلَمْ نَفْتَحْهُ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ . قَالَ عَلِيٌّ: وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً: فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

قَالَ: حَدَّثَنَا بِهَذَا الْحَدِيثِ سُفْيَانُ غَيْرَ مَرَّةٍ عَنْ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، لَمْ يَقُلْ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ

Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif halkını kuşatma altına aldığı zaman onlardan bir şey elde edemedi ve: *"İnşallah yarın geri*

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 56 (4325) ve Müslim, *el-cihâd ve's-sîre* 29 (82).

dönüyoruz" buyurdu. Bu durum Müslümanlara ağır gelip: "Fethetmeden mi geri döneceğiz?" dediler. Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Ali (b. el-Medînî) der ki: Süfyân bir rivayetinde de: "Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) güldü" dedi.

Süfyân bunu başka bir defa "Amr — Ebu'l-Abbâs — Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb" kanalıyla Abdullah b. Amr b. el-Âs'ı zikretmeksizin rivayet etti.

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. el-Medînî kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

. قَالَ الْبُخَارِيُّ قَالَ الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ يَعْنِي قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرٌو قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الْأَعْمَى يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَقُولُ: لَمَّا حَاصَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَهْلَ الطَّائِفِ، قَالَ: إِنَّا قَافِلُونَ إِنْ شَاءَ اللهُ غَدًا. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَنَقْفُلُ قَبْلَ أَنْ نَفْتَحَهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَاغْدُوا عَلَى الْقِتَالِ غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ قَالَ فَغَدَوْا عَلَى الْقِتَالِ فَأَصَابَهُمْ جِرَاحَةٌ شَدِيدَةٌ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّا قَافِلُونَ غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ، فَكَأَنَّهُمْ اشْتَهَوْا ذَلِكَ وَسَكَتُوا قَالُوا فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ:أَنْبَأَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، فَذَكَرَهُ.

Buhârî der ki: Humeydî'nin "Süfyân — Amr — âmâ olan Ebu'l-Abbâs" kanalıyla bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif halkını kuşatma altına aldığı zaman: *"İnşallah yarın geri dönüyoruz"* buyurdu. Müslümanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Fethetmeden mi geri döneceğiz?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman yarın savaşa hazır olun"* buyurdu. (İkinci gün savaşta) ağır yaralananlar olmuştu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"İnşallah yarın geri dönüyoruz"* buyurdu. Sanki Müslümanlar bunu bekliyormuş gibi sustular ve ses çıkarmadılar. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ:أَخْبَرَنَا الْمَنِيعِيُّ ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الشَّاعِرِ الْأَعْمَى، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 56 (4325).

ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ: وَسَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ يُحَدِّثُ بِهِ مَرَّةً أُخْرَى عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: حَاصَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَهْلَ الطَّائِفِ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

Başka bir kanalla Abdullah b. Amr şeklinde aktarılmıştır. İbn Ebî Şeybe der ki: İbn Uyeyne'nin bir defasında şöyle aktardığını işittim: "İbn Ömer: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif halkını kuşatma altına aldı» dedi." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَزْهَرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ الْغَلَابِيُّ، أَظُنُّهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ، قَالَ: أَبُو الْعَبَّاسِ الشَّاعِرُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، وَابْنِ عُمَرَ فِي فَتْحِ الطَّائِفِ [الصَّحِيحُ] ابْنُ عُمَرَ، وَاسْمُ أَبِي الْعَبَّاسِ السَّائِبُ بْنُ فَرُّوخَ مَوْلَى بَنِي كِنَانَةَ.

Yahya b. Maîn der ki: "Şair Ebu'l-Abbâs bunu Abdullah b. Amr kanalıyla rivayet etmiştir. Ancak Tâif fethinde bulunan İbn Ömer'dir. Ebu'l-Abbâs'ın adı Sâib'dir ve Kinâne oğullarının azatlısı Ferrûh'un oğludur."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: وَأَقْبَلَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ كَانَتْ مَعَ زَوْجِهَا فِي الْجَيْشِ يُقَالُ لَهَا خَوْلَةُ بِنْتُ حَكِيمٍ، كَانَتْ مِمَّنْ بَايَعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَكَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ تحت عثمان ابن مَظْعُونٍ، قَبْلَ بَدْرٍ، فَدَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَنْهَضَ إِلَى أَهْلِ الطَّائِفِ؟ قَالَ: لَمْ يُؤْذَنْ لَنَا حَتَّى الْآنَ فِيهِمْ، وَمَا أَظُنُّ أَنْ نَفْتَحَهَا الْآنَ، فَأَقْبَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَلَقِيَهَا خَارِجَةً مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: هَلْ ذَكَرَ لَكِ رَسُولُ اللهِ ﷺ شَيْئًا بَعْدُ؟ قَالَتْ: أَخْبَرَنِي أَنَّهُ لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فِي قِتَالِ أَهْلِ الطَّائِفِ بَعْدُ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه اجْتَرَأَ عَلَى كَلَامِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: أَلَا تَدْعُو عَلَى أَهْلِ الطَّائِفِ فَتَنْهَضَ إِلَيْهِمْ لَعَلَّ اللهَ ﷻ يَفْتَحُهَا فَإِنَّ أَصْحَابَكَ كَثِيرٌ، وَقَدْ شَقَّ عَلَيْهِمُ الْحَبْسُ، وَمَنْعُهُمْ مَعَايِشَهُمْ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَمْ يُؤْذَنْ لَنَا فِي قِتَالِهِمْ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عُمَرُ، قَالَ: أَفَلَا آمُرُ النَّاسَ فَلَا يُسَرِّحُوا ظَهْرَهُمْ حَتَّى يَرْتَحِلُوا بِالْغَدَاةِ؟ قَالَ: بَلَى، فَانْطَلَقَ عُمَرُ حَتَّى أَذَّنَ فِي النَّاسِ بِالْقُفُولِ وَأَمَرَهُمْ أَنْ لَا يُسَرِّحُوا ظُهُورَهُمْ فَأَصْبَحُوا

وَارْتَحَلَ النبي ﷺ وَأَصْحَابُهُ وَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ حِينَ رَكِبَ قَافِلًا اللَّهُمَّ اهدهم واكفنا مؤونتهم.

Urve anlatıyor: Kocasıyla birlikte orduda bulunan ve kendisine Havle denilen Muhacirlerden bir kadın geldi. Bu kişi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat edenlerdendi ve Bedir savaşından önce Osmân b. Maz'ûn'un eşi idi. Bu kadın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girip: "Ey Allah'ın Resûlü! Tâif ahalisine saldırmaktan seni alıkoyan nedir?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şu ana kadar bize bu yönde bir izin verilmedi. Şu anda fethin gerçekleşeceğini de sanmıyorum"*** buyurdu. Bu sırada Ömer b. el-Hattâb gelip Havle'nin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıktığını görünce: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana bir şey söyledi mi?" diye sordu. Havle: "Tâif ahalisi ile savaşmaya kendisine izin verilmediğini söyledi" karşılığını verdi. Ömer b. el-Hattâb durumun böyle olduğunu görünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile konuşma cesareti buldu ve: "Tâif halkına saldırmak için çağrıda bulunmayacak mısın? Belki Yüce Allah fethi nasip eder. Zira ashâbın çoktur ve beklemek onları sıkmaya başladı. Yiyecekleri de azaldı" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onlarla savaşmak için bize izin verilmedi"*** buyurunca, Ömer: "O zaman yarın geri dönmek için insanlara bineklerini hazırlamalarını söyleyeyim mi?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet"*** buyurunca, Ömer çıkıp insanlara geri dönmek için hazırlanmalarını ve bineklerini (otlatılmak üzere) salmamalarını bildirdi. Sabahladıklarında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla yola çıkmak için bineğine binince: ***"Allahım! Onları (Sakîflileri) hidayete erdir ve azıklarını bize yeterli kıl"*** diye dua etti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ الْمُكَدَّمِ عَمَّنْ أَدْرَكُوا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا : حَاصَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَهْلَ الطَّائِفِ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ، ثُمَّ انْصَرَفُوا عَنْهُمْ وَلَمْ يُؤْذَنْ فِيهِمْ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ فَجَاءَهُ وَفْدُهُمْ فِي رَمَضَانَ، فَأَسْلَمُوا.

Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm ve Abdullah b. el-Mukeddem, ilim ehlinden bazı kimselerin şöyle dediklerini aktarmışlardır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif ahalisini otuz gece veya buna yakın bir süre kuşatma altında tuttu. Sonra

onlar hakkında kendisine izin verilmediği için geri çekilip Medine'ye döndüler. Ramazan ayında da Tâif halkından bir heyet gelip Müslüman oldu."[1]

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ وبَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ ﷺ وَهُوَ مُحَاصِرٌ ثَقِيفًا يَا أَبَا بَكْرٍ إِنِّي رَأَيْتُ أَنِّي أُهْدِيَتْ لِي قَعْبَةٌ مملؤة زُبْدًا فَنَقَرَهَا دِيكٌ فَأَهْرَاقَ مَا فِيهَا، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا أَظُنُّ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ تُدْرِكَ منهم يومك هذا اما تُرِيدُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَا أَنَا مَا أَرَى ذلك ثُمَّ إِنَّ خَوْلَةَ بِنْتَ حَكِيمِ بْنِ أُمَيَّةَ بْنِ الْأَوْقَصِ السُّلَمِيَّةَ، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ: فَتَحَ اللهُ عَلَيْكَ الطَّائِفَ حُلِيَّ بَادِيَةَ بِنْتِ غَيْلَانَ بْنِ سَلَمَةَ أَوْ حُلِيَّ الْفَارِعَةِ بِنْتِ عَقِيلٍ، وَكَانَتْ مِنْ أَحْلَى نِسَاءِ ثَقِيفٍ فَذُكِرَ لِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَهَا: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ أُذِنَ فِي ثَقِيفٍ، فَخَرَجَتْ خَوْلَةُ فَذَكَرَتْ ذَلِكَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا حَدِيثٌ حدثته خَوْلَةُ أَنَّكَ قُلْتَهُ فقَالَ: قَدْ قُلْتُهُ، فَقَالَ: أَفَلَا أُوذِّن فِي النَّاسِ فِي الرَّحِيلِ؟ قَالَ: بَلَى، فَأَذَّنَ فِيهِمْ بالرحيل .

İbn İshâk der ki: Bana ulaşan habere göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîflileri kuşatma altına almışken Ebû Bekr'e: *"Ey Ebû Bekr! Rüyamda bana tereyağı dolu bir kâse hediye edildiğini ve bir horozun onu gagalayarak döktüğünü gördüm"* buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu gün onlardan istediğin şeyi elde edeceğini sanmıyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben de sanmıyorum"* karşılığını verdi.[2]

Sonra Havle binti Hakîm b. Umeyye b. el-Evkas es-Sülemiyye (gelip): "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer Yüce Allah sana Tâif'in fethini nasip ederse bana Bâdiye binti Gaylân b. Seleme'nin veya Fâri'a binti Akîl'in ziynet eşyalarını ver" dedi. Bunlar Sakîfli kadınların en fazla ziynet eşyasına sahip olanları idi. Bana bildirilene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Havle'ye: *"Sakîf hakkında izin verilmedi"* buyurmuştur. Havle, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkıp durumu Ömer b. el-Hattâb'a anlatınca, Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Havle'nin bana anlattığı bu şey de

---

[1] Vâkidî, *Meğâzî* (3/936) ve İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/100). Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/350),

[2] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/99).

nedir? O bana sizin kendisine bir şey söylediğinizi söylemektedir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet söyledim"* buyurunca, Ömer: "İnsanların yola çıkması için sesleneyim mi?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurunca, Ömer insanlara yola çıkmaları için seslendi.[1]

بَابُ رُجُوعِ النَّبِيِّ ﷺ إلى الْجِعْرَانَةِ وَقَسْمِ الْغَنِيمَةِ
وَإِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ، وَمَا قَالَتِ الْأَنْصَارُ فِي ذَلِكَ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne'ye Dönmesi, Ganimetin Taksim Edilmesi ve Kalpleri İslam'a Isındırmak (Müellefetü'l-kulûb) İçin Verilenler Karşısında Ensâr'ın Dedikleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ:حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ:ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى دُحْنَا حَتَّى نَزَلَ بِالْجِعْرَانَةِ بِمَنْ مَعَهُ مِنَ النَّاسِ وَكَانَ مَعَهُ مِنْ سَبْيِ هَوَازِنَ سِتَّةُ آلَافٍ مِنَ الذَّرَارِيِّ وَالنِّسَاءِ، وَمِنَ الْإِبِلِ وَالشَّاءِ مَا لَا يُدْرَى عِدَّتُهُ.

İbn İshâk der ki: "Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle birlikte olanlarla beraber Duhnâ (Tâif ve Ci'râne arasında bir yer) üzerinden yola çıktı ve Ci'râne'de konakladı. Yanında da Hevâzin esirlerinden altı bin çocuk ve kadın vardı. Develerin ve koyunların sayısı ise bilinemeyecek kadar çoktu."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ (ح) . قَالَ: وأَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ:حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ: يَحْيَى بْنُ خَلَفٍ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا السُّمَيْطُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: افْتَتَحْنَا مَكَّةَ ثُمَّ إِنَّا غَزَوْنَا حُنَيْنًا، قَالَ: فَجَاءَ الْمُشْرِكُونَ بِأحسن صفوف رَأَيْتُ، قَالَ: فَصُفَّ الْخَيْلُ ثُمَّ صُفَّ الْمُقَاتِلَةُ، ثُمَّ صُفَّ النِّسَاءُ، مِنْ وَرَاءِ ذَلِكَ، ثُمَّ صُفَّ الْغَنَمُ، ثُمَّ صُفَّ النَّعَمُ، قَالَ: وَنَحْنُ بَشَرٌ كَثِيرٌ قَدْ بَلَغْنَا سِتَّةَ آلَافٍ- أَظُنُّهُ يُرِيدُ الْأَنْصَارَ-. قَالَ: وَعَلَى مُجَنِّبَةِ خَيْلِنَا خَالِدُ بْنُ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/100) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (4/350).

الْوَلِيدِ، قَالَ: فَجَعَلَتْ خَيْلُنَا تَلُوذُ خَلْفَ ظُهُورِنَا، فَلَمْ نَلْبَثْ أَنِ انْكَشَفَتْ خَيْلُنَا، وَفَرَّتِ الْأَعْرَابُ، وَمَنْ نَعْلَمُ مِنَ النَّاسِ، فَنَادَى رَسُولُ اللهِ ﷺ يال المهاجرين يال المهاجرين، ثم قال: يال الأنصار. يال الأنصار.

قَالَ أَنَسٌ: هَذَا حَدِيثُ عِمِّيَّةٍ قَالَ قُلْنَا لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَقَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ فَايْمُ اللهِ مَا أَتَيْنَاهُمْ حَتَّى هَزَمَهُمُ اللهُ [تَعَالَى] قَالَ: فَقَبَضْنَا ذَلِكَ الْمَالَ ثُمَّ انْطَلَقْنَا إِلَى الطَّائِفِ، فَحَاصَرْنَاهُمْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، ثُمَّ رَجَعْنَا إِلَى مَكَّةَ، وَنَزَلْنَا.

قَالَ: فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعْطِي الرَّجُلَ الْمِائَةَ [مِنَ الْإِبِلِ] وَيُعْطِي الرَّجُلَ الْمِائَةَ قَالَ فَتَحَدَّثَتِ الْأَنْصَارُ بَيْنَهُمْ أَمَّا مَنْ قَاتَلَهُ فَيُعْطِيهِ، وَأَمَّا مَنْ لَا يُقَاتِلُهُ فَلَا يُعْطِيهِ؟ قَالَ: وَرُفِعَ الْحَدِيثُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، ثُمَّ أَمَرَ بِسَرَاةِ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ أَنْ يَدْخُلُوا عَلَيْهِ، وَقَالَ: لَا يَدْخُلْ عَلَيَّ إِلَّا أَنْصَارِيٌّ، أَوْ قَالَ: إِلَّا الْأَنْصَارِ. قَالَ فَدَخَلْنَا الْقُبَّةَ، حَتَّى مَلَأْنَا الْقُبَّةَ، قَالَ: يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، أَوْ كَمَا قَالَ: مَا حَدِيثٌ أَتَانِي؟ قَالُوا: مَا أَتَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْأَمْوَالِ، وَتَذْهَبُوا بِرَسُولِ اللهِ حَتَّى تُدْخِلُوهُ بُيُوتَكُمْ، قَالُوا: رَضِينَا يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَوْ أَخَذَ النَّاسُ شِعْبًا، وَأَخَذَتِ الْأَنْصَارُ شِعْبًا أَخَذْتُ شِعْبَ الْأَنْصَارِ، قَالُوا: رَضِينَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَارْضَوْا أَوْ كَمَا قَالَ. لَفْظُ حَدِيثِ الْبَاهِلِيِّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُعَاذٍ وَغَيْرِهِ.

Enes b. Mâlik anlatıyor: Mekke'yi fethettikten sonra ve Huneyn'e savaşa çıktığımızda müşrikler öyle bir saf düzeni almıştı ki daha önce böylesine düzgün bir saf düzeni görmüş değildim. Önde atlılar, arkalarında askerler, onların arkalarında kadınlar, onların arkalarında koyunlar, onların da arkalarında develer dizilmişti. Biz de bayağı kalabalıktık, altın bin kişi kadar vardık. Atlıların başında Hâlid b. el-Velîd vardı. Bizim atlılarımız arkamızda dolanıyordu. Ancak fazla bir zaman geçmeden atlılarımız bozguna uğradı. O anda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) önce: *"Ey Muhacirler! Ey Muhacirler!"* diye seslendi. Sonra da: *"Ey Ensâr! Ey Ensâr!"* diye seslendi. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyiz" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hücuma geçti. Allah'a yemin olsun ki daha biz düşmana ulaşır ulaşmaz Allah onları hezimete uğrattı. Malları aldık ve Tâif'e gittik. Tâiflileri de kırk gün boyunca kuşatma altında tuttuk. Sonra da Mekke'ye geri döndük ve orada konakladık.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elde edilen ganimet mallarından her bir adama yüzer deve vermeye başladı. Ensâr kendi aralarında: "Kendisine karşı savaşana hisse veriyor, ama kendisine karşı savaşmayana vermiyor" diye konuşmaya başladı.

Onların bu sözleri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Muhacirlerin ve Ensâr'ın ileri gelenlerinin yanına gelmelerini emretti. Sonra: *"Ensârî'den* (veya) *Ensâr'dan başkası yanıma girmesin"* buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çadırına girdik ve çadır dolunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Ey Ensâr topluluğu!"* diye seslendi. Sonra da: *"Bana ulaşan bu sözler de nedir?"* buyurdu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana ne ulaştı?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar evlerine (dünyalık) mallarla dönerken sizler evlerinize Resûlullah'la birlikte dönmeye razı değil misiniz?"* buyurdu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Razıyız" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Eğer insanlar bir vadiyi, Ensâr farklı bir vadiyi (veya bir yolu) tutacak olsa ben Ensâr'ın tuttuğu vadiyi (veya yolu) tutardım"* buyurdu. Bunun üzerine Ensâr bir daha: "Ey Allah'ın Resûlü! Razıyız" dediler ve (bu taksime) razı oldular.

Lafız el-Bâhilî'nin lafzıdır.

Müslim, *Sahîh*'de Ubeydullah b. Muâz ve başkasından rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْحُنَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ السَّمَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ ، قَالَ أَنْبَأَنَا هِشَامُ بْنُ زَيْدٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ [عَلِيُّ] بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ قَالَ أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْبِسْطَامِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ ابن مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ أَقْبَلَتْ هَوَازِنُ وَغَطَفَانُ وَغَيْرُهُمْ بِذَرَارِيِّهِمْ، وَنَعَمِهِمْ، وَمَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ عَشَرَةُ آلَافٍ وَمَعَهُ الطُّلَقَاءُ فَأَدْبَرُوا عَنْهُ حَتَّى بَقِيَ وَحْدَهُ فَنَادَى يومئذ نداء لم يخلط بينها شَيْئًا قَالَ: فَالْتَفَتَ عَنْ يَمِينِهِ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، فَقَالُوا: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، أَبْشِرْ نَحْنُ مَعَكَ، وَالْتَفَتَ عَنْ يَسَارِهِ، فَقَالَ: يَا

[1] Müslim, *zekât* 46 (136).

مَعْشَرَ الأَنْصَارِ! قَالُوا: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ أَبْشِرْ نَحْنُ مَعَكَ، قَالَ: وَرَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى بَغْلَةٍ بَيْضَاءَ، قَالَ: فَنَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: أَنَا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ فَانْهَزَمَ الْمُشْرِكُونَ.

قَالَ: وَأَصَابَ رَسُولُ الله ﷺ يَوْمَئِذٍ غَنَائِمَ كَثِيرَةً، فَقَسَمَ فِي الْمُهَاجِرِينَ وَالطُّلَقَاءِ، وَلَمْ يُعْطِ الأَنْصَارَ شَيْئًا، فَقَالَتِ الأَنْصَارُ إِذَا كَانَتِ الشِّدَّةُ فَنَحْنُ نُدْعَى وَتُعْطَى الْغَنِيمَةُ غَيْرَنَا، فَبَلَغَهُ ذَلِكَ فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ [فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الأَنْصَارِ مَا حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنْكُمْ فَسَكَتُوا] فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الأَنْصَارِ أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالدُّنْيَا وَتَذْهَبُوا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ، وَفِي رِوَايَةِ مُعَاذٍ: مُحَمَّدٍ تَحُوزُونَهُ إِلَى بُيُوتِكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ رَضِينَا، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا وَسَلَكَتِ الأَنْصَارُ شِعْبًا لأَخَذْتُ شِعْبَ الأَنْصَارِ، زَادَ مُعَاذٌ فِي رِوَايَتِهِ قال هشام: قلت يَا أَبَا حَمْزَةَ وَأَنْتَ شَاهِدٌ ذَلِكَ؟ قَالَ: وَأَيْنَ أَغِيبُ عَنْهُ.

لَفْظُهُمَا سَوَاءٌ إِلَّا مَا بَيَّنْتُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَرَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ عَنْ مُعَاذٍ.
وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى وَإِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ .

Enes b. Mâlik der ki: Huneyn günü Hevâzin, Ğatafân ve başka kimseler çocuklarıyla ve hayvanlarıyla birlikte geldiler. O gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte on bin kişi vardı. Beraberinde (Mekke fethinde serbest bırakılan) tulakâlar da vardı. Ancak bunlar (bozguna uğrayıp) geri dönünce ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tek başına kalınca sağına döndü ve özel olarak: *"Ey Ensâr topluluğu!"* diye seslendi. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyiz, biz yanındayız" dediler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) soluna döndü ve yine: *"Ey Ensâr topluluğu!"* diye seslendi. Onlar da: "Ey Allah'ın Resûlü! Emrindeyiz, biz yanındayız" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz katırı üzerinden inip: *"Ben, Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm"* buyurdu. Bunun üzerine müşrikler hezimete uğradı.

O gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birçok ganimetler ele geçirmişti. Ganimeti muhacirler ve tulakâlar arasında taksim ederek Ensâr'a bir şey vermedi. Bunun üzerine Ensâr: "Savaş anında biz çağrılmaktayız, ganimet ise başkasına verilmektedir" dedi. Bu sözler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca onları çadırı altında topladı ve: *"Ey Ensâr topluluğu! Bana ulaşan bu konuşmalarınız da nedir?"* diye sordu. Ensâr susmuş ve bir cevap

vermemişti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ensâr topluluğu! İnsanlar evlerine dinarlarla dönerken sizler Resûlullah'la birlikte dönmeye razı değil misiniz?"* buyurdu. —Muâz'ın rivayeti: *"Sizler evlerinize Resûlullah'la birlikte dönmeye razı değil misiniz?"* şeklindedir— Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Razıyız" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Eğer insanlar bir vadiyi Ensâr farklı bir vadiyi (veya bir yolu) tutacak olsa ben Ensâr'ın tuttuğu vadiyi (veya yolu) tutardım"* buyurdu.

Muâz rivayetinde şu ekleme yer almıştır: "Hişâm der ki: Ebû Hamza'ya (yani Enes'e): "Ey Ebû Hamza! Sen buna şahit miydin?" dediğimde: "(Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle buyururken) nerede olabilirdim ki!" karşılığını verdi.

Benim beyan ettiğim dışında her iki kanalın lafzı aynıdır.

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. el-Medînî kanalıyla rivayet etmiştir. Muhammed b. Beşşâr da Muâz kanalıyla aktarmıştır. Müslim ise Muhammed b. el-Müsennâ ve İbrâhîm b. Muhammed b. Ar'ara kanalıyla Muâz b. Muâz'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ ابن عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسٌ أَنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ حِينَ أَفَاءَ اللهُ عَلَيْهِمْ مِنْ أَمْوَالِ هَوَازِنَ مَا أَفَاءَ [فَطَفِقَ] يُعْطِي رِجَالًا مِنْ قُرَيْشٍ الْمِائَةَ مِنَ الْإِبِلِ، فَقَالُوا: يَغْفِرُ اللهُ لِرَسُولِ اللهِ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُنَا وَسُيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ! قَالَ أَنَسٌ: فَحُدِّثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَقَالَتِهِمْ، فَأَرْسَلَ إِلَى الْأَنْصَارِ فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ، وَلَمْ يَدْعُ مَعَهُمْ أَحَدًا غَيْرَهُمْ، فَلَمَّا اجْتَمَعُوا جَاءَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: مَا حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنْكُمْ فَقَالَ لَهُ فُقَهَاؤُهُمْ: أَمَّا ذووا رَأْيِنَا يَا رَسُول اللهِ فَلَمْ يَقُولُوا شَيْئًا وَأَمَّا أُنَاسٌ مِنَّا حَدِيثَةٌ أَسْنَانُهُمْ فَقَالُوا: يَغْفِرُ اللهُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُ الْأَنْصَارَ وَسُيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «فَإِنِّي أُعْطِي رِجَالًا حَدِيثِي عَهْدٍ بِكُفْرٍ أَتَأَلَّفُهُمْ، أَفَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْأَمْوَالِ وَتَرْجِعُونَ إِلَى رِحَالِكُمْ برسول الله؟ فو الله مَا تَنْقَلِبُونَ بِهِ خَيْرٌ مِمَّا يَنْقَلِبُونَ بِهِ» .

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (56) ve Müslim, *zekât* 46 (135).

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! قَدْ رَضِينَا، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ بَعْدِي أَثَرَةً شَدِيدَةً، فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْا اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولَهُ عَلَى الْحَوْضِ. قَالَ أَنَسٌ: فَلَمْ نَصْبِرْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

Enes bildiriyor: Yüce Allah, (Huneyn savaşı sonrası) Resûlü'ne, Hevâzin kabilesinin mallarından bol miktarda ganimet bahşedince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kureyşli bazı adamlara yüzer deve vermeye başladı. Ensâr'dan bazıları: "Yüce Allah, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bağışlasın! Ganimetten Kureyşlilere veriyor da bizi bırakıyor. Oysa kılıçlarımızdan hâlâ onların kanı damlamaktadır" demeye başladılar. Onların bu dedikleri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatıldığı zaman, Ensâr'a haber gönderip hepsini deriden bir çadıra topladı. Ensâr dışında da yanlarına kimsenin gelmesine izin vermedi. Toplandıkları zaman Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına geldi ve: *"Sizden kulağıma gelen o sözler de nedir?"* diye sordu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! İçimizden aklı başında olanlar bir şey söylemiş değiller. Ancak henüz genç olanlar şöyle şöyle dediler" karşılığını verdiler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben, henüz küfürden yeni kurtulmuş kişilere veriyorum ki kalpleri (İslam'a) ısınsın. İnsanlar evlerine (dünyalık) mallarla dönerken sizler evlerinize Resûlullah'la birlikte dönmeye razı değil misiniz? Vallahi sizlerin kendisiyle döndüğünüz şey onların yanlarına alıp döndükleri şeyden daha hayırlıdır"* buyurunca, Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Razıyız" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Benden sonra başkaları sizlere çokça tercih edilecek, ancak sizler Yüce Allah ve Resûlü'yle buluşana kadar sabredin! Ben sizlerden önce Havz'a gideceğim"* buyurdu.

Enes: "Ancak biz sabretmemiştik" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir. Buhârî ve Müslim bunu başka kanallarla Zührî'den rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ

[1] Buhârî, *humus* (19) ve Müslim, *zekât* 46 (132).

بْنُ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: لَمَّا أَصَابَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْغَنَائِمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَقَسَمَ لِلْمُتَأَلَّفِينَ مِنْ قُرَيْشٍ، وَفِي سَائِرِ الْعَرَبِ مَا قَسَمَ، وَلَمْ يَكُنْ فِي الْأَنْصَارِ مِنْهَا شَيْءٌ قَلِيلٌ وَلَا كَثِيرٌ، وَجَدَ هَذَا الْحَيُّ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي أَنْفُسِهِمْ، حَتَّى قَالَ قَائِلُهُمْ: لَقِيَ وَاللهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَوْمَهُ، فَمَشَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ وَجَدُوا عَلَيْكَ فِي أَنْفُسِهِمْ، فَقَالَ: فِيمَ؟ فَقَالَ: فِيمَا كَانَ مِنْ قَسْمِكَ هذه الْغَنَائِمَ فِي قَوْمِكَ، وَفِي سَائِرِ الْعَرَبِ، وَلَمْ يَكُنْ فِيهِمْ مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَأَيْنَ أَنْتَ مِنْ ذَلِكَ يَا سَعْدُ؟ فَقَالَ: مَا أَنَا إِلَّا امْرُؤٌ مِنْ قَوْمِي مَا أَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «فَاجْمَعْ لِي قَوْمَكَ فِي هَذِهِ الْحَظِيرَةِ ، فَإِذَا اجْتَمَعُوا فِيهَا فَأَعْلِمْنِي» ، فَخَرَجَ سَعْدٌ فَصَرَخَ فِيهِمْ فَجَمَعَهُمْ فِي تِلْكَ الْحَظِيرَةِ، فَجَاءَ رِجَالٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ فَأَذِنَ لَهُمْ فَدَخَلُوا، وَجَاءَ آخَرُونَ فَرَدَّهُمْ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ مِنَ الْأَنْصَارِ أَحَدٌ إِلَّا اجْتَمَعَ لَهُ أَتَاهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ قَدِ اجْتَمَعَ لَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنَ الْأَنْصَارِ حَيْثُ أَمَرْتَنِي أَنْ أَجْمَعَهُمْ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَامَ فِيهِمْ خَطِيبًا فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ: «يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَمْ آتِكُمْ ضُلَّالًا فَهَدَاكُمُ اللهُ تَعَالَى وَعَالَةً فَأَغْنَاكُمُ اللهُ وَأَعْدَاءً فَأَلَّفَ اللهُ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ» قَالُوا بَلَى ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَلَا تُجِيبُونِي يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ؟» فَقَالُوا: وَمَا نَقُولُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ وَبِمَاذَا نُجِيبُكَ؟ الْمَنُّ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، فَقَالَ: «أَمَا وَاللهِ لَوْ شِئْتُمْ لَقُلْتُمْ فَصَدَقْتُمْ وَصُدِّقْتُمْ: جِئْتَنَا طَرِيدًا فَآوَيْنَاكَ، وَعَائِلًا فَآسَيْنَاكَ، وَخَائِفًا فَأَمَّنَّاكَ، وَمَخْذُولًا فَنَصَرْنَاكَ» ، فَقَالُوا: الْمَنُّ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وَجَدْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ فِي لُعَاعَةٍ مِنَ الدُّنْيَا تَأَلَّفْتُ بِهَا قَوْمًا لِيُسْلِمُوا، وَوَكَلْتُكُمْ إِلَى مَا قَسَمَ اللهُ لَكُمْ مِنَ الْإِسْلَامِ، أَفَلَا تَرْضَوْنَ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ إِلَى رِحَالِهِمْ بِالشَّاةِ وَالْبَعِيرِ، وَتَذْهَبُونَ بِرَسُولِ اللهِ إِلَى رِحَالِكُمْ؟ فو الذي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ النَّاسَ سَلَكُوا شِعْبًا وَسَلَكَتِ الْأَنْصَارُ شِعْبًا لَسَلَكْتُ شِعْبَ الْأَنْصَارِ وَلَوْلَا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امرءا من الْأَنْصَارِ ، اللهُمَّ ارْحَمِ الْأَنْصَارَ وَأَبْنَاءَ الْأَنْصَارِ وَأَبْنَاءَ أَبْنَاءِ الْأَنْصَارِ» ، فَبَكَى الْقَوْمُ حَتَّى أَخْضَلُوا لِحَاهُمْ وَقَالُوا رَضِينَا بِاللهِ وَرَسُولِهِ قَسْمًا ثُمَّ انْصَرَفَ وَتَفَرَّقُوا .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn gününde ele geçirdiği ganimetleri kalplerini İslam'a ısındırmak istediği Kureyşliler ve diğer

Araplar arasında taksim etti. Ensâr'ın ise bu ganimetlerden az veya çok hiçbir payı olmadı. Ensâr bundan dolayı kendi içlerinde bir kırgınlık hissetti ve sözcüleri: "Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) artık kendi kavmi ile buluştu" dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ensâr'dan şu grup içlerinde sana karşı bir kırgınlık hissetmektedir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden?"* diye sorunca, Sa'd: "Şu ganimetleri kendi kavmin ve diğer Araplar arasında taksim etmenden ve kendilerine bir şey vermemenden dolayı" karşılığını verdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Sa'd! Bu hususta sen hangi taraftasın?"* diye sorunca, Sa'd: "Ben sadece kendi kavmimden bir kişiyim" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyleyse kavmini şu bahçede topla. Toplandıkları zaman da bana haber ver"* buyurunca, Sa'd Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıktı ve onları çağırıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği bahçede topladı.

Muhacirlerden bazı adamlar gelince onlara izin verdi. Başkaları geldiğinde ise onları geri çevirdi. Ensâr'ın hepsi toplanınca Sa'd, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ensâr'ı emrettiğin yerde topladım" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına çıkıp kendisine yakışır bir şekilde Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra: *"Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil miydiniz? Allah sizi hidayete erdirmedi mi? Siz yoksul kimseler değil miydiniz? Allah sizi zengin kılmadı mı? Siz düşman kimseler değil miydiniz? Allah kalplerinizi birbirine ısındırmadı mı?"* buyurdu. Ensâr: "Evet" cevabını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ensâr topluluğu! Neden cevap vermiyorsunuz?"* buyurdu. Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne cevap verelim? Allah ve Resûlü'nün minneti üzerimizdedir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vallahi isteseydiniz: «Sen yanımıza kovulmuş olarak geldin, biz seni barındırdık. Sen yanımıza yoksul olarak geldin, biz sana ihsanda bulunduk. Sen ürkmüş olarak yanımıza geldin, biz sana güven verdik. Sen yardımsız olarak yanımıza geldin, biz sana yardım ettik» derdiniz, doğru söyler ve sözünüz de tasdik edilirdi"* buyurdu.

Ensâr yine: "Minnet, Allah ve Resûlü'nündür" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey Ensâr topluluğu! Bir kavmin kalbini İslâm'a ısındırmak için kendilerine verdiğim azıcık bir dünyalıktan ötürü kalbinizde kırgınlık mı hissettiniz? Oysa ben sizi, Allah'ın size İslamiyeti*

pay olarak verişine bırakmıştım. Ey Ensâr topluluğu! İnsanlar deve ve koyunları götürürken siz evlerinize Resûlullah ile birlikte dönmeye razı değil misiniz? Canım elinde olana yemin olsun ki eğer insanlar bir vadiyi, Ensâr farklı bir vadiyi (veya bir yolu) tutacak olsa ben Ensâr'ın tuttuğu vadiyi (veya yolu) tutardım. Şayet hicret olmasaydı Ensar'dan biri olmak isterdim. Allahım! Ensâr'a, Ensâr'ın çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına merhamet et."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözleri üzerine oradaki herkes sakalları ıslanıncaya kadar ağladı ve: "Rab olarak Allah'a, ganimet payı olarak da Resûlü'ne razı olduk" dediler. Sonra da dağılıp gittiler.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ:حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ: قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ (ح) . وَأَنبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَنبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ:حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ، يَعْنِي ابْنَ مَسْرُوقٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبَايَةَ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَى الْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبُهُمْ مِنْ سَبْيِ حُنَيْنٍ كُلَّ رَجُلٍ مِنْهُمْ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ، فَأَعْطَى أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ مِائَةً، وَأَعْطَى صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ مِائَةً، هَذَانِ قُرَشِيَّانِ، وَأَعْطَى عُيَيْنَةَ بن حصين مِائَةً، [وَأَعْطَى الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً وَأَعْطَى عَلْقَمَةَ بْنَ عُلَاثَةَ مِائَةً] مِرْدَاسٍ دُونَ الْمِائَةِ نَقَصَهُ مِنَ الْمِائَةِ وَلَمْ يَبْلُغْ بِهِ أُولَئِكَ، فَأَنْشَأَ الْعَبَّاسُ بْنُ مِرْدَاسٍ، يقول:

نهبي ونهب العبيد بين عُيَيْنَةَ وَالْأَقْرَعِ

فَمَا كَانَ حِصْنٌ وَلَا حَابِسٌ يَفُوقَانِ مِرْدَاسَ فِي الْمَجْمَعِ

وَقَدْ كُنْتُ فِي الْحَرْبِ ذَا تُدْرَإٍ فَلَمْ أُعْطَ شَيْئًا وَلَمْ أُمْنَعِ

وَمَا كُنْتُ دُونَ امْرِئٍ مِنْهُمْ وَمَنْ تَضَعِ الْيَوْمَ لَا يُرْفَعِ

لَفْظُ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ وَلَمْ يَذْكُرِ ابْنُ أَبِي عُمَرَ الْبَيْتَ الثَّالِثَ وَلَا مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ وَلَا عَلْقَمَةُ بْنُ عُلَاثَةَ وَزَادَ فِي آخِرِهِ قَالَ فَأَتَمَّ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِائَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي عُمَرَ .

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/114).

Râfi' b. Hadîc bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kalplerini İslam'a ısındırmak istediği her kişiye yüzer deve verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kureyşli olan Ebû Süfyân b. Harb ile Safvân b. Umeyye'ye yüzer deve verdi. Uyeyne b. Hısn'a, Akra' b. Hâbis'e, Alkame b. Ulâse'ye ve Mâlik b. Avf en-Nasrî'ye yine yüzer deve verdi. Abbâs b. Mirdâs'a ise bundan daha az verdi. Bunun üzerine Abbâs b. Mirdâs şöyle dedi:

"Benim ve Ubeyd'in payı yok oldu

Paylaşıldı Uyeyne ve Akra' arasında

Oysa ne Hısn, ne de Hâbis

Mirdâs'tan üstün değildir toplum arasında

Ben savaşta savunucu bir kişi idim

Bana ne bir şey verildi ne de esirgendi

Ben onlardan daha değersiz biri değilim

Bugün senin alçalttığın kişi artık bir daha yükselmez."

Lafız İbrâhîm'in lafzıdır. Ravi İbn Ebî Ömer üçüncü beyti zikretmemiştir. Bununla birlikte Mâlik b. Avf ile Alkame b. Ulâsa'yı da zikretmemiştir. Hadisin sonunda da: "Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun payını da yüz deveye tamamladı" demiştir.

Müslim, *Sahîh*'de İbn Ebî Ömer'den rivayet etmiştir.[1]

أَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَنبَأَنَا [أَبُو] جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ (ح) . وأَنبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَنبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَا: وَهَذَا لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ قَالَ: ثُمَّ قَسَمَ رسول الله ﷺ الْغَنَائِمَ أَوْ مَا شَاءَ اللهُ مِنْهَا وَأَكْثَرَ لِأَهْلِ مَكَّةَ مِنْ قُرَيْشٍ الْقَسْمَ، وَأَجْزَلَ لَهُمْ وقسم لغيرهم، ممن خَرَجَ إِلَى حُنَيْنٍ اسْتِئْلَافًا لَهُمْ، حَتَّى إِنَّهُ لَيُعْطِي الرَّجُلَ الْوَاحِدَ مِائَةَ نَاقَةٍ، وَالْآخَرَ أَلْفَ شَاةٍ، وَزَوَى كَثِيرًا مِنَ الْقَسْمِ عَنْ أَصْحَابِهِ، فَوَجَدَتِ الْأَنْصَارُ فِي أَنْفُسِهَا مِنْ ذَلِكَ، وَقَالُوا: نَحْنُ أَصْحَابُ كُلِّ

---

[1] Müslim, *zekât* (137).

مَوْطِنِ شِدَّةٍ، ثُمَّ آثَرَ قَوْمَهُ عَلَيْنَا، وَقَسَمَ فِيهِمْ قَسْمًا لَمْ يَقْسِمْهُ لَنَا، وَمَا نَرَاهُ فَعَلَ ذَلِكَ إِلَّا وَهُوَ يُرِيدُ الْإِقَامَةَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ مِنْ قَوْلِهِمُ النَّبِيَّ ﷺ أَتَاهُمْ فِي مَنْزِلِهِمْ، فَجَمَعَهُمْ، وَقَالَ: «مَنْ كَانَ هَاهُنَا مِنْ غَيْرِ الْأَنْصَارِ فَلْيَرْجِعْ إِلَى رَحْلِهِ» ، فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ:«حُدِّثْتُ أَنَّكُمْ عَتَبْتُمْ فِي الْغَنَائِمِ أَنْ آثَرْتُ بِهَا نَاسًا أَسْتَأْلِفُهُمْ عَلَى الْإِسْلَامِ وَلَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ وَقَدْ أَدْخَلَ اللهُ [تعالَى] قُلُوبَكُمُ الْإِيمَانَ وَخَصَّكُمْ بِالْكَرَامَةِ وَسَمَّاكُمْ أَحْسَنَ الْأَسْمَاءِ أَفَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْغَنَائِمِ وَتَرْجِعُونَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَوَاللهِ لَوْلَا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأً مِنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا وَسَلَكْتُمْ وَادِيًا لَسَلَكْتُ [وَادِيَكُمْ] فَارْضَوْا فَإِنَّمَا أَنْتُمْ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِثَارٌ» ، فَلَمَّا سَمِعُوا قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَكَوْا فَكَثُرَ بُكَاؤُهُمْ، وَقَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَمَنُّ وَأَفْضَلُ، قَالَ:«ارْجِعُوا إِلَيَّ فِيمَا كَلَّمْتُكُمْ بِهِ» قَالُوا: وَجَدْتَنَا يَا رَسُولَ اللهِ فِي ظُلُمَاتٍ فَأَخْرَجَنَا اللهُ مِنْهَا بِكَ إِلَى الْجَنَّةِ وَوَجَدْتَنَا عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَنَا اللهُ بِكَ، وَوَجَدْتَنَا ضَالِّينَ فَهَدَانَا اللهُ بِكَ، وَوَجَدْتَنَا أَذِلَّةً قَلِيلًا فَأَعَزَّنَا اللهُ [تعالَى] بِكَ وَكَثَّرَنَا فَرَضِينَا بِاللهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا، فَافْعَلْ مَا شِئْتَ فَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ فِي حِلٍّ مُحَلَّلٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أما والله أَجَبْتُمُونِي بِغَيْرِ هَذَا لَقُلْتُ صَدَقْتُمْ، لَوْ قُلْتُمْ أَلَمْ تَأْتِنَا طَرِيدًا فَآوَيْنَاكَ، وَمُكَذَّبًا فَصَدَّقْنَاكَ، وَمَخْذُولًا فَنَصَرْنَاكَ، وَقَبِلْنَا مَا رَدَّ عَلَيْكَ النَّاسُ، لَقُلْتُ: صَدَقْتُمْ» . قَالَتِ الْأَنْصَارُ: بَلْ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ كَثُرَ بُكَاؤُهُمْ وَبَكَى رَسُولُ اللهِ ﷺ مَعَهُمْ، وَكَانُوا بِالَّذِي سَمِعُوا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ الْقَوْلِ أَقَرَّ عَيْنًا، وَأَشَدَّ اغْتِبَاطًا مِنْهُمْ بِالْمَالِ.

وَقَالَ عَبَّاسُ بْنُ مِرْدَاسٍ السُّلَمِيُّ حِينَ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقْسِمُ الْغَنَائِمَ وَهُوَ يَسْتَكْثِرُ رَسُولَ اللهِ ﷺ.

كَانَتْ نِهَابًا تَلَافَيْتُهَا ... بِكَرِّي عَلَى الْمُهْرِ فِي الْأَجْرَعِ

وَإِيقَاظِيَ الْقَوْمَ أَنْ يَرْقُدُوا ... إِذَا هَجَعَ النَّاسُ لَمْ أَهْجَعِ

فأصبح نهبي ونهب العبيـ ... ـد بَيْنَ عُيَيْنَةَ وَالْأَقْرَعِ

وَقَدْ كُنْتُ فِي الْحَرْبِ ذَا تُدْرَأٍ ... فَلَمْ أُعْطَ شَيْئًا وَلَمْ أُمْنَعِ

إِلَّا أَفَائِلَ أُعْطِيتُهَا عَدِيدَ قَوَائِمِهَا الْأَرْبَعِ

وَمَا كَانَ حِصْنٌ وَلَا حَابِسٌ يَفُوقَانِ شَيْخِي فِي الْمَجْمَعِ

وَمَا كُنْتُ دُونَ امْرِئٍ مِنْهُمَا وَمَنْ تَضَعِ الْيَوْمَ لَا يُرْفَعِ

فَبَلَغَ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَوْلُهُ فَدَعَاهُ، فَقَالَ: أَنْتَ الْقَائِلُ أَصْبَحَ نَهْبِي ونهب العبيد بين الْأَقْرَعِ وَعُيَيْنَةَ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ: بِأَبِي وَأُمِّي أَنْتَ لم يقل كَذَلِكَ وَلَا وَاللهِ مَا أَنْتَ بِشَاعِرٍ وَمَا يَنْبَغِي لَكَ وَمَا أَنْتَ بِرَاوِيَةٍ، قَالَ: فَكَيْفَ؟

فَأَنْشَدَهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: سَوَاءٌ هُمَا مَا يَضُرُّكَ بِأَيِّهِمَا بَدَأْتَ: بِالْأَقْرَعِ، أَمْ عُيَيْنَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اقْطَعُوا عَنِّي لِسَانَهُ، فَفَزِعَ مِنْهَا، وَقَالُوا : أَمَرَ بِعَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ يُمَثَّلُ بِهِ، وَإِنَّمَا أَرَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقَوْلِهِ اقْطَعُوا عَنِّي لِسَانَهُ أَنْ يَقْطَعُوهُ بِالْعَطِيَّةِ مِنَ الشَّاءِ وَالْغَنَمِ.

قَالَ أَبُو عُلَاثَةَ: قَالَ أَبِي الْعُبَيْدُ فَرَسٌ لَهُ .

Urve ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ganimeti veya Allah'ın ondan dilediği kadarını taksim etti. Ancak Mekke halkına Kureyşlilerden daha fazla verdi. Onlara az verip kalplerini İslam'a ısındırmak için Huneyn'de kendisiyle birlikte olan başkalarına da pay verdi. Hatta bazılarına yüz deve verirken bazılarına bin koyun verdi. Taksimatta başkalarına ashâbından daha fazla verdi. Bundan dolayı bu, Ensâr'ın ağırına gitti ve: "Biz her zor durumda kendisiyle birlikte olanlarız. Şimdi ise başkalarını bize tercih etmektedir. Onlara bize verdiği paydan çok daha fazlasını verdi. Bunu da onların arasında yaşamak istediği için yaptığı görüşündeyiz" dediler. Ensâr'ın bu konuşmaları Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca yanlarına geldi ve onları toplayıp: *"Ensâr'dan olmayan kişiler evine gitsin"* buyurdu.

Sonra şahâdet getirerek şöyle buyurdu: *"Kalplerini İslam'a ısındırmak için ganimet dağıtımında başkalarını size tercih etmem konusunda söyledikleriniz bana ulaştı. Ben onların kalplerini İslam'a ısındırmak için böyle yaptım. Umulur ki artık hakikatı anlarlar. (Ey Ensâr!) Yüce Allah size imanı bahşetmedi mi? Sizi cömertlikle vasıflandırmadı mı? (Allah'ın*

yardımcıları ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) *yardımcıları gibi) en güzel isimlerle anmadı mı? Şayet hicret olmasaydı ben de Ensâr'dan biri olurdum. Şayet insanlar bir vadiye siz de bir vadiye girseniz ben sizin girdiğiniz vadiye girerdim. İnsanlar ganimetlerle, koyunlarla, mal ve develerle giderken siz Allah'ın Resûlü'yle gitmeye razı değil misiniz?"* Ensâr bunu duyunca: "Razıyız" dediler.

Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Söylediğim şeylere cevap verin!"* buyurunca, Ensâr: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen bizi bir karanlıkta buldun ve Yüce Allah senin vasıtanla bizleri aydınlıklara çıkardı. Bizi sapmış bir şekilde buldun da Yüce Allah senin vasıtanla bizi hidayete erdirdi. Bizler Rab olarak Allah'a, din olarak İslam'a ve peygamber olarak Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) razıyız! Ey Allah'ın Resûlü! Dilediğin gibi yap" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vallahi bana bundan başka bir cevap verseydiniz yine: «Doğru söylediniz» derdim. Şayet: «Kovulmuş bir şekilde geldiğinde seni himaye ettik. Yalanlanmış bir şekilde geldiğinde biz sana inandık. Zayıf bırakılmış bir şekilde bize geldiğinde biz sana yardım ettik ve insanların kabul etmediğini biz senden kabul ettik» deseydiniz yine: «Doğru söylediniz» derdim"* buyurunca, Ensar: "Aksine bize de, başkalarına da cömertçe davranan Allah ve Resûlü'dür" dedi.

Sonra yine ağlamaya başladılar. Çok ağlayınca da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onlarla birlikte ağladı. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu güzel şeyleri işitmiş olmalarından dolayı mal onlar için artık ikinci planda idi.

Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ganimeti bu şekilde taksim ettiğini görünce şöyle dedi:

"Öyle bir ganimet idi ki, o bir tay üzerinde alınmıştı

Düzlük bir yerde hamle yaparak kazanılmıştı

O sırada uyumakta olan kavmimi uyandırdım

İnsanlar uyurken kendim de uykusuz kaldım

Benim ve Ubeyd'in ganimet olarak aldığı şeyler

Uyeyne ve Akra' arasında paylaştırıldı

Ben savaşta savunucu bir kişi idim

Bana ne bir şey verildi, ne de esirgendi

Ancak bana verilen küçük develer

Onların dört ayağı sayısı kadar idi

Oysa ne Hısn, ne de Hâbis

Mirdâs'tan üstün değildir toplum arasında

Ben onlardan daha değersiz biri değilim

Bugün senin alçalttığın kişi artık bir daha yükselmez."

Abbâs b. Mirdâs'ın bu sözleri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca onu çağırdı ve: *"Sen: «Benim ve Ubeyd'in ganimet olarak aldığı şeyler Uyeyne ve Akra' arasında paylaştırıldı» diyen kişi misin?"* diye sordu. Ebû Bekr es-Sıddîk: "Annem babam sana feda olsun, o öyle demedi, ama vallahi sen bir şair değilsin ve bunu okumak sana yaraşmaz" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ya nasıl dedi?"* diye sorunca da, Ebû Bekr söz konusu şiiri kendisine okudu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İkisi de aynıdır, hangisiyle başlarsan başla. Akra' veya Uyeyne ile başlamanın sana bir zararı olmaz"*** buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onun dilini benden kesin"*** buyurunca, insanlar: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs b. Mirdâs'ın müsle edilmesini emretti" diyerek korkuya kapıldılar. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onun dilini benden kesin"*** buyruğuyla ona keçilerden ve koyunlardan bir miktar daha verilmesini kasdetmişti.

Ebû Ulâse: "Şiirde zikredilen Ubeyd, şairin atıdır" dedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، وَغَيْرُهُ، قَالُوا: كَانَ مَنْ أَعْطَى رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ أَصْحَابِ [الْمِئِينَ] مِنَ الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ وَسَائِرِ الْعَرَبِ مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ: أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِائَةَ بَعِيرٍ، وَأَعْطَى ابْنَهُ مُعَاوِيَةَ مِائَةَ بَعِيرٍ.

وَأَعْطَى مِنْ بَنِي أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى بْنِ قُصَيٍّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ مِائَةَ بَعِيرٍ.

وَمِنْ بني عبد الدار: النَّضْرُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ كَلْدَةَ بْنِ عَلْقَمَةَ مِائَةَ بَعِيرٍ.

وَمِنْ بَنِي زُهْرَةَ: الْعَلَاءَ بْنَ حَارِثَةَ الثَّقَفِيَّ حَلِيفَ بَنِي زُهْرَةَ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ.

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/359, 360).

وَمِنْ بَنِي مَخْزُومٍ: الْحَارِثُ بْنُ هِشَامٍ مِائَةً مِنَ الإِبِلِ.

وَمِنْ بَنِي نَوْفَلِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ: جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ مِائَةً مِنَ الإِبِلِ، وَمَالِكُ بْنُ عَوْفٍ النَّصْرِيُّ: مِائَةً مِنَ الإِبِلِ فَهَؤُلَاءِ أَصْحَابُ الْمِئِينَ. وَأَعْطَى دُونَ الْمِائَةِ رِجَالًا مِنْ قُرَيْشٍ مَخْرَمَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أُهَيْبَ الزُّهْرِيَّ، وَعُمَيْرَ بْنَ وَهْبٍ الْجُمَحِيَّ، وَهِشَامَ بْنَ عَمْرٍو أَخَا بَنِي عمر بْنِ لُؤَيٍّ فَأَعْطَاهُمْ دُونَ المئة وَلَا أَحْفَظُ عِدَّةَ مَا أَعْطَاهُمْ.

وَأَعْطَى سَعِيدَ بْنَ يَرْبُوعِ بْنِ عَامِرِ بْنِ مَخْزُومٍ خَمْسِينَ مِنَ الإِبِلِ.

وَأَعْطَى قَيْسَ بْنَ عَدِيٍّ السَّهْمِيَّ خَمْسِينَ مِنَ الإِبِلِ.

وَأَعْطَى عَبَّاسَ بْنَ مِرْدَاسٍ أَبا عر فَسَخِطَهَا فَعَاتَبَ فِيهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ أَبْيَاتَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اذْهَبُوا فَاقْطَعُوا عَنِّي لِسَانَهُ فَزَادُوهُ حَتَّى رَضِيَ فَكَانَ ذَلِكَ قَطَعَ لِسَانِهِ.

Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm ve başkası şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kureyş'ten ve Abdi Şems oğullarından olan diğer Arap kabilelerinden bazı kimselere kalplerini İslam'a ısındırmak için yüzer deve verdi.[1] Ebû Süfyân b. Harb'a yüz deve verdi. Oğlu Muâviye'ye yüz deve verdi. Esed b. Abdiluzza b. Kusay oğullarından Hakîm b. Hizâm'a yüz deve verdi. Abdiddâr oğullarından Nadr b. Hâris b. Kelede b. Alkame'ye yüz deve verdi. Zühre oğullarından müttefikleri olan Alâ b. Hâris es-Sekafî'ye yüz deve verdi. Mahzûm oğullarından Hâris b. Hişâm'a yüz deve verdi. Nevfel b. Abdimenâf oğullarından Cübeyr b. Mut'im'e yüz deve verdi. Mâlik b. Avf en-Nasrî'ye yüz deve verdi. İşte bunlar kendilerine yüzer deve verilen kişilerdir.

Yüz deveden daha az verdiği Kureyşli kişiler ise Mahreme b. Nevfel b. Uheyb ez-Zührî, Umeyr b. Vehb el-Cumahî ve Amr b. Lueyy oğullarına mensup Hişâm b. Amr'dır. Bunlara yüzer deveden daha az verdi. Ancak kaçar tane verdiğini hatırlamıyorum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Saîd b. Yerbû' b. Âmir b. Mahzûm'a elli deve verdi. Kays b. Adiy es-Sehmî'ye elli deve verdi.

Abbâs b. Mirdâs'a birkaç deve verince Abbâs öfkelenmiş ve bir şiir

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/110).

okuyarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sitemde bulundu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gidin ve bunun dilini benden kesin"* buyurdu. Bunun üzerine ona razı olacağı şekilde bir miktar daha verdiler. Dilinin kesilmesi de böyle oldu.

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيُّ، قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ أعطيت عُيَيْنَةَ بْنَ حِصْنٍ، وَالْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ وَتَرَكْتَ جُعَيْلَ بْنَ سُرَاقَةَ الضَّمْرِيَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بيده لجعيل ابن سُرَاقَةَ خَيْرٌ مِنْ طِلَاعِ الْأَرْضِ كُلِّهَا مِثْلَ عُيَيْنَةَ وَالْأَقْرَعِ وَلَكِنِّي تَأَلَّفْتُهُمَا لِيُسْلِمَا وَوَكَلْتُ جُعَيْلًا إِلَى إِسْلَامِهِ

İbn İshâk'ın bildirdiğine göre Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris et-Teymî şöyle demiştir: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Uyeyne b. Hısn'a ve Akra' b. Hâbis'e yüzer deve verirken Cuayl b. Surâka ed-Damrî'ye bir şey vermedin" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki, Cuayl b. Surâka yeryüzünde Uyeyne ve Akra' gibi olanların tümünden daha hayırlıdır. Ancak onların kalpleri İslam'a ısınsın diye öyle yaptım. Cuayl'ı da Müslümanlığına emanet ettim"* buyurdu.[1]

بَابُ اعْتِرَاضِ مَنِ اعْتَرَضَ مِنْ أَهْلِ النِّفَاقِ فِي قِسْمَةِ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَإِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ خُرُوجِ أَشْبَاهٍ لَهُ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ، وَإِخْبَارِهِ عَنْ آيَتِهِمْ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn Ganimetini Taksim Etmesi Sırasında Münafıklardan İtirazda Bulunan Kişi, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Onun Gibilerinin İmandan Okun Yaydan Çıkması Gibi Çıkabileceğini Haber Vermesi, Onun Vasıfları ve Bu Yönde Zuhur Eden Şeylerin Peygamberlik Alametlerinden Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَا: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَدِيبُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ:أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ يَعْنِي أَبَا يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ،

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/111) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (4/360).

قَالَ: وَأَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الحنظلي، قَالَ: وَحَدَّثَنَا عِمْرَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ هُوَ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ آثَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَاسًا فِي الْقِسْمَةِ، فَأَعْطَى الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ، وَأَعْطَى عُيَيْنَةَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَأَعْطَى نَاسًا مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ وَآثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ، فَقَالَ رَجُلٌ: وَاللهِ إِنَّ هَذِهِ الْقِسْمَةَ مَا عُدِلَ فِيهَا وَمَا أُرِيدَ بِهَا وَجْهُ اللهِ! قَالَ: فَقُلْتُ وَاللهِ لَأُخْبِرَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ الرَّجُلُ، فَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ حَتَّى صَارَ كَالصِّرْفِ ، قَالَ: فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ الله ورسوله، ثم قال: يرحم الله مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هَذَا فَصَبَرَ قَالَ فَقُلْتُ لَا جَرَمَ لَا أَرْفَعُ إِلَيْهِ بَعْدَ هَذَا حَدِيثًا.

لَفْظُ أَبِي خَيْثَمَةَ وَقَالَ إِسْحَاقُ مِثْلَ ذَلِكَ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَآثَرَ نَاسًا مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ، وَقَالَ: أَوْ مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهُ اللهِ [تَعَالَى] . وَحَدِيثُ قُتَيْبَةَ وَعُثْمَانَ عَلَى لَفْظِ أَبِي خَيْثَمَةَ، إِلَّا أَنَّهُمَا قَالَا: أَوْ مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهُ اللهِ [تَعَالَى] .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي خَيْثَمَةَ، وَإِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وعُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ .

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Huneyn günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ganimeti taksim ederken bazı insanları diğerlerine tercih etti. Bu sebeple de Akra' b. Hâbis'e yüz deve verdi. Uyeyne'ye de bir o kadar verdi. Arapların eşrafından bazı kimselere de atiyyeler verdi ve taksimatta onları başkalarına tercih etti. Bunun üzerine bir adam: "Vallahi bu taksimde adalet gözetilmedi ve bununla Allah'ın rızası istenmedi" deyince, ben (kendi kendime): "Vallahi bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber vereceğim" dedim ve adamın dediklerini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdim. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü değişip kırmızı oldu ve: ***"Eğer Allah ve Resûlü adaleti gözetmezse kim adaleti gözetir"*** buyurdu. Sonra da: ***"Allah'ın rahmeti Mûsa'nın üzerine olsun. O bundan da daha çok eziyet görmüş ve sabretmişti"*** buyurdu. Bunun üzerine (kendi kendime): "Yemin olsun ki bundan sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) söz taşımam" dedim.

Lafız Ebû Hayseme'nin lafzıdır.

İshâk ta bunu bu şekilde aktarmıştır. Ancak rivayetinde: "Arapların eşrafından bazı kimseleri başkalarına tercih etti" ibaresi geçmektedir. Ayrıca

rivayetinde: "Veya bununla Yüce Allah'ın rızası istenmedi" demiştir. Kuteybe'nin ve Osmân'ın hadisi Hayseme'nin lafzı üzeredir. Ancak onlar da rivayetlerinde: "Veya bununla Yüce Allah'ın rızası istenmedi" demişlerdir.

Buhârî, *Sahîh*'de Kuteybe'den ve Müslim ise Ebû Hayseme, İshâk b. İbrâhîm ve Osmân b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، قَالَ:حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ:أَتَى رَجُلٌ بِالْجِعْرَانَةِ النبي ﷺ مُنْصَرَفَهُ مِنْ حُنَيْنٍ، وَفِي ثَوْبِ بِلَالٍ فِضَّةٌ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْبِضُ مِنْهَا يُعْطِي النَّاسَ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ اعْدِلْ، [قَالَ] : وَيْلَكَ، وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَكُنْ أَعْدِلُ؟ لَقَدْ خِبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَكُنْ أعدل، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: دَعْنِي يَا رَسُولَ اللهِ فَأَقْتُلَ هَذَا الْمُنَافِقَ. قَالَ: مَعَاذَ اللهِ أَنْ يَتَحَدَّثَ النَّاسُ أَنِّي أَقْتُلُ أَصْحَابِي، إِنَّ هذا وأصحابه يقرؤون الْقُرْآنَ، لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنْهُ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ رُمْحٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رُمْحٍ .

Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn'den dönerken Ci'râne'de kendisine bir adam geldi. O esnada Bilâl'ın giysisi içinde gümüş vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o gümüşten alıp insanlara veriyordu. Bu gelen adam: "Ey Muhammed! Adaletli ol" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yazıklar olsun sana! Eğer ben adaletli olmazsam kim olur! Eğer adaletli olmazsam hüsrana ve zarara uğradım demektir"* buyurdu. Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bırak ta şu münafığı öldüreyim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların ashâbımı öldürdüğümü konuşmalarından Allah'a sığınırım. Zira bu ve arkadaşları, Kur'ân okuyacaklar. Ancak okudukları boğazlarından aşağı inmeyecektir. Onlar okun yaydan fırlayıp (avı) delip geçmesi gibi (dinden) öylece çıkacaklardır"* buyurdu.

Lafız İbn Rumh'un lafzıdır.

---

[1] Buhârî, *humus* (19) ve Müslim, *zekât* 46 (140).

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Rumh kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

وحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أنبأنا أَبُو سَعِيدٍ ابْنُ الأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عثمان ابن عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا كَانَ زَمَنُ قَسْمِ رَسُولِ الله ﷺ مَغَانِمَ حُنَيْنٍ، قَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: اعْدِلْ! فَقَالَ: قَدْ شَقِيتُ إِنْ لَمْ أَعْدِلْ.

Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn ganimetini taksim derken bir adam kalkıp: "Adaletli ol" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer ben adaletli olmazsam bedbaht olurum"* buyurdu.

أُخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الْحَافِظُ، وأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ محمد ابن عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، عَنْ مِقْسَمٍ أَبِي الْقَاسِمِ مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ نَوْفَلٍ، قَالَ: خَرَجْتُ أَنَا وَتَلِيدُ بْنُ كِلَابٍ اللَّيْثِيُّ فَلَقِينَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ مُعَلِّقًا نَعْلَيْهِ فِي يَدَيْهِ، فَقُلْنَا لَهُ: هَلْ حَضَرْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعِنْدَهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ التَّمِيمِيُّ يُكَلِّمُهُ، قَالَ: نَعَمْ، ثُمَّ حَدَّثَنَا فَقَالَ أَتَى ذُو الْخُوَيْصِرَةِ [التَّمِيمِيُّ] رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَقْسِمُ الْمَقَاسِمَ بِحُنَيْنٍ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ قَدْ رَأَيْتُ مَا صَنَعْتَ قَالَ: وَكَيْفَ رَأَيْتَ قَالَ: لَمْ أَرَكَ عَدَلْتَ فَغَضِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ: «إِذَا لَمْ يَكُنِ الْعَدْلُ عِنْدِي فَعِنْدَ مَنْ يَكُونُ!» فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا أَقُومُ إِلَيْهِ فَاضْرِبُ عُنُقَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: دَعْهُ عَنْكَ، فَإِنَّهُ سَيَكُونُ لِهَذَا شِيعَةٌ يَتَعَمَّقُونَ فِي الدِّينِ، حَتَّى يَمْرُقُوا كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ تَنْظُرُ فِي النَّصْلِ فَلَا تَجِدُ شَيْئًا، وَتَنْظُرُ فِي الْقِدْحِ فَلَا تَجِدُ شَيْئًا، ثُمَّ تَنْظُرُ فِي الْفُوقِ فَلَا تَجِدُ شَيْئًا سَبَقَ الْفَرْثَ وَالدَّمَ.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، قَالَ: أَتَى ذُو الْخُوَيْصِرَةِ التَّمِيمِيُّ رَسُولَ الله ق وَهُوَ يَقْسِمُ الْمَقَاسِمَ بِحُنَيْنٍ. فَذَكَرَهُ.

Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel'in azatlısı Miksem Ebu'l-Kâsım der ki: Ben ve Telîd b. Kilâb el-Leysî çıktığımızda Abdullah b. Amr b. el-Âs'ı gördük. O,

[1] Müslim, *zekât* 47 (142).

ayakkabıları elinde olduğu halde Kâbe'yi tavaf ediyordu. Ona: "Zu'l-Huvaysira et-Temîmî, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile konuşurken sen yanında mıydın?" dediğimizde: "Evet" cevabını verdi ve şöyle anlatmaya devam etti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ganimet mallarını taksim ederken Zu'l-Huvaysira et-Temîmî geldi ve: "Ey Muhammed! Senin ne yaptığını gördüm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nasıl gördün?"* buyurunca: "Adaletli davranmadığını gördüm" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öfkelenerek: *"Eğer benim yanımda adalet olmayacaksa kimin yanında olacak?"* buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Kalkıp şunun boynunu vurayım mı?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Onu bırak! Zira onun öyle taraftarları olacak ki, dinde çok derin kişiler olacaklardır. Onlar okun hedefin bir yanından girip diğer yanından çıkması gibi dine öyle girip çıkarlar. Ok hedefe öyle hızlı girip çıkmıştır ki oku atan kişi okun demirine bakar, kandan bir şey bulamaz. Gövdesine bakar bir şey bulamaz. Tüyüne bakar ve yine bir şey bulamaz. Ok, bağırsak ve kana bulaşmadan hedefi delip geçmiştir."*[1]

Muhammed b. Ali b. Hasan der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huneyn'de ganimet mallarını taksim ederken Zu'l-Huvaysira et-Temîmî geldi." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأُمَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خَلِيٍّ الْحِمْصِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ: عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، قَالَ: بينا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَقْسِمُ قَسْمًا إِذْ أَتَاهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ- رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ- فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! اعْدِلْ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وَيْلَكَ وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ؟ وَقَدْ خِبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَعْدِلْ» . قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ: يَا رَسُولَ اللهِ! ائْذَنْ لِي فِيهِ أضرب عُنُقَهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: دَعْهُ فَإِنَّ لَهُ أَصْحَابًا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ، وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ، يقرؤون الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يمرقون من الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ [ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَضِيِّهِ وَهُوَ

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/111, 112).

قِدْحُهُ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ] ، ثُمَّ يَنْظُرُ فِي قُذَذِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، قَدْ سَبَقَ الْفَرْثَ وَالدَّمَ آيَتُهُمْ رَجُلٌ أَسْوَدُ إِحْدَى عَضُدَيْهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ، أَوْ مِثْلُ الْبَضْعَةِ تَدَرْدَرُ ، وَيَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ قَاتَلَهُمْ وَأَنَا مَعَهُ وَأَمَرَ بِذَلِكَ الرَّجُلِ فَالْتُمِسَ فَوُجِدَ فَأُتِيَ بِهِ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّذِي نَعَتَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ عَنْ شُعَيْبٍ. وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ آخَرَ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ganimet mallarını taksim ederken Temîm oğullarından Zu'l-Huvaysira geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Adilâne bir şekilde paylaştır" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yazık sana! Ben adil olmayacaksam kim olacak! Adil olmayacaksam hüsrana ve zarara uğradım demektir!"* karşılığını verince, Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana izin ver de şunun boynunu vurayım!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu: *"Onu bırak! Bunun öyle arkadaşları var ki biriniz onlardan birinin namazını gördüğü zaman kendi namazını değersiz bulur. Onun orucunu gördüğü zaman kendi orucunu değersiz bulur. Kur'ân'ı okur, ancak okudukları köprücük kemiklerinden aşağı inmez. Okun hedefin bir yanından girip diğer yanından çıkması gibi bunlar da İslam'a öyle girip çıkarlar. Ok hedefe öyle hızlı girip çıkmıştır ki oku atan kişi okun tüyüne bakar, kandan bir şey bulamaz. Yontulmamış kısımlarına bakar, bir şey bulamaz. Demirine bakar, bir şey bulanmaz. Gövdesine bakar, bir şey bulamaz. Bunlar da İslam'a böyle girip çıkarlar. Bunların başı, kolunun ucu kadın göğsü gibi veya sallanan bir et parçası gibi duran siyah bir adamdır. İnsanların ayrılığa düştükleri bir zamanda ortalığa çıkarlar."*

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle dediğine şahidim! Ali de onlarla savaşırken ben de onunla birlikteydim. Bu adamın aranıp bulunmasını istediğinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasfettiği gibi bir adam(ın cesedi) yanına getirildi.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân kanalıyla Şuayb'dan[1] ve Buhârî ile Müslim başka kanallarla Zührî'den rivayet etmişlerdir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، قَالَ [حَدَّثَنَا] أَبُو بَكْرِ بْنُ رَجَاءٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، وَهُدْبَةُ بن خالد قَالَا: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: تَمْرُقُ مَارِقَةٌ عِنْدَ فُرْقَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَقْتُلُهَا أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرُّوخَ .

Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslümanlar iki fırkaya ayrılacak, bunlardan biri de dinden uzaklaşacaktır. Bu fırkanın öldürülmesini de iki fırka arasından hakka en yakın olanı yerine getirecektir"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân b. Ferrûh'tan rivayet etmiştir.[3]

وفي هذا والذي قتله خبر النبي ﷺ عَنْ خُرُوجِ قَوْمٍ فِيهِمْ رَجُلٌ مُخْدَجُ الْيَدِ عِنْدَ فُرْقَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَنَّهُ يَقْتُلُهُمْ أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ، فَكَانَ كَمَا قَالَ، خَرَجُوا حِينَ وَقَعَتِ الْفُرْقَةُ بَيْنَ أَهْلِ الْعِرَاقِ وَأَهْلِ الشَّامِ، وَقَتَلَهُمْ أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ: عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ وَوَجَدُوا الْمُخْدَجَ كَمَا وَصَفَ النَّبِيُّ ﷺ فَكَانَ ذَلِكَ عَلَامَةً مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ ظَهَرَتْ بَعْدَ وَفَاةِ صَاحِبِ الرِّسَالَةِ ﷺ.

Bir sonraki hadis Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanların iki fırkaya ayrılması zamanında bir kavimde kolu küçük birinin ortaya çıkacağını ve bu kişinin öldürülmesini iki fırka arasından hakka en yakın olanının yerine getireceğini bildirdiği kişinin zuhur etmiş olduğunu haber vermektedir. Buyurduğu gibi de olmuştu. Zira Irak ve Şam halkı arasında tefrika olunca böylesi birini müminlerin emiri Ali b. Ebî Tâlib öldürttü. Kolu küçük kişiyi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vasfettiği şekilde buldular. Böyle bir şeyin

---

[1] Buhârî (3610).

[2] Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *zekât* 47 (148).

[3] Müslim, *zekât* (150).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra zuhur etmesi de peygamberlik alâmetlerinden bir alâmettir.

أَخْبَرَنَا أبو محمد عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ-، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ، قَالَ: قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدٍ، هُوَ ابْنُ سِيرِينَ، عَنْ عَبِيدَةَ، قَالَ: لَمَّا فَرَغَ عَلِيٌّ ﷺ مِنْ أَصْحَابِ النَّهَرِ، قَالَ: ابْتَغُوا فِيهِمْ- إِنْ كَانُوا الْقَوْمَ الَّذِينَ ذَكَرَهُمْ رَسُولُ الله ﷺ- فَإِنَّ فِيهِمْ رَجُلًا مُخْدَجَ الْيَدِ، أَوْ مُودَنَ الْيَدِ، أَوْ مَثْدُونَ الْيَدِ فَابْتَغَيْنَاهُ فَوَجَدْنَاهُ فَدَعَوْنَاهُ إِلَيْهِ فَجَاءَ حَتَّى قَامَ عَلَيْهِ فَقَالَ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ ثَلَاثًا وَاللهِ لَوْلَا أَنْ تَبْطَرُوا لَحَدَّثْتُكُمْ بِمَا قَضَى الله عَلَى لِسَانِ رسول الله ﷺ لِمَنْ قَتَلَ هَؤُلَاءِ قُلْتُ. أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ:إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ

وَلِهَذَا الْحَدِيثِ طُرُقٌ وَنَحْنُ نَذْكُرُهَا إِنْ شَاءَ اللهُ عِنْدَ ذِكْرِ أَخْبَارِهِ عَنِ الْكَوَائِنِ بعده وبالله التوفيق.

Abîde anlatıyor: Hz. Ali, Nehrevân'da (Hâricîler ile) işini bitirince: "Aralarına bakın bakalım, bunlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiği kavim midir? İçlerinde kolu kesik (veya kolu sakat veya kolu küçük) bir adam olacaktır" dedi. Baktığımızda öyle birini bulduk ve kendisini çağırdık. Gelip onu gördüğünde üç defa: "Allahu ekber" dedikten sonra: "Vallahi şayet şımarıp azmayacağınızı bilseydim bu toplulukla savaşan orduya Peygamber'inin (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle Yüce Allah'ın vaad ettiği şeyleri haber verirdim" dedi. Kendisine: "Sen bunu bizzat Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittin mi?" diye sorduğumda: "Kâbe'nin Rabbine andolsun ki evet!" cevabını verdi.

Müslim farklı iki kanalla Muhammed b. Sîrîn'den rivayet etmiştir.[1] Bu hadisin başka tarikleri de vardır. Bunu da inşallah daha sonra zikredeceğiz. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

---

[1] Müslim (2/747).

بَابُ وُفُودِ وَفْدِ هَوَازِنَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ بِالْجِعْرَانَةِ مُسْلِمِينَ وَرَدُّ النَّبِيِّ ﷺ عَلَيْهِمْ سَبَايَاهُمْ

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne'de İken Hevâzin Heyetinin Müslüman Olarak Gelmesi ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Onlara Esirlerini Geri Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدُوسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ الْمِصْرِيَّانِ، أَنَّ لَيْثَ بْنَ سَعْدٍ حَدَّثَهُمَا، قَالَ: حَدَّثَنَا عُقَيْلٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: زَعَمَ عُرْوَةُ أَنَّ مَرْوَانَ بْنَ الحكم، والمسور بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَاهُ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ حِينَ جَاءَهُ وَفْدُ هَوَازِنَ، مُسْلِمِينَ فَسَأَلُوا أَنْ يَرُدَّ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَنِسَاءَهُمْ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَعِي مَنْ تَرَوْنَ، وأحبّ الحديث إِلَيَّ أَصْدَقُهُ، فَاخْتَارُوا إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ: إِمَّا السَّبْيَ، وَإِمَّا الْمَالَ، وَقَدْ كُنْتُ اسْتَأْنَيْتُ بِهِمْ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْظَرَهُمْ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً حِينَ قَفَلَ مِنَ الطَّائِفِ، فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَيْرُ رَادٍّ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ إِلَّا إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ، قَالُوا: فَإِنَّا نَخْتَارُ سَبْيَنَا، فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمُسْلِمِينَ فَأَثْنَى عَلَى اللهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ إِخْوَانَكُمْ هَؤُلَاءِ قَدْ جَاءُونَا تَائِبِينَ، وَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ أَنْ أَرُدَّ إِلَيْهِمْ مِنْ سَبْيِهِمْ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُطَيِّبَ ذَلِكَ فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يَكُونَ عَلَى حَظِّهِ حَتَّى نُعْطِيَهُ إِيَّاهُ مِنْ أَوَّلِ مَا يُفِيءُ اللهُ إِلَيْنَا فَلْيَفْعَلْ، فَقَالَ النَّاسُ: قَدْ طَيَّبْنَا ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ لَهُمْ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّا لَا نَدْرِي مَنْ أَذِنَ مِنْكُمْ فِي ذَلِكَ مِمَّنْ لَمْ يَأْذَنْ، فَارْجِعُوا حَتَّى يَرْفَعَ إِلَيْنَا عُرَفَاؤُكُمْ أَمْرَكُمْ، فَرَجَعَ النَّاسُ فَكَلَّمَهُمْ عُرَفَاؤُهُمْ، ثُمَّ رَجَعُوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَخْبَرُوهُ بِأَنَّهُمْ قَدْ طَيَّبُوا وَأَذِنُوا، فَهَذَا الَّذِي بَلَغَنَا عَنْ سَبْيِ هَوَازِنَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُفَيْرٍ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ عَنِ اللَّيْثِ .

Mervân b. el-Hakem ile Misver b. Mahreme bildiriyor: Hevâzin kabilesinden Müslüman heyet Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip mallarının ve esirlerinin kendilerine geri verilmesini isteyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim yanımda bu gördüğünüz (kimseler) vardır. Bana göre sözlerin en güzeli en doğru olanıdır. İki şeyden birini seçin. Ya esirleri tercih edin, ya*

da mallarınızı. Ben vereceğiniz kararı bekliyorum" buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif'ten döndükten sonra onları on küsur gece bekledi. Hevâzin kabilesi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mallarını kendilerine geri vermeyeceği, ancak iki seçenekten birini geri vereceği görüşüne varınca: "Biz esirlerimizi geri almayı tercih ediyoruz" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanlar arasında kalkıp kendine yaraşır bir şekilde Allah'a hamdü senalar ettikten sonra: ***"Derim ki; Bu kardeşleriniz (Müslümanlığı kabul edip) tövbe ederek geldiler. Ben de (karşılıksız olarak) onlara esirlerini geri vermeyi uygun görüyorum. Sizden kim bunu yapmayı arzu ederse yapsın. Kim de Allah'ın bize vereceği ilk fey'den kendisine vermemize kadar hakkını elinde tutmak isterse öyle yapsın"*** buyurdu.

Bunun üzerine oradakiler. "Ey Allah'ın Resûlü! Biz bu esirleri (karşılıksız olarak) onlara veriyoruz" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"(Bu kalabalıkta) sizden kimin esirleri (karşılıksız olarak) verip kimin vermediğini bilmiyorum. Geri dönün ve sizden bilirkişiler bu yöndeki kararınızı bize bildirsin"*** buyurdu. Bunun üzerine geri döndüler ve bilirkişileri ile görüştüler. Onlar da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp gönül hoşluğuyla onları (karşılıksız olarak) vereceklerini bildirdiler.

Hevâzin esirleri hakkında bize ulaşan hadis budur.

Buhârî, *Sahîh*'de Saîd b. Ufeyr ve Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten rivayet etmiştir.[1]

وأَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: ثُمَّ انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الطَّائِفِ فِي شَوَّالٍ إِلَى الْجِعْرَانَةِ، وَبِهَا السَّبْيُ، وَقَدِمَتْ عَلَيْهِ وُفُودُ هَوَازِنَ مُسْلِمِينَ فِيهِمْ تِسْعَةُ نَفَرٍ مِنْ أَشْرَافِهِمْ فَأَسْلَمُوا، وَبَايَعُوا رسول الله ﷺ عَلَى الْإِسْلَامِ، ثُمَّ كَلَّمُوهُ فِيمَنْ أُصِيبَ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ فِيمَنْ أَصَبْتُمْ: الْأُمَّهَاتِ، وَالْأَخَوَاتِ، وَالْعَمَّاتِ، وَالْخَالَاتِ، وَهُنَّ مَخَازِي الْأَقْوَامِ، وَنَرْغَبُ إِلَى اللهِ وَإِلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَكَانَ رَحِيمًا جَوَّادًا كَرِيمًا فَقَالَ: سَأَطْلُبُ لَكُمْ ذَلِكَ، وَقَدْ وَقَعَتِ الْمَقَاسِمُ مَوَاقِعَ فَأَيُّ الْأَمْرَيْنِ أَحَبُّ إِلَيْكُمْ: أَطْلُبُ لَكُمُ السَّبْيَ، أَمِ الْأَمْوَالَ؟ قَالُوا:

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (54).

خَيَّرْتَنَا يَا رَسُولَ اللهِ بَيْنَ الْحَسَبِ وَبَيْنَ [الْمَالِ] ، فَالْحَسَبُ أَحَبُّ إِلَيْنَا وَلَا نَتَكَلَّمُ فِي شَاةٍ وَلَا بَعِيرٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أما الَّذِي لِبَنِي هَاشِمٍ فَهُوَ لَكُمْ، وَسَوْفَ أُكَلِّمُ لَكُمُ الْمُسْلِمِينَ وَأَشْفَعُ لَكُمْ، فَكَلِّمُوهُمْ وَأَظْهِرُوا إِسْلَامَكُمْ، وَقُولُوا: نَحْنُ إِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَعَلَّمَهُمُ التَّشَهُّدَ، وَكَيْفَ يَتَكَلَّمُونَ، وَقَالَ لَهُمْ: قَدْ كُنْتُ اسْتَأْنَيْتُ بِكُمْ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الْهَاجِرَةَ قَامُوا فَاسْتَأْذَنُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْكَلَامِ، فَأَذِنَ لَهُمْ، فَتَكَلَّمَ خُطَبَاؤُهُمْ فَأَصَابُوا الْقَوْلَ، فَأَبْلَغُوا فِيهِ، وَرَغِبُوا إِلَيْهِمْ فِي رَدِّ سَبْيِهِمْ، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ فَرَغُوا فَشَفَعَ لَهُمْ وَحَضَّ الْمُسْلِمِينَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: قَدْ رَدَدْتُ الَّذِي لِبَنِي هَاشِمٍ، وَالَّذِي بِيَدِي عَلَيْهِمْ، فَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يُعْطِيَ غَيْرَ مُكْرَهٍ فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ كَرِهَ أَنْ يُعْطِيَ وَيَأْخُذَ الْفِدَاءَ فَعَلَيَّ فِدَاؤُهُمْ فَأَعْطَى النَّاسُ مَا كَانَ بِأَيْدِيهِمْ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ سَأَلُوا الْفِدَاءَ.

Mûsa b. Ukbe der ki: Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Şevvâl ayında Tâif'ten Ci'râne'ye geldi. Esirler de oradaydı. Müslüman olan Hevâzin heyetleri geldi. Aralarında ileri gelenlerinden dokuz kişi vardı. Bunlar Müslüman olmuş ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat etmişlerdi. Sonra da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile esirler hakkında konuştular ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Sizin ele geçirdikleriniz arasında analar, bacılar, halalar ve teyzeler var. Onlar kavimlerin en çok utanacak sebepleri durumundadır. Allah'a ve sana ümit bağlıyoruz" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çok merhametli, cömert ve kerem sahibi biri idi. Bu sebeple onlara: ***"Halk etrâfımda, ganimetlerin paylaştırılmasını bekliyor. Şimdi siz ikisinden birini tercih edin. Esirlerinizi mi istersiniz, yoksa mallarınızı mı?"*** diye sordu. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizi soyumuz ve mal arasında muhayyer bıraktın. Biz esirlerimizi istiyoruz. Koyun ve develer önemli değildir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hâşim oğullarının elindekiler sizindir. Sonra sizin için Müslümanlarla konuşacağım ve sizin için aracı olacağım. Siz de onlarla konuşun ve Müslüman olduğunuzu onlara söyleyin. Onlara: «Bizler sizin din kardeşiniziz» deyin"*** buyurdu. Sonra onlara şahadet getirmeyi ve onlarla nasıl konuşacaklarını öğretti. Sonra da: ***"Ben sizi on küsur gece bekledim"*** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazını kılınca kalkıp kendisiyle konuşmak için izin istediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara izin verince sözcüleri güzel bir konuşma yaptı. Bu konuşma

sonrasında da Müslümanlar onlara esirlerini vermek istemişti. Onlar konuşmasını bitirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp onlara aracı oldu ve Müslümanlara has: *"Hâşim oğullarının elindeki ve benim elimdeki esirleri onlara geri veriyorum. Elindeki esirleri geri vermek isteyen de böyle yapsın. Kim kendine düşen hisseyi vermek istemezse onların fidyesini vermek bana aittir"* buyurdu. Bunun üzerine azı dışında herkes elindeki esirleri onlara geri verdi.

وبإسناده قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْن عُقْبَة قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: حدثني عروة ابن الزُّبَيْرِ، أَنَّ مَرْوَانَ بْنَ الحكم والمسور بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ حِينَ أَذِنَ لِلنَّاسِ فِي عِتْقِ سَبْيِ هَوَازِنَ: إِنِّي لَا أَدْرِي مَنْ أَذِنَ لَكُمْ مِمَّنْ لَمْ يَأْذَنْ، فَارْجِعُوا حَتَّى يَرْفَعَ إِلَيْنَا عُرَفَاؤُكُمْ أَمْرَكُمْ فَرَجَعَ النَّاسُ فَكَلَّمَهُمْ عُرَفَاؤُهُمْ، فَرَجَعُوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَخْبَرُوهُ أَنَّ النَّاسَ قَدْ طَيَّبُوا وأذنوا.

Urve b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Mervân b. el-Hakem ile Misver b. Mahreme şöyle demişlerdir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlara Hevâzin esirlerini geri vermelerini söylediğinde: *"(Bu kalabalıkta) sizden kimin esirleri (karşılıksız olarak) verip kimin vermediğini bilmiyorum. Geri dönün ve sizden bilirkişiler bu yöndeki kararınızı bize bildirsin"* buyurdu. Bunun üzerine geri döndüler ve bilirkişileri ile görüştüler. Onlar da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp gönül hoşluğuyla onları (karşılıksız olarak) vereceklerini bildirdiler.

قَالَ: ابْنُ شِهَابٍ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ، وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ: أَنَّ سَبْيَ هَوَازِنَ الَّذِينَ رَدَّ رَسُولُ الله ﷺ كَانُوا سِتَّةَ آلَافٍ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ، وَإِنَّهُ خَيَّرَ نِسَاءً كُنَّ عِنْدَ رِجَالٍ مِنْ قُرَيْشٍ مِنْهُمْ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، وَصَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ كَانَا قَدِ اسْتَسَرَّا الْمَرْأَتَيْنِ اللَّتَيْنِ كَانَتَا عِنْدَهُمَا، فَاخْتَارَتَا قَوْمَهُمَا.

وَزَعَمُوا أَنَّ عُيَيْنَةَ بْنَ بَدْرٍ أَبَى عَلَيْهِمْ، وَحَضَّ عَلَى مَنْعِهِمْ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ هَوَازِنَ: لَا تألوا أَنْ تَحُضَّ عَلَيْنَا مَا بَقِينَا، فَقَدْ قَتَلْنَا بِكْرَكَ وَابْنَيْكَ، وَشَفَعْنَا أُمَّكَ نُسَيْكَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَوَ كَانَ ذَلِكَ؟ قَالُوا: قَدْ كَانَ بَعْضُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ زَعَمُوا أَنَّ رَسُولَ الله ﷺ أَمَرَ رَجُلًا أَنْ يَقْدَمَ مَكَّةَ فَيَشْتَرِيَ لِلسَّبْيِ ثِيَابَ الْمُعَقَّدِ ، فَلَا يَخْرُجُ الْحُرُّ مِنْهُمْ إِلَّا كَاسِيًا،

وَقَالَ: احْبِسْ أَهْلَ مَالِكِ بْنِ عَوْفٍ بِمَكَّةَ عِنْدَ عَمَّتِهِمْ أُمِّ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُمَيَّةَ، فَقَالَ الْوَفْدُ: يَا رَسُولَ اللهِ! أُولَئِكَ سَادَتُنَا وَأَحَبُّنَا إِلَيْنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّمَا أُرِيدُ بِهِمُ الْخَيْرَ، وَأَرْسَلَ رسول الله ﷺ إِلَى مَالِكِ ابن عَوْفٍ، وَكَانَ قَدْ فَرَّ إِلَى حِصْنِ الطَّائِفِ، فَقَالَ: إِنْ جِئْتَنِي مُسْلِمًا رَدَدْتُ إِلَيْكَ أَهْلَكَ، وَلَكَ عِنْدِي مائة نَاقَةٍ.

İbn Şihâb der ki: Saîd b. el-Müseyyeb ile Urve b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) geri verdiği Hevâzin esirleri; erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan olmak üzere altı bin kişi idi. Kadınların en hayırlıları Kureyşli adamların yanında idi. Bunlardan bazıları Abdurrahman b. Avf ve Safvân b. Umeyye'dir. İkisi de yanlarındaki kadınları muhayyer bırakınca kadınlar kavimlerine gitmeyi seçti. Söylenene göre Uyeyne b. Bedr yanındaki esirleri geri vermeyi kabul etmemiş ve etrafındakileri de vermemeye teşvik etmiştir. Bunun üzerine Hevâzinli bir adam: "Sen bize karşı böyle davranmaktan geri kalacak değilsin. Zira senin ilk oğlunla birlikte iki oğlunu da öldürdük. Annen Nuseyke'nin de öldürülmesini söyledik" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bunlar oldu mu?"*** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir kısmı oldu" dediler. Bize bildirilene göre Resûlullah bir adamı Mekke'ye gönderdi ve esirler için Hecer işi giysiler almasını emretti. Her hür kişinin de giyinmiş olarak çıkmasını emretti. Resulullah: ***"Mâlik b. Avf'ın ailesini Mekke'de halaları Ümmü Abdillah b. Umeyye'nin yanında tutun"*** buyurdu. Bu sebeple heyet: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlar bizim efendimiz ve sevdiğimiz kişilerdir" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onlar için hayır istiyorum"*** buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif kalesine kaçan Mâlik b. Avf'a: ***"Eğer bana Müslüman olarak gelirsen aileni sana geri verdiğim gibi yüz deve de vereceğim"*** diye haber gönderdi.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيِّبِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَرَضَ فِي كُلِّ سَبْيٍ فُدِيَ مِنَ الْعَرَبِ سِتَّ فَرَائِضَ، فَإِنَّهُ كَانَ يَقْضِي بِذَلِكَ فِيمَنْ تَزَوَّجَ الْوَلَائِدَ مِنَ الْعَرَبِ.

İbn Şihâb der ki: "Hz. Ömer Araplardan (verilmeyip elde tutulan) her bir esir için altı fidye belirledi. Bu fidye Arap esirlerle evlenen kimseler içindi."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الرَّبِيعُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الشَّافِعِيُّ، قَالَ فِي هَذِهِ الْقِصَّةِ: فَلَمْ يَرْضَ عُيَيْنَةُ، فَأَخَذَ عَجُوزًا وَقَالَ

أُعَيِّرُ بِهَا هَوَازِنَ، فَمَا أَخْرَجَهَا عَنْ يَدِهِ حَتَّى قَالَ لَهُ بَعْضُ مَنْ خَدَعَهُ عَنْهَا: أَرْغَمَ اللهُ أَنْفَكَ فو الله لَقَدْ أَخَذْتَهَا مَا ثَدْيُهَا بِنَاهِدٍ، وَلَا بَطْنُهَا بِوَالِدٍ، وَلَا خَدُّهَا بِمَاجِدٍ ، قَالَ حَقًّا مَا تَقُولُ قَالَ إِي وَاللهِ قَالَ فَأَبْعَدَكَ اللهُ وإياها وَلَمْ يَأْخُذْ بِهَا عِوَضًا .

Rabî'nin bildirdiğine göre Şâfiî bu kıssayı anlatırken şöyle demiştir: "(Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) esir kadınları altı hisse ile Hevâzinlilere geri verdiğinde) Uyeyne elindeki ihtiyar kadın esiri vermeyi kabul etmemiş ve (kendi kendine): "Buna karşılık Hevâzinlilerden iyi bir fidye alırım" demişti. Huzâ'a'dan bir kişi ona: "Vallahi burnun yere sürtse de onu geri vereceksin. Vallahi o kadının memeleri tombul değildir. Karnı doğurgan değildir. Ağzı da serin değildir" deyince: "Doğru mu söylüyorsun" karşılığını verdi. Adam: "Evet vallahi" deyince, Uyeyne: "Allah seni de, onu da benden uzak kılsın" dedi ve ona karşı bir şey almadan onu geri verdi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِحُنَيْنٍ فَلَمَّا أَصَابَ مِنْ هَوَازِنَ مَا أَصَابَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَسَبَايَاهُمْ أَدْرَكَهُ وَفْدُ هَوَازِنَ بِالْجِعْرَانَةِ وَقَدْ أَسْلَمُوا، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! لَنَا أَصْلٌ وَعَشِيرَةٌ، وَقَدْ أَصَابَنَا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَمْ يَخْفَ عَلَيْكَ، فَامْنُنْ عَلَيْنَا مَنَّ اللهُ عَلَيْكَ، وَقَامَ خَطِيبُهُمْ زُهَيْرُ بْنُ صُرَدَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّمَا فِي الْحَظَائِرِ مِنَ السَّبَايَا خَالَاتُكَ وَعَمَّاتُكَ وَحَوَاضِنُكَ اللَّاتِي كُنَّ يَكْفُلْنَكَ، فَلَوْ أَنَّا مَلَحْنَا ابْنَ أَبِي شَمِرٍ، أَوِ النُّعْمَانَ بْنَ الْمُنْذِرِ، ثُمَّ أَصَابَنَا مِنْهُمَا مِثْلُ الَّذِي أَصَابَنَا مِنْكَ رَجَوْنَا عَائِدَتَهُمَا وَعَطْفَهُمَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمَكْفُولِينَ ثُمَّ أَنْشَدَ أبياتا قالها

امْنُنْ عَلَيْنَا رَسُولَ اللهِ فِي كَرَمٍ ... فَإِنَّكَ الْمَرْءُ نَرْجُوهُ وَنَدَّخِرُ

امْنُنْ عَلَى بَيْضَةٍ قَدْ عَاقَهَا قَدَرٌ ... مُمَزَّقٌ شَمْلُهَا فِي دَهْرِهَا غِيَرُ

أَبْقَتْ لَهَا الْحَرْبُ هُتَّافًا عَلَى حَزَنٍ ... عَلَى قُلُوبِهِمُ الْغَمَّاءُ وَالْغِمَرُ

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/105) ve Vâkidî, *Meğâzî* (3/951).

إِنْ لَمْ تَدَارَكْهُمْ نَعْمَاءُ تَنْشُرُهَا يَا أَرْجَحَ النَّاسِ حِلْمًا حِينَ يُخْتَبَرُ

امْنُنْ عَلَى نِسْوَةٍ قَدْ كُنْتَ تَرْضَعُهَا إِذْ فُوكَ يَمْلَؤُهُ مِنْ مخضها الدرر

لَا تَجْعَلَنَّا كَمَنْ شَالَتْ نَعَامَتُهُ وَاسْتَبْقِ مِنَّا فَإِنَّا مَعْشَرٌ زُهُرُ

إِنَّا لَنَشْكُرُ آلَاءَ وَإِنْ كُفِرَتْ وَعِنْدَنَا بَعْدَ هَذَا الْيَوْمِ مُدَّخَرُ

قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نِسَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ أَحَبُّ إِلَيْكُمْ، أَمْ أَمْوَالُكُمْ؟

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! خَيَّرْتَنَا بَيْنَ أَحْسَابِنَا وَبَيْنَ أَمْوَالِنَا: أَبْنَاؤُنَا وَنِسَاؤُنَا أَحَبُّ إِلَيْنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَمَّا مَا كَانَ لِي وَلِبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَهُوَ لَكُمْ وَإِذَا أَنَا صَلَّيْتُ بِالنَّاسِ فَقُومُوا وَقُولُوا إِنَّا نَسْتَشْفِعُ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الْمُسْلِمِينَ وَبِالْمُسْلِمِينَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي أَبْنَائِنَا وَنِسَائِنَا سَأُعِينُكُمْ عِنْدَ ذَلِكَ وَأَسْأَلُ لَكُمْ فَلَمَّا صَلَّى ﷺ: بِالنَّاسِ الظُّهْرَ، قَامُوا، فَقَالُوا: مَا أَمَرَهُمْ بِهِ رَسُولُ الله ﷺ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أماما كَانَ لِي وَلِبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَهُوَ لَكُمْ.

فَقَالَ الْمُهَاجِرُونَ: وَمَا كَانَ لَنَا فَهُوَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ.

فقالت الْأَنْصَارُ: وَمَا كَانَ لَنَا فَهُوَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ.

فَقَالَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ: أَمَّا أَنَا وَبَنُو تَمِيمٍ فَلَا.

فَقَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ مِرْدَاسٍ السُّلَمِيُّ: أَمَّا أَنَا وَبَنُو سُلَيْمٍ فَلَا.

فَقَالَتْ بَنُو سُلَيْمٍ: بَلْ مَا كَانَ لَنَا فَهُوَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ.

وَقَالَ عُيَيْنَةُ بْنُ بَدْرٍ: أَمَّا أَنَا وَبَنُو فَزَارَةَ فَلَا.

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَنْ أَمْسَكَ مِنْكُمْ بِحَقِّهِ فَلَهُ بِكُلِّ إِنْسَانٍ سِتُّ فَرَائِضَ مِنْ أَوَّلِ فَيْءٍ نُصِيبُهُ، فَرَدُّوا إِلَى النَّاسِ نِسَاءَهُمْ وَأَبْنَاءَهُمْ.

ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَتْبَعَهُ النَّاسُ يَقُولُونَ: يَا رَسُولَ اللهِ! اقْسِمْ عَلَيْنَا فَيْأَنَا حَتَّى اضْطَرُّوهُ إِلَى شَجَرَةٍ، فَانْتَزَعَتْ عَنْهُ رِدَاءَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! رُدُّوا عَلَيَّ

رِدَائِي فَوَالَّذِي نَفْسِي فِي يَدِهِ لَوْ كَانَ لَكُمْ عَدَدُ شَجَرِ تِهَامَةَ نَعَمًا لَقَسَمْتُهُ عَلَيْكُمْ، ثُمَّ مَا الْفَيْتُمُونِي: بَخِيلًا، وَلَا جَبَانًا، وَلَا كَذَّابًا.

ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى جَنْبِ بَعِيرٍ وَأَخَذَ مِنْ سَنَامِهِ وَبَرَةً فَجَعَلَهَا بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ، وَقَالَ: ايها الناس! والله مالي من فيئكم الا وَلَا هَذِهِ الْوَبَرَةِ، إِلَّا الْخُمُسُ، وَالْخُمُسُ مَرْدُودٌ عَلَيْكُمْ، فَأَدُّوا الْخِيَاطَ وَالْمَخِيطَ، فَإِنَّ الْغُلُولَ عَارٌ، وَنَارٌ، وَشَنَارٌ عَلَى أَهْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِكُبَّةٍ مِنْ [خُيوطِ شَعْرٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَخَذْتُ هَذِهِ لِأَخِيطَ بِهَا بَرْذَعَةَ بَعِيرٍ] لِي دَبِرَ، فَقَالَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ أَمَّا حَقِّي مِنْهَا لَكَ، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَمَّا إِذْ بَلَغَ الْأَمْرُ هَذَا فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا فَرَمَى بِهَا مِنْ يَدِهِ.

Amr b. Şuayb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Huneyn'de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber idik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hevâzinlilerin mallarını ve esirlerini ele geçirdiği zaman Hevâzin heyeti Müslüman olarak Ci'râne'de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler asilzâde bir aşiretiz ve başımıza gelen musibeti biliyorsunuz. Bize karşı lütufkâr ol ve ihsanda bulun. Yüce Allah sana lütuf ve ihsanda bulunsun" dediler. Sonra sözcüleri Züheyr b. Surad kalkıp şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin teyzelerin, halaların ve sana küçükken bakan, süt emziren, bakıcı kadınlar şimdi ağıllardadır. Eğer biz Hâris b. Ebî Şemr'e veya Nu'mân b. Münzir'e süt emzirmiş olsaydık ve sonra şimdiki gibi bir duruma düşüp kendilerinin yanına gitseydik onların şefkat ve ihsanlarını umardık. Oysa sen, kendisine bakılanların en hayırlısısın" dedi.

Sözcü böyle dedikten sonra şu şiiri okumaya başladı:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bize cömertliğinle lütfeyle

Çünkü sen, iyiliğini umduğumuz ve beklediğimiz kişisin

Kaderin zor durumda bıraktığı bir memlekete lütfeyle

Zaman içerisinde değişik durumlara düşen topluluğa lütfeyle

Zaman bizi gam, keder ve üzüntü içerisine attı

Kalbimiz üzerine hüzünden kalın bir örtü bıraktı

Ey insanların en yumuşak huylusu! Halimiz işte budur şimdi ne olacak

Vereceğin nimetler kaybımızı iade etmezse gönüller daha da hüzünle

dolacak

Lütfeyle zamanında kendilerinden süt emdiğin kadınlara

Lütfeyle sütlerini inci taneleri gibi ağzına dolduranlara

Bizleri ölüm anı gelen kimseler gibi halimize bırakma

Bizlere bir hak tanı, zira biz çiçek gibi bir toplumuz

Nimetlere nankörlükle karşılık verilse bile biz şükrederiz

Bugünden sonra da bizde çok iyilikler saklı kalacaktır."

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin kadınlarınız ve çocuklarınız mı size daha sevgilidir, yoksa mallarınız mı?"* diye sordu. Onlar da: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizi soyumuz ve malımız arasında muhayyer bıraktın. Bizim için çocuklarımız ve kadınlarımız daha sevgilidir" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim ve Abdulmuttalib oğullarının yanında olanlar sizindir. Namazımı kıldıktan sonra, siz kalkın ve: «Biz Resûlullah'ın Müslümanlara ve Müslümanların Resûlullah'a karşı çocuklarımız ve kadınlarımız konusunda bize aracı olmasını istiyoruz» deyin. Ben de yanımdakileri veririm ve sizin için onlardakini de isterim"* buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cemaate öğle namazını kıldırdıktan sonra onlar ayağa kalktılar ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim ve Abdulmuttalib oğullarının yanında olanlar sizindir"* buyurdu.

Bunun üzerine Muhacirler de: "Bizim olanlar da Resûlullah'ındır (sallallahu aleyhi vesellem)" dediler.

Ensâr da: "Bizim olanlar da Resûlullah'ındır (sallallahu aleyhi vesellem)" dediler.

Akra' b. Hâbis: "Ben ve Temîm oğulları bir şey vermeyiz" dedi.

Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî de: "Ben ve Süleym oğulları bir şey vermeyiz" dedi.

Ancak Süleym oğulları: "Bizim olanlar da Resûlullah'ındır (sallallahu aleyhi vesellem)" dediler.

Uyeyne b. Bedr: "Ben ve Fezâre oğulları bir şey vermeyiz" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden kim bu esirlerden hakkını elinde tutarsa ona her şahıs karşılığında (bundan sonra) elime geçen ilk esirlerden altı hisse verilecektir. Artık onlara kadınlarını ve*

çocuklarını geri verin" buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devesine binince insanlar etrafına toplanıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Ganimet mallarını taksim et" diyerek Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) bir ağaca doğru sıkıştırdılar ve hırkası ağacın dalına takılıp yere düştü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey İnsanlar! Bana hırkamı verin. Vallâhi Tihâme vadisindeki bütün ağaçlar ganimet olsaydı hepsini taksim eder size verirdim ve siz bana o zaman cimri, korkak ve yalancı gözü ile bakmazdınız"*** buyurdu.

Sonra bir deveye gidip hörgücünün üstünden iki parmağı arasına bir kıl alarak: ***"Ey insanlar! Bana ganimetten bunun kadar bir şey bile yoktur. Ancak hisseme düşen beşte birdir, o da size iade edilmektedir. Ganimetten aldığınız, iğne iplik olsa bile geri veriniz. Çünkü haksız yere alınan mal, sahibini ayıplayıcı ve ona utanç verici bir şey olur. Kıyamet gününde de sahibine ateş olur"*** buyurdu. Ensâr'dan bir adam elinde kıldan yapılan bir büklüm ip ile gelip: "Ben bunu devemin çulunu tamir etmek için almıştım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Benim payım senindir"*** buyurdu. Adam: "İş bu dereceye vardıktan sonra artık benim de ona ihtiyacım yoktur" dedi ve elindeki ipleri yere attı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، قَالَا : حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو وَجْزَةَ السَّعْدِيُّ يَزِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَعْطَى مِنْ سَبْيِ هَوَازِنَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ جَارِيَةً يُقَالُ لَهَا: رَيْطَةُ بِنْتُ [هِلَالِ بْنِ] حَيَّانَ بْنِ عُمَيْرَةَ، وَأَعْطَى عُثْمَانَ: زَيْنَبَ بِنْتَ حَيَّانَ، وَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فُلَانَةَ، فَوَهَبَهَا لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ.

Ebû Vecze es-Sa'dî Yezîd b. Ubeyd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'e Hevâzin esirlerinden bir cariye verdi. Bu cariyeye Rayta binti Hilâl b. Hayyân b. Umeyre denilirdi. Osmân'a da Zeyneb binti Hayyân'ı verdi. Ömer b. el-Hattâb'a ise filan cariyeyi verdi. Ömer de onu oğlu Abdullah'a hibe etti.[1]

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: حَدَّثَنَا نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: فبعث بجاريتي الى أَخْوَالِي فِي بَنِي جُمَحَ، لِيُصْلِحُوا لِي مِنْهَا، حَتَّى أَطُوفَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ آتِيَهُمْ إذ فَرَغْتُ، فَخَرَجْتُ مِنَ الْمَسْجِدِ فَإِذَا

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/353, 354).

النَّاسُ يَشْتَدُّونَ، فَقُلْتُ: مَا شَأْنُكُمْ؟ فَقَالُوا: رَدَّ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ نِسَاءَنَا، وَأَبْنَاءَنَا، فَقُلْتُ: دُونَكُمْ صَاحِبَتَكُمْ فَهِيَ فِي بَنِي جُمَحَ فَانْطَلَقُوا فَأَخَذُوهَا.

İbn Ömer der ki: O cariyem Cumah oğullarından olan dayılarımın yanına gönderildi ki benim için onu süsleyip hazırlasınlar. Ben de Beyt'i tavaf ettikten sonra onların yanına gidecektim. Mescid'den çıktığımda baktım ki, insanlar koşuşmaktadır. Onlara: "Neyiniz var?" dediğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadınlarımızı ve çocuklarımızı bize geri verdi" dediler. Bunun üzerine ben de: "Bir arkadaşınız da Cumah kabilesindedir, gidin onu da alın" dedim.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعلا- (ح) . قَالَ: وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، أَنَّ أيوب حدثه، أنه نَافِعًا حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِالْجِعْرَانَةِ بَعْدَ أَنْ رَجَعَ مِنَ الطَّائِفِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي نَذَرْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْ أَعْتَكِفَ يَوْمًا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فَكَيْفَ تَرَى؟ قَالَ: اذْهَبْ فَاعْتَكِفْ يَوْمًا. [قَالَ] : وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ أَعْطَاهُ جَارِيَةً مِنَ الْخُمُسِ، فَلَمَّا أَعْتَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَبَايَا النَّاسِ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا عَبْدَ اللهِ: اذْهَبْ إِلَى تِلْكَ الْجَارِيَةِ فَخَلِّ سَبِيلَهَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عن أبي الطاهر .

Abdullah b. Ömer bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb, Tâif'ten döndükten sonra Ci'râne'de iken Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Ben cahiliye döneminde Mescid-i Haram'da itikâfa girmeyi adamıştım. Ne yapmamı emredersin?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Git ve (orada) bir gün itikâfa gir"*** buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona humustan bir cariye vermişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hevâzinlilerin esirlerini azat edince, Ömer: "Ey Abdullah! O cariyeye git ve onu serbest bırak" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/105) ve İbn Kesîr, *Târih* (4/354).

[2] Buhârî, *meğâzî* 54 (4320).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو وَجْزَةَ، أَنَّ عُثْمَانَ كَانَ قَدْ أَصَابَ جَارِيَتَهُ، فَخُطِبَتْ إِلَى ابْنِ عَمٍّ لَهَا، كَانَ زَوْجَهَا وَكَانَ سَاقِطًا لَا خَيْرَ فِيهِ، فَلَمَّا رُدَّتِ السَّبَايَا سَاقَهَا فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ بِهَا فِي زَمَانِ عُمَرَ أَوْ عُثْمَانَ، فَلَقِيَهَا عُثْمَانُ فَأَعْطَاهَا شَيْئًا بِمَا كَانَ أَصَابَ مِنْهَا، فَلَمَّا رَأَى عُثْمَانُ زَوْجَهَا قَالَ لَهَا: وَيْحَكِ هَذَا كَانَ أَحَبَّ إِلَيْكِ مِنِّي؟ قَالَتْ: نَعَمْ، زَوْجِي، وَابْنُ عَمِّي. وَأَمَّا عَلِيٌّ فَأَعَفَّ صَاحِبَتَهُ، وَعَلَّمَهَا شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ.

وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِوَفْدِ هَوَازِنَ وَسَأَلَهُمْ عَنْ مَالِكِ بْنِ عَوْفٍ مَا فَعَلَ فَقَالُوا هُوَ بِالطَّائِفِ فَقَالَ: أَخْبِرُوا مَالِكًا أَنَّهُ إِنْ أَتَانِي مُسْلِمًا رَدَدْتُ إِلَيْهِ أَهْلَهُ وَمَالَهُ وَأَعْطَيْتُهُ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ، فَأُتِيَ مَالِكٌ بِذَلِكَ فَخَرَجَ إِلَيْهِ مِنَ الطَّائِفِ، وَقَدْ كَانَ مَالِكٌ خَافَ مِنْ ثَقِيفٍ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ يَعْلَمُوا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَهُ مَا قَالَ، فَيَحْبِسُوهُ فَأَمَرَ بِرَاحِلَةٍ لَهُ ، فَهُيِّئَتْ وَأَمَرَ بِفَرَسٍ لَهُ، فَأُتِيَ بِهِ الطَّائِفَ، فَخَرَجَ لَيْلًا فَجَلَسَ عَلَى فَرَسِهِ فَرَكَضَهُ، حَتَّى أَتَى رَاحِلَتَهُ حَيْثُ أَمَرَ بِهَا فَجَلَسَ عَلَيْهَا، ثُمَّ لَحِقَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَدْرَكَهُ بِالْجِعْرَانَةِ، أَوْ بِمَكَّةَ، فَرَدَّ عَلَيْهِ أَهْلَهُ وَمَالَهُ وَأَعْطَاهُ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ، فَقَالَ مَالِكُ بْنُ عَوْفٍ حِينَ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ ليسلم:

مَا إِنْ رَأَيْتُ وَلَا سَمِعْتُ بِمِثْلِهِ ... فِي النَّاسِ كُلِّهِمُ بِمِثْلِ مُحَمَّدِ

أَوْفَى وَأَعْطَى لِلْجَزِيلِ إِذَا اجْتُدَى ... وَإِذَا تَشَأْ يُخْبِرْكَ عَمَّا فِي غَدِ

وَإِذَا الْكَتِيبَةُ عرّدت أنيابها ... أُمَّ العدى فيها بكل مهنّد

فَكَأَنَّهُ لَيْثٌ لَدَى أَشْبَالِهِ ... وَسْطَ الْهَبَاءَةِ وَخَادِرٌ فِي مَرْصَدِ

فَاسْتَعْمَلَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى مَنْ أَسْلَمَ مِنْ قَوْمِهِ، وَتِلْكَ الْقَبَائِلِ مِنْ ثُمَالَةَ، وَسَلَمَةَ، وَفِيهِمْ كَانَ يُقَاتِلُ بِهِمْ ثَقِيفًا لَا يَخْرُجُ لَهُمْ سَرْحٌ إِلَّا أَغَارَ عَلَيْهِ حَتَّى يُصِيبَهُ .

Ebû Vecze der ki: Hz. Osmân cariyesi ile ilişkide bulunmuştu. Bu cariye amcası oğlu ile evlenmişti. Ancak itibarsız ve hayırsız biri idi. Hevâzin esirleri geri verilince Osmân da onu geri verdi. Osmân, Ömer veya kendisi zamanında Medine'ye gelince onu buldu ve kendisiyle ilişkiye girdiği için ona bir şeyler verdi. Osmân onun kocasını görünce: "Yazık sana! Bunu mu bana tercih ettin?" dedi. Bunun üzerine cariye: "Evet o benim kocam ve amcam

oğludur" karşılığını verdi. Hz. Ali ise cariyesine iffetli olmayı öğretmekle birlikte ona Kur'ân'dan da bir şeyler öğretmişti.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hevâzin heyetine: *"Mâlik b. Avf ne yaptı?"* diye sorunca: "O, Tâif'tedir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman olup bana gelmesi halinde ailesini ve malını ona geri verdiğim gibi ona yüz tane de deve vereceğim"* buyurdu. Bu haber Mâlik'e ulaştırılınca Tâif'ten ayrıldı. Ancak Mâlik, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği sözleri duyarlar da kendini hapsederler diye Sakîf'ten korkuyordu. Hemen devesini hazırlattı ve bir de atının hazırlanmasını söyledi. Atıyla Tâif'e geldi ve gece yola çıkıp atını koşturarak diğer bineğini hazırlattığı yere geldi. Sonra ona binip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne veya Mekke'de yetişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona ailesini, malını ve yüz deve verdi. Mâlik b. Avf Müslüman olmak için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelince şöyle demişti:

"İnsanlar arasında görmedim Muhammed gibisini

Ne gördüm, ne de işittim ben böyle birisini

Bağış istenince kendisinden bol bol verendir

Dilersen sana yarın ne olacağını da bildirendir

Ordu birlikleri yönelip onlara geldiklerinde

Sonra dişlerini gösterip keskin kılıçları çektiklerinde

O, yavrularının yanında, ininin ortasında gibiydi

Orta yerde oturup etrafı gözetleyen bir aslan gibiydi."

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), onu kendi kavmine ve etraftaki Sumâle, Seleme ve Fehm kabilelerinden Müslüman olanlara vali olarak tayin etti. O, bunlarla Sakîf kabilesine karşı savaşıyordu. Onların meraya gelen mallarına devamlı baskın yapıp onları ele geçiriyordu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو: إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُجَيْدٍ السُّلَمِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ ابن يَحْيَى يَعْنِي ابْنَ ثَوْبَانَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَمِّي عُمَارَةُ بْنُ ثَوْبَانَ أَنَّ أَبَا

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/106), Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (4/361).

الطُّفَيْلِ أَخْبَرَهُ، قَالَ: كُنْتُ غلاما أحمد عَظْمَ الْبَعِيرِ، وَرَأَيْتُ رَسُولَ الله ﷺ يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعْرَانَةِ فَجَاءَتْهُ امْرَأَةٌ فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالُوا: أُمُّهُ الَّتِي أَرْضَعَتْهُ .

Ebu't-Tufayl bildiriyor: Ben (yeni yetişmiş) bir gençtim ve (kesilmiş) deve kemiklerini taşıyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne'de (ganimetler arasında bulunan) etleri taksim ediyordu. O esnada bir kadın ona geldi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun oturması için ridasını (üstlüğünü) yere serdi. Oradakilere: "Bu kimdir?" dediğimde: "Onu emziren sütannesidir" dediler.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ النَّجَّارِ الْمُقْرِئُ بِالْكُوفَةِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنِ دُحَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ حَمَّادٍ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ هَوَازِنَ جَاءَتْ جَارِيَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ أَنَا أُخْتُكَ أَنَا شَيْمَاءُ بِنْتُ الْحَارِثِ فَقَالَ لَهَا: إِنْ تَكُونِي صَادِقَةً فَإِنْ يَكُ مِنِّي أَثَرًا لَنْ يَبْلَى قَالَ: فَكَشَفَتْ عَنْ عَضُدِهَا ثُمَّ قَالَتْ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ حَمَلْتُكَ وَأَنْتَ صَغِيرٌ فَعَضَضْتَنِي هَذِهِ الْعَضَّةَ، فَبَسَطَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ رِدَاءَهُ، ثُمَّ قَالَ: سَلِي تُعْطَيْ وَاشْفَعِي تُشَفَّعِي .

Katâde der ki: Hevâzin'in fetih gününde bir cariye, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben senin kız kardeşin Şeyma binti'l-Hâris'im" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer doğru söylüyorsan, benim sende asla kaybolmayacak bir izim olmalı"* buyurdu. Cariye: "Evet ey Allah'ın Resûlü! Sen küçük iken benim pazumu ısırmış ve bu izi bırakmıştın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun oturması için ridasını (üstlüğünü) yere serdi. Sonra da ona: *"Dile, dilediğin sana verilecektir. Aracılık edersen de aracılığın kabul edilecektir"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ عُمَرَ بن السايب حَدَّثَهُ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ جَالِسًا يَوْمًا فَأَقْبَلَ أَبُوهُ مِنَ الرَّضَاعَةِ فَوَضَعَ لَهُ بَعْضَ ثَوْبِهِ فَقَعَدَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَقْبَلَتْ

---

[1] Ebû Dâvud, *edeb* (20/81).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (4/364).

أُمُّهُ فَوَضَعَ لَهَا شِقَّ ثَوْبِهِ مِنْ جَانِبِهِ الْآخَرِ فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَقْبَلَ أَخُوهُ مِنَ الرَّضَاعَةِ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَجْلَسَهُ بين يديه .

Ömer b. es-Sâyib bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün (bir yerde) otururken sütbabası geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun için giysisinin bir kısmını ona serdi ve üzerine oturdu. Sonra sütannesi gelince giysisinin öbür tarafını ona serdi ve o da oturdu. Sonra sütkardeşi gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve onu önüne oturttu.[1]

بَابُ عُمْرَةِ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْجِعْرَانَةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne'den Umreye Gitmesi

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ قال: أنبأنا أبو جعفر البغدادي، قال: حدثنا أبو علاثة، قال: حدثنا ابن لهيعة، عن أبي الأسود، عن عروة (ح) . وأنبأنا أبو الحسين بن الفضل القطان، قال: أنبأنا أبو بكر بن عتاب قال: حدثنا القاسم الجوهري، قال: حدثنا ابن أبي أويس قال: حدثنا إسماعيل بن إبراهيم بن عقبة عن عمه موسى بن عقبة، قالا: وأهلَّ رسول الله ﷺ بِالْعُمْرَةِ مِنَ الْجِعْرَانَةِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، فَقَدِمَ مَكَّةَ فَقَضَى عُمْرَتَهُ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ خَرَجَ إِلَى حُنَيْنٍ اسْتَخْلَفَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ الْأَنْصَارِيَّ، ثُمَّ السُّلَمِيَّ، عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ وَأَمَرَهُ أَنْ يُعَلِّمَ النَّاسَ الْقُرْآنَ وَيُفَقِّهَهُمْ فِي الدِّينِ، وَكَانَتْ عُمْرَةُ الْجِعْرَانَةِ إِحْدَى ثَلَاثِ عُمَرَاتٍ اعْتَمَرَهُنَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ صَدَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَخَلَّفَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ وَأَنْزَلَ اللهُ [تَعَالَى] الْقُرْآنَ، فَقَالَ: ﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا، وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ، ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِن بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

قَالَ مُوسَى: وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ قَدِمَ الْمَدِينَةَ بِفَتْحِ حُنَيْنٍ رَجُلَانِ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ الْحَارِثُ بْنُ أَوْسٍ وَمُعَاذُ بْنُ أَوْسٍ .

---

[1] İbn Kesîr, *Târih* (4/364).

Urve ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zilka'de ayında Ci'râne'den umre için ihrama girdi. Mekke'ye geldi ve umresini yaptı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Huneyn'e çıktığı zaman yerine Muâz b. Cebel el-Ensârî'yi vali olarak bıraktı. es-Sülemî'yi de Mekke halkına Kur'ân'ı ve dinlerini öğretmesini emretti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne'den umreye gitmesi yapmış olduğu üç umreden biridir. Sonra Medine'ye gitti ve Mekke'de Muâz b. Cebel'i vali olarak bıraktı. Medine'ye gelince de Yüce Allah: **"Andolsun, Allah birçok yerde ve Huneyn savaşı gününde size yardım etmiştir. Hani, çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat size hiçbir yarar sağlamamış, yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti. Nihayet gerisin geriye dönüp kaçmıştınız. Sonra Allah, Resûlü ile müminler üzerine kendi katından güven duygusu ve huzur indirdi. Bir de sizin göremediğiniz ordular indirdi ve inkâr edenlere azap verdi. İşte bu, inkârcıların cezasıdır. Sonra Allah, bunun ardından yine dilediği kimsenin tövbesini kabul eder. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"**[1] âyetlerini indirdi.

Huneyn fethinde Medine'ye gelen ilk iki kişi, Abduleşhel oğullarından Hâris b. Evs ve Muâz b. Evs idi.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بن بكير، عن ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ من الْجِعْرَانَةِ مُعْتَمِرًا، وَأَمَرَ بِبَقَايَا الفيء فحبس بمحنة وَهُوَ بِنَاحِيَةِ كَذَا وَكَذَا الْمَوْضِعُ سَمَّاهُ، فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ عُمْرَتِهِ انْصَرَفَ رَاجِعًا إِلَى الْمَدِينَةِ، وَاسْتَخْلَفَ عَتَّابَ بْنَ أُسَيْدٍ عَلَى مَكَّةَ، وَخَلَّفَ مَعَهُ مُعَاذًا يُفَقِّهُ النَّاسَ فِي الدِّينِ وَيُعَلِّمُهُمُ الْقُرْآنَ، فَكَانَتْ عُمْرَةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي ذِي الْقَعْدَةِ فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ فِي بَقِيَّةِ ذِي الْقَعْدَةِ، أَوْ فِي ذِي الْحِجَّةِ وَحَجَّ النَّاسُ تِلْكَ السَّنَةَ عَلَى مَا كَانَتِ الْعَرَبُ تَحُجُّ عَلَيْهِ وَحَجَّ فِي تِلْكَ السَّنَةِ عَتَّابُ بْنُ أُسَيْدٍ فِي سَنَةِ ثَمَانٍ .

---

[1] Tevbe Sur. 25-27

[2] İbn Abdilberr, *Dürer* (236, 237).

İbn İshâk der ki: Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) umre yapmak üzere Ci'râne'den yola çıktı ve ganimetin geri kalanlarının (adını belirleyerek) filan yerde muhafaza altında tutulmasını emretti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), umresini tamamladığı zaman Medine'ye dönmek üzere yola çıktı. Mekke'de Attâb b. Esîd'i vali olarak bıraktı. Onunla birlikte Muâz b. Cebel'i de halka dinlerini ve Kur'ân'ı öğretmesi için bıraktı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) umresi Zilka'de ayında idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zilka'de ayının kalan kısmında veya Zilhicce ayında Medine'ye döndü. İşte o sene halk, Arapların daha önce hac ettiği gibi hac ettiler. O sene yani hicretin sekizinci yılı Müslümanlara haccı Attâb b. Esîd icra etti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ اعتمر أربع عمر كلهن فِي ذِي الْقَعْدَةِ إِلَّا الَّتِي مَعَ حَجَّتِهِ عُمْرَةً زَمَنَ الْحُدَيْبِيَةِ أَوْ مِنَ الْحُدَيْبِيَةِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمْرَةً- أَظُنُّهُ قَالَ- الْعَامَ الْمُقْبِلَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمْرَةً مِنَ الْجِعْرَانَةِ حَيْثُ قسم غنائم حنين فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمْرَةً مَعَ حجته.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هُدْبَةَ بْنِ خَالِدٍ .

Enes bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ömrü boyunca dört defa umre yaptı. Haccı ile birlikte yaptığı umre dışında bunların hepsini Zilka'de ayında yaptı. Bir umreyi Hudeybiye'den veya Hudeybiye zamanında Zilka'de ayında yaptı. Bir umreyi ertesi yıl Zilka'de ayında yaptı. Bir umreyi Zilka'de ayında Huneyn ganimetlerini taksim ettiği sırada Ci'râne'den yaptı. Bir umreyi de haccı ile beraber yaptı."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Hudbe b. Hâlid'den rivayet etmişlerdir.[2]

أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ قَالَ: أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى: أَبُو سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عثمان بن خُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/115).

[2] Buhârî, *meğâzî* 35 (4148) ve Müslim, *hac* 35 (217).

ﷺ وَأَصْحَابُهُ اعْتَمَرُوا مِنَ الْجِعْرَانَةِ، فَرَمَلُوا بِالْبَيْتِ ثَلَاثًا وَمَشَوْا أَرْبَعًا، وَجَعَلُوا أَرْدِيَتَهُمْ تَحْتَ آبَاطِهِمْ، ثُمَّ قَذَفُوهَا عَلَى عَوَاتِقِهِمُ الْيُسْرَى .

İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbı Ci'râne'den çıkarak umre yaptılar. Beyt'i üç defa (kısa adımlarla) koşarak ve dört defa yürüyerek tavaf ettiler. Koltuk altlarından geçirdikleri peştamallarını sol omuzları üzerine atmış oldukları halde tavaf ettiler."[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، قَالَ:حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ الْإِمَامُ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ بِالْجِعْرَانَةِ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ، وَعَلَيْهَا خَلُوقٌ، أَوْ قَالَ: أَثَرُ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: كَيْفَ تَأْمُرُنِي أَصْنَعُ فِي عُمْرَتِي؟ قَالَ: وَأُنْزِلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ الوحي فَسُتِرَ بِثَوْبٍ، وَكَانَ يَعْلَى يَقُولُ: وَدِدْتُ أَنِّي أَرَى النَّبِيَّ ﷺ وَقَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ، قَالَ: فَرَفَعَ عُمَرُ طَرَفَ الثَّوْبِ عَنْهُ فَنَظَرْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا لَهُ غَطِيطٌ [قَالَ] وَأَحْسَبُهُ كَغَطِيطِ الْبَكْرِ ، فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْهُ قَالَ: أَيْنَ السائل عن الْعُمْرَةِ؟ اغْسِلْ عَنْكَ الصُّفْرَةَ، أَوْ قَالَ: أَثَرَ الْخَلُوقِ، وَاخْلَعْ عَنْكَ جُبَّتَكَ، وَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ مَا أَنْتَ صَانِعٌ فِي حَجِّكَ. قَالَ: وَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ قَدْ عَضَّ رَجُلًا فَانْتَزَعَ يَدَهُ فَسَقَطَتْ ثَنِيَّتَا الَّذِي عَضَّهُ، قَالَ: فَأَبْطَلَهَا النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ: أَرَدْتَ أَنْ تَقْضِمَهُ كَمَا يَقْضِمُ الْفَحْلُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرُّوخَ . وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ وَغَيْرِهِ عَنْ هِشَامٍ .

وَأَخْرَجَا حَدِيثَ الْعَضِّ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنْ عَطَاءٍ، وَقِصَّةُ الْعَضِّ كَانَتْ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ .

Safvân b. Ya'lâ b. Umeyye'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ci'râne'de iken üzerinde cübbesi olan ve cübbesi üzerinde (renkli) halûk veya safran (kokusu) bulunan bir adam geldi ve: "Umremi nasıl yapmamı emredersin?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda vahiy inmeye başladı. Vahiy inerken de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üstü bir örtüyle örtüldü. Ben de vahiy indiği

---

[1] Ebû Dâvud, menâsik (1884).

sırada Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görmeyi çok ister, bunu dile getirirdim. Bu sırada Ömer üzerine çekilmiş olan örtüyü kenarından kaldırdı. Baktığımda örtünün altından deve yavrusunun hırıltısını andıran bir ses geliyordu. Vahyin nazil olması bitince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Umre hakkında soran kişi nerede? Üzerindeki safranı* —veya: *halûku*— *yıka. Cübbeni de üzerinden çıkar ve sonra haccederken ne yapıyorsan umrede de aynısını yap"* buyurdu.

Adamın biri bir diğerinin elini ısırmış ve ısırılan kişi elini sert bir şekilde çekince ısıran kişinin ön dişlerinden ikisi yerinden sökülmüştü. Bunlar (davalaşmak üzere) Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) davayı reddetti ve: *"Erkek devenin ısırması gibi onu ısırmak mı istiyorsun"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân b. Ferrûh'tan[1] ve Buhârî ise Ebû Nuaym ve başkası kanalıyla Hişâm'dan rivayet etmiştir.[2]

Atâ, ısırma hakkındaki hadisi başka kanallarla rivayet etmiştir ve bu olay Tebûk gazvesi esnasında cereyan etmiştir.[3]

وَقَرَأْتُ فِي كِتَابِ الْوَاقِدِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَحْبِيلَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ النُّضَيْرُ بْنُ الْحَارِثِ، مِنْ أَحْلَمِ النَّاسِ، فكَانَ يَقُولُ: الْحَمْدُ للهِ الَّذِي أَكْرَمَنَا بِالْإِسْلَامِ، وَمَنَّ عَلَيْنَا بِمُحَمَّدٍ ﷺ، وَلَمْ نَمُتْ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ الْآبَاءُ، وَقُتِلَ عَلَيْهِ الْإِخْوَةُ وَبَنُو الْعَمِّ، ثُمَّ ذَكَرَ عَدَاوَتَهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ، وَأَنَّهُ خَرَجَ مَعَ قَوْمِهِ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَى حُنَيْنٍ، وَهُمْ عَلَى دِينِهِمْ بَعْدُ، قَالَ: وَنَحْنُ نُرِيدُ إِنْ كَانَتْ دَبْرَةٌ عَلَى مُحَمَّدٍ أَنْ نُغِيرَ عليه، فلم يمكننا ذَلِكَ فَلَمَّا صَارَ بِالْجِعْرَانَةِ فو الله إِنِّي لَعَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ إِنْ شَعَرْتُ إِلَّا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ تَلَقَّانِي، فَقَالَ: النُّضَيرُ! فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ، قَالَ: هَذَا خَيْرٌ مِمَّا أَرَدْتَ يَوْمَ حُنَيْنٍ مِمَّا حَالَ اللهُ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ، قَالَ: فَأَقْبَلْتُ إِلَيْهِ سَرِيعًا، فَقَالَ: قَدْ آنَ لَكَ أَنْ تُبْصِرَ مَا أَنْتَ فِيهِ تُوضَعُ، قُلْتُ قَدْ أَرَى أَنَّهُ لَوْ كَانَ مَعَ اللهِ غَيْرُهُ لَقَدْ أَغْنَى شَيْئًا، وإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، فَقَالَ

---

[1] Müslim, *hac* 1 (6).

[2] Buhârî, *fedâilu'l-Kur'ân* 2 (4985).

[3] Buhârî, *icâre* (5), *meğâzî* (78) ve Müslim, *kasâme* 78 (3/1300, 1301).

رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللَّهُمَّ زِدْهُ ثَبَاتًا، قَالَ النُّضَيْرُ فو الذي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ لَكَأَنَّ قَلْبِي حَجَرٌ ثَبَاتًا فِي الدِّينِ وَبَصِيرَةً بِالْحَقِّ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَاكَ.

Vâkıdî'nin kitabında İbrâhîm b. Muhammed b. Şurahbîl'in babasından nakledererek şöyle dediğini okudum: Nudayr b. el-Hâris insanların en yumuşak huylusu idi. O şöyle derdi: "Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) gönderip te bizi Müslümanlıkla şereflendiren ve uğrunda kardeş ile amcaoğlunun öldürüldüğü o atalarımızın öldüğü cehalet üzere öldürmeyen Allah'a hamdolsun." Sonra daha önceden Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) olan düşmanlığını, dinleri üzere olduğu kavmi Kureyş ile Huneyn'e çıktığını zikretti ve şöyle dedi: "Bizim amacımız, eğer Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) yenilirse, karşı tarafa yardım etmekti. Ancak buna imkân bulamadık. Oradan Ci'râne'ye geldiği zaman da vallahi, ben daha aynı duygular içerisinde idim. Ancak bu sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Nudayr!"* diye seslendi. Ben de: "Buyur emrindeyim" karşılığını verince: ***"Bu, Huneyn savaşında arzuladığın ve Allah'ın seni ondan engellediği şeyden daha hayırlıdır"*** buyurdu. Bunun üzerine hızlıca yanına gittim. Bana: ***"Artık içinde bulunduğun hali görmenin zamanı geldi"*** buyurunca, kendisine: "Eğer Allah ile beraber başka bir ilah olsaydı, şimdiye kadar bize bir faydası olurdu. Ben, Allah'tan başka ilah olmadığına, tek olduğuna ve ortağı olmadığına şahadet ederim" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allahım! Sebatını artır"*** diye dua etti. Onu, hak olarak gönderene yemin olsun ki o andan itibaren dinde sebat etme ve hakkı görme hususunda kalbim sanki taş gibi sertleşmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Seni hidayete erdiren Allah'a hamdolsun"*** buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي قُدُومِ كَعْبِ بْنِ زُهَيْرٍ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ مَا رَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ زَمَنَ الْفَتْحِ

Fetih Zamanında Medine'ye Dönen Ka'b b. Züheyr'in Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الحسن بْنِ أَحْمَدَ الأَسَدِيُّ بِهَمْدَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ ذِي

الرُّقَيْبَةِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ زُهَيْرِ بن أبي سلمى والْمُزَنِيُّ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: خَرَجَ كَعْبٌ وَبُجَيْرٌ أَبْنَاءُ زُهَيْرٍ، حَتَّى أَتَيَا أَبْرَقَ الْعَزَّافِ، فَقَالَ بُجَيْرٌ لِكَعْبٍ: اثْبُتْ فِي عَجَلٍ هَذَا الْمَكَانَ حَتَّى آتِيَ هَذَا الرَّجُلَ يَعْنِي رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَأَسْمَعَ مَا يَقُولُ، فَثَبَتَ كَعْبٌ وَخَرَجَ بُجَيْرٌ، فَجَاءَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَعَرَضَ عَلَيْهِ الْإِسْلَامَ فَأَسْلَمَ، فَبَلَغَ ذَلِكَ كَعْبًا، فقال:

أَلَا أَبْلِغَا عَنِّي بُجَيْرًا رِسَالَةً — عَلَى أَيِّ شَيْءٍ غير ذلك دلّكا

عَلَى خُلُقٍ لَمْ أُلْفِ أُمًّا وَلَا أَبًا — عَلَيْهِ وَلَمْ تُدْرِكْ عَلَيْهِ أَخًا لَكَا

سَقَاكَ أَبُو بَكْرٍ بكأس روية — وأ نهلك الْمَأْمُونُ مِنْهَا وَعَلَّكَا

فَلَمَّا بَلَغَ الْأَبْيَاتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَهْدَرَ دَمَهُ، وَقَالَ: مَنْ لَقِيَ كَعْبًا فَلْيَقْتُلْهُ فَكَتَبَ بِذَلِكَ بُجَيْرٌ إِلَى أَخِيهِ يَذْكُرُ لَهُ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ أَهْدَرَ دَمَهُ وَيَقُولُ لَهُ:

النَّجَاءَ، وَمَا أَرَاكَ تَنْفَلِتُ.

ثُمَّ كَتَبَ إِلَيْهِ بَعْدَ ذَاكَ: أَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَا يَأْتِيهِ أَحَدٌ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ إِلَّا قَبِلَ ذَلِكَ مِنْهُ، وَأَسْقَطَ مَا كَانَ قَبْلَ ذَلِكَ، فَإِذَا جَاءَكَ كِتَابِي هَذَا فَأَسْلِمْ، وَأَقْبِلْ.

فَأَسْلَمَ كَعْبٌ وَقَالَ الْقَصِيدَةَ الَّتِي يَمْدَحُ فِيهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، ثُمَّ أَقْبَلَ حَتَّى أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ بِبَابِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مَعَ أَصْحَابِهِ مَكَانَ الْمَائِدَةِ مِنَ الْقَوْمِ، وَالْقَوْمُ مُتَحَلِّقُونَ مَعَهُ حَلْقَةً دون حلقة يلتفت هَؤُلَاءِ مَرَّةً فَيُحَدِّثُهُمْ، وَإِلَى هَؤُلَاءِ مَرَّةً فَيُحَدِّثُهُمْ قَالَ كَعْبٌ: فَأَنَخْتُ رَاحِلَتِي بِبَابِ الْمَسْجِدِ، ثُمَّ دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَعَرَفْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِالصِّفَةِ، فَتَخَطَّيْتُ حَتَّى جَلَسْتُ إِلَيْهِ، فَأَسْلَمْتُ، فَقُلْتُ: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ» ، الْأَمَانَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «وَمَنْ أَنْتَ؟» قُلْتُ: أَنَا كعب ابن زُهَيْرٍ قَالَ: «الَّذِي يَقُولُ» ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: «كَيْفَ يَا أَبَا بَكْرٍ» ، فَأَنْشَدَهُ أَبُو بكر.

سَقَاكَ أَبُو بَكْرٍ بِكَأْسٍ رويّة
وأ نهلك الْمَأْمُونُ مِنْهَا وَعَلَّكَا

قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا قُلْتُ هَكَذَا، قَالَ: فَكَيْفَ قُلْتَ؟ قَالَ: إِنَّمَا قُلْتُ:

سَقَاكَ أَبُو بَكْرٍ بِكَأْسٍ رويّة
وأ نهلك الْمَأْمُورُ مِنْهَا وَعَلَّكَا

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَأْمُورٌ وَاللهِ»، ثُمَّ أَنْشَدَهُ الْقَصِيدَةَ كُلَّهَا، حَتَّى أَتَى عَلَى آخِرِهَا وَأَمْلَاهَا عَلَيَّ الْحَجَّاجُ بْنُ ذِي الرُّقَيْبَةِ حَتَّى أَتَى عَلَى آخِرِهَا، وَهِيَ هَذِهِ القصيدة:

بَانَتْ سُعَادُ فَقَلْبِي الْيَوْمَ مَتْبُولُ
مُتَيَّمٌ عِنْدَهَا لَمْ يغد مَغْلُولُ

فَذَكَرَ أَبْيَاتًا، ثُمَّ قَالَ:

تَسْعَى الْغُوَاةُ بِدَفَّيْهَا وَقِيلِهِمُ
بِأَنَّكَ يَا ابْنَ أَبِي سُلْمَى لَمَقْتُولُ

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ إِسْحَاقَ:

خَلُّوا طَرِيقَ يَدَيْهَا لَا أَبَا لَكُمُ

يَسْعَى الْوُشَاةُ بِجَنْبَيْهَا وَقَوْلُهُمُ

فَكُلُّ مَا قَدَّرَ الرَّحْمَنُ مَفْعُولُ

وَفِي رِوَايَةٍ:

كُلُّ ابْنِ أُنْثَى وَإِنْ طَالَتْ سَلَامَتُهُ

فَقُلْتُ: خَلُّوا طَرِيقِي لَا أَبَا لَكُمُ

يَوْمًا عَلَى آلَةٍ حَدْبَاءَ مَحْمُولُ

وَالْعَفْوُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ مَأْمُولُ

نُبِّئْتُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ أَوْعَدَنِي

الْفُرْقَانِ فيه مواعيظ وتفصيل

مَهْلًا رَسُولَ الَّذِي أَعْطَاكَ نَافِلَةَ

وَفِي رِوَايَةٍ: مَهْلًا هَدَاكَ الَّذِي.

أُجْرِمْ وَلَوْ كَثُرَتْ عَنِّي الْأَقَاوِيلُ

لَا تَأْخُذَنِّي بِأَقْوَالِ الْوُشَاةِ وَلَمْ

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ إِسْحَاقَ:

فَلَمْ أُذْنِبْ، وَلَوْ كَثُرَتْ فِيَّ الْأَقَاوِيلُ

ثُمَّ ذَكَرَ أَبْيَاتًا ثُمَّ قَالَ:

إِنَّ الرَّسُولَ لَنُورٌ يُسْتَضَاءُ بِهِ وَصَارِمٌ مِنْ سُيُوفِ اللهِ مَسْلُولُ

وَفِي رِوَايَةٍ:

مُهَنَّدٌ مِنْ سيوف الله مِنْ قُرَيْشٍ قَالَ قَائِلُهُمْ

بِبَطْنِ مَكَّةَ لَمَّا أَسْلَمُوا زُولُوا

وَقَالَ فِي عَصَبَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ:

زَالُوا فَمَا زَالَ أَنْكَاسٌ وَلَا كُشُفٌ عِنْدَ اللِّقَاءِ وَلَا جِيلٌ مَعَازِيلُ

وَفِي رِوَايَتِهِ:

وَلَا ميل معازيل

ثُمَّ ذَكَرَ أَبْيَاتًا .

Haccâc b. Zîr-Rukaybe b. Abdirrahman b. Ka'b b. Züheyr b. Sülemî ve el-Müzenî, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Züheyr'in oğulları Ka'b ile Buceyr yola çıktılar ve Ebreku'l-İrâf denilen yere geldiklerinde Buceyr, Ka'b'a: "Sen burada bekle, ben gidip şu adamı (Hz. Peygamber'i) göreyim ve ne dediğini bir dinleyeyim" dedi. Bunun üzerine Ka'b orada kaldı ve Buceyr yola çıktı. Buceyr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona İslamiyeti arz etti ve o da Müslüman oldu. Bu haber Ka'b'a ulaşınca ona şöyle bir mektup yolladı:

"Benden Buceyr'e mektup ulaşmadı mı

Acaba sana ne gösterdi de ona uydun

Ananın ve babanın bilmediği bir yol mu gösterdi

Kardeşine de kendisinde görmediğin bir yol mu gösterdi

Ebû Bekr sana susuzluğunu giderecek bir kadeh içirdi

Emin Zât ta sana ikinci bir yudumu içirdi."

Bu beyitler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) onun kanını helal kıldı ve: *"Ka'b'ı gören kişi onu öldürsün"* buyurdu. Bunun üzerine Buceyr kardeşine bir

mektup yazarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kanını helal kıldığını haber verdi ve ona: "Kendine sığınacak bir yer ara, ancak kurtulacağını sanmıyorum" dedi.

Sonra kendisine: "Bilesin ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederek yanına gelen herkesten bunu kabul ediyor ve daha önceki suçlarını affediyor. Bu mektubum sana ulaştığında Müslüman ol ve buraya gel" diye bir mektup yazdı.

Bunun üzerine Ka'b, Müslüman oldu ve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) öven şiirini söyledi. Sonra Medine'ye geldi ve bineğini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inin kapısı önünde çöktürdü. Sonra Mescid'e girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının arasında tıpkı bir sofradaki gibi oturmuştu. Sofranın etrafı nasıl çevrelenirse, sahabiler de halka şeklinde etrafında oturmuşlardı. Onu iki halkanın ortasına almışlardı. Bazen şu tarafa, yönelip konuşuyor, bazen de öbür tarafa yönelip konuşuyordu.

Ka'b şöyle devam etti: Bineğimi Mescid'in kapısı önünde çöktürdüm. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yapılan tariflerinden tanımıştım. İçeri girip yanına oturdum ve Müslüman olup: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim. Ey Allah'ın Resûlü! Eman istiyorum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen kimsin?" diye sorunca: "Ka'b b. Züheyr'im" karşılığını verdim. Bunun üzerine: ***"Sen (o şiiri) diyen misin"*** buyurdu ve sonra Ebû Bekr'e dönüp: ***"Ey Ebû Bekr! (Hakkımda yazmış olduğu şiir) nasıldı?"*** buyurdu. Ebû Bekr de ona:

"Ebû Bekr sana susuzluğunu giderecek bir kadeh içirdi

Emin Zât ta sana ikinci bir yudumu içirdi" şeklinde okuyunca, Ka'b: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben böyle demedim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ya nasıl demiştin?"*** buyurunca, Ka'b: "Ben:

«Ebû Bekr sana susuzluğunu giderecek bir kadeh içirdi

Görevli olan zât ta sana ikinci bir yudumu içirdi» demiştim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Vallahi ben görevliyim"*** buyurdu. Sonra Ka'b bu şiirini baştan sonuna kadar kendisine okudu. Haccâc b. Zî'r-Rukaybe de bana bu şiiri okudu ve şiir şöyleydi:

"Suâd'dan ayrıldım bugün, mahzundur kalbim benim

Azat nedir bilmeyen bir köle gibi bağlıdır iki elim."

Başka beyitler de okuduktan sonra şöyle devam etti:

"Kötü haberciler verirler haberi her iki tarafından koşup gelerek

Ey Ebû Sulmâ'nın oğlu! Artık sen ölmüş sayılırsın diyerek.

Ben de onlara, çekilin yolundan, babasız kalasınız dedim

Rahman'ın takdir ettiği mutlaka olacaktır dedim."

—Benim rivayetim ise: "Ben de onlara çekilin yolumdan, babasız kalasınız dedim" şeklindedir.—

Her kadının oğlu hep sağlıklı bir şekilde kalsa da

Bir gün tabutta taşınacaktır uzun bir hayatı olsa da

Haber aldım Resûlullah beni ele geçirince öldürecekmiş

Oysa Resûlullah'ın yanında bağışlanmak umulacak bir şeymiş

Fırsat ver bana, sana Kur'ân'ı veren Allah için

Fırsat ver bana içinde birçok öğüt bulunan Kur'an için."

—Benim rivayetim ise: "Fırsat ver bana, sana hidayet veren Allah için" şeklindedir.—

Fitneci gammazların yalan sözleriyle beni sorumlu tutma

Çok şey söylense de o kadar suçlu değilim onlara bakma."

İbn İshâk'ın rivayeti:

"Çok şey söylense de suçlu değilim onlara bakma" şeklindedir.

Birkaç beyit okuduktan sonra şu beyitleri de söyledi:

"Resûlullah doğru yolu gösteren bir ışıktır

Allah'ın sıyrılmış keskin kılıçlarından bir kılıçtır."

—Benim rivayetim ise: "Hidayete erdiren Allah'ın bir kılıcıdır" şeklindedir.—

Kureyşli gençlerinin sözcüsü de bunu söylemişti işte o an

Mekke vadisinden çıkarken Müslüman oldukları zaman."

Kureyşli bir grup hakkında da şöyle dedi:

"Onlar da yola çıktılar düşmanla karşılaştıklarında sayıları çoktu

Aralarında zayıf, kalkansız, binici olmayan ve silahsız kimse de yoktu." Sonra başka beyitler de okudu.

قَالَ وَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَوْقَصُ، عَنِ ابْنِ جُدْعَانَ، قَالَ: أَنْشَدَ كَعْبُ بْنُ زُهَيْرِ ابن أَبِي سُلْمَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ،

قَالَ: وحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: أَنْشَدَ النَّبِيَّ ﷺ كعب ابن زُهَيْرٍ «بَانَتْ سُعَادُ» فِي مَسْجِدِهِ بِالْمَدِينَةِ فَلَمَّا بَلَغَ قوله:

إِنَّ الرَّسُولَ لَسَيْفٌ يُسْتَضَاءُ بِهِ مُهَنَّدٌ مِنْ سُيُوفِ اللهِ مَسْلُولُ

فِي فِتْيَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَالَ قَائِلُهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ لَمَّا أَسْلَمُوا زُولُوا

أَشَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِكُمِّهِ إِلَى الْخَلْقِ لِيَأْتُوا فَيَسْمَعُوا مِنْهُ.

وَقَدْ ذَكَرَ لَنَا شَيْخُنَا الْأَبْيَاتَ بِتَمَامِهَا فِي الثَّامِنِ وَالسِّتِّينَ مِنَ الأمالي وفيها زحف فَلَمْ أَنْقُلْهَا.

Başka bir kanalla da bildirilene göre İbn Cud'ân: "Ka'b b. Züheyr b. Ebî Sulmâ, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de şiir okudu" demiştir. Başka bir kanalla da bildirilene göre Mûsa b. Ukbe şöyle demiştir: Ka'b b. Züheyr, Medine mescidinde Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem), "Bânet Suâd" şiirini okuyup:

"Resûlullah doğru yolu gösteren bir ışıktır

Allah'ın sıyrılmış keskin kılıçlarından bir kılıçtır

Kureyşli gençlerinin sözcüsü de bunu söylemişti işte o an

Mekke vadisinden çıkarken Müslüman oldukları zaman" kısmına yetiştiğinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle oradakilere kendisine (Ka'b b. Züheyr'e) gelip ondan şiirler dinlemelerini işaret etti.

Hocamız bize bu şiirin bütün beyitlerini *Emâlî*'de altmış sekiz kıta olarak zikretti. Ancak ben kendilerinde değişiklikler yapılmış olmasından dolayı onları zikretmedim.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَيْضًا فِي الْمَغَازِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: فَلَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

الْمَدِينَةَ مُنْصَرِفًا مِنَ الطَّائِفِ كَتَبَ بُجَيْرُ بْنُ زُهَيْرٍ إِلَى أَخِيهِ: كَعْبٍ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَذَكَرَ الْأَبْيَاتَ بِزِيَادَاتٍ كَثِيرَةٍ، قَالَ: وَإِنَّمَا قَالَ كَعْبٌ: الْمَأْمُونُ لِقَوْلِ قُرَيْشٍ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَا كَانَتْ تَقُولُهُ.

وَذَكَرَ ابْنُ إِسْحَاقَ أَبْيَاتَهُ لِلْأَنْصَارِ حِينَ غَضِبُوا مِنْ مَدْحِهِ قُرَيْشًا دُونَهُمْ، وَجَمِيعُ ذَلِكَ فِي آخِرِ الثَّالِثَ عَشَرَ مِنَ الْمَغَازِي بِأجزائي وبالله التوفيق.

İbn İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tâif'ten, Medine'ye gelince Buceyr b. Züheyr kardeşi Ka'b'a bir mektup yazdı." Sonrasında ravi söz konusu hadisi ve daha fazla beyitler zikredip: "Şiirde Ka'b'ın: «Emin zât» demesi Kureyşlilerin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında söyledikleri kötü şeylere karşı idi" dedi.

İbn İshâk, Ka'b'ın Ensâr'ı övdüğü beyitleri de zikretti. Çünkü Ka'b, Kureyş'i övüp kendilerini zikretmeyince öfkelenmişlerdi. Bu şiirin diğer beyitlerinin tümü *Meğâzî*'de zikredilmiştir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

جُمَّاعُ أَبْوَابِ غَزْوَةِ تَبُوكَ

TEBUK GAZVESİNE DAİR BÖLÜMLER

بَابُ ذِكْرِ التَّارِيخِ لِغَزْوَةِ تَبُوكَ، وَتَأَهُّبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَصْحَابِهِ رضي الله عنهم لِلْخُرُوجِ إِلَيْهِ وَمَا رُوِيَ فِي تَجْهِيزِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضي الله عنه ذَلِكَ الْجَيْشَ وَاسْتِخْلَافِ النَّبِيِّ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه عَلَى الْمَدِينَةِ وَتَخَلُّفِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ لِعُذْرٍ أَوْ نِفَاقٍ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَمَا ظَهَرَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ سِرِّ الْمُتَصَدِّقِ بِمَا أُصِيبَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Tebûk Gazvesinin Tarihi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ashâbının Bu Gazve İçin Hazırlık Yapması, Osmân'ın O Orduyu Donatması, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i Medine'de Bırakması, Mazeretli veya Münafık Olarak Bu Gazveye Katılmayanlar ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tasaddukta Bulunan Kimseyi Haber Vermesi Yönündeki Peygamberlik Mucizesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يعقوب قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثُمَّ أَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا بَيْنَ ذِي الْحِجَّةِ إِلَى رَجَبٍ ثُمَّ أَمَرَ بِالتَّهَيُّؤِ إِلَى غَزْوِ الرُّومِ .

İbn İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zilhicce ile Receb ayları arasında (Medine'de) ikamet etti. Sonra Bizanslılar ile savaş için hazırlanmalarını emretti."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، وعَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ: أَنَّ رَسُولَ الله ﷺ قَلَّ مَا كَانَ يَخْرُجُ فِي وَجْهٍ مِنْ مَغَازِيهِ إِلَّا أَظْهَرَ أَنَّهُ يُرِيدُ غَيْرَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ!

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/128).

إِنِّي أُرِيدُ الرُّومَ، فَأَعْلَمَهُمْ، وَذَلِكَ فِي زَمَانٍ مِنَ الْبَأْسِ، وَشِدَّةٍ مِنَ الْحَرِّ، وَجَدْبٍ مِنَ الْبِلَادِ، وَحِينَ طَابَتِ الثِّمَارُ، وَالنَّاسُ يُحِبُّونَ الْمَقَامَ فِي ثِمَارِهِمْ وَظِلَالِهِمْ، وَيَكْرَهُونَ الشُّخُوصَ عَنْهَا، فَبَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فِي جِهَازِهِ إِذْ قَالَ لِلْجَدِّ بْنِ قَيْسٍ: يَا جَدُّ هَلْ لَكَ فِي بَنَاتِ بَنِي الْأَصْفَرِ؟ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! لَقَدْ عَلِمَ قَوْمِي أَنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ أَشَدُّ عُجْبًا بِالنِّسَاءِ مِنِّي، وَإِنِّي أَخَافُ إِنْ رَأَيْتُ نِسَاءَ بَنِي الْأَصْفَرِ أَنْ يفتنني، فأذن لِي يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى الله عَلَيْكَ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَقَالَ: قَدْ أَذِنْتُ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا﴾ . يَقُولُ مَا وَقَعَ فِيهِ مِنَ الْفِتْنَةِ بِتَخَلُّفِهِ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرَغْبَتِهِ بِنَفْسِهِ عَنْ نَفْسِهِ أَعْظَمُ مِمَّا يَخَافُ مِنْ فِتْنَةِ نِسَاءِ بَنِي الْأَصْفَرِ، وَإِنَّ جَهَنَّمَ لمحيطة بالكافرين يَقُولُ لِمَنْ وَرَائِهِ. وَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُنَافِقِينَ: لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ﴾ .

قَالَ: ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَدَّ فِي سَفَرِهِ، وَأَمَرَ النَّاسَ بِالْجِهَازِ، وَحَضَّ أَهْلَ الْغِنَى عَلَى النَّفَقَةِ وَالْحُمْلَانِ فِي سَبِيلِ اللهِ فَحَمَلَ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الْغِنَى وَاحْتَسَبُوا وَأَنْفَقَ عُثْمَانُ رضي الله عنه فِي ذَلِكَ نَفَقَةً عَظِيمَةً لَمْ يُنْفِقْ أَحَدٌ أَعْظَمَ مِنْهَا وَحَمَلَ عَلَى مِائَتَيْ بَعِيرٍ.

Âsım b. Ömer b. Katâde ile Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) genelde savaş için çıkacağı zaman gideceği yeri açıklamaz ve başka bir yere gidiyor izlenimini verirdi. Sadece Tebûk savaşına çıkacağı zaman: *"Ey insanlar! Rumların üzerine gitmek istiyorum!"* buyurdu ve gideceği yeri önceden açıkladı. Aşırı sıcakların ve kuraklığın olduğu zamanlardı. Meyvelerin olgunlaşıp hasat mevsiminin yaklaştığı, insanların meyvelerin arasında ve serin gölgeler altında kalmaktan hoşlanıp bunlardan ayrı durmak istemediği bir zamanda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk'e savaşa çıkma konusunda Cedd b. Kays'a: *"Ey Cedd! Rumların kızlarına sahip olmaya ne dersin?"* diye sordu. Cedd: "Ey Allah'ın Resûlü! Kavmim de bilir ki herkesten fazla kadınlara düşkün biriyim. Rum kızlarını görmem halinde de fitneye düşmekten korkarım. Ey Allah'ın Resûlü! Sen bana izin ver de bu savaşa çıkmayayım" karşılığını verince, Allah Resûlü ondan yüz çevirip: *"İzin verdim"* buyurdu. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Onlardan, «Bana izin ver, beni fitneye düşürme» diyen vardır. Bilin ki onlar zaten fitneye düşmüşlerdi. Cehennem, inkar edenleri şüphesiz**

kuşatacaktır"[1] âyetini indirdi. Âyette, nefsini ve rahatını düşünüp Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile savaşa katılmaktan geri durmanın Rum kızları yüzünden düşülecek fitneden daha büyük olduğu ifade edildi. Bunun sonucunda da Cehennem ateşinin onu kuşatıp içine alacağı bildirildi.

Yine münafıklardan bir adam: "Bu sıcaklarda savaşa çıkmayın!" deyince, Yüce Allah: **"Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi ve «Bu sıcakta sefere çıkmayın» dediler. De ki: Cehennemin ateşi daha sıcaktır"**[2] âyetini indirdi. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) savaş kararı aldı ve Müslümanların hazırlanmasını söyledi. Bu savaşta zengin olanlara savaş için gerekli harcamaları yapmalarını ve Allah yolunda binekler hazırlamalarını söyledi. Bunun üzerine zengin olanlar Allah rızası için imkânı olmayanlara binekler tedarik ettiler. Osmân da bu savaş için hiç kimsenin etmediği büyük bir meblağı infak etti. İki yüz kişiye de binek tedarik etti.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ علي الْمُقْرِئُ الْإِسْفَرَائِنِيُّ بِهَا، قَالَ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا السَّكَنُ بْنُ أَبِي كريمة، عن الوليد ابن أَبِي هِشَامٍ، عَنْ فَرْقَدٍ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَبَّابٍ، قَالَ: شَهِدْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَحَثَّ عَلَى جَيْشِ الْعُسْرَةِ قَالَ: فَقَامَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ عَلَيَّ مِائَةُ بَعِيرٍ بِأَحْلَاسِهَا وَأَقْتَابِهَا فِي سَبِيلِ اللهِ، قَالَ: ثُمَّ حَثَّ عَلَى الْجَيْشِ الثَّانِيَةَ، فَقَامَ عُثْمَانُ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ عَلَيَّ مِائَتَا بَعِيرٍ بِأَحْلَاسِهَا وَأَقْتَابِهَا فِي سَبِيلِ اللهِ، قَالَ: ثُمَّ حَضَّ أَوْ حَثَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ على الْجَيْشِ الثَّالِثَةَ، فقَامَ عُثْمَانُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ عَلَيَّ ثَلَاثُ مِائَةِ بَعِيرٍ بِأَحْلَاسِهَا وَأَقْتَابِهَا فِي سَبِيلِ اللهِ، قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: أَنَا شَهِدْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: مَا عَلَى عُثْمَانَ مَا عَمِلَ بَعْدَهَا، أَوْ قَالَ: بَعْدَ الْيَوْمِ.

تَابَعَهُ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ وَغَيْرُهُ عَنْ سَكَنِ بْنِ الْمُغِيرَةِ.

Abdurrahmân b. Habbâb der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) insanları zorluk ordusunu donatmaya ve gerekli yardımı yapmaya teşvik ettiğine şahit oldum. Osmân b. Affân: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda sırtındaki çulu ve palanı ile birlikte yüz deveyi ben veririm" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] Tevbe Sur. 49

[2] Tevbe Sur. 81

ikinci defa orduyu donatmaya teşvikte bulununca yine Osmân b. Affân: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda sırtındaki çulu ve palanı ile birlikte iki yüz deveyi ben veririm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü defa orduyu donatmaya teşvikte bulununca yine Osmân b. Affân: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda sırtındaki çulu ve palanı ile birlikte üç yüz deveyi ben veririm" dedi. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberde: *"Bundan"* veya: *"Bu günden sonra Osmân'a yapacağı olumsuz davranışlar zarar vermez"* buyurduğuna şahid oldum.[1]

Ebû Dâvud et-Tayâlisî ve başkası bunu Seken b. el-Muğîre'den rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.

وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ضمرة ابن رَبِيعَةَ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ كَثِيرٍ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: جَاءَ عُثْمَانُ ﷺ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِأَلْفِ دِينَارٍ حِينَ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَفَرَّغَهَا عُثْمَانُ فِي حِجْرِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُقَلِّبُهَا، وَيَقُولُ: مَا ضَرَّ عُثْمَانُ مَا عَمِلَ بَعْدَ هَذَا الْيَوْمِ. قَالَهَا مِرَارًا .

Abdurrahman b. Semure der ki: Hz. Osmân zorluk ordusunu donattığı zaman bin dinar ile Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip onları kucağına boşalttı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onları elinde çevirip: *"Bu günden sonra Osmân'a yapacağı olumsuz davranışlar zarar vermez"* demeye başladı. Bunu birkaç defa tekrar etti.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ [مُحَمَّدُ] بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ جَاوَانَ، عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ يَقُولُ لِسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَلِيٍّ وَالزُّبَيْرِ وَطَلْحَةَ: أَنْشُدُكُمْ بِاللهِ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ غَفَرَ اللهُ لَهُ، فَجَهَّزْتُهُمْ حَتَّى مَا يَفْقِدُونَ خِطَامًا وَلَا عِقَالًا؟ قَالُوا: اللهُمَّ نَعَمْ .

---

[1] Tirmizî, *menâkib* 19 (3700)

[2] Tirmizî (5/626).

Ahnef b. Kays der ki: Osmân'ın, Sa'd b. Ebî Vakkâs'a, Ali'ye, Zübeyr'e ve Talha'ya: "Size Allah adına soruyorum! Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Zorluk ordusunu donatan kimseyi Allah bağışlasın"*** buyurduğunu ve benim ipinden yularına kadar hiçbir şeye ihtiyaçları olmayacak bir şekilde onları donattığımı bilmiyor musunuz?" dediğini işittim. Onlar da: "Vallahi evet" dediler.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَارِثِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ. أَرْسَلَنِي أَصْحَابِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَسْأَلُهُ لَهُمُ الْحُمْلَانَ إِذْ هُمْ مَعَهُ فِي جَيْشِ الْعُسْرَةِ ، وَهِيَ غَزْوَةُ تَبُوكَ، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ! إِنَّ أَصحابي أرسلوني إِلَيْكَ لِتَحْمِلَهُمْ، فَقَالَ: وَاللهِ لَا أَحْمِلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ، وَوَافَقْتُهُ وَهُوَ غَضْبَانُ، وَلَا أَشْعُرُ فَرَجَعْتُ حَزِينًا مِنْ مَنْعِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، ومن مَخَافَةِ أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ وَجَدَ فِي نَفْسِهِ عَلَيَّ، فَرَجَعْتُ إِلَى أَصْحَابِي فَأَخْبَرْتُهُمُ الَّذِي قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمْ أَلْبَثْ إِلَّا سُوَيْعَةً إِذْ بَعَثَ بِلَالًا يُنَادِي: أَيْنَ عَبْدُ اللهِ بْنُ قَيْسٍ؟ فَأَجَبْتُهُ، فَقَالَ: أَجِبْ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَدْعُوكَ، فَلَمَّا أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: خُذْ هَذَيْنِ الْقَرِينَيْنِ ، وَهَذَيْنِ الْقَرِينَيْنِ، وَهَذَيْنِ الْقَرِينَيْنِ (لِسِتَّةِ أَبْعِرَةٍ ابْتَاعَهُنَّ حِينَئِذٍ مِنْ سَعْدٍ) فَقَالَ: انْطَلِقْ بِهِنَّ إِلَى أَصْحَابِكَ، فَقُلْ: إِنَّ اللهَ (أَوْ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ) يَحْمِلُكُمْ عَلَى هَؤُلَاءِ فَارْكَبُوهُنَّ.

قَالَ أَبُو مُوسَى: فَانْطَلَقْتُ إِلَى أَصْحَابِي، فَقُلْتُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَحْمِلُكُمْ عَلَى هَؤُلَاءِ، وَلَكِنْ وَاللهِ! لَا أَدَعُكُمْ حَتَّى يَنْطَلِقَ مَعِي بَعْضُكُمْ إِلَى مَنْ سَمِعَ مَقَالَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ سَأَلْتُهُ لَكُمْ، وَمَنْعَهُ فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ، ثُمَّ إِعْطَاءَهُ إِيَّايَ بَعْدَ ذَلِكَ لَا تَظُنُّوا أَنِّي حَدَّثْتُكُمْ شَيْئًا لَمْ يَقُلْهُ، فَقَالُوا لِي: وَاللهِ إِنَّكَ عِنْدَنَا لَمُصَدَّقٌ، وَلَنَفْعَلَنَّ مَا أَحْبَبْتَ، فَانْطَلَقَ أَبُو مُوسَى بِنَفَرٍ مِنْهُمْ، حَتَّى أَتَوُا الَّذِينَ سَمِعُوا مَقَالَ رَسُولِ اللهِ ﷺ: مِنْ مَنْعِهِ إِيَّاهُمْ، ثُمَّ إِعْطَائِهِ بَعْدُ، فَحَدَّثُوهُمْ بِمَا حَدَّثَهُمْ بِهِ أَبُو مُوسَى سَوَاءً.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ [أَبِي] اسامة .

---

[1] Nesâî, *mesâcid* /6/234).

Ebû Mûsa der ki: Arkadaşlarım beni kendilerine binek ve yük hayvanı istemem için Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler. Çünkü bunlar Tebûk gazvesinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bu zorluk ordusu içinde bulunmak istiyorlardı. Ben (Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip): "Ey Allah'ın Resûlü! Arkadaşlarım kendilerine binek ve yük hayvanı vermen için beni size gönderdiler!" dedim.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Vallahi binek olarak size verebileceğim bir şey yoktur"* buyurdu. Ben o sırada Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bilmediğim bir sebeple öfkeli bir halde bulduğum için ve beni reddetmesinden üzüntülü bir şekilde geri döndüm. Bana karşı gönlünde bir kırgınlık olmasından endişe ederek arkadaşlarımın yanına geldim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği sözleri kendilerine ilettim. Daha bir saat kadar bir zaman geçmişti ki Bilâl'in: "Ey Abdullah b. Kays!" diye seslendiğini işittim. Ona cevap verdiğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seni çağırıyor, yanına git!" dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde (Sa'd b. Ubâde'den satın aldığı altı deveyi bana göstererek): *"Şu çifti, şu çifti ve şu çifti al! Bunları arkadaşlarının yanına götür. Onlara: «Allah* veya: *Resûlullah sizleri bu develer üzerine yüklemektedir, artık bunlara binin» de!"* buyurdu.

Bunun üzerine arkadaşlarımın yanına gittim ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sizleri bu develer üzerine yüklemektedir. Ancak vallahi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylemediği bir şeyi size söylemiş olduğumu düşünmeyesiniz diye sizden birkaç kişi benimle beraber Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) daha önce söylediği sözü işiten birinin yanına gidinceye kadar ve onun Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) öyle söylediğini söyleyene kadar sizleri bırakmam" dedim. Onlar da: "Vallahi sen bizim yanımızda doğru sözlü olarak bilinirsin. Ancak bu yapmak istediğini de yaparız" dediler.

Ravi der ki: "Ebû Mûsa birkaç kişi ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önce men etmesine ve sonra vermesine dair sözlerini işitmiş olan kimselerin yanlarına gitti. Onlar da Ebû Mûsa'nın söylediği şeylerin aynısını söylediler."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 78 (4415) ve Müslim, *imân* 3 (8).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثُمَّ إِنَّ رِجَالًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُمُ البكّاؤون، وَهُمْ سَبْعَةُ نَفَرٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَغَيْرِهِمْ، مِنْهُمْ مِنَ الْأَنْصَارِ: سَالِمُ بْنُ عُمَيْرٍ، وَعُلْبَةُ بْنُ زَيْدٍ، وَأَبُو ليلى: عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ، وَعَمْرُو بْنُ الْحُمَامِ بْنُ الْجَمُوحِ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيُّ، وَبَعْضُهُمْ يَقُولُ هُوَ: عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو الْمُزَنِيُّ وَهَرَمِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَعِرْبَاضُ بْنُ سَارِيَةَ الْفَزَارِيُّ، فَاسْتَحْمَلُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَكَانُوا أَهْلَ حَاجَةٍ فَقَالَ: «لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ» «فَتَوَلَّوْا وأعينهم تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَنْ لَا يَجِدُوا مَا يُنفِقُونَ» .

فَبَلَغَنِي أَنَّ يَامِينَ بْنَ عَمْرِو بْنِ كَعْبٍ لَقِيَ أَبَا لَيْلَى عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ وعبد الله بن مغفل وَهُمَا يَبْكِيَانِ، فَقَالَ: مَا يُبْكِيكُمَا فَقَالَا جِئْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ لِيَحْمِلَنَا، فَلَمْ نَجِدْ عِنْدَهُ مَا يَحْمِلُنَا، وَلَيْسَ عِنْدَنَا مَا نَتَقَوَّى بِهِ عَلَى الْخُرُوجِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَعْطَاهُمَا نَاضِحًا لَهُ فَارْتَحَلَاهُ وَزَوَّدَهُمَا شَيْئًا مِنْ لَبَنٍ فَخَرَجَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

وَأَمَّا عُلْبَةُ بْنُ زَيْدٍ فَخَرَجَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى مِنْ لَيْلَتِهِ مَا شَاءَ اللهُ، ثُمَّ بَكَى، وَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ قَدْ أَمَرْتَ بِالْجِهَادِ، وَرَغَّبْتَ فِيهِ، ثُمَّ لَمْ تَجْعَلْ عِنْدِي مَا أَتَقَوَّى بِهِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَلَمْ تَجْعَلْ فِي يَدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا يَحْمِلُنِي عليه، وَإِنِّي أَتَصَدَّقُ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ بِكُلِّ مَظْلِمَةٍ أَصَابَنِي بِهَا فِي مَالٍ أَوْ جَسَدٍ أَوْ عِرْضٍ ثُمَّ أَصْبَحَ مَعَ النَّاسِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَيْنَ الْمُتَصَدِّقُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ؟ فَلَمْ يَقُمْ أَحَدٌ، ثُمَّ قَالَ: أَيْنَ الْمُتَصَدِّقُ؟ فَلْيَقُمْ، فَقَامَ إِلَيْهِ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَبْشِرْ فو الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَقَدْ كُتِبَتْ فِي الزَّكَاةِ الْمُتَقَبَّلَةِ . وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ فَاعْتَذَرُوا إِلَيْهِ فَلَمْ يَعْذِرْهُمُ اللهُ، فَذَكَرَ أَنَّهُمْ نَفَرٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ، قَالَ: وَقَدْ كَانَ نَفَرٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَبْطَأَتْ بِهِمُ النِّيَّةُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، حَتَّى تَخَلَّفُوا عَنْ غَيْرِ شَكٍّ وَلَا ارْتِيَابٍ، مِنْهُمْ: كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ أَخُو بَنِي سَلِمَةَ، وَمُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيعِ أَخُو بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ، وَهِلَالُ بْنُ أُمَيَّةَ أَخُو بَنِي وَاقِفٍ وَأَبُو خَيْثَمَةَ أَخُو بَنِي سَالِمِ بْنِ عَوْفٍ، فَكَانُوا رَهْطَ صِدْقٍ لَا يُتَّهَمُونَ فِي إِسْلَامِهِمْ .

قَالَ: ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ الْخَمِيسِ وَاسْتَخْلَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ مُحَمَّدَ ابن مَسْلَمَةَ الأَنْصَارِيَّ، فَلَمَّا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ضَرَبَ عَسْكَرَهُ عَلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ، وَمَعَهُ زِيَادَةٌ عَلَى ثَلاثِينَ أَلْفًا مِنَ النَّاسِ، وَضَرَبَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيٍّ عَدُوُّ اللهِ عَلَى ذِي حِدَةٍ عَسْكَرَهُ أَسْفَلَ مِنْهُ، وَمَا كَانَ فِيمَا يَزْعُمُونَ بِأَقَلِّ الْعَسْكَرَيْنِ، فَلَمَّا سَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَخَلَّفَ عَنْهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيٍّ فِيمَنْ تَخَلَّفَ مِنَ الْمُنَافِقِينَ وَأَهْلِ الرَّيْبِ .

وَخَلَّفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه عَلَى أَهْلِهِ، وَأَمَرَهُ بِالإِقَامَةِ فِيهِمْ، فَأَرْجَفَ بِهِ الْمُنَافِقُونَ، وَقَالُوا: مَا خَلَّفَهُ إِلَّا اسْتِثْقَالًا لَهُ وَتَخَفُّفًا مِنْهُ، فَلَمَّا قَالَ ذَلِكَ الْمُنَافِقُونَ: أَخَذَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ سِلَاحَهُ، ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَهُوَ نَازِلٌ بِالْجُرْفِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ زَعَمَ الْمُنَافِقُونَ أَنَّكَ إِنَّمَا خَلَّفْتَنِي تَسْتَثْقِلُنِي وَتُخَفِّفُ مِنِّي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَذَبُوا، وَلَكِنِّي خَلَّفْتُكَ لِمَا تَرَكْتُ وَرَائِي فَارْجِعْ، فَاخْلُفْنِي فِي أَهْلِي وَأَهْلِكَ أَلَا تَرْضَى يَا عَلِيُّ أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي، فَرَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَمَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ لِسَفَرِهِ .

İbn İshâk der ki: Müslümanlardan, âyette ağlayan kişiler olarak zikredilen Ensâr ve diğer kabilelerden olmak üzere yedi kişi binek için Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler. Ensâr'dan olan kişiler; Sâlim b. Umeyr, Ulbe b. Zeyd, Ebû Leylâ Abdurrahman b. Ka'b, Amr b. Humâm b. el-Camûh ve Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî'dir. Bazıları ise bunların Abdullah b. Amr el-Müzenî, Heremî b. Abdillah ve İrbâd b. Sâriye olduğunu söylemektedir.

Bunlar maddi imkânları elvermediği için savaşa çıkmaya Allah Resûlü'nden binek istemişler; ancak Allah Resûlü: *"Binek olarak size verebileceğim bir şey yoktur"* karşılığını vermişti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte cihada gidecek gücü bulamadıklarından dolayı üzüntülü bir şekilde gözlerinden yaşlar boşalarak geri döndüler. Bana ulaşan habere Yâmîn b. Amr b. Ka'b, Ebû Leylâ Abdurrahman b. Ka'b ve Abdullah b. Muğaffel ile karşılaşmıştı. Her ikisi de ağlıyordu. Onlara: "Neden ağlıyorsunuz?" diye sorunca: "Bize binek vermesi için Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldik; ama yanında bize verilecek binek olmadığını gördük. Yola çıkarken bize lazım olacak azığımız da yok" dediler. Bunun üzerine onlara

kendisiyle su taşıdığı devesini ve yanında azık olarak da biraz süt verdi. Onlar da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yola çıktılar.

Ulbe b. Zeyd o gece çıkarak Allah'ın takdir etmiş olduğu kadar namaz kıldı. Sonra ağlamaya başladı ve: "Allahım! Şüphesiz ki sen bize cihadı emrettin ve cihad etmemiz için bize teşvikte bulundun. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte cihada gidecek gücü bana vermediğin gibi onun elinde de beni bindirecek bir binek bırakmadın. Ben mal, had (şeri ceza), ya da ırz hususunda bana gelen haksızlıkların bedelini tasadduk ediyorum" dedi. Sonra sabahlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu gece tasaddukta bulunan kimse nerede?"* diye sordu. Kimse cevap vermemişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Tasaddukta bulunan nerede? Ayağa kalksın"* buyurdu. Bunun üzerine Ulbe b. Zeyd kalkıp durumu kendisine haber verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müjdeler olsun! Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki, sen zekâtı kabul edilenler arasında yazıldın"* buyurdu.

Özür bahane eden bedeviler, kendilerine (savaşa katılmama hususunda) izin verilsin diye geldiler. Ancak Yüce Allah onların özürlerini kabul buyurmadı. Bunların Ğifâr oğullarından olduğu söylenmektedir. Müslümanlardan bazı kimseler de kalplerinde bir şüphe olmadığı halde geri kaldılar ve yola çıkmadılar. Bunlar Selime oğullarına mensup Ka'b b. Mâlik, Amr b. Avf oğullarına mensup Murâre b. el-Murabbi', Vâkıf oğullarına mensup Hilâl b. Umeyye ve Sâlim b. Avf oğullarına mensup Ebû Hayseme'dir. Bunlar dürüst kimseler olup Müslümanlıkları hususunda itham edilmeyen kimselerdir.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Perşembe günü yola çıktı ve Muhammed b. Mesleme el-Ensârî'yi Medine'de vali olarak yerine bıraktı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yola çıktığında askerini Vedâ tepesi üzerinden yürüttü. Yanında otuz binden fazla insan vardı. Allah düşmanı Abdullah b. Ubey ise askerlerini onun aşağı taraflarındaki yoldan yürüttü. Söylenene göre onun askerleri, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) askerlerinden az değildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yürüdüğü zaman Abdullah b. Ubey, O'ndan ayrılan münafıklar ve şüphe edenler ile birlikte ayrılıp geri kaldı.[1]

(İbn İshâk der ki:) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i ailesine

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/132) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/7).

bakmak için Medine'de bıraktı ve kendisine aralarında kalmasını emretti. Münafıklar bu konuda yalan haberler uydurarak: "Ali'yi ağır hareket etmesinden ve kendisi de ondan kurtulup hafiflemek istediğinden dolayı Medine'de bıraktı" demeye başladılar.

Münafıklar böyle deyince, Ali b. Ebî Tâlib silahını alarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. O sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Curuf'ta konaklamıştı. Ali: "Ey Allah'ın Resûlü! Münafıklar senin beni ağır bulmandan ve benden kurtulup hafiflemek istediğinden dolayı (Medine'de) bıraktığını söylemektedir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yalan söylemişler, ben seni arkamda bıraktığım şeyler için geri bıraktım. Sen geri dön, ailemin ve ailenin yanında kal. Ey Ali! Hârun'un, Mûsa'ya kardeş olduğu gibi bana kardeş olmak istemez misin? Fakat benden sonra bir peygamber daha gelmeyecektir"* buyurdu. Bunun üzerine Ali, Medine'ye geri döndü ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yoluna devam etti.

حَدَّثَنَا الأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- قَالَ:أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ سَعْدٍ، قَالَ:خَلَّفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَتُخَلِّفُنِي فِي النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ، فَقَالَ: أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى، غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَاسْتَشْهَدَ الْبُخَارِيُّ بِرِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِمَا

Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk gazvesine çıkarken Ali b. Ebî Tâlib'i, Medine'de bıraktı. Ali: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni kadınların ve çocukların arasında mı bırakıyorsun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hârun'un, Mûsa'ya kardeş olduğu gibi bana kardeş olmak istemez misin? Fakat benden sonra bir peygamber daha gelmeyecektir"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Şu'be kanalıyla rivayet etmişlerdir. Buhârî, Ebû Dâvud'un rivayetini buna şahit göstermiştir. Âmir b. Sa'd b. Ebî

Vakkâs ve İbrâhîm b. Sa'd b. Ebî Vakkâs, babaları kanalıyla bunu bu şekilde rivayet etmişlerdir.[1]

بَابُ لُحُوقِ أَبِي ذَرٍّ وَأَبِي خَيْثَمَةَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ بَعْدَ خُرُوجِهِ، وَمَا ظَهَرَ فِيمَا رُوِيَ مِنْ قَوْلِهِ عِنْدَ مَجِيئِهِمَا وَإِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ أَبِي ذَرٍّ وَقْتَ وَفَاتِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yola Çıktıktan Sonra Ebû Zer ile Ebû Hayseme'nin Kendisine Yetişmesi, Gelenlerin Olduğu Söylendiğinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunların Kim Olduğunu Bildirmesi ve Ebû Zer'in Ölüm Halini Haber Vermesi Yönündeki Peygamberlik Mucizesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بُرَيْدَةُ بْنُ سُفْيَانَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ:لَمَّا سَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى تَبُوكَ جَعَلَ لَا يَزَالُ يَتَخَلَّفُ الرَّجُلُ، فَيَقُولُونَ: يَا رَسُولَ اللهِ تَخَلَّفَ فُلَانٌ، فَيَقُولُ: دَعُوهُ إِنْ يده فِيهِ خَيْرٌ فَسَيُلْحِقُهُ اللهُ [تعَالَى] بِكُمْ، وَإِنْ يَكُ غَيْرَ ذَلِكَ فَقَدْ أَرَاحَكُمُ اللهُ [تَعَالَى] مِنْهُ حَتَّى قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ تَخَلَّفَ أَبُو ذَرٍّ، وَأَبْطَأَ بِهِ بَعِيرُهُ، فَقَالَ: «دَعُوهُ إِنْ يَكُ فِيهِ خَيْرٌ فَسَيُلْحِقُهُ اللهُ بِكُمْ، وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ فَقَدْ أَرَاحَكُمْ مِنْهُ» ، فَيَلْزَمُ أَبُو ذَرٍّ بَعِيرَهُ فَلَمَّا أَبْطَأَ عَلَيْهِ، أَخَذَ مَتَاعَهُ فَجَعَلَهُ عَلَى ظَهْرِهِ، ثُمَّ خَرَجَ يَتْبَعُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَاشِيًا، وَنَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بَعْضِ مَنَازِلِهِ، وَنَظَرَ نَاظِرٌ من المسلمين، فقال: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ يَمْشِي عَلَى الطَّرِيقِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كُنْ أَبَا ذَرٍّ ، فَلَمَّا تَأَمَّلَهُ الْقَوْمُ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ هُوَ وَاللهِ أَبُو ذَرٍّ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَرْحَمُ اللهُ أَبَا ذَرٍّ يَمْشِي وَحْدَهُ، وَيَمُوتُ وَحْدَهُ، وَيُبْعَثُ وَحْدَهُ» . فَضَرَبَ الدَّهْرُ مِنْ ضَرْبِهِ، وَسُيِّرَ أَبُو ذَرٍّ إِلَى الرَّبَذَةِ، فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ أَوْصَى امْرَأَتَهُ وَغُلَامَهُ إِذَا مُتُّ فَاغْسِلَانِي وَكَفِّنَانِي ثُمَّ احْمِلَانِي فَضَعَانِي عَلَى قَارِعَةِ الطَّرِيقِ فَأَوَّلُ رَكْبٍ يَمُرُّونَ بِكُمْ فَقُولُوا: هَذَا أَبُو ذَرٍّ.

---

[1] Buhârî, *fedâilu's-sahâbe* (5/22) ve Müslim, *fedâilu's-sahâbe* 4 (30, 31).

فَلَمَّا مَاتَ فَعَلُوا بِهِ كَذَلِكَ فَاطَّلَعَ رَكْبٌ [فَمَا] أُعْلِمُوا بِهِ حَتَّى كَادَتْ رَكَائِبُهُمْ تُوطَأُ سَرِيرَهُ، فَإِذَا ابْنُ مَسْعُودٍ فِي رَهْطٍ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقِيلَ: جِنَازَةُ أَبِي ذَرٍّ، فَاسْتَهَلَّ ابْنُ مَسْعُودٍ يَبْكِي، فَقَالَ: صَدَقَ رسول الله ﷺ: «يَرْحَمُ اللهُ أَبَا ذَرٍّ! يَمْشِي وَحْدَهُ، وَيَمُوتُ وَحْدَهُ، وَيُبْعَثُ وَحْدَهُ. فَنَزَلَ فَوَلِيَهُ بِنَفْسِهِ حَتَّى أَجَنَّهُ .

Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'e gitmek üzere yola çıktığı zaman sürekli olarak adamlardan geride kalanlar oluyordu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Filan kişi geride kaldı" denildiğinde: ***"Bırakın onu, eğer onda bir hayır varsa, Allah onu size katacaktır. Eğer hayırdan başka bir şey varsa da Allah sizi ondan kurtarmıştır"*** buyuruyordu. Bir ara kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Zer geride kaldı" denilince: ***"Bırakın onu, eğer onda bir hayır varsa, Allah onu size katacaktır. Eğer hayırdan başka bir şey varsa da Allah sizi ondan kurtarmıştır"*** buyurdu.

Ebû Zer devesi ile çok uğraştı, ama gecikince de eşyasını alıp sırtına vurdu ve yaya olarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peşinden gitmeye başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yerde mola vermişken Müslümanlardan biri etrafına baktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir adam yolda yaya olarak gelmektedir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ebû Zer sen ol bari"*** buyurdu. Oradakiler adama iyice bakınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi bu Ebû Zer'dir" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah, Ebû Zer'e rahmet etsin. O tek başına yürür, tek başına ölür, tek başına diriltilir"*** buyurdu.

Aradan uzun zaman (yıllar) geçmişti ki Ebû Zer, Rebeze'ye gitti. Ölüm vakti geldiğinde karısına ve kölesine: "Öldüğümde beni yıkayıp kefenleyin ve sonra beni götürüp yol kenarına koyun. Yanınızdan geçen ilk kervana da: «Bu Ebû Zer'dir!» deyin" diye vasiyette bulundu. Ölünce de vasiyetini yerine getirdiler. Bu sırada uzaktan bir kervan göründü. Ama orada bir cenaze olduğunu bilmedikleri için nerdeyse develer tabutu çiğneyecekti. Bir de baktılar ki, Abdullah b. Mes'ûd, Kufelilerden bir grupla geliyor. İbn Mes'ûd: "Bu nedir?" diye sorunca: "Ebû Zer'in cenazesidir" dediler. İbn Mes'ûd: "Lâ ilâhe illallah" diyerek ağladı ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ne doğru söylemiş. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Allah, Ebû Zer'e rahmet etsin. O tek başına yürür, tek başına ölür ve tek başına dirilir»*** buyurmuştu" dedi. Sonra

devesinden inip, bizzat kendisi onu defnetti.[1]

وبإسْنَادِهِ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ أَنَّ أَبَا خَيْثَمَةَ أَخَا بَنِي سَالِمٍ رَجَعَ بَعْدَ مَسِيرَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَيَّامًا إِلَى أَهْلِهِ فِي يَوْمٍ حَارٍّ، فَوَجَدَ امْرَأَتَيْنِ لَهُ فِي عَرِيشَيْنِ لهما في حايط قَدْ رَشَّتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا عَرِيشَهَا، وَبَرَّدَتْ لَهُ فِيهِ مَاءً، وَهَيَّأَتْ لَهُ فِيهِ طَعَامًا فَلَمَّا دَخَلَ قَامَ عَلَى بَابِ الْعَرِيشَيْنِ، فَنَظَرَ إِلَى امْرَأَتَيْهِ وَمَا صَنَعَتَا لَهُ، فَقَالَ: رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الضح وَالرِّيحِ وَالْحَرِّ، وَأَبُو خَيْثَمَةَ فِي ظِلٍّ بَارِدٍ وَمَاءٍ بَارِدٍ وَطَعَامٍ مُهَيَّأٍ وَامْرَأَةٍ حَسْنَاءَ فِي مَالِهِ مُقِيمٌ؟! مَا هَذَا بِالنَّصَفِ، ثُمَّ قَالَ: لَا وَاللهِ لَا أَدْخُلُ عَرِيشَ وَاحِدَةٍ مِنْكُمَا حَتَّى أَلْحَقَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَهَيِّئَا لِي زَادًا فَفَعَلَتَا، ثُمَّ قَدَّمَ نَاضِحَهُ فَارْتَحَلَهُ، ثُمَّ خَرَجَ فِي طَلَبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى أَدْرَكَهُ بِتَبُوكَ حِينَ نَزَلَهَا، وَقَدْ كَانَ أَدْرَكَ أَبَا خَيْثَمَةَ عُمَيْرُ بْنُ وَهْبٍ الْجُمَحِيُّ [فِي الطَّرِيقِ يَطْلُبُ رَسُولَ اللهِ ﷺ] فَتَرَافَقَا حَتَّى إِذَا دَنَوَا مِنْ تَبُوكَ، قَالَ أَبُو خَيْثَمَةَ لِعُمَيْرِ بْنِ وَهْبٍ: إِنَّ لِي ذَنْبًا [فَلَا عَلَيْكَ أَنْ] تَخَلَّفَ عَنِّي حَتَّى آتِيَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَفَعَلَ فَسَارَ حَتَّى إِذَا دَنَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ نَازِلٌ بِتَبُوكَ قَالَ النَّاسُ هَذَا رَاكِبٌ عَلَى الطَّرِيقِ مُقْبِلٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «كُنْ أَبَا خَيْثَمَةَ» ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! هُوَ وَاللهِ أَبُو خَيْثَمَةَ، فَلَمَّا أَنَاخَ أَقْبَلَ فَسَلَّمَ عَلَى رسول الله ﷺ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَوْلَى لَكَ أَبَا خَيْثَمَةَ» ثُمَّ أَخْبَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ الْخَبَرَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَيْرًا وَدَعَا لَهُ بِخَيْرٍ .

Aynı isnâd ile İbn İshâk, Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm kanalıyla bildiriyor: Sâlim oğullarından Ebû Hayseme, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yola çıkışından günlerce sonra sıcak bir günde ailesinin yanına döndü. İki hanımını da bahçesindeki çardaklarında buldu. İkisini de su serperek çardaklarını serinletmiş, suyunu soğutmuş ve yemeğini hazırlamış olarak buldu.

Bahçeye girince çardakların girişi önünde durup iki hanımının kendisi için hazırlamış olduğu şeylere bakıp: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güneşin, rüzgârın ve sıcağın altında yola alırken Ebû Hayseme malında serin bir gölgede, serin bir suyun başında, güzel yiyecekler ve güzel hanımları arasında oturacak öyle

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/136, 137) ve İbn Kesîr, *Târîh* (5/8).

mi! Bu, insaf değildir" dedi. Sonra da: "Hayır! Vallahi ikinizin de çardağına girmeden gidip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetişeceğim. Bana azık hazırlayın" dedi.

Bunun üzerine azığını hazırladılar. Sonra su taşıdığı devesi ile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetişmek üzere yola çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'e yeni yetişmişken ona ulaştı. Ebû Hayseme'ye yolda yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peşinden giden Umeyr b. Vehb el-Cumahî yetişmiş ve birlikte yol arkadaşlığı yapmışlardı. Tebûk'e yaklaştıklarında Ebû Hayseme, Umeyr b. Vehb'e: "Benim bir günahım var, bu sebeple sen geri kal da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) önce ben varayım" dedi. Bunun üzerine o da geride kaldı. Ebû Hayseme, Tebûk'te olan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yaklaştığında ashâb: "Yolda binitli bir kişi gelmektedir" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu kişi Ebû Hayseme olsa bari!"*** buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi Ebû Hayseme'dir" dediler. Ebû Hayseme bineğini çöktürüp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selam verince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Ebû Hayseme! Bu senin için daha hayırlıdır"*** buyurdu. Sora Ebû Hayseme, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geri kalışını anlatınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona hayır duada bulundu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ (ح) . وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ قَالَ: أَنبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَجَهَّزَ غَازِيًا يُرِيدُ الشَّامَ، فَأَذَّنَ فِي النَّاسِ بِالْخُرُوجِ، وَأَمَرَهُمْ بِهِ، وَكَانَ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ وَلَيَالِي الْخَرِيفِ، وَالنَّاسُ خَارِفُونَ فِي نَخِيلِهِمْ فَأَبْطَأَ عَنْهُ نَاسٌ كَثِيرٌ، وَقَالُوا: «الرُّومُ، وَلَا طَاقَةَ لَنَا بِهِمْ» فَتَخَلَّفَ الْمُنَافِقُونَ، وَحَدَّثُوا أَنْفُسَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ أَبَدًا، فَاعْتَلُّوا وَثَبَّطُوا مَنْ أَطَاعَهُ، وَتَخَلَّفَ عَنْهُ رِجَالٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ بِأَمْرٍ كَانَ لَهُمْ فِيهِ عُذْرٌ مِنْهُمُ السَّقِيمُ وَالْمُعْسِرُ، وَجَاءَهُ سِتَّةُ نَفَرٍ كُلُّهُمْ مُعْسِرٌ يَسْتَحْمِلُونَهُ لَا يُحِبُّونَ التَّخَلُّفَ عَنْهُ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا ينفقون،

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/133, 134) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/8).

مِنْهُمْ، مِنْ بَنِي سَلِمَةَ: عَمْرُو بْنُ عَنَمَةَ، وَمَنْ بَنِي مَازِنِ بْنِ النَّجَّارِ: أَبُو لَيْلَى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ كَعْبٍ، وَمَنْ بَنِي حَارِثَةَ، عُلْبَةُ بْنُ زَيْدٍ، وَمَنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ: سَالِمُ بْنُ عُمَيْرٍ، وَهَرَمِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ، وَهُمْ يُدْعَوْنَ بَنِي الْبَكَّاءِ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو رَجُلٌ مِنْ مُزَيْنَةَ فَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ بَكَوْا وَأَطْلَعَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَّهُمْ يُحِبُّونَ الْجِهَادَ، وَإِنَّهُ الْجِدُّ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، فَعَذَرَهُمْ فِي الْقُرْآنِ، فَقَالَ: ﴿ لَّيْسَ عَلَى الضُّعَفَاء وَلاَ عَلَى الْمَرْضَى وَلاَ عَلَى الَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ مَا يُنفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُواْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِن سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَلاَ عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لاَ أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّواْ وَّأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلاَّ يَجِدُواْ مَا يُنفِقُونَ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاء رَضُواْ بِأَن يَكُونُواْ مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ﴾. وَأَتَاهُ الْجَدُّ بْنُ قَيْسٍ السُّلَمِيُّ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ مَعَهُ نَفَرٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ائْذَنْ لِي فِي الْقُعُودِ فَإِنِّي ذُو ضَيْعَةٍ وَعِلَّةٍ فِيهَا عُذْرٌ لِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: تَجَهَّزْ فَإِنَّكَ مُوسِرٌ لَعَلَّكَ أَنْ تُحْقِبَ بَعْضَ بَنَاتِ الْأَصْفَرِ ! فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي، فَنَزَلَتْ: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي﴾ وَخَمْسُ آيَاتٍ مَعَهَا يَتْبَعُ بَعْضُهَا بَعْضًا.

فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالْمُؤْمِنُونَ مَعَهُ، وَكَانَ مِمَّنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ غَنَمَةُ بْنُ وَدِيعَةَ مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَقِيلَ لَهُ: مَا خَلَّفَكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنْتَ مُوسِرٌ؟ فَقَالَ الْخَوْضُ وَاللَّعِبُ فَأَنْزَلَ اللهُ فِيهِ وَفِيمَنْ تَخَلَّفَ مِنَ الْمُنَافِقِينَ: (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ: إِنَّما كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ) ثَلَاثُ آيَاتٍ مُتَتَابِعَاتٍ.

وَتَخَلَّفَ أَبُو خَيْثَمَةَ وَهُوَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنْ بَنِي سَالِمِ بْنِ عَوْفٍ، فَدَخَلَ حائطه والنخل مُدَلَّلَةٌ بِثَمَرِهَا، وَالْعَرِيشُ مَرْشُوشٌ، وَامْرَأَتُهُ مُخْتَضِبَةٌ مُتَزَيِّنَةٌ، قَالَ: فَنَظَرَ أَبُو خَيْثَمَةَ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَعْجَبَتْهُ، فَقَالَ: هَلَكْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، لَئِنْ لَمْ يدْرِكْنِيَ اللهُ بِتَوْبَةٍ أَصْبَحْتُ فِي ظِلَالِ النَّخْلِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْحَرِّ وَالسَّمُومِ فِي عُنُقِهِ السَّيْفُ، وَقَدْ غَفَرَ اللهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، ثُمَّ خَرَجَ يَبْتَغِي وَجْهَ اللهِ [تَعَالَى] وَالدَّارَ الْآخِرَةَ، فَاخْتَطَمَ أَبُو خَيْثَمَةَ نَاضِحَهُ فِي الْمَنْخِرِ، وَتَزَوَّدَ تَمَرَاتٍ فِي طَبْيَةٍ وَإِدَاوَةَ مَاءٍ فَنَادَتْهُ امْرَأَتُهُ وَهُوَ يَرْتَحِلُ: يَا

أَبَا خَيْثَمَةَ هَلُمَّ أُكَلِّمْكَ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَلْتَفِتُ إِلَى أَهْلِي، وَلَا مَالِي حَتَّى آتِيَ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِيَسْتَغْفِرَ لِي.

وَقَالَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصٍ: كَانَ فِيمَا قِيلَ لَهُ هَلَكَ الْوَدِيُّ، لِوَدِيٍّ كَانَ غَرَسَهُ، فَقَالَ: الْغَزْوُ خَيْرٌ مِنَ الْوَدِيِّ، فَقَعَدَ عَلَى نَاضِحِهِ، ثُمَّ انْطَلَقَ وَأَدْرَكَهُ عُمَيْرُ بْنُ وَهْبٍ الْجُمَحِيُّ قَادِمًا مِنْ مَكَّةَ يُرِيدُ الْغَزْوَ، فَاصْطَحَبَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَى تَبُوكَ قَالَ أَبُو خَيْثَمَةَ لِعُمَيْرٍ: إِنَّ لِي ذَنْبًا وَإِنِّي تَخَلَّفْتُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ خَرَجَ، فَتَخَلَّفْ عَنِّي فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي، فَتَخَلَّفَ عُمَيْرٌ، وَمَضَى أَبُو خَيْثَمَةَ، فَلَمَّا طَلَعَ أَبُو خَيْثَمَةَ لِتَبُوكَ، أَشْرَفَ الْمُسْلِمُونَ يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، وَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! هَذَا رَاكِبٌ مِنْ قِبَلِ الْمَدِينَةِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كُنْ أَبَا خَيْثَمَةَ! فَأَتَاهُ أَبُو خَيْثَمَةَ [وَهُوَ] يَبْكِي فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا خَلَّفَكَ يَا أَبَا خَيْثَمَةَ أَوْلَى لَكَ، قَالَ أَبُو خَيْثَمَةَ: كِدْتُ يَا نَبِيَّ اللهِ إِنَّ أَهْلَكَ بِتَخَلُّفِي عَنْكَ، وَتَزَيَّنَتْ لِيَ الدُّنْيَا، وَتَزَيَّنَ لِي مَالِي فِي عَيْنِي، وَكِدْتُ أَنْ أَخْتَارَهُ عَلَى الْجِهَادِ، فَعَزَمَ اللهُ عَلَيَّ بِالْخُرُوجِ، فَاسْتَغْفَرَ لَهُ وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ، وَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ خَرَجَ يُرِيدُ الشَّامَ، وَكُفَّارَ الْعَرَبِ، فَكَانَ أَقْصَى أَثَرِهِ مَنْزِلَهُ مِنْ تَبُوكَ.

لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، وَحَدِيثِ عُرْوَةَ بِمَعْنَاهُ إِلَّا أَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ قَوْلُ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، زَادَ فِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ فِي آخِرِهَا: وَكَانَ ذَلِكَ وَفِي زَمَانٍ قَلَّ مَاؤُهَا فِيهِ، فَاغْتَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ غَرْفَةً بِيَدِهِ مِنْ مَاءٍ فَمَضْمَضَ بِهِ فَاهُ، ثُمَّ بَصَقَهُ فِيهَا فَفَارَتْ عَنْهَا حَتَّى امْتَلَأَتْ فَهِيَ كَذَلِكَ حتى الساعة.

Urve ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Şam'a doğru yürümek üzere hazırlandı. Müslümanların da çıkış için hazırlanmaları konusunda ilan yaptı. Zaman da hurma hasadının yapıldığı ve aşırı sıcakların oldu bir zamandı. Çoğu insan bu savaşa çıkmak istemedi ve: "İnsanların hiç takati yokken Rumların üzerine mi gidilecek!?" dediler. (Saygın ve onurlu insanlar savaşa çıkarken) münafıklar çıkmayıp geride kaldı. Aralarında da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böylesi bir savaştan asla sağ olarak geriye dönemeyeceğini konuşmaya başladılar. Savaş konusunda hem kendileri mazeretler öne sürüp ağır davranırken diğer insanların da ağır davranmalarına sebep oldular. Müslümanlardan da sakatlık, yoksulluk gibi

özürleri olanlar savaşa katılmadı. Hepsi de yoksul olan altı Müslüman Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve savaştan geri durmak istemediklerini, kendilerine binek tedarik etmesini istediler. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size binek tedarik etme imkânım yoktur"* karşılığını verdi. Onlar da yoksulluktan dolayı savaşa katılamamanın verdiği üzüntüyle gözyaşı dökerek geri döndüler. Bunlar Seleme oğullarından Amr b. Asme, Mâzin b. en-Neccâr oğullarından Ebû Leylâ Abdurrahman b. Ka'b, Hârise oğullarından Ulbe b. Zeyd, Amr b. Avf oğullarından Sâlim b. Umeyr, Hermî b. Abdillah ve Müzeyne kabilesinden Abdullah b. Amr adında biriydi. Ağlayarak geri dönenler bunlardı. Yüce Allah bunların cihad etmeyi sevdiklerini ve samimi bir şekilde katılmayı istediklerini görünce: **"Güçsüzlere, hastalara ve sarf edecek bir şeyi bulunmayanlara, Allah ve Peygamber'ine bağlı kaldıkları müddetçe sorumluluk yoktur. İyi davrananlara sorumluluk olmaz. Allah bağışlayandır, merhamet edendir... Sorumluluk ancak, zengin oldukları hâlde senden izin isteyenleredir. Bunlar, geride kalanlarla birlikte olmaya razı oldular. Allah da kalplerini mühürledi. Artık onlar bilmezler"**[1] âyetlerini indirdi.

Bir ara Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birkaç kişiyle birlikte Mescid'de iken Cedd b. Kays geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Savaşa katılmayıp burada kalmak için bana izin ver. Zira kadınsız yapamam ve yoksulum. Bunlar da özür sayılır" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen de hazırlan! Zira durumun iyi ve belki de bu savaşla Rum kızlarından birkaç tane elde edersin"* buyurunca, Cedd: "Kalmama izin ver ve beni fitneye düşürme" dedi. Bunun üzerine peş peşe: **"Onlardan, 'Bana izin ver, beni fitneye düşürme' diyen vardır. Bilin ki onlar zaten fitneye düşmüşlerdi. Cehennem, inkar edenleri şüphesiz kuşatacaktır"**[2] âyeti ile sonraki beş âyet nazil oldu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müminlerle birlikte yola düştü. Amr b. Avf oğullarından Ğaneme b. Vedîa da savaşa katılmayıp geride kalanlardan biriydi. Kendisine: "Durumun iyi olmasına rağmen neden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile savaşa katılmadın?" diye sorulunca: "Lafa dalmış şakalaşıyorduk" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah bu adam ile savaşa katılmayan diğer

---

[1] Tevbe Sur. 91-93

[2] Tevbe Sur. 49

münafıklar hakkında peşpeşe: **"Şâyet kendilerine (niçin alay ettiklerini) sorsan, «Biz sadece lâfa dalmıştık ve aramızda eğleniyorduk» derler. De ki: "Allah'la, O'nun âyetleriyle ve peygamberiyle mi eğleniyordunuz?"**[1] âyeti ile sonrasındaki üç âyeti indirdi.

Ensâr'dan Sâlim b. Avf oğullarından olan Ebû Hayseme de savaşa katılmayıp geride kalanlardan biriydi. Meyveleri dallarında sarkmış olan kendisine ait bir hurma bahçesine girdi. Çardağına su serpilmiş ve hanımı süslenmişti. Ebû Hayseme hanımına baktı ki onu beğenmişti (kendi kendine): "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki Allah bana tövbeyi nasip etmezse helak oldum. Ben hurmaların gölgesinde iken gelmiş geçmiş günahları bağışlanan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sıcak rüzgâr altında kılıcı boynunda olduğu halde Allah rızası ve âhiret günü için çıkıp yol almaktadır" dedi. Sonra yanına azık olarak birkaç hurma ve bir kapta su alıp su taşıdığı devesi ile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetişmek üzere yola çıktı. Yola çıkarken hanımı arkasından: "Ey Ebû Hayseme! Gel, seninle bir şey konuşacağım" deyince, Ebû Hayseme: "Canım elinde olana yemin olsun ki Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetişip beni bağışlamasına dek dönüp aileme ve malıma bakmayacağım" dedi.

Abdullah b. Ömer b. Hafs der ki: Kendisine: "Hurma fidanlığın helak oldu" denilmişti. Ebû Hayseme bir bahçesine hurma fidanları dikmişti. Ancak kendisi: "Savaş hurma fidanlarından daha hayırlıdır" dedi ve bineğine binip yola çıktı. Yolda kendisine Umeyr b. Vehb el-Cumahî yetişmişti. O da savaşa katılmak istediği için Mekke'den yola çıkmıştı. Birlikte yol almaya başladılar. Tebûk görünmeye başlayınca Ebû Hayseme, Umeyr'e: "Benim bir günahım var, zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yola çıkarken ben geride kaldım. Annem babam sana feda olsun, şimdi sen benden geride kal (Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) önce ben varayım)" deyince, Umeyr geride kaldı. Ebû Hayseme, Tebûk karşısına gelince Müslümanlar kendisine bakıyordu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Medine tarafından bir süvari gelmektedir" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kişi Ebû Hayseme olsa bari!"* buyurdu. Ebû Hayseme ağlar bir şekilde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Hayseme! Seni geride bırakan nedir? Bu (gelmen) senin için daha hayırlıdır"* buyurdu. Ebû Hayseme: "Ey Allah'ın Resûlü! Neredeyse senden geride kalmakla helak olacaktım. Dünya içindeki

---

[1] Tevbe Sur. 65

mallar bana tatlı göründü. Nerdeyse cihada karşı dünya malını tercih edecektim. Ancak Allah bana peşinden gelmeyi nasip etti" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisi için bağışlanma ve bereket ile dua etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Şam'a ve kâfir Arapların üzerine gitmek istediği zaman Ebû Hayseme'de kendisiyle birlikte gitti. Bu yolculuğu da Tebûk yolculuğundan daha uzun bir yolculuk idi.

Lafız Mûsa b. Ukbe'nin lafzıdır.

Urve'nin hadisi de aynı mânâdadır. Ancak rivayetinde Ubeydullah b. Ömer'in kavli yoktur. Urve, rivayetinin sonunda şu eklemede bulunmuştur: "Bu yolculuk suların az olduğu bir zamanda idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir avuç su alarak onunla mazmaza yaptı ve tekrar (ayakkabı bağı gibi ince bir şekilde akan pınarın) içine döktü. Bunun üzerine su fışkırmaya başladı. Şu anda bile aynı şekilde akmaktadır."

بَابُ سَبَبِ تَسْمِيَةِ غَزْوَةِ تَبُوكَ بِالْعُسْرَةِ وَمَا ظَهَرَ بِدُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَقِيَّةِ الْأَزْوَادِ وَفِي الْمَاءِ وَإِخْبَارِهِ عَنْ قَوْلِ الْمُنَافِقِينَ فِي غَيْبَتِهِ ثُمَّ بِمَوْضِعِ نَاقَتِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Tebûk Gazvesinin Zorluk Ordusu Diye Adlandırılmasının Sebebi, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Azıklarda Kalan Yiyeceklere Bereket Duası Etmesi, Su İçin Dua Etmesi, Münafıkların Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gıyabında Hakkında Konuştuklarını Yüce Allah'ın Kendisine Haber Vermesi ve Kaybolan Devesinin Yerini Bildirmesi Yönündeki Peygamberlik Mucizeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ: عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، قَالَ [حَدَّثَنَا] حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَهُوَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فِي قَوْلِهِ أ ﴿الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ﴾ قَالَ: خَرَجُوا فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ: الرَّجُلَانِ وَالثَّلَاثَةُ عَلَى بَعِيرٍ، وَخَرَجُوا فِي حَرٍّ شَدِيدٍ فَأَصَابَهُمْ يَوْمًا عَطَشٌ حَتَّى جَعَلُوا يَنْحَرُونَ إِبِلَهُمْ ليعصروا أكراشها، ويشربوها مَاءَهَا، فَكَانَ ذَلِكَ عُسْرَةً مِنَ الْمَاءِ، وَعُسْرَةً مِنَ النَّفَقَةِ، وَعُسْرَةً مِنَ الظَّهِيرِ .

Ma'mer'in bildirdiğine göre Muhammed b. Akîl b. Ebî Tâlib: **"Peygamber'i ve güçlük zamanında ona uyan Muhacirlerle Ensâr'ı affetti"**[1] buyruğunu açıklarken şöyle demiştir: "Müslümanlar Tebûk savaşına aşırı sıcakların olduğu bir zamanda çıktılar. Binek azlığından her bir deveye sırasıyla üç kişi biniyordu. Bu sıcaklarda susuzluk ta çekince develerini keserek işkembelerin suyunu sıkıp içmeye başladılar. Bu savaşta su temininde, yemek ve binek konusunda güçlükler çekilmiştir."[2]

أخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ: هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:

كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي مَسِيرٍ فَنَفِدَتْ أَزْوَادُ الْقَوْمِ حَتَّى هَمَّ أَحَدُهُمْ بِنَحْرِ بَعْضِ حَمَائِلِهِمْ ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللهِ لَوْ جَمَعْتَ مَا بَقِيَ مِنْ أَزْوَادِ الْقَوْمِ، فَدَعَوْتَ اللهَ عَلَيْهَا. قَالَ فَفَعَلَ. قَالَ: فَجَاءَ ذُو الْبُرِّ بِبُرِّهِ، وَذُو التَّمْرِ بِتَمْرِهِ، قَالَ مُجَاهِدٌ: وَذُو النَّوَى بِالنَّوَى. قَالَ: وَمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ بِالنَّوَى؟ قَالَ يَمُصُّونَهُ وَيَشْرَبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْمَاءِ، قَالَ: فَدَعَا عَلَيْهَا حَتَّى مَلَأَ الْقَوْمُ أَزْوِدَتَهُمْ، قَالَ: فَقَالَ عِنْدَ ذَلِكَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ لَا يَلْقَى اللهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ فِيهِمَا إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ النَّضْرِ .

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir yolculukta idik ve insanların yiyeceği bitmişti. Hatta içlerinden biri bineklerinden bazılarını kesmek istemişti. Ömer: «Ey Allah'ın Resûlü! Yolcuların kalan yiyeceklerini bir yere toplasan ve Allah'a (bereket için) dua etsen» deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de öyle yaptı. Bunun üzerine yanında buğdayı olan buğdayını, hurması olan da hurmasını getirdi."

Mücahid ise rivayet ederken: "Hurma çekirdeği olan da bu çekirdeği getirdi" demiştir. Ebû Sâlih der ki: Ebû Hureyre'ye: "Hurma çekirdeği ile ne yapıyorlardı?" diye sorduğumda: "Onu emerler ve üstüne su içerlerdi" dedi ve şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) toplanan yiyeceklere dua

---

[1] Tevbe Sur. 117

[2] Kurtubî, *Tefsîr* (8/278).

ettikten sonra yolcuların tümü azıklarını doldurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de O'nun Resûlü olduğuma şahadet ederim! Her kim bu iki şahadet hususunda içinde şüphe taşımadan Yüce Allah'a kavuşursa Cennete girer"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. en-Nadr'dan rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ زَيْدَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَوْ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ شَكَّ الْأَعْمَشُ- قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ غَزْوَةِ تَبُوكَ أَصَابَ النَّاسَ مَجَاعَةٌ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! لَوْ أَذِنْتَ لَنَا فَنَحَرْنَا نَوَاضِحَنَا فَأَكَلْنَا وَادَّهَنَّا ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: افْعَلُوا فَجَاءَ عُمَرُ رضي الله عنه فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنْ فَعَلْتَ قَلَّ الظَّهْرُ وَلَكِنِ ادْعُهُمْ بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ وَادْعُ اللهَ لَهُمْ فِيهَا بِالْبَرَكَةِ لَعَلَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَجْعَلَ فِي ذَلِكَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَعَمْ، فَدَعَا بِنِطْعٍ فَبَسَطَهُ، ثُمَّ دَعَا بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَأْتِي بِكَفِّ ذُرَةٍ، وَيَجِيءُ الْآخَرُ بِكَفِّ تَمْرٍ، وَيَجِيءُ الْآخَرُ بِكِسْرَةٍ، حَتَّى اجْتَمَعَ عَلَى النِّطْعِ مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ يَسِيرٌ، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ بِالْبَرَكَةِ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: خُذُوا فِي أَوْعِيَتِكُمْ، فَأَخَذُوا فِي أَوْعِيَتِهِمْ حَتَّى مَا تَرَكُوا فِي الْعَسْكَرِ وِعَاءً إِلَّا مَلَأُوه، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، وَفَضَلَتْ فَضْلَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ، لَا يَلْقَى اللهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ فَحُجِبَ عَنِ الْجَنَّةِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ وَرُوِيَ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مِنْ غَيْرِ شَكٍّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي غَزَاةٍ غَزَاهَا.

وَرَوَاهُ عَاصِمُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَقَالَ: فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ.

Ebû Sâlih, Ebû Hureyre veya Ebû Saîd el-Hudrî'den bildiriyor —ki buradaki şüphe A'meş'e aittir—: Tebûk gazvesinde iken insanlar(ın yiyecekleri bitmiş ve) açlığa maruz kalmışlardı. Bunun üzerine: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize izin versen de su taşıdığımız develerimizi boğazlasak ve onları hem yesek, hem yağlarını kullansak" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle*

---

[1] Müslim, *imân* 10 (44).

yapın" buyurdu. Ömer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Eğer böyle yaparsan binilecek hayvan azalır. Ancak öyle yapacağına onlara kalan yiyeceklerini getirmelerini söyle. Sonra Allah'a onlara bereket koyması için dua et. Umulur ki Allah ona bereket koyar" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet (haklısın)"* buyurdu. Sonra deriden bir yaygı istedi ve onu yere açtı. Sonra herkesin yiyeceğinden kalanı getirmesini istedi. Bunun üzerine kimisi bir avuç mısır, kimisi bir avuç hurma, kimisi bir parça ekmek getirmeye başladı. Bu şekilde yaygının üzerinde az bir şey toplandı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bereket duasında bulunduktan sonra: *"Kaplarınıza doldurun"* buyurdu. Herkes kaplarına doldurdu. Öyle ki, askerler arasında doldurmadık bir tek kap bile bırakmadılar ve doyuncaya kadar yediler. Fakat yine de yiyecek artmıştı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de O'nun Resûlü olduğuma şahadet ederim! Her kim bu iki şahadet hususunda içinde şüphe taşımadan Yüce Allah'a kavuşursa Cennete girer"*** buyurdu.

Müslim, *Sahîh'*de Ebû Kureyb'den rivayet etmiştir.[1]

Ayrıca "Süheyl b. Sâlih — A'meş — Ebû Sâlih" kanalıyla Ebû Hureyre'den şüphe etmeksizin: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) gazvelerden bir gazvede iken" şeklinde aktarılmıştır.

Âsım b. Ubeydillah bunu babası kanalıyla dedesi Ömer b. el-Hattâb'dan: "Tebûk gazvesinde iken" şeklinde rivayet etmiştir.

وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ.

وَرُوِيَ عَنْ أَبِي خُنَيْسٍ الْغِفَارِيِّ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تِهَامَةَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِعُسْفَانَ فَذَكَرَ هَذِهِ الْقِصَّةَ، وَزَادَ: ثُمَّ أَذِنَ بالرحيل، فلما ارْتَحَلُوا مُطِرُوا مَا شَاءُوا، فَنَزَلَ وَنَزَلُوا وَشَرِبُوا مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ.

وَالْأَحَادِيثُ كُلُّهَا مُتَّفِقَةٌ فِي دُعَائِهِ فِي بَقِيَّةِ الْأَزْوَادِ وَإِجَابَةِ اللهِ تَعَالَى دُعَاءَهُ بِظُهُورِ الْبَرَكَةِ فِيهَا حَتَّى ملؤوا أَوْعِيَتَهُمْ وَفَضَلَتْ فَضْلَةٌ.

---

[1] Müslim, *imân* 10 (45).

Abdurrahman b. Ebî Amre el-Ensârî kanalıyla babasından: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir gazvede idik" şeklinde aktarılmıştır.

Başka bir rivayette ise Ebû Hubeyş el-Ğifârî'nin şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tihâme gazvesine çıkmıştım. Nihayet Usfân'a geldik." Sonrasında sözkonusu hadisi zikretmiş ve şu ilavede bulunmuştur: "Sonra yola çıkmak için emir verdi. Yola çıktığımızda yağmura tutulduk ve bineklerimizden inip yağmur suyundan içtik."

Bütün bu rivayetler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kalan yiyeceklere bereket ile dua etmiş olması, yiyeceklerin çoğalmasıyla Yüce Allah'ın duasını kabul buyurmuş olması, herkesin kaplarını yiyecekle doldurması ve yine de artması yönünde ittifak etmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَعْلَجٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي عُتْبَةَ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قِيلَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: حَدِّثْنَا مِنْ شَأْنِ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ، فَقَالَ عُمَرُ: خَرَجْنَا إِلَى تَبُوكَ فِي قَيْظٍ شَدِيدٍ فَنَزَلْنَا مَنْزِلًا أَصَابَنَا فِيهِ عَطَشٌ، حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّ رِقَابَنَا سَتَنْقَطِعُ، حَتَّى إِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَذْهَبُ يَلْتَمِسُ الرَّجُلَ فَلَا يَرْجِعُ حَتَّى يَظُنَّ أَنَّ رَقَبَتَهُ سَتَنْقَطِعُ، حَتَّى إِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَنْحَرُ بَعِيرَهُ فَيَعْصِرُ فَرْثَهُ فَيَشْرَبُهُ، وَيَجْعَلُ مَا بَقِيَ عَلَى كَبِدِهِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ: يَا رَسُولَ اللهِ! إن اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ عَوَّدَكَ فِي الدُّعَاءِ خَيْرًا فَادْعُ اللهَ لَنَا، قَالَ: أَتُحِبُّ ذَلِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَلَمْ يُرْجِعْهُمَا حَتَّى قَالَتِ السَّمَاءُ فَأَظَلَّتْ ثم سكبت فملأوا مَا مَعَهُمْ ثُمَّ ذَهَبْنَا نَنْظُرُ فَلَمْ نَجِدْهَا جَاوَزَتِ الْعَسْكَرَ .

Abdullah b. Abbâs bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb'a: "Âyette bahsedilen güçlük zamanını bize anlatsana" dediklerinde Ömer şöyle anlattı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte şiddetli sıcakların olduğu bir zamanda Tebûk savaşına çıktık. Konakladığımız bir yerde ise öyle susuz kaldık ki bundan dolayı boyunlarımızın kopacağını sandık. Hatta biri birine bakmak için gittiğinde ve geri dönmediğinde artık öldüğünü düşünürdük. Bazılarımız develerini kesmeye, işkembelerin suyunu sıkıp içmeye, geri kalan artığı da serinlemek için ciğerinin üzerine koymaya başladı. Bunu gören Ebû Bekr es-Sıddîk: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah sana hep hayırlı dualara alıştırmıştır. Bizim için dua et" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu istiyor*

musun?" buyurdu. Ebû Bekr: "Evet" karşılığını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dua için ellerini kaldırdı. Ellerini indirmeden bulut üzerimizi kapladı ve yağmur inmeye başladı. Bu şekilde yanımızdaki kapları su ile doldurduk. Ancak iyice baktığımızda yağmurun bizim askeri karargâhın dışına inmediğini fark ettik."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَ: أَصْبَحَ النَّاسُ وَلَا مَاءَ مَعَهُمْ، فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَدَعَا اللهَ فَأَرْسَلَ سَحَابَةً فَأَمْطَرَتْ، حَتَّى ارْتَوَى النَّاسُ وَاحْتَمَلُوا حَاجَتَهُمْ من الماء.

قَالَ عَاصِمٌ وَأَخْبَرَنِي رِجَالٌ مِنْ قَوْمِي أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُنَافِقِينَ كَانَ مَعْرُوفًا نِفَاقُهُ كَانَ يَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَيْثُ سَارَ فَلَمَّا كَانَ مِنْ أَمْرِ النَّاسِ بِالْحِجْرِ مَا كَانَ وَدُعَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ دَعَا، فَأَرْسَلَ اللهُ السَّحَابَةَ فَأَمْطَرَتْ حَتَّى ارْتَوَى النَّاسُ، فَأَقْبَلْنَا عَلَيْهِ، فَقُلْنَا: وَيْحَكَ هَلْ بَعْدَ هَذَا مِنْ شَيْءٍ؟ قَالَ: سَحَابَةٌ مَارَّةٌ.

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سَارَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ ضَلَّتْ نَاقَتُهُ فَخَرَجَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ فِي طَلَبِهَا، وَعِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عُمَارَةُ بْنُ حَزْمٍ الْأَنْصَارِيُّ، وَكَانَ فِي رَحْلِهِ زَيْدٌ، وَكَانَ مُنَافِقًا فَقَالَ زَيْدٌ: لَيْسَ مُحَمَّدٌ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَيُخْبِرُكُمْ خَبَرَ السَّمَاءِ وَهُوَ لَا يَدْرِي أَمْرَ نَاقَتِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَعُمَارَةُ بْنُ حَزْمٍ عِنْدَهُ: إِنَّ رَجُلًا قَالَ: هَذَا مُحَمَّدٌ يُخْبِرُكُمْ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَيُخْبِرُكُمْ بِأَمْرِ السَّمَاءِ، وَهُوَ لَا يَدْرِي أَيْنَ نَاقَتُهُ، وَإِنِّي وَاللهِ مَا أَعْلَمُ إِلَّا مَا عَلَّمَنِيَ اللهُ، وَقَدْ دَلَّنِي اللهُ عَلَيْهَا، هِيَ فِي الْوَادِي قَدْ حَبَسَتْهَا الشَّجَرَةُ بِزِمَامِهَا فَانْطَلَقُوا فَجَاءُوا بِهَا، فَرَجَعَ عُمَارَةُ إِلَى رَحْلِهِ، فَحَدَّثَهُمْ عَمَّا جَاءَ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ خَبَرِ الرَّجُلِ فَقَالَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ فِي رَحْلِ عُمَارَةَ إِنَّمَا قَالَ زَيْدٌ وَاللهِ هَذِهِ الْمَقَالَةَ قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَ، فَأَقْبَلَ عُمَارَةُ عَلَى زَيْدٍ يَجَأُ فِي عُنُقِهِ، وَيَقُولُ: إِنَّ فِيَ رَحْلِي لَدَاهِيَةٌ، وَمَا أَدْرِي، اخْرُجْ عَنِّي يَا عَدُوَّ اللهِ فَلَا تَصْحَبْنِي، فَقَالَ: بَعْضُ النَّاسِ: إِنَّ زَيْدًا تَابَ، وَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ: لَمْ يَزَلْ مُصِرًّا حَتَّى هَلَكَ

---

[1] Heysemî, *Mecma'uz-zevâid* (6/194, 195).

وَرُوِّينَا فِي قِصَّةِ الرَّاحِلَةِ شَبِيهًا بِهَذِهِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ مَوْصُولاً.

Âsım b. Ömer b. Katâde der ki: "Hiç kimsede su kalmamıştı. Bu durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şikayette bulunduklarında, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'a dua etti. Bunun üzerine Yüce Allah bir bulut gönderdi ve yağmur indi. Herkes kana kana içti ve ihtiyaçları kadar suyu yanlarına aldılar."[1]

Âsım kavminden olan bazı adamlardan bildiriyor: Herkes tarafından münafık olduğu bilinen bir kişi vardı ve bu kişi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculuğa çıktığı zaman kendisi de birlikte giderdi. Hıcr'da insanlar susuzluğa maruz kalınca ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dua edince Yüce Allah bir yağmur bulutu gönderdi. İnsanlar suya kanıncaya kadar yağmur yağınca bu münafığa döndük ve: "Vay haline! Bundan sonra artık ne kaldı?" dedik. Bunun üzerine münafık: "Bu zaten gelip geçmekte olan bir (yağmur) bulutu idi" karşılığını verdi.

Sonra Hz. Peygamber yola devam etti ve bir ara yolda devesi kayboldu. Bunun üzerine ashâbından birkaç kişi onu aramaya gittiler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında ashâbından Umâre b. Hazm en-Nasrî vardı. Umâre'nin kafilesinde Zeyd de bulunmaktaydı ve münafık biri idi. Zeyd (kafile içinde birine): "Muhammed peygamber olduğunu söylemiyor mu? Size gökten haberler vermiyor mu? Oysa o daha devesinin nerede olduğunu bile bilmiyor" dedi. Yanında Umâre b. Hazm bulunan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: ***"Adamın biri: «Muhammed peygamber olduğunu söylemiyor mu? Size gökten haberler vermiyor mu? Oysa o daha devesinin nerede olduğunu bile bilmiyor» dedi. Vallahi ben Allah'ın bana öğrettiğinden başka bir şeyi bilmem. İşte şimdi Allah bana devemin yerini gösterdi. O şimdi falan vadide yuları bir ağaca takılıp kalmıştır."*** Bunun üzerine gidip deveyi getirdiler.

Umâre kafilesinin yanına döndü ve bir adamın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında neler konuştuğunu ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bundan haberdar olduğunu anlattı. Umâre'nin kafilesinde olan bir adam: "Vallahi bu dediğin sözleri, sen buraya gelmeden az önce Zeyd söylemişti" dedi. Umâre bunu duyunca fırlayıp Zeyd'in boğazına vurdu ve: "Meğer benim kafilemde bir

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/135) ve İbn Kesîr, *Târih* (5/9).

bela varmış da benim haberim yokmuş! Ey Allah düşmanı! Benim kafilemden çık ve bana yoldaşlık etme" dedi. Bazı insanlar: "(Daha sonra) Zeyd tövbe etti" derken, bazıları da: "Ölene kadar münafıklığına devam etti" demiştir.[1]

İbn Mes'ûd kanalıyla buna benzer mevsûl bir rivayette bulunmuştuk.

بَابُ وُرُودِ النَّبِيِّ ﷺ فِي مَسِيرِهِ عَلَى حِجْرِ ثَمُودَ وَنَهْيِهِ عَنِ الدُّخُولِ عَلَى أَهْلِهِ وَخَبَرِهِ عَنْ قَوْمٍ يَأْتِي اللهُ بِهِمْ لَا يَدْفَعُونَ عَنْ أَنْفُسِهِمْ شَيْئًا، فَكَانَ كَمَا قَالَ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Yolculuğu Sırasında Hicr'de Semûd Kavminin Yurdu Olan Yere Gelmesi, Oraya Girilmesini Yasaklaması, Allah'ın Kendilerinden Hiçbir Şeyi Geri Çeviremeyen Bir Kavmi Göndereceğini Haber Vermesi ve Haberinin Gerçekleşmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ: عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ (ح) .وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْهِلَالِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ لِأَصْحَابِهِ: لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ الْمُعَذَّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ لَا يُصِيبُكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَهُمْ.

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عُيَيْنَةَ: هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ يَعْنِي أَصْحَابَ ثَمُودَ، وَقَالَ: فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ الَّذِي أَصَابَهُمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ عَبْدِ اللهِ .

İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: "*Şu azaba uğramış kavmin yerlerine ancak ağlar vaziyette giriniz. Eğer ağlamıyorsanız oraya girmeyiniz. Çünkü onların başına gelenlerin sizin de başınıza gelmesinden korkuyorum*" buyurdu.

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/135, 136).

İbn Uyeyne'nin rivayeti ise: *"Semûd kavmin yanına ağlayarak giriniz. Çünkü onların başına gelenlerin sizin de başınıza gelmesinden korkarım"* şeklindedir.

Buhârî, *Sahîh*'de İbn Ebî Uveys kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim ise başka bir kanalla Abdullah'tan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ: مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ ابن يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ:حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ:لَمَّا نَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْحِجْرَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ أَمَرَهُمْ أَنْ لَا يَشْرَبُوا مِنْ بِئْرِهَا، وَلَا يَسْتَقُوا مِنْهَا، فَقَالُوا: قَدْ عَجَنَّا مِنْهَا وَاسْتَقَيْنَا، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَطْرَحُوا ذَلِكَ الْعَجِينَ وَيُهْرِقُوا ذَلِكَ الْمَاءَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مِسْكِينٍ كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ أَمَرَ بِطَرْحِ «الْعَجِينِ، وَكَذَلِكَ يُرْوَى عَنْ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ، وَأَبِي الشُّمُوسِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِإِلْقَاءِ الطَّعَامِ» .

İbn Ömer der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk gazvesinde Hicr denilen yere geldiğinde ashâbına oranın kuyularından su içmemelerini ve o kuyulardan su almamalarını emretti. Ashâb: "Biz onlardan su alıp hamur yoğurduk ve kaplarımızı doldurduk" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hamuru atmalarını ve aldıkları suları dökmelerini emretti.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Miskîn'den rivayet etmiştir.[2]

Bu rivayette: "Hamuru atmalarını emretti" şeklinde zikredilmiştir. Sebre b. Ma'bed ve Ebu'ş-Şumûs kanalıyla: "Yiyeceklerin bırakılmasını emretti" şeklinde rivayet edilmiştir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّاسَ نَزَلُوا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْحِجْرَ أَرْضَ ثَمُودَ فَاسْتَقَوْا مِنْ

---

[1] Müslim, *Sahîh* (4/2285).

[2] Buhârî, *enbiyâ* (18).

آبَارِهَا، وَعَجَنُوا بِهِ الْعَجِينَ، فَأَمَرَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُهْرِيقُوا مَا اسْتَقَوْا وَيَعْلِفُوا الْإِبِلَ الْعَجِينَ، وَأَمَرَهُمْ رسول الله ﷺ أَنْ يَسْتَقُوا مِنَ الْبِئْرِ الَّتِي كَانَتْ تَرِدُهَا النَّاقَةُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحَكَمِ بن موسى . وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَنَسِ بْنِ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، هَكَذَا قَالَ الْبُخَارِيُّ: وَتَابَعَهُ أُسَامَةُ، عَنْ نَافِعٍ.

Abdullah (b. Ömer) bildiriyor: Ashâb Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber, Semûd kavminin yurdu olan Hicr'de konaklayınca, oranın kuyularından su doldurup hamur yoğurdular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) doldurdukları suyu dökmelerini, yoğurdukları hamuru da develere yedirmelerini emredip, (Hz. Sâlih'in) deve(si)nin içtiği kuyudan su doldurmalarını söyledi.

Müslim, *Sahîh*'de Hakem b. Mûsa'dan rivayet etmiştir.[1]

Buhârî ve Müslim, Enes b. İyâd kanalıyla Abdullah b. Ömer'den bu şekilde aktarmışlardır.[2]

Buhârî: "Usâme bunu Nâfi'den rivayet ederek ona mutabaat etmiştir" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسِمُ الْغَضَائِرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الرَّزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ: هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ:حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ وَاسِطٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي كَبْشَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ تَسَارَعَ قَوْمٌ إِلَى الْحِجْرِ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ فَنُودِيَ فِي النَّاسِ: الصَّلَاةَ جَامِعَةً، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُمْسِكٌ بَعِيرَهُ، وَهُوَ يقول على ما تَدْخُلُونَ عَلَى قَوْمٍ غَضِبَ اللهُ [تَعَالَى] عَلَيْهِمْ فَنَادَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: تَعْجَبُ مِنْهُمْ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِمَا هُوَ أَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ: رَجُلٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كَانَ قَبْلَكُمْ، وَمَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكُمْ اسْتَقِيمُوا وَسَدِّدُوا، فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَعْبَأُ بِعَذَابِكُمْ شَيْئًا، وَسَيَأْتِي اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِقَوْمٍ لَا يدفعُونَ عَنْ أَنْفُسِهِمْ شَيْئًا .

---

[1] Müslim, *ez-zühd ve'r-rekâik* 1 (40).

[2] Buhârî, *enbiyâ* (17) ve Müslim, *ez-zühd ve'r-rekâik* (4/2286).

Muhammed b. Ebî Kebşe'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Tebûk seferi esnasında insanlar Hicr ahalisinin (Semûd kavminin evlerinin kalıntıları) yanına girmek için acele etti. Bunun üzerine insanlara: "Namaz için toplanın" diye çağrı yapıldı. Gittiğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devesini tutmuş bir şekilde: *"Allah'ın kendilerine karşı gazaplanmış olduğu bir kavmin yaşamış olduğu yere niçin girmektesiniz?"* buyuruyordu. İçlerinden bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz onların haline şaşırmaktayız (ve merak etmekteyiz)" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Size bundan daha fazla şaşılacak bir şeyi bildireyim mi? Sizden biri sizden öncekileri ve sizden sonrakileri size bildirmektedir. Siz dosdoğru olun ve orta yolu tutun. Allah sizin azabınıza hiç aldırmaz. Öyle bir kavim gelecek ki; kendilerinden (başlarına gelecek) hiçbir şeyi geri çeviremeyecekler."*[1]

بَابُ إِخْبَارُ النَّبِيِّ ﷺ عن وَقْتِ إِتْيَانِهِمْ عَيْنَ تَبُوكَ، وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ، وَفِي وُضُوئِهِ مِنْ تِلْكَ الْعَيْنِ حَتَّى كَثُرَ مَاؤُهَا وَفِيمَا قَالَ لِمُعَاذٍ فَكَانَ كَمَا قَالَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk Pınarına Gelmesi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) O Pınardan Abdest Alması ve Suyun Artması, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Muâz'a Bir Şey Buyurması ve Buyurduğu Gibi Olmasının Peygamberlik Mucizesinden Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ الْعَدْلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ الْمَكِّيِّ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ: عَامِرِ بْنِ وائلة أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُمْ خَرَجُوا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ تَبُوكَ فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ، قَالَ: فَأَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا، ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا، ثُمَّ دَخَلَ، ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا، ثُمَّ قَالَ: إِنَّكُمْ سَتَأْتُونَ غَدًا إِنْ شاء الله عَيْنَ تَبُوكَ، وَإِنَّكُمْ لَنْ تَأْتُوهَا حَتَّى يُضْحِيَ النَّهَارُ، فَمَنْ جَاءَهَا فَلَا يَمَسَّ مِنْ مَائِهَا شَيْئًا حَتَّى آتِيَ. قَالَ فَجِئْنَا وَقَدْ

[1] Heysemî, *Mecma'uz-zevâid* (6/194).

سَبَقَ إِلَيْهَا رَجُلاَنِ وَالْعَيْنُ مِثْلُ الشِّرَاكِ تَبِضُّ بِشَيْءٍ مِنْ مَاءٍ، فَسَأَلَهُمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ هَلْ مَسِسْتُمَا مِنْ مَائِهَا شَيْئًا؟ قَالَا: نَعَمْ، فَسَبَّهُمَا وَقَالَ لَهُمَا مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ، ثُمَّ غَرَفُوا مِنَ الْعَيْنِ قَلِيلًا قَلِيلًا، حَتَّى اجْتَمَعَ فِي شَيْءٍ، ثُمَّ غَسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِيهِ وَجْهَهُ، ثُمَّ أَعَادَهُ فِيهَا فَجَرَتِ الْعَيْنُ بِمَاءٍ كَثِيرٍ، فَاسْتَقَى النَّاسُ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يُوشِكُ يَا مُعَاذُ إِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ أَنْ تَرَى مَاءَهَا هُنَا قَدْ مُلِئَ جِنَانًا.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عن مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَرَوَيْنَا زِيَادَةَ مَاءِ تِلْكَ الْعَيْنِ بِمَضْمَضَتِهِ فِيهَا، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، وَقَالَ: هِيَ كذلك حتى الساعة.

Muâz b. Cebel bildiriyor: Tebûk savaşına çıktığımızda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğle ile ikindi namazları ve akşam ile yatsı namazlarını cemederek kılardı. Konakladığı zaman öğle namazını tehir etti, ikindi vaktinde çıkıp ikisini bir kıldırdı ve çadırına girdi. Sonra çıkıp akşam ile yatsı namazını cemederek kıldırdı ve: *"Yarın inşâallah öğle sıcağında Tebûk pınarına varacaksınız. Ancak oraya ulaşanlar ben gelmeden suyuna dokunmasın"* buyurdu. Pınarın başına geldiğimizde bizden önce iki adam oraya ulaşmıştı. Pınarın suyu da ayakkabı bağı kadar ince ve az akıyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki kişiye: *"Suyundan içtiniz mi?"* diye sorunca, onlar: "Evet!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları azarladı ve ağır laflar etti. Sonra avuçlarla bir kaba su dolduruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu suyla yüzünü ve ellerini yıkadıktan sonra tekrar pınarın içine döktü. Döktükten sonra da pınarın suyu daha fazla akmaya başladı. İnsanlar bu şekilde su ihtiyacını giderdiler. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Muâz! Şayet uzun bir ömrün olursa buradaki suyun çevresinin bahçelerle dolduğunu göreceksin"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh'*de başka bir kanalla Mâlik b. Enes'ten rivayet etmiştir.[1]

Suyun artması konusunu (abdest değil de) mazmaza ile olduğunu Urve b. ez-Zübeyr kanalıyla rivayet etmiştik ve rivayetinde: "Şu anda bile aynı şekilde akmaktadır" demişti.

---

[1] Müslim, *fedâilu'n-nebî* 3 (10).

بَابُ خَرْصِ النَّبِيِّ ﷺ [فِي مَسِيرِهِ] وَإِخْبَارِهِ عَنِ الرِّيحِ الَّتِي تَهُبُّ تِلْكَ اللَّيْلَةَ، وَدُعَائِهِ لِلَّذِي خُنِقَ، وَمَا ظَهَرَ فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهَا مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Yolculuğu Sırasında Hurmalığın Ne Kadar Ürün Vereceğini Tahmin Etmesi, O Gece Çıkacak Rüzgârı Haber Vermesi, Boğulan Kişiye Dua Etmesi ve Bütün Bunların Zuhur Etmesinin Peygamberlik Mucizesi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الشَّيْبَانِيُّ: مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوب، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْحَرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَأَتَيْنَا وَادِيَ الْقُرَى، عَلَى حَدِيقَةٍ لِامْرَأَةٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اخْرُصُوهَا، فَخَرَصْنَاهَا، وَخَرَصَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عَشَرَةَ أَوْسُقٍ ، وَقَالَ: [لِلْمَرْأَةِ] أَحْصِيهَا حَتَّى نَرْجِعَ إِلَيْكِ إِنْ شَاءَ اللهُ [عَزَّ وَجَلَّ] ، فَانْطَلَقْنَا حَتَّى قَدِمْنَا تَبُوكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «سَتَهُبُّ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ، فَلَا يَقُمْ فِيهَا أَحَدٌ مِنْكُمْ، فَمَنْ كَانَ لَهُ بَعِيرٌ فَلْيَشُدَّ عِقَالَهُ، فهبّت ريح شَدِيدَةٌ، فَقَامَ رَجُلٌ فَحَمَلَتْهُ الرِّيحُ حَتَّى أَلْقَتْهُ بجبلي طيّء ، وَجَاءَ [رَسُولُ] ابْنِ الْعَلْمَاءِ صاحب أيلية إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِكِتَابٍ، وَأَهْدَى لَهُ بَغْلَةً بَيْضَاءَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَهْدَى لَهُ بُرْدًا، ثُمَّ أَقْبَلْنَا حَتَّى قَدِمْنَا وَادِيَ الْقُرَى، فَسَأَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ المرأة من حَدِيقَتِهَا: كَمْ بَلَغَ ثَمَرُهَا؟ فَقَالَتْ: بَلَغَ عَشَرَةَ أَوْسُقٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنِّي مُسْرِعٌ فَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ فَلْيُسْرِعْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَمْكُثْ فَخَرَجْنَا حَتَّى أَشْرَفْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ، فَقَالَ: هَذِهِ طَابَةُ، وَهَذَا أُحُدٌ، وَهُوَ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ خَيْرَ دُورِ الْأَنْصَارِ دَارُ بَنِي النَّجَّارِ، ثُمَّ دَارُ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ، ثُمَّ دَارُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، ثُمَّ دَارُ بني ساعدة، وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ خَيْرٌ، فَلَحِقَنَا سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، فَقَالَ أَبُو أُسَيْدٍ: أَلَمْ تَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَيَّرَ دُورَ الْأَنْصَارِ فَجَعَلَنَا آخِرَهَا دَارًا فَأَدْرَكَ سَعْدٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! خَيَّرْتَ دُورَ الْأَنْصَارِ فَجَعَلْتَنَا آخِرَهَا، فقال: أو ليس بِحَسْبِكُمْ أَنْ تَكُونُوا مِنَ الْخِيَارِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ .

Ebû Humeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tebûk gazvesine çıkmıştık. Vâdi'l-Kurâ'da bir kadına ait bir (hurma) bahçesine geldik ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Ne kadar olduğunu) tahmin edin"* buyurdu. Biz de tahminde bulunduk. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on vesak olduğunu tahmin etti ve kadına: *"Sen ne kadar çıktığını iyi belle, biz inşallah dönüşte sana uğrayacağız"* buyurdu. Sonra devam edip Tebûk'e vardık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu akşam üzerinize şiddetli bir rüzgâr esecek. O rüzgârda kimse ayağa kalkmasın. Kimin devesi varsa ipini sağlam bağlasın"* buyurdu. Ardından şiddetli bir rüzgâr esti. Bu sırada bir adam ayağa kalkınca rüzgâr onu götürerek Tayyi dağlarına attı. Eyle (Kudüs) hükümdarı İbnu'l-Almâ'nın elçisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektupla geldi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz bir katır hediye etti. Resûlullah ta (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine cevap yazdı ve bir elbise hediye etti. Sonra dönüşte Vâdi'l-Kurâ'ya geldiğimizde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kadına: *"(Bahçende) ne kadar hurma çıktı?"* diye sordu. Kadın da: "On vesak çıktı" karşılığını verdi.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben acele ediyorum, isteyen kişi acele etsin, isteyen de kalsın"* buyurdu. Biz de yola çıktık ve Medine'ye yaklaştığımızda: *"İşte Tâbe ve işte Uhud. O bizi seven bir dağdır. Biz de onu severiz"* buyurdu. Sonra da: *"Şüphesiz Ensâr evlerinin en hayırlısı Neccâr oğullarının evleridir, sonra Abduleşhel oğullarının evleri, sonra Abdulhâris b. el-Hazrec oğullarının evleri, sonra Sâide oğullarının evleridir. Ensâr'ın her evinde hayır vardır"* buyurdu. Az bir zaman sonra Sa'd b. Ubâde'ye yetiştik. Ebû Useyd (Sa'd'a): "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ensâr'ın evlerinin hayırlılarını sayıp ta bizi en sona bıraktığını görmedin mi?" dedi. Bunun üzerine Sa'd, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetişerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ensâr evlerinin hayırlılarını sayıp bizi en sona bırakmışsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayırlılardan olmanız sizin için yeterli değil midir?"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Ka'nebî kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ:حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى، عَنِ الْعَبَّاسِ السَّاعِدِيِّ، عَنْ

[1] Müslim, *fedâil* 3 (11).

أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ إِلَّا أَنَّهُ، قَالَ: وَأَهْدَى مَلِكُ الْأَيْلَةِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بَغْلَةً بَيْضَاءَ، فَكَسَاهُ النَّبِيُّ ﷺ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِبَحْرِهِمْ وَقَالَ ثُمَّ دُورُ بَنِي سَاعِدَةَ ثُمَّ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَهْلِ بْنِ بَكَّارٍ، وقال: قال سليمان ابن بِلَالٍ، يُرِيدُ الْحَدِيثَ الْأَوَّلَ.

Başka bir kanalla bir önceki hadisin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak bu rivayette: "Eyle hükümdarı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) beyaz bir katır hediye etti. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona bir giysi hediye ederek deniz kenarındaki belde halkı için bir eman kâğıdı yazdırdı" ibaresi geçmektedir. Yine bu rivayette: *"Sonra Sâide oğullarının evleri, sonra Abdulhâris b. el-Hazrec oğullarının evleridir"* denilmiştir.

Buhârî, *Sahîh'*de Sehl b. Bekkâr kanalıyla: "Süleyman b. Bilâl şöyle dedi" şeklinde rivayet etmiştir.[1] (Burada bir önceki hadisi kastetmiştir)

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ سهل ابن سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَوْ عَنِ الْعَبَّاسِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ- الشَّكُّ مِنِّي: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ مَرَّ بِالْحِجْرِ وَنَزَلَهَا اسْتَقَى النَّاسُ مِنْ بِئْرِهَا، فَلَمَّا رَاحُوا مِنْهَا، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِلنَّاسِ: لَا تَشْرَبُوا مِنْ مائها شيئا، ولا تتوضؤوا مِنْهُ لِلصَّلَاةِ، وَمَا كَانَ مِنْ عَجِينٍ عَجَنْتُمُوهُ فَاعْلِفُوهُ الْإِبِلَ، وَلَا تَأْكُلُوا مِنْهُ شَيْئًا، وَلَا يَخْرُجَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ إِلَّا وَمَعَهُ صَاحِبٌ لَهُ، فَفَعَلَ النَّاسُ مَا أَمَرَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، إِلَّا رَجُلَيْنِ مِنْ بَنِي سَاعِدَةَ: خَرَجَ أَحَدُهُمَا لِحَاجَةٍ وَخَرَجَ الْآخَرُ فِي طَلَبِ بَعِيرٍ لَهُ، فَأَمَّا الَّذِي ذَهَبَ لِحَاجَتِهِ فَإِنَّهُ خُنِقَ عَلَى مَذْهَبِهِ، وَأَمَّا الَّذِي ذَهَبَ فِي طَلَبِ بَعِيرِهِ فاحْتَمَلَتْهُ الرِّيحُ حَتَّى طَرَحَتْهُ بجبلي طيء، فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: أَلَمْ أَنْهَكُمْ أَنْ يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنْكُمْ إِلَّا وَمَعَهُ صَاحِبٌ

[1] Buhârî, *zekât* 54 (1481).

لَهُ، ثُمَّ دَعَا لِلَّذِي أُصِيبَ عَلَى مَذْهَبِهِ فَشُفِيَ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَإِنَّهُ وَصَلَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ قَدِمَ مِنْ تَبُوكَ.

قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ وَقَدْ سَمَّى لِيَ الْعَبَّاسُ الرَّجُلَيْنِ، وَلَكِنَّهُ اسْتَوْدَعَنِي إِيَّاهُمَا فَأَبَى عَبْدُ اللهِ أَنْ يُسَمِّيَهُمَا لنا .

Abdullah b. Ebî Bekr b. Hazm, Abbâs b. Sehl b. Sa'd es-Sâidî kanalıyla veya Abbâs kanalıyla Sehl b. Sa'd'dan —ki buradaki şüphe bana aittir— bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hicr'e uğrayıp konakladığında insanlar oranın kuyusundan su çektiler. Oradan ayrılıp yola koyuldukları zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oranın suyundan asla içmeyin ve o su ile namaz için abdest almayın. O su ile yoğurmuş olduğunuz hamurunuzu develere yem olarak verin ve o hamurdan asla yemeyin. Bu gece sizden herhangi biri, yanında arkadaşı olmadan dışarı çıkmasın"* buyurdu.

İnsanlar da aynen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine verdiği emri uyguladılar. Ancak Sâide oğullarından iki kişi bu emre uymadı. Bunlardan biri hacet gidermek için, diğeri de kaybolan devesini aramak için çıktı. Hacet gidermek için çıkan adam hacet giderdiği yerde boğuldu. Devesini aramaya giden kişiyi ise rüzgâr alıp Tayyi' dağlarına attı. Bu durum Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber verilince: *"Sizden herhangi birinizin yanında arkadaşı olmadan çıkmasını yasaklamamış mıydım?"* buyurdu. Sonra hacet giderdiği yerde boğulan adama dua eti ve o kişi iyileşti. Tayyi' dağlanna rüzgâr tarafından atılan adam ise ancak Tebûk'te Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşabildi.

(İbn İshâk der ki:) Abdullah b. Ebî Bekr: "Abbâs, bana bu iki kişinin adını söylemişti" dedi. Ancak kendisi onların adlarını gizledi ve bana söylemedi.[1]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/134, 135).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي خُطْبَتِهِ ﷺ بِتَبُوكَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk Hutbesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ: مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الطَّرَسُوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ محمد ابن عِيسَى الزُّهْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عِمْرَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ ابن مُصْعَبِ بْنِ مَنْظُورِ بْنِ جَمِيلِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ يَقُولُ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَاسْتَرْقَدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا كَانَ مِنْهَا عَلَى لَيْلَةٍ فَلَمْ يَسْتَيْقِظْ حَتَّى كَانَتِ الشَّمْسُ قَيْدَ رُمْحٍ، قَالَ: أَلَمْ أَقُلْ لَكَ يَا بِلَالُ اكْلَأْ لَنَا الْفَجْرَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ ذَهَبَ بِيَ النَّوْمُ فَذَهَبَ بِيَ الَّذِي ذَهَبَ بِكَ فَانْتَقَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ ذَلِكَ الْمَنْزِلِ غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ صَلَّى، ثُمَّ هَدَرَ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ وَلَيْلَتِهِ فَأَصْبَحَ بِتَبُوكَ فَحَمِدَ اللهَ [تَعَالَى] وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ! أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ، وَأَوْثَقَ الْعُرَى كَلِمَةُ التَّقْوَى، وَخَيْرَ الْمِلَلِ مِلَّةُ إِبْرَاهِيمَ، وَخَيْرَ السُّنَنِ سُنَّةُ مُحَمَّدٍ، وَأَشْرَفَ الْحَدِيثِ ذِكْرُ اللهِ، وَأَحْسَنَ الْقَصَصِ هَذَا الْقُرْآنُ، وَخَيْرَ الْأُمُورِ عَوَازِمُهَا، وَشَرَّ الأمور مُحْدَثَاتُهَا، وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ الْأَنْبِيَاءِ، وَأَشْرَفَ الْمَوْتِ قَتْلُ الشُّهَدَاءِ، وَأَعْمَى الْعَمَى الضَّلَالَةُ بَعْدَ الْهُدَى، وَخَيْرَ الْأَعْمَالِ مَا نَفَعَ، وَخَيْرَ الْهُدَى مَا اتُّبِعَ، وَشَرَّ الْعَمَى عَمَى الْقَلْبِ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَمَا قَلَّ وَكَفَى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَأَلْهَى، وَشَرُّ الْمَعْذِرَةِ حِينَ يَحْضُرُ الْمَوْتُ، وَشَرُّ النَّدَامَةِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، وَمِنَ النَّاسِ مَنْ لَا يَأْتِي الْجُمُعَةَ إِلَّا دَبْرًا، وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يَذْكُرُ اللهَ إِلَّا هَجْرًا، وَمِنَ أَعْظَمِ الْخَطَايَا اللِّسَانُ الْكَذَّابُ، وَخَيْرُ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ، وَخَيْرُ الزَّادِ التَّقْوَى، وَرَأْسُ الْحِكَمِ مَخَافَةُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَخَيْرُ مَا وَقَرَ فِي الْقُلُوبِ الْيَقِينُ، وَالِارْتِيَابُ مِنَ الْكُفْرِ وَالنِّيَاحَةُ مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَالْغُلُولُ مِنْ حثاء جهنم، والسّكركيّ مِنَ النَّارِ، وَالشِّعْرُ مِنْ إِبْلِيسَ، وَالْخَمْرُ جُمَّاعُ الْإِثْمِ، وَالنِّسَاءُ حَبَائِلُ الشَّيْطَانِ، وَالشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ، وَشَرُّ الْمَكَاسِبِ كَسْبُ الرِّبَا، وَشَرُّ الْمَآكِلِ مَالُ الْيَتِيمِ، وَالسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ، وَالشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ، وَإِنَّمَا يَصِيرُ أَحَدُكُمْ إِلَى مَوْضِعِ أَرْبَعِ أَذْرُعٍ، وَالْأَمْرُ إِلَى الْآخِرَةِ وَمِلَاكُ الْعَمَلِ خَوَاتِمُهُ، وَشَرُّ الرَّوَايَا رَوَايَا الْكَذِبِ، وَكُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، وَسِبَابُ الْمُؤْمِنِ فِسْقٌ، وَقِتَالُ الْمُؤْمِنِ كُفْرٌ، وَأَكْلُ لَحْمِهِ مِنْ مَعْصِيَةِ اللهِ، وَحُرْمَةُ مَالِهِ كَحُرْمَةِ دَمِهِ، وَمَنْ يَتَأَلَّى

عَلَى اللهِ يُكْذِبْهُ، وَمَنْ يَغْفِرْ يُغْفَرْ لَهُ، وَمَنْ يَعْفُ يَعْفُ اللهُ عَنْهُ، وَمَنْ يَكْظِمِ الْغَيْظَ يَأْجُرْهُ اللهُ، وَمَنْ يَصْبِرْ عَلَى الرَّزِيَّةِ يُعَوِّضْهُ اللهُ وَمَنْ يَتْبَعِ السُّمْعَةَ يُسَمِّعِ اللهُ بِهِ وَمَنْ يَصْبِرْ يُضَعِّفِ اللهُ لَهُ وَمَنْ يَعْصِ اللهَ يُعَذِّبْهُ اللهُ، اللهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِأُمَّتِي، اللهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِأُمَّتِي، قَالَهَا ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللهَ لِي ولكم .

Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Tebûk gazvesine gitmiştik. Tebûk'e bir günlük mesafede iken konakladık. O gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumuş ve güneş bir mızrak boyu çıkana kadar uyanamamıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Bilâl! Sana fecir vakti bizi uyarmanı söylemedim mi?"* buyurunca, Bilâl: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin gibi ben de uyuyakalmışım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan kalkıp yakın bir yere gitti ve namaz kıldı. Sonra hızlı bir şekilde bir gün bir gece yol aldık ve Tebûk'e ulaştık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendine yakışır bir şekilde Allah'a hamdü senâlar ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! En doğru söz Allah'ın Kitabı, en sağlam bağ takva sözüdür. En hayırlı millet Hz. İbrâhim'in milleti, en hayırlı sünnet Muhammed'in sünnetidir. En üstün söz Allah'ı zikretmek, en güzel kıssa Kur'ân'dır. İşlerin en hayırlısı, severek yapılan şeylerdir. En kötüsü de bidatlerdir. Hidayetin en güzeli peygamberlerin gösterdiği yol, en güzel ölüm şehit olarak ölmektir. En kötü körlük hidayetten sonra dalâlete düşmektir. En hayırlı amel faydalı olan amel, en hayırlı yol tâbi olunan yoldur. En kötü körlük kalbin körlüğüdür. Veren el alan elden üstündür. Az olup yeten, çok olup oyalayandan daha hayırlıdır. En kötü mazeret ölüm anında ileri sürülen mazeret, en kötü pişmanlık kıyamet günündeki pişmanlıktır. Bazı insanlar namazı vaktin sonunda kılar, kimisi de Allah'ı ancak hastalık (sıkıntılı) anında zikreder. Dilin en büyük günahı, yalan söylemesidir. En güzel zenginlik gönül zenginliği, en hayırlı azık takvadır. Hikmetin başı Yüce Allah'tan korkmaktır. Kalplere yerleşen en hayırlı şey yakin, şüphe etmek ise küfürdür. Ölü arkasından ağıt yakmak Cahiliye âdetlerindendir. Ganimet malına hıyanet etmek Cehennemde kendine yer hazırlamak, mal biriktirmek ise dağlamadır. Şiir İblis'in zurnası, içki kötülüklerin tümüdür. Kadınlar şeytanın ipi, gençlik de delilikten bir parçadır. En kötü kazanç faiz kazancı, en kötü yemek yetim malı yemektir.

Cennetlik, başkasının durumundan ibret alan, cehennemlik ise, annesinin karnında cehennemlik olandır. Kişinin sonunda gideceği yer dört arşınlık bir yerdir. Önemli olan kişinin son ameli olduğu gibi en geçerli ameli de son amelidir. En kötü rivayet yalan rivayettir. Gelecek olan her şey yakındır. Mümine sövmek günah, öldürmek küfür, etini yemek (gıybet etmek) Allah'a karşı isyandır. Malı da kanı gibi haramdır. Kim yalan yere yemin ederse Allah onun yalanını açığa çıkarır. Kim başkasının kusurunu affederse kendi kusuru da affedilir. Kim iffetli olursa Allah onun ailesini de iffetli kılar. Kim öfkesini yenerse Allah ona ecrini verir. Kim de bir musibete karşı sabrederse Allah ona bu musibeti bir şekilde telafi eder. Kim gösteriş için amel ederse, Allah (kıyamet gününde) onun gösteriş ettiğini herkese gösterir. Kim de sabrederse Allah ona kat kat sevap verir, kim de Allah'a asi olursa Allah onu azaplandırır." Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Allahım! Beni ve ümmetimi bağışla"* dedi ve: *"Allah'tan sizin ve benim için bağışlanma dilerim"* diye dua etti.[1]

بَابُ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ بِتَبُوك، وَدُعَائِهِ عَلَى مَنْ مَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ، ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk'te Namaz Kılması, Önünden Geçen Kişiye Beddua Etmesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ: الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَنْبَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ مَوْلًى لِيَزِيدَ بْنِ نِمْرَانَ، عن يزيد ابْنِ نِمْرَانَ، قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلًا بِتَبُوكَ مُقْعَدًا، فَقَالَ: مَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَا عَلَى حِمَارٍ، وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ: اللهُمَّ اقْطَعْ أَثَرَهُ فَمَا مَشَيْتُ عَلَيْهَا بَعْدُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ حَيْوَةَ، عَنْ سَعِيدٍ، بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ، زَادَ فَقَالَ: قَطَعَ صَلَاتَنَا قَطَعَ اللهُ أَثَرَهُ .

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/13, 14).

Yezîd b. Nimrân der ki: Tebûk'te kötürüm bir adam gördüm. Bu kişi bu durumunu: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken merkep üzerinde önünden geçtim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Allahım! Onun (ayak) izini kes*» diye beddua edince artık yürüyemez oldum" diye anlatıyordu.[1]

Ebû Dâvud'un, Kesîr b. Ubeyd'den bildirdiğine göre İbn Hayve bunu Saîd kanalıyla aynı isnâd ve mânâ ile: "Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «***O bizim namazımızı kesti, Allah da onun (ayak) izini kessin***» buyurdu" şeklinde rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ، وَسُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، قَالَا: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ نَزَلَ بِتَبُوكَ وَهُوَ حَاجٌّ فَإِذَا رَجُلٌ مُقْعَدٌ فَسَأَلْتُهُ عَنْ أَمْرِهِ فَقَالَ سَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَلَا تُحَدِّثْ بِهِ مَا سَمِعْتَ أَنِّي حَيٌّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَزَلَ بِتَبُوكَ إِلَى نَخْلَةٍ، فَقَالَ: هَذِهِ قِبْلَتُنَا، ثُمَّ صَلَّى إِلَيْهَا، قَالَ: فَأَقْبَلْتُ وَأَنَا غُلَامٌ أَسْعَى حَتَّى مَرَرْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا، فَقَالَ: قَطَعَ صَلَاتَنَا قَطَعَ اللهُ أَثَرَهُ [قَالَ] فَمَا قُمْتُ عَلَيْهِمَا إِلَى يَوْمِي هَذَا .

Saîd b. Ğazvân, babasından bildiriyor: Hac dönüşü Tebûk'e geldiğimde kötürüm bir adamla karşılaştım. Adama bu durumun sebebini sorduğumda şu karşılığı verdi: "Sana bir hadis nakledeceğim, ancak sen benim sağ olduğumu işittiğin sürece onu kimseye söylemeye. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'te bir hurma ağacının yanında konakladı ve: «***Bu (hurma ağacı) bizim kıble (cihetindeki sütre)mizdir***» buyurdu. Sonra da (ona doğru) namaza durdu. Ben de o gençlik halimle koşarak geldim ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile hurma ağacının arasından geçtim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «***O bizim namazımızı kesti, Allah da onun (ayak) izini kessin***» buyurdu. Ben de bugüne kadar bir daha ayağa kalkamadım."[3]

---

[1] Ebû Dâvud (705).

[2] Ebû Dâvud (706).

[3] Ebû Dâvud (707).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي صَلَاتِهِ بِتَبُوكَ عَلَى مُعَاوِيَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ اللَّيْثِيِّ ﷺ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ بِالْمَدِينَةِ

Muâviye b. Muâviye el-Leysî'nin Medine'de Vefat Ettiği Gün Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk'te Cenaze Namazını Kılması

أَخْبَرَنَا أبو محمد: عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قال: أخبرنا أبو سعيد ابن الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْعَلَاءُ أَبُو مُحَمَّدٍ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مالك، قَالَ:كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِتَبُوكَ، فَطَلَعَتِ الشَّمْسُ بِضِيَاءٍ وَشُعَاعٍ وَنُورٍ، لَمْ أَرَهَا طَلَعَتْ فِيمَا مَضَى [فَأَتَى جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ يَا جِبْرِيلُ مَا لِي أَرَى الشَّمْسَ الْيَوْمَ طَلَعَتْ بِضِيَاءٍ وَنُورٍ وَشُعَاعٍ لَمْ أَرَهَا طَلَعَتْ فِيمَا مَضَى] ، فَقَالَ: ذَاكَ أَنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ مُعَاوِيَةَ اللَّيْثِيَّ مَاتَ بِالْمَدِينَةِ الْيَوْمَ، فَبَعَثَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ، قَالَ: وَفِيمَ ذَاكَ؟ قَالَ: كَانَ يُكْثِرُ قِرَاءَةَ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَفِي مَمْشَاهُ وَقِيَامِهِ وَقُعُودِهِ، فَهَلْ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ أَقْبِضَ لَكَ الْأَرْضَ فَتُصَلِّيَ عَلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ:فَصَلَّى عَلَيْهِ ثُمَّ رجع.

تَابَعَهُ فِي بَعْضِ هَذَا الْمَتْنِ مَحْبُوبُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ أَنَسٍ.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tebûk'teydik. Bir sabah Güneş öyle parlak ve ışıklı bir şekilde doğdu ki daha önce böyle doğduğunu görmüş değildik. (Onun bu kadar ışıklı ve parlak bir şekilde doğuşunu hayretle izlerken) Cibrîl, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl'e: *"Neden Güneş daha önce hiç görmediğim bir şekilde bu kadar aydınlık, ışıklı ve parlak doğdu?"* diye sorunca, Cibrîl: "Çünkü bugün Medine'de Muâviye b. Muâviye el-Leysî vefat etti. Yüce Allah da cenaze namazını kılmak üzere yetmiş bin melek gönderdi" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Ey Cibrîl!) Bunun sebebi nedir?"* diye sorunca, Cibrîl: "Çünkü İhlâs Sûresi'ni çokça okurdu. Ayakta, otururken, yürürken, gece, gündüz her zaman bu sûreyi okurdu. Ey Allah'ın Resûlü! Yeryüzünü senin için dürüp de onun namazını kılmak ister misin?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi ve onun namazını kılıp geri döndü.

Mahbûb b. Hilal bunu Atâ b. Ebî Meymûne kanalıyla Enes'ten rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.

أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَحْبُوبُ بْنُ هِلَالٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، يَعْنِي عَطَاءً، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ- عَلَيْهِ السَّلَامُ- فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ مات معاية بْنُ مُعَاوِيَةَ الْمُزَنِيُّ، أَفَتُحِبُّ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَضَرَبَ بِجَنَاحِهِ، فَلَمْ تَبْقَ مِنْ شَجَرَةٍ وَلَا أَكَمَةٍ إِلَّا تَضَعْضَعَتْ لَهُ، قَالَ: فَصَلَّى عَلَيْهِ وَخَلْفَهُ صَفَّانِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فِي كُلِّ صَفٍّ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، قَالَ قُلْتُ: يَا جِبْرِيلُ! بِمَ نَالَ هَذِهِ الْمَنْزِلَةَ مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: مَحَبَّةَ ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ يقرأها قَائِمًا، وَقَاعِدًا، وَذَاهِبًا، وَجَائِيًا، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ . قَالَ عُثْمَانُ: سَأَلْتُ أَبِي أَيْنَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ؟ قَالَ: بِغَزْوَةِ تَبُوكَ بِالشَّامِ، وَمَاتَ مُعَاوِيَةُ بِالْمَدِينَةِ، وَرُفِعَ لَهُ سَرِيرُهُ حَتَّى نَظَرَ إِلَيْهِ وَصَلَّى عليه.

Enes anlatıyor: Cibrîl geldi ve: "Ey Muhammed! Muâviye b. Ebî Muâviye el-Müzenî vefat etti. Onun cenaze namazını kılmak ister misin?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* buyurunca, Cibrîl kanatlarını vurdu ve bütün ağaçlar ve tepeler yere kapandılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de, Muâviye'nin cenaze namazını kıldı. Arkasında meleklerden iki saf vardı ve her safta yetmiş bin melek bulunmaktaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Cibrîl! Muâviye, Yüce Allah katında bu mertebeye ne ile ulaştı?"*** diye sorunca, Cibrîl: "İhlâs Suresi'ni sevdiğinden dolayı ulaştı. O ayakta, otururken, yürürken, giderken, gelirken her hâlükarda bu sûreyi okurdu" karşılığını verdi.[1]

Osmân der ki: Babama: "O sırada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) nerede idi?" dediğimde: "Tebûk gazvesinde, Şam'da idi. Muâviye'nin tabutu (gökyüzüne Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) görebileceği şekilde) refedildi ve namazını kıldı" karşılığını verdi.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/14, 15).

بَابُ ذِكْرِ كِتَابِهِ لِيُحَنَّةَ بْنِ رُؤْبَةَ وَكِتَابِهِ لِأَهْلِ جَرْبَاءَ وَأَذْرُحَ وَهُوَ بِتَبُوكَ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'te İken Yuhanna b. Ru'be'ye ve Cerbâ Ahalisi İle Ezruh Halkına Eman Konusunda Belge Yazması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ:فَلَمَّا انْتَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى تَبُوكَ أَتَاهُ يُحَنَّةُ بْنُ رُؤْبَةَ صَاحِبُ أَيْلَةَ ، فَصَالَحَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَأَعْطَاهُ الْجِزْيَةَ، وَأَتَاهُ أَهْلُ جَرْبَاءَ وَأَذْرُحَ فَأَعْطَوْهُ الْجِزْيَةَ، وَكَتَبَ رَسُولُ الله ﷺ كِتَابًا فَهُوَ عِنْدَهُمْ، فَكَتَبَ لِيُحَنَّةَ بْنَ رُؤْبَةَ:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ أَمَنَةٌ مِنَ اللهِ وَمُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ لِيُحَنَّةَ ابن رُؤْبَةَ، وَأَهْلِ أَيْلَةَ أَسَاقِفَتِهِمْ وَسَائِرِهِمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ لَهُمْ ذِمَّةُ اللهِ وَذِمَّةُ النبي ﷺ ، وَمَنْ كَانَ مَعَهُ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ وَأَهْلِ الْيَمَنِ، وَأَهْلِ الْبَحْرِ فَمَنْ أَحْدَثَ مِنْهُمْ حَدَثًا، فَإِنَّهُ لَا يَحُولُ مَالُهُ دُونَ نَفْسِهِ، وَأَنَّهُ طَيِّبٌ لِمَنْ أَخَذَهُ مِنَ النَّاسِ، وَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ أَنْ يُمْنَعُوا مَا يُرِيدُونَهُ، وَلَا طَرِيقًا يُرِيدُونَهُ مِنْ بَرٍّ أَوْ بَحْرٍ» .

هَذَا كِتَابُ جُهَيْمِ بْنِ الصَّلْتِ وَشُرَحْبِيلَ بْنِ حَسَنَةَ، بِإِذْنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَكَتَبَ لِأَهْلِ جَرْبَاءَ وَأَذْرُحَ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ رسول الله ﷺ لِأَهْلِ أَذْرُحَ أَنَّهُمْ آمِنُونَ بِأَمَانِ اللهِ وَأَمَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَأَنَّ عَلَيْهِمْ مِائَةَ دِينَارٍ فِي كُلِّ رَجَبٍ وَافِيَةً طَيِّبَةً، وَاللهُ كَفِيلٌ عَلَيْهِمْ بِالنُّصْحِ وَالْإِحْسَانِ إِلَى الْمُسْلِمِينَ، وَمَنْ لَجَأَ إِلَيْهِمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الْمَخَافَةِ وَذَكَرَ بَاقِيَ الْكِتَابِ، قَالَ: وَأَعْطَى النَّبِيُّ ﷺ أَهْلَ أَيْلَةَ بُرْدَةً مَعَ كِتَابِهِ الَّذِي كَتَبَ لَهُمْ أَمَانًا لَهُمْ، فَاشْتَرَاهُ أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللهِ بْنُ محمد بثلاثمائة دينار .

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَعَا خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَبَعَثَهُ إِلَى أُكَيْدِرِ دُومَةَ.

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'e geldiği zaman, ona Eyle hükümdarı Yuhanna b. Ru'be geldi. Hz. Peygamber ile barış antlaşması yaptı kendisine cizye ödedi. Cerbâ ve Ezruh halkı da gelip kendisine cizye

ödediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bir antlaşma yazısı yazdı. Bu yazı da hâlen onların yanında bulunmaktadır.

Yuhanna b. Ru'be'ye şöyle yazdı: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah'tan ve Allah Resûlü Muhammed'den, Yuhanna b. Ru'be'ye karada ve denizde Eyle halkı için bir güvencedir. Onlara Allah'ın ahdi ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ahdi vardır. Onlarla beraber olan Şam halkı, Yemen halkı ve Bahreyn halkı için de bu ahitler vardır. Onlardan kim bir hadise çıkarırsa onun malı, canını kurtarmaz ve o zaman malları insanlara helal olur. İçmek istedikleri hiçbir su ve karada veya denizde geçmek istedikleri hiçbir yolu insanlardan yasaklamayacaklardır." Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) izni ile Cuheym b. es-Salt ve Şurahbîl b. Hasene'nin yazısıdır.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cerbâ ve Ezruh halkına şu yazıyı yazdı: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah Resûlü Muhammed'den Cerbâ ve Ezruh halkına yazılan bir yazıdır. Onlar, Allah'ın emanı ve Muhammed'in emanı altındadırlar (güvendedirler). Buna karşılık onlar, her Receb ayında yüz dinar vereceklerdir. Onların Müslümanlara ve onlara iltica eden Müslümanlara ihsan ve öğüt ile davranacakları hususunda onlara karşı Allah kefildir." Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Eyle halkına yazısıyla birlikte eman olarak abasını da onlara verdi.

Ravi der ki: "Daha sonra Ebu'l-Abbâs Abdullah b. Muhammed, bu abayı onlardan üç yüz dinara satın aldı."

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i çağırıp onu Dûma valisi Ukeydir'e gönderdi.

بَابُ بُعِثَ النَّبِيُّ ﷺ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ إِلَى أُكَيْدِرِ دُومَةَ ، وَمَا ظَهَرَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ وُجُودِهِ وَهُوَ يَصِيدُ الْبَقَرَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i, Dûma Valisi Ukeydir'e Göndermesi; Onu Sığır Avlarken Bulacağını Bildirmesinin Peygamberlik Mucizelerinden Olması

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ رُومَانَ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ إِلَى أُكَيْدِرَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ رَجُلٌ مِنْ كِنْدَةَ، كَانَ مَلِكًا عَلَى

دُومَةَ، وَكَانَ نَصْرَانِيًّا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِخَالِدٍ: إِنَّكَ سَتَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ، فَخَرَجَ خَالِدٌ حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ حِصْنِهِ مَنْظَرَ الْعَيْنِ فِي لَيْلَةٍ مُقْمِرَةٍ صَافِيَةٍ، وَهُوَ عَلَى سَطْحٍ وَمَعَهُ امْرَأَتُهُ، فَأَتَتِ الْبَقَرُ تَحُكُّ بِقُرُونِهَا بَابَ الْقَصْرِ، فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ: هَلْ رَأَيْتَ مِثْلَ هَذَا قَطُّ؟ قَالَ: لَا وَاللهِ، قَالَتْ: فَمَنْ يَتْرُكُ مِثْلَ هَذَا؟ قَالَ: لَا أَحَدَ، فَنَزَلَ فَأَمَرَ بِفَرَسِهِ فَأُسْرِجَ لَهُ ، وَرَكِبَ مَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ فِيهِمْ أَخٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ: حَسَّانُ، فَخَرَجُوا مَعَهُمْ بِمَطَارِدِهِمْ فَتَلَقَّتْهُمْ خَيْلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَخَذَتْهُ وَقَتَلُوا أَخَاهُ حَسَّانَ، وَكَانَ عَلَيْهِ قَبَاءٌ دِيبَاجٍ مخوص بِالذَّهَبِ فَاسْتَلَبَهُ إِيَّاهُ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، فَبَعَثَ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَبْلَ قُدُومِهِ عَلَيْهِ، ثُمَّ إِنَّ خَالِدًا قَدِمَ بِالْأُكَيْدِرِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَحَقَنَ لَهُ دَمَهُ، وَصَالَحَهُ عَلَى الْجِزْيَةِ، وَخَلَّى سَبِيلَهُ، فَرَجَعَ إِلَى قَرْيَتِهِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ طَيِّءٍ يُقَالُ لَهُ بُجَيْرُ بْنُ بُجْرَةَ يَذْكُرُ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِخَالِدٍ إِنَّكَ سَتَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ وَمَا كَانَتْ صَنْعَةُ الْبَقَرَةِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى اسْتَخْرَجَتْهُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

تَبَارَكَ سَائِقُ الْبَقَرَاتِ إِنِّي   رَأَيْتُ اللهَ يَهْدِي كُلَّ هَادِ

فَمَنْ يَكُ حَائِدًا عَنْ ذِي تَبُوكٍ   فَإِنَّا قَدْ أُمِرْنَا بِالْجِهَادِ

[زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ وَلَيْسَ فِي رِوَايَتِنَا، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَفْضُضِ اللهُ فَاكَ، فَأَتَى عَلَيْهِ تِسْعُونَ سَنَةً فَمَا تَحَرَّكَ لَهُ ضِرْسٌ وَلَا سِنٌّ] .

İbn İshâk der ki: Yezîd b. Rûmân ile Abdullah b. Ebî Bekr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i Kinde'den, Ukeydir b. Abdilmelik'e gönderdi. Bu kişi Dûma kralıydı ve hıristiyandı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hâlid'e: *"Onu sığır avlarken bulacaksın"* dedi. Hâlid yola çıkıp Ukeydir'in kalesini görebileceği bir yere geldi. Ay ışığının olduğu bir gece Ukeydir hanımıyla beraber damdayken, bir sığır gelip kalenin kapısına sürtünmeye başladı. Hanımı: "Daha önce bunun gibisini gördün mü?" diye sorunca, Ukeydir: "Vallahi hayır" cevabını verdi. Hanımı: "Bunun gibisini kim bırakır?" diye sorunca, Ukeydir: "Hiç kimse" deyip damdan inerek atının hazırlanmasını emretti. At eyerlenince Ukeydir atına binip, aralarında Hassan adındaki kardeşinin de olduğu ailesinden bir grupla ellerinde mızraklarla çıktı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) süvarileri onları karşılayıp yakaladılar ve

kardeşi Hassân'ı öldürdüler. Ukeydir'in üzerinde altınla işlenmiş ipek bir kaftan vardı. Hâlid b. el-Velîd bu kaftanı onun üzerinden çıkarıp kendisi Medine'ye gelmeden önce Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi

Sonra Hâlid, Ukeydir'i Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun canını bağışlayıp cizye almak şartıyla barış anlaşması yaptı ve onu serbest bıraktı. O da köyüne geri döndü. Tayy kabilesinden kendisine Buceyr b. Bucre denilen bir adam, bu konuda şöyle dedi:

"Ne mübarektir sığırları güden

Allah'tır her hidayetçiyi hidayet eden

Kim Tebûk'un sahibinden saparsa

Biz cihad ile emr olunmuş kimseleriz."

Bir başkası bunu bizim rivayetimizde olmayan bir ziyade ile: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Allah senin ağzını asla kapatmasın»*** buyurdu. Buceyr doksan yaşına geldiği halde ağzından hiçbir diş düşmemişti" şeklinde rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ:حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ:وَلَمَّا تَوَجَّهَ رسول الله ﷺ قَافِلًا إِلَى الْمَدِينَةِ، بَعَثَ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فِي أربع مائة وَعِشْرِينَ فَارِسًا إِلَى أُكَيْدِرَ دُومَةِ الْجَنْدَلِ، فَلَمَّا عَهِدَ إِلَيْهِ عَهْدَهُ قَالَ خَالِدٌ: يَا رَسُولَ اللهِ! كَيْفَ بِدُومَةِ الْجَنْدَلِ وَفِيهَا أُكَيْدِرُ وَإِنَّمَا نَأْتِيهَا فِي عِصَابَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَعَلَّ اللهَ- عَزَّ وَجَلَّ- يُلَقِّيكَ أُكَيْدِرَ أَحْسَبُهُ قَالَ: يَقْتَنِصُ فَتَقْتَنِصُ الْمِفْتَاحَ وَتَأْخُذَهُ فَيَفْتَحُ اللهُ لَكَ دُومَةَ. فَسَارَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ حَتَّى إِذَا دَنَا مِنْهَا نَزَلَ فِي أَدْبَارِهَا لِذِكْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ: لَعَلَّكَ تَلْقَاهُ يَصْطَادُ، فَبَيْنَمَا خَالِدٌ وَأَصْحَابُهُ فِي مَنْزِلِهِمْ لَيْلًا إِذ أقبلت الْبَقَرُ حَتَّى جَعَلَتْ تَحْتَكُّ بِبَابِ الْحِصْنِ، وَأُكَيْدِرُ يَشْرَبُ وَيَتَغَنَّى فِي حِصْنِهِ بَيْنَ امْرَأَتَيْهِ، فَاطَّلَعَتْ إِحْدَى امْرَأَتَيْهِ فَرَأَتِ الْبَقَرَ تَحْتَكُّ بِالْبَابِ، وَالْحَائِطِ. فَقَالَتِ: امْرَأَتُهُ: لَمْ أَرَ كَاللَّيْلَةِ فِي اللَّحْمِ، قَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ فَقَالَتْ: هَذِهِ الْبَقَرَةُ تَحْتَكُّ بِالْبَابِ وَالْحَائِطِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ أُكَيْدِرُ ثَارَ فَرَكِبَ عَلَى فَرَسٍ لَهُ مُعَدَّةٍ، وَرَكِبَ عَلَمَتُهُ

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/139).

وَأَهْلُهُ فَطَلَبَهَا حَتَّى مَرَّ بِخَالِدٍ وَأَصْحَابِهِ فَأَخَذُوهُ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ فَأَوْثَقُوهُمْ، وَذَكَرَ خَالِدٌ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقَالَ خَالِدٌ لِأُكَيْدِرَ: أَرَأَيْتَكَ إِنْ أَجَرْتُكَ تَفْتَحُ لِي دُومَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَانْطَلَقَ حَتَّى دَنَا مِنْهَا، فَثَارَ أَهْلُهَا وَأَرَادُوا أَنْ يَفْتَحُوا لَهُ فَأَبَى عَلَيْهِمْ أَخُوهُ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ قَالَ لِخَالِدٍ: أَيُّهَا الرَّجُلُ خَلِّنِي فَلَكَ اللهُ لَأَفْتَحَنَّهَا لَكَ إِنَّ أَخِي لَا يَفْتَحُهَا لِي مَا عَلِمَ أَنِّي فِي وَثَاقِكَ، فَأَرْسَلَهُ خَالِدٌ فَفَتَحَهَا لَهُ، فَلَمَّا دَخَلَ أَوْثَقَ أَخَاهُ وَفَتَحَهَا لِخَالِدٍ، ثُمَّ قَالَ: اصْنَعْ مَا شِئْتَ، فَدَخَلَ خَالِدٌ وَأَصْحَابُهُ فَذَكَرَ خَالِدٌ لَهُ قَوْلَ رسول الله ﷺ، وَالَّذِي أَمَرَهُ، فَقَالَ لَهُ أُكَيْدِرُ: وَاللهِ مَا رَأَيْتُهَا قَطُّ جَاءَتْنَا إِلَّا الْبَارِحَةَ يُرِيدُ الْبَقَرَ، وَلَقَدْ كُنْتُ أُضَمِّرُ لَهَا إِذَا أَرَدْتُ أَخْذَهَا، فَأَرْكَبُ لَهَا الْيَوْمَ وَالْيَوْمَيْنِ، وَلَكِنْ هَذَا الْقَدَرُ ثُمَّ قَالَ: يَا خَالِدُ إِنْ شِئْتَ حَكَّمْتُكَ، وَإِنْ شِئْتَ حَكَّمْتَنِي. فَقَالَ خَالِدٌ: بَلْ نَقْبَلُ مِنْكَ مَا أَعْطَيْتَ، فَأَعْطَاهُمْ ثَمَانِمِائَةٍ مِنَ السَّبْيِ، وَأَلْفَ بَعِيرٍ، وَأَرْبَعِمِائَةِ دِرْعٍ، وَأَرْبَعِمِائَةِ رُمْحٍ، وَأَقْبَلَ خَالِدٌ بِأُكَيْدِرَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ [وَأَقْبَلَ مَعَهُ يُحَنَّةُ بْنُ رُومَةَ عَظِيمُ أَيْلَةَ، فَقَدِمَ عَلَى رَسُولِ الله ﷺ وَاتَّفَقَ أَنْ يَبْعَثَ إِلَيْهِ كَمَا بَعَثَ إِلَيَّ أُكَيْدِرُ فَاجْتَمَعَا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ] وَقَاضَاهُمَا عَلَى قَضِيَّةِ دُومَةِ [الْجَنْدَلِ] وَعَلَى تَبُوكَ وَعَلَى أَيْلَةَ، وَعَلَى تَيْمَاءَ، وكتب لهما كتابا .

Urve anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye dönüşü sırasında Hâlid b. el-Velîd'i dört yüz yirmi süvari ile Dûmetu'l-Cendel'deki Ukeydir'e gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine vasiyetlerde bulunduktan sonra Hâlid: "Ey Allah'ın Resûlü! Müslümanlardan bir grupla gitmişken ve Dûmetu'l-Cendel'de Ukeydir gibi biri varken biz orasını nasıl ele geçirelim?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan ümid edilir ki sen Ukeydir'i ava çıkmış bulursun! Kendisini yakalayıp kalenin anahtarını ondan alırsın ve gider kalenin kapısını açıp orayı fethedersin"* buyurdu.

Hâlid yola çıkıp Dûmetu'l-Cendel yakınlarına kadar geldi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümid edilir ki sen onu ava çıkmış bulursun"* buyruğundan dolayı beklemeye başladı. Hâlid askerleriyle birlikte beklerken bir sığır gelip kalenin kapısına sürtünmeye başladı. Ukeydir ise kalesinde iki karısı arasında içkisini içerek şarkı mırıldanmakta idi. Kadınlarından biri dışarı baktığında, bir sığırın kale kapısına ve duvarına sürtünmekte olduğunu gördü. Bunun üzerine: "Böylesi etli bir sığırı şimdiye kadar hiç görmemiştim" dedi. Ukeydir: "Neden ki?" deyince: "Şu sığır kapıya ve duvara sürtünmektedir" karşılığını

verdi. Ukeydir bu durumu görünce kaleden inerek atını hazırlattı, hizmetçileri ve kendi ev halkından bazıları ile birlikte o sığırı avlamaya çıktı. Biraz gidince Hâlid ve askerleri ile karşılaştı. Hâlid, onları ele geçirip teslim aldı ve ellerini bağladı. Hâlid, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine söylemiş olduğu şeyi hatırladı ve Ukeydir'e: "Eğer seni himayem altına alırsam bana Dûma kapısını açar mısın?" dedi. O da: "Evet" karşılığını verdi.

Kalenin yanına geldiklerinde halk hareketlenip kapıyı açmak istediler. Ama kardeşi onlara karşı geldi. Ukeydir durumu görünce Hâlid'e: "Ey adam! Beni çöz, Allah'a and olsun kapıyı sana açacağım. Kardeşim benim senin elinde bağlı olduğumu bildiği sürece kapıyı açtırmayacaktır" dedi. Hâlid, Ukeydir'i serbest bırakınca kaleye girip kardeşini bağladı ve kapıyı Hâlid'e açtı. Sonra da: "Şimdi dilediğini yap" dedi. Hâlid ve askerleri içeri girdiler. Sonra Ukeydir: "Ey Hâlid! Sulh için istersen ben senin hükmüne razı olayım, istersen sen benim hükmüme razı ol!" deyince, Hâlid: "Biz senin vereceğin şeyi kabul ediyoruz" karşılığını verdi. O da ellerinde bulunan sekiz yüz esir, bin sığır, dört yüz zırh ve dört yüz mızrağı verdi.

Hâlid b. el-Velîd, Ukeydir'i alıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Eyle'nin lideri Yuhanna b. Rûme de onunla beraber geldi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ukeydir'e gönderdiği gibi kendisine de asker göndereceğinden endişe etmişti. İkisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda bir araya geldiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlarla Dûmetu'l Cendel, Tebûk, Eyle ve Teymâ üzerine bir hüküm verdi. Onlara bir de belge yazdı.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَوْسٍ الْقَيْسِيِّ، عَنْ بِلَالِ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ ﷺ عَلَى الْمُهَاجِرِينَ إِلَى دُومَةِ الْجَنْدَلِ، وبَعْثَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ عَلَى الْأَعْرَابِ مَعَهُ، وَقَالَ: انْطَلِقُوا فَإِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ أُكَيْدِرَ دُومَةَ [الْجَنْدَلِ] يَقْتَنِصُ الْوَحْشَ، فَخُذُوهُ أَخْذًا فَابْعَثُوا بِهِ إِلَيَّ وَلَا تَقْتُلُوهُ وَحَاصِرُوا أَهْلَهَا، فَانطَلَقُوا فَوَجَدُوا أُكَيْدِرَ دُومَةَ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَخَذُوهُ، فَبَعَثُوا بِهِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَحَاصَرُوهُمْ، فَقَالَ لَهُمْ أَبُو بَكْرٍ: تَجِدُونَ ذِكْرَ مُحَمَّدٍ فِي الْإِنْجِيلِ؟ قَالُوا: مَا نَجِدُ لَهُ ذِكْرًا! قَالَ: بَلَى، وَالَّذِي نَفْسِي فِي يَدِهِ إِنَّهُ لَفِي

[1] İbn Kesîr, *Târih* (5/17).

إِنْجِيلِكُمْ مَكْتُوبٌ كَهَيْئَةِ قَرَشَتْ وَلَيْسَ بِقَرَشَتْ، فَانْظُرُوا فَنَظَرُوا، فَقَالُوا: نَجِدُ الشَّيْطَانَ خَطَّ خَطْرَةً بِقَلَمٍ لَا نَدْرِي مَا هِيَ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ: أَكَفَرَ هَؤُلَاءِ يَا أَبَا بَكْرٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، وَأَنْتُمْ سَتَكْفُرُونَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ مُسَيْلِمَةَ قَالَ ذَلِكَ الرَّجُلُ لِأَبِي بَكْرٍ: هَذَا الَّذِي قُلْتَ لَنَا يَوْمَ دُومَةِ الْجَنْدَلِ، أَنَّا سَنَكْفُرُ. فَقَالَ: لَا ولكن أخرياتكم.

Bilâl b. Yahya der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'i, Muhacirlerin komutanı olarak Dûmetu'l-Cendel'e gönderdi. Hâlid b. el-Velîd'i de kendisiyle birlikte bedevilerin komutanı olarak gönderdi. Onlara: *"Yola çıkın. Dûmetu'l-Cendel'de Ukeydir'i vahşi hayvan avlanıyorken bulacaksınız. Onu yakalayın ve bana gönderin. Onu öldürmeyin, ailesini de kuşatın"* buyurdu. Yola çıktılar ve Ukeydir Dûma'yı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi buldular. Bunun üzerine onu yakaladılar ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler. Ailesini de kuşatma altına aldılar. Ebû Bekr onlara: "İncil'de Muhammed'in zikredildiğini görüyor musunuz?" deyince: "Onun zikredildiğini görmüyoruz" karşılığını verdiler. Ebû Bekr: "Hayır, canım elinde olana yemin olsun ki o İncil'inizde silik de olsa yazılı olduğunu göreceksiniz, ama aslında silik değil. İsterseniz bakın" dedi. Baktıklarında: "Şeytanın kalemle bir şeyler çizdiğini görüyoruz, ancak ne olduğunu bilmiyoruz" dediler. Bunun üzerine Muhacirlerden bir kişi: "Ey Ebû Bekr! Bunlar kâfir oldular mı?" diye sorunca, Ebû Bekr: "Evet, sizler de kâfir olacaksınız" karşılığını verdi. Müseylime gününde bu adam Ebû Bekr'e: "Bize Dûmetu'l-Cendel günü: "Sizler de kâfir olacaksınız" demen işte buydu" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Hayır, ancak onlar sizden başkalarıdır" karşılığını verdi.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي سَبَبِ خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى تَبُوكَ
وَسَبَبِ رُجُوعِهِ إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ فِيهِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk'e Çıkmasının ve Geri Dönmesinin Sebebi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ بَهْرَامَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ أَنَّ الْيَهُودَ أَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ يَوْمًا فَقَالُوا: يَا أَبَا الْقَاسِمِ! إِنْ كُنْتَ صَادِقًا أَنَّكَ نَبِيٌّ

فَالحَقْ بِالشَّامِ، فَإِنَّ الشَّامَ أَرْضُ الْمَحْشَرِ، وَأَرْضُ الأَنْبِيَاءِ، فَصَدَّقَ مَا قَالُوا فَغَزَا غَزْوَةَ تَبُوكَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الشَّامَ فَلَمَّا بَلَغَ تَبُوكَ أَنْزَلَ اللهُ- عَزَّ وَجَلَّ- آيَاتٍ مِنْ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ بَعْدَ مَا خُتِمَتِ السُّورَةُ: ﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذاً لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا سُنَّةَ مَن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِن رُّسُلِنَا وَلاَ تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلاً﴾. فَأَمَرَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِالرُّجُوعِ إِلَى الْمَدِينَةِ، وَقَالَ: فِيهَا مَحْيَاكَ وَمَمَاتُكَ، وَمِنْهَا تُبْعَثُ، ثُمَّ قَالَ:﴿ أَقِمِ الصَّلاَةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾. فَرَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَمَرَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: سَلْ رَبَّكَ- عَزَّ وَجَلَّ- فَإِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ مَسْأَلَةً، وَكَانَ جِبْرِيلُ لَهُ نَاصِحًا وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَهُ مُطِيعًا، فَقَالَ: «مَا تَأْمُرُنِي أَنْ أَسْأَلَ» ، فَقَالَ: ﴿قُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ، وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نصيرا﴾ فَهَؤُلَاءِ الآيَاتُ نَزَلْنَ عَلَيْهِ فِي رَجْعَتِهِ مِنْ تَبُوكَ .

Abdurrahman b. Ğanm der ki: Bir gün Yahudiler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Eğer gerçekten sen peygamber isen Şam'a git. Orası mahşer yeri ve peygamberlerin yurdudur" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların dediklerini doğrulayarak Tebûk gazvesine çıktı. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Şam'ı almak istiyordu. Tebûk'e vardığı zaman Yüce Allah İsrâ Suresi inip bitmiş iken bu sûrede kendisine: **"Seni o yerden (Mekke'den) sürüp çıkarmak için neredeyse seni sıkıştıracaklardı. Bunu yapabilselerdi, senin ardından orada pek az kalırlardı. Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimiz hakkındaki kanun böyledir. Bizim kanunumuzda hiçbir değişme bulamazsın"**[1] âyetlerini indirdi. Yüce Allah, Medine'ye geri dönmesini emrederek: "Senin hayatın, ölümün ve dirilişin orada olacaktır" buyurdu. Sonra da: **"Güneşin batıya yönelmesinden gecenin kararmasına kadar namaz kıl; sabah vakti de namaz kıl, zira sabah namazına melekler şahit olur. Geceleyin uyanıp, yalnız sana mahsus olarak fazladan teheccüd namaz kıl. Belki de Rabbin seni övülecek makama yükseltir"**[2] buyurdu.

---

[1] İsrâ Sur. 76, 77

[2] İsrâ Sur. 78, 79

Cibrîl kendisine: "Rabbinden iste, çünkü her peygamberin bir isteme hakkı vardır" dedi. Cibrîl, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir öğütçü ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl'e itaat eden biri idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne istememi istiyorsun?"* karşılığını verdi. Cibrîl: "**De ki: Rabbim! Beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et; çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar. Katından beni destekleyecek bir kuvvet ver**"[1] dedi. Bu âyetler Resûlullaha (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk'ten döndüğü zaman indirildi.

بَابُ رُجُوعِ النَّبِيِّ ﷺ من تَبُوكَ، وَأَمْرِهِ بِهَدْمِ مَسْجِدِ الضِّرَارِ، وَمَكْرِ الْمُنَافِقِينَ بِهِ فِي الطَّرِيقِ وَعِصْمَةِ اللهِ تَعَالَى إِيَّاهُ وَإِطْلَاعِهِ عَلَيْهِ، ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk'ten Geri Dönmesi, Dırâr Mescidinin Yıkılmasını Emretmesi, Münafıkların Yolda Kendisine Tuzak Kurması, Yüce Allah'ın Kendisini Bundan Koruması, Bunu Kendisine Bildirmesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: وَرَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَافِلًا مِنْ تَبُوكَ إِلَى الْمَدِينَةِ، حَتَّى إِذَا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ مَكَرَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَتَآمَرُوا [عَلَيْهِ] أَنْ يَطْرَحُوهُ فِي عَقَبَةٍ فِي الطَّرِيقِ، فَلَمَّا بَلَغُوا الْعَقَبَةَ أَرَادُوا أَنْ يَسْلُكُوهَا مَعَهُ، فَلَمَّا غَشِيَهُمْ رَسُولُ الله ﷺ أُخْبِرَ خَبَرَهُمْ ، فَقَالَ: مَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَأْخُذَ بَطْنَ الْوَادِي فَإِنَّهُ أَوْسَعُ لَكُمْ، وَأَخَذَ النبي ﷺ الْعَقَبَةَ، وَأَخَذَ النَّاسُ بَطْنَ الْوَادِي إِلَّا النَّفَرَ الَّذِينَ مَكَرُوا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ لَمَّا سَمِعُوا بِذَلِكَ اسْتَعَدُّوا وَتَلَثَّمُوا، وَقَدْ هَمُّوا بِأَمْرٍ عَظِيمٍ، وَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ، وَعَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ، فَمَشِيَا مَعَهُ مَشْيًا، وَأَمَرَ عَمَّارًا أَنْ يَأْخُذَ بِزِمَامِ النَّاقَةِ، وَأَمَرَ حذيفة أن يسوقها فبينا هُمْ يَسِيرُونَ إِذْ سَمِعُوا بِالْقَوْمِ مِنْ وَرَائِهِمْ قَدْ غَشُوهُمْ

---

[1] İsrâ Sur. 80

فَغَضِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَأَمَرَ حُذَيْفَةَ أَنْ يَرُدَّهُمْ، وأبصر حُذَيْفَةُ غَضَبَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَرَجَعَ وَمَعَهُ مِحْجَنٌ، فَاسْتَقْبَلَ وُجُوهَ رَوَاحِلِهِمْ، فَضَرَبَهَا ضَرْبًا بِالْمِحْجَنِ، وَأَبْصَرَ الْقَوْمَ وَهُمْ مُتَلَثِّمُونَ، لَا يَشْعُرُ إِنَّمَا ذَلِكَ فِعْلُ الْمُسَافِرِ، فَرَعَّبَهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ حِينَ أَبْصَرُوا حُذَيْفَةَ، وَظَنُّوا أَنَّ مَكْرَهُمْ قَدْ ظَهَرَ عَلَيْهِ، فَأَسْرَعُوا حَتَّى خَالَطُوا النَّاسَ، وَأَقْبَلَ حُذَيْفَةُ حَتَّى أَدْرَكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا أَدْرَكَهُ، قَالَ: اضْرِبِ الرَّاحِلَةَ يَا حُذَيْفَةُ، وَامْشِ أَنْتَ يَا عَمَّارُ، فَأَسْرَعُوا حَتَّى اسْتَوَى بِأَعْلَاهَا فَخَرَجُوا مِنَ الْعَقَبَةِ يَنْتَظِرُونَ النَّاسَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِحُذَيْفَةَ: هَلْ عَرَفْتَ يَا حُذَيْفَةُ مَنْ هَؤُلَاءِ الرَّهْطُ أَوِ الرَّكْبُ، أَوْ أَحَدًا مِنْهُمْ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ: عَرَفْتُ رَاحِلَةَ فُلَانٍ وَفُلَانٍ، وَقَالَ: كَانَتْ ظُلْمَةُ اللَّيْلِ، وَغَشِيتُهُمْ وَهُمْ مُتَلَثِّمُونَ، فَقَالَ ﷺ: هَلْ عَلِمْتُمْ مَا كَانَ شَأْنُ الرَّكْبِ وَمَا أَرَادُوا؟ قَالُوا: لَا وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: فَإِنَّهُمْ مَكَرُوا لِيَسِيرُوا مَعِي حَتَّى إِذَا أَظْلَمَتْ فِي الْعَقَبَةِ طَرَحُونِي مِنْهَا، قَالُوا: أَفَلَا تَأْمُرُ بِهِمْ يَا رَسُولَ اللهِ إِذَا جَاءَكَ النَّاسُ فَتَضْرِبَ أَعْنَاقَهُمْ؟ قَالَ: أَكْرَهُ أَنْ يَتَحَدَّثَ النَّاسُ وَيَقُولُوا إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ وَضَعَ يَدَهُ فِي أَصْحَابِهِ، فَسَمَّاهُمْ لَهُمَا، وَقَالَ: اكْتُمَاهُمْ .

Urve anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk savaşı sonrası Medine'ye dönüşe geçti. Yolun bir yerinde ashâbının içinden bazıları ona bir tuzak kurdular ve dağ yoluna girdiği vakit onu aşağıya atmak üzere anlaştılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dağ yolunun başına vardığı zaman onlar da onunla bu yoldan gitmek istediler. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kurdukları tuzaktan haberdar edildi. Bunun için: *"Dileyen vadinin içinden gitsin, orası daha geniş ve daha rahattır"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dağ yolunu tutunca ashâb da vadinin içinden gitmeye başladılar. Tuzak kuran grup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yola düştüğünü duyunca bu büyük işi gerçekleştirmek üzere yüzlerini kapattılar ve aynı yolu tuttular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe b. el-Yemân ile Ammâr b. Yâsir'e yanında yürümelerini söyledi. Ammâr'a devenin dizginlerinden tutmasını, Huzeyfe'ye de deveyi sürmesini söyledi.

Bu şekilde yol alırken arkadan hızlıca yaklaşan ayak sesleri işittiler. Yanlarına yaklaştıklarında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kızdı ve Huzeyfe'ye onları geri savmasını söyledi. Huzeyfe de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde öfkelendiğini görünce bastonunu alıp geriye döndü. Gelenlerin develerinin önünü kesti ve elindeki bastonla onların yüzüne vurdu. Develerin üzerinde

bulunanların da yüzlerinin kapalı olduğunu gördü. Yola çıkanların geneli bu şekilde yüzlerini kapalı tuttukları için herhangi bir şeyden şüphelenmedi. Bu münafıklar Huzeyfe'yi görünce Allah içlerine bir korku düşürdü. Hatta kurdukları tuzağın açığa çıktığını zannettiler ve hızlıca oradan ayrılıp diğer insanların arasına karıştılar. Huzeyfe tekrar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönünce, Allah Resûlü: *"Ey Huzeyfe! Sen deveyi vurup sür! Sen de ey Ammâr! Yürümeye devam et!"* buyurdu. Bu şekilde daha da acele ederek dağ yolunu aşıp yukarı çıktılar ve diğer insanların gelmelerini beklediler.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe'ye: *"Onların kim olduğunu gördün mü? Veya içlerinden tanıdığın biri oldu mu?"* diye sorunca, Huzeyfe: "Filan ile filan kişinin bineğini tanıdım" dedi. Münafıklar da bu saldırıyı gerçekleştirmek istediklerinde vakit geceydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki ne istediklerini, ne yapmaya çalıştıklarını öğrenebildin mi?"* diye sorunca, Huzeyfe: "Hayır! Vallahi bilmiyorum ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlar bana bir tuzak kurmuşlardı. Dağ yolunu benimle birlikte yürüyecek, üst taraftan da beni aşağıya atacaklardı"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman emret de geldiklerinde boyunlarını vuralım" dediler. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanların: «Muhammed artık kendi arkadaşlarını öldürmeye başladı» demelerini istemiyorum"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu tuzağı kuranların isimlerini Huzeyfe ile Ammâr'a söyledi ve: *"Kimselere söylemeyin"* buyurdu.[1]

وأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ:فَلَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الثَّنِيَّةَ نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللهِ ﷺ: أَنْ خُذُوا بَطْنَ الْوَادِي فَهُوَ أَوْسَعُ عَلَيْكُمْ، فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ أَخَذَ الثَّنِيَّةَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي مَكْرِ الْمُنَافِقِينَ بِنَحْوٍ مِمَّا ذَكَرْنَا فِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ إِلَى قَوْلِهِ لِحُذَيْفَةَ: هَلْ عَرَفْتَ مِنَ الْقَوْمِ أَحَدًا؟ فَقَالَ: لَا وَلَكِنِّي أَعْرِفُ رَوَاحِلَهُمْ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ اللهَ قَدْ أَخْبَرَنِي بِأَسْمَائِهِمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ، وَسَأُخْبِرُكَ بِهِمْ إِنْ شَاءَ اللهُ عِنْدَ وَجْهِ الصُّبْحِ، فَانْطَلِقْ إِذَا أَصْبَحْتَ فَاجْمَعْهُمْ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، قَالَ: ادْعُ «عَبْدَ اللهِ» أَظُنُّهُ ابْنَ سَعْدِ بْنِ أَبِي

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/19).

سَرْحٍ، وَفِي الْأَصْلِ عَبْدَ اللهِ بْنَ أُبَيٍّ، وَسَعْدَ بْنَ أَبِي سَرْحٍ إِلَّا أَنَّ ابْنَ إِسْحَاقَ ذَكَرَ قَبْلَ هَذَا أَنَّ ابْنَ أُبَيٍّ تَخَلَّفَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَلَا أَدْرِي كَيْفَ هَذَا.

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَأَبَا حَاضِرٍ الْأَعْرَابِيَّ، وَعَامِرًا وأبي عامر، والجلاس ابن سُوَيْدِ بْنِ الصَّامِتِ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ لَا نَنْتَهِي حَتَّى نَرْمِيَ مُحَمَّدًا مِنَ الْعَقَبَةِ اللَّيْلَةَ، وَلَئِنْ كَانَ مُحَمَّدٌ وَأَصْحَابُهُ خَيْرًا مِنَّا إِنَّا إِذًا لَغَنَمٌ وَهُوَ الرَّاعِي، وَلَا عَقْلَ لَنَا، وَهُوَ الْعَاقِلُ. وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْعُوَ مُجَمِّعَ بْنَ جَارِيَةَ، وفليح التَّيْمِيَّ، وَهُوَ الَّذِي سَرَقَ طِيبَ الْكَعْبَةِ، وَارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ، فَانْطَلَقَ هَارِبًا فِي الْأَرْضِ، فَلَا يُدْرَى أَيْنَ ذَهَبَ وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْعُوَ حُصَيْنَ بْنَ نُمَيْرٍ الَّذِي أَغَارَ عَلَى تَمْرِ الصَّدَقَةِ، فَسَرَقَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَيْحَكَ مَا حَمَلَكَ عَلَى هَذَا؟ قَالَ: حَمَلَنِي عَلَيْهِ أَنِّي ظَنَنْتُ أَنَّ اللهَ لَمْ يُطْلِعْكَ عَلَيْهِ، فَأَمَّا إِذْ أَطْلَعَكَ اللهُ عَلَيْهِ وَعَلِمْتَهُ فَإِنِّي أَشْهَدُ الْيَوْمَ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ، وَإِنِّي لَمْ أُؤْمِنْ بِكَ قَطُّ قَبْلَ السَّاعَةِ يَقِينًا، فَأَقَالَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَثْرَتَهُ، وَعَفَا عَنْهُ بِقَوْلِهِ الَّذِي قَالَ. وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْعُوَ طُعْمَةَ بْنَ أُبَيْرِقٍ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ عُيَيْنَةَ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ لِأَصْحَابِهِ اشْهَدُوا هَذِهِ اللَّيْلَةَ تَسْلَمُوا الدَّهْرَ كلّه، فو الله مَا لَكُمْ أَمْرٌ دُونَ أَنْ تَقْتُلُوا هَذَا الرَّجُلَ، فَدَعَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: وَيْحَكَ مَا كَانَ يَنْفَعُكَ مِنْ قَتْلِي لَوْ أَنِّي قُتِلْتُ، فَقَالَ عَدُوُّ اللهِ: يَا نَبِيَّ اللهِ! وَاللهِ لَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا أَعْطَاكَ اللهُ النَّصْرَ عَلَى عَدُوِّكَ، إِنَّمَا نَحْنُ بِاللهِ وَبِكَ، فَتَرَكَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ. وَقَالَ لِحُذَيْفَةَ ادْعُ مُرَّةَ بْنَ رَبِيعٍ وَهُوَ الَّذِي ضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى عَاتِقِ عَبْدِ اللهِ بن أبي، ثُمَّ قَالَ: تَمَطَّى، وَالنَّعِيمُ لَنَا مِنْ بَعْدِهِ كَائِنٌ نَقْتُلُ الْوَاحِدَ الْمُفْرَدَ، فَيَكُونُ النَّاسُ عَامَّةً بِقَتْلِهِ مُطْمَئِنِّينَ، فَدَعَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ: «وَيْحَكَ مَا حَمَلَكَ عَلَى أَنْ تَقُولَ الَّذِي قُلْتَ؟» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنْ كُنْتُ قُلْتُ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ إِنَّكَ لَعَالِمٌ بِهِ، وَمَا قُلْتُ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ. فَجَمَعَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُمُ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا الَّذِينَ حَارَبُوا اللهَ وَرَسُولَهُ، وَأَرَادُوا قَتْلَهُ، فَأَخْبَرَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقَوْلِهِمْ وَمَنْطِقِهِمْ وَسِرِّهِمْ وَعَلَانِيَتِهِمْ، وَأَطْلَعَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ نَبِيَّهُ عَلَى ذَلِكَ بِعِلْمِهِ، وَمَاتَ الِاثْنَا عَشَرَ مُنَافِقِينَ مُحَارِبِينَ لِلَّهِ [تَعَالَى] وَرَسُولِهِ وَذَلِكَ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَهَمُّوا بِما لَمْ يَنالُوا﴾ .

وَكَانَ أَبُو عَامِرٍ رَأْسَهُمْ وَلَهُ بَنَوْا مَسْجِدَ الضِّرَارِ، وَهُوَ الَّذِي كَانَ يُقَالُ لَهُ الرَّاهِبُ، فَسَمَّاهُ رَسُولُ الله ﷺ: «الْفَاسِقَ» ، وَهُوَ أَبُو حَنْظَلَةَ غَسِيلِ الْمَلَائِكَةِ فَأَرْسَلُوا إِلَيْهِ، فَقَدِمَ عَلَيْهِمْ

أَخْزَاهُ اللهُ وَإِيَّاهُمْ، وَانْهَارَتْ تِلْكَ الْبُقْعَةُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، وَقَالَ مُجَمِّعٌ حِينَ بَنَى الْمَسْجِدَ إِنَّ هَذَا الْمَسْجِدَ إِذَا بَنَيْنَاهُ اتَّخَذْنَاهُ لِسِرِّنَا وَنَجْوَانَا وَلَا يُزَاحِمُنَا فِيهِ أَحَدٌ فَنَذْكُرُ مَا شِئْنَا وَنُخَيِّلُ إِلَى أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ إِنَّمَا نُرِيدُ الْإِحْسَانَ.

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir tepeye varınca münadisi: "Vadinin içinden gidin, bu sizin için daha rahattır" diye seslendi. Sonrasında ravi münafıkların bu suikastını Urve'nin rivayetinde zikrettiğimiz gibi aktardı ve şöyle devam etti:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe'ye: ***"Bu kişilerden tanıdığın oldu mu?"*** buyurunca, Huzeyfe: "Hayır, ancak binekleri tanıdım" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Yüce Allah bana bu kişilerin ve babalarının adlarını bildirdi. Ben de bunları sana sabah olduğunda haber vereceğim. Şimdi git, sabahladığında onları toplarsın"*** buyurdu. Sabahladığımızda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Abdullah'ı, Sa'd b. Ebî Serh'i, Ebû Hâsir el-A'râbî'yi, Âmir'i, Ebû Âmir'i, Hulâs b. Süveyd b. es-Sâmit'i"*** çağırın buyurdu. —Ravi der ki: "Sanırım burada Abdullah derken İbn Sa'd b. Ebî Serh kastedilmiştir. Ancak İbn İshâk daha önce Ubey'in Tebûk gazvesinden geri kaldığını zikretmiştir. Burada ise neden böyle zikredildiğini de bilmiyorum.— Hulâs b. Süveyd b. es-Sâmit: "Bu gece Muhammed'i tepeden aşağıya atmadan bırakmayacağız. Eğer Muhammed ve ashâbı bizden hayırlı ise, biz koyunuz o çoban, bizim aklımız yok, o akıllı demektir" demişti.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe'ye, Mucemmi' b. Câriye ve Fuleyh et-Temîmî'yi çağırmasını emretti. Fuleyh, Kâbe'ye ait olan kokuyu çalmış, İslam'dan çıkmış ve kaçıp gitmişti. Nerede olduğu da bilinmiyordu. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe'ye zekât hurmalarından çalan Husayn b. Numeyr'i çağırmasını emretti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: ***"Yazıklar olsun sana! Bunu neden yaptın?"*** buyurunca: "Yüce Allah'ın böylesi bir şeyi sana haber vermeyeceğini düşündüm. Ancak bunu sana Yüce Allah bildirmişse artık bu günden itibaren senin Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ediyorum ki şu ana kadar kalpten sana inanmış değildim" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun hatasını hoş görüp bu dediklerinden dolayı kendisini bağışladı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe'ye, Tu'me b. Ubeyrik ve Abdullah b. Uyeyne'yi çağırmasını emretti. Abdullah b. Uyeyne arkadaşlarına: "Bu gece uyanık olun, sonra bütün bir ömür rahat edin. Vallahi bu adamı öldürmekten başka yapacak hiçbir işiniz

yok" demişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çağırıp: *"Yazıklar olsun sana! Ben ölseydim bu sana ne fayda verecekti?"* buyurunca, Allah'ın düşmanı: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi Allah, seni düşmanlarına karşı muzaffer kıldığı sürece bir hayır üzeresin, biz yalnız Allah'la ve seninleyiz" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bıraktı.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Huzeyfe'ye: *"Murra b. Rabî'yi çağır"* buyurdu. Bu kişi elini Abdullah b. Ubey'in omzuna koyup: "Bir kişiyi öldürelim, bütün insanlar huzura ersin. Sonra da bütün nimetler elimizde olsun" diyen kişidir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çağırıp: *"Yazıklar olsun sana! O söylediğin sözleri söylemene sebep neydi?"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben böyle bir şey söylediysem sen onu daha iyi bilirsin, ben böyle bir şey söylemedim" dedi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunların hepsini bir araya topladı. Bunlar, Allah ve Resûlü'ne karşı savaşan ve Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) öldürmeye yeltenen on iki kişiydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara ne söylediler, ne düşündüler, gizli açık neleri varsa hepsini haber verdi. Yüce Allah, Peygamber'ini bütün bu bilgilere muttali kılmıştı. Bu on iki kişi, münafıklar oldukları halde Allah ve Resûlü'ne karşı savaşan kimseler olarak öldüler. **"Başaramayacakları bir şeye giriştiler"**[1] buyruğu da bunu ifade etmektedir.

Ebû Âmir bunların reisi idi ve Mescid-i Dırâr'ı onun için inşa etmişlerdi. Ona Rahib denilirdi, ama Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu: "Fâsık" diye adlandırmıştı. Şehit düştüğünde melekler tarafından yıkanan Ebû Hanzala'nın da babasıdır. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Mescid-i Dırâr'a gelmesi için haber gönderdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarına geldi. Yüce Allah onları rezil etsin ve o yeri cehennem ateşine atsın. Mescid inşa edilirken Mucemmi': "Bu mescidin inşasını bitirdiğimizde gizli ve saklı işlerimizi onda konuşuruz. Hiç kimse bize onda izdiham yaşatmaz ve biz içinde istediğimiz konuda görüşmeler yaparız. Muhammed'in ashâbına da güzel şeyler istediğimiz intibasını veririz" demişti.

---

[1] Tevbe Sur. 74

وَذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ فِي الْأَوْرَاقِ الَّتِي لَمْ أَجِدْ سَمَاعًا فِيهَا مِنْ كِتَابِ الْمَغَازِي، عَنْ ثِقَةٍ مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَقْبَلَ مِنْ تَبُوكَ حَتَّى نَزَلَ بِذِي أَوَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَدِينَةِ سَاعَةٌ مِنْ نَهَارٍ، وَكَانَ أَصْحَابُ مَسْجِدِ الضِّرَارِ قَدْ أَتَوْهُ وَهُوَ يَتَجَهَّزُ إِلَى تبوك، فقالوا: قد بَنَيْنَا مَسْجِدًا لِذِي الْعِلَّةِ وَالْحَاجَةِ وَاللَّيْلَةِ الْمَطِيرَةِ وَالشَّاتِيَةِ، وَإِنَّا نُحِبُّ أَنْ تَأْتِيَنَا فَتُصَلِّيَ لَنَا فِيهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنِّي عَلَى جَنَاحِ سَفَرٍ، فَلَوْ قَدْ رَجَعْنَا إِنْ شَاءَ اللهُ أَتَيْنَاكُمْ فَصَلَّيْنَا لَكُمْ فِيهِ» ، فَلَمَّا نَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِذِي أَوَانَ أتاه خبر السماء، فدعى مَالِكَ بْنَ الدُّخْشُمِ، وَمَعْنَ بْنَ عَدِيٍّ وَهُوَ أَخُو عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ، فَقَالَ: انْطَلِقَا إِلَى هَذَا الْمَسْجِدِ الظَّالِمِ أَهْلُهُ فَاهْدِمَاهُ، وَأَحْرِقَاهُ، فَخَرَجَا سَرِيعَيْنِ حَتَّى دَخَلَاهُ وَفِيهِ أَهْلُهُ فَحَرَّقَاهُ وَهَدَّمَاهُ وَتَفَرَّقُوا عَنْهُ، وَنَزَلَ فِيهِ مِنَ الْقُرْآنِ مَا نَزَلَ .

وَذَكَرَ ابْنُ إِسْحَاقَ أَسْمَاءَ الَّذِينَ بَنَوْهُ وَذَكَرَ فِيهِمْ ثَعْلَبَةَ بْنَ حَاطِبٍ .

Muhammed b. İshâk daha önce *Meğâzî* kitabından işitmeğim bir şekilde Amr b. Avf oğullarından güvenilir olan birinden şöyle rivayette bulunmuştur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk savaşından dönüşte Medine'ye bir günlük mesafeden daha az olan Zû Evân'da konakladı. Tebûk savaşına çıkma hazırlığını yaparken Mescid-i Dırâr'ı yapanlar yanına gelmişler ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Hasta, sakat, muhtaçlar için, soğuk ve yağmurlu geceler için bir mescid inşa ediyoruz. Gelip de bu mescidde namaz kılmanı istiyoruz" demişlerdi. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu an bir sefer hazırlığındayım, ama dönüşte inşallah uğrar içinde namaz kılarız"* karşılığını vermişti. Ancak Zû Evân'da konaklayınca bu mescidin durumu kendisine bildirildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Mâlik b. Duhşum ile Âsım b. Adiy'in kardeşi Ma'n b. Adiy'i çağırdı ve: *"Ahalisi zalim olan şu mescide gidin ve onu yakıp yıkın!"* buyurdu.

Bunun üzerine ikisi hızlı bir şekilde yola düşüp mescide doğru ilerlediler. Münafıklar içerdeyken mescidi yakıp yıktılar. İçerdekiler de dışarı çıkıp dağıldılar. Bunun üzerine de bu mescid hakkında söz konusu âyetler (Tevbe Sur. 107-110 âyetleri) nazil oldu.[1]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/142).

İbn İshâk bu mescidi inşa edenlerin adlarını zikretti. Aralarında Sa'lebe b. Hâtib de bulunmaktaydı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَصْبَغِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، قَالَ: كُنْتُ آخِذًا بِخِطَامِ نَاقَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَقُودُ بِهِ، وَعَمَّارٌ يَسُوقُهُ، أَوْ: أَنَا أَسُوقُهُ، وَعَمَّارٌ يَقُودُهُ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْعَقَبَةِ فَإِذَا أَنَا بِاثْنَيْ عشر راكبا، قد اعْتَرَضُوهُ فِيهَا، قَالَ: فَأَنْبَهْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِهِمْ، فَصَرَخَ بِهِمْ فَوَلَّوْا مُدْبِرِينَ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: هَلْ عَرَفْتُمُ الْقَوْمَ؟ قُلْنَا: لَا، يَا رَسُولَ اللهِ، كَانُوا مُتَلَثِّمِينَ، وَلَكِنَّا قَدْ عَرَفْنَا الرِّكَابَ، قَالَ: هَؤُلَاءِ الْمُنَافِقُونَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَهَلْ تَدْرُونَ مَا أَرَادُوا؟ قُلْنَا: لَا، قَالَ: أَرَادُوا أَنْ يَزْحَمُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الْعَقَبَةِ، فَيُلْقُوهُ مِنْهَا. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ أَوَلَا تَبْعَثُ إِلَى عَشَائِرِهِمْ حَتَّى يَبْعَثَ إِلَيْكَ كُلُّ قَوْمٍ بِرَأْسِ صَاحِبِهِمْ؟ قَالَ: لَا، أَكْرَهُ أَنْ تَحَدَّثَ الْعَرَبُ بَيْنَهَا: أَنَّ مُحَمَّدًا قَاتَلَ بِقَوْمٍ، حَتَّى إِذَا أَظْهَرَهُ اللهُ بِهِمْ أَقْبَلَ عَلَيْهِمْ يَقْتُلُهُمْ، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ ارْمِهِمْ بِالدُّبَيْلَةِ . قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ! وَمَا الدُّبَيْلَةُ؟ قَالَ: شِهَابٌ مِنْ نَارٍ يَقَعُ عَلَى نِيَاطِ قَلْبِ أَحَدِهِمْ فَيَهْلِكُ.

Huzeyfe b. el-Yemân der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin geminden tutmuş çekiyordum. Ammâr da onu arkadan sürüyordu. Veya ben onu arkadan sürüyordum, Ammâr da onu önden çekiyordu. Bir dağın yamacına vardığımızda birden önümüze on iki süvari çıktı. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) uyardığımda onlara doğru bağırdı. Bağırınca da dönüp kaçtılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *"Kim olduklarını biliyor musunuz?"* diye sorunca: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü! Tanıyamadık, zira yüzleri kapalıydı, ancak bineklerini tanıdık" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunlar kıyamet gününe dek münafık olarak kalacaklardır. Ne istiyorlardı biliyor musunuz?"* buyurunca: "Hayır, bilmiyoruz" dedik. *"Dağ yolunda beni sıkıştırıp yamaçtan aşağıya atmak istiyorlardı"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar ailelerine haber göndersen de her bir aile kendi adamlarının başını sana teslim etse olmaz mı?" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Arapların: «Muhammed bir kavmin yardımıyla düşmanlarıyla savaştı.*

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/143).

Galip gelince de bu sefer ona yardım eden kavmi öldürmeye başladı» demelerini istemiyorum" buyurdu ve: *"Allahım! Onları dubeyle ile vur!"* diye dua etti. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Dubeyle de ne oluyor?" diye sorduğumuzda: *"Ateş parçasıdır. Birinin kalp damarına düşünce onu helak eder"* karşılığını verdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ (ح). وأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ: الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمَّادٍ الْعَسْكَرِيُّ [بِبَغْدَادَ]، قَالَا: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، أَخْبَرَنَا شَاذَانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَمَّارٍ: أَرَأَيْتُمْ صَنِيعَكُمْ هَذَا فِيمَا كَانَ مِنْ أَمْرِ عَلِيٍّ، أَرَأْيًا رَأَيْتُمُوهُ أَوْ شَيْئًا عَهِدَهُ إِلَيْكُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَقَالَ: مَا عَهِدَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ شَيْئًا لَمْ يَعْهَدْهُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً، وَلَكِنَّ حُذَيْفَةَ أَخْبَرَنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «فِي أَصْحَابِي اثْنَا عَشَرَ مُنَافِقًا، مِنْهُمْ ثَمَانِيَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ عَامِرٍ «شَاذَانَ».

Kays b. Ubâd der ki: Ammâr'a: "Hz. Ali konusunda (Cemel'de) yaptığınız şeyi (savaşı) kendi görüşünüze göre mi yapıyorsunuz, yoksa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda size söylediği bir şey mi var?" diye sorduğumda, Ammâr şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), bu konuda diğer insanlara söylemeyip de sadece bize söylediği bir şey yok. Ancak Huzeyfe'nin bana bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ümmetimden on iki münafık çıkacaktır. Bunlardan sekizi deve iğne deliğinden geçmedikçe cennete giremeyecektir»* buyurmuştur."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Esved b. Âmir'den zikretmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ]: حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، [قَالَ]: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ، قَالَ: قُلْنَا لِعَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ أَرَأَيْتَ قِتَالَكُمْ هَذَا أَرَأْيًا رَأَيْتُمُوهُ، فَإِنَّ الرَّأْيَ يُخْطِئُ وَيُصِيبُ، أَمْ عَهْدًا عَهِدَهُ إِلَيْكُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ- شَيْئًا لَمْ يَعْهَدْهُ فِي النَّاسِ

---

[1] Müslim, *sıfâtu'l-münâfikîn* (9).

كَافَّةً- وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ فِي أُمَّتِي» ، قَالَ شُعْبَةُ: وَأَحْسَبُهُ قَالَ حَدَّثَنِي حُذَيْفَةُ أَنَّهُ قَالَ «إِنَّ فِي أمتي إثنا عَشَرَ مُنَافِقًا لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدُونَ رِيحَهَا حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ، ثَمَانِيَةٌ مِنْهُمْ تكفيهم الدبيلة شراج مِنَ النَّارِ تَظْهَرُ بَيْنَ أَكْتَافِهِمْ حَتَّى تَنْجُمَ مِنْ صُدُورِهِمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ .

Kays b. Ubâd der ki: Ammâr b. Yâsir'e: "Yaptığınız bu savaşı kendi görüşünüze göre mi yapıyorsunuz? Çünkü görüş bazen hatalı, bazen de isabetli olur. Yoksa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda diğer insanlara söylemeyip de sadece size söylediği bir şey mi var?" diye sorduğumuzda, Ammâr şu karşılığı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden on iki münafık çıkacaktır. Bunlardan sekizi deve iğne deliğinden geçmedikçe cennete giremeyecek ve kokusunu daha alamayacaklardır. Kürek kemikleri arasından girip göğüslerinden çıkacak olan bir ateş parçası dubeyle onlara yeterli olacaktır*» buyurdu."

Müslim, *Sahîh'*de Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etmiştir.[1]

وَرُوِّينَا عَنْ حُذَيْفَةَ أَنَّهُمْ كَانُوا أَرْبَعَةَ عَشَرَ، أَوْ خَمْسَةَ عَشَرَ، وَأَشْهَدُ بِاللهِ أَنَّ اثْنَيْ عَشَرَ مِنْهُمْ حَرْبٌ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يقوم الاشهاد، وعذّر ثلثة، قَالُوا: مَا سَمِعْنَا الْمُنَادِيَ، وَلَا عَلِمْنَا مَا أَرَادَ الْقَوْمُ.

Huzeyfe'den bize bildirilene göre bunlar on dört veya on beş kişiydiler. Allah'a yemin ederim ki onlardan on iki kişi hem dünyada, hem de âhirette Yüce Allah'a ve Resûlü'ne karşı savaş açmış durumdadırlar. İçlerinden üç kişi de mazur görülmüştür. Zira bu üç kişi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), münadisinin çağrısını duymadık. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) peşinden giden topluluğun da neyi hedeflediğini bilmiyorduk" demişlerdir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّاءَ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِن

---

[1] Müslim, *sıfâtu'l-münâfikîn* (10).

قَبْلُ وَلَيَحْلِفَنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلاَّ الْحُسْنَى وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ هُمْ أُنَاسٌ مِنَ الْأَنْصَارِ ابْتَنَوْا مَسْجِدًا، فَقَالَ لَهُمْ أَبُو عَامِرٍ: ابْنُوا مَسْجِدَكُمْ وَاسْتَمِدُّوا مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ سِلَاحٍ، فَإِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى قَيْصَرَ مَلِكِ الرُّومِ فَآتِي بِجُنْدٍ مِنَ الرُّومِ، فَأُخْرِجَ مُحَمَّدًا وَأَصْحَابَهُ فَلَمَّا فَرَغُوا مِنْ مَسْجِدِهِمْ أَتَوَا النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالُوا: إِنَّا قَدْ فَرَغْنَا مِنْ بِنَاءِ مَسْجِدِنَا، فَنُحِبُّ أَنْ تُصَلِّيَ فِيهِ وَتَدْعُوَ بِالْبَرَكَةِ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَداً لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ- يَعْنِي مَسْجِدَ قُبَاءَ- أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ، فِيهِ رِجالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا إِلَى قَوْلِهِ: شَفا جُرُفٍ هارٍ فَانْهارَ بِهِ فِي نارِ جَهَنَّمَ- يَعْنِي قَوَاعِدَهُ- وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ لَا يَزالُ بُنْيانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ- يَعْنِي الشَّكَّ- إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ﴾ - يَعْنِي الْمَوْتَ-.

كَذَا قَالَ: إِنَّ الْمَسْجِدَ الَّذِي ﴿أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى﴾ هُوَ مَسْجِدُ قُبَاءَ وَعَلَيْهِ دَلَّ عَلَى مَا رُوِيَ فِي قَوْلِهِ ﴿فِيهِ رجال يريدون أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللهُ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾.

Ali b. Ebî Talha bildiriyor: İbn Abbâs: **"Zarar vermek, inkâr etmek, müminlerin arasını ayırmak, Allah ve Peygamber'ine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup: «Biz sadece iyilik yapmak istedik» diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki Allah şahittir"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Ensâr'dan bir grup mescid inşa etme işine girdiler. Ebû Âmir de onlara: "Siz bu mescidinizi inşa edin ve elinizden geldiği kadar silah toplamaya çalışın. Ben Bizans kralı Kayser'e gidip asker getireceğim ve Muhammed ile ashâbını buradan çıkartacağım" dedi. Mescidin inşasını bitirdiklerinde Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Mescidimizin inşasını bitirdik. Gelip içinde namaz kılmanı ve bereketi için dua etmeni istiyoruz" dediler. Bunun üzerine de Yüce Allah: **"Onun içinde asla namaz kılma! İlk günden takva üzerine kurulan mescid içinde namaz kılman elbette daha doğrudur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever. Binasını Allah korkusu ve rızası üzerine kuran kimse mi daha hayırlıdır, yoksa yapısını yıkılacak bir yarın kenarına kurup, onunla beraber kendisi de çöküp cehennem ateşine giden kimse mi? Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez. Kurmuş**

---

[1] Tevbe Sur. 107

olduklan binaları, kalpleri paramparça olmadıkça yüreklerinde sürekli bir kuşku olarak kalmaya devam edecektir"[1] âyetlerini indirdi.

Takva üzerine kurulan mescid, Kubâ mescidi'dir. **"Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çok temizlenenleri sever"**[2] buyruğu hakkında gelen rivayetler de buna delalet etmektedir. Âyetteki: **"Yapısını"**[3] ifadesi ile temeller kastedilmektedir. **"Kalpleri paramparça olmadıkça"**[4] buyruğuyla da ölüm kastedilmektedir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] أَنْبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ [قَالَ]: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ [قَالَ] حَدَّثَنَا يحيى ابن سعيدٍ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الْخَرَّاطُ [قَالَ] حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ:. مَرَّ بِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قُلْتُ: كَيْفَ سَمِعْتَ أَبَاكَ يَقُولُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى؟ قَالَ: قَالَ أَبِي: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ فِي بَيْتِ بَعْضِ نِسَائِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ الْمَسْجِدَيْنِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى قَالَ: فَأَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصْبَاءَ فَضَرَبَ بِهِ الْأَرْضَ وَقَالَ هُوَ مَسْجِدُكُمْ هَذَا قَالَ: قُلْتُ: فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَاكَ يَذْكُرُ هَذَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، عَنْ يَحْيَى، وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ حَاتِمِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ .

قَالَ هَذَا، يَعْنِي مَسْجِدَ الْمَدِينَةِ وَقَدْ مَضَتِ الرِّوَايَةُ فِيهِ.

Ebû Seleme b. Abdirrahman der ki: Abdurrahman b. Ebî Saîd el-Hudrî bana uğradı. Kendisine: "Takva üzerine kurulan mescid hakkında babanın ne dediğini işittin?" dediğimde, babasının şöyle dediğini nakletti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Eşlerinden birinin evinde idi. Yanına girip: «Ey Allah'ın Resûlü! Takva üzerine kurulan mescid iki mescidden hangisidir?» dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir avuç çakıl alıp onları yere vurdu ve: *«O, sizin şu mescidinizdir»* buyurdu."

---

[1] Tevbe Sur. 108-110

[2] Tevbe Sur. 108

[3] Tevbe Sur. 109

[4] Tevbe Sur. 110

Bunun üzerine ben de ona: "Ben de babanın bunu böyle anlattığını işittim" dedim.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Hâtim kanalıyla Yahya'dan rivayet etmiştir. Ayrıca "Hâtim b. İsmâîl — Humeyd — Ebû Seleme" kanalıyla Ebû Saîd'den aktarmıştır.[1]

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) *"Şu mescidinizdir"* buyruğuyla Medine Mescidi kastedilmektedir. Daha önce de bu konuda rivayetler zikredilmişti.

وأخبرَنا أبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، بِبَغْدَادَ [قَالَ] أخبَرَنَا أبو أحْمَدَ حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا إبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ دَنُوقَا، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ [قَالَ] حَدَّثَنَا حَاتِمٌ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ صَخْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الْمَسْجِدِ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى، فَقَالَ: هُوَ مَسْجِدِي هَذَا.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) takva üzerine kurulan mescidi sorduğumda: *"O, işte bu mescidimdir"* buyurdu.

وَرَوَاهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: «الْمَسْجِدُ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مَسْجِدُ رَسُولِ اللهِ ﷺ» .

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، [قَالَ] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ [قَالَ] أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ الأَنْصَارِيُّ [قَالَ] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ [قَالَ] : حَدَّثَنَا وَكِيعٌ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زيد فذكره .

Usâme b. Zeyd bunu Abdurrahman b. Ebî Saîd el-Hudrî kanalıyla babasından: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Takva üzerine kurulan mescid, Resûlullah'ın* (sallallahu aleyhi vesellem) *mescididir»* buyurdu" şeklinde rivayet etmiştir.[2]

بَابُ تَلَقِّي النَّاسِ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ قَدِمَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ وَمَا قَالَ فِي الْمُخَلَّفِينَ [مِنَ الْأَعْرَابِ] بِعُذْرٍ وَالْمُخَلَّفِينَ بِغَيْرِ عُذْرٍ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk Gazvesinden Geldiğinde İnsanların Kendisini Karşılaması; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] Müslim, *menâsiku'l-hac* 96 (514).

[2] Müslim, *hac* (96).

Özürlü ve Özürsüz Olarak Gazveden Geri Kalanlar Bedeviler Hakkında Söyledikleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ [قَالَ] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَانَ الرَّمْلِيُّ [قَالَ] : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ [قَالَ] : أَذْكُرُ أَنَّا حِينَ غَزَا النَّبِيُّ ﷺ تَبُوكَ خَرَجْنَا مَعَ الصِّبْيَانِ نَتَلَقَّاهُ إِلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ .

Sâib b. Yezîd der ki: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk gazvesinden döndüğü zamanı hatırlıyorum. (Gazveden döndüğünde) biz de çocuklarla birlikte Vedâ tepesine kendisini karşılamaya çıkmıştık."[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ السَّرْحِ [قَالَ] : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ:لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ تَلَقَّاهُ النَّاسُ فَلَقِيتُهُ مَعَ الصِّبْيَانِ عَلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ .

Sâib b. Yezîd der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk gazvesinden döndüğü zaman, halk kendisini (yolda) karşıladı. Çocuklarla birlikte ben de onu Vedâ tepesinde karşıladım."

Buhârî, *Sahîh'*de Süfyân kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا خَلِيفَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عَائِشَةَ يَقُولُ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ جَعَلَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ وَالْوَلَائِدُ يقلن:

طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ ثَنِيَّاتِ الْوَدَاعْ
وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَا لِلَّهِ دَاعْ

قُلْتُ: وَهَذَا يَذْكُرُهُ عُلَمَاؤُنَا عِنْدَ مَقْدَمِهِ الْمَدِينَةَ مِنْ مَكَّةَ وَقَدْ ذَكَرْنَاهُ عِنْدَهُ لَا أَنَّهُ لَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ عِنْدَ مَقْدَمِهِ مِنْ تَبُوكَ، وَاللهُ أَعْلَمُ فَذَكَرْنَاهُ أَيْضًا هَاهُنَا .

---

[1] Ebû Dâvud, *cihâd* (2779).

[2] Buhârî, *cihâd* 196 (3082).

İbn Âişe der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye geldiği zaman kadınlar ve çocuklar:

"Üzerimize ay doğdu Vedâ tepelerinden

Şükür gerekti bizlere Allah'a davetinden" diyerek kendisini karşıladılar.

Âlimlerimizin bize anlattığına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke'den Medine'ye geldiğinde bu şekilde karşılanmıştır. Bunu da zikretmemizin sebebi Tebûk gazvesinden dönüşünde de Medine'ye Vedâ tepeleri üzerinden gelmiş olmasıdır. Doğrusunu Allah bilir. Ancak biz bunu yine de burada zikrettik.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ [قَالَ] : حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ [قَالَ] : حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ [قَالَ] : حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ حَتَّى إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ: هَذِهِ طَابَةُ، وَهَذَا أُحُدٌ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَخْلَدٍ .

Ebû Humeyd es-Sâidî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tebûk gazvesinden dönüp Medine'nin karşısına geldiğimizde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu Tâbe'dir, bu da Uhud dağıdır. O bizi sever, biz de onu severiz"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Hâlid b. Mahled'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ [قَالَ] : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الدَّقِيقِيُّ [قَالَ] : حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ (ح) .أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الحسن المحمدآباذي [قَالَ] : أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ السَّعْدِيُّ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا رَجَعَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ حَتَّى دَنَا مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ: إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَأَقْوَامًا مَا سِرْتُمْ مِنْ مَسِيرٍ، وَلَا قَطَعْتُمْ مِنْ وَادٍ إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ فِيهِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ. حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/33) ve Sâlihî, *es-Siretü'ş-şâmiyye* (5/673).

[2] Buhârî (4422).

لَفْظُ حَدِيثِ السَّعْدِيِّ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ وَغَيْرِهِ، عَنْ حُمَيْدٍ .

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Medine'de öyle bir kavimler vardır ki siz ne kadar yol yürüdüyseniz ve ne kadar vadiler geçtiyseniz hep sizinle beraberdiler"* buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Medine'de oldukları halde mi?" deyince: *"Evet, Medine'de oldukları halde. Çünkü onları (geçerli) mazeret(leri sizinle birlikte çıkmaktan) alıkoydu"* buyurdu.

Lafız Sa'dî'nin lafzıdır.

Buhârî, *Sahîh*'de İbnu'l-Mübârek ve başkası kanalıyla Humeyd'den rivayet etmiştir.[1]

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ [مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ] الْحَافِظُ، إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْبَخْتَرِيِّ: عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا عَمُّ أَبِي زَحْرِ بْنِ حِصْنٍ، عَنْ جَدِّهِ حميد ابن منيب، قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي خُرَيْمَ بْنَ أَوْسِ بْنِ حَارِثَةَ بْنِ لَامٍ، يَقُولُ: هَاجَرْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مُنْصَرَفَهُ مِنْ تَبُوكَ فَأَسْلَمْتُ فَسَمِعْتُ الْعَبَّاسَ بْنَ عبد الْمُطَّلِبِ [رِضْوَانُ اللهُ عَلَيْهِ] يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَمْتَدِحَكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: قُلْ لَا يَفْضُضِ اللهُ فَاكَ: فَقَالَ الْعَبَّاسُ:

مِنْ قَبْلِهَا طِبْتَ فِي الظِّلَالِ وَفِي — مُسْتَوْدَعٍ حَيْثُ يُخْصَفُ الْوَرَقُ

ثُمَّ هَبَطْتَ الْبِلَادَ لَا بَشَرٌ — أَنْتَ وَلَا مُضْغَةٌ وَلَا عَلَقُ

بَلْ نُطْفَةٌ تَرْكَبُ السَّفِينَ وَقَدْ — أَلْجَمَ نَسْرًا وَأَهْلَهُ الْغَرَقُ

تُنْقَلُ مِنْ صَالِبٍ إِلَى رَحِمٍ — إِذَا مَضَى عَالَمٌ بَدَا طَبَقُ

حَتَّى احْتَوَى بَيْتُكَ الْمُهَيْمِنُ مِنْ — خِنْدِفَ عَلْيَاءَ تَحْتَهَا النُّطُقُ

وَأَنْتَ لَمَّا وُلِدْتَ أَشْرَقَتِ الْأَرْ — ضُ وَضَاءَتْ بِنُورِكَ الْأُفُقُ

---

[1] Buhârî, *cihâd* (35) ve *meğâzî* 81 (4423).

فَنَحْنُ مِنْ ذَلِكَ النُّورِ فِي الضِّيَاءِ وَسُبُلِ الرَّشَادِ نَخْتَرِقُ

Hureym b. Evs b. Hârise b. Lâm der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'ten dönünce yanına geldim ve Müslüman oldum. Ben yanındayken Abbâs b. Abdilmuttalib: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni (şiirle) methetmek istiyorum" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah ağzını bozmasın, oku bakalım!"* buyurunca, Abbâs şu şiiri okudu:

"Yapraklar dökülürken de sen hep gölgelik bir yerde zaman geçirmekte idin

Sonra beldelere indin ki oralarda ne bir insan, ne bir et parçası, ne de bir pıhtı vardı

Kartala gem vuran ve canlıları boğan tufan varken gemiye binen bir nutfe vardı

Sen de sulbden bir rahme bırakıldığında kapanmış devirden sonra başlayan yeni bir devir vardı

Hatta evini çevrelediler ki onun altında bir kuşak ve bir kemer vardı

Sen doğduğunda yeryüzü aydınlandı ve ufuklar nurunla aydınlandı

Biz de senin ışığın, nurun ve doğru yolunla yolumuza devam ediyoruz."[1]

وَفِيمَا أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، - رَحِمَهُ اللهُ- إِجَازَةً: أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا أَبُو السُّكَيْنِ زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: [حَدَّثَنِي ابْنُ أَوْسٍ، قَالَ:هَاجَرْتُ ثُمَّ ذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ] وَزَادَ، وَقَالَ: ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هَذِهِ الْحِيرَةُ الْبَيْضَاءُ قَدْ رُفِعَتْ لِي، وَهَذِهِ الشَّيْمَاءُ بِنْتُ نُفَيْلَةَ الْأَزْدِيَّةُ عَلَى بَغْلَةٍ شَهْبَاءَ مُعْتَجِرَةً بِخِمَارٍ أَسْوَدَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنْ نَحْنُ دَخَلْنَا الْحِيرَةَ فَوَجَدْتُهَا كَمَا تَصِفُ فَهِيَ لِي؟ قَالَ: هِيَ لَكَ.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/27, 28).

قَالَ ثُمَّ كَانَتِ الرِّدَّةُ فَمَا ارْتَدَّ أَحَدٌ من طي، وَكُنَّا نُقَاتِلُ مَنْ يَلِينَا عَلَى الإِسْلَامِ مِنَ الْعَرَبِ فَكُنَّا نُقَاتِلُ قَيْسًا وَفِيهَا عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ، وَكُنَّا نقاتل بني اسد وَفِيهِمْ طُلَيْحَةُ [بْنُ خُوَيْلِدٍ، فَكَانَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ] يَمْدَحُنَا فَكَانَ بَعْضُ مَا قيل فينا:

جَزَا اللهُ عَنَّا طَيِّئًا فِي دِيَارِهَا بِمُعْتَرَكِ الأَبْطَالِ خَيْرَ جَزَاءِ

هُمُ أَهْلُ رَايَاتِ السَّمَاحَةِ وَالنَّدَى إِذَا مَا الصَّبَا أَلْوَتْ بِكُلِّ خِبَاءِ

هُمُ ضَرَبُوا قَيْسًا على الدين بعد ما أَجَابُوا مُنَادِيَ ظُلْمَةٍ وَعَمَاءِ

ثُمَّ سَارَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ إِلَى مُسَيْلِمَةَ فَسِرْنَا مَعَهُ فَلَمَّا فَرَغْنَا مِنْ مُسَيْلِمَةَ، أَقْبَلْنَا إِلَى نَاحِيَةِ الْبَصْرَةِ فَلَقِينَاهُمْ مُرَّ بِكَاظِمَةَ فِي جَمْعٍ هُوَ أَعْظَمُ مِنْ جَمْعِنَا، وَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ أَعْدَا لِلْعَرَبِ وَالإِسْلَامِ مِنْ هُرْمُزَ، فَخَرَجَ إِلَيْهِ خَالِدٌ وَدَعَاهُ إِلَى الْبِرَازِ فَبَرَزَ لَهُ فَقَتَلَهُ خَالِدٌ وَكَتَبَ بِخَبَرِهِ الى الصّديق فنقّله سَلَبَهُ فَبَلَغَتْ قَلَنْسُوَةُ هُرْمُزَ مِائَةَ أَلْفِ دِرْهَمٍ، وَكَانَتِ الفرس إذا أشرف فِيهَا الرَّجُلُ جَعَلَتْ قَلَنْسُوَةً مِائَةَ أَلْفَ دِرْهَمٍ، ثُمَّ أَقْبَلْنَا عَلَى طَرِيقِ الطفِّ إِلَى الْحِيرَةِ فَأَوَّلُ مَنْ يَلْقَانَا حِينَ دَخَلْنَاهَا الشَّيْمَاءُ بِنْتُ نُفَيْلَةَ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى بَغْلَةٍ شَهْبَاءَ مُعْتَجِرَةً بِخِمَارٍ أَسْوَدَ، فَتَعَلَّقْتُ بِهَا وَقُلْتُ: هَذِهِ وَهَبَهَا لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَعَانِي خَالِدٌ عَلَيْهَا بِالْبَيِّنَةِ فَأَتَيْتُهُ بِهَا، وَكَانَتِ الْبَيِّنَةُ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ الأَنْصَارِيَّانِ، فَسَلَّمَهَا إِلَيَّ فَنَزَلَ إِلَيْنَا أَخُوهَا: عَبْدُ الْمَسِيحِ يُرِيدُ الصُّلْحَ، قَالَ: بِعْنِيهَا. فَقُلْتُ: لَا أَنْقُصُهَا وَاللهِ عَنْ عَشَرَةِ مِائَةِ دِرْهَمٍ فَأَعْطَانِي أَلْفَ دِرْهَمٍ، وَسَلَّمْتُهَا إِلَيْهِ، فَقِيلَ: لَوْ قُلْتَ مِائَةَ أَلْفٍ لَدَفَعَهَا إِلَيْكَ، فَقُلْتُ؟: مَا كُنْتُ أَحْسَبُ أَنَّ عَدَدًا أَكْثَرَ مِنْ عَشْرِ مِائَةٍ .

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı: "İbn Evs der ki" şeklinde şu ziyade ile rivayet edilmiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hîretu'l-Beydâ bana gösterildi. Şeyma binti Nufeyle el-Ezdiyye'yi siyah bir örtüye bürünmüş olduğu boz bir katırın üzerinde görmekteyim"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Hîre'ye girdiğimiz zaman onu vasfettiğin gibi bulursam (Şeymâ) benim olsun mu?" dediğimde: *"Evet, senin olsun"* buyurdu.

Daha sonra bedevi Araplar dinden dönünce Tayy kabilesinden hiç kimse dininden dönmedi. Bu sırada İslam için yanımızdaki Araplarla savaşıyorduk. Kays ile savaşmakta idik ve aralarında Hısn da vardı. Esed oğulları ile savaşıyorduk ve aralarında Tulayha b. Huveylid bulunmaktaydı. Bu sırada

Hâlid b. el-Velîd bizleri överek şiirler okumakta idi. Şiiri arasında şu beyitler de vardı:

"Allah, Tayy kabilesine kendi diyarında mükâfat versin

Yiğitlerin savaştığı meydanlarda onları ödüllendirsin.

Sabah rüzgârı her çadırı eğip büktüğü zamanlar

Onlar, cömertlik ve bağışın sancaktarları olurlar

Onlar körlük ve karanlık çağrısına icabet edenlerdir

Din üzere Kayslılarla savaşıp cihat edenlerdir."

Sonra Hâlid b. el-Velîd, Müseylime'nin üzerine yürüdü. Biz de onunla beraber idik. Müseylime'nin işini bitirdikten sonra Basra tarafına yöneldik. Kâzıme denilen yerde ordusuyla birlikte Hürmüz'le karşılaştık. Sayıca onun askerleri bizimkilerden daha çoktu. Araplara ve İslâmiyet'e karşı Hürmüz kadar düşmanlık eden yoktu. Hâlid ona karşı çıktı ve onu teke tek vuruşmaya davet etti. O da karşısına çıktı. Hâlid onu öldürdü ve bir mektupla bunu Ebû Bekr es-Sıddîk'e bildirdi. Ebû Bekr de Hürmüz'ün üzerindeki eşyaları seleb olarak Hâlid'e verdi. Hürmüz'ün tacı yüz bin dirhem idi. Persler arasında bir adam, çok şerefli olup yüksek mevkilere geldiğinde tacı yüz bin dirhem değerinde olurdu.

Sonra Taff yolu ile Hîre'ye döndük. Oraya girişimizde bizi ilk karşılayan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi boz bir katır üzerinde, siyah bir başörtüsüne bürünmüş Şeymâ binti Nufeyle oldu. Onu tuttum ve: "Bu, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından bana hibe edilmiştir" dedim. Hâlid, benden bu yönde delil istedi. Ben de delil olarak Muhammed b. Mesleme ile Muhammed b. Beşîr el-Ensârî'yi getirdim ve bu konuda şahitlik ettiler. Bunun üzerine Hâlid, Şeymâ'yı bana verdi. Şeymâ'nın kardeşi Abdulmesîh, barış için yanımıza geldi ve bana: "Onu (kardeşimi) bana sat" dedi. Ben de: "Vallahi ben onu bin dirhemden aşağı satmam" dediğimde bana bin dirhem verdi. Ben de kardeşini kendisine teslim ettim. Bunun üzerine bana: "Eğer ona yüz bin dirhem deseydin yine bunu sana ödeyecekti" denildiğinde: "Bin dirhemden daha fazla bir sayı olduğunu bilmiyordum" karşılığını verdim.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *Târîh* (5/28).

حَدِيثُ أَبِي لُبَابَةَ وَأَصْحَابِهِ

Ebû Lubâbe ve Arkadaşları

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ [قَالَ] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ [قَالَ] : أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ [قَالَ] أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ بَنِي قُرَيْظَةَ كَانُوا حُلَفَاءَ لِأَبِي لُبَابَةَ فَاطَّلَعُوا إِلَيْهِ وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى حُكْمِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالُوا: يَا أَبَا لُبَابَةَ! أَتَأْمُرُنَا أَنْ نَنْزِلَ؟ فَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى حَلْقِهِ أَنَّهُ الذَّبْحُ، فَأُخْبِرَ عَنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِذَلِكَ، فَقَالَ لَهُ لَمْ تَرَ عَيْنِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَحَسِبْتَ أَنَّ اللهَ [تَعَالَى] غَفَلَ عَنْ يَدِكَ حِينَ تُشِيرُ إِلَيْهِمْ بِهَا إِلَى حَلْقِكَ، فَلَبِثَ حِينًا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ عَاتِبٌ عَلَيْهِ. ثُمَّ غَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ تبوكا وَهِيَ غَزْوَةُ الْعُسْرَةِ فَتَخَلَّفَ عَنْهُ أَبُو لُبَابَةَ فِيمَنْ تَخَلَّفَ، فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْهَا، جَاءَهُ أَبُو لُبَابَةَ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ، فَأَعْرَضَ عنه رسول الله ﷺ، فَفَزِعَ أَبُو لُبَابَةَ، فَارْتَبَطَ بِسَارِيَةِ التَّوْبَةِ الَّتِي عِنْدَ بَابِ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ سَبْعًا بَيْنَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ، لَا يَأْكُلُ فِيهِنَّ وَلَا يَشْرَبُ قَطْرَةً، وَقَالَ لَا يَزَالُ هَذَا مَكَانِي حَتَّى أُفَارِقَ الدُّنْيَا أَوْ يَتُوبَ اللهُ [تعالى] عليّ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى مَا يَسْمَعُ الصَّوْتَ مِنَ الْجَهْدِ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَنْظُرُ إِلَيْهِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً، ثُمَّ تَابَ اللهُ [تَعَالَى] عَلَيْهِ: فَنُودِيَ أَنَّ اللهَ [تَعَالَى] قَدْ تَابَ عَلَيْكَ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِيُطْلِقَ عَنْهُ رِبَاطَهُ، فَأَبَى أَنْ يُطْلِقَهُ عَنْهُ أَحَدٌ إِلَّا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَجَاءَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَطْلَقَ عَنْهُ بِيَدِهِ، فَقَالَ أَبُو لُبَابَةَ حِينَ أَفَاقَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي أَهْجُرُ دَارَ قَوْمِي الَّتِي أَصَبْتُ فِيهَا الذَّنْبَ وَأَنْتَقِلُ إِلَيْكَ فَأُسَاكِنُكَ، وَإِنِّي أَخْتَلِعُ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللهِ- عَزَّ وَجَلَّ- وَرَسُولِهِ- ﷺ- فَقَالَ يُجْزِئُ عَنْكَ الثُّلُثُ، فَهَجَرَ أَبُو لُبَابَةَ دَارَ قَوْمِهِ، وَسَاكَنَ رَسُولَ الله ﷺ، وَتَصَدَّقَ بِثُلُثِ مَالِهِ، ثُمَّ تَابَ فَلَمْ يُرَ مِنْهُ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْإِسْلَامِ إِلَّا خَيْرٌ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا .

Saîd b. el-Müseyyeb anlatıyor: Kurayzalılar Ebû Lubâbe'nin müttefikleriydi. Kuşatma altında oldukları zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), hükmüne razı olarak teslim olmalarını istemişti. Onlar da Ebû Lubâbe'ye bakarak: "Ey Ebû Lubâbe! Bu çağrıyı kabul edip teslim olalım mı?" diye sorduklarında Ebû Lubâbe eliyle boğazına işaret ederek teslim olmaları halinde kesileceklerini haber verdi. Ancak Ebû Lubâbe'nin bu hareketi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem)

haber verildi. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Yüce Allah'ın elinle boğazına işaret ederek onlara bildirdiğin şeyden gafil olacağını mı sandın?"* buyurdu. Ebû Lubâbe bir süre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine kızmış bir şekilde kaldı. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zorluk savaşı olarak da bilinen Tebûk savaşına çıkınca Ebû Lubâbe birkaç kişiyle birlikte savaşa katılmadı ve Medine'de kaldı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) savaştan döndüğü zaman Ebû Lubâbe onu selamlamak üzere yanına geldi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona yüz vermedi. Ebû Lubâbe bu durumdan endişe edince Mescid'de Ümmü Seleme'nin kapısının önündeki sütuna kendini bağladı. Aşırı sıcakların olduğu bir zamanda dört gün üç gece bu şekilde bağlı kaldı. Bu süre zarfında ne bir şeyler yedi, ne de tek yudum bir şey içti. Ebû Lubâbe bu durumda öyle bitkin düştü ki sesi soluğu kesildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de sabah ve akşam onu bu halini gözlüyordu. Yüce Allah onun tövbesini kabul ettiğine dair âyeti indirince Ebû Lubâbe'ye: "Yüce Allah tövbeni kabul etti!" diye seslendiler. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çözmeleri için birilerini gönderdi. Ancak Ebû Lubâbe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) başka kimsenin onu çözmesine izin vermedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve bizzat kendi elleriyle onu çözdü.

Ebû Lubâbe kendine geldiğinde: "Ey Allah'ın Resûlü! İçinde malum günahı işlediğim kavmini bırakıp senin yanına yerleşmek için hicret edeceğim. Tüm malımı da sadaka olarak Allah'a ve Resûlü'ne veriyorum" dedi. Allah Resûlü de: *"Malının üçte birini vermen yeterlidir"* karşılığını verdi. Daha sonra Ebû Lubâbe kavminden hicret ederek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına yerleşti. Malının üçte birini sadaka olarak verdi. Tövbe de ettikten sonra ölene kadar kendisinden hayırdan başka bir şey görülmedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، [قَالَ] : أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي [قَالَ] :، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ [قَالَ] : آدَمُ [قَالَ] : حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ﴾، قَالَ: هُوَ أَبُو لُبَابَةَ إِذْ قَالَ لِقُرَيْظَةَ مَا قال، وأشار إليه إِلَى حَلْقِهِ بِأَنَّ مُحَمَّدًا يَذْبَحُكُمْ إِنْ نَزَلْتُمْ عَلَى حُكْمِهِ.

وَزَعَمَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ ارْتِبَاطَهُ كَانَ حِينَئِذٍ.

وَقَدْ رُوِّينَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ ارْتِبَاطَهُ بِسَارِيَةِ الْمَسْجِدِ كَانَ بِتَخَلُّفِهِ عَنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ، كَمَا قَالَ ابْنُ الْمُسَيِّبِ، قَالَ: وَفِي ذَلِكَ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ.

İbn Ebî Necîh bildiriyor: Mücâhid: **"Diğer bir kısmı ise günahlarını itiraf ettiler"**[1] buyruğunu açıklarken şöyle demiştir: "Burada kasıt, Ebû Lubâbe'dir. Zira Kurayza kabilesi kuşatma altında iken Resûlullah'ın [illegible] hükmüne razı olup teslim olmaları halinde öldürüleceklerini boğazına işaret ederek onlara haber vermişti."

Muhammed b. İshâk b. Yesâr'ın söylediğine göre Ebû Lubâbe o zaman kendini (sütuna) bağlamıştır. İbn Abbâs kanalıyla gelen rivayete göre de İbnu'l-Müseyyeb'in: "Bu âyet te işte bu konuda indi" demesi gibi kendini Mescid'in bir direğine bağlaması, Tebûk gazvesinden geri kaldığı zamanda olduğuna delalet etmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِفِيُّ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا﴾ قَالَ كَانُوا عَشَرَةَ رَهْطٍ تَخَلَّفُوا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَلَمَّا حَضَرَ رُجُوعُ النَّبِيِّ ﷺ أَوْثَقَ سَبْعَةٌ مِنْهُمْ أَنْفُسَهُمْ بِسَوَارِي الْمَسْجِدِ، وَكَانَ مَمَرُّ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا رَجَعَ مِنَ الْمَسْجِدِ عَلَيْهِمْ، فَلَمَّا رَآهُمْ، قَالَ: «مَنْ هَؤُلَاءِ الْمُوثِقُونَ أَنْفُسَهُمْ بِالسَّوَارِي» ؟ قَالُوا: هَذَا أَبُو لُبَابَةَ، وَأَصْحَابٌ لَهُ تَخَلَّفُوا عَنْكَ يَا رَسُولَ اللهِ حَتَّى يُطْلِقَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ وَيَعْذِرَهُمْ، قَالَ: وَأَنَا أُقْسِمُ بِاللهِ لَا أُطْلِقُهُمْ وَلَا أَعْذِرُهُمْ حَتَّى يَكُونَ اللهُ [تَعَالَى] هُوَ الَّذِي يُطْلِقُهُمْ: رَغِبُوا عَنِّي، وَتَخَلَّفُوا عَنِ الْغَزْوِ مَعَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمَّا [أَنْ] بَلَغَهُمْ ذَلِكَ: [قَالُوا] وَنَحْنُ لَا نُطْلِقُ أَنْفُسَنَا حَتَّى يَكُونَ اللهُ [تَعَالَى] : هُوَ الَّذِي يُطْلِقُنَا، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللهُ أَنْ يتوب عليهم﴾ وَعَسَى مِنَ اللهِ وَاجِبٌ انه هو التواب الرحيم، فَلَمَّا نَزَلَتْ أَرْسَلَ إِلَيْهِمُ النَّبِيُّ ﷺ فأطلقهم وعذرهم فجاؤوا بِأَمْوَالِهِمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ هَذِهِ أَمْوَالُنَا فَتَصَدَّقْ بِهَا عَنَّا وَاسْتَغْفِرْ لَنَا، قَالَ: مَا أُمِرْتُ أَنْ آخُذَ أَمْوَالَكُمْ، فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: «خُذْ مِنْ

---

[1] Tevbe Sur. 102

أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِها وَصَلِّ عَلَيْهِمْ يَقُولُ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنَّ صَلاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ فَخُذْ مِنْهُمُ الصَّدَقَةَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ.

وَكَانَ ثَلاثَةُ نَفَرٍ منهم يوثقوا أنفسهم بالسواري فارجؤا لَا يَدْرُونَ أَيُعَذَّبُونَ أَوْ يُتَابُ عَلَيْهِمْ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: لَقَدْ تابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهاجِرِينَ وَالأَنْصارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي ساعَةِ الْعُسْرَةِ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، وَقَوْلَهُ: ﴿وَعَلَى الثَّلاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا﴾ إِلَى: ﴿ثُمَّ تابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ يَعْنِي اسْتَقَامُوا.

وَبِمَعْنَاهُ رَوَاهُ عَطِيَّةُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ﷺ.

Ali b. Ebî Talha'nın bildirdiğine göre İbn Abbâs: **"Diğer bir kısmı ise günahlarını itiraf ettiler. Bunlar salih amelle kötü ameli birbirine karıştırmışlardır"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: Bunlar Tebûk savaşına Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte katılmayıp geride kalanlardı ve on kişiydiler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dönüş zamanı geldiğinde bu on kişiden yedisi kendilerini Mescid'in sütunlarına bağladılar. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) dönüşte Mescid'den evine girerken geçtiği yerde bulundukları için onları görünce: *"Kendilerini bağlayan bu adamlar da kim?"* diye sordu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar Ebû Lubâbe ile arkadaşları. Seninle birlikte savaşa katılmayıp geride kaldıkları için kendilerini bu şekilde bağladılar ve Peygamber kendilerini mazur görüp çözene kadar kimseye çözdürmemeye dair yemin ettiler" dediler. Allah Resûlü de: *"Allah adına yemin ediyorum ki bizzat Yüce Allah onları mazur görüp çözdürmedikçe ben de onları çözmeyeceğim! Zira benden yüz çevirdiler ve diğer Müslümanlarla birlikte savaşa katılmadılar"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü onlar da işitince: "Bizzat Yüce Allah bizi çözdürmedikçe biz de kendimizi asla çözmeyeceğiz!" dediler.

Daha sonra Yüce Allah: **"Diğer bir kısmı ise günahlarını itiraf ettiler. Bunlar salih amelle kötü ameli birbirine karıştırmışlardır. Umulur ki Allah tövbelerini kabul eder. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"**[2] âyetini indirdi. Yüce Allah'ın da *"Asâ* (umulur ki)" demesi o işi

---

[1] Tevbe Sur. 102

[2] Tevbe Sur. 102

yapacağı anlamına gelir. Bu âyet nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları mazur gördü ve birilerini gönderip onları çözdürdü. Çözüldükten sonra mallarını getirip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar bizim mallarımız! Bizim adımıza bunları sadaka olarak dağıt ve bize bağışlanma dile" dediler. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana, sizin mallarınızı alma emri verilmedi"* karşılığını verdi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka al ve onlara dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir"**[1] âyetini indirdi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) onlara duası onlar için bağışlanma dilemesidir. Bu âyet de nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların mallarını aldı ve onlar için bağışlanma diledi.

Savaşa katılmayan on kişiden üçü de kendilerini diğerleri gibi sütunlara bağlamamışlardı. Bunlar da bir süre, azaba mı maruz kalacaklar yoksa tövbeleri kabul görüp bağışlanacaklar mı bilemeden öylece kaldılar. Sonunda Yüce Allah bu konuda: **"Andolsun ki Allah, müslümanlardan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamber'i ve güçlük zamanında ona uyan Muhacirler ile Ensâr'ı affetti. Sonra da onların tövbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir. Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan, savaştan geri kalmış üç kişinin tövbesini de kabul etti. Allah, tövbe ettikleri için onların tövbesini kabul etmiştir. Çünkü O tövbeleri kabul eden, merhametli olandır"**[2] âyetlerini indirdi ve hallerini düzeltip dosdoğru olduktan sonra onların da tövbelerini kabul edeceğini bildirdi.

Atiyye b. Sa'd bunu İbn Abbâs'tan aynı mânâ ile rivayet etmiştir.

---

[1] Tevbe Sur. 103

[2] Tevbe Sur. 117, 118

حَدِيثُ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَصَاحِبَيْهِ ﵃

Ka'b b. Mâlik ve İki Arkadaşı

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ [قَالَ] أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ (ح) .وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الله الحافظ. لَفْظًا، وَسِيَاقُ الْحَدِيثِ لَهُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ يَعْنِي ابْنَ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ كَعْبٍ- قَائِدَ كَعْبٍ حِينَ عَمِيَ مِنْ بَنِيهِ- قَالَ: سَمِعْتُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ حَدِيثَهُ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ: لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا قَطُّ إِلَّا غَزْوَةَ تَبُوكَ، غَيْرَ أَنِّي تَخَلَّفْتُ عَنْ غَزْوَةِ بَدْرٍ، وَلَمْ يُعَاتِبِ اللهُ أَحَدًا حِينَ تَخَلَّفَ عَنْهَا إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُرِيدُ عِيرَ قُرَيْشٍ، حَتَّى جَمَعَ اللهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ، وَلَقَدْ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ وَمَا أُحِبُّ أَنَّ لِيَ بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ، وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ يَعْنِي أَذْكَرَ فِي النَّاسِ مِنْهَا. وَكَانَ مِنْ خَبَرِي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ أَنِّي لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى وَلَا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عنه فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَاللهِ مَا اجْتَمَعَتْ عِنْدِي قَبْلَهَا رَاحِلَتَانِ قَطُّ حَتَّى جَمَعْتُهُمَا فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُرِيدُ غَزْوَةً يَغْزُوهَا إِلَّا وَرَّى بِغَيْرِهَا، حَتَّى كَانَتْ تِلْكَ الْغَزْوَةُ غَزَاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ، وَاسْتَقْبَلَ سَفَرًا بعيدا ومغازا وَعَدُوًّا كَثِيرًا فَجَلَّى لِلْمُسْلِمِينَ أَمْرَهُمْ لِيَتَأَهَّبُوا أُهْبَةَ غَزْوِهِمْ، وَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِ الَّذِي يُرِيدُ، وَالْمُسْلِمُونَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَثِيرٌ، لَا يَجْمَعُهُمْ كِتَابٌ حَافِظٌ- يُرِيدُ الدِّيوَانَ . قَالَ كَعْبٌ: فَمَا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ إِلَا ظَنَّ أنه سيخص لَهُ مَا لَمْ يَنْزِلْ فِيهِ وَحْيٌ مِنَ اللهِ.

وَغَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ تِلْكَ الْغَزْوَةَ حِينَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلَالُ، فَتَجَهَّزَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ وَطَفِقْتُ أَغْدُو لِكَيْ أَتَجَهَّزَ مَعَهُمْ، وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، وَأَقُولُ فِي نَفْسِي: أَنَا قَادِرٌ عَلَى ذَلِكَ إِذَا أَرَدْتُهُ، فَلَمْ يَزَلْ يَتَمَادَى بِي حَتَّى اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ، فَأَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ وَلَمْ أَقْضِ مِنْ جَهَازِي شَيْئًا، فَقُلْتُ: أَتَجَهَّزُ بَعْدَهُ بِيَوْمٍ أَوْ بِيَوْمَيْنِ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ، فَغَدَوْتُ بَعْدَ أَنْ فَصَلُوا لِأَتَجَهَّزَ، فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، ثُمَّ غَدَوْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ

وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ يَتَمَادَى بِي حَتَّى أَسْرَعُوا وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ ، وَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ، فَلَمْ يُقَدَّرْ لِي ذَلِكَ، فَكُنْتُ إِذَا خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَطُفْتُ فِيهِمْ أَحْزَنَنِي أَنِّي لَا أَرَى إِلَّا رَجُلًا مَغْمُوصًا مِنَ النِّفَاقِ، أَوْ رَجُلًا مِمَّنْ عَذَرَ اللهُ مِنَ الضُّعَفَاءِ، فَلَمْ يَذْكُرْنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى بَلَغَ تَبُوكَ، قَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ: مَا فَعَلَ كَعْبٌ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ: يَا رَسُولَ اللهِ! حبسه بُرْدَاهُ يَنْظُرُ فِي عِطْفِهِ ، فَقَالَ لَهُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ: بِئْسَ مَا قُلْتَ! وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ مَا عَلِمْنَا إِلَّا خَيْرًا، فَسَكَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

قَالَ كَعْبٌ: فَلَمَّا بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ تَوَجَّهَ قَافِلًا مِنْ تَبُوكَ حَضَرَنِي هَمِّي فَطَفِقْتُ أَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَأَقُولُ: بِمَاذَا أَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ غَدًا، وَأَسْتَعِينُ عَلَى ذَلِكَ بِكُلِّ ذِي رَأْيٍ مِنْ أَهْلِي، فَلَمَّا قِيلَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قد أَظَلَّ قَادِمًا زَاحَ عَنِّي البطال، وَعَرَفْتُ أَنِّي لَا أَخْرُجُ مِنْهُ أَبَدًا بِشَيْءٍ فِيهِ كَذِبٌ، فَأَجْمَعْتُ صِدْقَهُ، وَأَصْبَحَ رسول الله ﷺ قَادِمًا، وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ، فَلَمَّا فَعَلَ ذَلِكَ جَاءَ الْمُخَلَّفُونَ فَطَفِقُوا يَعْتَذِرُونَ إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ وَكَانُوا بِضْعَةً وَثَمَانِينَ رَجُلًا، فَقَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ إِلَى اللهِ تَعَالَى فَجِئْتُهُ، فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ الْمُغْضَبِ، ثُمَّ قَالَ: تَعَالَ: فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: مَا خَلَّفَكَ؟ أَلَمْ تَكُنِ ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ؟ فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي وَاللهِ لَوْ جَلَسْتُ عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنْ سَأَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ بِعُذْرٍ، وَلَقَدْ أُعْطِيتُ جَدَلًا، وَلَكِنْ وَاللهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثًا كَاذِبًا تَرْضَى بِهِ عَنِّي لَيُوشِكَنَّ اللهُ أَنْ يَسْخَطَ عَلَيَّ، وَلَئِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صِدْقٍ تَجِدُ عَلَيَّ فِيهِ إِنِّي لَأَرْجُو عَفْوَ اللهِ، لَا وَاللهِ مَا كَانَ لِي مِنْ عُذْرٍ، وو الله مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوَى وَلَا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ صَدَقَ، قُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللهُ فِيكَ» ، فَقُمْتُ وَثَارَ رِجَالٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ فَقَالُوا لَا وَاللهِ مَا عَلِمْنَاكَ كُنْتَ أَذْنَبْتَ ذَنْبًا قَبْلَ هَذَا عَجَزْتَ أَنْ لَا تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِمَا اعْتَذَرَ إِلَيْهِ الْمُخَلَّفُونَ، قَدْ كَانَ كَافِيكَ ذَنْبَكَ اسْتِغْفَارُ رَسُولِ اللهِ ﷺ لك، فو الله مَا زَالُوا يُؤَنِّبُونَنِي حَتَّى أَرَدْتُ أَنْ أَرْجِعَ فَأُكَذِّبَ نَفْسِي، ثُمَّ

قُلْتُ لَهُمْ: هَلْ لَقِيَ هَذَا مَعِي أَحَدٌ قَالُوا: نَعَمْ رَجُلَانِ قَالَا: مِثْلَ مَا قُلْتَ وَقِيلَ لَهُمَا مَا قِيلَ لك فقلت: من هُمَا؟ قَالُوا: مُرَارَةُ بْنُ رَبِيعٍ الْعَمْرِيُّ، وَهِلَالُ بْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ، فَذَكَرُوا لِي رجطلين صَالِحَيْنِ، قَدْ شَهِدَا بَدْرًا فِيهِمَا أُسْوَةٌ ، فَمَضَيْتُ حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي وَنَهَى رَسُولُ الله ﷺ عَنْ كَلَامِنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ وَتَغَيَّرُوا لَنَا، حَتَّى تَنَكَّرَتْ فِي نَفْسِي الْأَرْضُ فَمَا هِيَ الَّتِي أَعْرِفُ، فَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً فَأَمَّا صَاحِبَايَ فَاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا [يَبْكِيَانِ] ، فَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ، فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ الصَّلَاةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ، وَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ، وَآتِي رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ، فَأَقُولُ فِي نَفْسِي: هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلَامِ عَلَيَّ أَمْ لَا؟ ثُمَّ أُصَلِّي فَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ، فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلَاتِي نَظَرَ إِلَيَّ، فَإِذَا الْتَفَتُّ [نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي حَتَّى إِذَا طَالَ عَلَيَّ ذَلِكَ] مِنْ جَفْوَةِ الْمُسْلِمِينَ تَسَوَّرْتُ جِدَارَ حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ، وَهُوَ ابْنُ عَمِّي، وَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ، فسلمت عليه فو الله مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ اللهَ، هَلْ تَعْلَمُنِي أُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ؟ قَالَ: فَسَكَتَ، فَعُدْتُ لَهُ فَنَشَدْتُهُ، فَسَكَتَ، قَالَ: فَعُدْتُ لَهُ فَنَاشَدْتُهُ الثَّالِثَةَ، فَقَالَ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَفَاضَتْ عَيْنَايَ وَتَوَلَّيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ الْجِدَارَ.

قَالَ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي بِسُوقِ الْمَدِينَةِ إِذَا نَبَطِيٌّ مِنْ أَنْبَاطِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ وَيَقُولُ: مَنْ يَدُلُّ عَلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ حَتَّى إِذَا جَاءَنِي دَفَعَ إِلَيَّ كِتَابًا مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ وَكُنْتُ كَاتِبًا فَإِذَا فِيهِ: أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ، وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللهُ بِدَارِ هَوَانٍ، وَلَا مَضْيَعَةٍ، فَالْحَقْ بِنَا نُوَاسِكَ، فَقُلْتُ حِينَ قَرَأْتُهَا: وَهَذَا أَيْضًا مِنَ الْبَلَاءِ، فَتَيَمَّمْتُ بِهِ التَّنُّورَ فَسَجَرْتُهُ بِهَا حَتَّى إِذَا مَضَتْ لَنَا أَرْبَعُونَ لَيْلَةً مِنَ الْخَمْسِينَ إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَأْتِينِي، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ، فَقُلْتُ: أُطَلِّقُهَا أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ بِهَا؟ فَقَالَ: لَا بَلِ اعْتَزِلْهَا، فَلَا تَقْرَبَنَّهَا، وَأَرْسَلَ إِلَى صَاحِبَيَّ بِمِثْلِ ذَلِكَ، فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي: الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَكُونِي عِنْدَهُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللهُ هَذَا الْأَمْرَ.

قَالَ كَعْبٌ: فَجَاءَتِ امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَتْ لَهُ خَادِمٌ فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ؟ فَقَالَ: لَا وَلَكِنْ لَا يَقْرَبَنَّكِ. قَالَتْ: إِنَّهُ وَاللهِ مَا بِهِ حَرَكَةٌ إِلَى شَيْءٍ، وَاللهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُذْ كَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِي هَذَا، فَقَالَ لِي بَعْضُ أَهْلِي لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي امْرَأَتِكَ كَمَا أذن لبلال بْنِ أُمَيَّةَ تَخْدُمُهُ، فَقُلْتُ: وَاللهِ لَا اسْتَأْذِنُ فِيهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَمَا يُدْرِينِي مَا يَقُولُ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنِ اسْتَأْذَنْتُهُ فِيهَا، وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ. فَلَبِثْتُ بَعْدَ ذَلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ حَتَّى كَمَلَتْ لَنَا خَمْسُونَ لَيْلَةً مِنْ حِينَ نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ كَلَامِنَا، فَلَمَّا صَلَّيْتُ صَلَاةَ الْفَجْرِ صُبْحَ خَمْسِينَ لَيْلَةً، وَأَنَا عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِنَا، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِي ذَكَرَ اللهُ تَعَالَى قَدْ ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِي، وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ أَوْفَى عَلَى جَبَلِ سَلْعٍ : يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ، قَالَ: فَخَرَرْتُ سَاجِدًا، وَعَرَفْتُ أَنَّهُ قَدْ جَاءَ الْفَرَجُ، وَآذَنَ رسول الله ﷺ بِتَوْبَةِ اللهِ علينا حين صلى صَلَاةَ الْفَجْرِ، فَذَهَبَ النَّاسُ يُبَشِّرُونَنَا وَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُونَ، وَرَكَضَ رَجُلٌ إِلَيَّ فَرَسًا، وَسَعَى سَاعٍ مِنْ أَسْلَمَ فَأَوْفَى عَلَى الْجَبَلِ، وَكَانَ الصَّوْتُ أَسْرَعَ إِلَيَّ مِنَ الْفَرَسِ، فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِي نَزَعْتُ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهُمَا إِيَّاهُ ببشراه، والله مَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا يَوْمَئِذٍ، وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَلَقَّانِي النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا يُهَنِّئُونَنِي بِالتَّوْبَةِ يَقُولُونَ: لِيَهْنِكَ تَوْبَةُ اللهِ عَلَيْكَ حَتَّى دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَقَامَ إِلَيَّ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ يُهَرْوِلُ حَتَّى صَافَحَنِي وَهَنَّأَنِي مَا قَامَ إِلَيَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ وَلَا أَنْسَاهَا لِطَلْحَةَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ: أَبْشِرْ بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُذْ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ. قُلْتُ: أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللهِ، أَمْ مِنْ عِنْدِ اللهِ [تَعَالَى] ؟ قَالَ: لَا بَلْ مِنْ عِنْدِ اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى.

وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا بُشِّرَ بِبِشَارَةٍ يَبْرُقُ وَجْهُهُ حَتَّى كَأَنَّهُ قِطْعَةُ قَمَرٍ، وَكُنَّا نَعْرِفُ ذَلِكَ مِنْهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَإِلَى الرَّسُولِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَمْسِكْ [عَلَيْكَ] بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، فَقُلْتُ: فَإِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِيَ الَّذِي بِخَيْبَرَ، وَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ

اللهَ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا نَجَّانِي بِالصِّدْقِ وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أني ألا أُحَدِّثَ إِلَّا صِدْقًا مَا بقيت، فو الله مَا أَعْلَمُ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ابْتَلاهُ اللهُ فِي صِدْقِ الْحَدِيثِ مُذْ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ أَحْسَنَ مِمَّا ابْتَلانِي مَا تَعَمَّدْتُ مُذْ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى يَوْمِي هَذَا كَذِبًا، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَحْفَظَنِي اللهُ تَعَالَى] فِيمَا بَقِيَ، وَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ: ﴿لَقَدْ تابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهاجِرِينَ وَالْأَنْصارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي ساعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ ما كادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ، ثُمَّ تابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ، وَعَلَى الثَّلاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّى إِذا ضاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِما رَحُبَتْ وَضاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ، ثُمَّ تابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ . فو الله مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ مِنْ نِعْمَةٍ بَعْدَ أَنْ هَدَانِي لِلإِسْلَامِ أَعْظَمَ فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي رَسُولَ الله ﷺ يَوْمَئِذٍ أَنْ لَا أَكُونَ كَذَبْتُهُ، فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوهُ، فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوهُ حِينَ نَزَلَ الْوَحْيُ شَرَّ مَا قَالَ لِأَحَدٍ، فَقَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزاءً بِما كانُوا يَكْسِبُونَ، يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضى عَنِ الْقَوْمِ الْفاسِقِينَ﴾ .

قَالَ كَعْبٌ: وَكُنَّا تَخَلَّفْنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولَئِكَ الَّذِينَ قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ حَلَفُوا لهم فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ، وَأَرْجَأَ رسول الله ﷺ أَمْرَنَا حَتَّى قَضَى اللهُ فِيهِ، فَبِذَلِكَ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: ﴿وَعَلَى الثَّلاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا﴾ وَلَيْسَ الَّذِي ذَكَرَ اللهُ تَخَلُّفَنَا عَنِ الْغَزْوِ، وَإِنَّمَا هُوَ تَخْلِيفُهُ إِيَّانَا وَإِرْجَاؤُهُ أَمْرَنَا مِمَّنْ حَلَفَ وَاعْتَذَرَ، فَقَبِلَ مِنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ

Ka'b kör olduğunda oğulları arasında onun rehberliğini yapan Abdullah b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Ka'b b. Mâlik, Tebûk savaşından geri kalışını anlatırken şöyle demiştir: Bedir savaşı hariç Tebûk savaşına kadar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) katıldığı hiçbir savaştan geri durmadım. Bedir savaşından geri duranlar da kınanmamıştır. Zira o zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kureyş kervanını hedefleyerek çıkmıştı, ama Yüce Allah beklenmedik bir

şekilde Müslümanlarla müşrikleri (Bedir'de) karşı karşıya getirmişti. İslam dini üzerine sözleştiğimiz Akabe gecesinde Resûlullah'la (sallalahu aleyhi vesellem) beraberdim. Bedir savaşı insanları Akabe biatından daha fazla etkilemiş olsa da Bedir'de bulunmayı Akabe'de bulunmaya tercih etmem. Tebûk savaşından geri durduğumda hiç olmadığım kadar güçlü ve bolluk içindeydim. Zira o savaşa kadar iki deveyi yanımda bir araya getirebilmiş değildim.

Hz. Peygamber (sallalahu aleyhi vesellem) bir yere savaşa çıkmak istediği zaman düşmanı şaşırtmak için mutlaka başka bir yere çıktığını gösterirdi. Ancak bu savaşa çıkarken öyle yapmadı. Şiddetli bir sıcakta uzun bir yolculuğa, çöl olan bir yere ve kalabalık bir düşman üzerine yola koyuldu. Müslümanların savaş için hazırlanmalarını söyledi ve gideceği yönü de bildirdi. Resûlullah'ın da (sallalahu aleyhi vesellem) yanında büyük bir Müslüman topluluğu toplandı. O kadar kalabalıklardı ki büyük bir kitap bile askerlerin adlarını kaydetmeye yetmezdi. Öyle ki Müslümanlardan biri savaşa katılmasa Yüce Allah hakkında vahiy indirmedikten sonra fark edilmeyeceğini düşünürdü.

Hz. Peygamber (sallalahu aleyhi vesellem) o savaşa meyvelerin olgunlaşıp gölgelerin de çoğaldığı bir zamanda çıktı. Resûlullah'la (sallalahu aleyhi vesellem) birlikte Müslümanlar da savaş hazırlıklarını yaptılar. Ben de savaş hazırlığımı onlarla beraber yapmaya çalışıyordum, ama hazırlık adına hiçbir şey yapamadan geri dönüyordum. İçimden: "Ben istersem hazırlığımı hemen yapabilirim" diyordum.

Hazırlanmam bu şekilde uzayıp gitti. Sonra hazırlıklar bitip de Resûlullah (sallalahu aleyhi vesellem) ve Müslümanlar tam olarak hazır olduklarında ben hâlâ hazırlık adına bir şey yapmamıştım. Kendi kendime: "Resûlullah'tan (sallalahu aleyhi vesellem) bir veya iki gün sonra hazırlığımı bitirir ve onlara yetişirim" diyordum. Yola çıktıkları zaman ben de hazırlığımı yapıp onlarla birlikte çıkmak istedim, ama yine hiçbir şey yapamadan geri döndüm. Bir daha denedim ve bir daha boş olarak geri döndüm. Ben bu şekilde gidip gelirken Müslümanlar aceleyle yola çıktı. Onlara yetişmek için ben de yola çıkmak istedim ve keşke böyle yapsaymışım! Çıkmak bana nasip olmadı.

Resûlullah (sallalahu aleyhi vesellem) savaşa çıktıktan sonra geride kalan insanların arasına çıkıp dolaştığımda, münafık olduğu bilinen veya Yüce Allah'ın mazeretli saydığı zayıf kimseleri görüyor ve üzülüyordum. Tebûk'e ulaşana kadar da Resûlullah (sallalahu aleyhi vesellem) yokluğumu fark etmemişti. Tebûk'te

müslümanların arasında otururken: *"Ka'b'a ne oldu?"* diye sordu. Seleme oğullarından bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! İki hırkası ile sevdikleri onu savaşa katılmaktan alıkoydu" deyince, Muâz b. Cebel: "Ne kötü söyledin! Vallahi ey Allah'ın Resûlü! Ka'b'ı ancak hayırlı olmasıyla tanırız!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sustu.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) savaştan döndüğü haberi bana ulaştığında beni sıkıntı bastı. Ona nasıl bir yalan söyleyeceğimi düşünüyor ve kendi kendime: "Yarın geldiğinde öfkesinden nasıl kurtulabilirim" diyordum. Ailemden aklı başında olanlardan bu konuda yardım da istedim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gelmek üzere olduğu söylendiğinde yalan benden uzaklaştı ve içinde yalan olan hiçbir şeyle ondan kurtulamayacağımı anladım. Onun için ona doğruyu söylemeye karar kıldım.

Sonunda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ulaştı dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir seferden döndüğü zaman ilk önce Mescid'e uğrar, iki rekat namaz kılar ve Müslümanlarla otururdu. Yine öyle yaptığında savaşa katılmayanlar yanına geldiler. Mazeret bildirmeye ve yeminler etmeye başladılar. Savaşa katılmayanlar seksen küsur kişiydi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların niyetlerine göre mazeretlerini kabul etti. Tekrar onlardan biat aldı, bağışlanmalarını diledi ve içindekileri Yüce Allah'a havale etti.

Ben de yanına geldim. Ona selam verdiğimde öfkeyle karışık bir tebessümle beni karşıladı ve: *"Gel!"* buyurdu. Yürüyerek gelip önünde oturdum. Bana: *"Neden savaşa katılmadın? Oysa bineğini bile satın almamış mıydın?"* diye sorunca şu karşılığı verdim: "Ey Allah'ın Resûlü! Senden başka birinin önünde dünyalık bir konu için bu şekilde otursaydım mazeret sunarak onun öfkesinden kurtulacağımı düşünürdüm. Sana ne söyleyeceğim konusunda çok çabaladım. Ama bugün sana, benden razı olmanı sağlayacak şekilde yalanla konuşsam, Yüce Allah'ın seni benden yana öfkelendirmesi pek uzak olmaz. Sana doğruyu söylesem bana karşı içinde kızgınlığın olacak. Bu konuda Yüce Allah'ın bağışlamasını dilerim! Doğrusu savaşa katılmamak için herhangi bir mazeretim yoktu. Vallahi seninle savaştan geri durduğumda imkânlarım hiç olmadığı kadar iyiydi."

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adam doğruyu söyledi. Kalk ve git. Yüce Allah'ın senin hakkındaki hükmünü bekle bakalım!"* buyurdu. Ben kalkınca Seleme oğullarından bazı adamlar yanıma geldiler ve: "Vallahi bundan önce senin bir günah işlediğini görmedik. Sen de savaşa katılmayan

diğerleri gibi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) mazeret gösteremez miydin? Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onlara yaptığı gibi sana da bağışlanma dilemesi bu günahın için yeterdi" demeye başladılar. Böyle diyerekten benim peşimden o kadar geldiler ki geriye dönüp kendi kendimi yalanlamayı düşündüm. Sonra onlara: "Benim bu durumumla karşılaşan başka birileri oldu mu?" diye sordum. "Evet! İki adam daha senin dediğin şeyleri dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sana söylediği şeylerin aynısını onlara da söyledi" karşılığını verdiler. "O iki kişi kim?" diye sorduğumda: "Murâre b. er-Rabî' el-Amrî ile Hilâl b. Umeyye el-Vâkifî" diyerek bana Bedir savaşına katılan salih ve örnek iki adamı zikrettiler. Onların adlarını bana verdiklerinde ben de yoluma devam ettim.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle beraber savaşa katılmayanlar arasından bu üç kişiyle Müslümanların konuşmasını yasakladı. Müslümanlar bizden uzak durdu ve bize karşı farklı davranmaya başladılar. Her şey bana karşı yabancılaştı. Dünya artık bildiğim dünya değildi. Bu şekilde elli gün geçirdim. Benle beraber olan o iki arkadaşım evlerine kapanmış devamlı ağlıyorlardı. Bense onlardan daha genç ve daha güçlüydüm. Dışarıya çıkıp Müslümanlarla namaz kılıyor, çarşıda dolaşıyordum. Ama hiç kimse benimle konuşmuyordu. Namazdan sonra meclisinde oturan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip selam veriyordum. İçimden de: "Acaba dudaklarını oynattı mı? Selamımı aldı mı? Yoksa almadı mı?" diyordum. Ona yakın bir yerde namaz kılıyor ve gizlice ona bakıyordum. Namazıma durduğum zaman bana bakıyor, ona doğru baktığımda ise yüzünü çeviriyordu.

İnsanların bu tavrı beni daralttığı bir zamanda gidip amcam oğlu ve en sevdiğim kişilerden biri olan Ebû Katâde'nin bahçe duvarına çıktım. Ona selam verdim, ama vallahi o selamımı almadı. Kendisine: "Ey Ebû Katâde! Allah için söyle! Yüce Allah'ı ve Resûlü'nü sevdiğimi biliyorsun değil mi?" dediğimde, sustu. Bir daha aynı şekilde sorduğumda yine cevap vermedi. Tekrar aynı şekilde ant verip sordum. Bu kez: "Yüce Allah ve Resûlü bilir!" dedi. Bu cevabı üzerine gözlerim doldu. Bahçe duvarını aşıp oradan ayrıldım.

Bir defasında çarşıda gezerken Şam ahalisinden Medine'de satmak için gıda maddesi getiren bir Nabâtî'nin: "Bana Ka'b b. Mâlik'i kim gösterir?" diye sorduğunu duydum. İnsanlar da ona beni gösterince yanıma geldi ve Ğassân kralından bana bir mektup verdi ki okuma yazması olan biriydim. Mektupta şöyle yazıyordu: "Bana ulaşana göre dostun (Muhammed) sana

katı davranmış. Yüce Allah da seni rahat bir mekânda kılmamış. Vakit kaybetmeden gel bize katıl, biz seni teselli ederiz." Mektubu okuyunca: "Bu da karşılaştığım musibetlerden biridir" dedim ve mektubu tandıra atıp yaktım.

O elli günlük sürenin kırk günü geçmişti ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elçisi bana geldi ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), karından ayrılmanı emrediyor" dedi. Ona: "Boşayayım mı ne yapayım?" dediğimde: "Boşama, ama ondan uzak dur ve ona yaklaşma" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) diğer iki arkadaşıma da aynı şekilde haber göndermişti. Karıma: "Ailenin yanına git! Yüce Allah bu durumum hakkında hükmünü verinceye kadar onlarda kal" dedim.

Hilâl b. Umeyye'nin karısı ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Hilâl çok yaşlı biridir ve hizmetçisi de bulunmuyor. Onun hizmetini benim görmemi hoş karşılamaz mısın?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kal, ama ona yanaşma"* buyurdu. Karısı da: "Zaten kımıldayacak hali yok. Vallahi bu durumla karşılaştığından beri ağlıyor" dedi. Ailemden bazıları bana: "Hilâl b. Umeyye'nin karısının, kocasına hizmet konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin istediği gibi sen de karın için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin istesen" dediklerinde, ben: "Vallahi bu konuda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin isteyemem. İzin istersem onun bana ne diyeceğini bilmiyorum, üstelik te genç biriyim" karşılığını verdim.

Bir on gün daha bu şekilde geçirerek, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizimle konuşmayı yasaklamasının üzerinden elli gün geçmiş oldu. Ellinci günden sonraki ilk sabah namazını evimin damında kıldım. Yüce Allah'ın bizleri âyetlerinde andığı gibi bir halin içindeydim. İçim daralmıştı. Yeryüzü bana dar gelmişti. O esnada Sel' dağının tepesinde birinin yüksek bir sesle: "Ey Ka'b b. Mâlik! Müjde!" diye bağırdığını işittim. O an hemen secdeye kapandım. Sıkıntımızın bittiğini, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldıktan sonra, Yüce Allah'ın tövbemizi kabul ettiğinin ilan ettirdiğini anladım. Müslümanlar bizleri kutlamaya koşuştular. O iki arkadaşıma da müjdeciler gitti. Müjdesini almak için biri atına binip yola koyulmuştu. Eslemli biri de dağın tepesine çıkıp o şekilde bağırmıştı. Tabi ki adamın sesi attan daha hızlı gelmişti. Sesini duyduğum adam yanıma müjde vermek için varınca üzerimdeki giysimi çıkarıp ona verdim. Vallahi o günü başka giysim de yoktu. Daha sonra iki parçalı bir elbise ödünç aldım ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim.

Müslümanlar beni akın akın karşılıyorlar ve tövbemin kabulünden dolayı beni: "Yüce Allah'ın, tövbeni kabul etmesi sana hayırlı olsun!" diyerek kutluyorlardı. Mescid'e girdiğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyordu ve çevresinde de insanlar vardı. Talha b. Ubeydillah koşarak bana sarıldı ve beni kutladı. Vallahi Muhacirler içinde ondan başka beni kutlamak için kalkan olmadı. Talha'nın bu davranışını hiç unutmam. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sevinçten parlayan bir yüzle: *"Annenin seni doğurduğundan beri sana gelen en hayırlı haber sana kutlu olsun!"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu haber senden mi, yoksa Yüce Allah'tan mı?" diye sorduğumda: *"Bilakis, Yüce Allah'ın katından!"* buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeye sevindiği zaman yüzü bir Ay parçası gibi parlardı. Bu halini biz de biliyorduk. Önünde oturduğum zaman: "Ey Allah'ın Resûlü! Tövbem kabul edildiği için tüm malımı sadaka olarak vermek istiyorum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Malının bir kısmını sende bırakırsan daha hayırlı olur"* buyurdu. "O zaman Hayber'deki hissemi elimde tutayım" dedim. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah doğru söylediğim için tövbemi kabul etti. Bunun için yaşadığım sürece doğruluktan ayrılmayacağım! Zira doğru söylediği için Yüce Allah'ın kendisini benim kadar sınadığı başka bir Müslüman tanımıyorum" dedim. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), "En güzel denenmem buydu" dediğim günden bu yana asla yalana başvurmadım. Bu günden sonra da Yüce Allah'ın beni yalandan korumasını dilerim.

Sonra Yüce Allah Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şu âyetleri indirdi: **"And olsun ki, Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalpleri kaymak üzere iken Peygamber'e uyan Muhacirler ile Ensâr'ın ve Peygamber'in tövbelerini kabul etti. Tövbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir. Ve geri kalmış üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü, genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkmıştı. Nihayet Allah'tan yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra eski hallerine dönmeleri için Allah onların tövbesini kabul etti. Çünkü Allah tövbeyi çok kabul eden, pek**

esirgeyendir. Ey inananlar! Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olun."[1]

Vallahi Müslüman olduğumdan beri Yüce Allah bana, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylememden daha büyük bir nimet ihsan etmemiştir. Zira ona diğerleri gibi yalan söyleseydim ben de onlar gibi helak olacaktım. Yüce Allah vahyini indirdiği zaman yalan söyleyenlere çok ağır ifadeler kullanmış ve şöyle buyurmuştur: **"Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için Allah'a yemin edeceklerdir. Siz onlardan yüz çevirin; çünkü pistirler. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir. Kendilerinden hoşnut olasınız diye, size and verirler. Siz onlardan hoşnut olsanız bile, Allah, yoldan çıkmış kimselerden razı olmaz."**[2]

Biz üç kişi, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yeminler ederek mazeretler gösteren ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) de onların biatlarını kabul ettiği, onlara bağışlanma dilediği kişilerden olmadık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizim hakkımızdaki kararını Yüce Allah hükmünü verene dek ertelemişti. Bunun içindir ki Yüce Allah âyetinde **"Geri kalan üç kişi"** denilirken, savaştan geri kalanlar anlamında değil, yeminlerle mazeret gösterenlerden ve bu mazeretleri kabul edilenlerden geri kalanlar kastedilmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Yahya b. Bukeyr'den ve Müslim ise başka bir kanalla Leys'ten rivayet etmiştir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَبِي [قَالَ] : حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ (ح) .وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ [قَالَ] : أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَا: ثُمَّ أَقْبَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَافِلًا حَتَّى إِذَا دَنَا مِنَ الْمَدِينَةِ تَلَقَّاهُ عَامَّةُ الَّذِينَ تَخَلَّفُوا عَنْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ، لَا تُكَلِّمُوا رَجُلًا مِنْهُمْ وَلَا تُجَالِسُوهُمْ حَتَّى آذَنَ لَكُمْ، فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالْمُؤْمِنُونَ حَتَّى إِنَّ الرَّجُلَ لَيُعْرِضُ عَنْ أَبِيهِ وَعَنْ أَخِيهِ وَحَتَّى إِنَّ الْمَرْأَةَ لَتُعْرِضُ عَنْ

---

[1] Tevbe Sur. 117-119

[2] Tevbe Sur. 95, 96

[3] Buhârî, *meğâzî* 79 (4418) ve Müslim, *tevbe* 9 (53).

زَوْجِهَا، فَمَكَثُوا بِذَلِكَ أَيَّامًا حَتَّى كَرِبَ الَّذِينَ تَخَلَّفُوا وَجَعَلُوا يَعْتَذِرُونَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالْجَهْدِ وَالْأَسْقَامِ، وَيَحْلِفُونَ لَهُ فَرَحِمَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ.

Urve ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) döndüğünde ve Medine'ye yaklaştığında savaştan geri kalanların tümü kendisini karşılamaya çıktı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: *"Size izin verinceye kadar onlardan hiç kimseyle konuşmayın ve onlarla oturmayın"* buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve müminler bu kişilere sırt çevirdiler. Hatta kişi babasına ve kardeşine bile sırt çevirdi. Hatta kadın kocasına bile sırt çevirdi. Bu durum günlerce devam etmiş ve savaştan geriye kalanlar bu duruma çok sıkılmıştı. Bu sebeple de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hastalık ve güçsüzlükle özür beyan etmeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara merhamet edip biatlerini kabul etti ve onlar için bağışlanma diledi.

زَادَ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ فِي رِوَايَتِهِ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: بَلَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ في غزوته تلك تبوكا، وَلَمْ يُجَاوِزْهَا وَأَقَامَ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً، وَذَكَرَ أَنَّ الْمُنَافِقِينَ الَّذِينَ كَانُوا تَخَلَّفُوا عَنْهُ بِضْعَةٌ وَثَمَانُونَ رَجُلًا، وَذَكَرَ أَنَّ إِدْرَجَ كَانَتْ فِيمَا صَالَحَ عَلَيْهِ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ اتَّفَقَا، وَكَانَ فِيمَنْ يخلف رسول الله ﷺ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ الَّذِينَ ذَكَرَ اللهُ فِي كِتَابِهِ بِالتَّوْبَةِ مِنْهُمْ: كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ السُّلَمِيُّ، وَهِلَالُ بْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ، وَمُرَارَةُ ابن الرَّبِيعِ الْعَمْرِيُّ، وَفِي رِوَايَةِ عُرْوَةَ الْعَامِرِيُّ ثُمَّ ذَكَرَا قِصَّةَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، يزيدان وينقصان، فمما زادا تَسْمِيَةُ مَلِكِ غَسَّانَ بِجَبَلَةَ بْنِ الْأَيْهَمِ، وَذَكَرَ أَنَّهُمْ خَرَجُوا مِنْ أَهَالِيهِمْ إِلَى الْبَرِّيَّةِ فَضَرَبُوا الْفَسَاطِيطَ يَأْوُونَ إِلَيْهَا بِاللَّيْلِ، وَيَتَعَبَّدُونَ لِلَّهِ فِي الشَّمْسِ بِالنَّهَارِ حَتَّى عَادُوا أَمْثَالَ الرُّهْبَانِ، ثُمَّ ذكرا رُجُوعَ كَعْبٍ إِلَى سَلْعٍ فَكَانَ يُقِيمُ بِهِ النَّهَارَ صَائِمًا، وَيَأْوِي إِلَى دَارِهِ بالليل، وذكرا أَنَّ رَجُلَيْنِ سَعَيَا يَبْتَدِرَانِ كعبا يبشرونه فَسَبَقَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ فَارْتَقَى الْمَسْبُوقُ عَلَى سَلْعٍ فَصَاحَ يَا كَعْبُ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ بِتَوْبَةِ اللهِ وَقَدْ أَنْزَلَ اللهُ فِيكُمُ الْقُرْآنَ وزعموا أنّ الذين سَبَقَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، ثُمَّ ذَكَرَا قِصَّةَ كَعْبٍ.

قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ الَّذِينَ تَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَاعْتَذَرُوا بِالْبَاطِلِ، وَاعْتَلُّوا بِالْعِلَلِ، فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللَّهَ وَكُونُواْ مَعَ الصَّادِقِينَ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ

حَوْلَهُم مِّنَ الأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُواْ عَن رَّسُولِ اللّهِ وَلاَ يَرْغَبُواْ بِأَنفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لاَ يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلاَ نَصَبٌ وَلاَ مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَلاَ يَطَؤُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلاَ يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلاً إِلاَّ كُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللّهَ لاَ يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ وَلاَ يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلاَ كَبِيرَةً وَلاَ يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلاَّ كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾.

وَذَكَرَ قَبْلَ هَذِهِ الآيَةِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِنِفَاقٍ فَقَالَ: ﴿فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلاَفَ رَسُولِ اللّهِ وَكَرِهُواْ أَن يُجَاهِدُواْ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَقَالُواْ لاَ تَنفِرُواْ فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَّوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ فَلْيَضْحَكُواْ قَلِيلاً وَلْيَبْكُواْ كَثِيرًا جَزَاء بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ﴾ ، فِي آيَاتٍ يَتْبَعُ بَعْضُهَا بَعْضًا.

ثُمَّ ذَكَرَ أَهْلَ الْعُذْرِ مِمَّنْ تَخَلَّفَ فَقَالَ: ﴿لَّيْسَ عَلَى الضُّعَفَاء وَلاَ عَلَى الْمَرْضَى وَلاَ عَلَى الَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ مَا يُنفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُواْ لِلّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِن سَبِيلٍ وَاللّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ ، وَآيَةً بَعْدَهَا.

وَذَكَرَ مَنْ لاَ عُذْرَ لَهُ مِمَّنْ تَخَلَّفَ فَقَالَ: ﴿إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاء رَضُواْ بِأَن يَكُونُواْ مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُل لاَّ تَعْتَذِرُواْ لَن نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ سَيَحْلِفُونَ بِاللّهِ لَكُمْ إِذَا انقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُواْ عَنْهُمْ فَأَعْرِضُواْ عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاء بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِن تَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِنَّ اللّهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ الأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلاَّ يَعْلَمُواْ حُدُودَ مَا أَنزَلَ اللّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ يَتْبَعُ بَعْضُهَا بَعْضًا.

وَقَالَ الْجُلاَسُ بْنُ سُوَيْدٍ حِينَ سَمِعَ مَا أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْمُخَلَّفِينَ: وَاللهِ لَئِنْ كَانَ مُحَمَّدٌ صَادِقًا لَنَحْنُ شَرٌّ مِنَ الْحَمِيرِ. [فَقَالَ لَهُ عَامِرُ بْنُ قَيْسٍ وهو ابْنُ عَمِّهِ وَاللهِ إِنَّ مُحَمَّدًا لَصَادِقٌ وَلَأَنْتُمْ شَرٌّ مِنَ الْحَمِيرِ] . وَيْلَكَ تَخَلَّفْتَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَنَافَقْتَ، وَاللهِ مَا أَرَاهُ يَنْبَغِي لِي أَنْ أَسْكُتَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ.

وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ أَعْطَى سُوَيْدَ بْنَ صَامِتٍ عَقْلًا، وَأَعْطَاهُ مِنَ الصَّدَقَةِ، فَانْطَلَقَ عَامِرُ بْنُ قَيْسٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَحَدَّثَهُ بِمَا قَالَ الْجُلَاسُ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَحَلَفَ بِاللهِ مَا تَكَلَّمَ بِهِ قَطُّ، وَلَقَدْ كَذَبَ عَلَيَّ عَامِرُ بْنُ قَيْسٍ، فَقَالَ عَامِرٌ: اللَّهُمَّ أَنْزِلْ عَلَى رَسُولِكَ بَيَانًا شَافِيًا، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُواْ وَلَقَدْ قَالُواْ كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُواْ بَعْدَ إِسْلاَمِهِمْ وَهَمُّواْ بِمَا لَمْ يَنَالُواْ وَمَا نَقَمُواْ إِلاَّ أَنْ أَغْنَاهُمُ اللّهُ وَرَسُولُهُ مِن فَضْلِهِ فَإِن يَتُوبُواْ يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ وَإِن يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الأَرْضِ مِن وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ﴾ وَاسْتُتِيبَ مِمَّا قَالَ، فَتَابَ، وَاعْتَرَفَ بِذَنْبِهِ، فَهَذَا فِي شَأْنِ تَبُوكَ، وَهِيَ آخِرُ غَزَوَاتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، وَرِوَايَةُ عُرْوَةَ بِمَعْنَاهُ.

Mûsa b. Ukbe rivayetinde şu ekleme yer almıştır: İbn Şihâb dedi ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu gazvesinde Tebûk'e kadar vardı ve daha da ileriye gitmedi. Orada on küsur gün bekledi. Söylenene göre bu savaştan geri kalan münafıklar seksen küsur kişi idi. Bu savaş sonunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile anlaşma yapanlardan biri de Ezruh ahalisiydi. Allah'ın Kitab'ında tövbelerini kabul ettiğini zikretmiş olduğu savaştan geri kalan üç kişiyi de zikretti. Bunlar Ka'b b. Mâlik es-Sülemî, Hilâl b. Umeyye el-Vâkifî ve Murâra b. er-Rabî' el-Amrî'dir. Urve'nin rivayetinde ise: "Murâra b. er-Rabî' el-Âmirî" şeklindedir. Sonra her iki ravi birbirlerinden biraz fazla biraz da eksiklikle Kâb b. Mâlik'in kıssasını zikrederler. Fazla olan kısmı Ğassân hükümdarının isminin Cebele b. Eyhem olarak zikredilmesidir. Ayrıca ravi bunların ailelerini bırakıp dağa çıktıklarını, çadırlar kurup gece çadıra çekildiklerini, gündüz güneş altında Allah'a ibadet ettiklerini ve rahipler gibi olduklarını zikretti.

Sonra Ka'b'ın Sel'a dönüşünü zikretti. Ka'b gündüzlerini orada oruçlu olarak geçirir ve gece evine gelirdi. İki kişi Ka'b'a müjde vermek için koşarak geliyordu. Biri diğerini geçmişti. Ancak geride kalan Sel' dağına çıkarak: "Ey Ka'b b. Mâlik! Müjdeler olsun, Allah tövbeni kabul etti. Allah hakkınızda âyet indirdi" diye seslendi. Söylenene göre yarışanlar Ebû Bekr ve Ömer idi" Sonra da Ka'b'ın kıssasını zikretti.

Sonra Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) geri kalanları ve yalan mazeretler uyduranları zikredip: "**Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve**

doğrularla beraber olun. Medine halkına ve onların çevresinde bulunan bedevî Araplara Allah'ın Resûlü'nden geri kalmaları ve onun canından önce kendi canlarını düşünmeleri yakışmaz. İşte onların Allah yolunda bir susuzluğa, bir yorgunluğa ve bir açlığa maruz kalmaları, kâfirleri öfkelendirecek bir yere basmaları ve düşmana karşı bir başarı kazanmaları, ancak bunların karşılığında kendilerine salih bir amel yazılması içindir. Şüphesiz Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez. Allah, yaptıklarının karşılığını en güzel şekilde kendilerine vermek üzere, az veya çok sarf ettikleri her şey, geçtikleri her vadi onlar için yazılır"[1] ayetlerini okudu.

Bundan önce de nifak ile Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) geri kalanları zikredip: "**Allah'ın Resûlüne karşı gelerek (sefere çıkmayıp) geri bırakılanlar, oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi ve «Bu sıcakta sefere çıkmayın» dediler. De ki: «Cehennemin ateşi daha sıcaktır.» Keşke anlasalardı. Yaptıklarının cezası olarak, bundan böyle az gülsünler, çok ağlasınlar"**[2] âyetlerini okudu.

Sonra mazeretli olarak savaşa katılmayanları zikrederek: **"Güçsüzlere, hastalara ve sarf edecek bir şeyi bulunmayanlara, Allah ve Peygamber'ine bağlı kaldıkları müddetçe sorumluluk yoktur. İyi davrananlara sorumluluk olmaz. Allah bağışlayandır, merhamet edendir"**[3] âyetini ve bir sonraki âyeti okudu.

Sonra özürsüz olarak savaşa katılmayanları zikrederek: "**Sorumluluk ancak, zengin oldukları hâlde senden izin isteyenleredir. Bunlar, geride kalanlarla birlikte olmaya razı oldular. Allah da kalplerini mühürledi. Artık onlar bilmezler. Savaştan döndüğünüzde size özür beyan ederler. Onlara de ki: «Özür beyan etmeyin, size inanmayacağız, Allah haberlerinizi bize bildirmiştir. Allah da, Peygamberi de işleyeceklerinizi görecektir. Sonunda, görülmeyeni ve görüneni bilen Allah'a geri çevrileceksiniz. O, işlediklerinizi size haber verecektir.» Yanlarına**

---

[1] Tevbe Sur. 119-121

[2] Tevbe Sur. 81, 82

[3] Tevbe Sur. 91

döndüğünüz zaman, kendilerini rahat bırakmanız için size Allah adıyla yemin edeceklerdir. Artık onlardan yüz çevirin. Çünkü onlar pistir. Kazandıklarının karşılığı olarak, varacakları yer de cehennemdir. Kendilerinden razı olasınız diye, size yemin edeceklerdir. Siz onlardan razı olsanız bile, Allah o fasıklar topluluğundan asla razı olmaz. Bedevilerin küfür ve nifakları her yönden daha ileridir. Allah'ın, Peygamber'ine indirdiğinin sınırlarını bilmemek, onlara daha layıktır. Allah çok iyi bilendir, hikmet sahibidir"[1] âyetlerini okudu.

Cülâs b. Süveyd, Allah'ın savaşa katılmayanlar hakkında indirdiği âyeti işitince: "Vallahi Muhammed'in dedikleri doğru ise biz eşeklerden de beteriz" dedi. Bunun üzerine amcası oğlu Amr b. Kays: "Vallahi Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylemektedir ve sizler eşeklerden betersiniz. Vay haline, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) geri kaldın ve nifaka daldın. Vallahi bu sözlerini susup gizleyecek değilim" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha önce Süveyd b. es-Sâmit'e diyet ödemiş ve sadaka malından vermişti. Âmir b. Kays, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip Cülâs'ın dediklerini anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelmesi için birini Cülâs'a gönderdi ve gelince böyle bir şey söylemediğine ve Âmir b. Kays'ın kendisi adına yalan söylediğine dair Allah adına yemin etti. Bunun üzerine Âmir: "Allahım! Bu konuda Peygamber'ine açık ve net bir âyet indir" diye dua etti. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Bir şey söylemediklerine dair Allah'a yemin ediyorlar. Hâlbuki o küfür sözünü söylediler ve müslüman olduktan sonra inkâr ettiler. Ayrıca başaramayacakları bir şeye giriştiler. Sırf Allah ve Resûlü kendi lütfu ile onları zengin kıldığı için intikam almaya kalktılar. Eğer tövbe ederlerse kendileri için hayırlı olur. Şayet yüz çevirirlerse Allah onları dünyada ve âhirette can yakıcı azaba uğratır. Artık onlar için yeryüzünde ne bir dost, ne de bir yardımcı vardır"** âyetini indirdi. Bunun üzerine Cülâs tövbe edip dediğinden geri dönerek suçunu itiraf etti. Tebûk kıssası işte budur ve Tebûk gazvesi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) son gazvesidir.

Lafız Mûsa b. Ukbe'nin lafzıdır. Urve'nin rivayeti de aynı manadadır.

---

[1] Tevbe Sur. 93-97

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا ابْنُ سَلْمَانَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ، [قَالَ] : أَخْبَرَنَا زُهَيْرٌ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ فِي ظِلِّ حُجْرَةٍ مِنْ حُجَرِهِ، وَعِنْدَهُ نَفَرٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ كَادَ يَقْلِصُ عَنْهَا الظِّلُّ، قَالَ: سَيَأْتِيكُمْ رَجُلٌ يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ بِعَيْنِ شَيْطَانٍ فَلَا تُكَلِّمُوهُ، فَدَخَلَ رَجُلٌ أَزْرَقُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَامَ تَسُبُّنِي أَنْتَ وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ، لِقَوْمٍ دَعَا بِأَسْمَائِهِمْ، فَانْطَلَقَ إِلَيْهِمْ فَدَعَاهُمْ فَحَلَفُوا وَاعْتَذَرُوا، فَأَنْزَلَ اللهُ- عَزَّ وَجَلَّ- : ﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعاً فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ، وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾ .

وَرَوَاهُ إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ .

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) odalarından birinin gölgesinde oturuyordu. Yanında Müslümanlardan bir grup vardı ve neredeyse gölge üzerinden çekilmek üzere idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Size bir adam gelecek ve size şeytanın gözüyle bakacaktır. (Geldiği zaman) onunla konuşmayın"* buyurdu. Bu sırada mavi gözlü bir adam geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) isimlerini de bildirerek: *"Sen ve filan filan arkadaşın neden bana sövmektesiniz?"* buyurunca, adam gitti ve bu arkadaşlarını getirdi. Bu kişiler özür dileyip böyle bir şey söylemediklerine dair yemin edince, Yüce Allah: **"Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, dünyada size yemin ettikleri gibi O'na da yemin edecekler ve kendilerinin bir şey üzerinde bulunduklarını, sanacaklardır. İyi bilin ki onlar yalancıdırlar"**[1] âyetini indirdi.

İsrâil bunu "Simâk — İkrime" kanalıyla İbn Abbâs'tan rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ الْكِرْمَانِيُّ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ جَالِسًا فِي ظِلٍّ قَدْ كَادَ الظِّلُّ يَقْلِصُ عَنْهُ فَقَالَ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ.

---

[1] Mücâdele Sur. 18

[2] Hâkim, *Müstedrek* (2/482) Bakın: Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (6/186).

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gölgelikte oturuyordu ve neredeyse gölge üzerinden çekilmek üzere idi." Sonrasında ravi mânâ olarak söz konusu hadisi zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] : أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ [قَالَ] : أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ (ح) .وأَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ [قَالَ] : أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، وَاللَّفْظُ لِنَصْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ:خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ مَا شَاءَ اللهُ [عَزَّ وَجَلَّ] ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ مِنْكُمْ مُنَافِقِينَ، فَمَنْ سَمَّيْتُ فَلْيَقُمْ، قُمْ يَا فُلَانُ، قُمْ يَا فُلَانُ، حَتَّى عَدَّ سِتَّةً وَثَلَاثِينَ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ فِيكُمْ أَوْ إِنَّ مِنْكُمْ فَسَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ، قَالَ: فَمَرَّ عُمَرُ بِرَجُلٍ مُتَقَنِّعٍ قَدْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ مَعْرِفَةٌ، فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ، فَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: بُعْدًا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ .

Ebû Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verip hutbesinde Allah'ın dilediğince şeyler zikrettikten sonra: *"Ey insanlar! İçinizde münafıklar var! Onun için kimin adını verirsem ayağa kalksın! Ey filan! Kalk! Ey filan! Kalk"* buyurdu ve bu şekilde otuz altı kişiyi kaldırdı. Sonra: *"İçinizden (münafık olanlar) vardır! Onun için Yüce Allah'tan afiyeti dileyin"* diye devam etti. Daha sonra Ömer bunlardan tanıdığı bir adamı yüzü örtülü bir şekilde görünce ona: "Neyin var?" diye sordu. Adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediklerini haber verince, Ömer: "O zaman bu andan itibaren Allah seni benden uzak tutsun" dedi.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *Târih* (5/27).

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَرَضِ عَبْدِ اللهِ بن أبي بن سَلُولَ وَوَفَاتِهِ بَعْدَ رُجُوعِ النبي ﷺ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ

Abdullah b. Ubey b. Selûl'un Hastalığı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk Gazvesinden Dönmesinden Sonra Ölmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ يَعُودُهُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَلَمَّا عَرَفَ فِيهِ الْمَوْتَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَمَا وَاللهِ إِنْ كُنْتُ لَأَنْهَاكَ عَنْ حُبِّ يَهُودَ، فَقَالَ: قَدْ أَبْغَضَهُمْ أَسْعَدُ بْنُ زُرَارَةَ فَمَهْ ؟

Usâme b. Zeyd der ki: Abdullah b. Ubey ölümüne sebep olan hastalığında iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini ziyaret etmek için yanına girdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun ölmek üzere olduğunu görünce: *"Vallahi sana Yahudileri sevmeyi yasaklamıştım"* buyurdu. Bunun üzerine Abdullah b. Ubey: "Es'ad b. Zürâre onları sevmezdi, ne oldu?" karşılığını verdi.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: مرض عبد الله بن أبي بن سَلُولَ فِي لَيَالٍ بَقِينَ مِنْ شَوَّالٍ وَمَاتَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ وَكَانَ مَرَضُهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً، فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعُودُهُ فِيهَا، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، دَخَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَقَالَ: «قَدْ نَهَيْتُكَ عَنْ حُبِّ يَهُودَ» ، فَقَالَ قَدْ أَبْغَضَهُمْ أَسْعَدُ بْنُ زُرَارَةَ فَمَا نَفَعَهُ؟ ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ لَيْسَ هَذَا بِحِينِ عِتَابٍ! هُوَ الْمَوْتُ، فَإِنْ مِتُّ فَاحْضُرْ غُسْلِي، وَأَعْطِنِي قَمِيصَكَ أُكَفَّنُ فِيهِ، فَأَعْطَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَمِيصَهُ الْأَعْلَى، وَكَانَ عَلَيْهِ قميصان، فقال ابن أُبَيٍّ: أَعْطِنِي قَمِيصَكَ الَّذِي يَلِي جِلْدَكَ، فَنَزَعَ قَمِيصَهُ الَّذِي يَلِي جِلْدَهُ فَأَعْطَاهُ، ثُمَّ قَالَ: وَصَلِّ عَلَيَّ وَاسْتَغْفِرْ لِي .

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/34).

Vâkidî der ki: Abdullah b. Ubey b. Selûl, Şevval ayının son gecelerinde hastalanmış ve Zilka'de ayında ölmüştü. Ancak yirmi gece hasta olarak kalmıştı. Bu zaman zarfında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretine gelirdi. Öldüğü gün de Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretine geldi. O sırada can çekişmekte idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: ***"Seni, Yahudileri sevmekten men etmiştim"*** buyurunca: "Es'ad b. Zürâre onları sevmezdi, bu ona ne fayda sağladı?" karşılığını verdi. Sonra da: "Ey Allah'ın Resûlü! Şimdi kınama vakti değildir, ölmek üzereyim. Beni yıkayacakları zaman sen de hazır bulun. Kefenlenmem için de bana gömleğini ver" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gömleğini kendisine verdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde iki gömlek vardı. Bu sebeple İbn Ubey: "Bana iç gömleğini ver" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine iç gömleğini verince de: "Namazımı sen kıldır ve benim için bağışlanma dile" dedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرٍو، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ قَبْرَ عبد الله بن أبي بعد ما أُدْخِلَ حُفْرَتَهُ، فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ فَوُضِعَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ أَوْ فَخِذَيْهِ، فَنَفَثَ عَلَيْهِ مِنْ رِيقِهِ، وَأَلْبَسَهُ فَاللهُ أَعْلَمُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ .

Câbir b. Abdillah der ki: "Abdullah b. Ubey mezarına konulduktan sonra, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve çıkarılmasını emretti. Bunun üzerine çıkarılıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dizleri üzerine konuldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona tükürüğünden üfledi ve gömleğini giydirdi." Doğrusunu da Allah bilir.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Süfyân kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

وَذَهَبَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ وَجَمَاعَةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ إِلَى أَنَّهُ إِنَّمَا صَنَعَ ذَلِكَ مُكَافَأَةً لَهُ عَلَى مَا صَنَعَ بِالْعَبَّاسِ حِينَ أُسِرَ، وَذَلِكَ فِيمَا أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: لَمَّا كَانَ

---

[1] Vâkidî (3/1057).

[2] Buhârî, *cenâiz* 22 (1270) ve Müslim, *sifâtu'l-münâfikîn* (2).

الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بِالْمَدِينَةِ طَلَبَتِ الأَنْصَارُ ثَوْبًا يَكْسُونَهُ، فَلَمْ يَجِدُوا قَمِيصًا يَصْلُحُ عَلَيْهِ، إِلَّا قَمِيصَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ فَكَسَوْهُ إِيَّاهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سفيان .

Süfyân b. Uyeyne ve ilim ehlinden başka kişiler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yapmasını Abbâs'ın esir alındığında Abdullah b. Ubey'in kendisine bulunmuş olduğu muameleden dolayı olduğu görüşündedir.

Câbir b. Abdillah şöyle demiştir: "Abbâs b. Abdilmuttalib, Medine'de (esirler arasında üzerinde elbise yok) iken Ensâr kendisi için giysi istedi. Ancak Abdullah b. Ubey'in gömleğinden başka kendisine uyan hiçbir gömlek bulamadılar ve Abdullah b. Ubey gömleğini kendisine giydirdi."

Buhârî *Sahîh*'de Abdullah b. Muhammed kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عِيسَى. أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ عَلَيْهِ قَمِيصَانِ، فَقَالَ لَهُ ابْنُهُ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ، وَكَانَ يُقَالُ لَهُ الْحُبَابُ فَسَمَّاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَبْدَ اللهِ: يَا رَسُولَ اللهِ أَعْطِهِ الْقَمِيصَ الَّذِي يَلِي جِلْدَكَ.

Mûsa b. Ebî İsa' der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde iki gömleği vardı. Abdullah b. Ubey'in oğlu Hubâb ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Abdullah diye adlandırmıştı: "Ey Allah'ın Resûlü! İç gömleğini ona (babama) ver" dedi.

هَذَا مُرْسَلٌ وَقَدْ ثَبَتَ مَوْصُولًا مَا أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي أُسَامَةَ أَحَدَّثَكُمْ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ عَبْدُ اللهِ بن أبي بن سَلُولَ، أَتَى ابْنُهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الله رسول الله ﷺ فَسَأَلَهُ أَنْ يُعْطِيَهُ قَمِيصَهُ لِيُكَفِّنَهُ فِيهِ، فَأَعْطَاهُ، ثُمَّ سَأَلَهُ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ، فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي عَلَيْهِ، فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَتُصَلِّي

---

[1] Buhârî, *cihâd* 142 (3008).

عَلَيْهِ وَقَدْ نَهَاكَ اللهُ عَنْهُ؟. قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ رَبِّي خَيَّرَنِي، فَقَالَ: «اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ، إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللهُ لهم» وَسَأَزِيدُ عَلَى السَّبْعِينَ، فَقَالَ: إِنَّهُ مُنَافِقٌ، فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلا تُصَلِّ عَلى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَداً وَلا تَقُمْ عَلى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ فَأَقَرَّ بِهِ أَبُو أُسَامَةَ وَقَالَ نَعَمْ أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ وَغَيْرِهِ .

Bu, mürsel bir hadistir. Ancak mevsûl olarak da sâbit bir şekilde rivayet edilmiştir.

İshâk b. İbrâhîm der ki: Ebû Usâme'ye: "Ubeydillah b. Ömer size Nâfi' kanalıyla İbn Ömer'den şu rivayette bulundu mu?" deyip şu hadisi zikrettim: "Abdullah b. Ubey b. Selûl öldüğü zaman oğlu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve babasına kefen olarak ondan gömleğini istedi. Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi vesellem) gömleğini ona verdi. Sonra ondan babasının cenaze namazını kıldırmasını isteyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kıldırmak üzere kalktı. Ömer b. el-Hattâb Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) giysisinden tutup: «Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah münafıklarının namazını kılmanı yasaklamışken sen bunun namazını mı kılacaksın?» deyince, Allah Resûlü: *«Yüce Allah bu konuda: «Onlar için ister bağışlanma dile, ister dileme. Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir» buyurarak beni muhayyer bıraktı. Ben de onlara yetmişten daha fazla bağışlanma dileyeceğim»* karşılığını verdi. Ömer: «Ama o bir münafıktı» dedi. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun namazını kıldırınca Yüce Allah: **«Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah'ı ve Resûlü'nü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler»**[1] âyetini indirdi." Bunun üzerine Ebû Usâme: "Evet (böyle bir rivayette) bulundu" karşılığını verdi.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Ebû Usâme ve başkası kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

---

[1] Tevbe Sur. 84

[2] Buhârî, *tefsîr* 12 (4670) ve Müslim, *sifâtu'l-münâfikîn* (3).

حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا رَبَاحُ بْنُ أَبِي مَعْرُوفٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا سَالِمُ ابن عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ قَالَ لَهُ أَبُوهُ: أَيْ بُنَيَّ! اطْلُبْ ثَوْبًا مِنْ ثِيَابِ النَّبِيِّ ﷺ تُكَفِّنِّي فِيهِ، وَمُرْهُ فَلْيُصَلِّ عَلَيَّ، قَالَ: فَأَتَاهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! قَدْ عَرَفْتَ شَرَفَ عَبْدِ اللهِ وَهُوَ يَطْلُبُ إِلَيْكَ ثَوْبًا مِنْ ثِيَابِكَ تُكَفِّنُهُ فِيهِ وَتُصَلِّي عَلَيْهِ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَتُصَلِّي عَلَيْهِ وَقَدْ نَهَاكَ اللهُ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيْهِ! فَقَالَ: أَيْنَ؟ فَقَالَ: «اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ الله لهم» . قَالَ: فَإِنِّي سَأَزِيدُ عَلَى سَبْعِينَ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلا تُصَلِّ عَلى أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً، وَلا تَقُمْ عَلى قَبْرِهِ﴾ الْآيَةَ. قَالَ فَأَرْسَلَ إِلَى عُمَرَ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ

İbn Abbâs bildiriyor: Abdullah b. Abdillah b. Ubey'e babası: "Evladım! Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir giysi iste ve beni o giysiyle kefenle. Namazımı da onun kıldırmasını söyle" dedi. Abdullah da (babasının ölümünden sonra) Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Abdullah'ın ne kadar saygın biri olduğunu biliyorsun. Kefen olarak senin giysilerinden birini istedi. Aynı şekilde namazını da senin kıldırmanı istedi" dedi. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah münafıkların namazını kılmanı yasaklamışken sen bunu namazını mı kılacaksın?" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nerede yasakladı?"* diye sordu. Ömer: "Allah: «Onlar için ister bağışlanma dile, ister dileme. Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir» buyurmadı mı?" deyince, Allah Resûlü: *"Ben de yetmişten fazla bağışlanma dileyeceğim"* karşılığını verdi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah'ı ve Resûlünü inkâr ettiler ve fasık olarak öldüler"**[1] âyetini indirince Allah Resûlü, Ömer'e haber gönderip bu âyeti ona bildirdi.

---

[1] Tevbe Sur. 84

بَابُ قِصَّةِ ثَعْلَبَةَ بْنِ حَاطِبٍ وَمَا ظَهَرَ فِيهَا مِنَ الْآثَارِ

Sa'lebe b. Hâtib'in Kıssası ve Bu Kıssada Gerçekleşen Mucize

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا محمد ابن سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمِّي: الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَطِيَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِيهِ: عَطِيَّةَ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ ، وَذَلِكَ أَنَّ رَجُلًا كَانَ يُقَالُ: لَهُ ثَعْلَبَةُ مِنَ الأنصار أتى مجلسه فَأَشْهَدَهُمْ، فَقَالَ: لَئِنْ آتَانِي اللهُ مِنْ فَضْلِهِ آتَيْتُ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، وتصدقه مِنْهُ، وَوَصَلْتُ مِنْهُ الْقَرَابَةَ، فَابْتَلَاهُ اللهُ فَآتَاهُ مِنْ فَضْلِهِ، فَأَخْلَفَ مَا وَعَدَ، فَأَغْضَبَ اللهَ بِمَا أَخْلَفَهُ بِمَا وَعْدَهُ فَقَصَّ اللهُ شَأْنَهُ فِي الْقُرْآنِ.

Atiyye b. Sa'd bildiriyor: İbn Abbâs: **"İçlerinden, «Eğer Allah bize lütuf ve kereminden verirse, mutlaka bol bol sadaka veririz ve mutlaka salihlerden oluruz» diye Allah'a söz verenler de vardır"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Ensâr'dan Sa'lebe adında bir adam vardı. Bu kişi bir meclise gelip oradakilerin hepsini şahit tutarak: «Şayet Yüce Allah lütfundan bana mal verirse herkese bu maldaki hakkını verecek, tasaddukta bulunacak ve akrabalarıma da yardım edeceğim» dedi. Yüce Allah da onu deneyerek bol rızık verdi. Ancak Sa'lebe bol miktarda mala sahip olunca verdiği sözü unutup tutmayarak Yüce Allah'ın öfkesine maruz kaldı. Yüce Allah onun kıssasını Kur'ân'da zikretmiştir."

وحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى السُّلَمِيُّ رَحِمَهُ اللهُ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بن شُعَيْبِ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا مِسْكِينُ بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا معاذ بن رفاعة السَّلامِيّ. عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَهُوَ الْقَاسِمُ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبِي يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، قال: جَاءَ ثَعْلَبَةُ بْنُ حَاطِبٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَرْزُقَنِي مَالًا، قَالَ: وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ! قَلِيلٌ تُطِيقُ شُكْرَهُ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ لَا تُطِيقُهُ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَرْزُقَنِي مَالًا، قَالَ: وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ! قَلِيلٌ تُؤَدِّي شُكْرَهُ، خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ لَا

---

[1] Tevbe Sur. 75

تُطِيقُهُ. قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يَرْزُقَنِي مَالًا، قَالَ: وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ أَمَا تُحِبُّ أَنْ تَكُونَ مِثْلِي فَلَوْ شِئْتُ أَنْ يُسَيِّرَ رَبِّي هَذِهِ الْجِبَالَ مَعِي ذَهَبًا لَسَارَتْ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ اللهَ أَنْ يرزقني مالا، فو الذي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ آتانِي اللهُ [عَزَّ وَجَلَّ] مَالًا لَأُعْطِيَنَّ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، قَالَ: وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ! قَلِيلٌ تُطِيقُ شُكْرَهُ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ لَا تُطِيقُهُ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُمَّ ارْزُقْهُ مَالًا.

قَالَ فَاتَّخَذَ أَوِ اشْتَرَى غَنَمًا فَبُورِكَ لَهُ فِيهَا وَنَمَتْ كَمَا يَنْمُو الدُّودُ، حَتَّى ضَاقَتْ بِهِ الْمَدِينَةُ فَتَنَحَّى بِهَا، فَكَانَ يَشْهَدُ الصَّلَاةَ بِالنَّهَارِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ. وَلَا يَشْهَدُهَا بِاللَّيْلِ، ثُمَّ نَمَتْ كَمَا يَنْمُو الدُّودُ، فَتَنَحَّى بِهَا، وَكَانَ لَا يَشْهَدُ الصَّلَاةَ بِاللَّيْلِ وَلَا بِالنَّهَارِ إِلَّا مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ. [ثُمَّ نَمَتْ كَمَا يَنْمُو الدُّودُ، فَضَاقَ بِهِ مَكَانُهُ فَتَنَحَّى بِهِ فَكَانَ لَا يَشْهَدُ جُمُعَةً وَلَا جِنَازَةً مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ] فَجَعَلَ يَتَلَقَّى الرُّكْبَانَ وَيَسْأَلُهُمْ عَنِ الْأَخْبَارِ، وَفَقَدَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَسَأَلَ عَنْهُ فَأَخْبَرُوهُ أَنَّهُ اشْتَرَى غَنَمًا، وَأَنَّ الْمَدِينَةَ ضَاقَتْ بِهِ، وَأَخْبَرُوهُ خَبَرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَيْحَ ثَعْلَبَةَ بْنَ حَاطِبٍ! وَيْحَ ثَعْلَبَةَ بْنَ حَاطِبٍ!. ثُمَّ إِنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَ رَسُولَهُ ﷺ بِأَبِي وَأُمِّي أَنْ يَأْخُذَ الصَّدَقَاتِ وَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾ الْآيَةَ فَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلَيْنِ رَجُلًا مِنْ جُهَيْنَةَ، وَرَجُلًا مِنْ بَنِي سَلِمَةَ يَأْخُذَانِ الصَّدَقَةَ، وَكَتَبَ لَهُمَا أَسْنَانَ الْإِبِلِ وَالْغَنَمِ كَيْفَ يَأْخُذَانِهَا عَلَى وُجُوهِهَا وَأَمَرَهُمَا أَنْ يَمُرَّا عَلَى ثَعْلَبَةَ بْنِ حَاطِبٍ، وَرَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ. فَخَرَجَا فَمَرَّا بِثَعْلَبَةَ فَسَأَلَاهُ الصَّدَقَةَ، فَقَالَ: أَرِيَانِي كِتَابَكُمَا، فَنَظَرَ فِيهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا إِلَّا جِزْيَةٌ، انْطَلِقَا حَتَّى تَفْرُغَا، ثُمَّ مُرَّا بِي.

قَالَ: فَانْطَلَقَا وَسَمِعَ بِهِمَا السُّلَمِيُّ، فَاسْتَقْبَلَهُمَا بِخِيَارِ إِبِلِهِ، فَقَالَ: إِنَّمَا عَلَيْكَ دُونَ هَذَا، فَقَالَ: مَا كُنْتُ أَتَقَرَّبُ إِلَى اللهِ إِلَّا بِخَيْرِ مَا لِي فَقَبِلَا. فَلَمَّا فَرَغَا مَرَّا بِثَعْلَبَةَ، فَقَالَ: أَرِيَانِي كِتَابَكُمَا، فَنَظَرَ فِيهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا إِلَّا جِزْيَةٌ انْطَلِقَا حَتَّى أَرَى رَأْيِي. فَانْطَلَقَا حَتَّى قَدِمَا الْمَدِينَةَ، فَلَمَّا رَآهُمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ قَبْلَ أَنْ يُكَلِّمَهُمَا: وَيْحَ ثَعْلَبَةَ بْنَ حَاطِبٍ، وَدَعَا لِلسُّلَمِيِّ بِالْبَرَكَةِ، وَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: ﴿وَمِنْهُم مَّنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِن فَضْلِهِ

لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ فَلَمَّا آتَاهُم مِّن فَضْلِهِ بَخِلُواْ بِهِ وَتَوَلَّواْ وَّهُم مُّعْرِضُونَ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُواْ اللّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُواْ يَكْذِبُونَ﴾.

قَالَ: فَسَمِعَ بَعْضُ أَقَارِبِ ثَعْلَبَةَ، فَقَالَ: وَيْحَكَ يَا ثَعْلَبَةُ أَنْزَلَ [اللهُ] فِيكَ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَقَدِمَ ثَعْلَبَةُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ هَذِهِ صَدَقَةُ مَالِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ اللهَ قَدْ مَنَعَنِي أَنْ أَقْبَلَ مِنْكَ، قَالَ: فَجَعَلَ يَبْكِي وَيَحْثِي التُّرَابَ عَلَى رَأْسِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هَذَا عَمَلُكَ بِنَفْسِكَ أَمَرْتُكَ فَلَمْ تُطِعْنِي، فَلَمْ يَقْبَلْ مِنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى مَضَى.

ثُمَّ أَتَى أَبَا بَكْرٍ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ! اقْبَلْ مِنِّي صَدَقَتِي، فَقَدْ عَرَفْتَ مَنْزِلَتِي مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَمْ يَقْبَلْهَا رَسُولُ الله ﷺ، وَأَقْبَلُهَا. فَلَمْ يَقْبَلْهَا أبو بكر.

ثُمَّ وَلِيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَأَتَاهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا حَفْصٍ! يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! اقْبَلْ مِنِّي صَدَقَتِي، قال: وتثقل عليه بِالْمُهَاجِرِينَ، وَالْأَنْصَارِ، وَأَزْوَاجِ رَسُولِ الله ﷺ، فَقَالَ عُمَرُ: لَمْ يَقْبَلْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَلَا أَبُو بَكْرٍ، أَقْبَلُهَا أَنَا! فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا، ثُمَّ وَلِيَ عُثْمَانُ، فَهَلَكَ فِي خِلَافَةِ عُثْمَانَ، وَفِيهِ نَزَلَتْ ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ إِلاَّ جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ قَالَ: وَذَلِكَ فِي الصَّدَقَةِ .

هَذَا حَدِيثٌ مَشْهُورٌ فِيمَا بَيْنَ أَهْلِ التَّفْسِيرِ وَإِنَّمَا يُرْوَى مَوْصُولًا بِأَسَانِيدَ ضِعَافٍ، فَإِنْ كَانَ امْتِنَاعُهُ مِنْ قَبُولِ تَوْبَتِهِ وَقَبُولِ صَدَقَتِهِ مَحْفُوظًا فَكَأَنَّهُ عُرِفَ نِفَاقُهُ قَدِيمًا ثُمَّ زِيَادَةُ نِفَاقِهِ وَمَوْتُهُ عَلَيْهِ ثُمَّ أَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ مِنَ الآيَة حديثا فلم ير كونه مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ فَلَمْ يَأْخُذْهَا مِنْهُ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Ebû Umâme el-Bâhilî anlatıyor: Sa'lebe b. Hâtib, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et bana mal versin" dedi. Allah Resûlü: *"Yazık sana ey Sa'lebe! Şükrünü edâ edebileceğin az mal, altından kalkamayacağın çok maldan hayırlıdır"* karşılığını verdi. Sa'lebe yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et bana mal versin" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Yazık sana ey Sa'lebe! Şükrünü edâ edebileceğin*

az mal, altından kalkamayacağın çok maldan hayırlıdır" karşılığını verdi. Sa'lebe bir daha: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et bana mal versin" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yazık sana ey Sa'lebe! Benim gibi olmak istemez misin? Zira ben de istesem Rabbim bu dağları altına çevirir ve yanımda yürütür"* karşılığını verince, Sa'lebe: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a dua et bana mal versin! Seni hakla gönderene yemin olsun ki Yüce Allah bana mal ihsan ederse herkese bu malda olan hakkını vereceğim" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Yazık sana ey Sa'lebe! Şükrünü edâ edebileceğin az mal, altından kalkamayacağın çok maldan hayırlıdır"* buyurunca, Sa'lebe de yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana mal vermesi için Allah'a dua et" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ona mal ihsan et"* diye dua etti.

Sonrasında Sa'lebe birkaç koyun aldı. Yüce Allah bunlara bereket verince kurtçukların çoğalması gibi çoğaldılar. Öyle ki Medine'ye sığamaz oldu ve şehir dışına çıkmak zorunda kaldı. Medine dışına çıkınca gündüzleri Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte cemaat namazlarına katılıyor, ancak akşam ile yatsı namazlarına gelemiyordu. Sonrasında koyunları bir daha kurtçukların çoğalması gibi çoğaldı. Bulunduğu yere sığamayınca biraz daha Medine'den uzaklaştı. Uzaklaşınca da artık gece veya gündüz hiçbir cemaat namazına katılamaz oldu. Sadece cumadan cumaya namaza gelmeye başladı. Sonrasında koyunları bir daha kurtçukların çoğalması gibi çoğaldı. Bulunduğu yere de sığmaz oldu. Daha geniş bir yere taşınınca Medine'den daha da fazla uzaklaştı. Uzaklaşınca da artık Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte ne bir cuma ne de cenaze namazına katılamaz oldu. Müslümanların haberlerini de karşılaştığı yolculara sorup alabiliyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yokluğunu hissedince kendisine ne olduğunu sordu. Ashab, koyun aldığını, yeri daralınca Medine'den çıkmak zorunda kaldığını söylediler ve durumunu anlattılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sa'lebe b. Hâtib'e yazık oldu! Sa'lebe b. Hâtib'e yazık oldu!"* buyurdu.

Yüce Allah: "**Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka al ve onlara dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir**"[1] buyurup zekâtı emredince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), biri Cüheyne kabilesinden, biri de

---

[1] Tevbe Sur. 103

Selime oğullarından iki adamı zekât toplamak üzere gönderdi. Gönderirken de zekât olarak alınacak deve ve koyunların yaşlarını, nasıl alınacaklarını açıklayan bir kâğıt yazdı. Dolaşırken de Sa'lebe b. Hâtib ile Süleym oğullarından bir adama da uğrayıp mallarının zekâtını almalarını söyledi.

Medine'den çıkınca Sa'lebe'ye uğradılar ve zekâtı vermesini istediler. Sa'lebe: "Bana bu konudaki yazıyı gösterin" deyince, kâğıdı ona verdiler. Sa'lebe kâğıdı alıp okuyunca: "Bu cizyeden başka bir şey değildir! Şimdilik gidin, işinizi bitirdikten sonra dönüşte bana uğrayın" dedi. Bunun üzerine bu iki adam yollarına devam ettiler. Süleym oğullarından olan adam onların geldiğini işitince zekât olarak en güzel develerini seçip onları karşıladı. "Zekât olarak en iyilerini vermen gerekmiyor" dediklerinde, Süleym oğullarından olan adam: "Yüce Allah'a ancak en iyi mallarımla yakınlaşırım" karşılığını verdi.

İşlerini bitirdiklerinde dönüşte bir daha Sa'lebe'ye uğradılar. Sa'lebe: "Bana bu konudaki yazıyı gösterin" deyince, kâğıdı ona verdiler. Sa'lebe kâğıdı alıp okuyunca: "Bu cizyeden başka bir şey değildir! Şimdilik gidin ben bu konuyu bir düşüneyim" dedi. İki adam yola düşüp Medine'ye döndüler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları görünce henüz onlarla hiçbir şey konuşmadan: *"Sa'lebe b. Hâtib'e yazık oldu!"* buyurdu ve Süleym oğullarından olan adama da bereket için dua etti. Bunun üzerine Yüce Allah: **"İçlerinden, «Eğer Allah bize lütuf ve kereminden verirse, mutlaka bol bol sadaka veririz ve mutlaka salihlerden oluruz» diye Allah'a söz verenler de vardır. Fakat Allah, lütuf ve kereminden onlara verince, onda cimrilik ettiler ve yüz çevirerek dönüp gittiler. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için O'nunla karşılaşacakları güne kadar Allah kalplerine nifak soktu"**[1] âyetlerini indirdi.

Sa'lebe'nin akrabalarından bazıları bu âyetleri duyunca yanına gittiler ve: "Yazık sana ey Sa'lebe! Yüce Allah senin hakkında şu şu şekilde âyet indirdi" dediler. Sa'lebe hemen Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Malımın zekâtını getirdim" dedi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah senin zekâtını kabul etmememi istedi"* karşılığını verince, Sa'lebe ağlamaya ve başına toprak saçmaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi

---

[1] Tevbe Sur. 75-77

vesellem): *"Bunu kendine sen ettin! Oysa ben sana nasihat etmiştim, ama sen dinlemedin"* buyurdu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar Sa'lebe'nin zekâtını kabul etmedi.

Ebû Bekr halife olunca yanına geldi ve: "Ey Ebû Bekr! Ensâr içindeki konumumu biliyorsun. Onun için zekâtımı kabul et" dedi. Ancak Ebû Bekr: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kabul etmemişken ben mi kabul edip alacağım!" karşılığını verip zekâtını almayı kabul etmedi.

Ömer b. el-Hattâb halife olunca bu sefer onun yanına geldi. Araya Muhacirlerden, Ensar'dan, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarından kişileri aracı koyup: "Ey Hafsa'nın babası! Ey müminlerin emiri! Zekâtımı kabul et" dedi. Ancak Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekr kabul etmemişlerken ben mi kabul edip alacağım!" karşılığını verdi ve zekâtını almayı kabul etmedi. Osmân'ın hilafeti zamanında da Sa'lebe öldü. Zekât konusunda inen: **"Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan müminlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya; işte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için elem dolu bir azap vardır"**[1] âyeti de onun hakkında nazil olmuştur.[2]

Bu hadis tefsîr ehli arasından meşhur bir hadistir. Zayıf isnâd ile mevsûl olarak da rivayet edilmiştir. Onun tövbesinin ve zekâtının kabul edilmemesi mahfûz olan bir şeydir. Sanırım Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun nifakının daha önceden olduğunu, sonra arttığını ve nifakı üzere öleceğini bilmekte idi. Daha sonra Yüce Allah onun hakkında âyet indirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu zekât ehlinden görmemiş ve bu sebeple onun zekâtını kabul etmemiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ حَجَّةِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنه بِأَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ سَنَةَ تِسْعٍ، وَنُزُولِ سُورَةِ بَرَاءَةَ بَعْدَ خُرُوجِهِ، وَبَعْثُ رَسُولِ اللهِ ﷺ علي ابن أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه لِيَقْرَأَهَا عَلَى النَّاسِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Emri İle Ebû Bekr es-Sıddîk'in Hicretin Dokuzuncu Yılında Hacca Gitmesi, Gidişinden Sonra

[1] Tevbe Sur. 79

[2] İbn Kesîr, *Târih* (5/35).

Berâe Sûresinin Nazil Olması ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ali b. Ebî Tâlib'i Gönderip Bu Sûreyi İnsanlara Okuması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ [قَالَ] حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: ثُمَّ أَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُنْصَرَفَهُ مِنْ تَبُوكَ بَقِيَّةَ رَمَضَانَ وَشَوَّالًا وَذَا الْقَعْدَةِ، ثُمَّ بَعَثَ أَبَا بَكْرٍ أَمِيرًا عَلَى الْحَجِّ فِي سَنَةِ تِسْعٍ، لِيُقِيمَ لِلْمُسْلِمِينَ حَجَّهُمْ، وَالنَّاسُ مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ عَلَى مَنَازِلِهِمْ مِنْ حَجِّهِمْ، فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَنَزَلَتْ بَرَاءَةُ فِي نَقْضِ مَا بَيْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَالْمُشْرِكِينَ مِنَ الْعَهْدِ الَّذِي كَانُوا عليه .

İbn İshâk anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'ten geri dönünce Ramazan ayının kalan kısmını, Şevval ve Zilka'de aylarını Medine'de geçirdi. Sonra hicri dokuzuncu senede Ebû Bekr'i Müslümanlara haclarını yaptırmak için hac emîri olarak gönderdi. Bu arada müşrikler de eskiden olduğu gibi haclarını yapmaktaydılar. Ebû Bekr ve kendisiyle birlikte olanlar yola çıkınca Berâe Suresi'nden Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile müşrikler arasında olan antlaşmayı bozan âyetler nazil oldu.[1]

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: فَخَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَى نَاقَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْعَضْبَاءِ، حَتَّى أَدْرَكَ أَبَا بَكْرٍ بِالطَّرِيقِ فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ [الصِّدِّيقُ] قَالَ: أَمِيرٌ أَوْ مَأْمُورٌ؟ فَقَالَ: لَا، بَلْ مَأْمُورٌ. ثُمَّ مَضَيَا، فَأَقَامَ أَبُو بَكْرٍ لِلنَّاسِ حَجَّهُمْ، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ قَالَ عليّ ابن أبي طَالِبٍ عِنْدِ الْجَمْرَةِ فَأَذَّنَ فِي النَّاسِ بِالَّذِي أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ كَافِرٌ، وَلَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مشرك، ولا يطوف بالبيت عُرْيَانٌ، وَمَنْ كَانَ لَهُ عَهْدٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَهِدَ فَهُوَ لَهُ إِلَى مُدَّتِهِ [وَأَجَلَّ النَّاسَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ مِنْ يَوْمِ أَذَّنَ فِيهِمْ لِيَرْجِعَ كُلُّ قَوْمٍ إِلَى مَأْمَنِهِمْ مِنْ بِلَادِهِمْ ثُمَّ لَا عَهْدَ وَلَا ذِمَّةَ، إِلَّا أَحَدًا كَانَ لَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَهِدَ فَهُوَ لَهُ: مُدَّتَهُ] وَهَذَا الَّذِي ذَكَرَهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ فِي الْمَغَازِي مَوْجُودٌ فِي الْأَحَادِيثِ الْمَوْصُولَةِ.

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/157).

İbn İshâk der ki: Bunun üzerine Ali b. Ebî Tâlib, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Adbâ adındaki devesine binerek yola çıktı. Yolda Ebû Bekr'e yetişince ve Ebû Bekr kendisini görünce: "Amir misin? Yoksa memur musun?" dedi. Ali de: "Amir değil, memurum" karşılığını verdi. Sonra yollarına devam ettiler ve Ebû Bekr, insanlara hac ibadetlerini eda ettirdi. Kurban gününde Ali b. Ebî Tâlib kalktı ve insanlar içinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine emretmiş olduğu âyetleri ilan ederek şöyle seslendi: "Ey insanlar! Bilmiş olun ki, cennete hiçbir kâfir giremez. Bu yıldan sonra da hiçbir müşrik Kâbe'yi tavaf edemeyecektir. Kâbe çıplak olarak tavaf edilmeyecektir. İnsanlar, içlerinde beraatın ilan edildiği günden itibaren dört ay ertelendiler ki, her bir kavim, güven duydukları yerlerine dönsünler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile aralarında anlaşma bulunanlar konusunda, süresi bitene kadar anlaşmanın şartlarına bağlı kalınacak. Bundan sonrasında Yüce Allah ile Resûlü, müşriklerden berîdir."[1]

Muhammed b. İshâk'ın, *Meğâzî*'de mevsûl olarak zikrettiği hadis budur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ (ح) .وأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ ابْنُ ابْنَةِ: يَحْيَى بْنِ مَنْصُورٍ الْقَاضِي أَنَّ جَدِّي حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَذِّنِينَ بَعَثَهُمْ يَوْمَ النَّحْرِ يُؤَذِّنُونَ بِمِنًى أَلَّا يَحُجَّ بَعْدَ هَذَا العام مشرك ولا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ.

قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: ثُمَّ أَرْدَفَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَذِّنَ بِبَرَاءَةَ وَيؤَذِّنَ بِهَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ: أَلَّا يَحُجَّ بَعْدَ هَذَا الْعَامِ كَافِرٌ وَلَا عُرْيَانٌ لَفْظُ حَدِيثِ عَاصِمٍ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ بُكَيْرٍ: «تِلْكَ الْحَجَّةُ فِي نَفَرٍ بَعَثَهُمْ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُفَيْرٍ ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنِ اللَّيْثِ.وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

Ebû Hureyre der ki: "Söz konusu hac mevsiminde Ebû Bekr, bu yıldan sonra müşriklerin hac edemeyeceklerini, Kâbe'nin de çıplak olarak artık tavaf

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/158).

edilemeyeceğini Kurban gününde Minâ'da ilan etmek üzere gönderdiği münadiler arasında ben de vardım."

Humeyd b. Abdirrahman der ki: Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i göndererek Berâe Suresini okumasını ve Bahreyn ahalisine de: "Bu yıldan sonra hiçbir müşrik Kâbe'yi tavaf edemeyecektir. Kâbe çıplak olarak tavaf edilmeyecektir" diye seslenmesini emretti.

Lafız Âsım'ın lafzıdır.

İbn Bukeyr rivayetinde: "Gönderdiği münadiler arasında" ifadesi yerine: "Gönderdiği kişiler arasında" ibaresi geçmektedir.

Buhârî, *Sahîh*'de Saîd b. Ufeyr ve Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten[1] ve Buhârî ve Müslim, Yûnus kanalıyla Zührî'den rivayet etmişlerdir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْبَاغَنْدِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ (ح) .وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَيُّوبَ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمَعْمَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زِيَادٍ سَبَلَانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ أَبَا بَكْرٍ وَأَمَرَهُ أَنْ يُنَادِيَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ، وَأَتْبَعَهُ عَلِيًّا، فَبَيْنَا أَبُو بَكْرٍ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ، إِذْ سَمِعَ رُغَاءَ نَاقَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْقَصْوَاءِ، فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَزِعًا، فَظَنَّ أَنَّهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَإِذَا عَلِيٌّ، فَدَفَعَ إِلَيْهِ كِتَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَمَّرَهُ عَلَى الْمَوْسِمِ وَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يُنَادِيَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ، فَقَامَ عَلِيٌّ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ «إِنَّ اللهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ» لَا يَحُجَّنَّ بَعْدَ الْيَوْمِ مُشْرِكٌ، وَلَا يَطُوفَنَّ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ، وَلَا يَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَكَانَ عَلِيٌّ يُنَادِي بِهَا فَإِذَا أَبَحَّ قَامَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَنَادَى بِهَا .

İbn Abbâs der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'i hac emiri olarak göndermiş ve kendisine hac süresince yapacağı işleri de bildirmişti. Ebû Bekr yoluna devam edip giderken; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesi Kasvâ'nın sesini duydu ve gelen kimsenin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu düşünerek telaşlandı. Derken Ali ile karşılaştı. Ali, Ebû Bekr'e Resûlullah'ın

---

[1] Buhârî, *tefsir* 22 (4655).

[2] Buhârî, *hac* 67 (1622) ve Müslim, *hac* 78 (435).

(sallallahu aleyhi vesellem) mektubunu verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mektupta Ebû Bekr'i hac emiri, Ali'yi de bildirilen bilgileri ilan edici olarak görevlendirmişti. Hz. Ali teşrik günlerinde kalkıp şu ilanı yaptı: "Allah ve Peygamberi her müşrikten uzaktır. Yeryüzünde dört ay daha dolaşabilirsiniz. Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac görevini yapmayacaktır. Çıplak kişi Kâbe'yi tavaf edemeyecektir. Cennete ancak mümin olan girecektir." Ali bu mesajları iletiyor sesi kısılınca da Ebû Hureyre bunları insanlara duyuruyordu.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ يُثَيْعٍ، قَالَ: سَأَلْنَا عَلِيًّا بِأَيِّ شَيْءٍ بُعِثْتَ فِي الْحَجَّةِ؟ قَالَ: بُعِثْتُ بِأَرْبَعٍ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُؤْمِنَةٌ، وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ، وَلَا يَجْتَمِعُ مُؤْمِنٌ وَكَافِرٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بَعْدَ عَامِهِ هَذَا، وَمَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّ ﷺ عَهْدٌ فَعَهْدُهُ إِلَى مُدَّتِهِ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عَهْدٌ فَأَجَلُهُ أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ .

Zeyd b. Yusey' der ki: Hz. Ali'ye: "Hac mevsiminde hangi şeyleri bildirmek üzere gönderildin?" diye sorduğumuzda şu karşılığı verdi: "Şu dört şeyi bildirmek üzere gönderildim: Cennete ancak mümin olanlar girebilecek. Hiç kimse Kâbe'yi çıplak olarak tavaf edemeyecek. Bu yıldan sonra Mescid-i Haram'da mümin ile müşrikler bir arada bulanmayacak. Kimin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile arasında anlaşma varsa müddeti bitene kadar anlaşma şartlarına bağlı kalınacak. Anlaşması olmayanlar için de tanınan süre dört aydır."[2]

أَخْبَرَنَا الْفَقِيهُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْحَارِثِ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الشَّيْخِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الطَّبَرِيُّ، حَدَّثَنَا أبو حمة، حدثنا أبو قُرَّةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ النبي ﷺ حِينَ رَجَعَ بَعَثَ أَبَا بَكْرٍ عَلَى الْحَجِّ فَأَقْبَلْنَا مَعَهُ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْعَرْجِ ثَوَّبَ بِالصُّبْحِ فَلَمَّا اسْتَوَى بِالتَّكْبِيرِ سَمِعَ الدَّعْوَةَ الجدعاء، لقد بَدَا ﷺ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَوَقَفَ عَنِ التَّكْبِيرِ فَقَالَ: هَذِهِ رَغْوَةُ نَاقَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ [فِي الْحَجِّ] فَلَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ عَلَيْهَا، فَإِذَا عَلِيٌّ عَلَيْهَا فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ: أَمِيرٌ أَمْ رَسُولٌ؟ لِرَسُولِ اللهِ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (2/299).

[2] Ahmed, *Müsned* (1/79) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (5/38).

بِبَرَاءَةَ أَقْرَؤُهَا عَلَى النَّاسِ فِي مَوَاقِفِ الْحَجِّ، فَقَدِمْنَا مَكَّةَ، فَلَمَّا كَانَ قَبْلَ التَّرْوِيَةِ بِيَوْمٍ، قَامَ أَبُو بَكْرٍ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَدَّثَهُمْ عَنْ مَنَاسِكِهِمْ، حَتَّى إِذَا فَرَغَ قَامَ عَلِيٌّ، فَقَرَأَ عَلَى النَّاسِ بَرَاءَةَ حَتَّى خَتَمَهَا، ثُمَّ ذَكَرَ خُطْبَتَهُ يَوْمَ عَرَفَةَ، وَيَوْمَ النَّحْرِ، وَيَوْمَ النَّفْرِ الْأَوَّلِ، وَقِرَاءَةُ عَلِيٍّ عَلَى النَّاسِ بَرَاءَةَ عَقِيبَ كُلِّ خُطْبَةٍ مِنْ خُطَبِهِ.

Câbir b. Abdillah bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) (Ci'râne umresinden) döndükten sonra Ebû Bekr'i hacca göndermişti. Biz de onunla birlikteydik. Arc denilen yere gelince sabah namazı için orada durduk. Tam tekbir alıp namaza başlayacağında arkasından bir ses duydu ve namaza başlamayıp: "Bu ses Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesi Ced'â'nın sesidir. Belki de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hacca gelmiştir. Eğer gelen kendisi ise namazı birlikte kılarız" dedi. Baktığında gelen kişinin Hz. Ali olduğunu gördü. Bunun üzerine Ebû Bekr, Ali'ye: "Emir olarak mı yoksa haberci olarak mı geldin?" deyince, Ali: "Haberci olarak geldim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni hac esnasında Berâe (Tevbe) sûresini insanlara duyurmam için gönderdi" dedi. Sonra Mekke'ye geldik. Terviye gününden bir gün önce Ebû Bekr kalkıp insanlara bir hutbe verdi ve onlara hacda yapılacak görevlerini bildirdi. Konuşmasını bitirince Hz. Ali ayağa kalktı ve Berâe Suresini insanlara okudu.

Sonrasında ravi; Arefe günü, Kurban günü ve teşrik günlerinin ilk günü Ebû Bekr'in hutbe verdiğini ve Ebû Bekr'in her hutbesinden sonra Ali'nin kalkıp Berâe Suresini okuduğunu zikretti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: فَلَمَّا أَنْشَأَ النَّاسُ الْحَجَّ تَمَامَ سَنَةِ تِسْعٍ، بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ أَمِيرًا عَلَى النَّاسِ، وَكَتَبَ لَهُ سُنَنَ الْحَجِّ، وَبَعَثَ مَعَهُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ بِآيَاتٍ مِنْ بَرَاءَةَ، وَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَذِّنَ بِمَكَّةَ، وَبِمِنًى وَبِعَرَفَةَ وَبِالْمَشَاعِرِ كُلِّهَا بِأَنَّهُ: بَرِئَتْ ذِمَّةُ اللهِ، وَذِمَّةُ رَسُولِهِ مِنْ كُلِّ مُشْرِكٍ حَجَّ بَعْدَ الْعَامِ أَوْ طَافَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانًا، وَأَجَّلَ مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَهْدَ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ، وَسَارَ عَلِيٌّ عَلَى رَاحِلَتِهِ فِي النَّاسِ كُلِّهِمْ

[1] Nesâî, *hac* (187).

يَقْرَأُ عَلَيْهِمِ الْقُرْآنَ «بَرَاءَةٌ مِنَ اللهِ وَرَسُولِهِ» وَقَرَأَ عَلَيْهِمْ ﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وكُلُواْ وَاشْرَبُواْ وَلاَ تُسْرِفُواْ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾.

وَبِمَعْنَاهُ ذَكَرَهُ أَيْضًا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ.

Urve der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hicretin dokuzuncu yılında Hz. Ebû Bekr'i hac emiri olarak gönderdi ve yanında açıklaması için haccın sünnetlerini de yazıp verdi. Hz. Ali'ye de Tevbe Sûresinin bazı âyetlerini verdi ve Mekke'de, Minâ'da, Arafat'ta, Meş'ar'ın tümünde: "Yüce Allah'ın zimmeti ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zimmeti bu yıldan sonra hacceden veya Kâbe'yi çıplak olarak tavaf eden tüm müşriklerin üzerinden kalkmıştır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile aralarında anlaşması olanlara dört aylık süre tanınmıştır ve bu süre sonunda anlaşmalar geçersiz sayılacaktır" açıklamasını yapmasını istedi. Bu emri üzerine de Hz. Ali söz konusu yerlerde bineği üzerinde dolaşarak Tevbe Sûresinin ilk âyetlerini okudu. Aynı şekilde: **"Ey Âdem oğulları! Her mescide güzel elbiselerinizi giyinerek gidin; yiyin için, fakat israf etmeyin, çünkü Allah müsrifleri sevmez"**[1] âyetini de okudu.

Mûsa b. Ukbe bunu aynı mânâ ile zikretmiştir.

بَابُ قُدُومِ وَفْدِ ثَقِيفٍ وَهُمْ أَهْلُ الطَّائِفِ عَلَى رسول الله ﷺ وَتَصْدِيقِ مَا قال فِي غزوة ابن مَسْعُودٍ الثَّقَفِيِّ ثُمَّ إِجَابَةِ اللهِ أ دُعَاءَهُ فِي هِدَايَةِ ثَقِيفٍ

Tâif Halkından Sakîf Heyetinin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi, İbn Mes'ûd es-Sekafî'nin Gazvede Dediklerinin Tasdik Edilmesi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîf Kabilesinin Hidayete Ermesi İçin Dua Etmesi ve Allah'ın Duasını Kabul Buyurması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: فَلَمَّا صَدَرَ أَبُو بَكْرٍ وَعَلِيٌّ ﵄ وَأَقَامَا لِلنَّاسِ الْحَجَّ قَدِمَ عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ.

---

[1] A'râf Sur. 31

Urve b. ez-Zübeyr der ki: "Hz. Ebû Bekr ile Ali gelip insanlara hac ibadetlerini eda ettirince, Urve b. Mes'ûd es-Sekafî gelip Müslüman oldu."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: وَأَقَامَ أَبُو بَكْرٍ لِلنَّاسِ حَجَّهُمْ، وقَدِمَ عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ عَلَى رَسُولِ الله ﷺ فَأَسْلَمَ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِيَرْجِعَ إِلَى قَوْمِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَقْتُلُوكَ، قَالَ: لَوْ وَجَدُونِي نَائِمًا مَا أَيْقَظُونِي، فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَرَجَعَ إِلَى الطَّائِفِ، وَقَدِمَ الطَّائِفَ عَشِيًّا، فَجَاءَتْهُ ثَقِيفٌ فَحَيَّوْهُ وَدَعَاهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَنَصَحَ لَهُمْ فَاتَّهَمُوهُ وَعَصَوْهُ، وَأَسْمَعُوهُ مِنَ الْأَذَى مَا لَمْ يَكُنْ يَخْشَاهُمْ عَلَيْهِ، فَخَرَجُوا مِنْ عِنْدِهِ حَتَّى إِذَا سَحَرَ وَطَلَعَ الْفَجْرُ قَامَ عَلَى غُرْفَةٍ لَهُ فِي دَارِهِ، فَأَذَّنَ بِالصَّلَاةِ وَتَشَهَّدَ، فَرَمَاهُ رَجُلٌ مِنْ ثَقِيفٍ بِسَهْمٍ فَقَتَلَهُ، فَزَعَمُوا أن رسول الله ﷺ قَالَ حِينَ بَلَغَهُ قَتْلُهُ مَثَلُ عُرْوَةَ مَثَلُ صَاحِبِ يَاسِينَ دَعَا قَوْمَهُ إِلَى اللهِ فَقَتَلُوهُ.

وَأَقْبَلَ بَعْدَ قَتْلِهِ مِنْ وَفْدِ ثَقِيفٍ بِضْعَةَ عَشَرَ رَجُلًا هُمْ أَشْرَافُ ثَقِيفٍ فِيهِمْ: كِنَانَةُ بْنُ عَبْدِ يَالِيلَ، وَهُوَ رَأْسُهُمْ يَوْمَئِذٍ، وَفِيهِمْ: عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ بْنِ بِشْرٍ، وَهُوَ أَصْغَرُ الْوَفْدِ حَتَّى قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ يُرِيدُونَ الصُّلْحَ وَالْقَضِيَّةَ حِينَ رَأَوْا أَنْ قَدْ فُتِحَتْ مَكَّةُ وَأَسْلَمَتْ عَامَّةُ الْعَرَبِ، فَقَالَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَنْزِلْ عَلَيَّ قَوْمِي فَأُكْرِمَهُمْ فَإِنِّي حَدِيثُ الْجُرْمِ فِيهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا أَمْنَعُكَ أَنْ تُكْرِمَ قَوْمَكَ، وَلَكِنْ مَنْزِلُهُمْ حَيْثُ يَسْمَعُونَ الْقُرْآنَ» وَكَانَ مِنْ جُرْمِ الْمُغِيرَةِ فِي قَوْمِهِ أَنَّهُ كَانَ أَجِيرًا لِثَقِيفٍ وَأَنَّهُمْ أَقْبَلُوا مِنْ مِصْرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبُصَاقَ عَدَا عَلَيْهِمْ وَهُمْ نِيَامٌ فَقَتَلَهُمْ، ثُمَّ أَقْبَلَ بِأَمْوَالِهِمْ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! خَمِّسْ مَالِي هَذَا! فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وَمَا نَبَؤُكَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَجِيرًا لِثَقِيفٍ فَلَمَّا سَمِعْتُ بِكَ قَتَلْتُهُمْ وَهَذِهِ أَمْوَالُهُمْ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّا لَسْنَا نَغْدِرُ وَأَبَى أَنْ يُخَمِّسَ مَا مَعَهُ، وَأَنْزَلَ رَسُولُ الله ﷺ وَفْدَ ثَقِيفٍ فِي الْمَسْجِدِ وَبَنَى لَهُمْ خِيَامًا، لِكَيْ يَسْمَعُوا الْقُرْآنَ وَيَرَوْا النَّاسَ إِذَا صَلَّوْا.

وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا خَطَبَ لَمْ يَذْكُرْ نَفْسَهُ، فَلَمَّا سمعه وَفْدُ ثَقِيفٍ، قَالُوا: يَأْمُرُنَا أَنْ نَشْهَدَ أَنَّهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَلَا يَشْهَدُ بِهِ فِي خُطْبَتِهِ، فَلَمَّا بَلَغَهُ قَوْلُهُمْ ، قَالَ: فَإِنِّي أَوَّلُ مَنْ شَهِدَ أَنِّي رَسُولُ اللهِ ﷺ.

وَكَانُوا يَغْدُونَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ كُلَّ يَوْمٍ وَيُخَلِّفُونَ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ عَلَى رِحَالِهِمْ لِأَنَّهُ أَصْغَرُهُمْ، فَكَانَ عُثْمَانُ كُلَّمَا رَجَعَ الْوَفْدُ إِلَيْهِ وَقَالُوا بالهاجرة عَمَدَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَأَلَهُ عَنِ الدِّينِ، وَاسْتَقْرَأَهُ الْقُرْآنَ، فَاخْتَلَفَ إِلَيْهِ عُثْمَانُ مِرَارًا حَتَّى فَقِهَ الدِّينَ وَعَلِمَ، وَكَانَ إِذَا وَجَدَ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَائِمًا عَمَدَ إِلَى أُبَيِّ بْنِ، وَكَانَ يَكْتُمُ ذَلِكَ مِنْ أَصْحَابِهِ فَأَعْجَبَ ذَلِكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَعَجِبَ مِنْهُ وَأَحَبَّهُ.

فَمَكَثَ الْوَفْدُ يَخْتَلِفُونَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَأَسْلَمُوا فَقَالَ كِنَانَةُ بْنُ عبد يا ليل: هَلْ أَنْتَ مُقَاضِينَا حَتَّى نَرْجِعَ إِلَى قَوْمِنَا، قَالَ: نَعَمْ إِنْ أَنْتُمْ أَقْرَرْتُمْ بِالْإِسْلَامِ قَاضَيْتُكُمْ، وَإِلَّا فَلَا قَضِيَّةَ وَلَا صُلْحَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ. قَالُوا: أَفَرَأَيْتَ الزِّنَا فَإِنَّا قَوْمٌ نَغْتَرِبُ لَا بُدَّ لَنَا مِنْهُ، قَالَ: هُوَ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يقولُ ولا تقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَساءَ سَبِيلًا . قَالُوا: أَفَرَأَيْتَ الرِّبَا، فَإِنَّهَا أَمْوَالُنَا كُلُّهَا، قَالَ لكم رؤوس أَمْوَالِكُمْ [لَا تَظْلِمُونَ] ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ . قَالُوا: أَفَرَأَيْتَ الْخَمْرَ فَإِنَّهَا عَصِيرُ أَرْضِنَا، وَلَا بُدَّ لَنَا مِنْهَا، قَالَ إِنَّ اللهَ قَدْ حَرَّمَهَا، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ . فَارْتَفَعَ الْقَوْمُ فَخَلَا بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ، فَقَالُوا: وَيْحَكُمْ إِنَّا نَخَافُ إِنْ خَالَفْنَاهُ يَوْمًا كَيَوْمِ مَكَّةَ، انْطَلِقُوا نُكَاتِبْهُ عَلَى مَا سَأَلْنَا، فَأَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالُوا: نَعَمْ لَكَ مَا سَأَلْتَ. أَرَأَيْتَ الرَّبَّةَ مَاذَا نَصْنَعُ فِيهَا؟ قَالَ: اهْدِمُوهَا. قَالُوا: هَيْهَاتَ، لَوْ تَعْلَمُ الرَّبَّةُ أَنَّكَ تُرِيدُ هَدْمَهَا قَتَلَتْ أَهْلَهَا، قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: وَيْحَكَ يَا ابْنَ عَبْدِ يَالِيلَ مَا أَحْمَقَكَ! إِنَّمَا الرَّبَّةُ حَجَرٌ، قَالَ : إِنَّا لَمْ نَأْتِكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، وَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! تَوَلَّ أَنْتَ هَدْمَهَا، فَأَمَّا نَحْنُ فَإِنَّا لَنْ نَهْدِمَهَا أَبَدًا. قَالَ فَسَأَبْعَثُ إِلَيْكُمْ مَنْ يَكْفِيكُمْ هَدْمَهَا، فَكَاتَبُوهُ فَقَالَ كِنَانَةُ بْنُ عَبْدِ يَالِيلَ: ائْذَنْ لَنَا قَبْلَ رَسُولِكَ ثُمَّ ابْعَثْ فِي آثَارِنَا فَإِنِّي أَنَا أَعْلَمُ بِقَوْمِي، فَأَذِنَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَكْرَمَهُمْ، وَحَبَاهُمْ، وَقَالُوا: يَا رَسُولَ

اللهِ أَمِّرْ عَلَيْنَا رَجُلًا يَؤُمُّنَا فَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ بْنِ بِشْرٍ لِمَا رَأَى مِنْ حِرْصِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَقَدْ كَانَ تَعَلَّمَ سُوَرًا مِنَ الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجَ.

وَقَالَ كِنَانَةُ بْنُ عَبْدِ يَالِيلَ أَنَا أَعْلَمُ النَّاسِ بِثَقِيفٍ فَاكْتُمُوهُمُ الْقَضِيَّةَ وَخَوِّفُوهُمْ بِالْحَرْبِ وَالْقِتَالِ، وَأَخْبِرُوهُمْ أَنَّ مُحَمَّدًا سَأَلَنَا أُمُورًا أَبَيْنَاهَا عَلَيْهِ، سَأَلَنَا أَنْ نَهْدِمَ اللَّاتَ وَالْعُزَّى، وَنُبْطِلَ أَمْوَالَنَا فِي الرِّبَا، وَنُحَرِّمَ الْخَمْرَ وَالزِّنَا، فَخَرَجَتْ ثَقِيفٌ حِينَ دَنَا مِنْهُمُ الْوَفْدُ يَتَلَقَّوْنَهُمْ، فَلَمَّا رَأَوْهُمْ قَدْ سَارُوا الْعَنَقَ، وَقَطَرُوا الْإِبِلَ، وَتَغَشُّوا أَثْيَابَهُمْ كَهَيْئَةِ الْقَوْمِ قَدْ حَزِنُوا وَكُرِبُوا وَلَمْ يَرْجِعُوا بِخَبَرٍ فَلَمَّا رَأَتْ ثَقِيفٌ مَا فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: مَا جَاءَ وَفْدُكُمْ بِخَيْرٍ، وَلَا رَجَعُوا بِهِ، فَدَخَلَ الْوَفْدُ فَعَمَدُوا إِلَى اللَّاتِ فَنَزَلُوا عِنْدَهَا، وَاللَّاتُ بَيْتٌ كَانَ بَيْنَ ظَهْرَيِ الطَّائِفِ يُسْتَرُ وَيُهْدَى لَهُ كَمَا يُهْدَى لِبَيْتِ اللهِ الْحَرَامِ، فَقَالَ نَاسٌ مِنْ ثَقِيفٍ حِينَ نَزَلَ الْوَفْدُ إِلَيْهَا: إِنَّهُمْ لَا عَهْدَ لَهُمْ بِرُؤْيَتِهَا، ثُمَّ رَجَعَ كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ إِلَى أَهْلِهِ، وَجَاءَ كُلَّ رَجُلٍ مِنْهُمْ خَاصَّتُهُ مِنْ ثَقِيفٍ فَسَأَلُوهُمْ مَاذَا جِئْتُمْ بِهِ وَمَاذَا رَجَعْتُمْ بِهِ؟ قَالُوا: أَتَيْنَا رَجُلًا فَظًّا غَلِيظًا يَأْخُذُ مِنْ أَمْرِهِ مَا يَشَاءُ قَدْ ظَهَرَ بِالسَّيْفِ وَأَدَاخَ لَهُ الْعَرَبُ، وَدَانَ لَهُ النَّاسُ فَعَرَضَ عَلَيْنَا أُمُورًا شِدَادًا هَدْمَ اللّات والعزى، وترك الْأَمْوَالِ فِي الرِّبَا، إِلَّا رؤوس أَمْوَالِكُمْ، وَحَرَّمَ الْخَمْرَ وَالزِّنَا، فَقَالَتْ ثَقِيفٌ: وَاللهِ لَا نَقْبَلُ هَذَا أَبَدًا، قَالَ الْوَفْدُ: أَصْلِحُوا السِّلَاحَ وَتَهَيَّئُوا لِلْقِتَالِ، وَرُمُّوا حِصْنَكُمْ، فَمَكَثَتْ ثَقِيفٌ بِذَلِكَ يَوْمَيْنِ وَثَلَاثَةً يُرِيدُونَ- زَعَمُوا- الْقِتَالَ، ثُمَّ أَلْقَى الله عَزَّ وَجَلَّ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ، فَقَالُوا: وَاللهِ مَا لَنَا بِهِ طَاقَةٌ، وَقَدْ أَدَاخَ الْعَرَبَ كُلَّهَا، فَارْجِعُوا إِلَيْهِ فَأَعْطُوهُ مَا سَأَلَ وَصَالِحُوهُ عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ الْوَفْدُ أَنَّهُمْ قَدْ رُعِبُوا وَاخْتَارُوا الْأَمَانَ عَلَى الْخَوْفِ وَالْحَرْبِ قَالَ الْوَفْدُ: فَإِنَّا قَدْ قَاضَيْنَا وَأَعْطَيْنَاهُ مَا أَحْبَبْنَا وَشَرَطْنَا مَا أَرَدْنَا وَوَجَدْنَاهُ أَتْقَى النَّاسِ وَأَوْفَاهُمْ وَأَرْحَمَهُمْ وَأَصْدَقَهُمْ، وَقَدْ بُورِكَ لَنَا وَلَكُمْ فِي مَسِيرِنَا إِلَيْهِ وَفِيمَا قَاضَيْنَاهُ عَلَيْهِ، فَافْهَمُوا مَا فِي الْقَضِيَّةِ، وَاقْبَلُوا عَافِيَةَ اللهِ، فَقَالَتْ ثَقِيفٌ، لِمَ كَتَمْتُمُونَا هَذَا الْحَدِيثَ وَغَمَمْتُمُونَا أَشَدَّ الْغَمِّ، فَقَالُوا: أَرَدْنَا أَنْ يَنْزِعَ اللهُ مِنْ قُلُوبِكُمْ نَخْوَةَ الشَّيْطَانِ، فَأَسْلَمُوا مَكَانَهُمْ وَمَكَثُوا أَيَّامًا، ثُمَّ قَدِمَ عَلَيْهِمْ رُسُلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَدْ أَمَّرَ عَلَيْهِمْ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، وَفِيهِمْ: الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَلَمَّا قَدِمُوا عَمَدُوا اللَّاتَ لِيَهْدِمُوهَا، وَاسْتَكْفَتْ ثَقِيفٌ كُلُّهَا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ حَتَّى خَرَجَ الْعَوَاتِقُ مِنَ الْحِجَالِ لَا تَرَى عَامَّةُ ثَقِيفٍ أَنَّهَا مَهْدُومَةٌ، وَيَظُنُّونَ أَنَّهَا مُمْتَنِعَةٌ، فَقَامَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فَأَخَذَ الْكِرْزِينَ وَقَالَ

لِأَصْحَابِهِ: وَاللهِ لَأُضْحِكَنَّكُمْ مِنْ ثَقِيفٍ، فَضَرَبَ بِالْكِرْزِينِ، ثُمَّ سَقَطَ يَرْكُضُ فَارْتَجَّ أَهْلُ الطَّائِفِ بِصَيْحَةٍ وَاحِدَةٍ، وَقَالُوا: أَبْعَدَ اللهُ الْمُغِيرَةَ قَدْ قَتَلَتْهُ الرَّبَّةُ وَفَرِحُوا حِينَ رَأَوْهُ سَاقِطًا وَقَالُوا: مَنْ شَاءَ مِنْكُمْ فَلْيَقْتَرِبْ وَلْيَجْتَهِدْ على هدمها فو الله لَا تُسْتَطَاعُ أَبَدًا، فَوَثَبَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فَقَالَ قَبَّحَكُمُ اللهُ يَا مَعْشَرَ ثَقِيفٍ إِنَّمَا هِيَ لَكَاعِ حِجَارَةٌ وَمَدَرٌ، فَاقْبَلُوا عَافِيَةَ اللهِ وَاعْبُدُوهُ، ثُمَّ ضَرَبَ الْبَابَ فَكَسَرَهُ، ثُمَّ عَلَا عَلَى سُورِهَا وَعَلَا الرِّجَالُ مَعَهُ، فَمَا زَالُوا يَهْدِمُونَهَا حَجَرًا حَجَرًا حَتَّى سَوَّوْهَا بِالْأَرْضِ، وَجَعَلَ صَاحِبُ الْمِفْتَاحِ يَقُولُ لَيَغْضَبَنَّ الْأَسَاسُ فَلَيَخْسِفَنَّ بِهِمْ فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِكَ الْمُغِيرَةُ، قَالَ لِخَالِدٍ: دَعْنِي أَحْفُرُ أَسَاسَهَا فَحَفَرَهُ حَتَّى أَخْرَجُوا تُرَابَهَا وَانْتَزَعُوا حِلْيَتَهَا، وَأَخَذُوا ثِيَابَهَا، فَبُهِتَتْ ثَقِيفٌ فَقَالَتْ عَجُوزٌ مِنْهُمْ: أَسْلَمَهَا الرَّضَّاعُ وَتَرَكُوا الْمِصَاعَ، وَأَقْبَلَ الْوَفْدُ حَتَّى دَخَلُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِحِلْيَتِهَا وَكِسْوَتِهَا، فَقَسَمَهُ رسول الله ﷺ مِنْ يَوْمِهِ، وَحَمِدُوا اللهَ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَصْرِهِ نَبِيَّهُ ﷺ وَإِعْزَازِ دينه.

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ وَرِوَايَةُ عُرْوَةَ بِمَعْنَاهُ.

Mûsa b. Ukbe anlatıyor: Ebû Bekr insanlara hac ibadetlerini eda ettirince, Urve b. Mes'ûd es-Sekafî, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip Müslüman oldu. Sonra Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) kavmine İslam'ı anlatmak için geri dönme izni isteyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni öldürmelerinden endişe etmekteyim"* buyurdu. Urve b. Mes'ûd es-Sekafî: "Onlar beni uyuyor bulsa uyandırmaya kıyamazlar" karşılığını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine izin verdi. Bunun üzerine Tâif'e gitmek üzere yola çıktı ve yatsı vakti oraya ulaştı. Sakîf gelip kendisini güzel bir şekilde karşıladı ve kendisi onları İslam'a davet ederek nasihatte bulundu. Onlar da kızıp onu döneklikle itham ederek sözlerine karşı geldiler ve ona hiç beklemediği kötü sözler söylediler. Sonra da yanından çıkıp gittiler. Ancak seher vakti girip şafak sökünce Urve evindeki bir odanın damına çıkıp ezan okurken Sakîf'ten bir adam bir ok atarak onu öldürdü. Söylenene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölüm haberini alınca: *"Urve'nin (kavmindeki) durumu, Sâhib-u Yâsin'in (kavmindeki) durumu gibidir. Kavmini Allah'a davet etmiş onlar da onu öldürmüştü"* buyurmuştur.

Urve'nin öldürülmesinden sonra Sakîf kabilesinin eşrafından on küsur kişilik bir heyet Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Bunların arasında heyetin

lideri olan Kinâne b. Abdi Yâleyl ve heyetin en küçüğü olan Osmân b. Ebi'l-Âs b. Bişr vardı. Mekke fethedildikten ve Arapların geneli Müslüman olduktan sonra bunlar barış için Mekke'ye Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelmişlerdi. Muğîre b. Şu'be: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben de kavmimin yanında olayım ve onlara ikramda bulunayım. Zira ben onlar arasında az bir zaman önce bir suçta işlemiştim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni kavmine ikramda bulunmaktan men etmem. Ancak onları misafir edeceğin yer, onların Kur'ân okunuşunu işitebilecekleri bir yer olsun"* buyurdu.

Muğîre'nin kavmine karşı işlediği suç şuydu: O, Sakîf'te ücretle çalışan bir işçi idi. Onlar Mısır'dan gelirken Busâk denilen yerde uyudular. Bu sırada Muğîre gelip onları öldürdü ve mallarını aldı. Bu mallarla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: " Ey Allah'ın Resûlü! Benim şu malımın da beşte birini al" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu malın kaynağı nedir?"* diye sorunca, Muğîre: "Ben Sakîf'te işçi idim. Seni işittiğimde onları öldürdüm ve mallarını alıp sana geldim" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biz asla hıyanet eden biri olmadık"* buyurarak ondan humus olarak bir şey almadı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîf heyetini Kur'ân'ı işitsinler, namaz kılanları görsünler diye Mescid'de misafir etti ve kendileri için Mescid içinde bir çadır kurdurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe okurken kendi adını zikretmezdi. Onun hutbesini duyan Sakîf heyeti böyle olduğunu görünce: "Bize Allah'ın Resûlü olduğuna dair şahitlik etmemizi emrediyor ve kendisi hutbesinde buna şahitlik etmiyor" dedi. Bu sözler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca: *"Benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik eden ilk kişi benim"* buyurdu.

Bu heyet her gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek bineklerinin yanında Osmân b. Ebi'l-Âs'ı bırakıyordu. Çünkü en küçükleri idi. Heyet Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından geri geldiğinde ve öğle sıcağında dinlenmeye çekildiklerinde Osmân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geliyordu. O'na din hakkında soruyor ve kendisine Kur'ân okutmasını istiyordu. Osmân bu şekilde birçok defa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip gitti. Böylece dinde fakih ve bilgili biri oldu. Bu gelişlerinde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) uyuyor bulduğu zaman da Ebû Bekr'in yanına giderdi. Bu durumunu da arkadaşlarından gizli tutmaktaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun bu durumunu beğenmiş ve onu sevmişti.

Heyet bu şekilde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip gidiyor ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları İslam'a davet ediyordu. Sonunda da bu heyet Müslüman oldu. Kinâne b. Abdi Yâleyl: "Sen bize kavmimize dönene kadar bir anlaşma yapar mısın?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet, eğer siz İslâm'ı ikrar ediyorsanız kabul ederim. Yoksa benimle aranızda ne sulh, ne de anlaşma vardır"* buyurdu. Onlar: "Zina konusunda ne dersin? Biz devamlı olarak gurbete çıktığımız için zina etmeden duramayız" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"O size haramdır. Yüce Allah:* **«Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, son derece çirkin bir iştir»**[1] *buyurmaktadır."*

Onlar: "Ya faiz hakkında ne dersin? Sermaye de faiz de bizim değil mi?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Mallarınızın aslı sizindir. Haksızlık etmeyin. Zira Yüce Allah:* **«Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve eğer gerçekten iman etmiş kimselerseniz, faizden geriye kalanı bırakın»**[2] *buyurmaktadır."*

Onlar: "Ya içki hakkında ne dersin? O topraklarımızda yetişen meyvelerimizden elde edilen içecektir ve onu içmekten geri duramayız" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah bunu:* **«Ey iman edenler! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz»** *buyurarak haram kıldı."*

Bunun üzerine heyet Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından birbirlerine muhalif olarak kalktı ve: "Eğer biz Muhammed'e muhalefet edecek olursak Mekke günü gibi bir günün tekrarlanmasından korkuyoruz. İşte o zaman vay halimize. En iyisi gidip bize sürdüğü şartları kabul ederek anlaşalım" dediler. Bunun üzerine Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Tamam, teklifini kabul ettik. Ya Rabbe putunu ne yapacağız?" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu yıkın"* buyurdu. Heyet: "Heyhat! Eğer Rabbe putu senin kendisini yıkmak istediğini bilirse aileni öldürür" dediler. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb: "Yazıklar olsun sana ey İbn Abdi Yâleyl! Sen ne kadar ahmakmışsın. Rabbe dediğin put bir taştan ibarettir" deyince, İbn Abdi Yâleyl: "Ey Hattâb'ın oğlu! Biz sana gelmedik" karşılığını verdi.

---

[1] İsrâ Sur. 32

[2] Bakara Sur. 278

Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Rabbe'nin yıkımı işini sen üstlensen, biz onu asla yıkamayız" dediklerinde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben size onu yıkacak birini göndereceğim"* buyurdu. Böylece anlaşma yaptılar ve Kinâne b. İbn Abdi Yâleyl: "Elçinden önce çıkmamıza izin ver. Sonra da elçini arkamızdan gönderirsin. Çünkü ben kavmimi iyi tanıyan biriyim" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara izin verdi, ikramlarda bulundu ve onları koruma altına aldı. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize imamlık yapacak bir kimse tayin et" dediklerinde, İslam'ı öğrenme hırsını bildiği için Osmân b. Ebi'l Âs'ı tayin etti. Zira o esnada Osmân, Kur'ân'dan birçok sûre öğrenmişti.

Kinâne b. Abdi Yâleyl: "Ben Sakîf kabilesini en iyi tanıyan kişiyim. Şimdi siz esas durumu kendilerinden gizleyin, onları savaş ve ölüm tehdidi ile korkutun. Onlara Muhammed bize bir takım şeyler teklif etti, ama biz kabul etmedik. O bizden Lât'ı ve Uzza'yı yıkmamızı, faizi bırakmamızı, içki ile zinayı terk etmemizi istedi deyin" dedi (ve yola çıktılar).

Heyet geri dönüp yurtlarına yaklaştığı sırada geldiklerini haber alan Sakîf kabilesi onları karşılamak için yola çıktı. Heyetin hayırlı haberle geri dönemeyen üzgün ve bitkin bir topluluğun hali gibi develeri birbiri ardına bağlayıp katar yapmış elbiselerine bürünmüş acele acele geldiklerini gördüler. Yanlarına geldiklerinde yüzlerindeki hâli görünce birbirlerine: "Sizin bu heyette hayır olmadığı gibi hayırlı bir haberle de gelmiyorlar" demeye başladılar.

Heyet gelip doğruca Lât putuna yöneldi ve yanında konakladı. Lât, Taif'in dış tarafında Kâbe'nin örtüldüğü gibi örtülen ve Kâbe'ye kurban sunulduğu gibi ona da kurban sunulan bir yerdi. Sakîf'ten bir adam: "Görülene göre onların bir antlaşma filan yaptığı yoktur" dedi. Böylece her biri tekrar ailesinin yanına döndü. Sonra Sakîf'ten her kişi dostunun yanına geldi ve: "Ne ile geldiniz? Ne getirdiniz?" diye sormaya başladı. Onlar da: "Biz öyle sert ve katı bir adama gitmişiz ki her istediğini yapıyor. Kılıçla çıkıp Arapları emri altına almış ve bütün insanları kendine çekmiştir. Bize çok çetin bir iş teklif etti. Bize Lât ve Uzza'nın yıkılmasını, faizi bırakmamızı ve sadece sermayemizi almamızı emrediyor, içki ve zinayı haram kılıyor" deyince, Sakîfliler de: "Vallahi böyle bir teklifi asla kabul edemeyiz" dediler.

Bunun üzerine heyet: "O zaman silahlanıp savaşa hazırlanın, kalelerinizi güçlendirin" dediler. Sakîfliler bu şekilde savaş düşüncesiyle iki üç gün geçirdiler. Sonra Yüce Allah onların kalplerine bir korku salınca: "Vallahi biz

ona karşı güç yetiremeyiz. Zaten Arapların tümünü emri altına almış durumdadır. Siz ona geri dönün, ne istiyorsa kabul edin ve antlaşmayı sağlayın" dediler. Heyet, onların korku ve savaş yerine emanı seçtiklerini görünce: "Zaten biz onunla antlaşma yapıp bunları kabul ettik. Onu insanların en takvalısı, en merhametlisi ve en doğru sözlüsü olarak bulduk. Kendisine gidişimiz ve yaptığımız antlaşma hem bizim için, hem de sizin için mübarek olsun. Antlaşmanın neler içerdiğini bilin ve Allah'tan afiyet dileyin" dedi. Sakîf: "O zaman bunu neden gizlediniz de bizi üzüntü ve kedere boğdunuz?" deyince, heyet: "Biz Allah'ın sizin kalplerinizdeki şeytanı çıkarmasını istediğimizden dolayı gizledik" karşılığını verdi. Bunun üzerine onlar da orada Müslüman oldular.

Günler geçtikten sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elçileri geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), onlara Hâlid b. el-Velîd'i komutan kılmıştı. İçlerinde Muğîre b. Şu'be de bulunmaktaydı. Bu elçiler oraya gelir gelmez Lât'ı yıkmaya yöneldiler. Sakîflilerin erkeği, kadını, çocuğu hatta genç kızlar bile örtülü yerlerinden çıkıp oraya geldiler. Kendilerine göre o korunmakta idi ve onun yıkılması imkânsız bir şeydi. Muğîre b. Şube kalktı, eline kazmayı aldı ve arkadaşlarına: "Vallahi Sakîflilere karşı sizi güldüreceğim" dedi. Sonra kazmayı aldı ve düşer gibi yaparak ayağını yere vurdu. Tâif halkı sevinerek hep bir ağızdan çığlık attı ve: "Allah, Muğire'yi rahmetinden uzak etsin. Rabbe putu onu öldürdü" diyerek Muğîre'nin geride duran arkadaşlarına: "Sizden de dileyen varsa yaklaşsın ve onu yıksın bakalım. Vallahi buna asla güç yetiremezsiniz" dedi.

Bunun üzerine Muğîre yerinden sıçrayarak kalktı ve: "Sakîf topluluğu! Allah sizi çirkin kılsın. O, taştan ve çamurdan başka bir şey değildir. Siz, Allah'ın afiyetini kabul edin ve O'na ibadet edin" dedi. Sonra da vurup kapıyı kırdı ve duvarının üzerine çıktı. İnsanlar da oraya çıktılar ve onu yıktılar. Yer seviyesine ulaşana kadar taşları tek tek yerinden söktüler. Oranın kapıcısı: "Temel onlara öfkelenecek ve onları yerin dibine geçirecektir" demeye başlayınca ve Muğîre bunu işitince, Hâlid'e: "Bırak ta şunun temelini de kazayım" dedi. Sonra da bütün toprağı kazıp çıkardı. Oradaki ziynet eşyalarını ve örtüsünü de çıkarıp aldılar. Sakîfliler buna şaşırıp kalmıştı. Aralarından yaşlı bir kadın:

"Alçak biri gelip onu teslim aldı

Savunucular ise aciz kaldı" dedi. Heyet tekrar aldıkları ziynet eşyaları ve

örtü ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aynı günde onları taksim etti. Dinini güçlendirdiği ve Resûlü'ne yardım ettiği için de Allah'a hamd ettiler.

Lafız Mûsa b. Ukbe'nin lafzıdır. Urve'nin rivayeti de aynı mânâdadır.[1]

وَزَعَمَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قدم من تَبُوكَ الْمَدِينَةَ فِي رَمَضَانَ وَقَدِمَ عَلَيْهِ ذَلِكَ الشَّهْرَ وَفْدٌ مِنْ ثَقِيفٍ، وَزَعَمَ أن رسول الله ﷺ لَمَّا انْصَرَفَ عَنْهُمُ اتَّبَعَ أَثَرَهُ عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ، فَأَدْرَكَهُ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَأَسْلَمَ وَسَأَلَهُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى قَوْمِهِ بِالْإِسْلَامِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّهُمْ قَاتِلُوكَ، ثُمَّ ذَكَرَ قِصَّةَ رُجُوعِهِ وَقَتْلِهِ وَأَنَّهُ قِيلَ لَهُ فِي دَمِهِ بَعْدَ مَا رُمِيَ، فَقَالَ: كَرَامَةٌ أَكْرَمَنِي اللهُ بِهَا وَشَهَادَةٌ سَاقَهَا اللهُ إِلَيَّ، فَلَيْسَ فِيَّ إِلَّا مَا فِي الشُّهَدَاءِ الَّذِينَ قُتِلُوا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَبْلَ أَنْ يَرْحَلَ عَنْكُمْ، فَادْفِنُونِي مَعَهُمْ، فَدَفَنُوهُ مَعَهُمْ. فَأَقَامَتْ ثَقِيفٌ بَعْدَ قَتْلِ عُرْوَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَشْهُرًا.

ثُمَّ ذَكَرَ قُدُومَهُمْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَإِسْلَامَهُمْ، وَذَكَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ، والمغيرة بن شعبة يَهْدِمَانِ الطَّاغِيَةَ، وَأَقَامَ أَبُو سُفْيَانَ فِي مَالِهِ، وَدَخَلَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ وَعَلَاهَا يَضْرِبُهَا بِالْمِعْوَلِ، وَقَامَ دُونَهُ بَنُو مُعَتِّبٍ خَشْيَةَ أَنْ يُرْمَى أَوْ يُصَابَ كَمَا أُصِيبَ عُرْوَةُ وَخَرَجَ نِسَاءُ ثَقِيفٍ حُسَّرًا يَبْكِينَ عَلَيْهَا ويقلن:

لَتَبْكِيَنَّ دُفَّاعْ ... أَسْلَمَهَا الرَّضَّاعْ

لَمْ يُحْسِنُوا الْمِصَاعْ

Muhammed b. İshâk b. Yesâr'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'ten Medine'ye gitmek üzere Ramazan ayında yola çıkmıştır. O ayda da kendisine Sakîf'ten bir heyet gelmişti. Söylenene göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerinden ayrılınca Urve b. Mes'ûd peşinden giderek Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye yetişmeden önce kendisine yetişmiş ve Müslüman olmuştur. Sonra da kavminin yanına geri dönmesi için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin istemiş ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"(Eğer dönersen) seni öldürecekler"*** buyurmuştu.

---

[1] İbn Abdilberr, *Dürer* (247-250).

Yine Urve'nin kavmine dönmesini ve kavminin kendisini öldürmesini zikrederek şöyle demiştir: "Urve ok ile vurulunca (ve kanı için ne düşündüğü sorulunca): «Bu, Allah'ın bana bir ikramıdır ve gönderdiği bir şehitliktir. Benim kanım, ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu şehirden gitmeden önce öldürülen şehitlerin kanı gibidir. Beni de onlarla birlikte defnedin» dedi. Bunun üzerine onlar da onu diğer şehitlerle birlikte defnettiler. Urve'nin öldürülmesinden sonra Sakîf birkaç ay bekledi."

Sonra Sakîf heyetinin Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelmesini ve Müslüman olmalarını, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Süfyân b. Harb ile Muğîre b. Şu'be'yi tâğutları yıkmak için gönderdiğini zikretmiş ve şöyle demiştir: "Ebû Süfyân malının başında durdu ve Muğîre b. Şu'be içeri girip evin damına çıktı. Kazmayla da onu yıkmaya başladı. Muattib oğulları da geride durmuştu. Urve'nin vurulması gibi vurulmaktan korkmakta idi. Sakîf'in kadınları da ağlayarak çıkıp:

"Savunucular çaresiz ağlamaktadır

Alçaklar ise onu teslim almaktadır

Koruyucular da onlara karşı duramamaktadır" demeye başladı.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ الْأَسْفَاطِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَمِّعٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الثَّقَفِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا فِي الْوَفْدِ الَّذِينَ وَفَدُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فَضَرَبَ لَنَا قُبَّةً عِنْدَ دَارِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: وَكَانَ بِلَالٌ يَأْتِينَا يُفَطِّرُنَا، فَنَقُولُ: أَفْطَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، مَا جِئْتُكُمْ حَتَّى أَفْطَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَيَضَعُ يَدَهُ فَيَأْكُلُ وَنَأْكُلُ، قَالَ: وَكَانَ بِلَالٌ يَأْتِينَا بِسَحُورِنَا.

Alkame b. Süfyân b. Abdillah es-Sekafî'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Biz de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelen heyetler arasındaydık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bizim için Muğîre b. Şu'be'nin evinin yanında bir çadır kurdurdu. Bilâl bize iftar yemeğimizi getirirdi. Biz ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orucunu açtı mı?" dediğimizde: " Evet, ben size Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orucunu açtıktan sonra geldim" der ve elini uzatıp yemeye başlayınca bizde yemeye başlardık.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ. أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنْزَلَهُمْ فِي قُبَّةٍ فِي الْمَسْجِدِ لِيَكُونَ أَرَقَّ لِقُلُوبِهِمْ، وَاشْتَرَطُوا عَلَيْهِ حِينَ أَسْلَمُوا أَنْ لَا يُحْشَرُوا، وَلَا يُعْشَرُوا، وَلَا يُجَبُّوا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَكُمْ أَنْ لَا تُحْشَرُوا وَلَا تُعْشَرُوا وَلَا خَيْرَ فِي دِينٍ لَيْسَ فيه ركوع» .

Osmân b. Ebi'l-Âs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelen heyetleri Mescid'in bir tarafına kurulan çadırda misafir etti. Böylece onların kalplerini yumuşatmış olacaktı. Onlar Müslüman oldukları zaman cihada gönderilmemek, öşür zekâtı vermemek ve elleri dizlere koymamak (namaz kılmamak) şartını koştular. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cihada çıkmayıp zekât vermeyebilirsiniz. Ancak içinde rükû (namaz) olmayan bir dinde hayır yoktur"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ [قَالَ] : أَخْبَرَنَا أَبُو بكر بن داسة، [قال] : حدثنا أَبُو دَاوُدَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَهْبٍ، قَالَ: سَأَلْتُ جَابِرًا عَنْ شَأْنِ ثَقِيفٍ إِذْ بَايَعَتْ، قَالَ: اشْتَرَطَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنْ لَا صَدَقَةَ عَلَيْهَا، وَلَا جِهَادَ، وَأَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ يَقُولُ: «سَيَتَصَدَّقُونَ وَيُجَاهِدُونَ إِذَا أَسْلَمُوا» .

Vehb der ki: Câbir'e, Sakîf'in biatini sorduğumda: "Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) zekât vermeme ve cihada çıkmama şartını koştular" dedi. Sonra da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Eğer Müslüman olurlarsa zekât verecek ve cihada çıkacaklardır"* buyurduğunu işittiğini söyledi.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ ابْنِ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، قَالَ:سَمِعْتُ، سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ، قَالَ:آخِرُ مَا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ: إِذَا أَمَمْتَ قَوْمًا فَأَخِفَّ بِهِمُ الصَّلَاةَ .

---

[1] Ebû Dâvud, *harâc* (3026).

[2] Ebû Dâvud, *harâc* (3025).

Osmân b. Ebi'l-Âs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana son vasiyeti: *"Bir kavme imam olduğun zaman namazı kısa tut"* şeklinde oldu.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَبَّبٍ أَبُو هَمَّامٍ الدَّلَّالُ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يَجْعَلَ مَسْجِدَ الطَّائِفِ حَيْثُ كَانَتْ طَاغِيَتُهُم .

Muhammed b. Abdillah b. İyâd'ın, Osmân b. Ebi'l-Âs'tan bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu Tâif mescidini, putlarının olduğu yere inşa etmesini emretmiştir.[2]

بَابُ تَعْلِيمِ النَّبِيِّ ﷺ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ الثَّقَفِيِّ مَا كَانَ سَبَبًا لِشِفَائِهِ وَدُعَائِهِ لَهُ حَتَّى فَارَقَهُ الشَّيْطَانُ وَذَهَبَ عَنْهُ النِّسْيَانُ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Ebi'l-Âs es-Sekafî'ye Şifa Duasını Öğretmesi, Kendisine Dua Etmesi Neticesinde Şeytanın Kendisinden Çıkıp Gitmesi ve Unutkanlığının Yok Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، [قَالَ] : أَنْبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا سَالِمُ بْنُ نُوحٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِن الشَّيْطَانَ قَدْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَ صَلَاتِي وَقِرَاءَتِي، قَالَ: فَقَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ: خِنْزَبٌ، فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللهِ مِنْهُ، وَاتْفُلْ عَنْ يَسَارِكَ ثَلَاثًا، قَالَ: فَفَعَلْتُ فَأَذْهَبَهُ اللهُ عَنِّي.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى .

Osmân b. Ebi'l-Âs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Muhakkak şeytan benimle namazım ve kıraatim arasına giriyor" dediğimde: *"Bu, kendisine Hinzib denilen şeytandır. Onu hissettiğin vakit ondan*

---

[1] Müslim, *salât* 37 (187).

[2] Ebû Dâvud (450).

Allah'a sığın ve sol tarafına üç defa tükür" buyurdu. Böyle yaptığımda da Allah onu benden giderdi.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلٍ: أَحْمَدُ ابن مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى أَبُو يَحْيَى النَّاقِدُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ يُونُسَ، وَعَنْبَسَةَ عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ، قَالَ:شَكَوْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ سُوءَ حِفْظِي لِلْقُرْآنِ فَقَالَ ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ خِنْزَبٌ، ادْنُ مِنِّي يَا عُثْمَانُ، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِي فَوَجَدْتُ بَرْدَهَا بَيْنَ كَتِفَيَّ، وَقَالَ: اخْرُجْ يَا شَيْطَانُ مِنْ صَدْرِ عُثْمَانَ، قَالَ: فَمَا سَمِعْتُ بَعْدَ ذَلِكَ شَيْئًا إِلَّا حَفِظْتُ .

Osmân b. Ebi'l-Âs der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem), Kur'ân'ı ezberlemede ezberimin zayıf olduğunu dile getirdiğimde: ***"Bu, kendisine Hinzib denilen şeytandır. Ey Osmân! Yaklaş bana"*** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini göğsüme koydu ki elinin serinliğini iki omuzum arasında hissettim. Sonra: ***"Ey şeytan! Osmân'ın göğsünden çık"*** buyurdu. Bundan sonra da duyduğum her şeyi kesinlikle unutmaz oldum.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ: مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْأَزْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ مَوْلَاهُمْ، حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطَّائِفِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ عَمِّهِ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ، قَالَ:اسْتَعْمَلَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا أَصْغَرُ السِّتَّةِ الَّذِينَ وَفَدُوا عَلَيْهِ مِنْ ثَقِيفٍ، وَذَلِكَ أَنِّي كُنْتُ قَرَأْتُ، سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ الْقُرْآنَ يَنْفَلِتُ مِنِّي، فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِي، وَقَالَ: يَا شَيْطَانُ اخْرُجْ مِنْ صَدْرِ عُثْمَانَ، فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ أُرِيدُ حِفْظَهُ .

Osmân b. Ebi'l-Âs der ki: Sakîf'ten gelen altı kişilik heyetin yaşça en küçükleri ben idim ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni (daha sonraları) onlardan sorumlu kıldı. Bakara Sûresini okuyordum.

Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân hafızamdan çıkıp gidiyor" dediğimde elini göğsümün üzerine koydu ve: ***"Ey şeytan! Osmân'ın göğsünden çık!"*** buyurdu.

---

[1] Müslim, *selâm* 25 (68).

Bundan sonra, ezberlemek istediğim hiçbir şeyi unutmadım.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ، أَنَّ عَمْرَو بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبٍ السُّلَمِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ، أَخْبَرَهُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ عُثْمَانُ: وَبِي وَجَعٌ قَدْ كَادَ يُهْلِكُنِي، قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: امْسَحْهُ بِيَمِينِكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَقُلْ: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ، قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَ اللهُ مَا كَانَ بِي، فَلَمْ أَزَلْ آمُرُ بِهِ أَهْلِي وغيرهم

Osmân b. Ebi'l-Âs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ağrım beni neredeyse helak edecek" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sağ elinle (ağrıyan yerini) mesh ederek: «Hissettiğim şeyden Allah'ın izzetine ve kudretine sığınırım» de"* buyurdu. Böyle yaptığımda ise Allah o ağrıyı üzerimden giderdi. O zamandan beri de aileme ve başkasına böyle yapmasını söylerim.[2]

---

[1] İbn Mâce, *tıb* 46 (3548).

[2] Müslim, *selâm* 244 (67) ve Ebû Dâvud (3891).

جُمَّاعُ أَبْوَابِ وُفُودِ الْعَرَبِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ

ARAP HEYETLERİNİN RESÛLULLAH'A (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) GELMESİNE DAİR BÖLÜMLER

ذَكَرَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي الْمَغَازِي فِيمَا لَمْ أَجِدْ نُسْخَةَ سَمَاعِي [وَقَدْ أَنْبَأَنِي بِهِ إِجَازَةً] أَنَّ أَبَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدَ بْنَ يَعْقُوبَ حَدَّثَهُمْ، حَدَّثَنَا أحمد ابن عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ:فَلَمَّا افْتَتَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَكَّةَ وَفَرَغَ مِنْ تَبُوكَ وَأَسْلَمَتْ ثَقِيفٌ وَبَايَعَتْ ضَرَبَتْ إِلَيْهِ وُفُودُ الْعَرَبِ مِنْ كُلِّ وَجْهٍ فَدَخَلُوا فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجًا كَمَا قَالَ اللهُ جَلَّ ذِكْرُهُ يَضْرِبُونَ إِلَيْهِ مِنْ كُلِّ وَجْهٍ .

Muhammed b. İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke'yi fethedip Tebûk'te işini bitirdiği ve Sakîflilerin Müslüman olup biat ettikleri zaman her taraftan Arap heyetleri Allah'ın buyurduğu gibi (bölük bölük) gelmeye ve Allah'ın dinine girmeye başladılar."[1]

بَابُ وَفْدِ عُطَارِدِ بْنِ حَاجِبٍ فِي بَنِي تَمِيمٍ

Temîm Oğullarından Utârid b. Hâcib'in Heyeti

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ:وَقَدِمَتْ وُفُودُ الْعَرَبِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَدِمَ عَلَيْهِ عُطَارِدُ بْنُ حَاجِبِ بْنِ زُرَارَةَ التَّمِيمِيُّ فِي أَشْرَافٍ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ مِنْهُمْ: الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ، وَالزِّبْرِقَانُ بْنُ بَدْرٍ، وَعَمْرُو بْنُ الْأَهْتَمِ، وَالْحَبْحَابُ [بْنُ يَزِيدَ] وَنُعَيْمُ بْنُ زَيْدٍ، وَقَيْسُ بْنُ الْحَارِثِ، وَقَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ فِي وَفْدٍ عَظِيمٍ مِنْ تَمِيمٍ، فِيهِمْ: عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ، وَكَانَ الْأَقْرَعُ وَعُيَيْنَةُ شَهِدَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حُنَيْنًا وَالْفَتْحَ وَالطَّائِفَ، فَلَمَّا قَدِمَ وَفْدُ بَنِي تَمِيمٍ دَخَلَ مَعَهُمْ، فَلَمَّا دَخَلَ وَفْدُ بَنِي تَمِيمٍ الْمَسْجِدَ نَادَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ: أَنِ اخْرُجْ إِلَيْنَا يَا مُحَمَّدُ، فَآذَى ذَلِكَ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/171) ve İbn Kesîr, *Târîh* (5/40).

صِيَاحِهِمْ، فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالُوا: يَا مُحَمَّدُ إِنَّا قَدْ جِئْنَاكَ لِنُفَاخِرَكَ فَائْذَنْ لِشَاعِرِنَا وَخَطِيبِنَا، فَقَالَ: نَعَمْ، قَدْ أَذِنْتُ لِخَطِيبِكُمْ فَلْيَقُمْ، فَقَامَ عُطَارِدُ بْنُ حَاجِبٍ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مُلُوكًا الَّذِي لَهُ الْفَضْلُ عَلَيْنَا، وَالَّذِي وَهَبَ لَنَا أَمْوَالًا عِظَامًا، نَفْعَلُ بِهَا الْمَعْرُوفَ، وَجَعَلَنَا أَعَزَّ أَهْلِ الْمَشْرِقِ، وَأَكْثَرَهُ عَدَدًا وَأَيْسَرَهُ عُدَّةً، فَمَنْ مِثْلُنَا فِي النَّاسِ؟ أَلَسْنَا رُؤوسَ النَّاسِ وَأُولِي فَضْلِهِمْ، فَمَنْ فَاخَرَنَا فَلْيَعُدَّ مِثْلَ مَا عَدَدْنَا، فَلَوْ شِئْنَا لَأَكْثَرْنَا مِنَ الْكَلَامِ، وَلَكِنَّا نَسْتَحِي مِنَ الْإِكْثَارِ لِمَا أَعْطَانَا، أَقُولُ هَذَا لِأَنْ تَأْتُوا بِمِثْلِ قَوْلِنَا وَأَمْرٍ أَفْضَلَ مِنْ أَمْرِنَا، ثُمَّ جَلَسَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ الشَّمَّاسِ: قُمْ فَأَجِبْهُ، فَقَامَ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ خَلْقُهُ قَضَى فِيهِنَّ أَمْرَهُ، وَوَسِعَ كُرْسِيُّهُ، عِلْمَهُ، وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ قَطُّ إِلَّا مِنْ فَضْلِهِ، ثُمَّ كَانَ مِنْ فَضْلِهِ أَنْ جَعَلَنَا مُلُوكًا، وَاصْطَفَى مِنْ خَيْرِ خَلْقِهِ رَسُولًا أَكْرَمَهُ نَسَبًا، وَأَصْدَقَهُ حَدِيثًا، وَأَفْضَلَهُ حَسَبًا، فانزل عليه كتابه، وَائْتَمَنَهُ عَلَى خَلْقِهِ، فَكَانَ خِيرَةَ اللهِ مِنَ الْعَالَمِينَ، ثُمَّ دَعَا النَّاسَ إِلَى الْإِيمَانِ بِاللهِ فَآمَنَ بِهِ الْمُهَاجِرُونَ مِنْ قَوْمِهِ، وَذَوِي رَحِمِهِ أَكْرَمُ النَّاسِ أَحْسَابًا وَأَحْسَنُهُمْ وُجُوهًا، وَخَيْرُ النَّاسِ فِعْلًا، ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ الْخَلْقِ إِجَابَةً، وَاسْتَجَابَ اللهُ حِينَ دَعَاهُ رَسُولُ اللهِ [ﷺ] ، نَحْنُ، فَنَحْنُ أَنْصَارُ اللهِ وَوُزَرَاءُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، نُقَاتِلُ النَّاسَ حَتَّى يُؤْمِنُوا، فَمَنْ آمَنَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ مَنَعَ مَالَهُ وَدَمَهُ، وَمَنْ نَكَثَ جَاهَدْنَاهُ فِي اللهِ أَبَدًا، وَكَانَ قَتْلُهُ عَلَيْنَا يَسِيرًا. أَقُولُ هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللهَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ.

ثُمَّ ذَكَرَ قِيَامَ الزِّبْرِقَانِ بْنِ بَدْرٍ وَإِنْشَادَهُ ، وَجَوَابَ حَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ إِيَّاهُ. فلما فرغ حسّان مِنْ قَوْلِهِ قَالَ الْأَقْرَعُ: [وَأَبِي] إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ خَطِيبُهُ أَخْطَبُ مِنْ خَطِيبِنَا، وَشَاعِرُهُ أَشْعَرُ مِنْ شَاعِرِنَا، وَأَصْوَاتُهُمْ أَعْلَى مِنْ أَصْوَاتِنَا.

فَلَمَّا فَرَغُوا أَجَازَهُمْ رَسُولُ الله ﷺ، فَأَحْسَنَ جَوَائِزَهُمْ، وَكَانَ عَمْرُو بْنُ الْأَهْتَمِ قَدْ خَلَّفَهُ الْقَوْمُ فِي ظَهْرِهِمْ، وَكَانَ مِنْ أَحْدَثِهِمْ سِنًّا، فَقَالَ قَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ وَكَانَ يُبْغِضُ ابْنَ الْأَهْتَمِ: يَا رَسُولَ اللهِ عَلَيْكَ السَّلَامُ إِنَّهُ قَدْ كَانَ غلام مِنَّا فِي رِحَالِنَا، وَهُوَ غُلَامٌ حَدَثٌ وَأَزْرَى بِهِ، فَأَعْطَاهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِثْلَ مَا أَعْطَى الْقَوْمَ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْأَهْتَمِ- حِينَ بَلَغَهُ ذَلِكَ مِنْ قَوْلِ قَيْسٍ- يهجوه، فذكر بياتا قالهنّ .

İbn İshâk der ki: Arapların heyetleri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmekte idi. Utârid b. Hâcib b. Zürâre et-Temîmî de Temîm oğullarının eşrafıyla birlikte Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Akra' b. Hâbis, Zibrikân b. Bedr, Amr b. el-Ehtem, Habbâb b. Yezîd, Nuaym b. Yezîd, Kays b. el-Hâris ve Kays b. Âsım da bu heyette bulunanlardan idi. Yine bunlar arasında Uyeyne b. Hısn b. el-Fezârî de bulunmaktaydı. Akra' ve Uyeyne, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Huneyn fethinde ve Tâif gazvesinde bulunmuşlardı. Temîm oğullarının heyeti geldiğinde bunlar da heyet arasında idi.

Temîm oğullarının heyeti Mescid'e girince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) odalarının arkasından kendisine: "Ey Muhammed! Yanımıza çık!" diye seslendiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu şekilde bağırmalarından rahatsız olmuştu. Ancak çıkıp yanlarına gelince: "Ey Muhammed! Seninle karşılıklı olarak övünmeye geldik. Bu sebeple bizim şairimize ve hatibimize izin ver de konuşsunlar" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hatibinize izin verdim, kalkıp konuşsun"*** buyurunca, Utârid b. Hâcib kalkarak şöyle dedi: "Üzerimizde nimet ve lütfu olan Allah'a hamdolsun. Bize, onlar vasıtasıyla iyilik yaptığımız büyük mallar bahşeden, bizi batı halkının en azizi ve sayıca en çoğu, hazırlıkça da en varlıklısı kılan Allah'a hamd olsun. İnsanlar içinde bizim gibi kim vardır? Biz, insanların ileri gelenleri ve onların fazilet sahipleri değil miyiz? O zaman kim bize karşı övünecekse bizim saydıklarımız gibisini saysın. Eğer biz istesek sözü daha da uzatabiliriz. Fakat biz, bize verilen şeyler hakkında çok söz etmekten utanırız. Ben böyle diyorum, eğer sizde de bizim söylediğimiz gibisi ve bizim bulunduğumuz durumdan daha güzeli varsa söyleyin." Sonra Utârid b. Hâcib oturdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sâbit b. Kays b. Şemmâs'a: ***"Kalk ve buna cevap ver"*** buyurunca, Sâbit kalktı ve ona şöyle cevap verdi: "Gökleri ve yeri yaratan, onlar hakkında hükmünü veren Allah'a hamdolsun. İlmi Kürsüsünü kuşatan, her şey O'nun fazlından ve lütfundan olan Allah'a hamdolsun. Bizi hükümran yapması, onun kudretinin eseridir. Halkının en hayırlısından, neseb olarak en üstün olanından, sözce en doğru olanından, soyca en faziletli olanından bir Peygamber seçen Allah'a hamdolsun! Böylece bu kişi Allah'ın âlemlerden seçtiği varlık oldu. Sonra insanları Allah'a inanmaya çağırdı. Kavminden ve akrabalarından Muhacirler kendisine iman ettiler. O, insanların soyca en üstünü, yüzce en güzeli, yaptığı işler bakımından da en hayırlısıdır. Sonra icabet etmede en evveldir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem),

Allah'a imana davet ettiği zaman da biz kendisine icabet ettik. Biz, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) destekçileriyiz. İnsanlarla Allah'a iman etmelerine dek savaşırız. Her kim Allah'a ve Resûlü'ne iman ederse onun malı ve canı güven altında olur. Kim de inkâr ederse, Allah yolunda onunla sonsuza kadar cihad ederiz. Onun öldürülmesi bizim için çok kolaydır. Bu sözümü söylüyor, kendim, mümin erkekler ve mümin kadınlar için Allah'tan bağışlanma diliyorum. Selam üzerinize olsun."

Sonrasında ravi Zibrikân b. Bedr'in kalkıp okuduğu beyitleri ve Hassân b. Sâbit'in ona verdiği cevapları zikretti. Hassân b. Sâbit sözünü tamamladığı zaman Akra' b. Hâbis: "Bu adamın hatibi, bizim hatibimizden daha iyidir. Şairi de bizim şairimizden daha iyidir. Onların sesleri de bizimkilerden daha yüksektir" dedi.

Konuşmalar bitince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları ödüllendirdi ve kendilerine güzel armağanlar verdi. Ancak Amr b. el-Ehtem'i kavmi eşyalarının yanında bırakmışlardı. O, onların yaşça en küçükleri idi. İbnu'l-Ehtem'i pek sevmeyen Kays b. Âsım: "Ey Allah'ın Resûlü! O bizim eşyalarımızın yanında kaldı ve genç biri olduğundan dolayı ben onu önemsemeyip getirmedim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona da diğerlerine verdiği armağanların aynısını verdi. Amr b. el-Ehtem, Kays'ın böyle dediği haberini alınca onu (yererek) beyitler okudu.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الزُّبَيْرِ الْحَنْظَلِيِّ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ الزِّبْرِقَانُ بْنُ بَدْرٍ، وَقَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ، وَعَمْرُو بْنُ الْأَهْتَمِ، فَقَالَ لِعَمْرِو بْنِ الْأَهْتَمِ، أَخْبِرْنِي عَنْ هَذَا الزِّبْرِقَانُ، فَأَمَّا هَذَا فَلَسْتُ أَسْأَلُكَ عَنْهُ لِقَيْسٍ، قَالَ: وَأُرَاهُ كَانَ قَدْ عَرَفَ قَيْسًا، قَالَ: فَقَالَ مُطَاعٌ فِي أُذُنَيْهِ شَدِيدُ الْعَارِضَةِ، مَانِعٌ لِمَا وَرَاءَ ظَهْرِهِ، قَالَ: فَقَالَ الزِّبْرِقَانُ: قَدْ قَالَ مَا قَالَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنِّي أَفْضَلُ مِمَّا قَالَ، قَالَ: فَقَالَ عَمْرٌو وَاللهِ مَا عَلِمْتُكَ إِلَّا زَمِرَ الْمُرُوءَةِ ضَيِّقَ الْعَطِيَّةِ، أَحْمَقَ الْأَبِ، لَئِيمَ الْخَالِ، ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ صَدَقْتُ فِيهِمَا جَمِيعًا أَرْضَانِي فَقُلْتُ بِأَحْسَنَ مَا أَعْلَمُ فيه، واسخطني فقلت بأسوء مَا أَعْلَمُ فِيهِ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إن مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا.

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/178) ve İbn Kesîr, *Târih* (5/42-44).

هَذَا مُنْقَطِعٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ مَوْصُولاً.

Muhammed b. ez-Zübeyr el-Hanzalî anlatıyor: Zibrikân b. Bedr, Kays b. Âsım ve Amr b. el-Ehtem, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Amr b. el-Ehtem'e: *"Bana Zibrikân'ın durumundan haber ver. Ancak Kays hakkında sana bir şey sormayacağım"* buyurdu. Sanırım Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kays'ı daha önceden tanıyordu. Amr b. el-Ehtem: "Akrabaları arasında kendisine itaat edilir. Hitabeti kuvvetli ve himayesi altındakileri koruyan birisidir" deyince, Zibrikân: "Söyleyeceğini söyledi, ama benim bundan daha üstün olduğumu bilmektedir" dedi. Amr b. el-Ehtem: "Vallahi bildiğim kadarıyla sen mürüvveti az, bağışta eli sıkı, babası ahmak ve dayısı alçak birisin" karşılığını verdi. Sonra da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Ben her iki dediğimde de doğru söyledim. Ben onda razı iken hakkında bildiğim en güzel şeyleri söyledim. Beni kızdırınca da hakkında bildiğim en kötü şeyleri söyledim" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gerçekten bazı sözler sihir (gibi büyüleyici)dir"* buyurdu.

Bu isnâdında kopukluk olan bir hadistir. Başka bir kanalla da mevsûl olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ كَامِلُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُسْتَمْلِي أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْحُسَيْنِ الْعَلَّافُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ الْهَيْثَمُ بْنُ مَحْفُوظٍ عَنْ أَبِي الْمُقَوَّمِ الأَنْصَارِيِّ، قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: أَبُو الْمُقَوَّمِ اسْمُهُ يَحْيَى بْنُ يَزِيدَ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ، عَنْ مِقْسَمٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: . جَلَسَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ، وَالزِّبْرِقَانُ بْنُ بَدْرٍ وَعَمْرُو بْنُ الأَهْتَمِ التَّمِيمِيُّونَ، فَفَخَرَ الزِّبْرِقَانُ، فَقَالَ: يَا رسول الله أَنَا سَيِّدُ تَمِيمٍ وَالْمُطَاعُ فِيهِمْ وَالْمُجَابُ أَمْنَعُهُمْ مِنَ الظُّلْمِ وَآخُذُ لَهُمْ بِحُقُوقِهِمْ، وَهَذَا يَعْلَمُ ذَلِكَ يَعْنِي عَمْرَو بْنَ الأَهْتَمِ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الأَهْتَمِ، إِنَّهُ لَشَدِيدُ الْعَارِضَةِ مَانِعٌ لِجَانِبِهِ مُطَاعٌ فِي أُذُنَيْهِ، فَقَالَ الزِّبْرِقَانُ بْنُ بَدْرٍ: وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ لَقَدْ عَلِمَ مِنِّي غَيْرَ مَا قَالَ، وَمَا مَنَعَهُ أَنْ يَتَكَلَّمَ إِلَّا الْحَسَدُ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الأَهْتَمِ: أَنَا أَحْسُدُكَ، فو الله إِنَّكَ لَئِيمُ الْخَالِ، حَدِيثُ الْمَالِ، أَحْمَقُ الْوَلَدِ، مُضَيَّعٌ فِي الْعَشِيرَةِ، وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ لَقَدْ صَدَقْتُ فِيمَا قُلْتُ أَوَّلاً، وَمَا كَذَبْتُ فِيمَا قُلْتُ آخِرًا، وَلَكِنِّي رَجُلٌ إِذَا رَضِيتُ قُلْتُ أَحْسَنَ مَا عَلِمْتُ وَإِذَا غَضِبْتُ

قُلْتُ أَقْبَحَ مَا وَجَدْتُ، وَلَقَدْ صَدَقْتُ فِي الْأُولَى وَالْأُخْرَى جَمِيعًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا.

Abdullah b. Abbâs anlatıyor: Temîm kabilesinden Kays b. Âsım, Zibrikân b. Bedr ve Amr b. el-Ehtem, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturdular. Zibrikân övünerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Temîm kabilesinin efendisiyim. Onların arasında kendisine itaat edilen ve çağrısına icabet edilen birisiyim. Onları zulümden korur ve başkalarında olan haklarını alırım. (Amr b. el-Ehtem'i kastederek de) İşte bu da böyle olduğumu bilmektedir" dedi. Amr b. el-Ehtem: "Hitabeti kuvvetli, himayesi altındakileri koruyan ve akrabaları arasında kendisine itaat edilen birisidir" deyince, Zibrikân: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi benim hakkımda dediklerinden daha fazlasını bilmektedir. Ancak beni kıskandığı için onları söylemedi" karşılığını verdi. Bunun üzerine Amr b. el-Ehtem: "Ben mi seni kıskanıyorum! Vallahi sen dayısı alçak, sonradan görme, babası ahmak ve aşireti arasında kendisine itibar edilmeyen birisin" dedikten sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi ilk dediğimde doğru söyledim. Sonraki dediğimde ise yalan söylemedim. Ancak ben kişiden memnun olduğumda onda bildiğim en güzel hasletleri söylerim. Kızdığımda da hakkında bildiğim en çirkin şeyleri söylerim. Ben ilk dediğimde de son dediğimde de doğru söyledim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gerçekten bazı sözler sihir (gibi büyüleyici)dir"* buyurdu.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَهْلٍ الْمُجَوِّزُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَغَرِّ، عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ حُصَيْنٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَسْلَمَ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَغْتَسِلَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ.

Halîfe b. Husayn bildiriyor: "Kays b. Âsım, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip Müslüman oldu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona su ve sidr ile yıkanmasını emretti."[1]

أَخْبَرَنَا الْقَاضِي أَبُو الْهَيْثَمِ: عُتْبَةُ بْنُ خَيْثَمَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمِ بْنِ خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَقِيهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ البوسنجي، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ

---

[1] Ebû Dâvud (355).

سليمان، عن قيس ابن الربيع، عَنِ الأَغَرِّ، عَنْ خَلِيفَةَ بْنِ حُصَيْنٍ، عَنْ جَدِّهِ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ. أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَسْلَمَ، فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ [أَنْ يَغْتَسِلَ] بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَأَنْ يَقُومَ بَيْنَ يَدَيْ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ م يعلّمانه.

Halîfe b. Husayn'ın bildirdiğine göre dedesi Kays b. Âsım, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip Müslüman olunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona su ve sidr ile yıkanmasını, sonra da kendisine (Müslümanlığı) öğretmeleri için Ebû Bekr ve Ömer'in yanında kalmasını emretmiştir."[1]

بَابُ وَفْدِ بَنِي عَامِرٍ وَدُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى عَامِرِ بْنِ الطُّفَيْلِ وَكِفَايَةِ اللهِ تَعَالَى شَرَّهُ، وَشَرَّ أَرْبَدَ بْنِ قَيْسٍ بَعْدَ أَنْ عَصَمَ مِنْهَا نَبِيَّهُ ﷺ، وما ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Âmir Oğullarının Heyeti, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Âmir b. et-Tufeyl'e Beddua Etmesi, Yüce Allah'ın, Peygamber'ini Âmir b. et-Tufeyl ile Erbed b. Kays'ın Şerrinden Koruması ve Bu Yönde Zuhur Eden Peygamberlik Mucizeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ ثُمَامَةَ بْنِ النُّعْمَانِ الرَّاسِبِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَبِي الْعَلَاءِ، قَالَ: وَفَدَ أَبِي فِي وَفْدِ بَنِي عَامِرٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: أَنْتَ سَيِّدُنَا، وَذُو الطَّوْلِ عَلَيْنَا، فَقَالَ: مَهْ مَهْ، قُولُوا بِقَوْلِكُمْ وَلَا يَسْتَجِرَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ، السَّيِّدُ اللهُ، السَّيِّدُ اللهُ، السَّيِّدُ اللهُ.

Yezîd b. Abdillah Ebu'l-Alâ der ki: Babam, Âmir oğullarından bir heyetle birlikte Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Sen bizim efendimiz, sen bizim büyüğümüzsün (bize hüküm verensin)" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yavaş olun. Diyeceğinizi deyin ve şeytan sizi sürüklemesin (şeytanın istediği doğrultuda konuşmayın). Efendi Allah'tır. Efendi Allah'tır"* buyurdu.

---

[1] Ebû Dâvud (355).

وَذَكَرَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الأَصَمِّ عَنِ الْعُطَارِدِيِّ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ [ﷺ] وَفْدُ بَنِي عَامِرٍ فِيهِمْ: عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ وَأَرْبَدُ بْنُ قَيْسٍ، وَخَالِدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَحَيَّانُ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ مَالِكٍ، فَكَانَ هَؤُلَاءِ النَّفَرُ رُؤَسَاءَ الْقَوْمِ وَشَيَاطِينَهُمْ، فَقَدِمَ عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ، فَقَالَ: تَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتُ آلَيْتُ أَنْ لَا أَنْتَهِيَ مِنْ تَتَبُّعِ الْعَرَبِ عَقِبِي، أَفَأَنَا أَتَّبِعُ عَقِبَ هَذَا الْفَتَى مِنْ قُرَيْشٍ؟ ثُمَّ قَالَ لِأَرْبَدَ إِذَا قَدِمْنَا عَلَى الرَّجُلِ فَإِنِّي شَاغِلٌ عَنْكَ وَجْهَهُ، فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَاعْلُهُ بِالسَّيْفِ فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ عَامِرٌ: يَا مُحَمَّدُ! خَالِّنِي ، فَقَالَ: «لَا، وَاللهِ حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللهِ وَحْدَهُ» ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ خَالِّنِي، فَقَالَ: «لَا حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللهِ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ» فَلَمَّا أَبَى عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: أَمَا وَاللهِ لَأَمْلَأَنَّهَا عَلَيْكَ خَيْلًا حُمْرًا، وَرِجَالًا، فَلَمَّا وَلَّى قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللهُمَّ اكْفِنِي عَامِرَ بْنَ الطُّفَيْلِ» فَلَمَّا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ عَامِرٌ لِأَرْبَدَ: وَيْحَكَ يَا أَرْبَدُ!! أَيْنَ مَا كُنْتُ أَمَرْتُكَ بِهِ؟ وَاللهِ مَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ رَجُلٌ أَخْوَفُ عِنْدِي عَلَى نَفْسِي مِنْكَ، وَايْمُ اللهِ لَا أَخَافُ بَعْدَ الْيَوْمِ أَبَدًا، قَالَ: لَا أَبَا لَكَ لَا تعجل عليّ فو الله مَا هَمَمْتُ بِالَّذِي أَمَرْتَنِي بِهِ مِنْ مَرَّةٍ: لادخلت بَيْنِي وَبَيْنَ الرَّجُلِ حَتَّى مَا أَرَى غَيْرَكَ أَفَأَضْرِبُكَ بِالسَّيْفِ؟ ثُمَّ خَرَجُوا رَاجِعِينَ إِلَى بِلَادِهِمْ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ بَعَثَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى عَامِرِ بْنِ الطُّفَيْلِ الطَّاعُونَ فِي عُنُقِهِ فَقَتَلَهُ اللهُ فِي بَيْتِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي سَلُولَ، ثُمَّ خَرَجَ أَصْحَابُهُ حِينَ وَارَوْهُ حَتَّى قَدِمُوا أَرْضَ بَنِي عَامِرٍ أَتَاهُمْ قَوْمُهُمْ فَقَالُوا مَا وراك يَا أَرْبَدُ فَقَالَ لَقَدْ دَعَانَا إِلَى عِبَادَةِ شَيْءٍ لَوَدِدْتُ أَنَّهُ عِنْدِي فَأَرْمِيَهُ بِالنَّبْلِ هَذِهِ حَتَّى أَقْتُلَهُ، فَخَرَجَ بَعْدَ مَقَالَتِهِ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ مَعَهُ جَمَلٌ يَتْبَعُهُ، فَأَرْسَلَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَعَلَى جَمَلِهِ صَاعِقَةً فَأَحْرَقَتْهُمَا وَكَانَ أَرْبَدُ أَخَا لِلَبِيدِ بْنِ رَبِيعَةَ لِأُمِّهِ، فَبَكَاهُ وَرَثَاهُ .

İbn İshâk der ki: Aralarında Âmir b. et-Tufeyl, Erbed b. Kays, Hâlid b. Câfer ve Hayyân b. Müslim b. Mâlik'in de bulunduğu Âmir oğullarından bir heyet Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Bu kişiler kabilenin ileri gelenleri ve şeytanları idi. Âmir b. et-Tufeyl (kavmine): "Vallahi bütün Arapları kendime bağlayıncaya kadar durmayacağıma dair yemin etmiştim. Şimdi ben mi bu Kureyşli gence uyacağım?" dedi. Sonra da Erbed'e: "Adamın yanına geldiğimiz zaman ben onun yüzünü senden başka bir tarafa çevireceğim. Ben böyle yaptığım zaman da ona kılıcın ile hamle et" dedi.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiklerinde Âmir: "Ey Muhammed! Seninle yalnız konuşmak istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, vallahi Allah'ın birliğine iman etmedikçe seninle yalnız konuşmam"* buyurdu. Âmir bir daha: "Ey Muhammed! Seninle yalnız konuşmak istiyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır, vallahi Allah'ın birliğine ve ortağı olmadığına iman etmedikçe seninle yalnız konuşmam"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun isteğini kabul etmeyince Âmir: "Vallahi buraları sana karşı süvari ve piyadelerle dolduracağım" dedi ve çekip gitti. Âmir dönüp giderken de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Âmir b. et-Tufeyl'e karşı beni koru"* diye dua etti.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıktıklarında Âmir, Erbed'e: "Yazıklar olsun sana ey Erbed! Neden sana söylediğim gibi yapmadın. Vallahi benim için yeryüzünde senden daha korkunç bir adam yoktu. Yemin ederim ki, bu günden sonra artık asla senden korkmayacağım" dedi. Bunun üzerine Erbed: "Babasız kalasın, böyle yapma. Vallahi kaç defa dediğin gibi yapmak için davrandım, ama her defasında sen benimle onun arasına girdin. Aramızda senden başka bir şey de göremiyordum. Yani kılıçla seni mi vursaydım!" karşılığını verdi. Sonra da ülkelerine dönmek üzere yola çıktılar. Yolda iken Yüce Allah, Âmir b. et-Tufeyl'in boynuna bir çıban musallat etti ve onu Selûl oğullarından bir kadının evinde öldürdü. Arkadaşları onu defnettikten sonra yola çıktılar.

Âmir oğullarının topraklarına geldiklerinde kavmi onları karşılayıp: "Ey Erbed! Geldiğin yerde neler vardır?" deyince, Erbed: "Bizi bir şeye ibadet etmeye davet etti. Şimdi onun yanımda olmasını ve onu okla vurup öldürmeyi isterdim" dedi. Böyle dedikten bir veya iki gün sonra devesiyle yolda giderken Yüce Allah bir yıldırım gönderdi ve ikisini de yaktı. Erbed, Lebîd b. Rabîa'nın anne bir kardeşi idi. Lebîd kardeşi için ağıtlar yakarak ağlamıştı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، فِي قِصَّتَيْ بِئْرِ مَعُونَةَ قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: قَالَ يَحْيَى: فَمَكَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْعُو عَلَى عَامِرِ بْنِ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/179, 180).

الطُّفَيْلِ ثَلاثِينَ صَبَاحًا «اللهُمَّ اكْفِنِي عَامِرَ بْنَ الطُّفَيْلِ بِمَا شِئْتَ، وَابْعَثْ عَلَيْهِ دَاءً يَقْتُلُهُ»، فَبَعَثَ اللهُ عَلَيْهِ طَاعُونًا فَقَتَلَهُ.

Evzâî, İshâk b. Ebî Talha kanalıyla (Enes'ten aktardığı) Maûne Kuyusu kıssası içinde bildiriyor: Yahya (b. Yahyâ) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), otuz sabah Âmir b. et-Tufeyl'e: *"Allahım! Dilediğin gibi beni Âmir b. et-Tufeyl'e karşı koru. Ona kendisini öldürecek bir hastalık gönder"* diye beddua etti. Bunun üzerine Yüce Allah ona bir çıban gönderdi ve onu öldürdü.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الله بن رجا، أَنْبَأَنَا هَمَّامٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فِي قِصَّةِ أُمِّ حرام بِنْت مِلْحَانَ قَالَ، وَكَانَ رَئِيسَ الْمُشْرِكِينَ عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ، وَكَانَ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ [فَقَالَ]: أُخَيِّرُكَ بَيْنَ ثَلَاثِ خِصَالٍ: يَكُونُ لَكَ أَهْلُ السَّهْلِ، وَيَكُونُ لِي أَهْلُ الْمَدَرِ، وأَكُونَ خَلِيفَتَكَ مِنْ بَعْدِكَ، أَوْ أَغْزُوكَ بِغَطَفَانَ بِأَلْفِ أَشْقَرَ وَأَلْفِ شَقْرَاءَ، قَالَ: فَطُعِنَ فِي بَيْتِ امْرَأَةٍ، فَقَالَ: أَغُدَّةٌ كفرة الْبَكْرِ فِي بَيْتِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي فُلَانٍ، ائْتُونِي بِفَرَسِي فَرَكِبَ فَمَاتَ عَلَى ظَهْرِ فَرَسِهِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامٍ.

Enes b. Mâlik, Ümmü Harâm binti Milhân kıssası içinde der ki: Müşriklerin reisi Âmir b. et-Tufeyl idi. Bu kişi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Seni üç şeyden birini seçmekte muhayyer bırakıyorum. Ya ova ve kır sakinleri senin, şehir ve köy halkı da benim olacak, ya senden sonra halifen ben olacağım veya bin tane erkek, bin tane de dişi kızıl deve ile Ğatafân kabilesiyle sana saldıracağım" dedi. Daha sonra Âmir bir kadının evinde vebaya yakalandı ve: "Filan oğullarının evinde devenin boğazına isabet eden gudde hastalığıyla mı öleceğim? Bana atımı getirin" dedi. Atına bindi ve atı üzerinde öldü.

Buhârî, *Sahîh*'de Hemmâm kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 28 (4091).

أخبَرَنَا أبُو سعْدٍ عَبْدُ المَلِكِ بْنُ أبي عُثمَانَ الزَّاهِدُ- رَحِمَهُ اللهُ-، أنبَأنَا أبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَاهِرٍ الحُسَيْنِيُّ بِالمَدِينَةِ، حَدَّثنَا مُحَمَّدُ، بْنُ يَحْيَى ابن الحَسَنِ بْنِ نَصْرٍ، حَدَّثنَا أبُو عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: حَدَّثتني فَاطِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ العَزِيزِ بْنِ مُؤَمَّلٍ، عَنْ أبِيهَا عَنْ جَدِّهَا مُؤَمَّلِ بْنِ جَمِيلٍ، قَالَ: أتَى عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَهُ: يَا عَامِرُ أسْلِمْ، قَالَ: أُسْلِمُ عَلَى أنَّ الوَبَرَ لِي، وَلَكَ المَدَرُ، قَالَ: لَا. ثُمَّ قَالَ: يَا عَامِرُ أسْلِمْ، قَالَ: أُسْلِمُ عَلَى أنَّ الوَبَرَ لِي، وَلَكَ المَدَرُ، قَالَ: فَوَلَّى وَهُوَ يَقُولُ: وَاللهِ يَا مُحَمَّدُ لَأَمْلَأَنَّهَا عَلَيْكَ خَيْلًا جُرْدًا، وَرِجَالًا مُرْدًا، أوْ لَأَرْبِطَنَّ بِكُلِّ نَخْلَةٍ فَرَسًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اللهُمَّ اكْفِنِي عَامِرًا وَاهْدِ قَوْمَهُ فَخَرَجَ حَتَّى إذَا كَانَ بِظَهْرِ المَدِينَةِ، صَادَفَ امْرَأةً يُقَالُ لَهَا: سَلُولِيَّةُ، فَنَزَلَ عَنْ فَرَسِهِ، وَنَامَ فِي بَيْتِهَا، فَأَخَذَتْهُ غُدَّةٌ فِي حَلْقِهِ، فَوَثَبَ عَلَى فَرَسِهِ وَأَخَذَ رُمْحَهُ، وَأقْبَلَ يَجُولُ، وَهُوَ يَقُولُ: غُدَّةٌ كَغُدَّةِ البِكْرِ، وَمَوْتٌ فِي بَيْتِ سَلُولِيَّةٍ، فَلَمْ تَزَلْ تِلْكَ حَالَهُ حَتَّى سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ مَيِّتًا، وَاللهُ أعْلَمُ.

Muemmel b. Cemîl der ki: Âmir b. et-Tufeyl, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Âmir! Müslüman ol"* buyurdu. Âmir: "O zaman ova ve kır sakinleri benim, şehir ve köy halkı da senin olsun, olur mu?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır"* buyurdu. Sonra yine: *"Ey Âmir! Müslüman ol"* buyurunca, Âmir: "O zaman ova ve kır sakinleri benim, şehir ve köy halkı da senin olsun, olur mu?" dedi ve (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Hayır"* buyurması üzerine) giderken: "Ey Muhammed! Vallahi buraları hızlı koşan atlar ve tüysüz delikanlılarla dolduracağım" veya: "Her hurma ağacına da bir at bağlayacağım" diyordu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Âmir'e karşı beni koru ve kavmine hidayet ver"* diye dua etti.

Âmir oradan çıktı ve Medine karşısına vardığı zaman Selûliye adlı bir kadınla karşılaştı. Atından inip onun evinde uyudu. Orada iken boğazında bir gudde meydana geldi. Bunun üzerine yerinden sıçrayarak mızrağını alıp atına bindi ve atını dörtnala koşturarak: "Genç deveye isabet eden bir hastalıkla Selûliyeli bir kadının evinde mi öleceğim" demeye başladı. Atından ölü olarak düşene kadar böyle demeye devam etti. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ وَإِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِطُلُوعِهِمْ قَبْلَ قُدُومِهِمْ

Abdulkays Heyeti ve Onların Gelmesinden Önce Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Geldiklerini Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ-[تَعَالَى] أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يقول إن وفد عبد القيس لَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: مَنِ الْقَوْمُ؟ قَالُوا: رَبِيعَةُ، قَالَ: مَرْحَبًا بِالْوَفْدِ غَيْرَ الْخَزَايَا وَلَا النَّدَامَى، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا حَيٌّ مِنْ رَبِيعَةَ، وَإِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ، وَإِنَّهُ يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارِ مُضَرَ، وَإِنَّا لَا نَصِلُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي شَهْرٍ حَرَامٍ ، فَمُرْنَا بِأَمْرٍ فَصْلٍ نَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا، وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: آمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ، وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: آمُرُكُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللهِ وَحْدَهُ، أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللهِ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَغَانِمِ الْخُمُسَ ، وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: عَنِ الدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُزَفَّتِ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقَيَّرِ، فَاحْفَظُوهُنَّ وَادْعُوا إِلَيْهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ.

أَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ .

İbn Abbâs der ki: Abdulkays kabilesinin heyeti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiği zaman, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hangi kavimdensiniz?"* diye sordu. Heyet: "Rabîa'danız" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah sizi utandırmasın ve pişman etmesin, hoş geldiniz ey kavim!"* buyurdu. Heyet: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz Rabîa oğullarından bir kabileyiz. Bizimle senin aranda Mudar kâfirleri olduğu için yanına ancak haram aylarda gelebiliyoruz. Bize bir şeyler söyle ki geride bıraktığımız yakınlarımızı buna davet edelim ve onunla amel ettiğimiz zaman cennete girebilelim" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Size dört şeyi emrediyor, dört şeyden de uzak durmanızı istiyorum. İlk önce Allah'a iman etmenizi ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızı emrediyorum. Allah'a iman etmenin ne demek olduğunu biliyor musunuz? Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Resûlü olduğuna şahadet etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, Ramazan orucunu tutmak ve elde ettiğiniz ganimetlerden de humusu (beşte biri) vermenizdir. Dört şeyden de uzak durmanızı*

istiyorum. Kabak, içi oyulmuş ağaçtan kaplar, testi ve içi ziftlenmiş küpler içinde yapılan şıradan uzak durun. Bunları iyi belleyin ve sizden sonrakilere öğretin."

Buhârî ve Müslim, Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَفَّارُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْعَثِ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا غَيْرُ وَاحِدٍ مِمَّنْ لَقِيَ الْوَفْدَ، وَذَكَرَ أَبَا نَضْرَةَ أَنَّهُ حَدَّثَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا حَيٌّ مِنْ رَبِيعَةَ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ كُفَّارُ مُضَرَ، وَإِنَّا لَا نَقْدِرُ عَلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ، فَمُرْنَا بِأَمْرٍ نَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا مِنْ قَوْمِنَا، وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ إِذَا نَحْنُ أَخَذْنَا بِهِ، أَوْ عَمِلْنَا بِهِ، فَقَالَ: آمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ، وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: أَنْ تَعْبُدُوا اللهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَتُؤْتُوا الزَّكَاةَ:، وَتَصُومُوا رَمَضَانَ: وَتُعْطُوا الْخُمُسَ مِنَ الْمَغْنَمِ، وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: عَنِ الدُّبَّاءِ، وَالْحَنْتَمِ، وَالْمُزَفَّتِ وَالنَّقِيرِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا عِلْمُكَ بِالنَّقِيرِ؟ قَالَ: جِذْعٌ تَنْقُرُونَهُ، ثُمَّ تُلْقُونَ فِيهِ مِنَ الْقُطَيْعَاءِ وَالتَّمْرِ، ثُمَّ تَصُبُّونَ عَلَيْهِ الْمَاءَ، حَتَّى يَغْلِيَ فَإِذَا سَكَنَ شَرِبْتُمُوهُ حَتَّى إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَضْرِبُ ابْنَ عَمِّهِ بِالسَّيْفِ، قَالَ: وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ بِهِ ضَرْبَةٌ كَذَلِكَ، قَالَ: كُنْتُ أخبأها حَيَاءً مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالُوا: فَفِيمَا نَشْرَبُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: اشْرَبُوا فِي أَسْقِيَةِ الْأَدَمِ الَّتِي يُلَاثُ عَلَى أَفْوَاهِهَا. قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ أَرْضَنَا كَثِيرَةُ الْجِرْذَانِ لَا تَبْقَى بِهَا أَسْقِيَةُ الْأَدَمِ، قَالَ: وَإِنْ أَكَلَتْهَا الْجِرْذَانُ، وَإِنْ أَكَلَتْهَا الْجِرْذَانُ. قَالَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ لِأَشَجِّ عَبْدِ الْقَيْسِ: إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولُهُ: الْحِلْمَ وَالْأَنَاةَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ.

Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Abdulkays kabilesinin heyeti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiği zaman: "Rabiâ oğullarından bir kabileyiz. Bizimle senin aranda Mudar kâfirleri olduğu için yanına ancak haram aylarda gelebiliyoruz. Bize bir şeyler söyle ki onunla amel ettiğimiz zaman cennete girebilelim ve geride bıraktığımız yakınlarımızı da buna davet edelim" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Size dört şeyi emrediyor, dört*

---

[1] Buhârî, *îmân* (40) ve Müslim, *îmân* 23-26 (1/46-48).

şeyden de uzak durmanızı istiyorum. İlk önce Allah'a iman edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Bunun yanında namazı kılın, zekâtı verin, Ramazan orucunu tutun ve elde ettiğiniz ganimetlerden de beşte biri (hums) verin. Dört şeyden de uzak durmanızı istiyorum. Kabak, nakîr, testi ve içi ziftlenmiş küpler içinde yapılan şıradan uzak durun."

Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Nakîr'in ne olduğunu biliyor musun ki?" diye sorduklarında: *"İçi oyulmuş hurma kütüğüdür. İçine hurma ve su koyar, köpürmesi bitip ekşiyince de içersiniz. Bu şekilde de kişi kendini kaybedip (sarhoş olup) amcası oğluna kılıçla vurmaya kalkışır"* buyurdu. İçlerinde de bundan dolayı yara almış bir adam vardı. Bu adam: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) utandığım için onu (yarayı) saklamaya çalışırdım" dedi.

Kendisine: " Ey Allah'ın Resûlü! Hangi kaplarda yapılan şırayı içmemizi emredersin?" diye sorduklarında: *"Ağzı bağlanabilen tulumlar içinde yapılan şıradan içebilirsiniz"* buyurdu. "Ama farelerin çok olduğu bir bölgedeyiz ve onlar, deri tulumları sağlam bırakmazlar" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki veya üç defa: *"Fareler onları yese de (sadece bunlarda yapabilirsiniz)"* karşılığını verdi. Eşec Abdulkays'a da: *"Sende Yüce Allah'ın sevdiği iki haslet var. Biri yumuşak huyun, diğeri de ağır başlılığındır"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de İbn Ebî Arûbe kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ: الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا إسماعيل بن محمد ابن إِسْمَاعِيلَ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ السَّمْحِ، حدثنا قيس بن حَفْصٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا طَالِبُ بْنُ حُجَيْرٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا هُودُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنُ سَعِيدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ مَزْيَدَةَ الْعَصَرِيَّ ، قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ يُحَدِّثُ أَصْحَابَهُ إِذْ قَالَ لَهُمْ: سَيَطْلُعُ عَلَيْكُمْ مِنْ هَاهُنَا رَكْبٌ هُمْ خَيْرُ أَهْلِ الْمَشْرِقِ، فَقَامَ عُمَرُ فَتَوَجَّهَ نَحْوَهُمْ فَلَقِيَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ رَاكِبًا، فَقَالَ: مَنِ الْقَوْمُ؟ قَالُوا: مِنْ بَنِي عَبْدِ الْقَيْسِ، قَالَ: فَمَا أَقْدَمَكُمْ هَذِهِ الْبِلَادَ أَتِجَارَةٌ؟ قَالُوا: لَا، قَالَ: أَمَا إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ ذَكَرَكُمْ آنِفًا فَقَالَ خَيْرًا، ثُمَّ مَشَى مَعَهُمْ حَتَّى أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ عُمَرُ لِلْقَوْمِ: هَذَا صَاحِبُكُمُ الَّذِي تُرِيدُونَهُ، فَرَمَى الْقَوْمُ بِأَنْفُسِهِمْ مِنْ رَكَائِبِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ مَشَى إِلَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ هَرْوَلَ، وَمِنْهُمْ مَنْ سَعَى حَتَّى أَتَوُا

[1] Müslim, *imân* 6 (26).

النَّبِيِّ ﷺ، فَأَخَذُوا بِيَدِهِ فَقَبَّلُوهَا، وَتَخَلَّفَ الْأَشَجُّ فِي الرِّكَابِ حَتَّى أَنَاخَهَا، وَجَمَعَ مَتَاعَ الْقَوْمِ، ثُمَّ جَاءَ يَمْشِي حَتَّى أَخَذَ بِيَدِ الرَّسُولِ ﷺ فَقَبَّلَهَا، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ فِيكَ خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللهُ وَرَسُولُهُ. فَقَالَ جَبْلٌ جُبِلْتُ عَلَيْهِ أَمْ تَخَلُّقًا مِنِّي؟ قَالَ: بَلْ جَبْلٌ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَلَنِي عَلَى مَا يُحِبُّ اللهُ وَرَسُولُهُ .

Mezyede el-Asrî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına bir şeyler anlatırken onlara: *"Buradan yanınıza bir kervan gelecek ki onlar doğunun en hayırlı kişileridir"* buyurdu. Bunun üzerine Ömer kalkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gösterdiği tarafa doğru gitti ve on üç kişinin binekli olarak geldiğini gördü. Onlara: "Sizler kimlerdensiniz?" diye sorunca: "Abdulkays oğullarındanız" cevabını verdiler. Onlara: "Buralara geliş sebebiniz nedir? Ticaret için mi geldiniz?" deyince: "Hayır" karşılığını verdiler. Ömer: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) az önce sizleri zikretti ve hakkınızda hayırlı şeyler söyledi" dedi ve kendileriyle birlikte yürümeye başladı. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiklerinde Ömer gelen kişilere: "Yanına gitmek istediğiniz kişi işte budur" dedi. Bunun üzerine bu kişiler aceleyle bineklerinden inip kimisi yürüyerek, kimisi acele ederek ve kimisi koşarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler ve ellerini öpmeye başladılar. Ancak (Münzir) el-Eşec geride kalıp bineğini çöktürdü ve birlikte geldiği kişilerin bineklerini bir yere topladı. Sonra da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip elini öptü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: ***"Sende Yüce Allah'ın sevdiği iki haslet var. Bunlar da hilim ile ağırbaşlılıktır"*** buyurdu. (Münzir) el-Eşec: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar sonradan kazandığım hasletler mi, yoksa Yüce Allah beni bu hasletlerle mi yarattı?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Aksine Yüce Allah seni bu iki haslet üzerine yarattı"*** buyurdu. Bunun üzerine (Münzir) el-Eşec: "Kişiliğimi Yüce Allah'ın ve Resûlü'nün sevdiği iki hasletle yoğuran Allah'a hamdolsun!" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ: مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مَطَرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْنَقُ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ أَبَانَ بِنْتُ الْوَازِعِ بْنِ زَارِعٍ، عَنْ جَدِّهَا زَارِعٍ وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ، قَالَ: فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فَنُقَبِّلُ يَدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرِجْلَهُ، وَانْتَظَرَ الْمُنْذِرُ الْأَشَجُّ حَتَّى أَتَى عيبته، فَلَبِسَ ثَوْبَيْهِ، ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ لَهُ إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللهُ الْحِلْمَ وَالْأَنَاةَ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ: أَنَا أَتَخَلَّقُ بِهِمَا أم الله جَبَلَنِي عَلَيْهِمَا،

قَالَ: بَلِ اللهُ جَبَلَكَ عَلَيْهِمَا. قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَبَلَنِي على خلقتين يُحِبُّهُمَا اللهُ وَرَسُولُهُ.

Ümmü Ebân bintü'l-Vâzi' b. Zâri', Abdulkays heyeti içinde bulunan dedesi Zâri'den bildiriyor: (Medine'ye geldiğimizde) aceleyle bineklerimizden inip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini ve ayaklarını öpmeye başladık. Münzir el-Eşec ise bizim gibi acele davranmadı. Heybesine gidip (yeni) giysilerini giydi ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) huzuruna bu şekilde çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Sende Yüce Allah'ın sevdiği iki haslet var. Bunlar da hilim ile ağırbaşlılıktır"* buyurdu. Münzir: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar sonradan kazandığım hasletler mi yoksa Yüce Allah beni bu hasletlerle mi yarattı?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Aksine Yüce Allah seni bu iki haslet üzerine yarattı"* buyurdu. Bunun üzerine Münzir: "Kişiliğimi Yüce Allah'ın ve Resûlü'nün sevdiği iki hasletle yoğuran Allah'a hamdolsun!" dedi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَّاقُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى أَبِي قِلَابَةَ: عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيِّ وَأَنَا أَسْمَعُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَجَاءُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِّعَتْ- بَعْدَ جُمُعَةٍ بِالْمَدِينَةِ- جُمُعَةُ الْبَحْرَيْنِ بحواثاء قَرْيَةٌ مِنْ قُرَى عَبْدِ الْقَيْسِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَبَّانَ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ .

İbn Abbâs der ki: "Medine'de kılınan cumadan sonra dışarıda kılınan ilk cuma namazı, Bahreyn'de Abdulkays kabilesi köylerinden biri olan Cuvâse'de kılınan namazdır."

Buhârî, *Sahîh*'de Habbân kanalıyla İbnu'l-Mübârek'ten rivayet etmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الْجَارُودُ بْنُ الْمُعَلَّى بْنِ عَمْرِو بْنِ حَنَشِ بْنِ يَعْلَى الْعَبْدِيُّ وَكَانَ نَصْرَانِيًّا فِي عَبْدِ الْقَيْسِ، فَحَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: كَانَ الْجَارُودُ بْنُ الْمُعَلَّى رَجُلًا نَصْرَانِيًّا، فَجَاءَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي عَلَى دِينِي، وَإِنِّي تَارِكٌ دِينِي لِدِينِكَ، فَتَضْمَنُ لِي مَا

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/206).

فِيهِ، قَالَ: نَعَمْ، أَنَا ضَامِنٌ لَكَ أَنَّ الَّذِي أَدْعُوكَ إِلَيْهِ خَيْرٌ مِنَ الَّذِي كُنْتَ عَلَيْهِ، فَأَسْلَمَ وَأَسْلَمَ أَصْحَابُهُ.

ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ احْمِلْنَا، قَالَ: وَاللهِ مَا عِنْدِي مَا أَحْمِلُكُمْ عليه، فَقَالَ: وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ فَإِنَّ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بِلَادِنَا ضَوَالَّ مِنْ ضَوَالِّ النَّاسِ، فَنَتَبَلَّغُ عَلَيْهَا، قَالَ: لَا، تِلْكَ حَرَقُ النَّارِ.

ثُمَّ ذَكَرَ ابْنُ إِسْحَاقَ رُجُوعَ الْجَارُودِ إِلَى قَوْمِهِ وَأَنَّهُ كَانَ حَسَنَ الْإِسْلَامِ صُلْبًا عَلَى دِينِهِ حَتَّى هلك.

İbn İshâk der ki: Abdulkays oğullarından Hıristiyan olan Cârûd b. el-Muallâ b. Amr b. Haneş b. Ya'lâ el-Abdî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Arkadaşlarımdan bir kişi bana Hasan'dan naklederek şöyle anlattı: Cârûd, Abdulkays heyeti ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben bir din üzereyim. Ancak senin dinin için kendi dinimi terk edeceğim. Şimdi sen bana kefil olur musun?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet, kefil olurum. Seni kendisine davet ettiğim din daha önce üzeri olduğun dinden daha hayırlıdır"*** buyurdu. Bunun üzerine Cârûd müslüman olunca arkadaşları da müslüman oldu.

Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize binek hayvanları ver" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Vallahi benim yanımda size verebileceğim bir binek hayvanım yoktur"*** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizimle beldelerimizin arasında insanların kaybolmuş hayvanları bulunmaktadır. Onlara binebilir miyiz?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hayır, çünkü onlar ateşten başka bir şey değildir"*** buyurdu. Cârûd, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkıp kavmine döndü ve Müslümanlığı güzel bir şekilde yaşadı. Ömrünün sonuna kadar da sağlam bir şekilde dininde sebat etti.[1]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/186) ve İbn Kesîr, *Târih* (5/48).

بَابُ وَفْدِ بَنِي حَنِيفَةَ

Hanîfe Oğullarının Heyeti

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، [قَالَ] : : حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَفْدُ بَنِي حَنِيفَةَ، فِيهِمْ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ، فَكَانَ مَنْزِلُهُمْ فِي دَارِ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، مِنْ بَنِي النَّجَّارِ، فَأَتَوْا بِمُسَيْلِمَةَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، يَسْتُرُونَهُ بِالثِّيَابِ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ مَعَ أَصْحَابِهِ فِي يَدِهِ عَسِيبٌ مِنْ سَعَفِ النَّخْلِ، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُمْ يَسْتُرُونَهُ بِالثِّيَابِ كَلَّمَهُ وَسَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَوْ سَأَلْتَنِي هَذَا الْعَسِيبَ الَّذِي فِي يَدِي مَا أَعْطَيْتُكَهُ.

İbn İshâk der ki: Aralarında Müseylimetü'l-Kezzâb'ın da bulunduğu Hanîfe oğullarının heyeti, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Bu heyet Neccâr oğullarından Ensâr'dan olan bir kadının evinde misafir oldu. Heyet Müseylime'yi giysilere bürüyerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ise ashâbının arasında oturmakta idi. Elinde ise hurma ağacının ucundan kesilmiş, üzerinde yapraklar bulunan bir dal vardı. Müseylime, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile konuştu ve kendisinden bazı şeyler istedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benden istediğin şu hurma dalı olsa bile onu sana vermezdim"* buyurdu.

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: فَقَالَ لِي شَيْخٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَامَةِ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ أَنَّ حَدِيثَهُ كَانَ عَلَى غَيْرِ هَذَا، زَعَمَ أَنَّ وَفْدَ بَنِي حَنِيفَةَ أَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَخَلَّفُوا مُسَيْلِمَةَ فِي رِحَالِهِمْ، فَلَمَّا أَسْلَمُوا ذَكَرُوا لَهُ مَكَانَهُ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا قَدْ خَلَّفْنَا صَاحِبًا لَنَا فِي رِحَالِنَا، وَرِكَابِنَا يَحْفَظُهَا لَنَا، فَأَمَرَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمِثْلِ مَا أَمَرَ بِهِ لِلْقَوْمِ، وَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ لَيْسَ بِأَشَرِّكُمْ مَكَانًا، يَعْنِي لِحِفْظِهِ ضَيْعَةَ أَصْحَابِهِ، وَذَلِكَ الَّذِي يُرِيدُ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ انْصَرَفُوا وَجَاءَهُ بِالَّذِي أَعْطَاهُ، فَلَمَّا قَدِمُوا الْيَمَامَةَ ارْتَدَّ عَدُوُّ اللهِ، وَتَنَبَّأَ، وَقَالَ: إِنِّي أُشْرِكْتُ فِي الْأَمْرِ مَعَهُ أَلَمْ يَقُلْ لَكُمْ حِينَ ذَكَرْتُمُونِي لَهُ: أَمَا إِنَّهُ لَيْسَ بِأَشَرِّكُمْ مَكَانًا، وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا كَانَ يَعْلَمُ أَنِّي قَدْ أُشْرِكْتُ فِي الْأَمْرِ مَعَهُ، ثُمَّ جَعَلَ يَسْجَعُ السَّجَاعَاتِ فَيَقُولُ لَهُمْ فِيمَا يَقُولُ مُضَاهَاةً لِلْقُرْآنِ لَقَدْ أَنْعَمَ اللهُ عَلَى الْحُبْلَى، أَخْرَجَ مِنْهَا نَسَمَةً تَسْعَى بَيْنَ صِفَاقٍ وَحَشًا، وَوَضَعَ

عَنْهُمُ الصَّلَاةَ، وَأَحَلَّ لَهُمُ الْخَمْرَ وَالزِّنَا، وَهُوَ مَعَ ذَلِكَ يَشْهَدُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ نَبِيٌّ، فَأَصْفَقَتْ مَعَهُ حَنِيفَةُ عَلَى ذَلِكَ .

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَقَدْ كَانَ مُسَيْلِمَةُ بْنُ حَبِيبٍ كَتَبَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ: مِنْ مُسَيْلِمَةَ رَسُولِ اللهِ! إِلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ، سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي قَدْ أُشْرِكْتُ فِي الْأَمْرِ مَعَكَ، وَإِنَّ لَنَا نِصْفَ الْأَمْرِ، وَلِقُرَيْشٍ نِصْفَ الْأَمْرِ، وَلَكِنْ قُرَيْشٌ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فَقَدِمَ عَلَيْهِ رَسُولَانِ بِهَذَا الْكِتَابِ.

فَكَتَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى مُسَيْلِمَةَ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ إِلَى مُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابِ، سَلَامٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى، أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ، وَكَانَ ذَلِكَ فِي آخِرِ سَنَةِ عشر .

İbn İshâk der ki: Yemâme ahalisinden Hanîfe oğullarından olan ihtiyar bir adam bana Müseylime'nin durumunun bundan daha başka olduğunu anlatarak şöyle dedi: Hanîfe oğullarının heyeti Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve Müseylime'yi eşyalarının yanında bıraktılar. Müslüman oldukları zaman onun nerede olduğunu hatırladılar ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz bir arkadaşımızı eşyalarımızın ve bineklerimizin yanında onları muhafaza etsin diye bıraktık" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelen heyete emrettiği şeyin aynısını onun için de emrederek ve onun, arkadaşlarının mallarını koruyor olmasını kastederek: ***"Ama onun konumu sizinkinden daha kötü değildir"*** buyurdu.

Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından ayrıldılar. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine vermiş olduğu şeyi Müseylime'ye getirdiler. Yemâme'ye vardıklarında Allah düşmanı dininden dönerek peygamberlik iddiasında bulundu ve: "Ben peygamberlikte ona ortak oldum. Beni ona anlattığınızda size: «***Ama onun konumu sizinkinden daha kötü değildir***» buyurmadı mı? Bunu da onunla ortak olduğumu bildiğinden dolayı söylemektedir" demeye başladı. Sonra onlara: "Allah yüklü kadına nimetler verdi. Ondan karnı ile cildi arasında oluşan ve yürüyen bir canlı çıkardı" diye Kur'ân'a benzer şeyler söylemeye başladı. Ayrıca namazı kaldırdı onlara içkiyi ve zinayı helal kıldı. Bununla birlikte kendisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın peygamberi

olduğuna şahadet ediyordu. Hanîfe oğulları da bu konuda ona destek veriyordu.[1]

İbn İshâk der ki: Müseylime b. Habîb, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah Resûlü Müseylime'den, Allah Resûlü Muhammed'e. Selam üzerine olsun. Şimdi ben yönetimde sana ortak kılındım. Yönetimin yarısı bize, diğer yarısı da Kureyş'e aittir. Ama Kureyş, haddi tecavüz eden bir kavimdir" diye bir mektup yazdı ve Müseylime'nin iki elçisi bu mektubu alıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) cevaben şöyle yazdı: *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah Resûlü Muhammed'den, Müseylimetü'l-Kezzâb'a. Hidayete tabi olanlara selam olsun. Şimdi yeryüzü şüphesiz Allah'ındır ve kullarından dilediğini ona mirasçı kılar. Güzel sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır"* diye bir cevap yazdı. Bu mektuplaşma olayı hicretin onuncu senesinin sonunda gerçekleşmiştir.[2]

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: فَحَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ طَارِقٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُعَيْمِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ جَاءَهُ رَسُولَا مُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابِ بِكِتَابِهِ يَقُولُ لَهُمَا وَأَنْتُمَا تَقُولَانِ بِمِثْلِ مَا يَقُولُ؟ قَالَا: نَعَمْ، فَقَالَ: أَمَا وَاللهِ لَوْلَا أَنَّ الرُّسُلَ لَا تُقْتَلُ لَضَرَبْتُ أَعْنَاقَكُمَا .

Nuaym b. Mes'ûd, babasından bildiriyor: Müseylimetü'l-Kezzâb'ın elçileri mektup ile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Siz de mi onun (mektupta) dediği gibi demektesiniz?"* buyurdu. Onlar da: "Evet" karşılığını verdince: *"Vallahi, eğer elçiler öldürülmez olmasaydı boyunlarınızı vururdum"* buyurdu.[3]

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: جَاءَ ابْنُ النَّوَّاحَةِ وَابْنُ أُثَالٍ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/189, 190).

[2] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/210, 211).

[3] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/210).

رَسُولَيْنِ لِمُسَيْلِمَةَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ لَهُمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: تَشْهَدَانِ أَنِّي رَسُولُ اللهِ، فَقَالَا: نَشْهَدُ أَنَّ مُسَيْلِمَةَ رَسُولَ اللهِ! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: آمَنْتُ بِاللهِ وَرُسُلِهِ، وَلَوْ كُنْتُ قَاتِلًا رَسُولًا لَقَتَلْتُكُمَا .

قَالَ عَبْدُ اللهِ: فَمَضَتِ السُّنَّةُ بِأَنَّ الرُّسُلَ لَا تُقْتَلُ. قَالَ عَبْدُ اللهِ فَأَمَّا ابْنُ أُثَالٍ فَقَدْ كَفَانَا اللهُ وَأَمَّا ابْنُ النَّوَّاحَةِ فَلَمْ يَزَلْ فِي نَفْسِي حَتَّى أَمْكَنَ اللهُ تَعَالَى منه.

قلت: أما ثمامة بْنُ أُثَالٍ فَإِنَّهُ أَسْلَمَ وَقَدْ مَضَى الْحَدِيثُ فِي إِسْلَامِهِ.

وَأَمَّا ابْنُ النَّوَّاحَةِ فَإِنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ قَتَلَهُ بِالْكُوفَةِ حِينَ أَمْكَنَ اللهُ مِنْهُ.

Abdullah b. Mes'ûd anlatıyor: İbnu'n-Nevvâha ve İbn Esâl, Müseylimetü'l-Kezzâb'ın elçileri olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: ***"Benim Allah Resûlü olduğuma şahadet ediyor musunuz?"*** diye sorunca, onlar: "Biz Müseylime'nin Allah Resûlü olduğuna şahadet ediyoruz" cevabını verdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ben Allah'a ve peygamberlerine iman ettim. Eğer elçi öldürme âdetim olsaydı kesin olarak ikinizi öldürürdüm"*** buyurdu.

Abdullah der ki: Bu şekilde artık: "Elçiler öldürülemez (elçiye zeval olmaz)" düsturu gerçekleşmiş oldu. İbn Esâl'e gelince, Allah bize ona kâfi gelecek şeyi verdi (ve İslam'a girdi). İbnu'n-Nevvâha'ya gelince, hâlâ içimde Allah'ın ona karşı bana bir imkân vereceği duygusunu taşıyorum. Sümâme b. Esâl ise Müslüman oldu. Daha önce de Müslüman olması konusundaki hadis zikredilmişti. İbnu'n-Nevvâha'yı Kûfe'de İbn Mes'ûd öldürdü.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّاءَ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ ابن مَسْعُودٍ، فَقَالَ: إِنِّي مَرَرْتُ بِبَعْضِ مَسَاجِدِ بَنِي حَنِيفَةَ وهم يقرؤون قِرَاءَةً مَا أَنْزَلَهَا اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ: الطَّاحِنَاتُ طَحْنًا وَالْعَاجِنَاتُ عَجْنًا، وَالْخَابِزَاتُ خَبْزًا، وَالثَّارِدَاتُ ثَرْدًا وَاللَّاقِمَاتُ لَقْمًا، قَالَ: فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ عَبْدُ اللهِ فَأُتِيَ بِهِمْ وَهُمْ سَبْعُونَ رَجُلًا وَرَأْسُهُمْ عَبْدُ اللهِ بْنُ النَّوَّاحِ، قَالَ: فَأَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللهِ فَقُتِلَ، ثُمَّ قَالَ: مَا كُنَّا بِمَحْذُورِ الشَّيْطَانِ مِنْ هَؤُلَاءِ وَلَا كُنَّا نَحْدِرُهُمْ إِلَى الشَّامِ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَكْفِيَنَاهُمْ.

Kays b. Ebî Hâzım der ki: Bir adam, Abdullah b. Mes'ûd'a gelip: "Ben, Hanîfe oğullarının bazı mescidlerine uğradım. Onlar: "Buğday öğütenlere, hamur yoğuranlara, ekmek pişirenlere, tirit yapanlara ve lokmayı yutanlara andolsun ki..." şeklinde Allah'ın, Muhammed'e indirmediği şeyler okumaktadır" dedi. Bunun üzerine Abdullah onlara haber gönderdi ve yanına getirtti. Bunlar başlarında Abdullah b. en-Nevvâha olmak üzere yetmiş kişi idiler. Abdullah'ın emri üzerine Abdullah b. en-Nevvâha öldürüldü. Sonra da: "Biz şeytanı bunlardan uzaklaştıramayız, ancak bunları Şam'a süreriz. Belki Allah bizi bunlardan bu şekilde kurtarır" dedi.

أَخْبَرَنَا ابْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيَّ، يَقُولُ: لَمَّا بُعِثَ النَّبِيُّ ﷺ فَسَمِعْنَا بِهِ لَحِقْنَا بِمُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابِ لَحِقْنَا بِالنَّارِ، قَالَ وَكُنَّا نَعْبُدُ الْحَجَرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَإِذَا وَجَدْنَا حَجَرًا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ نُلْقِي ذَاكَ وَنَأْخُذُهُ، فَإِذَا لَمْ نَجِدْ حَجَرًا جَمَعْنَا حَثْيَةً مِنْ تُرَابٍ، ثُمَّ جِئْنَا بِغَنَمٍ فَحَلَبْنَاهَا عَلَيْهِ، ثُمَّ أَطَفْنَا بِهِ. قَالَ: وَكُنَّا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا دَخَلَ رَجَبٌ نَقُولُ جَاءَ مُنَصِّلُ الْأَسِنَّةِ لَا نَدَعُ حَدِيدَةً فِيهَا سَهْمٌ وَلَا حَدِيدَةً فِي رُمْحٍ إِلَّا انْتَزَعْنَاهُ فَأَلْقَيْنَاهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ صَلْتِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مَهْدِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ .

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak gönderildiği haberini işittiğimiz zaman biz Müseylimetü'l-Kezzâb'a katıldık. Yani bir nevi ateşe sığınmış olduk. Bizler Cahiliye döneminde taşa tapardık. Taptığımız taştan daha güzel bir taş bulduğumuz zaman da taptığımız taşı atar, o güzel taşı alırdık. Taş bulamadığımız zaman da bir miktar toprak yığar, sonra davarı getirir, o toprak yığınının üzerine bir miktar süt sağardık. Sonra da o yığını tavaf ederdik. Yine Cahiliye döneminde Recep ayı geldiği zaman: "Okların demirini çıkaran geldi" derdik. Artık kendisinde demir bulunan hiçbir mızrak ok bırakmaz, hepsini çıkarır bir tarafa atardık.

Buhârî, *Sahîh*'de Salt b. Muhammed kanalıyla Mehdî b. Meymûn'dan rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *Sahîh* (4/6).

بَابُ رُؤْيَا رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْأَسْوَدِ الْعَنْسِيِّ وَمُسَيْلِمَةَ الْكَذَّابَيْنِ، وَتَصْدِيقِ اللهِ سُبْحَانَهُ رُؤْيَاهُ ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Yalancı Esved el-Anesî ile Yalancı Müseylime Hakkında Rüya Görmesi; Yüce Allah'ın Rüyasını Doğruya Çıkarması ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي الْأَمَالِي، أَخْبَرَنِي أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عبيد ابن إِبْرَاهِيمَ الْحَافِظُ، بِهَمْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ دِيزِيلُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَنْبَأَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَدِمَ مُسَيْلِمَةُ الْكَذَّابُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْمَدِينَةَ فَجَعَلَ يَقُولُ: إِنْ جَعَلَ لِي مُحَمَّدٌ الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِهِ اتَّبَعْتُهُ، وَقَدِمَهَا فِي بَشَرٍ كَثِيرٍ مِنْ قَوْمِهِ، فَأَقْبَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ، وَفِي يَدِ النَّبِيِّ ﷺ قِطْعَةُ جَرِيدٍ، حَتَّى وَقَفَ عَلَى مُسَيْلِمَةَ وَأَصْحَابِهِ فَقَالَ: إِنْ سَأَلْتَنِي هَذِهِ الْقِطْعَةَ مَا أَعْطَيْتُكَهَا، وَلَنْ تَعْدُوَ أَمْرَ اللهِ فِيكَ، وَلَئِنْ أَدْبَرْتَ لَيَعْقِرَنَّكَ اللهُ، وَإِنِّي أَرَاكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ، وَهَذَا ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ يُجِيبُكَ عَنِّي، ثُمَّ انْصَرَفَ.

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَسَأَلْتُ عَنْ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّكَ الَّذِي أُرِيتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ، فَأَخْبَرَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ، فَأَهَمَّنِي شَأْنُهُمَا، فَأُوحِيَ إِلَيَّ فِي الْمَنَامِ أَنِ انْفُخْهُمَا فَنَفَخْتُهُمَا فَطَارَا، فَأَوَّلْتُهُمَا: كَذَّابَيْنِ يَخْرُجَانِ مِنْ بَعْدِي، فَهَذَا أَحَدُهُمَا الْعَنْسِيُّ صَاحِبُ صَنْعَاءَ، وَالْآخَرُ مُسَيْلِمَةُ صَاحِبُ الْيَمَامَةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ . وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ .

İbn Abbâs der ki: Müseylimetü'l-Kezzâb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında kavminden birçok kişiyle birlikte Medine'ye geldi ve: "Eğer Muhammed, kendisinden sonra bu işi bana bırakırsa ona tâbi olurum" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) elinde bir hurma dalı olduğu halde Sâbit b. Kays b. Şemmâs ile birlikte Müseylime ve arkadaşlarının yanına geldi. Sonra da ona: *"Benden istediğin şu hurma dalı olsa bile onu sana vermezdim. Sen, Allah'ın senin hakkında takdir ettiği şeyin dışına çıkamazsın. Geri dönüp gitsen de Allah seni öldürür. Gördüğüm kadarıyla rüyamda bana*

gösterilen sensin. İşte Sâbit, benim yerime o sana cevap verecektir" buyurdu ve gitti.

İbn Abbâs der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gördüğüm kadarıyla rüyamda bana gösterilen sensin"* buyruğundaki mânâyı sorduğumda Ebû Hureyre, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu söyledi: *"Bir ara ben uyurken elimde iki altın bilezik gördüm. Bu bileziklerin durumu beni düşündürmeye başlamıştı ki bana: «Onlara üfle» diye vahyolundu. Ben onlara üfleyince uçup gittiler. Ben bu rüyayı: «Benden sonra ortaya iki yalancı çıkacaktır. Bunlardan biri San'â'nın lideri Ansî, diğeri de Yemâme'nin lideri Müseylime'dir» şeklinde yorumladım."*

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan[1] ve Müslim ise Muhammed b. Sehl b. Asker kanalıyla Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمَشٍ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ ابن الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَقَالَ رسول الله ﷺ: بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ أُتِيتُ بِخَزَائِنِ الْأَرْضِ، فَوُضِعَ بَيْنَ يَدَيَّ سِوَارَانِ مِنْ ذَهَبٍ فَكَبُرَا عَلَيَّ، وَأَهَمَّانِي، فَأُوحِيَ إِلَيَّ أَنِ انْفُخْهُمَا فَنَفَخْتُهُمَا فَذَهَبَا، فَأَوَّلْتُهُمَا الْكَذَّابَيْنِ اللَّذَيْنِ أَنَا بَيْنَهُمَا: صَاحِبَ صَنْعَاءَ، وصَاحِبُ الْيَمَامَةِ]

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ نَصْرٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ كِلَاهُمَا عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ، وَقَدْ صَدَّقَ اللهُ تَعَالَى رُؤْيَا رَسُولِهِ ﷺ، أَمَّا الْأَسْوَدُ صَاحِبُ صَنْعَاءَ فَإِنَّهُ قَتَلَهُ فَيْرُوزُ بْنُ الدَّيْلَمِيِّ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bir ara ben uyurken bana yerin hazineleri getirildi ve ellerime altından iki bilezik konuldu. Bu bilezikler beni iyiden iyiye düşündürmeye başladı. Bunun üzerine bana onlara üflemem vahyedildi. Ben de üfleyince yok oldular. Ben bunları aralarında bulunduğum iki yalancı; yani San'â ile Yemâme'nin liderleri şeklinde yorumladım."*

Buhârî, *Sahîh*'de İshâk b. Nasr kanalıyla Abdurrezzâk'tan ve Müslim ise

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 71 (9378).

[2] Müslim, *rü'ya* 4 (21).

Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[1] Yüce Allah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasını doğru çıkarmıştır. San'â lideri Esved'i, Feyrûz b. ed-Deylemî öldürdü.

أَخْبَرَنَا بِذَلِكَ أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ، وعيسى ابن مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ- كَانَ جَاوَرَ بِمَكَّةَ حَتَّى مَاتَ- قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ وَهْبٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بُزُرْجَ، قَالَ: خَرَجَ أَسْوَدُ الْكَذَّابُ وَكَانَ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَنْسٍ، وَكَانَ مَعَهُ شَيْطَانَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا سُحَيْقٌ، وَالْآخَرِ شُقَيْقٌ، وَكَانَا يُخْبِرَانِهِ بِكُلِّ شَيْءٍ يَحْدُثُ مِنْ أَمْرِ النَّاسِ، فَسَارَ الْأَسْوَدُ حَتَّى أَخَذَ ذِمَارَ، وَكَانَ بَاذَانُ إِذْ ذَاكَ مَرِيضًا بِصَنْعَاءَ، فَلَمَّا مَاتَ، جَاءَ الْأَسْوَدَ شَيْطَانُهُ وَهُوَ عَلَى قَصْرِ ذِمَارَ، فَأَخْبَرَهُ بِمَوْتِ بَاذَانَ، فَنَادَى الْأَسْوَدُ فِي قَوْمِهِ: يَا آلَ يَحَابِرَ، وَيَحَابِرُ فَخِذٌ مِنْ مُرَادٍ: إِنَّ سُحَيْقًا قَدْ أَجَارَ ذِمَارَ، وَأَبَاحَ لَكُمْ صَنْعَاءَ.

Nu'mân b. Buzurc der ki: Ans oğullarından biri olan Esved el-Kezzâb peygamberlik iddiasıyla çıktı. Yanında da biri Sahîk, biri de Şakîk adında iki şeytan da vardı. Bu iki şeytan insanların yaptıkları her şeyi ona haber verirlerdi. Esved yola çıkıp Zimâr şehrini ele geçirdi. O zamanlar Bâzân, San'â'da hasta idi. Bâzân vefat edince ve Esved, Zimâr sarayında iken şeytanı gelip Bâzân'ın ölümünü haber verdi. Bunun üzerine Esved kavminde: "Ey Yahâbir ahalisi! —ki Yahâbir, Murâd kabilesinden bir koldur— Suhayk, Zimâr'ı himayesi altına aldı ve San'â'yı size helal kıldı" diye seslendi.

فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي خُرُوجِهِ إِلَى صَنْعَاءَ وَأَخْذِهِ صَنْعَاءَ، وَاسْتِنْكَاحِهِ الْمَرْزُبَانَةَ امْرَأَةَ بَاذَانَ، وَإِرْسَالِهَا إِلَى دَاذَوَيْهِ خَلِيفَةِ بَاذَانَ، وَفَيْرُوزَ، وَخُرَّزَاذَ بْنِ بُزُرْجَ وَجُرْجُسْتَ هَذَا الشَّيْطَانُ فَائْتَمِرُوا بِهِ وَأَنَا أَكْفِيكُمُوهُ، وَأَنَّهُمُ ائْتَمِرُوا بِقَتْلِهِ مَعَ قَيْسِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثَ، فَاجْتَمَعَ دَاذَوَيْهِ وَفَيْرُوزُ وَأَصْحَابُهُمَا، وَكَانَ عَلَى بَابِ الْأَسْوَدِ أَلْفُ رَجُلٍ يَحْرُسُونَهُ، فَجَعَلَتِ الْمَرْزُبَانَةُ تَسْقِيهِ خَمْرًا صِرْفًا فَكُلَّمَا قَالَ: شُوبُوهُ، صَبَّتْ عَلَيْهِ مِنْ خَمْرٍ كَانَ حَتَّى سَكِرَ، فَدَخَلَ فِي فِرَاشِ بَاذَانَ، وَكَانَ مِنْ رِيشٍ. فَانْقَلَبَ عَلَيْهِ الْفِرَاشُ وَجَعَلَ دَاذَوَيْهِ وَأَصْحَابُهُ يَنْضَحُونَ الْجِدَارَ بِالْخَلِّ وَيَحْفِرُونَهُ مِنْ نَحْوِ بُيُوتِ أَهْلِ بُزُرْجَ بِحَدِيدَةٍ، حَتَّى فَتَحُوهُ قَرِيبًا مِنْهُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ

[1] Buhârî, *meğâzî* (70) ve Müslim, *rü'ya* 4 (22).

فِي دُخُولِ دَاذَوَيْهِ وَجُرْجُسْتَ، فَلَمْ يُرْزَقَا قَتْلَهُ، فَخَرَجَا فَدَخَلَ فَيْرُوزُ وَابْنُ بُزُرْجَ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِمَا الْمَرْأَةُ: أَنَّهُ فِي الْفِرَاشِ، فَتَنَاوَلَ فَيْرُوزُ بِرَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ فَعَصَرَ عُنُقَهُ فَدَقَّهَا وَطَعَنَهُ ابْنُ بُزُرْجَ بِالْخِنْجَرِ فَشَقَّهُ مِنْ تَرْقُوَتِهِ إِلَى عَانَتِهِ، ثُمَّ احْتَزَّ رَأْسَهُ، وَخَرَجُوا وَأَخْرَجُوا الْمَرْأَةَ مَعَهُمْ وَمَا أَحَبُّوا مِنْ مَتَاعِ الْبَيْتِ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

وَأَمَّا قَتْلُ مُسَيْلِمَةَ فِي حَرْبِ الْيَمَامَةِ فِي أَيَّامِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ فَإِنَّهُ مَشْهُورٌ وَسَنَأْتِي عَلَيْهِ فِي ذِكْرِ أَيَّامِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ إِنْ شَاءَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ.

Sonrasında ravi Esved'in San'â'ya gidişini, orayı ele geçirmesini, Bâzân'ın karısı Merzubâne ile evlenmesini, Merzubâne'nin, Bâzân'ın halifesi Dâzeveyh'e, Feyrûz'a, Hurrazâz b. Buzurc ve Cercist'e: "Bu bir şeytandır, onun hakkında ne yapacağınıza karar verin. Ben de bu konuda ona karşı size yardımcı olacağım" diye gönderdiği haberi anlatırken şöyle der: "Onlar da Esved'i öldürme kararı aldılar. Ancak Esved'in kapısında kendisini korumak için nöbet tutan bin adam bulunmaktaydı. Merzubâne, Esved'e katıksız içki içirmeye başladı. Esved: "Doldur!" dediğinde o da kendisine katıksız içki dolduruyordu. Böylece onu sarhoş etti. Sarhoş olunca da Bâzân'ın kuş tüyünden olan yatağına girdi ve yatak devrildi. Dâzeveyh ve arkadaşları bu sırada Buzurc ahalisi tarafından Esved'in bulunduğu yere tünel açıp duvarı delmeye çalışıyordu. Sonunda da ona yakın bir yerden duvarı deldiler.

Sonrasında ravi, Dâzeveyh ve Cercist'in içeri girmesini anlatarak şöyle devam etti: Dâzeveyh ve Cercist onu bulup öldüremediler. Bunun üzerine tekrar dışarı çıktılar. Bu defa Feyrûz ve İbn Buzurc içeri girdi. Merzubâne onlara işaret ederek Esved'in yatakta olduğunu söyledi. Feyrûz onu başından ve sakalından tutarak boynunu kırdı. İbn Buzurc da hançerini ona sapladı, köprücük kemiklerinden avret yerine kadar yırttı. Sonra da başını kesip kopardı. Sonra kadını ve ev eşyalarından beğendiklerini yanlarına alarak evden çıktılar." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.[1]

---

[1] Yakûb b. Süfyân, *el-Ma'rifetu ve't-târih* (3/262).

Müseylime, Ebû Bekr es-Sıddîk günlerinde Yemâme savaşında öldürüldü. Bu, meşhur bir olaydır ve bunu inşallah Ebû Bekr es-Sıddîk'in dönemini zikrettiğimiz yerde anlatacağız.

باب وفد طيّء مِنْهُمْ زَيْدُ الْخَيْلِ وَعَدِيُّ ابن حَاتِمٍ وَمَا قَالَ لِزَيْدٍ وَإِخْبَارِهِ ﷺ عَدِيًّا بِبَعْضِ مَا يَكُونُ بَعْدَهُ وَمَا ظَهَرَ فِيهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Aralarında Zeyd el-Hayl ve Adiy b. Hâtim'in de Bulunduğu Tay Kabilesi Heyeti, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd İçin Dedikleri, Kendisinden Sonra Olacakları Adiy'e Haber Vermesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وفد طيّء فِيهِمْ: زَيْدُ الْخَيْلِ، فَلَمَّا انْتَهَوْا إِلَيْهِ كَلَّمُوهُ وَعَرَضَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ الإسلام، فَأَسْلَمُوا وَحَسُنَ إِسْلَامُهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا ذُكِرَ لِي رَجُلٌ مِنَ الْعَرَبِ بِفَضْلٍ ثُمَّ جَاءَنِي إِلَّا رَأَيْتُهُ دُونَ مَا يُقَالُ لِي فِيهِ إِلَّا مَا كَانَ مِنْ زَيْدِ الْخَيْلِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَبْلُغْ كُلَّمَا كَانَ فِيهِ» ثُمَّ سَمَّاهُ زَيْدَ الْخَيْرِ، وَقَطَعَ لَهُ كَذَا وَكَذَا وَأَرَضِينَ مَعَهُ، وَكَتَبَ لَهُ بِذَلِكَ كِتَابًا، فَخَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَاجِعًا إِلَى قَوْمِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أن يَنْجُ زَيْدٌ مِنْ حُمَّى الْمَدِينَةِ فَإِنَّهُ» ! يُقَالُ قَدْ سَمَّاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِاسْمٍ غَيْرِ الْحُمَّى، وَغَيْرِ أُمِّ مِلْدَمٍ، فَلَمْ يُثْبِتْهُ، فَلَمَّا انْتَهَى مِنْ بَلَدِ نَجْدٍ إِلَى مَاءٍ مِنْ مِيَاهِهِ، يُقَالُ لَهُ: قِرَدَةُ أَصَابَتْهُ الْحُمَّى فَمَاتَ بِهَا، فَلَمَّا مَاتَ عَمَدَتِ امْرَأَتُهُ إِلَى مَا كَانَ مِنْ كُتُبٍ مَعَهُ فَحَرَّقَتْهَا بِالنَّارِ.

İbn İshâk anlatıyor: Aralarında Zeyd el-Hayl'ın da bulunduğu Tay kabilesi heyeti Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiklerinde onunla konuştular ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine İslam'ı arz etti. Onlar da müslüman oldular ve müslümanlığı güzel bir şekilde yaşadılar. Bu sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Araplardan olup da bana faziletinden bahsedilen her kişiyi gördüğümde anlatılandan daha aşağı olduğunu gördüm. Ancak Zeyd el-Hayl bunun dışındadır. Ondaki hasletlerin tamamı bana anlatılmış değildir"*** buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona Zeyd el-Hayr adını verdi. Ona bir

takım arazileri tahsis etti ve yanında iki de tarla verdi. Bu konuda da kendisine bir belge yazdı. Bunun üzerine o da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkıp kavminin yanına döndü. Ancak bu sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Keşke Zeyd, Medine hummasından kurtulsa"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sıtmayı, hummadan ve Ümmü Meldem'den başka bir isimle isimlendirmişti. Fakat ne isim verdiği sâbit değildir. Zeyd yolculuğu sırasında Necd bölgesinde kendisine Karde denilen suya vardığında sıtmaya yakalandı ve öldü. Zeyd öldüğü zaman karısı yanındaki kitapları (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazdığı belge ile birlikte) yaktı.

ثُمَّ ذَكَرَ ابْنُ إِسْحَاقَ حَدِيثَ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ وَفِرَارَهُ وَأَخْذَ خَيْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أُخْتَهُ وَقُدُومَهُمْ بِهَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ [وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ] مَنَّ عَلَيْهَا وَكَسَاهَا وَأَعْطَاهَا نَفَقَةً، فَخَرَجَتْ مَعَ رَكْبٍ حَتَّى قَدِمَتِ الشَّامَ وَأَشَارَتْ عَلَى أَخِيهَا بِالْقُدُومِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنَّهُ قَدِمَ عليه وأسلم .

Sonrasında İbn İshâk, Adiy b. Hâtim'in hadisini anlatarak onun firar etmesini, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) atlılarının kız kardeşini yakalamasını ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirmesini, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ona iyilikte bulunup giysiler vermesini, ona infakta bulunmasını, sonra bir kervanla Şam'a gelmesini, kardeşine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmesini söylediğini ve onun da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip müslüman olmasını zikretti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الله ابن أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ سِمَاكَ بْنَ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبَّادَ بْنَ حُبَيْشٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: جَاءَتْ خَيْلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَوْ قَالَ رُسُلُهُ وَأَنَا بِعَقْرَبٍ فَأَخَذُوا عَمَّتِي، وَنَاسًا، قَالَ: فَلَمَّا أَتَوْا بِهِمْ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَصَفُّوا لَهُ، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! غَابَ الْوَافِدُ، وَانْقَطَعَ الْوَلَدُ، وَأَنَا عَجُوزٌ كَبِيرَةٌ مَا بِي مِنْ خِدْمَةٍ، فَمُنَّ عَلَيَّ مَنَّ اللهُ عَلَيْكَ، قَالَ: مَنْ وَافِدُكِ؟ قَالَتْ: عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ، قَالَ: الَّذِي فَرَّ مِنَ اللهِ وَرَسُولِهِ؟ قَالَتْ: فَمُنَّ عَلَيَّ، قَالَتْ: فَلَمَّا رَجَعَ وَرَجُلٌ إِلَى جَنْبِهِ تَرَى أَنَّهُ عَلِيٌّ قَالَ: سَلِيهِ حِمْلَانًا،

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/189).

قَالَ: فَسَأَلَتْهُ فَأَمَرَ لَهَا بِهِ، قَالَ: فَأَتَتْنِي فَقَالَتْ: لَقَدْ فَعَلْتَ فَعْلَةً مَا كَانَ أَبُوكَ يَفْعَلُهَا ائْتِهِ رَاغِبًا أَوْ رَاهِبًا، فَقَدْ أَتَاهُ فُلَانٌ فَأَصَابَ مِنْهُ، قَالَ: فَأَتَيْتُهُ، فَإِذَا عِنْدَهُ امْرَأَةٌ وَصِبْيَانٌ أَوْ صَبِيٌّ، فَذَكَرَ قُرْبَهُمْ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: فَعَرَفْتُ أَنَّهُ لَيْسَ مُلْكَ كِسْرَى، وَلَا قَيْصَرَ، فَقَالَ لِي: يَا عَدِيُّ بْنَ حَاتِمٍ مَا أَفَرَّكَ أَنْ يُقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَهَلْ مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللهُ، مَا أَفَرَّكَ أَنْ يُقَالَ اللهُ أَكْبَرُ فَهَلْ مِنْ شَيْءٍ هُوَ أَكْبَرُ مِنَ اللهِ، فَأَسْلَمْتُ فَرَأَيْتُ وَجْهَهُ اسْتَبْشَرَ، وَقَالَ: إِنَّ الْمَغْضُوبَ عَلَيْهِمُ الْيَهُودُ، وَإِنَّ الضَّالِّينَ النَّصَارَى، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَلَكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ أَنْ تَرْضَخُوا مِنَ الْفَضْلِ ارْتَضَخَ امْرُؤٌ بِصَاعٍ، بِبَعْضِ صَاعٍ، بِقَبْضَةٍ، بِبَعْضِ قَبْضَةٍ، قَالَ شُعْبَةُ: وَأَكْثَرُ عِلْمِي أَنَّهُ قَالَ: بِتَمْرَةٍ، بِشِقِّ تَمْرَةٍ، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَاقِي اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَقَائِلٌ مَا أَقُولُ: أَلَمْ أَجْعَلْكَ سَمِيعًا بَصِيرًا؟ أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ مَالًا وَوَلَدًا؟ فَمَاذَا قَدَّمْتَ؟ فَيَنْظُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ وَعَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ، فَلَا يَجِدُ شَيْئًا، فَمَا يَتَّقِي النَّارَ إِلَّا بِوَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدْهُ فَبِكَلِمَةٍ لَيِّنَةٍ، إِنِّي لَا أَخْشَى عَلَيْكُمُ الْفَاقَةَ لَيَنْصُرَنَّكُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، أَوْ لَيُعْطِيَنَّكُمْ، أَوْ لَيَفْتَحَ لَكُمْ حَتَّى تَسِيرَ الظعينة بَيْنَ الْحِيرَةِ وَيَثْرِبَ أَوْ أَكْثَرُ مَا تَخَافُ السَّرِقَةَ عَلَى ظَعِينَتِهَا.

Adiy b. Hatim der ki: Ben Akrab denilen yerdeyken, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) süvarileri (veya elçileri) halamı ve birçok kimseyi tutsak edip götürdüler. Atlılar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına ulaşınca tutsakları sıraya dizdiler. Halam: "Ey Allah'ın Resûlü! Elçi uzakta kaldı. Çocuklardan da uzak kaldım. Ben de yaşlı bir kadınım. Herhangi bir hizmeti yapamam. Bana bir iyilikte bulun ki, Allah da sana iyilikte bulunsun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Senin elçin kimdir?"*** diye sordu. Halam: "Adiy b. Hatim'dir" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şu, Allah ve Resûlü'nden kaçan Adiy mi?"*** buyurdu. Halam: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana bir iyilikte bulundu (ve beni azad etti). Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dönünce yanında bir adam vardı (bu adamın Ali olduğunu sanıyorum)" dedi. Adam, halama: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir binek iste" deyince, halam Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir binek istedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) halama bir binek verilmesini emretti. Geldiğimde halam bana: "Ey Adiy! Öyle bir iş yaptın ki, baban onu yapmazdı. Ondan bir şeyler umarak veya ondan korkarak da olsa onun yanına git! Zira filan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi; onun ikramına mazhar oldu. Falan kişi de gelince ona da ikramda bulundu" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Vardığımda yanında bir kadın ve çocuklar (veya çocuk) bulunuyordu. Onlar Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) olan yakınlıklarından söz edince, anladım ki o, ne Kisrâ'dır, ne de Kayser'dir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Adiy b. Hâtim! Seni ürküten ve firar ettiren nedir? Yoksa Lâ ilâhe illallah demek mi senin firar etmene sebep oldu? Allah'tan başka bir ilah mı var ki? Yoksa seni firar ettiren Allahu Ekber midir? Yüce Allah'tan yüce kimse mi vardır?"* buyurunca müslüman oldum. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü güldü ve: *"Şüphesiz ki, Yahudiler gazaba uğrayanlardır, Hıristiyanlar da sapıtanlardır"* buyurdu.

Sonra Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeyler istediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Şunu biliniz ki, malınızdan arta kalanından infak etmek hakkınızdır! Bir adam bir sâ' ve bir sâ'ın birazını, bir avuç ve bir avucun bir kısmını infak etti.* —Şu'be der ki: Bildiğim kadarıyla: *"Bir hurma, bir hurmanın yarısını infak etti"* buyurmuştur— *"Biriniz (Kıyamet gününde) Allah'ın karşısına geçince Yüce Allah kendisine: «Seni işitir ve görür kılmadım mı? Seni mal ve çocuk sahibi kılmadım mı? Salih amel olarak ne yaptın?» diye sorar. Bunun üzerine kişi önüne bakar, arkasına bakar, sağına ve soluna bakar; ancak bir şey bulamaz. Ateşten korunacak bir şeyi bulunmadığından dolayı yüzüyle ateşten korunmaya çalışır. Yarım hurmayla da olsa cehennemden korununuz. Onu da bulamazsanız birine yumuşak bir söz söyleyin. Ben sizin adınıza fakirlikten korkmuyorum. Şüphesiz ki Yüce Allah size yardım edecek ve çokça rızık verecektir. Veya sizin birçok yeri fethetmenizi nasib edecektir. Öyle ki; bir kadın Hîre ile Yesrib veya daha uzak bir mesafe arasında hırsızlıktan korkmadan yolculuk yapacaktır."*

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُوسُفَ الْعُمَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عُبَيْدُ بْنُ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا ضِرَارُ بْنُ صُرَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ وهما الثُّمَالِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُنْدُبٍ، عَنْ كُمَيْلِ بْنِ زِيَادٍ النَّخَعِيِّ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ ابن أَبِي طَالِبٍ ﷺ: يَا سُبْحَانَ اللهِ! مَا أَزْهَدَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فِي خَيْرٍ عَجَبًا، لِرَجُلٍ يَجِيئُهُ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي الْحَاجَةِ فَلَا يَرَى نَفْسَهُ لِلْخَيْرِ أَهْلًا، فَلَوْ كَانَ لَا يَرْجُو ثَوَابًا وَلَا يَخْشَى عِقَابًا لَكَانَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يسَارِعَ فِي مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا تَدُلُّ عَلَى سُبُلِ النجاحِ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ

فَقَالَ: فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَسَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: قَالَ: نَعَمْ، وَمَا هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ: لمّا أتى بسبايا طيّء وَقَفَتْ جَارِيَةٌ حَمْرَاءُ لَعْسَاءُ ذَلْفَاءُ عَيْطَاءُ، شَمَّاءُ الْأَنْفِ، مُعْتَدِلَةُ الْقَامَةِ وَالْهَامَةِ، دَرْمَاءُ الْعَيْنِ، خَدِلَةُ السَّاقَيْنِ، لَفَّاءُ الْفَخِذَيْنِ، خَمِيصَةُ الْخَصْرَيْنِ، ضَامِرَةُ الْكَشْحَيْنِ، مَصْقُولَةُ الْمَتْنَيْنِ، قَالَ: فَلَمَّا رَأَيْتُهَا أُعْجِبْتُ بِهَا وقلت: لا طلبنّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَجْعَلَهَا فِي فَيْئِي فَلَمَّا تَكَلَّمَتْ أُنْسِيتُ جَمَالَهَا لِمَا رَأَيْتُ مِنْ فَصَاحَتِهَا، فَقَالَتْ: يَا مُحَمَّدُ! إِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُخَلِّيَ عَنَّا وَلَا تُشْمِتْ بِي أَحْيَاءَ الْعَرَبِ فَإِنِّي ابْنَةُ سَيِّدِ قَوْمِي، وَإِنَّ أَبِي كَانَ يَحْمِي الذِّمَارَ، وَيَفُكُّ الْعَانِي، وَيُشْبِعُ الْجَائِعَ، وَيَكْسُو الْعَارِيَ، وَيَقْرِي الضَّيْفَ، وَيُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَيُفْشِي السَّلَامَ، وَلَا يَرُدُّ طَالِبَ حَاجَةٍ قَطُّ، أَنَا ابْنَةُ حَاتِمِ طَيِّءٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا جَارِيَةُ! هَذِهِ صِفَةُ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا لَوْ كَانَ أَبُوكِ مُسْلِمًا لَتَرَحَّمْنَا عَلَيْهِ، خَلُّوا عَنْهَا فَإِنَّ أَبَاهَا كَانَ يُحِبُّ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ، وَاللهُ يُحِبُّ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ، فَقَامَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيارٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! اللهُ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ إِلَّا بحسن الخلق.

Kumeyl b. Ziyâd en-Nehaî anlatıyor: Ali b. Ebî Tâlib şöyle dedi: "Fesübhânallah! İnsanların çoğu hayır yapma hususunda ne kadar geri duruyor? Şaşılacak şeydir ki kişiye, müslüman kardeşi bir ihtiyaç için gelmekte ve o kendini hayır yapmaya ehil görmemektedir. Oysa kişi sevap ümit etmese ve azaptan korkmasa bile onun ahlaki üstünlükleri elde etme gayreti içerisinde olması gerekir. Bu da insanın başarı yolunda olduğuna delalet eder."

Bunun üzerine bir adam kalkıp: "Annem babam sana feda olsun ey müminlerin emiri! Sen bu sözü Resûlullah'tan mı (sallallahu aleyhi vesellem) işittin?" dediğinde, Ali şu karşılığı verdi: "Evet, bunu ve bundan daha hayırlı bir şeyi de işittim. Tay kabilesinin esirleri getirildiğinde siyah, burnu küçük, boynu uzun, burun kemiği düzgün, endamı güzel, gözleri çökük, bacakları birbirine değecek şekilde dolgun, yanları basık, ince belli, sırtı düz bir cariye ayağa kalktı. Onu gördüğümde beğendim ve (kendi kendime): "Ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bunu ganimet payı olarak bana ayırmasını isteyeceğim" dedim. Kadın konuştuğu zaman o kadar fasih konuşuyordu ki, bu konuşması bana güzelliğini unutturdu.

Kadın: "Ey Muhammed! Eğer uygun görürsen bizi serbest bırak ve Arap

kabilelerini bize karşı sevindirme. Ben kavmimin efendisinin kızıyım. Babam ırzı korur, esiri bırakır, aç kimseyi doyurur, çıplağı giydirir, misafiri ağırlar, yemek yedirir, selamı yaygınlaştırır ve bir şey isteyen kimseyi geri çevirmezdi. Ben, Hâtim Tay'ın kızıyım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey cariye! Bu saydığın vasıflar gerçek müminlerin vasıflarıdır. Eğer baban müslüman olsaydı, onun için Allah'tan rahmet dilerdik"* buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu serbest bırakın. Çünkü onun babası ahlaki üstünlükleri severdi. Allah da ahlâki üstünlükleri sever"* buyurdu. Bunun üzerine Ebû Burde b. Niyâr kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah ahlaki üstünlükleri seviyor mu?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki, bir kimse cennete, ancak güzel ahlâk sayesinde girer"* buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ سِيرِينَ، قَالَ: قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ حُذَيْفَةَ، قَالَ رَجُلٌ: كُنْتُ أَسْأَلُ النَّاسَ عَنْ حَدِيثِ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ وَهُوَ إِلَى جَنْبِي لَا أَسْأَلُهُ، فَأَتَيْتُهُ، فَقَالَ: بَعَثَ اللهُ مُحَمَّدًا ﷺ، فَكَرِهْتُهُ أَشَدَّ مَا كَرِهْتُ شَيْئًا قَطُّ، فَخَرَجْتُ حَتَّى أَقْصَى أَرْضِ الْعَرَبِ مِمَّا يَلِي الرُّومَ، ثُمَّ كَرِهْتُ مَكَانِي أَشَدَّ مِمَّا كَرِهْتُ مَكَانِيَ الْأَوَّلَ، فَقُلْتُ: لَوْ أَتَيْتُهُ فَسَمِعْتُ مِنْهُ فَأَتَيْتُهُ فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَاسْتَشْرَفَنِي النَّاسُ، وَقَالُوا: جَاءَ عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ الطَّائِيُّ، جَاءَ عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ، فَقَالَ: يَا عَدِيُّ بْنَ حَاتِمٍ! أَسْلِمْ تَسْلَمْ، فَقُلْتُ إِنِّي عَلَى دِينٍ، قَالَ: أَنَا أَعْلَمُ بِدِينِكَ مِنْكَ قُلْتُ: أَنْتَ أَعْلَمُ بِدِينِي مِنِّي؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا ثَلَاثًا، قَالَ: أَلَسْتَ رَكُوسِيًّا ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: أَلَسْتَ تَرْأَسُ قَوْمَكَ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: أَلَسْتَ تَأْخُذُ الْمِرْبَاعَ ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَحِلُّ لَكَ فِي دِينِكَ، قَالَ: فَوَجَدْتُ بِهَا عَلَيَّ غَضَاضَةً.

ثُمَّ قَالَ: إِنَّهُ لَعَلَّهُ أَنْ يَمْنَعَكَ أَنْ تُسْلِمَ أَنْ تَرَى بِمَنْ عِنْدَنَا خَصَاصَةً، وَتَرَى النَّاسَ عَلَيْنَا إِلْبًا وَاحِدًا، هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ قُلْتُ: لَمْ أَرَهَا، وَقَدْ عَلِمْتُ مَكَانَهَا، قَالَ: فَإِنَّ الظَّعِينَةَ سَتَرْحَلُ مِنَ الْحِيرَةِ تَطُوفُ بِالْبَيْتِ بِغَيْرِ جِوَارٍ، وَلَتُفْتَحَنَّ عَلَيْنَا كُنُوزُ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ، قُلْتُ: كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ، قَالَ: كُنُوزُ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ، وَلَيَفِيضَنَّ الْمَالُ حَتَّى يَهُمَّ الرَّجُلُ مَنْ

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/67, 68).

يَقْبَلُ مَالَهُ مِنْهُ صَدَقَةً، قَالَ: فَقَدْ رَأَيْتُ الظَّعِينَةَ تَرْحَلُ مِنَ الْحِيرَةِ بِغَيْرِ جِوَارٍ، وَكُنْتُ فِي أَوَّلِ خَيْلٍ أَغَارَتْ عَلَى الْمَدَائِنِ وو والله لَتَكُونَنَّ الثَّالِثَةَ إِنَّهُ لَحَدِيثُ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

Ebû Ubeyde b. Huzeyfe'nin bildirdiğine göre bir adam şöyle anlatmıştır: İnsanlara Adiy b. Hâtim'in hadisini (kıssasını) sorardım. Kendisi de yanımda olduğu halde ona sormazdım. Bir gün bunu gidip kendisine sorduğumda şöyle dedi: "Ondan nefret ettiğim kadar hiç bir şeyden nefret etmedim. Bu sebeple Rumların diyarına Arap topraklarına gitmek üzere yola çıktım. Fakat orada canım ilk bulunduğum yerden daha çok sıkıldı ve (kendi kendime): «Şu adamın yanına gidip kendisini bir dinlesem» diyerek Medine'ye geldim. Ancak insanlar beni karşılayarak: «Adiy b. Hâtim geldi, Adiy b. Hâtim geldi» demeye başladı. (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde) bana: *«Ey Adiy b. Hâtim! Müslüman ol ki, selamete eresin»* buyurdu. Kendisine: «Ben bir din üzereyim» dediğimde: *«Ben senin dinini senden daha iyi biliyorum»* buyurdu. «Benim dinimi benden daha iyi mi biliyorsun?» dediğimde üç defa: «Evet» dedikten sonra: *«Sen Rekûsiyye*[1] *dinine mensup değil misin?»* buyurdu. «Evet» dediğimde: *«Sen kavminin efendisi değil misin?»* buyurdu. «Evet» dediğimde: *«Sen kavminin ele geçirdikleri ganimetlerin dörtte birini almıyor musun?»* buyurdu. Yine: «Evet» dediğimde: *«Bu senin dininde sana helal değildir»* buyurdu. Bunun üzerine hatalı olduğumu hissettim.

Sonra bana: *«Sanırım ben senin İslam'a girmene mânî olan şeyi biliyorum. Sen bu dine sadece zayıflar giriyor, Araplar da böyle kimseleri içlerinden atmışlardır diye düşünüyorsun. Sen Hîre şehrini gördün mü?»* buyurunca: «Görmedim, ancak yerini biliyorum» dedim. Bunun üzerine bana: *«Kadın, tek başına Hîre'den çıkıp Mekke'ye gelecek, hiç kimsenin korumasına ihtiyaç duymadan Kâbe'yi tavaf edecektir. Kisrâ b. Hürmüz'ün hazineleri de fethedilecektir»* buyurdu. «Kisrâ b. Hürmüz'ün hazineleri mi?» dediğimde: *«Evet, Kisrâ b. Hürmüz'ün hazineleri de. Hatta mal o kadar çoğalacak ki kişi sadaka vermek istediğinde kimse onu kendisinden kabul etmeyecektir»* buyurdu. Bugün kadının tek başına Hîre'den (Mekke'ye kadar) yolculuk edebildiğini görmekteyim. Ben, Kisrâ'nın hazinelerini ele geçirmeye giden askeri birliğin öncüsü idim. Vallahi üçüncüsü

---

[1] Bir kavmin Hıristiyanlık ile Sabiîler arasında olan dinidir.

de mutlaka olacaktır. Çünkü bunu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) söylemiştir."[1]

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ وأبو سَعِيدِ بْنُ عَمْرٍو، قالا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ [قَالَ] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ [قَالَ] : حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، عَنْ رَجُلٍ كَانَ يُسَمَّى اسْمَيْنِ: أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ.

Ebû Ubeyde b. Huzeyfe b. el-Yemân, iki adı olan bir adamdan bildiriyor: "Bu kişi Adiy b. Hâtim'in yanına girdi." Sonrasında ravi mânâ olarak söz konusu hadisi aktardı.

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ البوسنجي، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ الْفَرَّاءُ: مَحْبُوبُ بْنُ مُوسَى، أَنْبَأَنَا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ محمد ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ حُذَيْفَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ الطَّائِيِّ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ فَمِمَّا زَادَ، قَالَ: فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ جَالِسٌ عَلَى وِسَادَةٍ مِنْ أَدَمٍ فَلَمَّا رَآنِي قَامَ قَائِمًا وَأَخَذَ الْوِسَادَةَ فَأَلْقَاهَا إِلَيَّ فَجَلَسْتُ عَلَيْهَا وَجَلَسَ هُوَ بِالْأَرْضِ فَلَمَّا رَأَيْتُهُ صَنَعَ مَا صَنَعَ وَقَعَتْ عَلَيَّ غَضَاضَةٌ وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ يُرِيدُ عُلُوًّا فِي الدُّنْيَا وَلَا فَسَادًا .

Ebû Ubeyde b. Huzeyfe, Adiy b. Hâtim'in hadisini biraz eksik biraz fazla olmak üzere zikretti. Rivayetinde olan fazlalık ise şöyledir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde deriden bir minder üzerinde oturmuştu. Beni görünce kalktı ve minderi alıp bana attı. Ben mindere otururken kendisi yere oturdu. Onun böyle yaptığını gördüğümde içime bir sıkıntı düştü. Böylece onun dünyalık şeylerde gözü olmadığını ve bozguncu biri olmadığını anladım."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنْبَأَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَأَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ زَاجٌ حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَنْبَأَنَا إِسْرَائِيلُ أَنْبَأَنَا سَعْدٌ الطَّائِيُّ، أَنْبَأَنَا مُحِلُّ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَتَاهُ رَجُلٌ فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ، وَأَتَاهُ آخَرُ فَشَكَاهُ قَطْعَ السَّبِيلِ، قَالَ: يَا عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ! هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ؟ قُلْتُ لَمْ أَرَهَا وَقَدْ أُنْبِئْتُ عَنْهَا، قَالَ:

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/191) ve İbn Kesîr, *Târih* (5/63, 64).

فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الظَّعِينَةَ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: الصَّحِيحُ لَتَرَيَنَّ الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ أَحَدًا إِلَّا اللهَ- قُلْتُ فِيمَا بَيْنِي وبين نفسي فأين زعار طيء الَّذِينَ سَعَّرُوا الْبِلَادَ- وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتُفْتَحَنَّ كُنُوزُ كِسْرَى، قُلْتُ: كِسْرَى بْنُ هُرْمُزَ، قَالَ: كِسْرَى بْنُ هُرْمُزَ، وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الرَّجُلَ يُخْرِجُ مِلْءَ كَفَّيْهِ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ يَطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ مِنْهُ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ، وَلَيَلْقَيَنَّ اللهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ، وَيَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ، قَالَ عَدِيٌّ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدْ تَمْرَةً فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ.

قَالَ عَدِيٌّ: قَدْ رَأَيْتُ الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْكُوفَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْبَيْتِ لَا تَخَافُ إِلَّا اللهَ، وَكُنْتُ فيمن افتح كُنُوزَ ابْنِ هُرْمُزَ، وَلَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ حَيَاةٌ سَتَرَوْنَ مَا قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ

Adiy b. Hâtim anlatıyor: "Ben Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iken adamın biri gelip ona fakirlikten yakındı. Bir başka adam gelip yol kesmelerden (eşkıyalardan) yakında. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Adiy! Sen Hîre kentini gördün mü?"* diye sordu. "Görmedim, ama bana çokça anlatıldı" dediğimde: *"Şayet ömrün yeterse, günün birinde bir kadının kalkıp Kâbe'ye kadar, Yüce Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan gelebileceğini göreceksin"* buyurdu. Kendi kendime: "Beldeleri kasıp kavuran Tay'ın o hain adamları (o zaman) nerede olacaklar!" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet ömrün yeterse Kisrâ'nın hazinelerinin ele geçirildiği göreceksin!"* buyurdu. "Kisrâ b. Hürmüz'ün hazineleri mi?" dediğimde: *"(Evet) Kisrâ b. Hürmüz'ün (hazineleri). Şayet ömrün yeterse göreceksin ki, kişi zekât olarak ayırdığı bir avuç dolusu altın veya gümüşü kendisinden alacak birisini arayacak, ama bulamayacaktır. Sizden biriniz Yüce Allah'a kavuştuğu o günde, Allah'la arasında hiçbir tercüman (aracı) olmayacaktır. Kişi o zaman sağına ve soluna bakındığında cehennemden başka bir şey göremeyecektir."*

Adiy der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yarım hurma ile de olsa (sadaka verip) kendinizi cehennem ateşinden koruyun. Hurma bulamayan kimse de karşısındakine güzel bir söz söylesin"* buyurduğunu işittim.

Adiy der ki: "Ben bir kadının Hîre'den yola çıkıp da Yüce Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan Kâbe'yi tavaf için geldiğini gördüm. Kisrâ b. Hürmüz'ün hazinelerini ele geçirenlerin arasında ben de vardım. Sizin de eğer ömrünüz yeterse, Ebu'l-Kâsım'ın sözünün gerçekleştiğini göreceksiniz."

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Hakem kanalıyla Nadr b. Şumeyl'den rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ النَّحْوِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ السَّقَطِيُّ حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: أنبأنا سفيان الشَّعْبِيُّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَيْفَ بِكُمْ إِذَا خَرَجَتِ الظَّعِينَةُ مِنْ قُصُورِ الْيَمَنِ حَتَّى تَأْتِيَ الْحِيرَةَ لَا تَخَافُ إِلَّا اللهَ؟ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ فَأَيْنَ طيء وَخَيْلُهَا وَرِجَالُهَا وَمَقَانِبُهَا؟ قَالَ: إِذًا يَكْفِيكَ اللهُ طَيِّئًا وَمَنْ سِوَاهَا.

Adiy b. Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Günün birinde Yemen'den bir kadının kalkıp Hîre'ye kadar, Yüce Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan gelebileceğini gördüğünüz zaman haliniz ne olur?"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Beldeleri kasıp kavuran Tay'ın o atlı ve piyade grupları (o zaman) nerede olacaklar!" dediğimde: *"Allah, Tay'a ve onun gibilerine yetecektir"* buyurdu.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا حَامِدٌ، حدثنا سفيان، عَنْ بَيَانِ بْنِ بِشْرٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، نَحْوَهُ وَزَادَ فِيهِ: لَا تَخَافُ إِلَّا اللهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهَا. قَالَ عَدِيٌّ: فَأَشْهَدُ لَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ خَرَجَتْ مِنْ صَنْعَاءَ حَتَّى نَزَلَتِ الْحِيرَةَ لَا تَخَافُ شَيْئًا إِلَّا اللهَ تَعَالَى.

Şa'bî, Adiy b. Hâtim kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) bir önceki hadisin aynısını: *"Yüce Allah'tan başka ve koyunları için kurttan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan"* eklemesiyle rivayet etmiştir.

Adiy der ki: "Ben bir kadının San'â'dan yola çıkıp da Yüce Allah'tan başka

---

[1] Buhârî, *menâkib* 25 (3595).

hiç kimsenin korkusunu taşımadan Hîre'ye geldiğini gördüm."

بَابُ قُدُومِ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَجَلِيِّ عَلَى النبي ﷺ وَإِخْبَارِهِ أَصْحَابَهُ فِيمَا بَيْنَ خُطْبَتِهِ بِدُخُولِهِ عَلَى صِفَتِهِ ثُمَّ دُعَائِهِ لَهُ حِينَ بَعَثَهُ فِي رِجَالٍ مِنْ أَحْمَسَ إِلَى ذِي الْخَلَصَةِ وَمَا ظَهَرَ فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا [مِنْ] آثَارِ النُّبُوَّةِ

Cerîr b. Abdillah el-Becelî'nin, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Hutbesinde Ashâbına Cerîr'in Sıfatlarını Bildirmesi, Onu Ahmes'ten Bazı Adamlarla Zul-Halasa'ya Gönderirken Ona Dua Etmesi ve Bu Yönde Zuhur Eden Şeylerin Peygamberlik Mucizesi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا حَمْزَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقَبِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو حَازِمٍ عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَبْدَوِيُّ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ: مُحَمَّدُ ابن مُحَمَّدٍ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ: الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ يونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شِبْلٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا دَنَوْتُ مِنْ مَدِينَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَخْتُ رَاحِلَتِي، وَحَلَلْتُ عَيْبَتِي فَلَبِسْتُ حُلَّتِي، فَدَخَلْتُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ، فَسَلَّمَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَرَمَانِي النَّاسُ بِالْحَدَقِ، فَقُلْتُ لِجَلِيسِي: يَا عَبْدَ اللهِ! هَلْ ذَكَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ أَمْرِي شَيْئًا؟ قَالَ : نَعَمْ ذَكَرَكَ بِأَحْسَنِ الذِّكْرِ بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ إِذْ عَرَضَ لَهُ فِي خُطْبَتِهِ، فَقَالَ: إِنَّهُ سَيَدْخُلُ عَلَيْكُمْ مِنْ هَذَا الْبَابِ أَوْ مِنْ هَذَا الْفَجِّ مِنْ خَيْرِ ذِي يَمَنٍ، وَإِنَّ عَلَى وَجْهِهِ لَمِسْحَةَ مَلَكٍ فَحَمِدْتُ اللهَ عَلَى مَا أَبْلَانِي.

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي حَازِمٍ.

Cerîr b. Abdillah anlatıyor: Medine'ye yaklaştığımda devemi çöktürdüm ve heybemi çıkardım. Kaftanımı giyinip Mescid'e girdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe vermekte idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana selam verince halk bakışlarını bana çevirmişti. Bunun üzerine yanında oturduğum kişiye: "Ey Allah'ın kulu! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim hakkımda bir şey buyurdu mu?" dediğimde: "Evet, senden çok güzel bir şekilde söz etti. Kendisi hutbe verirken: *«Birazdan yanınıza şu kapıdan veya şu yönden Yemen'in en hayırlılarından biri gelecektir. Onun yüzünde krallık nişanesi vardır»*

buyurdu" karşılığını verdi. Bunun üzerine Allah'a, bana bahşettiği bu şeyden dolayı hamd ettim.[1]

Lafız Ebû Hâzım'ın lafzıdır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو: عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَلَّامٍ السَّوَّاقُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الخراسانيّ، حدثنا حسين بْنُ عُمَرَ الْأَحْمَسِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: بَعَثَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَتَيْتُهُ، فَقَالَ: يَا جَرِيرُ! لِأَيِّ شَيْءٍ جِئْتَ؟ قُلْتُ: جِئْتُ لِأُسْلِمَ عَلَى يَدَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: فَأَلْقَى إِلَيَّ كِسَاءً، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِذَا أَتَاكُمْ كَرِيمُ قَوْمٍ فَأَكْرِمُوهُ» ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا جَرِيرُ! أَدْعُوكَ إِلَى شَهَادَةِ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ، وَأَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، وَتُصَلِّيَ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ» ، قَالَ: فَفَعَلْتُ فَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ لَا يَرَانِي إِلَّا تَبَسَّمَ فِي وَجْهِي .

Cerîr b. Abdillah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmem için bana haber göndermişti. Yanına vardığımda: *"Ey Cerîr! (Medine'ye) niçin geldin?"* diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Senin elinde müslüman olmak için geldim" dediğimde, üzerime bir giysi attı ve ashâbına doğru yönelerek: *"Bir kavmin önderi size geldiği zaman ona ikramda bulunun"* buyurdu. Sonra da bana: *"Ey Cerîr! Seni Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet etmeye, Allah'a ve âhiret gününe iman etmeye, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna iman etmeye, farz olan namazı kılmaya, farz olan zekâtı vermeye davet ediyorum"* buyurdu. Ben de dediği gibi yaptım. Bu sebeple ondan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni ne zaman görse mutlaka tebessüm ederdi.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، أَنْبَأَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَلَا تُرِيحُنِي مِنْ ذِي الْخَلَصَةِ ؟ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي كِفْلٌ لَا

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/360-364).

[2] İbn Kesîr, *Târih* (5/78).

أَثْبُتُ عَلَى الْخَيْلِ، قَالَ: فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَدْرِي، ثُمَّ قَالَ: «اللهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا» . قَالَ: فَسِرْتُ إِلَيْهَا فِي مِائَةٍ وَخَمْسِينَ فَارِسًا مِنْ أَحْمَسَ، فَأَتَيْنَاهَا، فَحَرَّقْنَاهَا نَارًا، قَالَ: وَكَانَ يُقَالُ لَهَا كَعْبَةُ الْيَمَانِيَةُ قَدْ سُيِّرَتْ فِيهَا نُصُبٌ لَهُمْ،

Cerîr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: ***"Zul-Halasa'dan yana beni rahatlatmaz mısın?"*** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! At sırtında durabilecek biri değilim" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle göğsüme vurdu ve: ***"Allahım! Ona sebat ver, hidayete eren ve hidayete vesile olan biri kıl"*** diye dua etti. Sonra Ahmes'ten yüz elli süvari ile yola çıktım. Gidip orayı yaktık. Oraya Yemenlilerin Kâbe'si denilirdi ve orada birçok putları bulunmaktaydı.

قَالَ قَيْسٌ فَأَتَى رَجُلٌ مِنْ أَحْمَسَ النبي ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا جِئْتُكَ حَتَّى تَرَكْتُهَا، كَأَنَّهَا جَمَلٌ أَجْرَبُ. قَالَ: فَبَارَكَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى خَيْلِ أَحْمَسَ وَرِجَالِهَا خَمْسَ مَرَّاتٍ، قَالَ قَيْسٌ: فَبَعَثَ جَرِيرٌ بَشِيرًا. أَبَا أَرْطَاةَ- لَفْظُ حَدِيثِ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُسَدَّدٍ عَنْ خَالِدٍ . وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ عَنِ إسماعيل .

Kays der ki: Ahmes'ten bir adam Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni hak olarak gönderene yemin olsun ki orayı uyuz bir deve gibi bıraktıktan sonra sana geldim" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ahmes kabilesinin atlarına ve adamlarına beş defa bereket duası etti.

Kays der ki: "Cerîr müjdeci olarak Ebû Ertât'ı göndermişti."

Lafız Hâlid b. Abdillah'ın lafzıdır.

Buhârî *Sahîh*'de Müsedded kanalıyla Hâlid'den[1] ve Buhârî ile Müslim başka bir kanalla İsmâîl'den rivayet etmişlerdir.[2]

---

[1] Buhârî, *cihâd* 154 (3020) ve *meğâzî* 62 (4355).

[2] Buhârî, *meğâzî* 62 (4356) ve Müslim, *fedâilu's-sahâbe* 29 (137).

بَابُ قُدُومِ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ

Vâil b. Hucr'un Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi

ذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ حُجْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ يَحْيَى، عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، قَالَ: بَلَغَنَا ظُهُورُ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنَا فِي مُلْكٍ عَظِيمٍ وَطَاعَةٍ عَظِيمَةٍ، فَرَفَضْتُ ذَلِكَ وَرَغِبْتُ فِي اللهِ وَفِي رَسُولِهِ وَفِي دِينِهِ، فَلَمَّا قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَخْبَرَنِي أَصْحَابُهُ أَنَّهُ بَشَّرَهُمْ بِمَقْدَمِي قَبْلَ أَنْ أَقْدَمَ بِثَلَاثٍ وَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا ذَكَرَ الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ فِي التَّارِيخِ.

Vâil b. Hucr der ki: "Ben büyük bir hükümdarlık ve itaat içinde iken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zuhur ettiği haberi bize ulaştı. Ben hükümdarlığı bırakıp Allah'ı, Resûlü'nü ve dinini seçtim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde ashâbı bana gelişimden üç gün önce kendilerini benim gelişimle müjdelediğini haber verdi." Sonrasında ravi uzun bir hadis rivayet etti.

Buhârî, *Târih*'te bir kısmını rivayet etmiştir.[1]

بَابُ قُدُومِ الْأَشْعَرِيِّينَ وَأَهْلِ الْيَمَنِ

Eş'arîlerin ve Yemen Halkının Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَقْدَمُ قَوْمٌ هُمْ أَرَقُّ مِنْكُمْ قُلُوبًا فَقَدِمَ الْأَشْعَرِيُّونَ مِنْهُمْ: أَبُو مُوسَى، فَجَعَلُوا يَرْتَجِزُونَ.

غَدًا نَلْقَى الْأَحِبَّهْ مُحَمَّدًا وَحِزْبَهْ

قُلْتُ: وَقَدْ مَضَى قَبْلَ هَذَا مَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ قُدُومَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ مَعَ أَصْحَابِهِ كَانَ مع أَبِي جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ مِنْ الْحَبَشَةِ زَمَنَ خَيْبَرَ، وَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ رَجَعَ إِلَى مَنْ بَقِيَ مِنْ قَوْمِهِ فَقَدِمَ بِهِمْ وَاللهُ أَعْلَمُ.

---

[1] Buhârî, *Târih* (4/175, 176).

Enes b. Mâlik bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kalpleri sizin kalplerinizden daha yumuşak olan bir kavim gelecektir"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu buyruğundan sonra Eş'arîler geldi. Bunlardan biri de Ebû Mûsa idi. Bunlar:

"Yarın sevgililer ile buluşacağız

Muhammed ve taraftarlarına kavuşacağız" demeye başladılar.

Daha önce Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin, Hayber zamanında Câfer b. Ebî Tâlib ile birlikte Habeşistan'dan geldiği zikredilmişti. Sanırım kavminden orada kalanlar için geri dönmüş ve onlarla birlikte gelmiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا طَاهِرٌ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عِيَاضٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: تَلَوْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ فقال لي رسول الله ﷺ: «هُمْ قَوْمُكَ يَا أَبَا مُوسَى أَهْلُ الْيَمَنِ» .

Ebû Mûsa der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında: **"Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler"**[1] âyeti okununca, bana: *"Ey Ebû Musa! Onlar senin Yemenli kavmindendir"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنِي شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُسَيِّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ هُمْ أَرَقُّ أَفْئِدَةً وَأَضْعَفُ قُلُوبًا، الْإِيمَانُ يَمَانٍ، وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ، السَّكِينَةُ فِي أَهْلِ الْغَنَمِ، وَالْفَخْرُ وَالْخُيَلَاءُ فِي الْفَدَّادِينَ أَهْلِ الْوَبَرِ ، قِبَلَ مَطْلَعِ الشَّمْسِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ الدَّارِمِيِّ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Yemen ahalisi geldi. Onların gönülleri nazik, kalpleri yumuşaktır. İman*

---

[1] Mâide Sur. 54

[2] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr* (2/292).

Yemenli olduğu gibi hikmet de Yemen'lidir. Vakârlık koyun sahiplerinde, övünmek ve büyüklenmek ise yaygaracı deve sahipleri olan bedevilerde, güneşin doğduğu taraftadır."

Müslim, ***Sahîh***'de Abdullah ed-Dârimî kanalıyla Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ يَعْقُوبَ الْإِيَادِيُّ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَلَّادٍ النَّصِيبِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرحمن عَن محمد ابن جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَقَالَ: أَتَاكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ كَأَنَّهُمُ السَّحَابُ، هُمْ خِيَارُ مَنْ فِي الْأَرْضِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: إِلَّا نَحْنُ يَا رَسُولَ اللهِ، فَسَكَتَ، ثُمَّ قَالَ: إِلَّا نَحْنُ يَا رَسُولَ اللهِ، فَسَكَتَ، ثُمَّ قَالَ: إِلَّا نَحْنُ، قَالَ: إِلَّا أَنْتُمْ كَلِمَةً ضَعِيفَةً .

Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculukta idik. O sırada bize: ***"Yemen halkı bir bulut gibi yanınıza gelecektir. Onlar yeryüzündeki en hayırlı kişilerdir"*** buyurdu. Bunun üzerine Ensâr'dan bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim dışımızda (en hayırlı kişilerdir) değil mi?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu. Adam bir daha: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim dışımızda (en hayırlı kişilerdir) değil mi?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine sustu. Adam bir daha: "Bizim dışımızda (en hayırlı kişilerdir) değil mi?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kısık bir sesle: ***"Sizin dışınızda"*** buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابن سُلَيْمَانَ الْبَاغَنْدِيُّ، حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو الْبِسْطَامِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنْبَأَنَا الْقَاسِمُ بْنُ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: جَاءَ نَفَرٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ:

---

[1] Müslim, *Îmân* 21 (89).

[2] Sâlihî, *es-Siretü'ş-şâmiyye* (6/416).

أَبْشِرُوا يَا بَنِي تَمِيمٍ، قَالُوا: بَشَّرْتَنَا فَأَعْطِنَا، فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَجَاءَ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ، فَقَالَ: اقْبَلُوا الْبُشْرَى إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ، قَالُوا: قَدْ قَبِلْنَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ

İmrân b. Husayn der ki: Temîm oğullarından bir grup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Temîm oğulları! Müjdeyi kabul edin"* buyurdu. Onlar da: "Ey Allah'ın Resûlü! Madem ki bizi müjdeledin, o zaman bize (dünyalık bir şeyler de) ver" dedi. Bu sözler üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünün rengi değişti. O esnada Yemen ahalisinden bir topluluk yanına geldi. Bu sefer Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Temîm oğullarından olan kardeşleriniz kabul etmiyorsa bu müjdeyi siz kabul edin!"* buyurunca: "Kabul ediyoruz!" karşılığını verdiler.

Buhârî, *Sahîh*'de Amr b. Ali'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ قُدُومِ الْحَكَمِ بْنِ حَزْنٍ وَحِكَايَةِ صِفَةِ خُطْبَتِهِ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

Hakem b. Hazn'ın Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi ve Cuma Günü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Nasıl Hutbe Verdiğini Anlatması

أَخْبَرَنَا ابْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ خِرَاشٍ أَبُو الصَّلْتِ الْحَوْشَبِيُّ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ زُرَيْقٍ الطَّائِفِيِّ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا إِلَى رَجُلٍ يُقَالُ لَهُ الْحَكَمُ بْنُ حَزْنٍ الْكُلَفِيُّ، وَلَهُ صُحْبَةٌ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَنْشَأَ يُحَدِّثُنَا، قَالَ: قَدِمْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ سَابِعَ سَبْعَةٍ، أَوْ تَاسِعَ تِسْعَةٍ، قَالَ: فَأَذِنَ لَنَا فَدَخَلْنَا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَتَيْنَاكَ لِتَدْعُوَ لَنَا بِخَيْرٍ، قَالَ: فَدَعَا لَنَا بِخَيْرٍ، وَأَمَرَ بِنَا فَأُنْزِلْنَا، وَأَمَرَ لَنَا بِشَيْءٍ مِنْ تَمْرٍ، وَالشَّأْنُ يَوْمَئِذٍ إِذْ ذَاكَ دُونٌ، فَلَبِثْنَا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَيَّامًا شَهِدْنَا فِيهَا الْجُمُعَةَ، قَالَ: فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُتَوَكِّئًا عَلَى قَوْسٍ أَوْ قَالَ: عَصًا، فَحَمِدَ اللهَ،

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 74 (4386).

وَأَثْنَى عَلَيْهِ كَلِمَاتٍ طَيِّبَاتٍ خَفِيفَاتٍ مُبَارَكَاتٍ، ثُمَّ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ إِنْ تَفْعَلُوا، وَلَنْ تُطِيقُوا كُلَّمَا أُمِرْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ سَدِّدُوا وأبشروا .

Şuayb b. Zurayk et-Tâifî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sohbetlerinde bulunmuş olan ve kendisine Hakem b. Hazn el-Kulfî denilen bir adamın yanında otururken bana şöyle anlattı: "Yedi veya dokuz kişilik bir heyetle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim. Yanına girmemiz için bize izin verdi ve girdiğimizde: «Ey Allah'ın Resûlü! Bize hayır duada bulunman için sana geldik» dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizim için dua etti ve emri üzerine orada konakladık. Bize birazcık hurma getirilmesini emretti. O zamanlar mahsuller az idi. Biz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında günlerce kaldık ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir cuma namazı kıldık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yaya veya bir bastona dayanarak kalktı ve kısa, güzel, mübarek kelimelerle Allah'a hamdü senalar etti. Sonra da: *«Ey insanlar! Siz emr olunduğunuz her şeyi yapamazsınız buna güç yetiremezsiniz, ama siz orta yolu tutun ve ümitvâr olun»* buyurdu."[1]

بَابُ قُدُومِ زِيَادِ بْنِ الْحَارِثِ الصُّدَائِيِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَمَا رُوِيَ فِي قِصَّتِهِ مِنْ خُرُوجِ الْمَاءِ مِنْ بَيْنِ أُصْبُعَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَمَا ظَهَرَ فِي الْبِئْرِ الَّتِي شَكَا إِلَيْهِ قِلَّةَ مَائِهَا بِبَرَكَةِ دُعَائِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Ziyâd b. el-Hâris es-Sudâî'nin Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Parmakları Arasından Suyun Akması Olayı, Suyu Az Olduğu Söylenen Kuyunun Suyu Çoğalsın Diye Dua Etmesi Yönündeki Peygamberlik Mucizeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلُّوشَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ الْأَسَدَ آبَادِيُّ بِهَا، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ بْنِ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ: بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ نُعَيْمٍ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ زِيَادَ بْنَ الْحَارِثِ الصُّدَائِيَّ، صَاحِبَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يحدث، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَبَايَعْتُهُ عَلَى الْإِسْلَامِ فَأُخْبِرْتُ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/212).

أَنَّهُ بَعَثَ جَيْشًا إِلَى قَوْمِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! ارْدُدِ الْجَيْشَ وَأَنَا لَكَ بِإِسْلَامِ قَوْمِي وَطَاعَتِهِمْ، فَقَالَ لِيَ: اذْهَبْ فَرُدَّهُمْ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ رَاحِلَتِي قَدْ كَلَّتْ، فَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا فَرَدَّهُمْ. قَالَ الصُّدَائِيُّ: وَكَتَبْتُ إِلَيْهِمْ كِتَابًا، فَقَدِمَ وَفْدُهُمْ بِإِسْلَامِهِمْ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا أَخَا صُدَاءَ! إِنَّكَ لَمُطَاعٌ فِي قَوْمِكَ، فَقُلْتُ بَلِ اللهُ هَدَاهُمْ لِلْإِسْلَامِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَفَلَا أُؤَمِّرُكَ عَلَيْهِمْ؟ فَقُلْتُ: بَلَى يَا رسول اللهِ، قَالَ: فَكَتَبَ لِي كِتَابًا أَمَّرَنِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! مُرْنِي بِشَيْءٍ مِنْ صَدَقَاتِهِمْ، قَالَ: نَعَمْ، فَكَتَبَ لِي كِتَابًا آخَرَ، قال الصدايّ: فَكَانَ ذَلِكَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ. وَنَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْزِلًا فَأَتَاهُ أَهْلُ ذَلِكَ الْمَنْزِلِ يَشْكُونَ عَامِلَهُمْ وَيَقُولُونَ أَخَذَنَا بِشَيْءٍ كَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: أَوْ فعل ذَلِكَ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ، فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَصْحَابِهِ وَأَنَا فِيهِمْ فَقَالَ: لَا خَيْرَ فِي الْإِمَارَةِ لِرَجُلٍ مُؤْمِنٍ.

قال الصّداىّ فَدَخَلَ قَوْلُهُ فِي نَفْسِي، ثُمَّ أَتَاهُ آخَرُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَعْطِنِي، فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: مَنْ سَأَلَ النَّاسَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى فَصُدَاعٌ فِي الرَّأْسِ وَدَاءٌ فِي الْبَطْنِ، فَقَالَ السَّائِلُ: فَأَعْطِنِي مِنَ الصَّدَقَةِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إن الله عز وجل لَمْ يَرْضَ فِيهَا بِحُكْمِ نَبِيٍّ وَلَا غَيْرِهِ فِي الصَّدَقَاتِ حَتَّى حَكَمَ هُوَ فِيهَا، فَجَزَّأَهَا ثَمَانِيَةَ أَجْزَاءٍ، فَإِنْ كُنْتَ مِنْ تِلْكِ الْأَجْزَاءِ أَعْطَيْتُكَ أَوْ أَعْطَيْنَاكَ حقك.

قال الصّداىّ فَدَخَلَ ذَلِكَ فِي نَفْسِي أَنِّي سَأَلْتُهُ مِنَ الصَّدَقَاتِ وَأَنَا غَنِيٌّ. ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ اعْتَشَى مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ فَلَزِمْتُهُ، وَكُنْتُ قَرِيبًا، وَكَانَ أَصْحَابُهُ يَنْقَطِعُونَ عَنْهُ، وَيَسْتَأْخِرُونَ حَتَّى لَمْ يَبْقَ مَعَهُ أَحَدٌ غَيْرِي، فَلَمَّا كَانَ أَوَانُ صَلَاةِ الصُّبْحِ، أَمَرَنِي فَأَذَّنْتُ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أُقِيمُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَنْظُرُ نَاحِيَةَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْفَجْرِ، فَيَقُولُ: لَا، حَتَّى إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ نَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَتَبَرَّزَ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَيَّ وَهُوَ يَتَلَاحَقُ أَصْحَابُهُ فَقَالَ: «هَلْ مِنْ مَاءٍ يَا أخا صداء» ؟ قُلْتُ: لَا إِلَّا شَيْءٌ قَلِيلٌ لَا يَكْفِيكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اجْعَلْهُ فِي إِنَاءٍ ثُمَّ ائْتِنِي بِهِ، فَفَعَلْتُ فَوَضَعَ كَفَّهُ فِي الْمَاءِ، قَالَ الصُّدَائِيُّ: فَرَأَيْتُ بَيْنَ إصبعين من أصابعه عينا تفور، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَوْلَا أَنِّي أَسْتَحِي مِنْ رَبِّي- عَزَّ وَجَلَّ- لَسَقَيْنَا وَاسْتَقَيْنَا، نَادِ أَصْحَابِي مَنْ لَهُ حَاجَةٌ فِي الْمَاءِ، فَنَادَيْتُ فِيهِمْ فَأَخَذَ

مَنْ أَرَادَ مِنْهُمْ شَيْئًا، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ، فَأَرَادَ بِلَالٌ أَنْ يُقِيمَ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ أَخَا صُدَاءَ هُوَ أَذَّنَ فَهُوَ يُقِيمُ، فَقَالَ الصُّدَائِيُّ: فَأَقَمْتُ الصَّلَاةَ، فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ الصَّلَاةَ أَتَيْتُهُ بِالْكِتَابَيْنِ، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ! أَعْفِنِي مِنْ هَذَيْنِ، فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: مَا بَدَا لَكَ، فَقُلْتُ: سَمِعْتُكَ يَا نَبِيَّ اللهِ تَقُولُ: «لَا خَيْرَ فِي الْإِمَارَةِ لِرَجُلٍ مُؤْمِنٍ وأنا أومن بِاللهِ وَبِرَسُولِهِ، وَسَمِعْتُكَ تَقُولُ لِلسَّائِلِ: «مَنْ سَأَلَ النَّاسَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى فَهُوَ صُدَاعٌ فِي الرَّأْسِ وَدَاءٌ فِي الْبَطْنِ» وَسَأَلْتُكَ وَأَنَا غَنِيٌّ، فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ هُوَ ذَاكَ، فَإِنْ شِئْتَ فَاقْبَلْ وَإِنْ شِئْتَ فَدَعْ، فَقُلْتُ: أَدَعُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَدُلَّنِي عَلَى رَجُلٍ أُؤَمِّرُهُ عَلَيْكُمْ، فَدَلَلْتُهُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْوَفْدِ الَّذِينَ قَدِمُوا عَلَيْهِ فَأَمَّرَهُ عَلَيْهِمْ.

ثُمَّ قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ إِنَّ لَنَا بِئْرًا إِذَا كَانَ الشِّتَاءُ وَسِعَنَا مَاؤُهَا، وَاجْتَمَعْنَا عَلَيْهَا، وَإِذَا كَانَ الصَّيْفُ قَلَّ مَاؤُهَا فَتَفَرَّقْنَا عَلَى مِيَاهٍ حَوْلَنَا، وَقَدْ أَسْلَمْنَا وَكُلُّ مَنْ حَوْلَنَا لَنَا عَدُوٌّ، فَادْعُ اللهَ لَنَا فِي بِئْرِنَا أَنْ يَسَعَنَا مَاؤُهَا فَنَجْتَمِعَ عَلَيْهَا ولا نتفرق، فَدَعَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ فَعَرَكَهُنَّ فِي يَدِهِ وَدَعَا فِيهِنَّ، ثُمَّ قَالَ: اذْهَبُوا بِهَذِهِ الْحَصَيَاتِ فَإِذَا أَتَيْتُمُ الْبِئْرَ فَأَلْقُوا وَاحِدَةً وَاحِدَةً وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ الصُّدَائِيُّ: فَفَعَلْنَا مَا قَالَ لَنَا فَمَا اسْتَطَعْنَا بَعْدُ أَنْ نَنْظُرَ إِلَى قَعْرِهَا يَعْنِي البئر .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Ziyâd b. el-Hâris es-Sudâî anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip İslam üzere biat ettim. Bana ulaşan habere göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kavmimin üzerine bir ordu göndermişti. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Orduyu geri çevirsen, onların müslüman olmaları ve itaat etmeleri hususunda ben aracılık ederim" dediğimde: *"Git ve orduyu geri çevir"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Benim bineğim yorgundur" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başka bir adamı gönderdi ve onları geri çevirdi.

Sonra kavmime bir mektup yazdım. Bunun üzerine kavmimin müslüman olduğunu bildirmek için onlardan bir heyet geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Sudâ'nın kardeşi! Sen kavmin içerisinde sözü dinlenen birisin"* buyurunca: "Bilakis, Allah onları hidayete erdirip ihsanda bulundu" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni onlara idareci yapsam olur mu?"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Olur" karşılığını verdim. Bunun üzerine beni onlara idareci yaptığını bildiren bir belge yazdı. Kendisine: "Ey Allah'ın

Resûlü! Bana onların zekâtlarından bir şey versen" dediğimde: *"Tamam"* buyurdu ve bu konuda da bir belge yazdı.

O gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir yolculukta idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yerde konaklayınca o yer halkı gelip emîrlerini şikayet ederek: "Cahiliye döneminde kavmi ile kavmimiz arasında olan bir şeyden bizi sorumlu tutmaktadır" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle yaptı mı?"* buyurunca: "Evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Mümin bir adam için idarecilikte bir hayır yoktur"*** buyurdu. Bu buyruğu içime işlemişti. Sonra başka biri gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir şeyler ver" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Her kim ihtiyacı olmadığı halde insanlardan dilenirse bu, başta ağrı, midede hastalık yapar"*** buyurdu. Adam: "O zaman bana zekât mallarından ver" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Yüce Allah, sadakaları sekiz sınıfa ayırmadıkça ne bir peygamberin, ne de başka birinin sadakalar hakkında hüküm vermesine razı olmaz. Eğer sen o sekiz sınıftan isen sana hakkını veririm"*** buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu buyruğu da içime işlemişti. Çünkü ben de muhtaç biri olmadığım halde kendisinden sadaka (zekat) mallarından istemiştim. Gecenin başında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte konakladık ve ben kendisinden hiç ayrılmadım. Arkadaşları tek tek ayrıldı. Sonunda yanında benden başka kimse kalmadı.

Sabah namazının ezan vakti gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ezan okumamı emretti. Ben ezan okudum ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Kamet getireyim mi?" demeye başladım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) doğu tarafına fecre bakıp: *"Hayır"* diyordu. Fecir doğunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (bineğinden) indi ve abdest bozdu, sonra yanıma geldi. Bu sırada ashâbı yanına geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey Sudâ'lı! Suyun var mı?"*** diye sorunca: "Hayır, sana yetmeyecek kadar az su var" cevabını verdim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onu bir kaba koyup bana getir"*** buyurunca, dediğini yaptım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini suya koyunca iki parmağı arasından su fışkırdığını gördüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: ***"Rabbimden hayâ etmeseydim su içerdik ve su içirirdik. Ashâbımdan suya ihtiyacı olanlara seslen"*** buyurdu. Onlara seslendiğimde isteyen gelip su aldı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Namaza!"*** dedi. Bilâl kamet getirmek isteyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sudâlı olan ezan okudu. Ezanı okuyan kamet getirsin"*** buyurdu. Bunun üzerine ben kamet getirdim.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını bitirince belgeleri alıp yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu iki şeyden dolayı beni muaf gör" dedim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neyin var?"* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin: *«Mümin bir adam için idarecilikte bir hayır yoktur»* buyurduğunu işittim. Ben de Allah ve Resûlü'ne iman etmiş (mümin) biriyim. Yine senin: *«Her kim ihtiyacı olmadığı halde insanlardan dilenirse, bu, başta ağrı, midede hastalık yapar»* buyurduğunu işittim. Ben de senden muhtaç olmadığım halde istedim" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Durum böyledir. Dilersen kabul edip al, dilersen de bırak"* buyurdu. Ben de: "Bırakıyorum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman size idareci kılabileceğim bir adam söyle"* buyurunca kendisine heyetle birlikte gelen bir adamı söyledim ve onu kavmine idareci kıldı.

Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Kışın suyu çoğalan bir kuyumuz vardır. Kışın hepimiz suyumuzu o kuyudan alırız. Ancak yazın suyu azalır ve bizler etrafımızdaki başka su kaynaklarına dağılırız. Çevremizdeki herkes bize düşman iken bizim dağılma durumumuz yoktur. Kuyunun suyunu çoğaltması için Allah'a dua etsen. Böylece dağılmamış oluruz" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) yedi küçük taş istedi ve onları elleri arasında ovalayarak: *"Kuyunun yanına vardığınızda taşları tek tek kuyuya atın ve Yüce Allah'ın adını zikredin"* buyurdu. Biz de buyurduğu gibi yaptıktan sonra suyun çokluğundan dolayı bir daha kuyunun dibini göremedik.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي قُدُومِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَقِيلٍ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

Abdurrahman b. Ebî Akîl'in, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، أَنْبَأَنَا أَبُو خَالِدٍ يَزِيدُ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَلْقَمَةَ الثَّقَفِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَقِيلٍ، قَالَ: انْطَلَقْتُ فِي وَفْدٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَتَيْنَاهُ فَأَنَخْنَا بِالْبَابِ وَمَا فِي النَّاسِ أَبْغَضُ إِلَيْنَا

---

[1] İbn Sa'd, *Tabakât* (1/326, 327) ve Sâlihî, *es-Siretü'ş-şâmiyye* (6/532-534).

مِنْ رَجُلٍ نَلِجُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا خَرَجْنَا مَا فِي النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنْ رَجُلٍ دَخَلْنَا عَلَيْهِ، قَالَ: فَقَالَ قَائِلٌ مِنَّا: يَا رَسُولَ اللهِ! أَلَا سَأَلْتَ رَبَّكَ مُلْكًا كَمُلْكِ سُلَيْمَانَ؟ قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: فَلَعَلَّ لِصَاحِبِكُمْ عِنْدِ اللهِ أَفْضَلَ مِنْ مُلْكِ سُلَيْمَانَ، لِأَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا إِلَّا أَعْطَاهُ دَعْوَةً، فَمِنْهُمْ مَنِ اتَّخَذَ بِهَا دُنْيَا فَأُعْطِيَهَا، وَمِنْهُمْ مَنْ دَعَا بِهَا عَلَى قَوْمِهِ إِذَا عَصَوْهُ فَأُهْلِكُوا بِهَا، وَإِنَّ اللهَ أَعْطَانِي دَعْوَةً فَاخْتَبَأْتُهَا عِنْدَ رَبِّي شَفَاعَةً لأمتي يوم القيامة

Abdurrahman b. Ebî Akîl anlatıyor: Bir heyetle birlikte Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittim. Evine geldiğimizde develeri kapıda çöktürdük. İçeri girerken ondan daha çok kızdığım bir kimse yoktu. Yanından çıkarken de ondan daha fazla sevdiğim bir kimse yoktu. Bizden birisi: "Ey Allah'ın Resûlü! Rabbinden, sana Süleyman'ın mülkü gibi bir mülk vermesini istesen" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü ve şöyle buyurdu: *"Umarım ki arkadaşınız (benim) için Allah katında Süleyman'ın mülkünden daha üstün bir şey vardır. Zira Yüce Allah gönderdiği her peygambere kabul edilecek bir dua vermiştir. Bu peygamberlerden kimisi, Allah'tan dünyalık istemiş ve Allah ona istediğini vermiştir. Kimisi de kavmi kendisine asi olduğu için onlara beddua etmiş ve bu yüzden onlar helak olmuşlardır. Ben ise dileğimi âhiret için Rabbimin katında saklamış bulunuyorum ki, o gün ümmetime şefaat edeyim."*[1]

---

[1] İbn Kesîr, *Târih* (5/85).

بَابُ قِصَّةِ دَوْسٍ وَالطُّفَيْلِ بْنِ عَمْرٍو ﷺ وَمَا ظَهَرَ بَيْنَ عَيْنَيْهِ مِنَ النُّورِ ثُمَّ فِي رَأْسِ سَوْطِهِ، وَمَا كَانَ فِي رُؤْيَاهُ وَفِي دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ بَرَاهِينِ الشَّرِيعَةِ

Devs ve Tufeyl b. Amr'ın Kıssası; Tufeyl'in Önce Alnında Sonra da Kamçısı Ucunda Beliren Işık, Rüyasında Gördüğü Şey ve Rüyası Hakkında Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Dua Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ-، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ [قَالَ] حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَدِمَ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو الدَّوْسِيُّ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ دَوْسًا قَدْ عَصَتْ وَأَبَتْ فَادْعُ اللهَ عَلَيْهَا، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ، وَقَالَ: اللهُمَّ اهْدِ دَوْسًا، وَائْتِ بِهِمْ ثَلَاثًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَنْ سُفْيَانَ .

Ebû Hureyre der ki: Tufeyl b. Amr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Devs asi olup (iman etmeyi) kabul etmedi. Onlara beddua et" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kıbleye doğru yönelip ellerini kaldırdı ve üç defa: *"Allahım! Devslilere hidayet ver ve onları doğru yola getir"* diye dua etti.

Buhârî, *Sahîh'*de Ali b. Abdillah kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ هُوَ ابْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ هُوَ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قُلْتُ فِي الطَّرِيقِ باليلة مِنْ طُولِهَا وَعَنَائِهَا عَلَى أَنَّهَا مِنْ دَارَةِ الْكُفْرِ نَجَّتِ، قَالَ: وَأَبَقَ مِنِّي غُلَامٌ فِي الطَّرِيقِ، فَلَمَّا قَدِمْتُ عَلَى النبي ﷺ فَبَايَعْتُهُ فَبَيْنَا أَنَا عِنْدَهُ إِذْ طَلَعَ الْغُلَامُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ هَذَا غُلَامُكَ؟ قُلْتُ: هُوَ لِوَجْهِ اللهِ فَأَعْتَقْتُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَلَاءِ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ .

---

[1] Buhârî, *da'vât* 59 (6397).

Ebû Hureyre der ki: Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelirken yolda:

"O geceler ki ne uzun ve ne kadar zorlu geçen geceler idi

Ama beni küfür diyarından kurtaran da bu geceler idi" diyordum. Yolda kölem kaçıp gitmişti. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip kendisine biat ettim. Tam bu sırada kölem çıkıp gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Hureyre! Bu senin kölendir"* buyurdu. Bunun üzerine: "Allah için onu azat ediyorum" dedim.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Alâ kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet etmiştir.[1]

وَقَدْ مَضَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ وَغَيْرِهِ أَنَّ نَفَرًا مِنَ الْأَشْعَرِيِّينَ فِيهِمْ أَبُو عَامِرٍ الْأَشْعَرِيُّ وَنَفَرًا مِنْ دَوْسٍ فِيهِمُ الطُّفَيْلُ وَأَبُو هُرَيْرَةَ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِخَيْبَرَ.

Daha önce Mûsa b. Ukbe ve başkası kanalıyla gelen rivayetlerde aralarında Ebû Âmir el-Eş'arî'nin de bulunduğu Eş'arî bir grup ve aralarında Tufeyl ve Ebû Hureyre'nin de bulunduğu Devsli bir grup, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber'de iken yanına geldikleri zikredilmişti.

حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو عُثْمَانَ [رَحِمَهُ اللهُ] إِمْلَاءً، [قَالَ أَخْبَرَنَا] أَبُو عَلِيٍّ زَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ الْفَقِيهُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو لُبَابَةَ الْمَيْهَنِيُّ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: كَانَ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو الدَّوْسِيُّ يُحَدِّثُ أَنَّهُ قَدِمَ مَكَّةَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ بِهَا فَمَشَى إِلَيْهِ رِجَالُ قُرَيْشٍ، وَكَانَ الطُّفَيْلُ رَجُلًا شَرِيفًا شَاعِرًا لَبِيبًا، فَقَالُوا لَهُ إِنَّكَ قَدِمْتَ بِلَادَنَا وَهَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بَيْنَ أَظْهُرِنَا فَرَّقَ جَمَاعَتَنَا، وَشَتَّتَ أَمْرَنَا، وَإِنَّمَا قَوْلُهُ كَالسِّحْرِ يُفَرِّقُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَبَيْنَ أَبِيهِ، وَبَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ أَخِيهِ وَبَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ زَوْجَتِهِ، وَإِنَّا نَخْشَى عَلَيْكَ وَعَلَى قَوْمِكَ مَا قَدْ دَخَلَ عَلَيْنَا فَلَا تُكَلِّمَنَّهُ وَلَا تَسْمَعَنَّ منه، قال: فو الله مَا زَالُوا بِي حَتَّى أَجْمَعْتُ أَنْ لَا أَسْمَعَ مِنْهُ شَيْئًا وَلَا أُكَلِّمَهُ حَتَّى حَشَوْتُ فِي أُذُنَيَّ حِينَ غَدَوْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ كُرْسُفًا فَرَقًا مِنْ أَنْ يَبْلُغَنِي شَيْءٌ مِنْ قَوْلِهِ. قَالَ: فَغَدَوْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ، فَقُمْتُ قَرِيبًا مِنْهُ فَأَبَى اللهُ إِلَّا أَنْ يُسْمِعَنِي بَعْضَ قَوْلِهِ، فَسَمِعْتُ كَلَامًا حَسَنًا فقلت في نفسي: وثكل أُمَّاهُ، وَاللهِ إِنِّي لَرَجُلٌ لَبِيبٌ شَاعِرٌ مَا

[1] Buhârî, *meğâzî* (75).

يَخْفَى عَلَيَّ الْحَسَنُ مِنَ الْقَبِيحِ فَمَا يَمْنَعُنِي مِنْ أَنْ أَسْمَعَ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ مَا يَقُولُ فَإِنْ كَانَ الَّذِي يَأْتِي بِهِ حَسَنًا قَبِلْتُ وَإِنْ كَانَ قَبِيحًا تَرَكْتُ، قَالَ: فَمَكَثْتُ حَتَّى انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى بَيْتِهِ، فَتَبِعْتُهُ حَتَّى إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ دَخَلْتُ عَلَيْهِ فَقُلْتُ: يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ قَوْمَكَ قَدْ قَالُوا لِي كَذَا وَكَذَا، فو الله ما برحوا يخوّفوني أَمْرَكَ حَتَّى سَدَدْتُ أُذُنَيَّ بِكُرْسُفٍ لِئَلَّا أَسْمَعَ قَوْلَكَ، ثُمَّ أَبَى الله عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا أَنْ يُسْمِعَنِيهِ، فَسَمِعْتُ قَوْلًا حَسَنًا فَاعْرِضْ عَلَيَّ أَمْرَكَ.

قَالَ: فَعَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْإِسْلَامِ وَتَلَا عَلَيَّ الْقُرْآنَ فَلَا وَاللهِ مَا سَمِعْتُ قَوْلًا قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ، وَلَا أَمْرًا أَعْدَلَ مِنْهُ، فَأَسْلَمْتُ وَشَهِدْتُ شَهَادَةَ الْحَقِّ، وَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ إِنِّي امْرُؤٌ مُطَاعٌ فِي قَوْمِي وَإِنِّي رَاجِعٌ إِلَيْهِمْ فَدَاعِيهِمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَ لِي آيَةً تَكُونُ لِي عَوْنًا عَلَيْهِمْ فِيمَا أَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَهُ آيَةً.

قَالَ: فَخَرَجْتُ إِلَى قَوْمِي حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِثَنِيَّةٍ يُقَالُ لَهَا كَذَا وَكَذَا تُطْلِعُنِي عَلَى الْحَاضِرِ، وَقَعَ نُورٌ بَيْنَ عَيْنَيَّ مِثْلُ الْمِصْبَاحِ! قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُمَّ فِي غَيْرِ وَجْهِي إِنِّي أَخْشَى أَنْ يَظُنُّوا أَنَّهَا مُثْلَةٌ وَقَعَتْ فِي وَجْهِي لِفِرَاقِ دِينِهِمْ، قَالَ: فَتَحَوَّلَ فَوَقَعَ فِي رَأْسِ سَوْطِي كَالْقِنْدِيلِ الْمُعَلَّقِ وَأَنَا أَهْبِطُ إِلَيْهِمْ مِنَ الثَّنِيَّةِ حَتَّى جِئْتُهُمْ فَأَصْبَحْتُ فِيهِمْ.

فَلَمَّا نَزَلْتُ أَتَانِي أَبِي وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا، فَقُلْتُ: إِلَيْكَ عَنِّي يَا أَبَتِ، فَلَسْتُ مِنْكَ وَلَسْتَ مِنِّي، قَالَ: لِمَ يَا بُنَيَّ؟ قُلْتُ أَسْلَمْتُ وَتَابَعْتُ دِينَ مُحَمَّدٍ، قَالَ: يَا بُنَيَّ فَدِينِي دِينُكَ، قَالَ: قُلْتُ: فَاذْهَبْ يَا أَبَتِ فَاغْتَسِلْ وَطَهِّرْ ثيابك، ثم تعال حَتَّى أُعَلِّمَكَ مَا عُلِّمْتُ، قَالَ: فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ وَطَهَّرَ ثِيَابَهُ ثُمَّ جَاءَ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ الْإِسْلَامَ فَأَسْلَمَ.

ثُمَّ أَتَتْنِي صَاحِبَتِي فَقُلْتُ لَهَا: إِلَيْكِ عَنِّي فَلَسْتُ مِنْكِ وَلَسْتِ مِنِّي، قَالَتْ: لِمَ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي؟ قُلْتُ: فَرَّقَ الْإِسْلَامُ بَيْنِي وَبَيْنَكِ: أَسْلَمْتُ وَتَابَعْتُ دِينَ مُحَمَّدٍ ﷺ، قَالَتْ: فَدِينِي دِينُكَ. قَالَ: قُلْتُ فَاذْهَبِي إِلَى حَنَى ذِي الشَّرَى فَتَطَهَّرِي مِنْهُ وَكَانَ ذُو الشَّرَى صَنَمًا لدوس وكان الحنى حِمًى حَوْلَهُ وَبِهِ وَشَلٌ مِنْ مَاءٍ يَهْبِطُ مِنْ جَبَلٍ إِلَيْهِ، قَالَتْ: بِأَبِي وَأُمِّي أَتَخْشَى عَلَيَّ الصِّبْيَةَ مِنْ ذِي الشَّرَى شَيْئًا؟ قَالَ: قُلْتُ لَا أَنَا ضَامِنٌ لَكِ، قَالَ: فَذَهَبَتْ وَاغْتَسَلَتْ ثُمَّ جَاءَتْ فَعَرَضْتُ عَلَيْهَا الْإِسْلَامَ فَأَسْلَمَتْ.

ثُمَّ دَعَوْتُ دَوْسًا إِلَى الْإِسْلَامِ فَأَبْطَئُوا عَلَيَّ فَجِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ! إِنَّهُ قَدْ غَلَبَنِي عَلَى دَوْسٍ الزِّنَا، فَادْعُ اللهَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا» ، ثُمَّ قَالَ: «ارْجِعْ إِلَى قَوْمِكَ فَادْعُهُمْ إِلَى اللهِ وَارْفُقْ بِهِمْ» فَرَجَعْتُ إِلَيْهِمْ فَلَمْ أَزَلْ بِأَرْضِ دَوْسٍ أَدْعُوهُمْ إِلَى اللهِ، ثُمَّ قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِمَنْ أَسْلَمَ مَعِي مِنْ قَوْمِي، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ بِخَيْبَرَ، فَنَزَلْتُ الْمَدِينَةَ بِسَبْعِينَ أَوْ ثَمَانِينَ بَيْتًا مِنْ دَوْسٍ، ثُمَّ لَحِقْنَا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ بِخَيْبَرَ فَأَسْهَمَ لَنَا مَعَ الْمُسْلِمِينَ.

قَالَ ابْنُ يَسَارٍ: فَلَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَارْتَدَّتِ الْعَرَبُ، خَرَجَ الطُّفَيْلُ مَعَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى فَرَغُوا مِنْ طُلَيْحَةَ، ثُمَّ سَارَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى الْيَمَامَةِ، وَمَعَهُ ابْنُهُ عَمْرُو بْنُ الطُّفَيْلِ، فَقَالَ لِأَصْحَابِهِ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ رُؤْيَا فَاعْبُرُوهَا لِي: رَأَيْتُ أَنَّ رَأْسِي قَدْ حُلِقَ، وَأَنَّهُ قَدْ خَرَجَ مِنْ فَمِي طَائِرٌ، وَأَنَّ امْرَأَةً لَقِيَتْنِي فَأَدْخَلَتْنِي فِي فَرْجِهَا، وَرَأَيْتُ أَنَّ ابْنِي يَطْلُبُنِي طَلَبًا حَثِيثًا، ثُمَّ رَأَيْتُهُ حُبِسَ عَنِّي.

قَالُوا: خَيْرًا رَأَيْتَ: قَالَ: أَمَا وَاللهِ إِنِّي قَدْ أَوَّلْتُهَا. قَالُوا: وَمَا أَوَّلْتَهَا؟، قَالَ: أَمَّا حَلْقُ رَأْسِي فَوَضْعُهُ، وَأَمَّا الطَّائِرُ الَّذِي خَرَجَ مِنْ فَمِي فَرُوحِي، وَأَمَّا الْمَرْأَةُ الَّتِي أَدْخَلَتْنِي فِي فَرْجِهَا فَالْأَرْضُ تُحْفَرُ فَأُغَيَّبُ فِيهَا، وَأَمَّا طَلَبُ ابْنِي إِيَّايَ ثُمَّ حَبْسُهُ عَنِّي فَإِنِّي أُرَاهُ سَيَجْتَهِدُ لِأَنْ يُصِيبَهُ مِنَ الشَّهَادَةِ مَا أَصَابَنِي. فَقُتِلَ الطُّفَيْلُ شَهِيدًا بِالْيَمَامَةِ، وَجُرِحَ ابْنُهُ عَمْرٌو جِرَاحًا شَدِيدًا، ثُمَّ قُتِلَ عَامَ الْيَرْمُوكِ شَهِيدًا فِي زَمَنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بن الْخَطَّابِ رضي الله عنه

Muhammed b. İshâk b. Yesâr anlatıyor: Tufeyl b. Amr ed-Devsî'nin anlattığına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke'de iken kendisi de Mekke'ye geldi. Tufeyl şerefli ve güzel bir şair idi. Kureyşliler ona gelerek: "Cemaatimizi birbirinden ayıran, işlerimizi bozan, sözleri sihir gibi olup baba ile oğlu, kardeş ile kardeşi ve karı ile kocayı birbirinden ayıran bu adam aramızda iken sen şehrimize geldin. Biz senin için ve kavmin için endişe etmekteyiz. Yanımıza gelirse onu konuşturma onu kesinlikle dinleme" demeye başladılar.

Tufeyl b. Amr ed-Devsî şöyle devam etti: Vallahi o kadar üstüme geldiler ki artık onu konuşturmamaya ve dinlememeye karar verdim. Hatta Mescid'e gittiğim zaman istemeyerek te olsa sözlerini işitebilirim korkusuyla kulaklarıma pamuk tıkadım. Mescid'e gittiğimde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Kâbe'nin

yanında namaz kılıyor buldum. Ben de kendisine yakın bir yerde durdum. Ancak Yüce Allah bana onun sözlerinden bir kısmını işittirdi. Çok güzel sözler işitmiştim. Kendi kendine: ***"Annemi kaybedeyim! Vallahi ben akıllı ve şair biriyim. İyi ile kötüyü ayırt etmek benim için zor değildir. Onun söylediği sözleri işitmekle bana ne zarar gelebilir ki? Eğer söylediği şeyler güzel şeyler ise onu kabul ederim. Eğer değil ise onu terk ederim"*** dedim.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evine gidene kadar orada bekledim. Evine girince de peşinden gittim ve yanına girip: "Ey Muhammed! Kavmin bana senin hakkında şöyle şöyle dedi. Vallahi beni o kadar korkuttular ki seni işitmemek için kulaklarımı pamuk ile tıkadım. Ancak Yüce Allah bana sözlerinden bir kısmını işittirdi. Ben senden çok güzel şeyler işittim. Bana ne üzere olduğunu arz etsen" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana İslam'ı anlatıp Kur'ân okudu. Vallah ondan daha güzel sözleri ve ondan daha güzel bir dini asla işitmemiştim. Böylece müslüman oldum ve hak üzere şahadet ettim. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben, kavmim arasında sözü dinlenen birisiyim. Ben geri dönüp onları İslam'a davet edeceğim. Bunun için bende onlara karşı bana yardımcı olacak bir delil olması için Allah'a dua etsen" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allahım! Ona bir delil kıl"*** diye dua etti.

Kavmimin yanına gitmek üzere yola çıktım ve filan tepeye geldiğimde alnımda ışık gibi bir nur oluştu. Bunun üzerine: "Allahım! Bu nur alnımdan başka bir yerde olsun. Halkın bu nuru, dinlerini terk ettiğim için bana ârız olmuş bir hastalık zannetmesinden korkuyorum" dediğimde, nur kamçımın ucunda bir kandil gibi durdu. Ben tepeden kendilerine doğru gelmekteydim. Sonunda yanlarına vardım.

Yanlarına yetiştiğimde yaşlı olan babam yanıma geldi. Ona: "Ey baba! Bana yaklaşma, ben senden değilim, sen de benden değilsin" dedim. Babam: "Neden ey oğlum!" deyince: "Ben müslüman oldum, Muhammed'in dinine girdim" karşılığını verdim. Babam: "Ey oğlum! Senin dinin, benim de dinimdir" deyince: "Ey babacığım! O zaman gidip yıkan ve temiz giysilerini giyin. Sonra da yanıma gel ki bana öğretileni ben de sana öğreteyim" dedim. Bunun üzerine babam gidip yıkandı, giysilerini temizledi ve yanıma geldi. Ben de ona İslam'ı arz ettim ve müslüman oldu.

Sonra karım yanıma gelince ona da: "Bana yaklaşma, ben senden değilim, sen de benden değilsin" dedim. Karım: "Annem babam sana feda

olsun! Neden ki?" deyince: "İslam bizi ayırdı. Ben müslüman oldum, Muhammed'in dinine girdim" karşılığını verdim. Karım: "Senin dinin, benim de dinimdir" deyince: "O zaman Zû Şerr putunun yanına git ve temizlen" dedim. Zû Şerr, Devslilerin bir putu idi. Etrafı da onun koruluğu idi. Orada dağdan inen bir su vardı. Karım: "Annem babam sana feda olsun! Zû Şerr putundan çocuklara bir zarar gelmesinden korkmaz mısın?" deyince: "Hayır, buna ben kefilim" dedim. Karım gidip orada yıkanarak geldi ve kendisine İslam'ı anlattığımda müslüman oldu.

Sonra Devslileri İslam'a davet ettim. Ama onlar bu davetime icabet etmekte geciktiler. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu Devs kabilesinde zina galip geldi. Onlara beddua et" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Devslilere hidayet ver"* diye dua etti.

Sonra bana: *"Kavmine dön ve onları Allah'a davet et. Ancak onlara karşı yumuşak davran"* buyurdu. Bunun üzerine yanlarına döndüm ve onları Allah'a davet ettim. Sonra da müslüman olanlarla birlikte Hayber'de olan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Medine'ye yetmiş veya seksen ev olarak yerleştik. Sonra Hayber'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittik. O da diğer Müslümanlarla birlikte bize de ganimetten pay verdi.

İbn Yesâr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince ve Araplar dinden çıkınca Tufeyl, Müslümanlarla birlikte onların üzerine gitti. Tuleyha'nın işini bitirdikten sonra Müslümanlarla birlikte Yemâme'ye gitti. Yanında oğlu Amr b. Tufeyl de bulunmaktaydı. Tufeyl arkadaşlarına: "Ben bir rüya gördüm. Rüyamı bana yorumlayın. Ben rüyamda, başımın tıraş edildiğini ve ağzımdan bir kuş çıktığını gördüm. Sonra bir kadınla karşılaştım ve bu kadın beni fercine soktu. Oğlumun da durmadan beni oradan çıkarmak istediğini gördüm. Sonra da benden ayrılıp kaybolduğunu gördüm" dedi. Arkadaşları: "Hayırlı bir şey görmüşsündür" deyince, Tufeyl: "Vallahi ben, bu rüyayı tevil ettim" dedi. Arkadaşları: "Nasıl tevil ettin?" diye sorunca: "Başımın tıraş edilmesi (bedenimden) kopup düşmesi demektir. Ağzımdan çıkan kuş ise ruhumdur. Beni fercine sokan kadın ise yeryüzüdür. Bu da yerde bir çukurun açılması ve benim o çukura gömülüp kaybolmam demektir. Oğlumun beni çıkarmaya çalışması ve sonra da görünmez olması, benim şehid olmam gibi kendisinin de şehid olması için gayret göstermesidir" karşılığını verdi.

Sonra Tufeyl, Yemâme'de şehid oldu. Oğlu da ağır bir şekilde yaralandı.

Sonra müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb zamanında Yermuk savaşında şehit oldu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ حَجَّاجٍ الصَّوَّافِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ الطُّفَيْلَ بْنَ عَمْرٍو الدَّوْسِيَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: [يَا رَسُولَ اللهِ!] هَلْ لَكَ فِي حِصْنٍ حَصِينٍ وَمَنَعَةٍ ؟ (قَالَ حِصْنٌ كَانَ لِدَوْسٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ) فَأَبَى ذَاكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ، لِلَّذِي ذَخَرَ اللهُ لِلْأَنْصَارِ، فَلَمَّا هَاجَرَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ هَاجَرَ مَعَهُ الطُّفَيْلُ وَهَاجَرَ مَعَهُ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِهِ فَاجْتَوَوُا الْمَدِينَةَ، فَمَرِضَ فَجَزِعَ، فَأَخَذَ مَشَاقِصَ فَقَطَعَ بِهَا بَرَاجِمَهُ فَشَخَبَتْ يَدَاهُ فَمَاتَ، فَرَآهُ الطُّفَيْلُ فِي مَنَامِهِ، فَرَآهُ فِي هَيْئَةٍ حَسَنَةٍ، وَرَآهُ مُغَطِّيًا يَدَهُ، فَقَالَ لَهُ: مَا لِي أَرَاكَ مُغَطِّيًا يَدَكَ؟ قَالَ: قِيلَ لِي لَنْ نُصْلِحَ مِنْكَ مَا أَفْسَدْتَ، فَقَصَّ الطُّفَيْلُ رُؤْيَاهُ عَلَى رسول الله ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ! وَلِيَدَيْهِ فَاغْفِرْ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَغَيْرِهِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ .

Câbir bildiriyor: Tufeyl b. Amr ed-Devsî, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Sağlam bir kaleye ve muhafızların olduğu yere gitmek ister misin?" dedi. (Cahiliye döneminde Devslilere ait bir kale vardı) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu kabul etmedi, çünkü Allah muhafızlığı Ensâr'a ayırmıştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye hicret edince Tufeyl de kendi kavminden bir kişiyle Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte hicret etti. Fakat Medine'de sıkılmışlardı. Tufeyl ile birlikte olan kişi hastalanınca, sabretmeyip bir ok alarak parmak eklemlerini kesti. Hızlı kan kaybından da öldü. Tufeyl rüyasında onu güzel bir vaziyette olduğu halde gördü. Ancak elini örttüğünü gördü. Kendisine: "Neden elini örtülü olarak görüyorum?" deyince: "Bana: «Senin bozduğun bir uzvunu biz düzeltemeyiz» dediler" karşılığını verdi. Tufeyl rüyasını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allahım! Onun ellerini de bağışla"*** diye dua etti.

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm ve başkası kanalıyla Süleyman b. Harb'dan rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Sâlihî, *es-Siretü'ş-şâmiyye* (6/511).

[2] Müslim, *Îmân* 49 (184).

بَابُ قِصَّةِ مُزَيْنَةَ وَمَسْأَلَتِهِمْ وَظُهُورِ الْبَرَكَةِ فِي التَّمْرِ الَّذِي مِنْهُ أَعْطَاهُمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ

Müzeynelilerin Kıssası ve Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) Yiyecek Olarak Bir Şeyler İstemeleri, Ömer b. el-Hattâb'ın Kendilerine Verdiği Hurmalarda Bereketin Zuhur Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَعْلَجٍ، أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، أَنْبَأَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَنْبَأَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ ذَكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ مُقَرِّنٍ، قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي ثَلَاثِمِائَةِ رَجُلٍ مِنْ مُزَيْنَةَ، فَلَمَّا أَرَدْنَا أن نتصرف، قَالَ: يَا عُمَرُ زَوِّدِ الْقَوْمَ، فَقَالَ: مَا عِنْدِي إِلَّا شَيْءٌ مِنْ تَمْرٍ مَا أَظُنُّهُ يَقَعُ مِنَ الْقَوْمِ مَوْقِعًا، قَالَ: فَانْطَلِقْ فزودهم. قَالَ: فَانْطَلَقَ بِهِمْ عُمَرُ فَأَدْخَلَهُمْ مَنْزِلَهُ، ثُمَّ أَصْعَدَهُمْ إِلَى عُلِّيَّةٍ، فَلَمَّا دَخَلْنَا إِذَا فِيهَا مِثْلُ الْجَمَلِ الْأَوْرَقِ، فَأَخَذَ الْقَوْمُ مِنْهُ حَاجَتَهُمْ، قَالَ النُّعْمَانُ: وَكُنْتُ فِي آخِرِ مَنْ خَرَجَ فَالْتَفَتُّ فَإِذَا فِيهَا مِنَ التَّمْرِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ .

Nu'mân b. Mukarrin der ki: Müzeyne'den üç yüz kişiyle birlikte Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim. Geri dönmek istediğimizde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Azık olarak kavme bir şeyler ver"* buyurdu. Ömer: "Yanımda az bir miktar hurma bulunmaktadır. Ancak onlara yetecek kadar değildir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen git ve onlara azık ver"* buyurdu. Ömer bu kişileri alıp evine götürdü. Sonra ikinci katta bir odaya çıktılarında hurmaların çökmüş boz bir deve gibi yerde yığılmış olduğunu gördüler. Herkes ondan ihtiyacını aldı. Ben odadan çıkan en son kişiydim. Geri dönüp baktığımda hurma yığını olduğu gibi durmaktaydı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصفار، حدثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو الْأَشْعَثِيُّ- أَبُو عُثْمَانَ-، حَدَّثَنَا عَبْثَرٌ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ النُّعْمَانِ، قَالَ: قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي أَرْبَعِمِائَةٍ مِنْ مُزَيْنَةَ وَجُهَيْنَةَ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ، فَقُلْنَا: مَا مَعَنَا مِنْ زَادٍ نَتَزَوَّدُهُ، فَقَالَ: يَا عُمَرُ زَوِّدْهُمْ، فَقَالَ: مَا عِنْدِي إِلَّا فَضْلَةٌ مِنْ تَمْرٍ لَا تُغْنِي عَيْشَتَنَا، فَانْطَلَقَ بِنَا عُمَرُ ﷺ إِلَى عليّة له لِيَفْتَحَهَا، فَإِذَا فِيهَا مِثْلُ الْبَكْرِ الْأَوْرَقِ مِنْ تَمْرٍ، فقال: هلمّوا فتزوّدا مِنْ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/445).

هَذَا التَّمْرِ، فَتَزَوَّدْنَا، فَكُنْتُ مِنْ آخِرِهِمْ فَنَظَرْتُ وما أفقد موضع تَمْرَةٍ مِنْ مَكَانِهَا، وَقَدْ تَزَوَّدْنَا مِنْهُ أَرْبَعمِائَةٍ.

تَابَعَهُ زَائِدَةُ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ .

Nu'mân der ki: Bir durumundan dolayı Müzeyne'den ve Cuheyne'den olmak üzere dört yüz kişi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldik. Kendisine: "Yanımızda azık olarak alabileceğimiz bir şey yoktur" dediğimizde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Onlara azık ver"* buyurdu. Ömer: "Yanımda kalan hurma bize bile yetmeyecek kadar azdır" dedi. Sonra Ömer bizi alıp evine götürdü ve ikinci katta bir odaya çıkıp kapısını açtı. Odada hurmalar çökmüş genç bir deve gibi yerde yığılmıştı. Sonra da: "Gelin bu hurmalardan ihtiyacınızı alın" dedi. Biz de ondan ihtiyacımız kadarını aldık. Ben odadan çıkan en son kişiydim. Geri dönüp baktığımda dört yüz kişi ondan almış olduğu halde hurmalar hiç eksilmemiş gibiydi.

Zâide bunu "Husayn — Sâlim b. Ebi'l-Ca'd" kanalıyla rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، قَالَ: قَالَ لَنَا النُّعْمَانُ بْنُ مُقَرِّنٍ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي أَرْبَعِمِائَةٍ مِنْ مُزَيْنَةَ فَأَمَرَنَا بِأَمْرِهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ! زَوِّدْهُمْ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا عِنْدِي مَا أُزَوِّدُهُمْ، قَالَ: زَوِّدْهُمْ فَفَتَحَ لَنَا عُلِّيَّةً فِيهَا قَدْرٌ مِنْ تَمْرٍ مِثْلُ الْجَمَلِ الْبَارِكِ، فَتَزَوَّدْنَا مِنْهَا أَرْبَعِمِائَةِ رَاكِبٍ، قَالَ: فَكُنْتُ فِي آخِرِ مَنْ خَرَجَ فَالْتَفَتُّ إِلَيْهَا فَمَا فَقَدْتُ مِنْهَا مَوْضِعَ تَمْرَةٍ.

Nu'mân b. Mukarrin der ki: Müzeyne'den dört yüz kişiyle birlikte Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize gereken şeyleri söyledikten sonra: *"Ey Ömer! Onlara azık ver"* buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlara azık olarak verebileceğim yeterli bir şey yoktur" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Onlara azık ver"* buyurdu. Bunun üzerine Ömer (bizi götürüp kendisine ait bir) odanın kapısı açınca çökmüş bir deve gibi hurmaların yerde yığılmış olduğunu gördük. Herkes

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/445).

ondan ihtiyacı olan hurmayı aldı. Ben dışarı en son çıkan kişiydim. Dört yüz kişi ondan almış olduğu halde hurmaların hiç eksilmediğini gördüm.

وأخبرنا عليُّ بْنُ مُحمَّدِ بْن عبْد الله بْن بِشْران، أنبأنا أبُو جعْفرٍ مُحمَّدُ بْنُ عمْرو الرَّزازِيُّ، حدَّثنا عبّاسُ بْنُ مُحمَّدٍ، حدَّثنا يعْلى بْنُ عُبيْدٍ، حدثنا إسماعيل ابْنُ أبي خالدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعِيدٍ الْمُزَنِيِّ، قال: أتى رَسُولَ اللهِ ﷺ أرْبَعُون رَجُلًا أوْ أرْبَعْمِائَةٍ تَسْألُهُ الطَّعَامَ، فَقَالَ لِعُمَرَ: اذْهَبْ فَأعْطِهِمْ، فقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! مَا هِيَ إلَّا آصُعٌ مِنْ تَمْرٍ مَا أرَى يُقَيِّظْنَ بَنِيَّ، قَالَ: اذْهَبْ فَأعْطِهِمْ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ سَمِعٌ وَطَاعَةٌ، قَالَ: فَأخْرَجَ عُمَرُ الْمِفْتَاحَ مِنْ حُجْزَتِهِ فَفَتَحَ، فَإذَا شِبْهُ الْفَصِيلِ الرَّابِضِ مِنْ تَمْرٍ، قَالَ: خُذُوا، فَأخَذَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنَّا مَا أحَبَّ، ثُمَّ الْتَفَتُّ وَكُنْتُ مِنْ آخِرِ الْقَوْمِ وَكَأنَّا لَمْ نَرْزَأْهُ تَمْرَةً.

قُلْتُ: قَالَ أبُو عُبَيْدٍ وَقَوْلُهُ مَا أرَى يُقَيِّظْنَ بَنِيَّ يَعْنِي أنَّهُ لَا يَكْفِيهِمْ لِقَيْظِهِمْ وَالْقَيْظُ هُوَ حَرَارَةُ الصَّيْفِ.

Kays b. Saîd el-Müzenî der ki: Kırk adam veya dört yüz adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip yiyecek bir şeyler istediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer'e: *"Git ve onlara (yiyecek) ver"* buyurunca, Ömer. "Ey Allah'ın Resûlü! Bende ancak bana ve çocuklara dört ay yetecek kadar yiyecek var" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Git ve onlara ver"* buyurdu. Bunun üzerine Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! İşittim ve itaat ettim" dedi. (Bizi bir odasına çıkardı ve) anahtarı çıkarıp kapıyı açtı. Bir de baktık ki ne görelim; yerde (çökmüş) deve yavrusu kadar bir hurma yığını bulunmakta. Ömer: "Haydi alın!" dedi ve bizden her kişi istediği kadar aldı. Ben dışarı en son çıkan kişiydim. Baktığımda sanki yığından bir hurma bile eksilmemişti.

Ebû Ubeyd der ki: "Metinde geçen *kayz* ifadesi yaz mevsimi mânâsındadır."

بَابُ قُدُومِ فَرْوَةَ بْنِ مُسَيْكٍ الْمُرَادِيِّ وَعَمْرِو بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، وَقُدُومِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ فِي وَفْدِ كِنْدَةَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

Ferve b. Museyk el-Murâdî ve Amr b. Ma'dî Kerib'in, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) Gelmesi; Eş'as b. Kays'ın da Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) Kinde Heyeti İle Birlikte Gelmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَرْوَةُ بْنُ مُسَيْكٍ الْمُرَادِيُّ مُفَارِقًا لِمُلُوكِ كِنْدَةَ مُبَاعِدًا لَهُمْ، وَقَدْ كَانَ قُبَيْلَ الْإِسْلَامِ بَيْنَ هَمْدَانَ وَمُرَادٍ وَقْعَةٌ أَصَابَتْ فِيهَا هَمْدَانُ مِنْ مُرَادٍ حَتَّى أَثْخَنُوهُمْ فِي يَوْمٍ يُقَالُ لَهُ يَوْمُ «الرَّدْمِ» ، فَلَمَّا تَوَجَّهَ فَرْوَةُ بْنُ مُسَيْكٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ شعرا:

لَمَّا رَأَيْتُ مُلُوكَ كِنْدَةَ أَعْرَضَتْ ... كَالرِّجْلِ خَانَ الرِّجْلَ عِرْقُ نَسَائِهَا

يَمَّمْتُ رَاحِلَتِي أَؤُمُّ مُحَمَّدًا ... أَرْجُو فَوَاضِلَهَا وَحُسْنَ ثَرَائِهَا

فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ لَهُ فِيمَا بَلَغَنِي: يَا فَرْوَةُ هَلْ سَاءَكَ مَا أَصَابَ قَوْمَكَ يَوْمَ الرَّدْمِ؟ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! وَمَنْ ذَا يُصِيبُ قَوْمَهُ ما أصاب قَوْمِي يَوْمَ الرَّدْمِ، لَا يَسُوءُهُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَمَا إِنَّ ذَلِكَ لَمْ يَزِدْ قَوْمَكَ فِي الْإِسْلَامِ إِلَّا خَيْرًا. وَاسْتَعْمَلَهُ رسول الله ﷺ عَلَى مُرَادٍ وَزُبَيْدٍ وَمَذْحِجٍ كُلِّهَا، وَبَعَثَ معه خالد ابْنَ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ عَلَى الصَّدَقَةِ، وَكَانَ مَعَهُ فِي بِلَادِهِ حَتَّى تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

قَالَ وَقَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ عَمْرُو بْنُ مَعْدِي كَرِبَ فِي نَاسٍ مِنْ بَنِي زُبَيْدٍ فَأَسْلَمَ فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ارْتَدَّ عَمْرٌو. قُلْتُ: يَعْنِي فِيمَنِ ارْتَدَّ مِنْ أَهْلِ الرِّدَّةِ، ثُمَّ عَادَ إِلَى الْإِسْلَامِ.

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ : وَقَدْ قِيلَ إِنَّ عَمْرًا لَمْ يَأْتِ النَّبِيَّ ﷺ وقد قال:

إنني بالنبي موقنة نفسي ... وَإِنْ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ عِيَانَا

سَيِّدَ الْعَالَمِينَ طُرًّا وَأَدْنَا ... هُمْ إِلَى اللهِ حِينَ بَانَ مَكَانَا

جَاءَنَا بِالنَّامُوسِ مِنْ لَدْنِ اللهِ ... وَكَانَ الْأَمِينُ فِيهِ الْمُعَانَا

حُكْمُهُ بَعْدُ حِكْمَةٌ وَضِيَاءٌ ... قَدْ هُدِينَا بِنُورِهَا مِنْ عَمَانَا

وَرَكِبْنَا السَّبِيلَ حِينَ رَكِبْنَاهُ ... جَدِيدًا بِكُرْهِنَا وَرِضَانَا

وَعَبَدَ الْإِلَهَ حَقًّا وَكُنَّا ... لِلْجَهَالَاتِ نَعْبُدُ الْأَوْثَانَا

وَائْتَلَفْنَا بِهِ وَكُنَّا عَدُوًّا ... وَرَجَعْنَا بِهِ مَعًا إِخْوَانَا

فَعَلَيْهِ السلام واللم مِنَّا ... حَيْثُ كُنَّا مِنَ الْبِلَادِ وَكَانَا

إِنْ نَكُنْ لَمْ نَرَ النَّبِيَّ فَإِنَّا ... قَدْ تَبِعْنَا سَبِيلَهُ إِيمَانَا

فِي أَبْيَاتٍ أُخَرَ ذَكَرَهَا.

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ وَقَدِمَ الْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ فِي وَفْدِ كِنْدَةَ.

İbn İshâk der ki: Ferve b. Museyk el-Murâdî, Kinde krallarından ve onlara bağlılıktan yüz çevirerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. İslam'dan önce kavmi olan Murâd kabilesi ile Hemdânlılar arasında bir olay meydana gelmişti ki o hâdisede Hemdânlılar onun kabilesini vurmuş ve büyük bir zarara uğratmıştı. O savaşa Redm savaşı denilmekteydi. Ferve b. Museyk, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) doğru yola çıkınca şu şiiri okudu:

" Uyluktaki damarın bulunduğu ayağa hainlik etmesi gibi

Kinde krallarının yüz çevirdiğini gördüm ve çıkıp geldim

Zenginliğini ve servetinin güzelliklerini ümid ederek

Muhammed'e katılmak üzere bineğime binip geldim."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardığında, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey Ferve! Redm gününde kavminin başına gelen şey seni üzdü mü?"* buyurunca, Ferve: "Ey Allah'ın Resûlü! Redm gününde benim kavmimin başına gelen şeyin bir benzeri, herhangi bir kimsenin başına gelse bu onu üzmez mi?" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Fakat bu olay kavminin İslam'a girmesi konusunda hayırlı olmuştur"* buyurdu.

Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu Murâd, Zübeyd ve Mezhic kabilelerinin bütününe vali olarak tayin etti. Onunla birlikte Hâlid b. Saîd b. el-Âs'ı zekât memuru olarak gönderdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatına

kadar o memlekette yanında kaldı. Amr b. Ma'di Kerib, Zübeyd kabilesinden bazı kişilerle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek müslüman oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince de Amr dininden geri döndü. Yani Amr dininden dönenlerden idi ve sonra tekrar müslüman oldu.

İbn İshâk der ki: Söylenene göre Amr, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelmemiştir.[1] Hatta şu şiiri okumuştur:

"Peygambere bütün kalbimle inandım

Her ne kadar onu görmemiş olsam da

O, âlemlerin önde geleni ve efendisidir

O, Allah'a en yakın olan kimsedir

O, bize Allah katından vahiy getirendir

O, vahyin manaları hususunda emindir

O, hikmetten sonra hikmet ve ışık getirendir

O, bu ışıkla bizi körlükten kurtarıp doğru yola iletendir

Onun hidayet kervanına katıldık

İster istemez doğru yola koyulduk

Gerçek ilaha ibadet edip kul olduk

Cahiliye'de ise putlara tapıyorduk

Daha önce düşman iken onunla ülfet bulduk

Sayesinde artık biz düşmanla kardeş olduk

Bizden ona selam olsun

Bizim memleketimizden ona selam olsun

Her ne kadar Peygamber'i görmemiş olsak ta

Biz onun yoluna uyduk ve kendisine iman ettik."

Amr başka beyitler de zikretmiştir.

İbn İshâk der ki: Eş'as b. Kays, Kinde heyeti ile birlikte Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi.

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/193) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (5/72).

حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، قَالَ: قَدِمَ الأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي ثَمَانِينَ أَوْ سِتِّينَ رَاكِبًا مِنْ كِنْدَةَ، فَدَخَلُوا عَلَيْهِ جَمِيعُهُمْ مَسْجِدَهُ قَدْ رَجَّلُوا جُمَمَهُمْ . وَتَكَحَّلُوا وَلَبِسُوا جُبَابَ الْحِبَرَاتِ مُكَفَّفَةً بِالْحَرِيرِ فَلَمَّا دَخَلُوا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَوَلَمْ تُسْلِمُوا؟ قَالُوا: بَلَى، قَالَ: فَمَا بَالُ هَذَا الحديد فِي أَعْنَاقِكُمْ، فَشَقُّوهُ، وَنَزَعُوهُ، وَأَلْقَوْهُ، ثُمَّ قَالَ الأَشْعَثُ: يَا رَسُولَ اللهِ نَحْنُ بَنُو آكِلِ الْمُرَارِ [وَأَنْتَ ابْنُ آكِلِ الْمُرَارِ] [قَالَ] : فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: نَاسِبُوا بِهَذَا النَّسَبِ ابْنَ رَبِيعَةَ بن الحارث، وَالْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، كَانَا تَاجِرَيْنِ وَكَانَا إِذَا سَارَا بِأَرْضِ الْعَرَبِ سُئِلَا: مِنْ أَيْنَ أَنْتُمَا؟ قَالَا: نَحْنُ بَنُو آكِلِ الْمُرَارِ يَتَعَزَّزُونَ بِذَلِكَ فِي الْعَرَبِ وَيَدْفَعُونَ بِهِ عَنْ أَنْفُسِهِمْ لِأَنَّ بَنِي آكِلِ الْمُرَارِ مِنْ كِنْدَةَ كَانُوا مُلُوكًا نَحْنُ بَنُو النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ لَا نَقْفُو أُمَّنَا وَلَا نَنْتَفِي مِنْ أَبِينَا .

Zührî bana şöyle anlattı: Eş'as b. Kays seksen veya altmış atlı ile Kinde'den Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve hepsi birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına Mescid'e girdiler. Hepsi de saçlarını taramış ve gözlerine sürme çekmişlerdi. Üzerlerinde etrafı ipekle işlenmiş Yemen kumaşından giysiler vardı. Yanına girdikleri zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz Müslüman olmadınız mı?"* buyurdu. Onlar da: "Evet" cevabını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman boyunlarınızda bulunan bu ipek te nedir?"* buyurdu. Bunun üzerine onlar giysilerindeki ipek işlemeli yeri söküp attılar.

Sonra Eş'as: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz Âkilu'l-Murâr oğullarıyız. Sen de Âkilu'l-Murâr'ın oğlusun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü ve: *"İbn Rabîa b. el-Hâris ve Abbâs b. Abdilmuttalib kendilerini bu soya nispet ettiler"* buyurdu. Bu iki şahıs tüccar idi. Arap beldelerinden geçerlerken kendilerine: "Siz kimlerdensiniz?" diye sorulunca: "Biz Âkilu'l-Murâr oğullarındanız" derlerdi. Böylelikle Araplara güçlü görünerek kendilerini emniyete alırlardı. Çünkü Âkilu'l-Murâr oğulları, Kinde kralları idiler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biz Nadr b. Kinâne oğullarıyız. Biz annemize nispet edilmeyiz, babamızın nesebini de inkâr etmeyiz"* buyurdu.[1]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/196) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (5/72).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، أَنبَأَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَرْبٍ، وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَقِيلِ بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ هَيْصَمٍ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ الله ﷺ وَفْدُ كِنْدَةَ وَلَا يَرَوْنَ إِلَّا أَنِّي أَفْضَلُهُمْ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ ألمستم مِنَّا؟ قَالَ: لَا نَحْنُ بَنُو النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ لا نقفوا وَلَا نَنْتَفِي مِنْ أَبِينَا، وَقَالَ الْآخَرُ لَا نَنْتَفِي مِنْ أَبِينَا، فَكَانَ الْأَشْعَثُ يَقُولُ: لَا أُوتَى بِرَجُلٍ نَفَى رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ مِنَ النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ إِلَّا جَلَدْتُهُ الْحَدَّ.

Eş'as b. Kays der ki: Kinde heyeti olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldik. İçlerinde beni en üstünleri olarak görüyorlardı ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Siz, bizden değil misiniz?" dedim. O da: *"Hayır, biz Nadr b. Kinâne oğullarıyız. Biz annemize nispet edilmeyiz, babamızın nesebini de inkâr etmeyiz"* buyurdu. Başka biri de: "Biz babamızın nesebini de inkâr etmeyiz" dedi. Bu sebeple Eş'as: "Nadr b. Kinâne soyundan bir Kureyşli'nin böyle olmadığını (Âkilu'l-Murâr oğullarından olduğunu) söylediğini görürsem kesinlikle ona kırbaç cezasını uygularım" derdi.

بَابُ قُدُومِ صُرَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي وَفْدٍ مِنَ الْأَسْدِ وَإِسْلَامِهِ وَرُجُوعِهِ إِلَى جُرَشَ وَقُدُومِ رَجُلَيْنِ مِنْ جُرَشَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَإِخْبَارِهِ إِيَّاهُمَا بِإِصَابَةِ صُرَدَ قَوْمَهُمَا فِي السَّاعَةِ الَّتِي أَصَابَهُمْ فِيهَا، ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Surad b. Abdillah'ın Esed Heyetiyle Birlikte Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi, Müslüman Olması, Cureş'e Geri Dönmesi, Cureş'ten İki Adamın Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi, Surad b. Abdillah'ın Kavimlerini Vurduğu Saatte Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Bunu Kendilerine Haber Vermesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: وقَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ صُرَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَزْدِيُّ [فَأَسْلَمَ وَحَسُنَ إِسْلَامُهُ فِي وَفْدٍ مِنَ الْأَزْدِ] ، فَأَمَّرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى مَنِ أَسْلَمَ مِنْ قَوْمِهِ، وَأَمَرَهُ أَنْ يُجَاهِدَ بِمَنْ أَسْلَمَ مَنْ كَانَ يَلِيهِ مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ مِنْ قَبَائِلِ الْيَمَنِ، فَخَرَجَ صُرَدُ بْنُ عَبْدِ

اللهِ يَسِيرُ بِأَمْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى نَزَلَ بِجُرَشَ وَهِيَ يَوْمَئِذٍ مَدِينَةٌ مُغْلَقَةٌ وَبِهَا قَبَائِلُ مِنْ قَبَائِلِ الْيَمَنِ، وَقَدْ ضَوَتْ إِلَيْهِمْ خَثْعَمُ فَدَخَلُوهَا مَعَهُمْ حِينَ سَمِعُوا بِمَسِيرِ الْمُسْلِمِينَ إِلَيْهِمْ، فَحَاصَرُوهُمْ فِيهَا قَرِيبًا مِنْ شَهْرٍ، وَامْتَنَعُوا مِنْهُ فِيهَا، ثُمَّ رَجَعَ عَنْهُمْ قَافِلًا حَتَّى إِذَا كَانَ فِي جَبَلٍ لَهُمْ يُقَالُ لَهُ كَشَرٌ ظَنَّ أهل جُرَشَ أَنَّهُ إِنَّمَا وَلَّى عَنْهُمْ مُنْهَزِمًا، فَخَرَجُوا فِي طَلَبِهِ حَتَّى إِذَا أَدْرَكُوهُ عَطَفَ عَلَيْهِمْ فَقَاتَلَهُمْ قِتَالًا شَدِيدًا، وَقَدْ كَانَ أَهْلُ جُرَشَ بَعَثُوا مِنْهُمْ رَجُلَيْنِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ يَرْتَادَانِ وَيَنْظُرَانِ، فَبَيْنَمَا هُمَا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَشِيَّةً بَعْدَ الْفِطْرِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: بِأَيِّ بِلَادِ شَكَرٌ؟ فَقَالَ الْجُرَشِيَّانِ: يَا رَسُولَ اللهِ بِبِلَادِنَا جَبَلٌ يُقَالُ لَهُ كَشَرٌ، وَكَذَلِكَ يُسَمِّيهِ أَهْلُ جُرَشَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَيْسَ بِكَشَرٍ، وَلَكِنْ شَكَرٌ، قَالَ: فَمَا لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: «إِنَّ بُدْنَ اللهِ لَتُنْحَرُ عِنْدَهُ الْآنَ» ، فَجَلَسَ الرَّجُلَانِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، وَإِلَى عُثْمَانَ، فَقَالَا لَهُمَا: وَيْحَكُمَا أن رسول الله ﷺ لَيَنْعِي لَكُمَا قَوْمَكُمَا، فَقُومَا فَسَلَاهُ أَنْ يَدْعُوَ اللهَ- عَزَّ وَجَلَّ- فَيَرْفَعَ عَنْ قَوْمِكُمَا، فَقَامَا إِلَيْهِ فَسَأَلَاهُ [ذَلِكَ] فَقَالَ اللهُمَّ ارْفَعْ عَنْهُمْ فَخَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَاجِعِينَ إِلَى قَوْمِهِمَا، فوجدا قَوْمَهُمَا أُصِيبُوا يَوْمَ أَصَابَهُمْ صُرَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ فِي الْيَوْمِ الَّذِي قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا قَالَ فِي السَّاعَةِ الَّتِي ذَكَرَ فِيهَا مَا ذَكَرَ، فَخَرَجَ وَفْدُ جُرَشَ حَتَّى قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَسْلَمُوا، وَحَمَى لَهُمْ حِمًى حَوْلَ قَرْيَتِهِمْ عَلَى أَعْلَامٍ مَعْلُومَةٍ لِلْفَرَسِ وَالرَّاحِلَةِ وَلِلْمُثِيرَةِ: بقرة الحرث .

İbn İshâk der ki: Surad b. Abdillah el-Ezdî, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek müslüman oldu ve müslümanlığı güzel bir şekilde yaşadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu kavminden müslüman olanların üzerine emîr (vali) olarak tayin etti. Ona müslüman olan kimselerle birlikte Yemen'den kendisine yakın olan yerlerdeki müşriklerle cihad etmesini de emretti. Surad b. Abdillah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emri üzerine yola çıktı ve Cureş'te konakladı. O zamanlar orası kapalı bir şehir idi. Orada Yemen'den bazı kabileler vardı. Müslümanların üzerlerine geldiğini duydukları zaman Has'am kabilesi de Cureşlilere sığınmıştı. Müslümanlar, onları yaklaşık olarak bir ay muhasara altında tuttular. Onlar da bu süre zarfında kendilerini Müslümanlardan korudular. Sonra Müslümanlar bulundukları yeri terk edip geri döndüler ve onlara ait Keşer denilen dağa vardılar. Cureş halkı Müslümanların kaçtıklarını düşünerek geri döndüklerini zannettiler ve peşlerine düştüler. Onlara yetiştikleri zaman da Müslümanlar üzerlerine saldırdılar ve onlarla

şiddetli bir şekilde savaştılar.

Cureş halkı, kendilerinden iki adamı Medine'ye, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) göndermişlerdi. Gezip dolaşarak etrafa bakınıyorlardı. Bir ara ikindi namazından sonra akşama doğru Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulundukları bir sırada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şeker, Allah'ın beldelerinin hangisidir?"* diye sordu. Bunun üzerine bu iki kişi: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim beldemizde bir dağ vardır ve ona Keşer denilir. Cureş halkı ona öyle demektedir" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Keşer değil, Şeker'dir"* buyurdu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Orada ne vardır?" diye sorunca: *"Şu anda onun yanında Allah'ın develeri kesilmektedir"* buyurdu. Bunun üzerine Cureşli bu iki adam, Ebû Bekir ve Osmân'ın yanında oturdular. Onlar da kendilerine: "Yazık size! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) size kavminizin öldürüldüğünü haber vermektedir. Kalkıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidin ve kavminizi bu ölümden kurtarması için ondan Allah'a dua etmesini isteyin" dediler. Bunun üzerine bu ikisi kalkıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek böyle bir istekte bulununca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! (Bu ölümü) onların üzerinden kaldır"* diye dua etti. Sonra bu iki kişi kavimlerine dönmek üzere Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından ayrıldılar.

Geldiklerinde kavimlerinin, Surad b. Abdillah'ın onlara vurduğu günde isabet aldıklarını gördüler. Bu da başlarına Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiği aynı gün ve saatte gelmişti. Bunun üzerine Cureş heyeti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip müslüman oldular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların atları, binekleri ve sığırları için kasabalarının çevresindeki yerleri onlara koruluk olarak verdi.[1]

بَابُ قُدُومِ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ

Dimâm b. Sa'lebe'nin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/197).

ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: بَعَثَ بَنُو سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ: ضِمَامَ بْنَ ثَعْلَبَةَ وَافِدًا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَدِمَ فَأَنَاخَ بَعِيرَهُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ فَعَقَلَهُ، ثُمَّ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ جَالِسٌ فِي أَصْحَابِهِ فَقَالَ: أَيُّكُمُ ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ: مُحَمَّدٌ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، فَقَالَ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! إِنِّي سَائِلُكَ وَمُغْلِظٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ، فَلَا تَجِدَنَّ فِي نَفْسِكَ. فَقَالَ: لَا أَجِدُ فِي نَفْسِي، فَسَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ، فَقَالَ: أَنْشُدُكَ إِلَهَكَ وَإِلَهَ مَنْ كَانَ قَبْلَكَ، وَإِلَهَ مَنْ هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكَ، آللَّهُ بَعَثَكَ إِلَيْنَا رَسُولًا؟ فَقَالَ: اللهُمَّ نَعَمْ، قَالَ: فَأَنْشُدُكَ اللهَ وَإِلَهَ مَنْ كَانَ قَبْلَكَ وَإِلَهَ مَنْ هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكَ آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَعْبُدَهُ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَأَنْ تَخْلَعَ هَذِهِ الْأَنْدَادَ الَّتِي كَانَ آبَاؤُنَا يَعْبُدُونَ؟ فقال رسول الله ﷺ: «اللهُمَّ نَعَمْ» ، ثُمَّ جَعَلَ يَذْكُرُ فَرَائِضَ الْإِسْلَامِ فَرِيضَةً فَرِيضَةً [الصَّلَاةَ وَالصِّيَامَ وَالزَّكَاةَ وَالْحَجَّ وَفَرَائِضَ الْإِسْلَامِ] ، كُلَّهَا يَنْشُدُهُ عِنْدَ كُلِّ فَرِيضَةٍ كَمَا يَنْشُدُهُ فِي الَّتِي كَانَ قَبْلَهَا حَتَّى إِذَا فَرَغَ، قَالَ: فَإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَسَأُؤَدِّي هَذِهِ الفرائض وأجتنب ما نهيني عَنْهُ لَا أَزِيدُ وَلَا أَنْقِصُ، ثُمَّ انْصَرَفَ رَاجِعًا إِلَى بَعِيرِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ وَلَّى: إِنْ يَصْدُقْ ذُو الْعَقِيصَتَيْنِ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ،

وَكَانَ ضِمَامٌ رَجُلًا جَلْدًا أَشْعَرَ ذَا غَدِيرَتَيْنِ، ثُمَّ أَتَى بَعِيرَهُ فَأَطْلَقَ عِقَالَهُ، ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى قَدِمَ عَلَى قَوْمِهِ، فَاجْتَمَعُوا إِلَيْهِ فَكَانَ أَوَّلُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ قَالَ بِئْسَتِ اللَّاتُ وَالْعُزَّى، فَقَالُوا: مَهْ يَا ضِمَامُ اتَّقِ الْجُذَامَ وَالْبَرَصَ وَالْجُنُونَ، فَقَالَ: وَيْلَكَ إِنَّهُمَا وَاللهِ لَا تَضُرَّانِ وَلَا تَنْفَعَانِ، إِنَّ اللهَ قَدْ بَعَثَ رَسُولًا وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ كِتَابًا اسْتَنْقَذَكُمْ بِهِ مِمَّا كُنْتُمْ فِيهِ، وإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ مِنْ عِنْدِهِ بِمَا أَمَرَكُمْ بِهِ وَنَهَاكُمْ عنه، فو الله مَا أَمْسَى فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ فِي حَاضِرِهِ رَجُلٌ وَلَا امْرَأَةٌ إِلَّا مُسْلِمٌ .

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَمَا سَمِعْنَا بِوَافِدِ قَوْمٍ أَفْضَلَ مِنْ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ.

قُلْتُ وَقَدْ رَوَى أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قِصَّةَ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ تَزِيدُ وَتَنْقُصُ ومن ذلك الوجه أَخْرَجَهَا الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ .

Abdullah b. Abbâs anlatıyor: Sa'd b. Bekr oğulları, Dımâm b. Sa'lebe'yi temsilcileri olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiler. Dımâm gelip

devesini Mescid'in kapısında çöktürdü, orada bağladı ve Mescid'e girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının arasında oturuyordu. Dimâm: "Abdulmuttalib'in torunu hanginiz?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Abdulmuttalib'in torunu benim"*** karşılığını verdi. Dimâm: "Muhammed sen misin?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet!"*** karşılığını verdi. Dimâm: "Ey Abdulmuttalib'in torunu! Sana bazı sorular soracağım. Ancak kaba olabilirim, şimdiden bana gücenme" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Gücenmem, istediğini sorabilirsin"*** karşılığını verdi.

Dimâm: "Senin, senden öncekilerin ve senden sonra geleceklerin ilahı olan Allah aşkına söyle! Seni bize elçi olarak Allah mı gönderdi?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah şahid olsun ki evet, kendisi gönderdi"*** karşılığını verdi. Dimâm: "Senin, senden öncekilerin ve senden sonra geleceklerin ilahı olan Allah aşkına söyle! Sadece Allah'a ibadet etmemizi, hiçbir şeyi ona ortak koşmamamızı, atalarımızın Allah'tan gayrı ibadet ettikleri putlardan uzak durmamızı sana Allah mı emretti?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah şahid olsun ki evet, kendisi emretti"*** karşılığını verdi.

Sonrasında Dimâm namaz, zekât, oruç, hac ve İslam şeriatındaki diğer farzları tek tek zikredip sordu. Her birini öncekiler gibi Allah adına sordu. Sorularını bitirince de: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim. Söylediğin farzları yerine getirecek, yasaklanan şeylerden de uzak duracağım. Ama bunlardan hiçbirini ne eksik, ne de fazla yaparım" dedi. Sonrasında binmek üzere devesine yöneldi. Dimâm devesine yönelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradakilere: ***"Şu iki örgüsü olan adam dediğini yaparsa cennete girer"*** buyurdu. Dimâm sert mizaçlı biriydi ve saçlarında iki örgü vardı.

Dimâm devesine gidip onu çözdü. Binip kabilesine döndü. Kabilesi yanında toplandıklarında ilk dediği şey: "Lât ve Uzzâ'ya yazıklar olsun!" oldu. Kabilesi: "Ey Dimâm! Ne diyorsun? Alaca hastalığına tutulmaktan, cüzama yakalanmaktan ve delirmekten kork!" diye çıkışınca, Dimâm: "Size de yazıklar olsun! Vallahi onların kimseye ne bir zararı, ne de yararı dokunur. Yüce Allah bir elçi gönderdi. Sizi içinde bulunduğunuz bu durumdan kurtarmak için de ona bir Kitab indirdi. Allah'tan başka ilah olmadığına, tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim. Yanında sizler için emirler ve yasaklar ile geldim" dedi. O gün akşam

olduğunda ise kabilesinden müslüman olmayan tek bir erkek ve kadın kalmamıştı.[1]

İbn Abbâs der ki: "Bundan dolayı gelen kabile temsilcileri arasında Dimâm b. Sa'lebe'den daha hayırlısını duymuş değiliz."

Enes b. Mâlik, Dimâm b. Sa'lebe'nin kıssasını buna yakın bir şekilde rivayet etmiştir.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde bu kanalla rivayet etmişlerdir.[2]

بَابُ قُدُومِ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ الْقُشَيْرِيِّ وَدُخُولِهِ عَلَى النبي ﷺ، وَإِجَابَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ دُعَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى أَلْجَأَهُ إِلَى الْقُدُومِ عَلَيْهِ

Muâviye b. Hayde el-Kuşeyrî'nin Gelip Allah Resûlü'nün (ﷺ) Yanına Girmesi ve Yüce Allah'ın, Resûlullah'ın (ﷺ) Duasını Kabul Buyurarak Muâviye b. Hayde'yi Yanına Getirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَزِينٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، لَفْظًا عَنْ دَاوُدَ الْوَرَّاقِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ معاوية ابن حَيْدَةَ الْقُشَيْرِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَلَمَّا دُفِعْتُ إِلَيْهِ، قَالَ: أَمَا إِنِّي سَأَلْتُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُعِينَنِي عَلَيْكُمْ بِالسَّنَةِ تُحْفِيكُمْ وَبِالرُّعْبِ أَنْ يَجْعَلَهُ فِي قُلُوبِكُمْ، قَالَ: فَقَالَ بِيَدَيْهِ جَمِيعًا، أَمَا إِنِّي قد خلقت هذا وهكذا ألّا أومن بِكَ وَلَا أَتَّبِعَكَ فَمَا زَالَتِ السَّنَةُ تُحْفِينِي، وَمَا زَالَ الرُّعْبُ يُجْعَلُ فِي قَلْبِي حَتَّى قُمْتُ بَيْنَ يَدَيْكَ، أَفَبِاللهِ الَّذِي أَرْسَلَكَ، أَهُوَ أَرْسَلَكَ بِمَا تَقُولُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: وَهُوَ أَمَرَكَ بِمَا تَأْمُرُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَمَا تَقُولُ فِي نِسَائِنَا، قَالَ: هُنَّ «حَرْثٌ لَكُمْ فأتوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ» ، وَأَطْعِمُوهُمْ مما تأكلوا واكسوهم مما تلبسوا، ولا تَضْرِبُوهُمْ وَلَا تُقَبِّحُوهُمْ، قَالَ: أَفَيَنْظُرُ أَحَدُنَا إِلَى عَوْرَةِ أَخِيهِ إِذَا اجْتَمَعَا؟ قَالَ: لَا قَالَ: فَإِذَا تَفَرَّقَا، قَالَ: فَضَمَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِحْدَى فَخِذَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/184-186) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (5/60).

[2] Buhârî, *îmân* (1/32) ve Müslim, *beyânu's-salavât* (1/166).

ثُمَّ قَالَ: اللهُ أَحَقُّ أَنْ تَسْتَحْيُوا، قَالَ: وَسَمِعَهُ يَقُولُ: يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِمُ الْفِدَامُ فَأَوَّلُ مَا يَنْطِقُ مِنَ الْإِنْسَانِ كفه وفخذه .

Muâviye b. Hayde el-Kuşeyrî anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip huzuruna çıkarıldığımda: *"Yüce Allah'tan, size karşı kıtlık ve kalbinize salacağı korkuyla bana yardım etmesini istedim"* buyurdu. Ben de her iki elimin parmaklarını göstererek: "Ben de sana iman etmeyeceğime ve peşinden gitmeyeceğine dair şu kadar yemin etmiştim. Ancak şu an huzurunda durana kadar kıtlıktan dolayı sıkıntıdayım ve korku kalbime işliyor" dedim ve: "Seni gönderen Allah adına söyle! Dediklerin şeylerle seni Allah mı gönderdi?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet!"* karşılığını verdi. Ona: "Bize emrettiğin şeyleri sana Allah mı emretti?" diye sorduğumda: *"Evet!"* karşılığını verdi.

Ona: "Kadınlarımız konusunda ne diyorsun?" diye sorduğumda: *"Onlar sizin tarlanızdır. Tarlanıza da dilediğiniz gibi gelin. Onlara yediklerinizden yedirin ve giydiklerinizden giydirin. Onları dövmeyin ve kötülemeyin"* karşılığını verdi. Ona: "Bir arada olduğumuzda kardeşimizin edeb yerine bakabilir miyiz?" diye sorduğumda: *"Hayır!"* karşılığını verdi. "Birbirimizden uzak olduğumuzda bakmamızda bir sakınca var mı?" diye sorduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayaklarını topladı ve: *"En çok Allah'tan hayâ etmeniz gerekir"* buyurdu. Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"İnsanlar kıyamet gününde ağızları bağlı olarak haşredilirler. İnsanda ilk dile gelen şey de elleri ve uyluğu olur"* buyurduğunu işittim.[1]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/3).

بَابُ قُدُومِ طَارِقِ بْنِ عَبْدِ اللهِ وَأَصْحَابِهِ عَلَى النبي ﷺ وَقَوْلِ الْمَرْأَةِ الَّتِي كَانَتْ مَعَهُمْ فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ

Târık b. Abdillah ile Arkadaşlarının Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi ve Kendileriyle Birlikte Olan Kadının Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hakkında Dedikleri

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْجَهْمِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو جَنَابٍ الْكَلْبِيُّ، حَدَّثَنَا جَامِعُ بْنُ شَدَّادٍ الْمُحَارِبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَجُلٌ مِنْ قَوْمِهِ يُقَالُ لَهُ طَارِقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: إِنِّي لَقَائِمٌ بِسُوقِ الْمَجَازِ إِذْ أَقْبَلَ رَجُلٌ عَلَيْهِ جُبَّةٌ لَهُ وَهُوَ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ تُفْلِحُوا، وَرَجُلٌ يَتْبَعُهُ يَرْمِيهِ بِالْحِجَارَةِ، يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّهُ كَذَّابٌ فَلَا تُصَدِّقُوهُ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: هَذَا غُلَامٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللهِ، قَالَ: فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا الَّذِي يَفْعَلُ بِهِ هَذَا؟ قَالَ: هَذَا عَمُّهُ عَبْدُ الْعُزَّى ، قَالَ: فَلَمَّا أَسْلَمَ النَّاسُ وَهَاجَرُوا خَرَجْنَا مِنَ الرَّبَذَةِ نُرِيدُ الْمَدِينَةَ نَمْتَارُ مِنْ تَمْرِهَا، فَلَمَّا دَنَوْنَا من حِيطَانِهَا وَنَخْلِهَا، قُلْنَا: لَوْ نَزَلْنَا فَلَبِسْنَا ثِيَابًا غَيْرَ هَذِهِ إِذَا رَجُلٌ فِي طِمْرَيْنِ لَهُ فَسَلَّمَ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ أَقْبَلَ الْقَوْمُ؟ قُلْنَا مِنَ الرَّبَذَةِ، قَالَ: وَأَيْنَ تُرِيدُونَ قُلْنَا نُرِيدُ هَذِهِ الْمَدِينَةَ، قَالَ: مَا حَاجَتُكُمْ فِيهَا قُلْنَا نَمْتَارُ مِنْ تَمْرِهَا، قَالَ : وَمَعَنَا ظَعِينَةٌ لَنَا وَمَعَهَا جَمَلٌ أَحْمَرُ مَخْطُومٌ، فَقَالَ: أَتَبِيعُونَ جَمَلَكُمْ هَذَا؟ قَالُوا نَعَمْ بِكَذَا وَكَذَا صَاعًا مِنْ تَمْرٍ قَالَ: فَمَا اسْتَوْضَعَنَا مِمَّا قُلْنَا شَيْئًا، فَأَخَذَ بِخِطَامِ الْجَمَلِ فَانْطَلَقَ، فَلَمَّا تَوَارَى عَنْهُ بِحِيطَانِ الْمَدِينَةِ وَنَخْلِهَا، قُلْنَا: مَا صَنَعْنَا وَاللهِ مَا بِعْنَا جَمَلَنَا مِمَّنْ نَعْرِفُ، وَلَا أَخَذْنَا لَهُ ثَمَنًا، قَالَ: تَقُولُ الْمَرْأَةُ الَّتِي مَعَنَا: وَاللهِ لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلًا كَأَنَّ وَجْهَهُ شِقَّةُ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ أَنَا ضَامِنَةٌ لِثَمَنِ جَمَلِكُمْ إِذْ أَقْبَلَ رَجُلٌ، فَقَالَ: أَنَا رَسُولُ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَيْكُمْ، هَذَا تَمْرُكُمْ فَكُلُوا وَاشْبَعُوا وَاكْتَالُوا وَاسْتَوْفُوا، فَأَكَلْنَا حَتَّى شَبِعْنَا، وَاكْتَلْنَا وَاسْتَوْفَيْنَا، ثُمَّ دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ فَدَخَلْنَا الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْطُبُ النَّاسَ، فَأَدْرَكْنَا مِنْ خُطْبَتِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «تَصَدَّقُوا فَإِنَّ الصَّدَقَةَ خَيْرٌ لَكُمْ، الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، أُمَّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتَكَ وَأَخَاكَ وَأَدْنَاكَ أَدْنَاكَ» إِذْ أَقْبَلَ رَجُلٌ فِي نَفَرٍ مِنْ بَنِي يَرْبُوعٍ أَوْ قَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ لَنَا فِي هَؤُلَاءِ دِمَاءٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَقَالَ: «إِنَّا لَا نَجْنِي عَلَى وَلَدٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ» .

Târık b. Abdillah der ki: Ben, Mecâz çarşısında durmuşken üzerinde

kırmızı cübbe olan bir adamın: "Ey insanlar! «Lâ ilâhe illallah» deyin" diyerek dolaştığını gördüm. Arkasından da bir adam giderek ve kendisini taşlayarak: "Ey insanlar! Bu adama inanmayın. Bu yalancı birisidir" diyordu. Oradakilere: "Bu kimdir?" dediğimde: "Bu kişi Hâşim oğullarından Allah'ın elçisi olduğunu söyleyen kişidir" dediler. "Peki, arkasından gidip de onu taşlayan kişi kimdir?" dediğimde: "Amcası Abduluzza'dır" dediler. İnsanlar müslüman olup hicret edince biz de Rebeze'den bir kervanla yola çıktık. Medine'ye gitmek ve oranın hurmasından almak istiyorduk.

Medine'ye yakın bir yere geldiğimizde: "Burada konaklasak ve bu giysilerimizi değiştirsek" dedik. Bu sırada üzerinde iki giysi olan bir adam geldi ve selam verip: "Bu topluluk nereden geliyor?" diye sordu. "Rebeze'den geliyor" dedik. "Nereye gitmek istiyorsunuz?" deyince: "Medine'ye gitmek istiyoruz" karşılığını verdik. "Orada ne yapmak istiyorsunuz?" deyince: "Oranın hurmalarından almak istiyoruz" cevabını verdik. Yanımızda da hevdecinde bulunan bir kadın da vardı. Bir de bağlı olan kırmızı bir deve vardı. Adam: "Bana bu deveyi satar mısınız?" deyince, biz de: "Evet" dedik. Adam: "Kaça?" diye sorunca: "Şu kadar sâ' hurma karşılığında" dedik. Bizim teklifimizden bir şey eksiltmeden kabul etti ve deveyi yularından tutarak çekip götürdü.

Adam Medine duvarları ve hurmalığı arasında kaybolup gidince biz de birbirimize: "Tanımadığımız bir adama bedelini almadan deveyi sattık" dedik. Bunun üzerine yanımızdaki kadın: "(Birbirinizi kınamayın) ben onu, yüzü, Ay'ın on dördü gibi parlayan bir adam olarak gördüm. Devenizin bedelini ben size garanti ederim" dedi. Bu sırada bir adam yanımıza geldi ve: "Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) size gönderdiği elçiyim. Bundan doyana kadar yiyin ve (deve karşılığındaki) hakkınızı ölçerek alın" dedi. Biz de hurmalardan doyana kadar yedik ve deve karşılığında olan hakkımızı ölçerek aldık.

Sonra Medine'ye geldiğimizde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minberde hutbe verdiğini gördük. Hutbede: ***"Sadaka vermeye bakın. Zira sadaka sizin için hayırlı bir şeydir. Veren el, alan elden üstündür. Vermeye de annen, baban, kız kardeşin, erkek kardeşin ve sırasına göre yakınlarından başla"*** buyuruyordu. Yerbû' oğullarından veya Ensâr'dan bir grupla gelen bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan kişiler üzerinde Cahiliye döneminden kalma bir kan davamız vardır" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: ***"Çocuk, babadan ötürü suçlanamaz"*** buyurdu.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنْ طَارِقٍ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ وَقَالَ فِيهِ: قَالَتِ الظَّعِينَةُ: فَلَا تَلَاوَمُوا فَلَقَدْ رَأَيْتُ وَجْهَ رَجُلٍ لَا يَغْدِرُ بِكُمْ مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَشْبَهَ بِالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ مِنْ وَجْهِهِ.

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı: "Hevdecte olan kadın: «Birbirinizi kınamayın, ben size haksızlık etmeyecek bir adam yüzü gördüm. Onun yüzü gibi Ay'ın on dördüne benzeyen (onu gibi parlayan) bir şey görmedim» dedi" lafzıyla rivayet edilmiştir.

بَابُ وَفْدِ نَجْرَانَ وَشَهَادَةِ الْأَسَاقِفَةِ لِنَبِيِّنَا ﷺ بِأَنَّهُ النَّبِيُّ الَّذِي كَانُوا يَنْتَظِرُونَهُ، وَامْتِنَاعِ مَنِ امْتَنَعَ مِنْهُمْ مِنَ الْمُلَاعَنَةِ وما ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Necrân Heyetinin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi, Piskoposun Peygamberimizin Bekledikleri Peygamber Olduğunu Bildirmesi, Sonra Lanetleşmeden Vazgeçmeleri ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: وَفَدَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَفْدُ نَصَارَى نَجْرَانَ بِالْمَدِينَةِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ النَّدِيِّ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ وَفْدُ نَجْرَانَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ دَخَلُوا عَلَيْهِ مَسْجِدَهُ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَحَانَتْ صَلَاتُهُمْ، فَقَامُوا يُصَلُّونَ فِي مَسْجِدِهِ فَأَرَادَ النَّاسُ مَنْعَهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: دَعُوهُمْ فَاسْتَقْبَلُوا الْمَشْرِقَ فَصَلُّوا صَلَاتَهُمْ.

İbn ishâk der ki: Necrân Hıristiyanlarının heyeti Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına Medine'ye geldi. Muhammed b. Câfer b. en-Nedî bana şöyle anlattı: Necrân heyeti Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiği zaman Mescid'e girdiler. İkindi namazlarının vakti gelmişti. Mescid'de namaz kılmak için kalktıklarında insanlar kendilerine engel olmak istedi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bırakın onları"* buyurdu ve doğuya yönelerek namaz kılmaya başladılar.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا بُرَيْدَةُ بْنُ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ الْبَيْلَمَانِيِّ،

عَنْ كُرْزِ ابن علقمة، قال: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَفْدُ نَصَارَى نَجْرَانَ سِتُّونَ رَاكِبًا، مِنْهُمْ أَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ رَجُلًا مِنْ أَشْرَافِهِمْ، وَالْأَرْبَعَةُ وَعِشْرُونَ مِنْهُمْ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ منهم إليهم يؤول أَمْرُهُمْ:

الْعَاقِبُ أَمِيرُ الْقَوْمِ وَذُو رَأْيِهِمْ صَاحِبُ مَشُورَتِهِمْ وَالَّذِينَ لَا يَصْدُرُونَ إِلَّا عَنْ رَأْيِهِ وَأَمْرِهِ وَاسْمُهُ عَبْدُ الْمَسِيحِ.

وَالسَّيِّدُ ثُمَالُهُمْ وصاحب رجلهم وَمُجْتَمَعِهِمْ وَاسْمُهُ الْأَيْهَمُ.

وَأَبُو حَارِثَةَ بْنُ عَلْقَمَةَ أَحَدُ بَنِي بَكْرِ بْنِ وَائِلٍ، وَأُسْقُفُّهُمْ وَحَبْرُهُمْ وَإِمَامُهُمْ وَصَاحِبُ مِدْرَاسِهِمْ وَكَانَ أَبُو حَارِثَةَ قَدْ شَرُفَ فِيهِمْ وَدَرَسَ كُتُبَهُمْ حَتَّى حَسُنَ عَمَلُهُ فِي دِينِهِمْ وَكَانَتْ مُلُوكُ الرُّومِ مِنْ أَهْلِ النَّصْرَانِيَّةِ قَدْ شَرَّفُوهُ وَمَوَّلُوهُ وَأَخْدَمُوهُ وَبَنَوْا لَهُ الْكَنَائِسَ وَبَسَطُوا عَلَيْهِ الْكَرَامَاتِ لِمَا يَبْلُغُهُمْ عَنْهُ مِنْ عَمَلِهِ وَاجْتِهَادِهِ فِي دِينِهِمْ. فَلَمَّا وُجِّهُوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ نَجْرَانَ جَلَسَ أَبُو حَارِثَةَ عَلَى بَغْلَةٍ لَهُ مُوَجِّهًا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَإِلَى جَنْبِهِ أَخٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ: كُوزُ بْنُ عَلْقَمَةَ يُسَايِرُهُ، إِذْ عَثَرَتْ بَغْلَةُ أَبِي حَارِثَةَ، فَقَالَ لَهُ كُوزٌ: تَعِسَ الْأَبْعَدُ، يُرِيدُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ أَبُو حَارِثَةَ: بَلْ أَنْتَ تَعِسْتَ، فَقَالَ لَهُ: وَلِمَ يَا أَخِ؟ فَقَالَ: وَاللهِ إِنَّهُ لَلنَّبِيُّ الَّذِي كُنَّا نَنْتَظِرُ، قَالَ لَهُ كُوزٌ: فَمَا يَمْنَعُكَ وَأَنْتَ تَعْلَمُ هَذَا؟ قَالَ: مَا صَنَعَ بِنَا هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ شَرَّفُونَا وَمَوَّلُونَا وَأَكْرَمُونَا، وَقَدْ أَبَوْا إِلَّا خِلَافَهُ وَلَوْ فَعَلْتُ نزعوا منا كلما تَرَى، فَأَضْمَرَ عَلَيْهَا مِنْهُ أَخُوهُ كُوزُ بْنُ عَلْقَمَةَ حَتَّى أَسْلَمَ بَعْدَ ذَلِكَ.

Kurz b. Alkame der ki: Necrân Hıristiyanlarının heyeti altmış süvari olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Bunlardan yirmi dördü eşraftan kimseler idi. Yirmi dört kişinin emirliğini de aralarından üç kişi yapmakta idi. Bunlardan biri Âkib'dir ki bu kişi kavmin emîri, görüş sahibi ve her konuda kendisine istişare edilen kişisi idi. Onun görüşünden dışarı çıkmazlardı. Adı da Abdulmesîh idi. Seyyid de onların âlimleri, binitlerinin ve toplantılarının sahibi idi. Adı Eyhem'di. Ebû Hârise b. Alkame ise onların bilgini idi ve kitaplarını okumuştu. Hatta onların dinini güzel bir şekilde yaşamaya başlamıştı. Bizanslı Hıristiyan krallar ona değer verip mal mülk vermişler ve kendisine hizmetçiler tahsis etmişlerdi. Onun için kiliseler de inşa etmişlerdi. Onun, kendi dinlerindeki ameli ve içtihadı hakkında durumunu işittiklerinde ona daha da cömert davranıyorlardı.

Necrân'dan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) doğru yola çıktıkları zaman Ebû Hârise kendi katırına binmişti. Yanında da kendisine yoldaşlık eden kardeşi Kurz b. Alkame vardı. Bir ara Ebû Hârise'nin katırı tökezleyince, Kurz, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kastederek: "Uzaktaki o kişi kahrolsun" dedi. Bunun üzerine Ebû Hârise: "Asıl sen kahrolasın" karşılığını verdi. Kurz: "Niçin ey kardeşim?" deyince, Ebû Hârise: "Vallahi o, beklemekte olduğumuz peygamberdir" karşılığını verdi. Kurz: "Madem bunu biliyorsun da ona inanmana engel nedir?" deyince, Ebû Hârise: "Şu kavmin bize yaptığı ikramlar, bahşettiği makam ve mevki buna engel olmaktadır. Onlar kendisine inanmayı kabul etmedi. Eğer ben ona inanacak olursam kavmim, bana verdiği bu şeref ve serveti elimden geri alır" karşılığını verdi. Bu sebeple kardeşi Kurz b. Alkame onun böyle söylediğini gizledi. Ancak daha sonra müslüman oldu.[1]

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مُحَمَّدٍ مَوْلَى زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، أَوْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عباس، قَالَ: اجْتَمَعَتْ نَصَارَى نَجْرَانَ، وَأَحْبَارُ يَهُودَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَنَازَعُوا عِنْدَهُ، فَقَالَتِ الْأَحْبَارُ: مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ إِلَّا يَهُودِيًّا، وَقَالَتِ النَّصَارَى: مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ إِلَّا نَصْرَانِيًّا، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِمْ: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَاةُ وَالإنجِيلُ إِلاَّ مِن بَعْدِهِ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ هَاأَنتُمْ هَؤُلاء حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُم بِهِ عِلمٌ فَلِمَ تُحَآجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَاللّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلاَ نَصْرَانِيًّا وَلَكِن كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُواْ وَاللّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ﴾، فَقَالَ أَبُو رَافِعٍ الْقُرَظِيُّ حِينَ اجْتَمَعَ عِنْدَهُ النَّصَارَى وَالْأَحْبَارُ فَدَعَاهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْإِسْلَامِ أَتُرِيدُ مِنَّا يَا مُحَمَّدُ أَنْ نَعْبُدَكَ كَمَا تَعْبُدُ النَّصَارَى عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ نَجْرَانَ نَصْرَانِيٌّ، يُقَالُ لَهُ الرَّئِيسُ: وَذَلِكَ تُرِيدُ يَا مُحَمَّدُ، وَإِلَيْهِ تَدْعُو؟ أَوْ كَمَا قَالَ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَعَاذَ اللهِ أَنْ أَعْبُدَ غَيْرَ اللهِ أَوْ آمُرَ بِعِبَادَةِ غَيْرِهِ، مَا بِذَلِكَ بَعَثَنِي وَلَا أَمَرَنِي، فَأَنْزَلَ اللهُ- عَزَّ وَجَلَّ- فِي ذَلِكَ مِنْ قَوْلِهِمَا: ﴿مَا كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (2/204) Bakın: İbn Kesîr, *Târih* (5/56).

وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَاداً لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ، وَلكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ، وَلا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَاباً أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ .

ثُمَّ ذَكَرَ مَاآخَذَ عَلَيْهِمْ وَعَلى آبَائِهِمْ مِنَ الْمِيثَاقِ بِتَصْدِيقِهِ إِذَا هُوَ جَاءَهُمْ وإقراره بِهِ عَلَى أَنْفُسِهِمْ، فَقَالَ: ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُم مِّن كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَى ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُواْ أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُواْ وَأَنَاْ مَعَكُم مِّنَ الشَّاهِدِينَ﴾.

İbn Abbâs anlatıyor: Necrân Hıristiyanlarıyla Yahudilerin hahamları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında toplanarak tartıştılar ve hahamlar: "İbrâhîm Yahudi idi" dediler. Hıristiyanlar da: "İbrâhîm Hıristiyan idi" dediler. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Ey kitap ehli! İbrâhîm hakkında niçin tartışıyorsunuz. Oysa Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Siz hiç düşünmüyor musunuz? İşte siz böyle kimselersiniz! Diyelim ki biraz bilginiz olan şey hakkında tartıştınız. Ya hiç bilginiz olmayan şey hakkında niçin tartışıyorsunuz? Allah bilir, siz bilmezsiniz. İbrâhîm, ne Yahudi idi, ne de Hıristiyan. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir Müslümandı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi. Şüphesiz, insanların İbrâhîm'e en yakın olanı, elbette ona uyanlar, bir de bu peygamber (Muhammed) ve müminlerdir. Allah da müminlerin dostudur"**[1] âyetlerini indirdi.

Necrân halkından olan Yahudilerin ve Hıristiyanların hahamları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında toplandıkları zaman ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onları İslam'a davet ettiği zaman Ebû Râfi' el-Kurazî: "Ey Muhammed! Hıristiyanların İsa b. Meryem'e taptıkları gibi sana tapmamızı mı istiyorsun?" dedi. Necrân ahalisinden Rıbbîs adlı Hıristiyan bir kişi de: "Ey Muhammed! Sen bunu mu istiyorsun? Sen buna mı davet ediyorsun?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başkasına kulluk etmekten ve ondan başkasına kulluk edilmesini emretmekten Allah'a sığınırım. Allah beni bunun için göndermedi ve bana bunu emretmedi"* buyurdu. Bunun

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 65-68

üzerine Yüce Allah: **"Allah'ın kendisine Kitab'ı, hükmü, peygamberliği verdiği insanoğluna: «Allah'ı bırakıp bana kulluk edin» demek yaraşmaz, fakat: «Kitab'ı öğrettiğinize, okuduğunuza göre Rabbe kul olun» demek yaraşır. Onun size, «Melekleri ve peygamberleri ilâhlar edinin» diye emretmesi de düşünülemez. Siz Müslüman olduktan sonra, o size hiç inkârı emreder mi?"**[1] âyetlerini indirdi.

Sonra, onlara ve atalarına, kendilerine peygamber geldiğinde onu tasdik edeceklerine dair söz aldığını ve onların bunu ikrar ettiğini anlattı ve: **"Hani, Allah peygamberlerden, "Andolsun, size vereceğim her kitap ve hikmetten sonra, elinizdekini doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka iman edeceksiniz ve ona mutlaka yardım edeceksiniz" diye söz almış ve, «Bunu kabul ettiniz mi; verdiğim bu ağır görevi üstlendiniz mi?» demişti. Onlar, «Kabul ettik» demişlerdi. Allah da, «Öyleyse şahid olun, ben de sizinle beraber şahid olanlardanım» demişti"**[2] âyetini okudu.

زَادَ أَبُو عَبْدِ اللهِ فِي رِوَايَتِهِ: قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ أَهْلُ نَجْرَانَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يسألونه عن عيسى بن مَرْيَمَ ثُمَّ نَزَلَتْ فِيهِمْ فَاتِحَةُ آلِ عِمْرَانَ إِلَى رَأْسِ الثَّمَانِينَ مِنْهَا.

Ebû Abdillah bunu İbn İshâk kanalıyla Muhammed b. Sehl b. Umâme'den naklederek şu eklemede bulunmuştur: "Necrân ahalisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiği zaman kendisine İsa b. Meryem hakkında sormaya başladılar. Bunun üzerine onlar hakkında Âl-i İmrân Suresinin ilk seksen âyeti nazil oldu."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ يَشُوعَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ يُونُسُ وَكَانَ نَصْرَانِيًّا فَأَسْلَمَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَتَبَ إِلَى أَهْلِ نَجْرَانَ قَبْلَ أَنْ تَنْزِلَ عَلَيْهِ «طس» سُلَيْمَانَ بِسْمِ إِلَهِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مِنْ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى أُسْقُفِّ نَجْرَانَ، وَأَهْلِ نَجْرَانَ: إِنْ أَسْلَمْتُمْ فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكُمُ اللهَ إِلَهَ إِبْرَاهِيمَ

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 79, 80

[2] Âl-i İmrân Sur. 81

وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ، أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي أَدْعُوكُمْ إِلَى عِبَادَةِ اللهِ مِنْ عِبَادَةِ الْعِبَادِ وَأَدْعُوكُمْ إِلَى وِلَايَةِ اللهِ مِنْ وِلَايَةِ الْعِبَادِ، فَإِنْ أَبَيْتُمْ فَالْجِزْيَةُ، فَإِنْ أَبَيْتُمْ فَقَدْ آذَنْتُكُمْ بِحَرْبٍ وَالسَّلَامُ. فَلَمَّا أَتَى الْأُسْقُفَّ الْكِتَابُ وَقَرَأَهُ فَظِعَ بِهِ وذعره ذعرا شديدا، فعبث إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ نَجْرَانَ يُقَالُ لَهُ شُرَحْبِيلُ بْنُ وَدَاعَةَ، وَكَانَ مِنْ [أَهْلِ] هَمْدَانَ، وَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ يُدْعَى إِذَا نَزَلَتْ مُعْضِلَةٌ قَبْلَهُ، لَا الْأَيْهَمُ، وَلَا السَّيِّدُ، وَلَا الْعَاقِبُ، فَدَفَعَ الْأُسْقُفُ كِتَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى شُرَحْبِيلَ، فَقَرَأَهُ فقال للأسقف: يَا أَبَا مَرْيَمَ! مَا رَأْيُكَ؟ فَقَالَ شُرَحْبِيلُ: قَدْ عَلِمْتَ مَا وَعَدَ اللهُ إبراهيم فِي ذُرِّيَّةِ إِسْمَاعِيلَ مِنَ النُّبُوَّةِ فَمَا يُؤْمِنُ أَنْ يَكُونَ هَذَا هُوَ ذَلِكَ الرَّجُلُ، لَيْسَ لِي فِي النُّبُوَّةِ رَأْيٌ، لَوْ كَانَ أمر مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا أَشَرْتُ عَلَيْكَ فِيهِ، وَجَهِدْتُ لَكَ، فَقَالَ لَهُ الْأُسْقُفُ: تَنَحَّ فَاجْلِسْ فَتَنَحَّى شُرَحْبِيلُ فَجَلَسَ نَاحِيَةً.

فَبَعَثَ الْأُسْقُفُ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ نَجْرَانَ يُقَالُ لَهُ: عَبْدُ اللهِ بْنُ شُرَحْبِيلَ، وَهُوَ مِنْ ذِي أَصْبَحَ مِنْ حِمْيَرٍ، فَأَقْرَأَهُ الْكِتَابَ، وَسَأَلَهُ عَنِ الرَّأْيِ فِيهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ قَوْلِ شُرَحْبِيلَ، فَقَالَ لَهُ الْأُسْقُفُ: فَاجْلِسْ، فَتَنَحَّى فَجَلَسَ نَاحِيَةً.

فَبَعَثَ الْأُسْقُفُ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ نَجْرَانَ يُقَالُ لَهُ: جَبَّارُ بْنُ فَيْضٍ مِنْ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ كَعْبٍ أَحَدُ بَنِي الْحِمَاسِ، فَأَقْرَأَهُ الْكِتَابَ وَسَأَلَهُ عَنِ الرَّأْيِ فِيهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ قَوْلِ شُرَحْبِيلَ وَعَبْدِ اللهِ، فَأَمَرَهُ الْأُسْقُفُ فَتَنَحَّى فَجَلَسَ نَاحِيَةً.

فَلَمَّا اجْتَمَعَ الرَّأْيُ مِنْهُمْ عَلَى تِلْكَ الْمَقَالَةِ جَمْعًا أَمَرَ الْأُسْقُفُ بِالنَّاقُوسِ فَضُرِبَ بِهِ، وَرُفِعَتِ الْمُسُوحُ فِي الصَّوَامِعِ، وَكَذَلِكَ كَانُوا يَفْعَلُونَ إِذَا فَزِعُوا بِالنَّهَارِ وَإِذَا كَانَ فَزَعُهُمْ لَيْلًا ضَرَبُوا بِالنَّاقُوسِ وَرُفِعَتِ النِّيرَانُ فِي الصَّوَامِعِ، فَاجْتَمَعَ حِينَ ضُرِبَ النَّاقُوسُ وَرُفِعَتِ الْمُسُوحُ أَهْلُ الْوَادِي أَعْلَاهُ وَأَسْفَلُهُ، وَطُولُ الْوَادِي مَسِيرَةُ يَوْمٍ لِلرَّاكِبِ السَّرِيعِ وَفِيهِ ثَلَاثٌ وَسَبْعُونَ قَرْيَةً، وَعِشْرُونَ وَمِائَةُ أَلْفِ مُقَاتِلٍ، فَقَرَأَ عَلَيْهِمْ كِتَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَسَأَلَهُمْ عَنِ الرَّأْيِ فِيهِ فَاجْتَمَعَ رَأْيُ أَهْلِ الْوَادِي مِنْهُمْ عَلَى أَنْ يَبْعَثُوا شُرَحْبِيلَ بْنَ وَدَاعَةَ الْهَمْدَانِيَّ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ شُرَحْبِيلَ الْأَصْبَحِيَّ وَجَبَّارَ بْنَ فَيْضٍ الْحَارِثِيَّ فَيَأْتُونَهُمْ بِخَبَرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَانْطَلَقَ الْوَفْدُ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْمَدِينَةِ وَضَعُوا ثِيَابَ السَّفَرِ عَنْهُمْ وَلَبِسُوا حُلَلًا لَهُمْ يَجُرُّونَهَا مِنْ حِبَرَةٍ، وَخَوَاتِيمَ الذَّهَبِ، ثُمَّ انْطَلَقُوا حَتَّى أَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَسَلَّمُوا عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ

عَلَيْهِمُ السَّلَامَ، وَتَصَدَّوْا لِكَلَامِهِ نَهَارًا طَوِيلًا فَلَمْ يُكَلِّمْهُمْ وَعَلَيْهِمْ تِلْكَ الْحُلَلُ وَالْخَوَاتِيمُ الذَّهَبُ، فَانْطَلَقُوا يَتْبَعُونَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، وَكَانَا مَعْرِفَةً لَهُمْ، كَانَا يَجْدَعَانِ الْعَتَائِرَ إِلَى نَجْرَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَيَشْتَرُوا لَهُمَا مِنْ بُرِّهَا وَتَمْرِهَا وَذُرَتِهَا، فَوَجَدُوهُمَا فِي نَاسٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ فِي مَجْلِسٍ، فَقَالُوا: يَا عُثْمَانُ وَيَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ! إِنَّ نَبِيَّكُمَا كَتَبَ إِلَيْنَا بِكِتَابٍ فَأَقْبَلْنَا مُجِيبِينَ لَهُ، فَأَتَيْنَاهُ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ سَلَامَنَا، وَتَصَدَّيْنَا لِكَلَامِهِ نَهَارًا طَوِيلًا فَأَعْيَانَا أَنْ يُكَلِّمَنَا فَمَا الرَّأْيُ مِنْكُمَا: أَنَعُودُ أَمْ نَرْجِعُ؟ فَقَالَا لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وهو فِي الْقَوْمِ: مَا تَرَى يَا أَبَا الْحَسَنِ فِي هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ؟ فَقَالَ عَلِيٌّ لِعُثْمَانَ وَلِعَبْدِ الرَّحْمَنِ ﷺ: أَرَى أَنْ يَضَعُوا حُلَلَهُمْ هَذِهِ وَخَوَاتِيمَهُمْ وَيَلْبَسُوا ثِيَابَ سَفَرِهِمْ، ثُمَّ يعودون إِلَيْهِ. فَفَعَلَ وَفْدُ نَجْرَانَ ذَلِكَ، وَوَضَعُوا حُلَلَهُمْ وَخَوَاتِيمَهُمْ، ثُمَّ عَادُوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَلَّمُوا فَرَدَّ بِسَلَامِهِمْ ثُمَّ قَالَ: «وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَقَدْ أَتَوْنِي الْمَرَّةَ الْأُولَى وَإِنَّ إِبْلِيسَ لَمَعَهُمْ» . ثُمَّ سَاءَلَهُمْ وَسَاءَلُوهُ فَلَمْ تَزَلْ بِهِ وَبِهِمُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى قَالُوا لَهُ: مَا تَقُولُ فِي عيسى بن مَرْيَمَ؟ فَإِنَّا نَرْجِعُ إِلَى قَوْمِنَا وَنَحْنُ نَصَارَى يَسُرُّنَا إِنْ كُنْتَ نَبِيًّا أَنْ نَعْلَمَ مَا تَقُولُ فِيهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا عِنْدِي فِيهِ شَيْءٌ يَوْمِي هَذَا، فَأَقِيمُوا حَتَّى أُخْبِرَكُمَا بِمَا يُقَالُ فِي عِيسَى» . فَأَصْبَحَ الْغَدُ وَقَدْ أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ هَذِهِ الْآيَةَ: إِنَّ مَثَلَ عِيسى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ قالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ. الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ. فَمَنْ حاجَّكَ فِيهِ إلى قوله فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكاذِبِينَ . فَأَبَوْا أَنْ يُقِرُّوا بِذَلِكَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْغَدَ بَعْدَ مَا أَخْبَرَهُمُ الْخَبَرَ أَقْبَلَ مُشْتَمِلًا عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ فِي خَمِيلٍ لَهُ وَفَاطِمَةُ تَمْشِي عِنْدَ ظَهْرِهِ لِلْمُلَاعَنَةِ وَلَهُ يَوْمَئِذٍ عِدَّةُ نِسْوَةٍ فَقَالَ شُرَحْبِيلُ لِصَاحِبَيْهِ: يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ شُرَحْبِيلَ وَيَا جَبَّارُ بْنَ فَيْضٍ قَدْ عَلِمْتُمَا أَنَّ الْوَادِيَ إِذَا اجْتَمَعَ أَعْلَاهُ وَأَسْفَلُهُ لَمْ يَرِدُوا وَلَمْ يَصْدُرُوا إِلَّا عَنْ رأيٍ، وَإِنِّي وَاللهِ أَرَى أَمْرًا مُقْبِلًا إِنْ كَانَ هَذَا الرَّجُلُ مَلِكًا مَبْعُوثًا فَكُنَّا أَوَّلَ الْعَرَبِ طَعَنَ فِي عَيْنِهِ وَرَدَّ عَلَيْهِ أَمْرَهُ لَا يَذْهَبُ لَنَا مِنْ صَدْرِهِ وَلَا مِنْ صُدُورِ قَوْمِهِ حَتَّى يُصِيبُونَا بِجَائِحَةٍ وَإِنَّا لَأَدْنَى الْعَرَبِ مِنْهُمْ جِوَارًا، وَإِنْ كَانَ هَذَا الرَّجُلُ نبيا مرسلا فلا عنّاه فَلَا يَبْقَى عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مِنَّا شَعْرٌ وَلَا ظُفُرٌ إِلَّا هَلَكَ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبَاهُ: فَمَا الرَّأْيُ يَا أَبَا مَرْيَمَ فَقَدْ وَضَعَتْكَ الْأُمُورُ عَلَى ذِرَاعٍ، فَهَاتِ رَأْيَكَ، فَقَالَ: رَأْيِي أَنْ أُحَكِّمَهُ فَإِنِّي أَرَى رَجُلًا لَا يَحْكُمُ شَطَطًا أَبَدًا، فَقَالَا لَهُ: أَنْتَ وَذَاكَ. فَتَلَقَّى شُرَحْبِيلُ رَسُولَ اللهِ

ﷺ فَقَالَ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ خَيْرًا مِنْ مُلَاعَنَتِكَ، فَقَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ شُرَحْبِيلُ: حُكْمُكَ الْيَوْمَ
إِلَى اللَّيْلِ وَلَيْلَتَكَ إِلَى الصَّبَاحِ فَمَهْمَا حَكَمْتَ فِينَا فَهُوَ جَائِزٌ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَعَلَّ
وَرَاءَكَ أَحَدٌ يُثَرِّبُ عَلَيْكَ! فَقَالَ شُرَحْبِيلُ: سَلْ صَاحِبَيَّ فَسَأَلَهُمَا، فَقَالَا لَهُ: مَا تَرِدُ الْوَادِي
وَلَا تَصْدُرُ إِلَّا عَنْ رَأْيِ شُرَحْبِيلَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَافِرٌ أَوْ قَالَ جَاحِدٌ موفق.

فَرَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُلَاعِنُهُمْ، حَتَّى إِذَا كَانَ الْغَدُ أَتَوْهُ فَكَتَبَ لَهُمْ هَذَا الْكِتَابَ: بِسْمِ
اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. هَذَا مَا كَتَبَ مُحَمَّدٌ النَّبِيُّ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِنَجْرَانَ إِذْ كَانَ عَلَيْهِمْ
حُكْمُهُ فِي كُلِّ ثَمَرَةٍ وَكُلِّ صَفْرَاءَ وَبَيْضَاءَ وَسَوْدَاءَ وَرَقِيقٍ، وَأَفْضَلَ عَلَيْهِمْ، وَتَرَكَ ذَلِكَ كُلَّهُ
عَلَى أَلْفَيْ حُلَّةٍ مِنْ حُلَلِ الْأَوَاقِي فِي كُلِّ رَجَبٍ أَلْفُ حُلَّةٍ، وَفِي كُلِّ صَفَرٍ أَلْفُ حُلَّةٍ، وَمَعَ
كُلِّ حُلَّةٍ أُوقِيَّةٌ مِنَ الْفِضَّةِ فَمَا زَادَتْ عَلَى الْخَرَاجِ أَوْ نَقَصَتْ عَنِ الْأَوَاقِي فَبِالْحِسَابِ، وَمَا
قَضَوْا مِنْ دُرُوعٍ أَوْ خَيْلٍ أَوْ رِكَابٍ أَوْ عُرُوضٍ أُخِذَ مِنْهُمْ بِالْحِسَابِ، وَعَلَى نَجْرَانَ مُؤْنَةُ
رُسُلِي، وَمُتْعَتُهُمْ مَا بَيْنَ عِشْرِينَ يَوْمًا فَدُونَهُ، وَلَا تُحْبَسُ رُسُلِي فَوْقَ شَهْرٍ، وَعَلَيْهِمْ عَارِيَةُ
ثَلَاثِينَ دِرْعًا وَثَلَاثِينَ فَرَسًا وَثَلَاثِينَ بَعِيرًا إِذَا كَانَ كَيَدٌ وَمَعَرَّةٌ، وَمَا هَلَكَ مِمَّا أَعَارُوا رُسُلِي
مِنْ دُرُوعٍ أَوْ خَيْلٍ أَوْ رِكَابٍ فَهُوَ ضَمَانٌ عَلَى رُسُلِي حَتَّى يُؤَدُّوهُ إِلَيْهِمْ، وَلِنَجْرَانَ وَحَاشِيَتِهَا
جِوَارُ اللهِ وَذِمَّةُ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَمِلَّتِهِمْ وَأَرْضِيهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ وَغَائِبِهِمْ وَشَاهِدِهِمْ
وَعَشِيرَتِهِمْ وَبِيَعِهِمْ وَأَنْ لَا يُغَيِّرُوا مِمَّا كَانُوا عليه وَلَا يُغَيَّرُ حَقٌّ مِنْ حُقُوقِهِمْ وَلَا مِلَّتِهِمْ، وَلَا
يغيّروا أُسقف من اسقفيته وَلَا رَاهِبٌ مِنْ رَهْبَانِيَّتِهِ، وَلَا وَاقِهًا مِنْ وُقَيْهَاهُ ، وكلما تَحْتَ
أَيْدِيهِمْ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ، وَلَيْسَ عَلَيْهِمْ دِنْيَةٌ وَلَا دَمُ جَاهِلِيَّةٍ وَلَا يُحْشَرُونَ وَلَا يُعْشَرُونَ وَلَا
يَطَأُ أَرْضَهُمْ جَيْشٌ، وَمَنْ سَأَلَ فِيهِمْ حَقًّا فَبَيْنَهُمُ النَّصْفُ غَيْرَ ظَالِمِينَ وَلَا مَظْلُومِينَ بِنَجْرَانَ،
وَمَنْ أَكَلَ رِبًا مِنْ ذِي قَبْلٍ فَذِمَّتِي مِنْهُ بَرِيئَةٌ، وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهُمْ رَجُلٌ بِظُلْمِ آخَرَ، وَعَلَى مَا فِي
هَذِهِ الصَّحِيفَةِ جِوَارُ اللهِ عَزَّ وجل وذمة مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَدًا حَتَّى يَأْتِيَ اللهُ بِأَمْرِهِ،
مَا نَصَحُوا وَأَصْلَحُوا فِيمَا عَلَيْهِمْ غَيْرَ مُثْقَلِينَ بِظُلْمٍ.

شَهِدَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ، وَغَيْلَانُ بْنُ عَمْرٍو، وَمَالِكُ بْنُ عَوْفٍ مِنْ بَنِي نَصْرٍ، وَالْأَقْرَعُ
بْنُ حَابِسٍ الْحَنْظَلِيُّ، وَالْمُغِيرَةُ وَكَتَبَ. حتى إذا قبضوا كِتَابَهُمُ انْصَرَفُوا إِلَى نَجْرَانَ فَتَلَقَّاهُمُ
الْأُسْقُفُ وَوُجُوهُ نَجْرَانَ عَلَى مَسِيرَةِ لَيْلَةٍ مِنْ نَجْرَانَ وَمَعَ الْأُسْقُفِ أَخٌ لَهُ مِنْ أُمِّهِ وَهُوَ ابْنُ

عَمِّهِ مِنَ النَّسَبِ يُقَالُ لَهُ بِشْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ وَكُنْيَتُهُ أَبُو عَلْقَمَةَ، فَدَفَعَ الْوَفْدُ كِتَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الْأُسْقُفِّ فَبَيْنَا هو يقرأه وَأَبُو عَلْقَمَةَ مَعَهُ وَهُمَا يَسِيرَانِ إِذْ كَبَّتْ بِبِشْرٍ نَاقَتُهُ فَتَعَّسَ بِشْرٌ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُكَنِّي عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ الْأُسْقُفُّ عِنْدَ ذَلِكَ قَدْ وَاللهِ تَعَّسْتَ نَبِيًّا مُرْسَلًا، فَقَالَ: بِشْرٌ: لَا جَرَمَ وَاللهِ لَا أَحُلُّ عَنْهَا عُقَدًا حَتَّى آتِيَهُ، فَضَرَبَ وَجْهَ نَاقَتِهِ نَحْوَ الْمَدِينَةِ وَثَنَى الْأُسْقُفُّ نَاقَتَهُ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ افْهَمْ عَنِّي إِنِّي إِنَّمَا قُلْتُ هَذَا لِيَبْلُغَ عَنِّي الْعَرَبَ مَخَافَةَ أَنْ يَرَوْا أَنَّا أَخَذْنَا حَقَّهُ أَوْ رَضِينَا نُصْرَتَهُ، أَوْ بَخَعْنَا لِهَذَا الرَّجُلِ بِمَا لَمْ تَبْخَعْ بِهِ الْعَرَبُ، وَنَحْنُ أَعَزُّهُمْ وَأَجْمَعُهُمْ دَارًا، فَقَالَ لَهُ بِشْرٌ: لَا وَاللهِ لَا أَقْبَلُ مَا خَرَجَ مِنْ رَأْسِكَ أَبَدًا فَضَرَبَ بِشْرٌ نَاقَتَهُ وهو مولّي لِلْأُسْقُفِّ ظَهْرَهُ وَهُوَ يَقُولُ:

إِلَيْكَ تَعْدُو قَلِقًا وَضِينُهَا مُعْتَرِضًا فِي بَطْنِهَا جَنِينُهَا

مُخَالِفًا دِينَ النَّصَارَى دِينُهَا

حَتَّى أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَأَسْلَمَ وَلَمْ يَزَلْ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى اسْتُشْهِدَ أَبُو عَلْقَمَةَ بَعْدَ ذَلِكَ. وَدَخَلَ وَفْدُ نَجْرَانَ فَأَتَى الرَّاهِبَ لَيْثَ بْنَ أَبِي شَمِرٍ الزُّبَيْدِيَّ وَهُوَ فِي رَأْسِ صَوْمَعَةٍ فَقَالَ لَهُ: إِنَّ نَبِيًّا بُعِثَ بِتِهَامَةَ، وَإِنَّهُ كَتَبَ إِلَى الْأُسْقُفِّ فَأَجْمَعَ رَأْيُ أَهْلِ الْوَادِي عَلَى أَنْ يَسِيرَ إِلَيْهِ شُرَحْبِيلُ بْنُ وَدَاعَةَ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ شرحبيل، وحبّار بْنُ فَيْضٍ فَتَأْتُونَهُمْ بِخَبَرِهِ، فَسَارُوا حَتَّى أَتَوا النَّبِيَّ ﷺ فَدَعَاهُمْ إِلَى الْمُلَاعَنَةِ، فَكَرِهُوا مُلَاعَنَتَهُ وَحَكَّمَهُ شُرَحْبِيلُ، فَحَكَمَ عَلَيْهِمْ حُكْمًا وَكَتَبَ لَهُمْ بِهِ كِتَابًا، ثُمَّ أَقْبَلَ الْوَفْدُ بِالْكِتَابِ حَتَّى دَفَعُوا إِلَى الْأُسْقُفِّ، فَبَيْنَا الْأُسْقُفُّ يقرأه وَبِشْرٌ مَعَهُ إِذْ كَبَّتْ بشر نَاقَتُهُ فَتَعَّسَهُ، فَشَهِدَ الْأُسْقُفُّ أَنَّهُ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، فَانْصَرَفَ أَبُو عَلْقَمَةَ نَحْوَهُ يُرِيدُ الْإِسْلَامَ فَقَالَ الرَّاهِبُ: أَنْزِلُونِي وَإِلَّا رَمَيْتُ نَفْسِي مِنْ هَذِهِ الصَّوْمَعَةِ فَأَنْزَلُوهُ، فَانْطَلَقَ الرَّاهِبُ بِهَدِيَّةٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْهَا هَذَا الْبُرْدُ الَّذِي يَلْبَسُهُ الْخُلَفَاءُ، وَالْقَعْبُ وَالْعَصَا، وَأَقَامَ الرَّاهِبُ بَعْدَ ذَلِكَ سِنِينَ يَسْمَعُ كَيْفَ يَنْزِلُ الْوَحْيُ وَالسُّنَنُ وَالْفَرَائِضُ وَالْحُدُودُ، وَأَبَى اللهُ لِلرَّاهِبِ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يُسْلِمْ، وَاسْتَأْذَنَ رسول الله ﷺ فِي الرَّجْعَةِ إِلَى قَوْمِهِ، فَأَذِنَ لَهُ، وَقَالَ ﷺ: لَكَ حَاجَتُكَ يَا رَاهِبُ إِذْ أَبِيتَ الْإِسْلَامَ، فَقَالَ لَهُ الرَّاهِبُ إِنَّ لِي حَاجَةً وَمَعَاذَ اللهِ إِنْ شَاءَ اللهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ حَاجَتَكَ وَاجِبَةٌ يَا رَاهِبُ، فَاطْلُبْهَا إِذَا كَانَ أَحَبَّ إِلَيْكَ، فَرَجَعَ إِلَى قَوْمِهِ فَلَمْ يَعُدْ حَتَّى

قُبِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ. وَإِنَّ الْأُسْقُفَ أَبَا الْحَارِثِ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ وَمَعَهُ السَّيِّدُ وَالْعَاقِبُ وَوُجُوهُ قَوْمِهِ وَأَقَامُوا عِنْدَهُ يَسْمَعُونَ مَا يُنْزِلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ فكَتَبَ لِلْأُسْقُفِّ هَذَا الْكِتَابَ وَلِأَسَاقِفَةِ نَجْرَانَ، بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ ﷺ لِلْأُسْقُفِّ أَبِي الْحَارِثِ وَكُلِّ أَسَاقِفَةِ نَجْرَانَ وَكَهَنَتِهِمْ وَرُهْبَانِهِمْ وَبِيَعِهِمْ وَأَهْلِ بِيَعِهِمْ وَرَقِيقِهِمْ وَمِلَّتِهِمْ وَمُتَوَاطِئِهِمْ، وَعَلَى كُلِّ مَا تَحْتَ أَيْدِيهِمْ مِنْ قَلِيلٍ أَوْ كَثِيرٍ جِوَارُ اللهِ وَرَسُولِهِ لَا يُغَيَّرُ أسقفٌ من أسقفيّته، وَلَا رَاهِبٌ مِنْ رَهْبَانِيَّتِهِ، وَلَا كَاهِنٌ مِنْ كَهَانَتِهِ، وَلَا يُغَيَّرُ حَقٌّ مِنْ حُقُوقِهِمْ، وَلَا سُلْطَانِهِمْ وَلَا مِمَّا كَانُوا عَلَيْهِ عَلَى ذَلِكَ جِوَارُ اللهِ وَرَسُولِهِ أَبَدًا مَا نَصَحُوا اللهَ وَأَصْلَحُوا عَلَيْهِمْ غَيْرَ مُثْقَلِينَ بِظُلْمٍ وَلَا ظَالِمِينَ. وَكَتَبَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ.

فَلَمَّا قَبَضَ الْأُسْقُفُّ الْكِتَابَ اسْتَأْذَنَ فِي الِانْصِرَافِ إِلَى قَوْمِهِ وَمَنْ مَعَهُ فَأَذِنَ لَهُمْ فَانْصَرَفُوا حَتَّى قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ.

Seleme b. Abdi Yeşû', babası kanalıyla dedesinden bildiriyor —ki ravi Yûnus: "Dedesi Hıristiyan idi ve sonra Müslüman olmuştu" dedi—: Neml Sûresi nazil olmadan önce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Necrân ahalisine şöyle bir mektup yazdı: *"İbrâhîm'in, İshâk'ın ve Yâkûb'un ilahı adıyla! Muhammed'den Necrân başrahibine ve Necrân halkına. Eğer Müslüman olursanız İbrâhîm'in, İshâk'ın ve Yâkûb'un ilahı olan Allah'a hamd ederim. Derim ki: "Sizi kulların ibadetinden Allah'ın ibadetine, kulların himayesinden Allah'ın himayesine davet ediyorum. Eğer bunu kabul etmezseniz cizye verirsiniz. Onu da kabul etmezseniz size karşı savaş açarım. Vesselam..."*

Piskopos bu mektubu okuyunca mesele gözünde büyüdü ve şiddetli bir şekilde korktu. Sonra Necrân halkından olan Şurahbîl b. Vedâa'nın gelmesi için bir adam gönderdi. Bu kişi geldiğinde ona Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) göndermiş olduğu mektubu verdi. O da mektubu okuyunca, piskopos kendisine: "Ne diyorsun?" diye sordu. Şurahbîl: "İsmâil'in zürriyetindeki peygamberlik konusunda Allah'ın, İbrâhîm'e verdiği vaadi biliyorsun. Bu kişinin o olmadığını garanti edebilir misin? Peygamberlik konusunda benim bir bilgim yoktur. Eğer durum dünyevi işlerle alakalı olsaydı sana o konuda görüşlerimi bildirirdim ve bu hususta senin için çaba sarf ederdim" deyince, piskopos: "Bir kenara çekil" dedi. Bunun üzerine Şurahbîl bir kenara çekilip oturdu. Piskopos, Necrân halkından kendisine Abdullah b. Şurahbîl denilen

kişiye gelmesi için haber gönderdi. Bu kişi Himyerlilerden Zu'l-Asbah'dan bir kişidir. Piskopos ona da mektubu okutarak fikrini sorunca, o da Şurahbîl'in dediklerinin aynısını söyledi. Piskopos ona da: "Bir kenara çekil" deyince, o da bir kenara çekilip oturdu.

Bunun üzerine piskopos, Necrân halkından kendisine Cebbâr b. Fayd denilen bir adama gelmesi için haber gönderdi. Cebbâr, Hemmâs oğullarından biri olan Haris b. Kâb oğullarından bir kişidir. Piskopos ona da mektubu okutarak fikrini sorunca, o da Şurahbîl ile Abdullah'ın dediklerinin aynısını söyledi. Piskopos ona da: "Bir kenara çekil" deyince, o da bir kenara çekilip oturdu.

Hepsinin görüşlerinin aynı olması üzerine piskopos, çan çalınmasını ve kiliselerde ve manastırlarda örtülerin kaldırılmasını emretti. Gündüz vakti korkulacak bir şey olduğu zaman böyle yaparlardı. Gece vakti korkulan bir şey olduğu zaman da çan çalar ve manastırlarda ateş yakarlardı. Çan çalınıp örtüler çekilince vadinin alt tarafında, üst tarafında kim varsa gelip orada toplandı. Hızlı giden bir binitli vadiyi ancak bir günde geçebilirdi. Bu vadide yetmiş üç köy ve yüz yirmi bin savaşçı vardı. Hepsi gelip orada toplanınca, piskopos, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mektubunu okudu ve onlara bu konudaki görüşlerini sordu. Onlardan görüş sahibi kimseler de Şurahbîl b. Vedâ'a el-Hemdânî'yi, Abdullah b. Şurahbîl Asbah'ı ve Cebbâr b. Fayd el-Hâris'i, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderme konusunda birleştiler. Bu kişiler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidecek ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında kendilerine haber getireceklerdi.

Bunun üzerine heyet yola çıkıp Medine'ye geldiğinde üzerlerindeki giysilerini çıkardılar, Yemen işi uzun kaftanlarını giydiler ve altın yüzükler takındılar. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelerek selam verdiler. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) selamlarını almadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile gün boyu konuşmaya çalıştılar, ama üzerlerindeki kaftanlardan ve altın yüzüklerden dolayı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendileriyle konuşmadı.

Bunun üzerine daha önceden tanıdıkları Osmân b. Affân ve Abdurrahman b. Avf'a gittiler. Bunlar Cahiliye zamanında Necrân'a kurbanlıklar gönderirler, onlar da kendileri için kumaş, meyve ve mısır alırlardı. Tanışmaları da buradan gelmekteydi. Osmân b. Affân ile Abdurrahman b. Avf'ı, Muhacir ve Ensâr'dan bazı kimselerle otururken buldular. Bu heyet yanlarına gelip: "Ey Osmân! Ey Abdurrahman! Peygamberiniz bize bir

mektup yazdı ve biz de icabet ederek kalkıp yanına geldik. Ancak selam verdiğimizde selamımızı almadı ve gün boyu kendisiyle konuşmaya çalıştık, ama bizimle konuşmadı. Bu konuda sizin fikriniz nedir? Tekrar yanına gidelim mi? Yoksa memleketimize mi dönelim?" dediler. Bunun üzerine onlar da aralarında olan Ali b. Ebî Tâlib'e: "Ey Ebu'l-Hasan! Bunlar hakkında sen ne dersin?" dediler. Ali, Osmân ve Abdurrahman'a: "Benim görüşüm bu giysilerini ve yüzüklerini çıkarsınlar, yolculuk giysilerini giysinler, sonra da yanına dönsünler" dedi. Onlar da öyle yaptılar ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip selam verdiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) selamlarını aldı ve: *"Beni hak olarak gönderene yemin olsun ki, bana birinci gelişlerinde İblis te kendileri ile birlikte idi"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara ve onlar da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorular sordular. Sonunda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İsa b. Meryem hakkında ne dersin? Biz Hıristiyanlar olarak kavmimize geri döneceğiz. Eğer peygamber isen bu konuda bize bilgi vermen hoşumuza gider" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu konuda bugün size söyleyeceğim bir şey yoktur. İsa hakkında söylenenleri size haber verene kadar burada kalın"* buyurdu. Ertesi sabah Yüce Allah: "**Allah nezdinde İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Sonra ona «Ol!» dedi ve oluverdi. Gerçek Rabbindendir, o halde şüphelenenlerden olma. Sana ilim geldikten sonra, bu hususta seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra lanetleşelim de, Allah'ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim**"[1] âyetlerini indirdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bu âyetleri bildirince) onlar böyle bir şey yapmayı kabul etmediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bu haberi verdiği günün ertesi günü Hasan ve Hüseyin'i kadifeden izarının altına almış bir şekilde geldi. Kızı Hz. Fâtıma'da lanetleşmek için arkasından geliyordu. O gün lanetleşmek için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir kaç hanımı da bulunmaktaydı.

Şurahbîl iki arkadaşına: "Ey Abdullah b. Şurahbîl! Ey Cebbâr b. Fayd! Biliyorsunuz ki vadinin alt ve üst tarafında olanlar bir araya geldiklerinde

---

1 Âl-i İmrân Sur. 59-61

benim görüşümün dışına çıkmamışlardır. Vallahi ben ağır bir işin geldiğini görmekteyim. Eğer bu adam gönderilmiş bir kral ise onun gözünde Araplardan öldürülecek ve işleri kendisine teslim edilecek ilk kişiler bizleriz. Onun ve kavminin içinden geçen ancak bizi yok etmek olabilir. Araplardan onlara en yakın komşu da biziz. Eğer bu adam bir peygamber ise ve biz onunla lanetleşirsek yeryüzünde bizden ne bir kıl, ne de bir tırnağın kalmayacağını ve hepsinin helak olacağını görüyorum" deyince, arkadaşları ona: "Ey Ebû Meryem! Bu konuda senin görüşün nedir?" dediler. O da: "Benim görüşüm onu aramızdaki mesele için hakem kılmaktır. Onun asla adaletsiz olarak hükmedeceğini düşünmüyorum" dedi. Arkadaşları: "Sen istediğini yap" dediler.

Şurahbîl, Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Benim, seninle lanetleşmekten daha hayırlı bir görüşüm vardır" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nedir bu görüşün?"* diye sorunca: "Bu gün akşama kadar, akşamdan da sabah kadar bizim için ne hüküm kılarsan kabulümüzdür" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ya arkandan hükmünü kabul etmeyecek biri çıkarsa?"* buyurunca, Şurahbîl: "Arkadaşlarıma sor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu iki arkadaşına sorunca: "Vadide ancak ve ancak Şurahbîl'in görüşü ile hareket edilir" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kabul ediyorum"* buyurdu.

Ertesi gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiklerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine şöyle bir belge yazdı:

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah'ın elçisi ve Peygamberi Muhammed'in Necrân'a yazdığı belgedir. Necrân halkı, ihtiyaçlarından fazla olarak ne kadar tarım ürünleri sarı, beyaz ve siyah renkli malları, köle ve cariyeleri varsa hepsinden vergi vermek zorundadırlar. Ancak bütün bunlar Receb ve Safer aylarında biner elbise olmak üzere iki bin elbise vermeleri karşılığında kendilerine bırakılacaktır. Her elbise ile birlikte de bir ukiyye gümüş verilecektir. Elbiselerin haraç vergisine nazaran fazlalığı ve ukiyye kıymetinden eksikliği hesaplanacaktır. Onların haraç olarak ödemeleri gereken binek hayvanları veya atlar veya zırhlar veya diğer mallar kendilerinden hesapla alınacaktır. Elçilerimin yirmi gün veya daha az müddetle konuklanmaları ve ağırlanmalarıyla Necrânlılar mükelleftir. Elçilerim, bir aydan fazla bekletilemezler. Bir savaş veya bir yaramazlık baş gösterdiği zaman,

Necrânlılar emanet olarak otuz adet zırh, otuz adet at ve otuz adet deve vermekle mükelleftirler. Elçilerime emanet olarak verilen şeyler Necrânlılara iade edilinceye kadar elçilerimin kefaleti altındadır. Necrân ve Necrân'a bağlı yerlerin canları, milleti, toprakları, malları, hazır bulunanları, bulunmayanları, aşiretleri, kiliseleri, ruhbanlıkları, piskoposlukları, az veya çok ellerinin altındaki her şeyleri Allah'ın himayesinde ve Peygamberi Muhammed'in himayesindedir. Piskopos piskoposluğundan, rahip rahipliğinden, kilise bakıcısı bakıcılığından, kâhin kâhinliğinden değiştirilmeyecek, bulundukları hal ve durumları, haklarından herhangi bir hak da değiştirilmeyecektir. Necrânlılara zulüm ve kötülük yapılmayacaktır! Cahiliye devrinden kalma kan davası da güdülmeyecektir. Onlar ne kendileri savaş için toplanacaktır, ne mahsullerinden öşür alınacak, ne de asker gelip yurtlarını çiğneyecektir! Necrân'da kim bir hak talebinde bulunacak olursa, aralarında insaf ve adalet üzere davranacaklar ne zulüm yapacaklar, ne de zulme uğrayacaklardır. Gelecekte faiz yiyen kişi zimmetimden beridir. Onlardan hiç kimse başkasının yaptığı bir haksızlıktan dolayı sorumlu tutulmayacaktır. Necrânlılar bu belgede yazılı olan şartları gereğince yerine getirdikleri ve iyi davrandıkları sürece, Allah'ın emri gelinceye kadar Allah'ın ve Peygamberi Muhammed'in himayesi altında bulunacaklardır."

Ebû Süfyân b. Harb, Ğaylân b. Amr, Nasr oğullarından Mâlik b. Avf, Akra' b. Hâbis el-Hanzalî ve Muğire buna şahit oldular. Heyet belgeyi aldıktan sonra Necrân'a döndüklerinde Necrân Hıristiyanları kendilerini bir günlük yol mesafesinden karşıladılar. Piskopos ile birlikte anne bir kardeşi ve amcası oğlu olan Bişr b. Muâviye de vardı. Künyesi de Ebû Alkame idi. Heyet belgeyi piskoposa verince piskopos onu okumaya başladı. Bu sırada yanında olan Bişr'in devesi tökezledi. Bişr de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) açıkça adını vererek: "Filan kişi kahrolsun" dedi. Bunun üzerine piskopos: "Vallahi sen Allah tarafından gönderilen bir peygambere beddua ettin" deyince, Bişr: "Öyle ise vallahi ben şu devemden inmeden O'na gideceğim" dedi ve devesini Medine'ye doğru çevirip yola çıktı.

Piskopos arkasından devesini koşturarak: "Beni dinle, ben Arapların, bizim onun hakkını gasp ettiğimizi ya da onun bu şöhret ve parlayışına razı olduğumuzu yahut herkesten daha kuvvetli ve toplu olduğumuz halde bu adama boyun eğdiğimizi zannetmelerinden korktuğum için bunu benden

işitsinler diye söyledim" demeye başladı. Ancak Bişr: "Vallahi bundan sonra senin hiçbir sözüne inanmam" dedi ve piskoposa arkasını dönüp devesinin sırtına vurarak:

"Devesinin sırtına binmiş te geliyor

Yüklü olan devesinin kolanını gevşetmeden

Hıristiyan dine muhalif olarak sana geliyor" demeye başladı.

Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve Müslüman oldu. Bir savaşta şehit düşünceye kadar da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanından ayrılmadı.

Heyet, Necrân'a geldiği zaman rahip kilisede kendi özel odasında idi. Leys b. Ebî Şemr ez-Zebîdî rahibe gelip şöyle dedi: "Tihâme'de bir adama peygamberlik gelmiş ve piskoposa bir mektup yazmıştı. Piskopos vadi halkının görüşünü alarak Şurahbîl b. Vedâ'a, Abdullah b. Şurahbîl ve Cebbâr b. Fayd'ın heyet olarak kendisine gitmesi kararına vardı. O da bu heyete lanetleşme teklifinde bulununca heyet lanetleşmeyi kabul etmedi ve Şurahbîl onun vereceği hükme razı oldu. Bunun üzerine o da bu konuda kendilerine bir belge yazdı. Heyet geri dönüp belgeyi piskoposa verdi. Piskopos belgeyi okurken kendisiyle birlikte olan Bişr'in devesi tökezledi ve Bişr bu kişi için kahrolması yönünde beddua etti. Piskopos bu kişinin gönderilmiş bir peygamber olduğunu söyleyince Ebû Alkame Müslüman olmak için kendisine doğru yola çıktı. Bunun üzerine rahip: «Beni buradan indirin, yoksa kendimi buradan aşağı atacağım» dedi. Bunun üzerine kendisini indirdiler.

Rahip bir takım hediyelerle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gitti. Götürdüğü hediyelerin içinde bugün halifelerin giydiği kürk ile bir büyük bardak ve bir baston vardı. Rahip yıllarca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında kalıp vahiyleri, sünnetleri farzları ve hadleri dinlediyse de, Allah ona Müslümanlığı nasip etmedi. Sonra rahip bir daha geri gelmek kaydıyla kavmine dönmek üzere Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine izin verince de kavminin yanına geri döndü. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edinceye kadar bir daha geri gelmedi.

Ancak piskopos Ebu'l-Hâris yanına Seyyid ile Âkib'i ve kavminin eşrafını alarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Bunlar, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir süre kaldılar. Yüce Allah'ın kendisine indirdiği vahiyleri dinliyorlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Necrân piskoposlarına şu

mektubu yazdırdı: *"Rahmân ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Peygamber Muhammed'den piskopos Ebu'l-Hâris ile Necrân'ın diğer piskoposlarına, kâhinlerinin ve bunların idaresi altında bulunan büyük küçük halkına. Allah ile Allah Resûlü'nün himayesi, ne bir piskoposun piskoposluğunu, ne bir rahibin rahipliğini, ne de bir kâhinin kâhinliğini elinden almaz. Onların hiçbir hakkını değiştirmez. Onların yetki ve salahiyetlerine dokunmaz. Bunlar, halkın hizmetinde olup onlara nasihat ve irşadda bulundukları sürece ne kimsenin onlara, ne de onların kimseye zulüm ve haksızlık etmesine imkân vermeyecektir."* Mektubu yazan Muğîre b. Şu'be idi. Piskopos mektubu alınca kendisiyle olanlarla birlikte kavmine gitmek için izin istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de onlara izin verince gittiler ve onlar geri gelmeden Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، حَدَّثَنَا عبد الله ابن مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ صِلَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ السَّيِّدَ وَالْعَاقِبَ أَتَيَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَرَادَ أَنْ يُلَاعِنَهُمَا، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ لَا تلاعنه، فو الله لَئِنْ كَانَ نَبِيًّا فَلَاعَنْتَهُ لَا نُفْلِحُ نَحْنُ وَلَا عَقِبُنَا مِنْ بَعْدِنَا، قَالُوا لَهُ: نُعْطِيكَ مَا سَأَلْتَ فَابْعَثْ مَعَنَا رَجُلًا أَمِينًا وَلَا تَبْعَثْ مَعَنَا إِلَّا أَمِينًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَأَبْعَثَنَّ مَعَكُمَا رَجُلًا أَمِينًا حَقَّ أَمِينٍ» فَاسْتَشْرَفَ لَهَا أَصْحَابُهُ فَقَالَ: قُمْ يَا أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ، فَلَمَّا قَامَ، قَالَ: «هَذَا أَمِينُ هَذِهِ الْأُمَّةِ» كَذَا قَالَ عُبَيْدُ اللهِ بْنُ موسى عَنْ إِسْرَائِيلَ، وَكَذَلِكَ رُوِيَ عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ.

وروَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبَّاسِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ يَحْيَى بْنِ آدَمَ عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ .

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سُفْيَانُ وَشُعْبَةُ وَغَيْرُهُمَا عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ مُخْتَصَرًا .

İbn Mes'ûd bildiriyor: Seyyid ve Âkib, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip kendisiyle lanetleşmek istediler. Biri diğerine: "Onunla lanetleşme, vallahi eğer o bir peygamber ise ve biz de onunla lanetleşirsek iflah olmayız. Artık bizden sonraki neslimiz de devam etmez" dedi. Bunun üzerine her ikisi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Sana istediğini vereceğiz. Ancak sen bizimle

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (2/175-204) Bakın: İbn Kesîr, *Târîh* (5/54-56).

birlikte emin bir adam gönder. Ama göndereceğin adam kesinlikle emin biri olsun" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizinle beraber gerçekten emin olan bir adamı göndereceğim!"* buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bütün ashâbı bu iş için hep öne çıktı. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh! Kalk!"* buyurdu. Ebû Ubeyde kalkınca da, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte bu, bu ümmetin emin kişisidir"* buyurdu.

Ubeydullah b. Mûsa, İsrâil kanalıyla bunu bu şekilde aktarmıştır. Yûnus b. Ebî İshâk kanalıyla da Ebû İshâk'tan bu şekilde rivayet edilmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de "Abbâs b. el-Hüseyn — Yahya b. Âdem — İsrâil — Ebû İshâk — Câbir" kanalıyla Huzeyfe b. el-Yemân'dan rivayet etmiştir.[1]

Süfyân, Şu'be ve başkaları bunu Ebû İshâk kanalıyla bu şekilde muhtasar olarak aktarmışlardır.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَبَّانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، وأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قال: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى نَجْرَانَ فَقَالُوا: فِيمَ؟ قَالُوا: أرأيت ما تقرؤون: يا أخت هارون، وَقَدْ كَانَ بَيْنَ عِيسَى وَمُوسَى مَا قَدْ عَلِمْتُمْ، قَالَ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: أَفَلَا أَخْبَرْتَهُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا يُسَمُّونَ بِأَسْمَاءِ أَنْبِيَائِهِمْ وَالصَّالِحِينَ الَّذِينَ كَانُوا قَبْلَهُمْ.

لَفْظُ حَدِيثِ السُّوسِيِّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شيبة .

Muğîre b. Şu'be der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni, Necrân ahalisine gönderdiğinde Necrânlılar bana: "Siz: «Ey Hârûn'un kız kardeşi» diye bir âyet okuyorsunuz. Oysa Mûsa, İsa'dan şu şu kadar zaman önce yaşamıştır?" dediler. Geri dönüp bunu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendilerinden önce gelen peygamberler ve salih kimselere nisbet edildiklerini söyleseydin ya!"* buyurdu.

Lafız es-Sûsî'nin lafzıdır.

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 72 (4380).

[2] İbn Mâce, *Sünen* (135).

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ بَعْثِ رَسُولِ اللهِ ﷺ على بن أبِي طالب ؓ إِلَى أَهْلِ نَجْرَانَ، وَبَعْثِهِ إِلَى الْيَمَنِ بَعْدَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i Necrân Ahalisine ve Hâlid b. el-Velîd'den Sonra Yemen'e Göndermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طالب ؓ إِلَى أَهْلِ نَجْرَانَ لِيَجْمَعَ صَدَقَاتِهِمْ وَيَقْدَمَ عَلَيْهِ بِجِزْيَتِهِمْ.

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i zekât mallarını toplaması ve cizyeyi alması için Necrân halkına gönderdi.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَأَبُو سَعِيدِ بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ خَالِهِ عَمْرِو بْنِ شَاسٍ الْأَسْلَمِيِّ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْحُدَيْبِيَةِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؓ فِي خَيْلِهِ الَّتِي بَعَثَهُ فِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ فَجَفَانِي عَلِيٌّ بَعْضَ الْجَفَاءِ، فَوَجَدْتُ فِي نَفْسِي عَلَيْهِ، فَلَمَّا قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ اشْتَكَيْتُهُ فِي مَجَالِسِ الْمَدِينَةِ، وَعِنْدَ مَنْ لَقِيتُهُ وَأَقْبَلْتُ يَوْمًا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ فَلَمَّا رَآنِي أَنْظُرُ إِلَى عَيْنَيْهِ نَظَرَ إِلَيَّ حَتَّى جَلَسْتُ إِلَيْهِ فَلَمَّا جَلَسْتُ، قَالَ: إِنَّهُ وَاللهِ يَا عَمْرُو بْنُ شَاسٍ لَقَدْ آذَيْتَنِي! فَقُلْتُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أَعُوذُ بِاللهِ وَالْإِسْلَامِ أَنْ أُوذِي رسول الله ﷺ، فَقَالَ: مَنْ آذَى عَلِيًّا فَقَدْ آذَانِي.

Hudeybiye'ye katılan Amr b. Şâş el-Eslemî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ali komutasında Yemen'e gönderdiği süvariler arasında ben de vardım. Yolculuk esnasında Ali bana bazı sıkıntılar verdi. Bu yüzden de kendisine kırılmıştım. Medine'ye döndüğümüzde gittiğim yerlerde ve rastladığım her kişiye onu şikayet etmeye başladım. Bir gün (Mescid'e) geldiğimde

---

[1] Müslim, *âdâb* 1 (8).

[2] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/212).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oturduğunu gördüm. Beni görünce gözlerini bana dikti. Yanına gidip oturuncaya kadar da gözlerini benden ayırmadı. Oturduğumda bana: *"Ey Amr b. Şâş! Bana eziyet ettin"* buyurdu. Kendisine: "Biz Allah içiniz ve O'na dönücüleriz. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) eziyet etmekten Allah'a ve İslam'a sığınırım" dediğimde: *"Ali'ye eziyet eden bana eziyet etmiş olur"* buyurdu.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو وَأَبُو جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمَغْرَاءِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبَانَ بْنِ صَالِحٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ مَعْقِلِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ نِيَارٍ أَوْ نِيَارٍ عَنْ خَالِهِ عَمْرِو بْنِ شَاسٍ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ أَتَمَّ مِنْهُ .

Başka bir kanalla Amr b. Şâş'tan mânâ olarak bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.[1]

وأخبرنا أَبُو عَبْدِ اللهِ وَحْدَهُ، قَالَ أَبُو الْعَبَّاسِ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ، قَالَ: إِنَّمَا وَجَدَ جَيْشُ علي بن أبي طالب ﷺ الَّذِينَ كَانُوا مَعَهُ [بِالْيَمَنِ] لِأَنَّهُمْ حِينَ أَقْبَلُوا خَلَّفَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا وَيَعْمِدُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يُخْبِرُهُ الْخَبَرَ، فَعَمَدَ الرَّجُلُ فَكَسَا كُلَّ رَجُلٍ حُلَّةً، فَلَمَّا دَنَوْا خَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ يَسْتَقْبِلُهُمْ فَإِذَا عَلَيْهِمُ الْحُلَلُ، فَقَالَ عَلِيٌّ: مَا هَذَا قَالُوا كَسَانَا فُلَانٌ. قَالَ: فَمَا دَعَاكَ إِلَى هَذَا قَبْلَ تَتَقَدَّمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَيَصْنَعَ مَا شَاءَ، فَنَزَعَ الْحُلَلَ مِنْهُمْ، فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ اشْتَكَوْهُ لِذَلِكَ، وَكَانُوا قَدْ صَالَحُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَإِنَّمَا بُعِثَ عَلِيٌّ إِلَى جِزْيَةٍ مَوْضُوعَةٍ هَذَا مَا بَلَغَنَا فِي ذَلِكَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بن يسار .

Yezîd b. Talha b. Yezîd b. Rükâne der ki: Ali b. Ebî Tâlib'in Yemen'de kendisiyle birlikte bulunan ordusu kendisine kırılmıştı. Çünkü Medine'ye dönecekleri sırada Ali yerine birini vekil bırakarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) varmak için onlardan ayrılmış ve yola çıkmıştı. Vekil olarak bıraktığı adam askerlerden her birine (ganimetteki) elbiselerden bir elbise giydirdi. Medine'ye yaklaştıklarında onları karşılamaya çıkan Ali üzerlerinde elbiselerini görünce: "Bu da nedir?" diye sordu. Onlar da: "Bunları falan adam bize verdi" dediler. Bunun üzerine Ali vekil olarak bıraktığı kişiye: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/483).

(sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmeden önce niçin böyle yaptın? Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelseydin ve kendisi nasıl uygun görüyorsa öyle yapsaydı" diyerek elbiseleri üzerinden çıkardı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiklerinde askerler, Ali'nin bu davranışından dolayı şikayetçi oldular. Yemenliler, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile barış yapmışlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ali'yi belirlenen cizyeyi tahsil etmesi için göndermişti.

Bize Muhammed b. İshâk b. Yesâr kanalıyla gelen rivayet işte budur.[1]

وأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ: إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُوزَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا أبو عبيدة ابن أَبِي السَّفَرِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ يُوسُفَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِيهِ، عن أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، قَالَ الْبَرَاءُ: فَكُنْتُ فِيمَنْ خَرَجَ مَعَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ فَأَقَمْنَا سِتَّةَ أَشْهُرٍ نَدْعُوهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَلَمْ يجِيبُوهُ، ثُمَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ فَأَمَرَهُ أَنْ يُقْفِلَ خَالِدًا إِلَى رَجُلٍ كَانَ مِمَّنْ يَمَّمَ مَعَ خَالِدٍ وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُعَقِّبَ مَعَ عَلِيٍّ فَلْيُعَقِّبْ مَعَهُ، قَالَ الْبَرَاءُ فَكُنْتُ فِيمَنْ عَقَّبَ مَعَ عَلِيٍّ، فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنَ الْقَوْمِ خَرَجُوا لَنَا فَصَلَّى بِنَا عَلِيٌّ ثُمَّ صَفَّنَا صَفًّا وَاحِدًا، ثُمَّ تَقَدَّمَ بَيْنَ أَيْدِينَا وَقَرَأَ عَلَيْهِمْ كِتَابَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَسْلَمَتْ هَمْدَانُ جَمْعًا فَكَتَبَ عَلِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِإِسْلَامِهِمْ فَلَمَّا قَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْكِتَابَ خَرَّ سَاجِدًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَى هَمْدَانَ السَّلَامُ عَلَى هَمْدَانَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، [فِي الصَّحِيحِ] مُخْتَصَرًا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عن ابراهيم ابن يُوسُفَ .

Berâ bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i kendilerini İslam'a davet etmesi için Yemen halkına gönderdi. Ben de Hâlid b. el-Velîd ile birlikte gidenlerden idim. Orada altı ay ikamet ettik ve bu zaman zarfında onları hep İslâm'a davet ettik. Ancak onlar bu davete icabet etmediler. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i Yemen'e gönderdi ve ona, Hâlid'in (Medine'ye) geri göndermesini emretti. Ancak Hâlid ile beraber olup da orada Ali ile kalmak isteyen kimseleri orada bırakmasını emretti.

Ben de Ali ile beraber orada kalanlardan idim. Yemenlilere yaklaştığımızda karşımıza çıktılar. Ali öne geçip bize namaz kıldırdı ve bizi tek saf halinde dizdi. Sonra önümüze geçip onlara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem)

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/213).

mektubunu okudu. Bunun üzerine Hemdânlıların tamamı müslüman oldular. Ali de onların İslam'a girdiklerini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir mektupla bildirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), mektubu okuduğunda secdeye kapanmış ve sonra başını secdeden kaldırarak: ***"Hemdân'a selam olsun. Hemdân'a selam olsun"*** buyurmuştu.

Buhârî, *Sahîh*'de başka bir kanalla İbrâhîm b. Yûsuf'tan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَدِيبُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي ابْنُ خُزَيْمَةَ، أَنْبَأَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سُوَيْدِ بْنِ مَنْجُوفٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيًّا إِلَى خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ لِيَقْبِضَ الْخُمُسَ فَأَخَذَ مِنْهُ جَارِيَةً، فَأَصْبَحَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ قَالَ خَالِدٌ لِبُرَيْدَةَ أَلَا تَرَى مَا يَصْنَعُ هَذَا؟ قَالَ بُرَيْدَةُ: وَكُنْتُ أُبْغِضُ عَلِيًّا فَأَتَيْتُ نَبِيَّ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا صَنَعَ عَلِيٌّ، فَلَمَّا أَخْبَرْتُهُ، قَالَ: أَتُبْغِضُ عَلِيًّا؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَحِبَّهُ فَإِنَّ لَهُ فِي الْخُمُسِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ .

Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'yi, Hâlid b. el-Velîd'e ganimetin beşte birini alması için gönderdi. Ganimetten bir cariye aldı ve sabahladığında başından su damlıyordu. Bunun üzerine Hâlid, Bureyde'ye: "Şunun yaptığını görüyor musun?" dedi. Ben de Ali'ye bu yaptığından dolayı kızmıştım. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip Ali'nin yaptığını kendisine haber verdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ali'ye karşı öfkeli misin?"*** diye sorunca: "Evet" karşılığını verdim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onu sev, çünkü ganimetin beşte birinde ondan daha fazla hakkı vardır"*** buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، أَنْبَأَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 61 (4349).

[2] Buhârî, *meğâzî* 61 (4350).

ﷺ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! تَبْعَثُنِي وَأَنَا شَابٌّ أَقْضِي بَيْنَهُمْ وَلَا أَدْرِي مَا الْقَضَاءُ، قَالَ: فَضَرَبَ بِيَدِهِ فِي صَدْرِي، وَقَالَ: اللهُمَّ اهْدِ قلبه، وثبّت لسانه، فو الذي فَلَقَ الْحَبَّةَ مَا شَكَكْتُ فِي قَضَاءٍ بَيْنَ اثْنَيْنِ .

Hz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Yemen'e gönderince, ben: "Beni gönderiyorsun, ama ben daha gencim, davalarla ilgili birçok konuda bilgim de yoktur" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle göğsüme vurup: *"Allahım! Kalbine doğruyu göster ve dilini (gerçeği söylemekte) sâbit kıl"* diye dua etti. Taneyi yarana yemin olsun ki ondan sonra hiçbir davada hüküm verirken şüpheye düşmedim.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ: إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بلال، عن سعيد بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ عَمَّتِهِ زَيْنَبَ بِنْتِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ إِلَى الْيَمَنِ، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَكُنْتُ مِمَّنْ خَرَجَ مَعَهُ فَلَمَّا أَخَذَ مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ سَأَلْنَاهُ أَنْ نَرْكَبَ مِنْهَا وَنُرِيحَ إِبِلَنَا، فَكُنَّا قَدْ رَأَيْنَا فِي إِبِلِنَا خَلَلًا، فَأَبَى عَلَيْنَا، وَقَالَ: إِنَّمَا لَكُمْ مِنْهَا سَهْمٌ كَمَا لِلْمُسْلِمِينَ. قَالَ: فَلَمَّا فَرَغَ عَلِيٌّ، وَانْطَلَقَ مِنَ الْيَمَنِ رَاجِعًا أَمَّرَ عَلَيْنَا إِنْسَانًا وَأَسْرَعَ هُوَ فَأَدْرَكَ الْحَجَّ، فَلَمَّا قَضَى حَجَّتَهُ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: ارْجِعْ إِلَى أَصْحَابِكَ حَتَّى تَقْدَمَ عَلَيْهِمْ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَقَدْ كُنَّا سَأَلْنَا الَّذِي اسْتَخْلَفَهُ مَا كَانَ عَلِيٌّ مَنَعَنَا [إِيَّاهُ] نَفْعَلَ، فَلَمَّا جَاءَ عَرَفَ فِي إِبِلِ الصَّدَقَةِ أَنْ قَدْ رُكِبَتْ، رَأَى أَثَرَ الْمَرْكَبِ، فَذَمَّ الَّذِي أَمَّره وَلَامَهُ فَقُلْتُ: أَنَا إِنْ شَاءَ اللهُ إِنْ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ لَأَذْكُرَنَّ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَلَأُخْبِرَنَّهُ مَا لَقِينَا مِنَ الْغِلْظَةِ وَالتَّضْيِيقِ. قَالَ: فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أُرِيدُ أَنْ أَفْعَلَ مَا كُنْتُ حَلَفْتُ عَلَيْهِ، فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ خَارِجًا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَوَقَفَ مَعِي وَرَحَّبَ بِي وَسَأَلَنِي وَسَأَلْتُهُ، وَقَالَ: مَتَى قَدِمْتَ؟ قُلْتُ: قَدِمْتُ الْبَارِحَةَ، فَرَجَعَ مَعِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَدَخَلَ فَقَالَ: هَذَا سَعْدُ بْنُ مَالِكِ بْنِ الشَّهِيدِ، قَالَ: ائْذَنْ لَهُ، فَدَخَلْتُ فَحَيَّيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَجَاءَنِي وَسَلَّمَ عَلَيَّ

[1] İbn Mâce (2/26), Ebû Dâvud (3/327), Tirmizî (2/277), İbn Sa'd, *Tabakât* (2/337) ve Ahmed, *Müsned* (1/83, 88).

وَسَألَنِي عَنْ نَفْسِي وَعَنْ أهلي فأخفى الْمَسْألَةَ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَقِينَا مِنْ عَلِيٍّ مِنَ الْغِلْظَةِ وَسُوءِ الصُّحْبَةِ وَالتَّضْيِيقِ، فَانْتَبَذَ رسول الله ﷺ وَجَعَلْتُ أَنَا أُعَدِّدُ مَا لَقِينَا مِنْهُ حَتَّى إِذَا كُنْتُ فِي وَسَطِ كَلَامِي ضَرَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى فَخِذِي، وَكُنْتُ مِنْهُ قَرِيبًا ثُمَّ قَالَ: سَعْدُ بْنَ مَالِكٍ الشَّهِيدُ! مَهْ، بَعْضَ قَوْلِكَ لِأَخِيكَ عليٍّ، فو الله لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ أَخْشَنُ فِي سَبِيلِ اللهِ، قَالَ: فَقُلْتُ فِي نَفْسِي ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ سَعْدُ بْنَ مَالِكٍ أَلَا أَرَانِي كُنْتُ فِيمَا يَكْرَهُ مُنْذُ الْيَوْمِ، وَمَا أَدْرِي لَا جَرَمَ وَاللهِ لَا أَذْكُرُهُ بِسُوءٍ أَبَدًا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'i Yemen'e gönderdi. Ben de kendisiyle birlikte gidenlerden idim. Zekât develerini aldığı zaman kendisinden kendi develerimizi dinlendirip zekât develerine binmeyi istedik. Çünkü develerimiz yorgun düşmüştü. Ancak Ali bunu kabul etmedi ve: "Sizin bu develerdeki payınız, diğer Müslümanların payı kadardır" dedi.

Hz. Ali dönüş için Yemen'den yola çıkınca bir adamı bize emîr tayin etti ve kendisi acele edip hacca yetişti. Ali haccını tamamlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: *"Arkadaşlarına dön ki onlarla birlikte gelesin"* buyurdu. Biz, Ali'nin bize emîr kıldığı kişiden de aynı şeyi istedik ve o bu isteğimizi kabul etti. Ali yanımıza döndüğünde zekât develerine binilmiş olduğunu anladı ve develerin sırtında binme izlerini gördü. Bunun üzerine yerine vekil olarak bıraktığı adamı azarlayıp kınadı. Ben de (kendi kendime): "Eğer Allah kısmet eder de Medine'ye gelirsem Ali'den gördüğümüz kabalığı ve baskıyı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildireceğim" dedim.

Medine'ye geldiğimizde yemin ettiğim şeyi yerine getirmek için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Ebû Bekr'in, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkmakta olduğunu gördüm. Ebû Bekr durup beni karşıladı ve birbirimize hal hatır sorduk. Bana: "Ne zaman geldin?" diye sorunca: "Dün geldim" dedim. Bunun üzerine benimle birlikte dönüp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi ve: "Sa'd b. Mâlik b. eş-Şehid yanınıza girmek istiyor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girsin"* buyurunca içeri girdim.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selam verdim. Selamımı aldı ve bana yönelip beni ve ailemi sordu. Bu hususta tekrar tekrar sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Ali'den ne kadar kabalık, kötü arkadaşlık ve baskı gördüğümüzü bir bilsen" dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ağırlaştı, ben de Ali'den

gördüğümüz eziyetleri sıralayarak saymaya başladım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yakınındaydım. Sözlerimin ortasına geldiğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) baldırıma vurdu ve: ***"Ey Sa'd b. Mâlik eş-Şehîd! Kardeşin Ali hakkında söylediğin bu sözleri bırak. Vallahi şimdi onun Allah yolunda daha sert olduğunu anladım"*** buyurdu. Ben de kendi kendime "Anan seni kaybede ey Sa'd b. Mâlik!" demeye başladım. Sanırım o günden sonra da Ali'nin hoşuna gitmeyecek bir davranışta bulunmadım. Vallahi artık onu ne gizli, ne de açık olarak kötülükle anmadım.[1]

أَخبَرَنا أبُو بَكرِ بْنُ فُورَكٍ، أنبَأنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعفرٍ، حَدَّثَنا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنا أبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنا جَعفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بنِ عَلِيٍّ ابن حُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أبِي طَالِبٍ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، فِي قِصَّةِ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، قَالَ: وَقَدِمَ عَلِيٌّ بن أبي طالب ﷺ مِنَ الْيَمَنِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِأَيِّ شَيْءٍ أَهْلَلْتَ؟ قَالَ: قُلْتُ: اللهُمَّ إِنِّي أُهِلُّ بِمَا أَهَلَّ بِهِ رَسُولُكَ ﷺ، قَالَ: فَإِنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ فَلَا يَحِلَّ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَطَاءٍ عَنْ جابر .

Câbir b. Abdillah, Vedâ haccını anlatırken şöyle demiştir: Ali b. Ebî Tâlib, Yemen'den geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: ***"Sen hacca niyetlenirken ne dedin?"*** diye sordu. Ali: "Allahım! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) niyetlendiğine ben de niyetlendim, dedim. Yanımda da kurbanlıklar vardı" karşılığını verince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O zaman sen ihramdan çıkma"*** buyurdu. Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Müslim, *Sahîh*'de rivayet etmiştir.

Buhârî ve Müslim, Atâ kanalıyla Câbir'den rivayet etmişlerdir.[2]

بَابُ بَعْثِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَأَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ م إِلَى الْيَمَنِ وَمَا ظَهَرَ فِي قَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِمُعَاذٍ ثُمَّ فِي رُؤْيَا مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ مِنْ بَرَاهِينِ الشَّرِيعَةِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Cebel ile Ebû Mûsa el-Eş'arî'yi Yemen'e Göndermesi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz

[1] Ahmed, *Müsned* (3/86).

[2] Müslim, *Sahîh* (2/888).

b. Cebel'e Dediklerinin Zuhur Etmesi ve Sonra Muâz b. Cebel'in Rüya Görmesinin İslamiyetin Açık Delillerinden Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ رَحِمَهُ اللهُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بعثه ومعاذ إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ لَهُمَا: «تَطَاوَعَا وَيَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا» .

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ، وَاسْتَشْهَدَ الْبُخَارِيُّ بِرِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ الطَّيَالِسِيِّ .

Ebû Mûsa el-Eş'arî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), onu ve Muâz'ı Yemen'e gönderdi. Gidecekleri sırada da kendilerine: *"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Ebû Dâvud et-Tayâlisî'den rivayet etmişlerdir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ. (ح) وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ الْأَشْعَثِ السِّجِسْتَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، وَمُسَدَّدٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو مُوسَى: أَقْبَلْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَمَعِي رَجُلَانِ مِنَ الْأَشْعَرِيِّينَ أحدهما عن يميني وَالْآخَرُ عَنْ شِمَالِي وَكِلَاهُمَا سَأَلَ الْعَمَلَ، وَالنَّبِيُّ ﷺ يَسْتَاكُ، فَقَالَ: مَا تَقُولُ يَا أَبَا مُوسَى، أَوْ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ قَيْسٍ؟ قُلْتُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ! مَا أَطْلَعَانِي عَلَى مَا فِي أَنْفُسِهِمَا، وَمَا شَعَرْتُ أَنَّهُمَا يَطْلُبَانِ الْعَمَلَ، وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى سِوَاكِهِ تَحْتَ شَفَتِهِ قَلَصَتْ، قَالَ: «لَنْ نَسْتَعْمِلَ أَوْ لَا نَسْتَعْمِلُ عَلَى عَمَلِنَا مَنْ أَرَادَهُ، وَلَكِنِ اذْهَبْ أَنْتَ يَا أَبَا مُوسَى أَوْ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ قَيْسٍ» ، فَبَعَثَهُ عَلَى الْيَمَنِ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ، قَالَ: فَلَمَّا قَدِمَ عَلَيْهِ مُعَاذٌ قَالَ: انْزِلْ وَأَلْقَى لَهُ وِسَادَةً، وَإِذَا رَجُلٌ عِنْدَهُ مُوثَقٌ، قَالَ: مَا هَذَا؟ قَالَ: كَانَ يَهُودِيًّا فَأَسْلَمَ، ثُمَّ رَجَعَ دِينَهُ دِينَ السَّوْءِ، قَالَ: لَا أَجْلِسُ حَتَّى يُقْتَلَ، قَضَاءُ اللهِ وَرَسُولِهِ، قَالَ: نَعَمْ اجْلِسْ، قَالَ: لَا أَجْلِسُ حَتَّى يُقْتَلَ قَضَاءُ اللهِ وَرَسُولِهِ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَأَمَرَ بِهِ فَقُتِلَ، ثُمَّ تَذَاكَرَا قِيَامَ اللَّيْلِ، فَقَالَ مُعَاذٌ، أَمَّا أَنَا فَأَنَامُ وَأَقُومُ أَوْ أَقُومُ وَأَنَامُ، وَأَرْجُو فِي نَوْمَتِي مَا أَرْجُو فِي قَوْمَتِي .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُسَدَّدٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي قُدَامَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ يَحْيَى الْقَطَّانِ.

Ebû Mûsa anlatıyor: Eş'arîlerden iki adamla birlikte Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Biri sağımda, biri de solumda duruyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dişlerini misvaklıyordu. Her ikisi de Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) görev istemeye başladılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebû Mûsa!* —veya: *Ey Abdullah b. Kays!— Bu konuda sen ne diyorsun?"* diye sorunca: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki bu konuda bana bir şey demediler ve geldiğimizde görev isteyeceklerini bilmiyordum" dedim. Dudağının altında duran misvakını şu an bile görür gibiyim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biz görevi onu isteyene vermeyiz"* karşılığını verdi ve bana: *"Ey Ebû Mûsa!* —veya: *Ey Abdullah b. Kays!— Sen (Yemen'e) git!"* buyurdu.

Ebû Burde der ki: Bu şekilde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), (babam) Ebû Mûsa'yı vali olarak Yemen'e gönderdi. Ardından Muâz b. Cebel'i yolladı. Muâz oraya varınca, Ebû Mûsa: "İn!" dedi ve ona bir minder verdi. Yanında bağlı olan bir adam görünce, Muâz: "Bu kim?" diye sordu. Ebû Mûsa: "Bu adam Yahudiyken müslüman oldu. Ancak tekrar kötü dinine döndü" karşılığını verince, Muâz üç defa: "Yüce Allah'ın ve Resûlü'nün hükmüne göre öldürülene kadar oturmam!" dedi. Ebû Mûsa emrederek Yahudi adam öldürülünce de oturdu.

Sonra oturup gece namazı konusunu müzakere ettiler. Muâz b. Cebel: "Ben gece namazı kıldıktan sonra uyuyorum" veya: "Ben uyuduktan sonra kalkıp gece namazı kılıyorum. Bu namazdan beklediğim karşılığı uykum için de bekliyorum" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Müsedded'den ve Müslim ise Ebû Kudâme ve başkası kanalıyla Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ السَّمَّاكِ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: عَنْ أَبِي مُوسَى، وَقَالَ: «إِنَّا لَا نَسْتَعْمِلُ»، وَقَالَ: فَلَمَّا قَدِمَ عَلَيْهِ أَلْقَى وِسَادَةً، وَقَالَ: انْزِلْ، وَقَالَ: ثُمَّ رَاجَعَ دِينَهُ مِنْ دِينِ السَّوْءِ فَتَهَوَّدَ.

---

[1] Buhârî (6923) ve Müslim, *imâre* (3).

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı: "Muâz oraya varınca Ebû Mûsa ona bir minder serdi ve: "İnl" dedi lafzıyla ve: "Bu adam Yahudiyken müslüman oldu. Ancak tekrar kötü bir din olan Yahudiliğe döndü" lafzıyla aktarılmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِي، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْحَجَبِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: بُعِثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ بَعَثَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى مِخْلَافِهِ، قَالَ: وَالْيَمَنُ مِخْلَافَانِ فَقَالَ لَهُمَا يَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا فَانْطَلَقَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي عَمَلِهِ فَكَانَ إِذَا سَارَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي أَرْضٍ وَكَانَ قَرِيبًا مِنْ صَاحِبِهِ أَحْدَثَ بِهِ عَهْدًا وَسَلَّمَ عَلَيْهِ.

قَالَ أَبُو مُوسَى: فَسَارَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ فِي أَرْضِهِ، وَكَانَ قَرِيبًا مِنْ أَبِي مُوسَى، فَجَاءَ يَسِيرُ عَلَى بَغْلَتِهِ حَتَّى انْتَهَى إِلَيْهِ وَهُوَ جَالِسٌ وَقَدِ اجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ عِنْدَهُ قَدْ جُمِعَتْ يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ، فَقَالَ: بِمَاذَا يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ قَيْسٍ؟ قَالَ أَبُو مُوسَى: فَقُلْتُ رَجُلٌ كَفَرَ بَعْدَ إِسْلَامِهِ، فَقَالَ مُعَاذٌ: مَا أَنَا بِنَازِلٍ حَتَّى يُقْتَلَ، فَقَالَ: انْزِلْ فَإِنَّمَا جِيءَ بِهِ لِذَلِكَ، فَقَالَ: مَا أَنَا بِنَازِلٍ حَتَّى يُقْتَلَ، قَالَ فَقُتِلَ، وَنَزَلَ.

فَقَالَ مُعَاذٌ لِأَبِي مُوسَى كَيْفَ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ يَا عَبْدَ اللهِ؟ فَقَالَ: أَتَفَوَّقُهُ تَفَوُّقَ الْقَدَحِ قَالَ فَكَيْفَ تَقْرَأُ أَنْتَ يَا مُعَاذُ؟ قَالَ: أَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ نَوْمَةً ثُمَّ أَقُومُ وَقَدْ قَضَيْتُ جُزْئِي مِنَ النَّوْمِ فَأَقْرَأُ مَا كَتَبَ اللهُ لِي وَأَحْتَسِبُ نَوْمَتِي.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي عوانة .

Ebû Burde anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Cebel ile Ebû Mûsa'yı Yemen'e gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunlardan her birini bir eyalete gönderdi ve: *"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin"* buyurdu. Zira Yemen iki eyaletten oluşmaktaydı. Bunun üzerine bunlardan her biri görevlendirildiği yere gitti.

İkisinden biri kendi mıntıkasında dolaştığında ve arkadaşının mıntıkasına yaklaştığında arkadaşını ziyaret ederdi. Bir gün Muâz b. Cebel kendi mıntıkasını dolaşıp, arkadaşı Ebû Mûsa'nın mıntıkasına yaklaştığında katırı üzerinde onu ziyarete etti. Ebû Mûsa'nın bulunduğu yere geldiğinde, onun

oturmuş olduğunu ve etrafında da insanların toplanmış olduğunu gördü. Bir de yanında iki eli boynuna bağlanmış durumda birinin durduğunu gördü. "Ey Abdullah b. Kays! Bu nedir?" diye sorunca, Ebû Mûsâ: "Bu kişi İslam'a girdikten sonra dinden dönmüş bir kişidir" dedi. Muâz: "Bu kişi öldürülmedikçe (katırımdan) inmem" deyince, Ebû Mûsa: "Sen in, bu kişi zaten öldürülmek için getirilmiştir" karşılığını verdi. Ancak Muâz yine de: "Bu kişi öldürülmedikçe inmem" dedi. Bunun üzerine adam öldürülünce Muâz (katırından) indi.

Sonra Muâz, Ebû Mûsa'ya: "Ey Abdullah! Kur'ân'ı nasıl okuyorsun?" diye sorunca: "Gündüz ve geceleri ayrı ayrı zamanlarda okuyorum. Ey Muâz! Ya sen nasıl okuyorsun?" dedi. Muâz: "Ben gecenin başlangıcında uyurum, sonra kalkar ve Allah'ın bana takdir ettiği kadar okurum. (Bunun sevabını umduğum gibi) uykumdan da sevap umuyorum" karşılığını verdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Mûsa b. İsmâîl kanalıyla Ebû Avâne'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْبِسْطَامِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَخْبَرَنِي أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ عَائِذٍ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ طَارِقَ بْنَ شِهَابٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى أَرْضِ قَوْمِي فَجِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُنِيخٌ بِالْأَبْطَحِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: «أَحَجَجْتَ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ قَيْسٍ؟» قُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «كَيْفَ قُلْتَ» ، قَالَ: قُلْتُ: لَبَّيْكَ إِهْلَالًا كَإِهْلَالِكَ، فَقَالَ: «أَسُقْتَ هَدْيًا؟» ، قُلْتُ: لَا، لَمْ أَسُقْ هَدْيًا، قَالَ: «فَطُفْ بِالْبَيْتِ وَاسْعَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ حِلَّ» ، قَالَ: فَفَعَلْتُ حَتَّى مَشَطَتْنِي امْرَأَةٌ مِنْ نِسَاءِ بَنِي قَيْسٍ، قَالَ: فَمَكَثْنَا بِذَلِكَ حَتَّى اسْتُخْلِفَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبَّاسِ بْنِ الْوَلِيدِ .

وَفِي هَذَا دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ أَبَا مُوسَى رَجَعَ إِلَى مَكَّةَ فِي حَجَّةِ الوداع وأما معاذ ابن جَبَلٍ فَالْأَشْبَهُ أَنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ حَتَّى تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

Ebû Mûsa el-Eş'arî der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni kavmimin topraklarına göndermişti. Oradan geldiğimde Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem),

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 60 (4341).

Ebtah denilen yerde konaklamış buldum. Kendisine selam verdiğimde: *"Ey Abdullah b. Kays! Hac ihramına girdin mi?"* diye sordu. "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dediğimde: *"Niyet ederken nasıl dedin?"* diye sordu: "Ben: «Resûlullah'ın ihrama girdiği gibi ihrama girip Lebbeyk!» dedim" karşılığını verdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beraberinde kurban getirdin mi?"* diye sorunca: "Hayır getirmedim" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman Beyt'i tavaf et ve Safâ ile Merve arasında sa'yet. Sonra da ihramdan çık"* buyurdu. Ben de öyle yaptım. Hatta Kays oğulları kadınlarından bir kadın başımı taradı. Ömer b. el-Hattâb halife olana kadar bu uygulama üzerine kaldık. Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Buhârî, *Sahîh*'de Abbâs b. el-Velîd'den rivayet etmiştir.

Bu rivayet Ebû Mûsa'nın Vedâ haccında Mekke'ye geri döndüğüne ve Muâz b. Cebel'in Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar geri dönmediğine delâlet etmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ السَّكُونِيِّ، أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ لَمَّا بَعَثَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يُوصِيهِ وَمُعَاذٌ رَاكِبٌ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَمْشِي تَحْتَ رَاحِلَتِهِ، فَلَمَّا فَرَغَ، قَالَ: «يَا مُعَاذُ إِنَّكَ عَسَى أَنْ لَا تَلْقَانِي بَعْدَ عَامِي هَذَا، وَلَعَلَّكَ أَنْ تَمُرَّ بِمَسْجِدِي وَقَبْرِي» فَبَكَى مُعَاذٌ خَشَعًا لِفِرَاقِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَبْكِ يَا مُعَاذُ، الْبُكَاءُ، أَوْ إِنَّ الْبُكَاءَ مِنَ الشَّيْطَانِ» .

Âsım b. Humeyd es-Sekûnî bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderdiği zaman, Muâz atı üzerinde iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle birlikte atının yanında yürüyüp ona nasihat etmekteydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasihatini bitirince de: *"Ey Muâz! Bu yılımızdan sonra belki de beni bir daha göremeyeceksin ve Mescidimle kabrime geleceksin"* buyurdu. Bunun üzerine Muâz hıçkırarak ağlamaya başlayınca: *"Ağlama ey Muâz! (Bu şekilde) ağlamak şeytandandır"* buyurdu.[1]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/235).

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، [قَالَ] : أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، [قَالَ] : حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْمُبَارَكِ الصَّنْعَانِيُّ، [قَالَ] : حدثنا ابن [قال] ثَوْرٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عبد الله بن كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَجُلًا سَمْحًا شَابًّا حَلِيمًا مِنْ أَفْضَلِ شَبَابِ قَوْمِهِ حَتَّى إِذَا كَانَ عَامُ فَتْحِ مَكَّةَ، بَعَثَهُ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى طَائِفَةٍ مِنَ الْيَمَنِ أَمِيرًا فَمَكَثَ حَتَّى قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ قَدِمَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ ﷺ، وَخَرَجَ إِلَى الشَّامِ كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ، وَقَدْ مَضَى فِي هَذَا الْكِتَابِ مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَخْلَفَ مُعَاذًا عَلَى مَكَّةَ عَامَ فَتْحِهَا مَعَ عتَّاب ابن أَسِيدٍ لِيُعَلِّمَ أَهْلَهَا ثُمَّ كَانَ مَعَهُ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ فَالْأَشْبَهُ أَنَّهُ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ بَعْدَ ذَلِكَ.

Abdurrahman b. Abdillah b. Ka'b b. Mâlik der ki: "Muâz b. Cebel müsamahakâr ve sabırlı genç biri idi. Kavmi içindeki gençlerin en üstünü idi. Mekke'nin fetih yılında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini Yemen'den Tâif'e vali olarak gönderdi ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene dek orada kaldı. Sonra Ebû Bekr'in hilafeti zamanında geri geldi ve oradan Şam'a gitti."

Bu rivayette bu şekilde geçmektedir. Bu konuda daha önce Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz'ı ve kendisiyle birlikte Attâb b. Esîd'i Mekke'nin fetih yılında Mekke'de insanlara dinlerini öğretmeleri için bıraktığına, sonrasında kendisiyle birlikte Tebûk savaşına katıldığına delalet eden rivayetler zikredilmişti. Görüldüğü kadarıyla da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bundan sonra onu Yemen'e göndermiştir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ شَابًّا جَمِيلًا سَمْحًا مِنْ خَيْرِ شَبَابِ قَوْمِهِ لَا يُسْأَلُ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ حَتَّى دَانَ عَلَيْهِ دَيْنًا أَغْلَقَ مَالَهُ، فَكَلَّمَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنْ يُكَلِّمَ غُرَمَاءَهُ فَفَعَلَ، فَلَمْ يَضَعُوا لَهُ شَيْئًا فَلَوْ تُرِكَ لِأَحَدٍ بِكَلَامِ أَحَدٍ لَتُرِكَ لِمُعَاذٍ بِكَلَامِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فَدَعَاهُ النبي ﷺ فَلَمْ يَبْرَحْ أَنْ بَاعَ مَالَهُ وَقَسَمَهُ بَيْنَ غُرَمَائِهِ، قَالَ: فَقَامَ مُعَاذٌ وَلَا مَالَ لَهُ، قَالَ: فَلَمَّا حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ بَعَثَ معاذا إلى اليمن يستجيره قَالَ: فَكَانَ أَوَّلَ مَنْ تجر فِي هَذَا الْمَالِ مُعَاذٌ، قَالَ: فَقَدِمَ عَلَى أَبِي بَكْرٍ ﷺ مِنَ الْيَمَنِ وقَدْ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَاءَهُ عُمَرُ فَقَالَ: هَلْ لَكَ أَنْ تُطِيعَنِي تَدْفَعُ هَذَا الْمَالَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَإِنْ أَعْطَاكَهُ فَاقْبَلْهُ، قَالَ: فَقَالَ مُعَاذٌ لِمَ أَدْفَعُهُ

إِلَيْهِ وَإِنَّمَا بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ لِيجبرني، فَلَمَّا أَبَى عَلَيْهِ انْطَلَقَ عُمَرُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ: أَرْسِلْ إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فَخُذْ مِنْهُ وَدَعْ لَهُ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ، إِنَّمَا بَعَثَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ ليجبره فَلَسْتُ بِآخِذٍ مِنْهُ شَيْئًا، قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحَ مُعَاذٌ انْطَلَقَ إِلَى عُمَرَ فَقَالَ: مَا أُرَانِي إِلَّا فَاعِلًا الَّذِي قُلْتَ، رَأَيْتُنِي الْبَارِحَةَ فِي النَّوْمِ- أَحْسَبُ عَبْدَ الرَّزَّاقِ قَالَ: أُجَرُّ إِلَى النَّارِ وَأَنْتَ آخِذٌ بِحُجْزَتِي، قَالَ: فَانْطَلَقَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِكُلِّ شَيْءٍ جَاءَ بِهِ حَتَّى جَاءَ بِسَوْطِهِ، وَحَلَفَ لَهُ أَنَّهُ لَمْ يَكْتُمْهُ شَيْئًا، قَالَ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه: هُوَ لَكَ لَا آخُذُ مِنْهُ شَيْئًا، كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ، فَلَمَّا حج ويحتمل أن بكون أَرَادَ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَحُجَّ وَاللهُ أَعْلَمُ .

وَلِرُؤْيَا مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ هَذَا شَاهِدٌ آخَرُ.

İbn Ka'b b. Mâlik der ki: Muâz b. Cebel, yakışıklı ve müsamahakâr bir gençti. Kavminin en hayırlı gençlerinden idi. Kendisinden bir şey istenildiğinde mutlaka istenileni verirdi. Öyle bir duruma geldi ki artık borçları bütün malı kadar oldu. Alacaklılarıyla konuşması için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlarla konuştuysa da alacaklıları ona borçtan bir şey düşmedi. Eğer borçlulardan her hangi birine alacaklıyla konuşma ile borcu bırakılacak olsaydı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) konuşması sebebiyle Muâz'ın borcu bırakılırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz'ı yanına çağırdı, ancak Muâz malını sattı ve borçlarını ödedi. Artık Muâz'ın hiç malı kalmamıştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hac ettiği zaman Muâz'ı Yemen'e gönderdi. Bu şekilde bu mal ile ticaret yapan ilk kişi Muâz oldu. Sonra Yemen'den Ebû Bekr'in yanına geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmişti. Ömer kendisine gelip: "Benim sözümü dinler misin? Yemen'den getirdiğin şu malları Ebû Bekr'e verir misin? Eğer o sana verirse sen de kabul edersin" dedi. Muâz: "Hayır, ona vermem. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zararlarımı kapatmam için beni Yemen'e göndermişti" karşılığını verdi.

Ömer, Muâz'ın bunu kabul etmediğini görünce Ebû Bekr'in yanına gidip: "Şu adama bir haber gönder ve malın bir kısmını alıp bir kısmını kendisine bırak" deyince, Ebû Bekr: "Ben böyle bir şey yapamam. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu zararını kapatması için Yemen'e göndermişti. Ben ondan bir şey almam" karşılığını verdi. Sabah olunca Muâz, Ömer'in yanına gidip: "Bana dediğinden başka bir şey yapmayacağım. Çünkü dün rüyamda bana ateşe sürüklendiğim gösterildi. Sen ise beni böğrümden tutup geri çekiyordun" dedi.

Sonra Muâz, Yemen'den getirmiş olduğu malların tamamını hatta kırbacını dahi alıp Ebû Bekr'e götürünce ve Yemen'den getirdiği mallardan hiçbir şeyi saklamadığına dair yemin edince, Ebû Bekr: "Bu mal senindir, ondan hiçbir şey almayacağım" dedi.

Bu rivayette: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hac ettiği zaman Muâz'ı Yemen'e gönderdi" şeklinde geçmektedir. Sanırım doğrusu: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) haccetmek istediği zaman Muâz'ı Yemen'e gönderdi" şeklindedir. Muâz b. Cebel'in gördüğü rüyaya da bu hadise şahittir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ [قَالَ] : حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّكُونِيُّ بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ بن حفص بن ابن غِيَاثٍ النَّخَعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَاسْتَخْلَفُوا أَبَا بَكْرٍ ﷺ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَاسْتَعْمَلَ أَبُو بَكْرٍ عُمَرَ عَلَى الْمَوْسِمِ، فَلَقِيَ مُعَاذًا بِمَكَّةَ وَمَعَهُ رَقِيقٌ، فَقَالَ: مَا هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ أُهْدَوْا لِي، وهؤلاء لِأَبِي بَكْرٍ ﷺ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: إِنِّي أَرَى لَكَ أَنْ تَأْتِيَ أَبَا بَكْرٍ، قَالَ، فَلَقِيَهُ مِنَ الْغَدِ فَقَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي الْبَارِحَةَ وَأَنَا أَنْزُو إِلَى النَّارِ وَأَنْتَ آخِذٌ بِحُجْزَتِي وَمَا أُرَانِي إِلَّا مُطِيعَكَ، قَالَ: فَأَتَى بِهِمْ أَبَا بَكْرٍ ﷺ، فَقَالَ: هَؤُلَاءِ أُهْدُوا لِي وَهَؤُلَاءِ لَكَ، قَالَ: فَإِنَّا قَدْ سَلَّمْنَا لَكَ هَدِيَّتَكَ، فَخَرَجَ مُعَاذٌ إِلَى الصَّلَاةِ فَإِذَا هُمْ يُصَلُّونَ خَلْفَهُ فَقَالَ مُعَاذٌ لِمَنْ تصلون، قالوا: الله، قَالَ: فَأَنْتُمْ لَهُ فَأَعْتَقَهُمْ .

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edip Ebû Bekr halife olduğu zaman Ömer'e yıllık geliri toplamasını emretmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önce Muâz'ı Yemen'e göndermişti. Ömer, Mekke'de Muâz'ı yanında köleler ile görünce: "Bunlar nedir?" diye sordu. Muâz: "Bunlar bana, bunlar da Ebû Bekr'e hediye edilenlerdir" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Gördüğüm kadarıyla senin için en uygun olanı onları Ebû Bekr'e götürmendir" dedi. Muâz ertesi günün sabahı Ömer ile karşılaşınca: "Ey İbnu'l-Hattâb! Dün gece rüyamda bana ateşe sürüklendiğim gösterildi. Sen ise beni böğrümden tutup geri çekiyordun. Bunları sana vermekten başka bir çare göremiyorum" dedi. Sonra Ebû Bekr'e gidip: "Bunlar bana, bunlar da sana hediye edilenlerdir" deyince, Ebû Bekr: "Biz sana hediye edilenleri yine sana teslim ediyoruz" dedi. Sonra Muâz namaz için çıktı. Bir de baktı ki o köleler de arkasında namaz kılmaktadır. Onlara: "Namazı kimin için kıldınız?" diye sorunca: "Allah için kıldık" cevabını verdiler. Bunun üzerine Muâz: "O zaman siz de Allah için

serbestsiniz" dedi ve onları azat etti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ أَحْمَدَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنْبَأَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ أَنَّ مُعَاذًا لَمَّا قَدِمَ الْيَمَنَ صَلَّى بِهِمْ صَلَاةَ الصُّبْحِ فَقَرَأَ ﴿وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا﴾ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ لَقَدْ قَرَّتْ عَيْنُ إِبْرَاهِيمَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ .

وَقَدْ ذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ وَقْتَ خُرُوجِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ بِأَبْيَنَ مِمَّا مَضَى.

Amr b. Meymûn bildiriyor: Muâz, Yemen'e gelip sabah namazını ashâba imam olarak kıldı. Namazda: **"Allah İbrâhîm'i dost edinmişti"** âyetini okuyunca, cemaatten biri: "Hz. İbrâhîm'in annesinin gözü aydın olsun" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Süleyman b. Harb kanalıyla rivayet etmiştir.

Muhammed b. İshâk b. Yesâr, Muâz b. Cebel'in, Yemen'e gidiş vaktini bir sonraki rivayette daha önce zikredilen rivayetlerden daha açık bir şekilde bildirmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ كِتَابُ مُلُوكِ حِمْيَرَ مَقْدَمَهُ مِنْ تَبُوكَ وَرَسُولُهُمْ إِلَيْهِ بِإِسْلَامِهِمْ: الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ كُلَالٍ، وَنُعَيْمُ بْنُ عَبْدِ كُلَالٍ، وَالنُّعْمَانُ، قَيْلَ ذِي رُعَيْنٍ، وَهَمْدَانُ، وَمَعَافِرُ، وَبَعَثَ إِلَى زُرْعَةَ ذِي يَزَنَ: مَالِكَ بْنَ مُرَّةَ الرَّهَاوِيَّ بِإِسْلَامِهِمْ وَمُفَارَقَتِهِمُ الشِّرْكَ، وَأَهْلَهُ، فَكَتَبَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ كُلَالٍ، وَإِلَى نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ كُلَالٍ، وَإِلَى النُّعْمَانِ قَيْلِ ذِي رُعَيْنٍ، وَمَعَافِرَ وَهَمْدَانَ، أَمَّا بَعْدَ ذَلِكُمْ فَإِنِّي أَحْمَدُ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ» فَذَكَرَ مَا فِي الْكِتَابِ مِنْ ذِكْرِ إِسْلَامِهِمْ وَأَمْرِهِ إِيَّاهُمْ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَغَيْرِهِمَا وَذَكَرَ فِي الْكِتَابِ رِسَالَةَ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدٍ وَمَالِكِ بْنِ عُبَادَةَ وَمَالِكِ بْنِ مُرَّةَ وَذَكَرَ أَنَّ أَمِيرَهُمْ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ، وَقَالَ فِي آخِرِ الْكِتَابِ وَإِنِّي قَدْ أَرْسَلْتُ إِلَيْكُمْ مِنْ صَالِحِي

---

[1] Ebû Nuaym, *Hilye* (1/232).

أَهْلِي وَأُولِي دِينِهِمْ وَأُولِي عِلْمِهِمْ وَآمُرُكُمْ بِهِمْ خَيْرًا فَإِنَّهُمْ مَنْظُورٌ إِلَيْهِمْ وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وبركاته .

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tebûk'ten döndüğü sırada Himyer krallarının mektubu ve Müslüman olduklarının haberi gönderilen elçiler ile kendisine geldi. Bunlar (krallar) Hâris b. Kulâl, Nuaym b. Abdi Kulâl, Nu'mân Kayl Zî Ruayn, Hemdân ve Meâfir'dir. Zur'atu Zî Yezen de, Müslüman olduklarını, şirki ve şirk ehlini bıraktıklarını haber vermek üzere Mâlik b. Murre er-Rehâvî'yi, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle bir mektup yazdı: *"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah Resûlü Muhammed'den, Hâris b. Abdi Kulâl'a, Nuaym b. Abdi Kulâl'a, Numân Kayl Zî Ruayn'a, Meâfir'e ve Hemdân'a. Derim ki! Ben O'ndan başka ilah olmayan Allah'a hamd ederim."*

Sonrasında ravi mektupta onların müslüman olmalarını, onlara namaz kılmalarını, zekât vermelerini ve başka şeyleri de emrettiğini zikrederek Muâz b. Cebel'i, Abdullah b. Zeyd'i, Mâlik b. Ubâde'yi ve Mâlik b. Murra'yı onlara gönderdiğini, bunların başında Muâz b. Cebel'in bulunduğunu zikretti. Mektubun sonunda ise şöyle yazdı: *"Ben ehlimin salihlerinden, dindarlarından ve ilim sahiplerinden olan kimseleri size gönderdim. Onlara iyi davranmanızı emrediyorum. Çünkü onlar seçkin insanlardır. Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi üzerinize olsun."*[1]

بَابُ ذِكْرِ فَرْوَةَ بْنِ عَمْرٍو الْجُذَامِيِّ

Ferve b. Amr el-Cüzâmî Hakkında

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: وَبَعَثَ فَرْوَةُ بْنُ عَمْرِو بْنِ النَّافِرَةِ الْجُذَامِيُّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ رَسُولًا بِإِسْلَامِهِ وَأَهْدَى لَهُ بَغْلَةً بَيْضَاءَ، وَكَانَ فَرْوَةُ عَامِلًا لِلرُّومِ عَلَى مَنْ يَأْتِيهِمْ مِنَ الْعَرَبِ، وَكَانَ مَنْزِلَهُ مَعَانُ وَمَا حَوْلَهُ مِنْ أَرْضِ الشَّامِ، فَلَمَّا بَلَغَ الرُّومَ ذَلِكَ مِنْ إِسْلَامِهِ طَلَبُوهُ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/199).

حَتَّى أَخَذُوهُ فَحَبَسُوهُ عِنْدَهُمْ، فَلَمَّا اجْتَمَعَتِ الرُّومُ لِصَلْبِهِ عَلَى مَاءٍ لَهُمْ يُقَالُ لَهُ عَفْرَى بفلسطين فقال:

أَلَا هَلْ أَتَى سَلْمَى بِأَنَّ حَلِيلَهَا عَلَى مَاءِ عَفْرَى فَوْقَ إِحْدَى الرَّوَاحِلِ

عَلَى بَكْرَةٍ لَمْ يَضْرِبِ الْفَحْلُ أُمَّهَا ؟ مُشَذَّبَةٍ أَطْرَافُهَا بِالْمَنَاجِلِ

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَزَعَمَ الزُّهْرِيُّ أَنَّهُمْ لَمَّا قدّموه ليقتلوه قال:

بَلِّغْ سَرَاةَ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّنِي سِلْمٌ لِرَبِّي أَعْظُمِي وَمُقَامِي ثُمَّ ضَرَبُوا عُنُقَهُ عَلَى ذلك الماء .

İbn İshâk der ki: Ferve b. Amr b. en-Nâfire el-Cüzamî, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) müslüman olduğuna dair bir elçi gönderdi ve kendisine beyaz bir katır hediye etti. Ferve, Bizans'ın kendine yakın olan Araplara vali olarak tayin ettiği kişi idi. İkamet ettiği yer Maân ve Şam topraklarından oralara yakın yerler idi. Bizans onun müslüman olduğu haberini alınca kendisini yakaladılar ve yanlarında hapsettiler. Bizanslılar, Filistin'de kendisine Afrâ denilen bir suyun yanında onu çarmıha germek için toplandıklarında şöyle dedi:

"Selmâ'ya eşine ne olduğu haberi gidecek mi?

Afrâ suyu yanında bir ağaçta asıldığını bilecek mi?

Anasına damızlık deve sıçramamış dişi bir deve üzerinde

Bilecek mi asıldığımı dalları orakla kesilmiş bir ağaç üzerinde"

Zührî'nin bildirdiğine göre kendisini öldürmek için getirdikleri zaman:

"Müslümanların eşrafına bildir ki ben teslim olmuşum

Kemiklerim ve makamımla Rabbime teslim olmuşum" dedi. Sonra o suyun yanında boynunu vurdular.[1]

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/201, 202).

بَابُ بَعْثِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ ﷺ إِلَى بَنِي الْحَارِثِ بْنِ كَعْبٍ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i, Hâris b. Ka'b Oğullarına Göndermesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثُمَّ بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ الْآخِرِ، أَوْ جمادى الأولى سَنَةَ عَشْرٍ إِلَى بَنِي الْحَارِثِ بْنِ كَعْبٍ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْعُوَهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ قَبْلَ أَنْ يُقَاتِلَهُمْ، فَإِنِ اسْتَجَابُوا لَكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ، وَأَقِمْ فِيهِمْ، وَعَلِّمْهُمْ كِتَابَ اللهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِمْ، وَمَعَالِمَ الْإِسْلَامِ، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَقَاتِلْهُمْ. فَخَرَجَ خَالِدٌ ﷺ حَتَّى قَدِمَ عَلَيْهِمْ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي إِسْلَامِهِمْ وَكِتَابَ خَالِدٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ، وَجَوَابَ النَّبِيِّ ﷺ وأمره إياه بأن يُبَشِّرَهُمْ وَيُنْذِرَهُمْ وَيُقْبِلَ مَعَهُ وَفْدُهُمْ وَأَنَّهُ أَقْبَلَ مَعَهُ وَفْدُهُمْ فِيهِمْ قَيْسُ بْنُ الْحُصَيْنِ ذُو الْغُصَّةِ فَلَمَّا قَدِمُوا قَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ: انتم الذين إذا زجروا استقدموا ثُمَّ قَالَ ذَلِكَ ثَلَاثًا حَتَّى أَجَابَهُ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَدَانِ: نَعَمْ، فَقَالَ لَوْ أَنَّ خَالِدًا لَمْ يَكْتُبْ إِلَيَّ أَنَّكُمْ أَسْلَمْتُمْ ولم تقاتلوا لألقيت رؤوسكم تَحْتَ أَقْدَامِكُمْ، فَقَالَ يَزِيدُ ابن عَبْدِ الْمَدَانِ: أَمَا وَاللهِ مَا حَمِدْنَاكَ، وَلَا حَمِدْنَا خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فممن حَمِدْتُمْ؟ قَالَ: ثُمَّ قَالُوا: حَمِدْنَا اللهَ- عَزَّ وَجَلَّ- الَّذِي هَدَانَا بِكَ، فَقَالَ: صَدَقْتُمْ ثُمَّ قَالَ: بم كُنْتُمْ تَغْلِبُونَ مَنْ قَاتَلَكُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالُوا: كُنَّا نَغْلِبُ يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ قَاتَلَنَا أَنَّا كُنَّا نَنْزِعُ عَنْ يَدٍ، وَكُنَّا نَجْتَمِعُ فَلَا نَفْتَرِقُ، وَلَا نَبْدَأُ أَحَدًا بِظُلْمٍ، قَالَ: فَقَالَ صَدَقْتُمْ، ثُمَّ أَمَّرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى بَنِي الْحَارِثِ بْنِ كَعْبٍ قَيْسَ بْنَ الْحُصَيْنِ، فَرَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ فِي بَقِيَّةِ شَوَّالٍ، أَوْ فِي صَدْرِ ذِي الْقَعْدَةِ، فَلَمْ يَمْكُثُوا إِلَّا أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ حَتَّى تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ .

İbn İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. el-Velîd'i hicretin onuncu yılında Rebiulâhir veya Cemâziyelevvel ayında Hâris b. Ka'b oğullarına gönderdi. Onlarla savaşmadan önce kendilerini İslam'a davet etmesini, eğer daveti kabul ederlerse bunu kabul etmesini, sonra orada kalarak kendilerine Allah'ın Kitab'ını, Peygamber'inin sünnetini ve İslami bilgileri öğretmesini, aksi takdirde onlarla savaşmasını emretti. Bunun üzerine Hâlid yola çıkıp yanlarına geldi."

Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikrederek Hâlid'in bir mektup yazarak

onların Müslüman olduğunu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiğini ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) cevaben onları müjdelemesini, uyarmasını, kendilerinden bir heyetle birlikte geri gelmesini yazdığını zikrederek şöyle devam etti: "Bunun üzerine Hâlid, kendilerinden bir heyetle geri döndü. Bu heyette Kays b. Husayn Zu'l-Ğussa da bulunmaktaydı. Geldiklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine: *«Men edildikleri zaman ilerleyenler siz miydiniz?»* buyurdu ve bunu üç defa tekrar etti. Bunun üzerine Yezîd b. Abdi'l-Meddân: «Evet» dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«Eğer Hâlid, bana sizin Müslüman olduğunuzu ve savaşmadığınızı yazmamış olsaydı, başlarınızı ayaklarınızın önüne bırakırdım»*** buyurunca, Yezîd b. Abdi'l-Meddân: «Vallahi biz ne sana hamdederiz, ne de Hâlid b. el-Velîd'e» karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«O zaman kime hamd edersiniz?»* diye sorunca: «Biz senin vasıtanla bizi hidayete erdiren Yüce Allah'a hamd ederiz» dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Doğru söylediniz»* buyurdu.

Sonra da: *«Cahiliye döneminde sizinle savaşan kimselere karşı ne ile galip oluyordunuz?»* diye sorunca: «Ey Allah'ın Resûlü! Bizimle savaşanlara karşı bir el gibi toplanırdık ve dağılmazdık. Hiç kimseye de önce zulmeden biz olmazdık» dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Doğru söylediniz»* buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hâris b. Ka'b oğullarına Kays b. Husayn'ı vali olarak tayin etti. Bu heyet, Şevval ayının son günlerinde veya Zilka'de'nin ilk günlerinde kavimlerine döndüler. Dönmelerinden dört ay sonra da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti.[1]

كتاب رسول الله ﷺ لِعَمْرِو بْنِ حَزْمٍ إِلَى الْيَمَنِ

Yemen'de Olan Amr b. Hazm'a Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gönderdiği Mektup

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِيهِ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، قَالَ: هَذَا كِتَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ عِنْدَنَا الَّذِي كَتَبَهُ لِعَمْرِو بْنِ حَزْمٍ حِينَ

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/202-204).

بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ يُفَقِّهُ أَهْلَهَا وَيُعَلِّمُهُمُ السُّنَّةَ، وَيَأْخُذُ صَدَقَاتِهِمْ، فَكَتَبَ لَهُ كِتَابًا وَعَهْدًا، وَأَمَرَهُ فِيهِ أَمْرَهُ فَكَتَبَ:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، هَذَا كِتَابٌ مِنَ اللهِ ورسوله يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ ، عَهْدٌ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِعَمْرِو بْنِ حَزْمٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ أَمَرَهُ بِتَقْوَى اللهِ فِي أَمْرِهِ، فَإِنَّ اللهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ» ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَأْخُذَ الْحَقَّ كَمَا أَمَرَهُ وَأَنْ يُبَشِّرَ النَّاسَ بِالْخَيْرِ، وَيَأْمُرَهُمْ وَيُعَلِّمَ النَّاسَ الْقُرْآنَ وَيُفَقِّهَهُمْ فِيهِ وَيَنْهَى النَّاسَ، وَلَا يَمَسَّ أَحَدٌ الْقُرْآنَ إِلَّا وَهُوَ طَاهِرٌ، وَيُخْبِرَ النَّاسَ بِالَّذِي لَهُمْ وَالَّذِي عَلَيْهِمْ وَيَلِينَ لَهُمْ فِي الْحَقِّ، وَيَشُدَّ عَلَيْهِمْ فِي الظُّلْمِ، فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ كَرِهَ الظُّلْمَ وَنَهَى عَنْهُ، وَقَالَ: أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ويبشّر النَّاسَ بِالْجَنَّةِ وَبِعَمَلِهَا وَيُنْذِرَ النَّاسَ النَّارَ وَعَمَلَهَا، وَيَسْتَأْلِفَ النَّاسَ حَتَّى يُفَقَّهُوا فِي الدِّينِ، وَيُعَلِّمَ النَّاسَ مَعَالِمَ الْحَجِّ، وَسُنَنَهُ وَفَرَائِضَهُ، وَمَا أَمَرَ اللهُ بِهِ وَالْحَجَّ الْأَكْبَرَ وَالْحَجَّ الْأَصْغَرَ فَالْحَجُّ الْأَصْغَرُ الْعُمْرَةُ، وَيَنْهَى النَّاسَ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ صَغِيرٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَاسِعًا فَيُخَالِفُ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ، وَيَنْهَى أَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَيُفْضِيَ إِلَى السَّمَاءِ بِفَرْجِهِ وَلَا يَعْقِدُ شَعْرَ رَأْسِهِ إِذَا عَفَا فِي قَفَاهُ، وَيَنْهَى النَّاسَ إِذَا كَانَ بَيْنَهُمْ هَيْجٌ أَنْ يَدْعُوا إِلَى الْقَبَائِلِ وَالْعَشَائِرِ، وَلْيَكُنْ دُعَاؤُهُمْ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، فَمَنْ لَمْ يَدْعُ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَدَعَا إِلَى الْعَشَائِرِ وَالْقَبَائِلِ فَلْيَعْطِفُوا [فِيهِ] بِالسَّيْفِ حَتَّى يَكُونَ دُعَاؤُهُمْ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَيَأْمُرَ النَّاسَ بِإِسْبَاغِ الْوُضُوءِ وُجُوهَهُمْ وَأَيْدِيَهُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ، وَأَرْجُلَهُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، وأن يمسحوا رؤوسهم كَمَا أَمَرَ اللهُ وَأُمِرُوا بِالصَّلَاةِ لِوَقْتِهَا وَإِتْمَامِ الرُّكُوعِ وَالْخُشُوعِ وَأَنْ يُغَلِّسَ بِالصُّبْحِ وَيُهَجِّرَ بِالْهَاجِرَةِ حَتَّى تَمِيلَ الشَّمْسُ وَصَلَاةُ الْعَصْرِ وَالشَّمْسُ فِي الْأَرْضِ وَالْمَغْرِبُ حِينَ يقبل الليل ولا توخّر حَتَّى تَبْدُوَ النُّجُومُ فِي السَّمَاءِ وَالْعِشَاءُ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَأَمَرَهُ بِالسَّعْيِ إِلَى الْجُمُعَةِ إِذَا نُودِيَ بِهَا، وَالْغُسْلِ عِنْدَ الرَّوَاحِ إِلَيْهَا، وَأَمَرَهُ أَنْ يَأْخُذَ مِنَ الْمَغَانِمِ خُمُسَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَا كَتَبَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَةِ مِنَ الْعَقَارِ فِيمَا سَقَى الْعَيْنُ، وَفِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ الْعُشْرُ وَمَا سَقَتِ الْقِرَبُ فَنِصْفُ الْعُشْرِ، وَفِي كُلِّ عَشْرٍ مِنَ الْإِبِلِ شَاتَانِ، وَفِي عِشْرِينَ أَرْبَعٌ وَفِي كُلِّ ثَلَاثِينَ مِنَ الْبَقَرِ تَبِيعٌ أَوْ تَبِيعَةٌ جَذَعٌ أَوْ جَذَعَةٌ، وَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ سَائِمَةٌ وَحْدَهَا شَاةٌ فَإِنَّهَا فَرِيضَةُ اللهِ [عَزَّ وَجَلَّ] الَّتِي افْتَرَضَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَةِ، فَمَنْ زَادَ فَهُوَ خَيْرٌ

لَهُ، وَأَنَّهُ مَنْ أَسْلَمَ مِنْ يَهُودِيٍّ أَوْ نَصْرَانِيٍّ إِسْلَامًا خَالِصًا مِنْ نَفْسِهِ فَدَانَ دِينَ الْإِسْلَام فَإِنَّهُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَهُ مَا لَهُمْ وَعَلَيْهِ مَا عَلَيْهِمْ، وَمَنْ كَانَ عَلَى نَصْرَانِيَّةٍ أَوْ يَهُودِيَّةٍ فَإِنَّهُ لَا يُغَيَّرُ عَنْهَا، وَعَلَى كُلِّ حَالِمٍ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى، حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ دِينَارٌ وَافٍ أَوْ عِوَضُهُ مِنَ الثِّيَابِ فَمَنْ أَدَّى ذَلِكَ فَإِنَّ لَهُ ذِمَّةَ اللهِ عَزَّ وجل وذمة رسوله ﷺ، وَمَنْ مَنَعَ ذَلِكَ فَإِنَّهُ عَدُوٌّ اللهِ وَرَسُولِهِ وَالْمُؤْمِنِينَ جَمِيعًا، صَلَوَاتُ اللهِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ .

وَقَدْ رَوَى سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو ابن حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ هَذَا الْحَدِيثَ مَوْصُولًا بِزِيَادَاتٍ كَثِيرَةٍ وَفِي الزَّكَاةِ وَالدِّيَاتِ وَغَيْرِ ذَلِكَ وَنُقْصَانٌ عَنْ بَعْضِ مَا ذَكَرْنَاهُ، وَقَدْ ذَكَرْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ .

Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm der ki: Bu mektup, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Amr b. Hazm'ı, Yemen ahalisine dini bilgileri ve sünneti öğretmek ve zekât mallarını toplamak için gönderdiği zaman ona yazdığı mektuptur. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) mektupta şöyle yazmıştı:

"Rahmân ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu mektup, Allah ve elçisi tarafindandır. Ey iman edenler! Akitleri yerine getirin.[1] *Bu, Allah'ın elçisi Muhammed'in Amr b. Hazm'ı Yemen'e gönderirken yazdığı bir ahidnamedir. Bu mektup ona işlerinde Allah'tan korkmayı emreder. Zira Allah, takva sahibi ve iyilik edenlerle beraberdir. Ona, Allah'ın emrettiği şekilde hakkı almasını emrettiği gibi, insanlara hayrı müjdelemesini de emreder. İnsanlara Kur'ân'ı öğretmesini, onda fakih kılmasını ve insanları kötülüklerden nehyetmesini emreder. Kur'ân'a sadece temiz olanların el sürebileceğini bildirmesini emreder. İnsanlara sahip oldukları hakları ve sorumlu oldukları şeyleri bildirmesini emreder. Hak hususunda onlara karşı yumuşak, zulüm hususunda ise sert davranmasını emreder. Çünkü yüce Allah, zulmü hoş görmemiş ve insanları zulümden nehyederek: «Biliniz ki Allah'ın laneti zalimleredir»*[2] *buyurmuştur.*

İnsanları cennet ile müjdelemesini ve cennet amelini işlemelerini, cehennem ateşine karşı uyarmasını ve cehennem amelini işlemekten

---

[1] Mâide Sur. 1

[2] Hûd Sur. 18

nehyetmesini emreder. İnsanlara dini bilgileri öğrenmelerine kadar sevecen olmasını emreder. İnsanlara haccın ritüellerini, sünnetlerini ve farzlarını, Allah'ın bu yöndeki emirlerini öğretmesini emreder. Hacc-ı ekber'i ve Hacc-ı asğar'ı, Hacc-ı asğar'ın umre olduğunu öğretmesini emreder. İnsanların dar olan tek elbise içinde namaz kılmalarını yasaklamasını emreder. Elbise geniş olmalı ki, iki ucunu omuzlarına atabilsin. Erkeğin tek giysisi içinde çömelerek oturmasını ve edeb yerini semaya dikmesini yasaklamasını emreder. Kişinin saçını ensesinde örmekten nehyetmesini emreder. Aralarında kavga olduğu zaman kabile ve aşiretlerini kavgaya çağırmaktan insanları nehyetmesini emreder. İnsanlar, tek ve ortaksız olan Allah'a dua etmeye çağırmayı emreder. Allah'ı çağırmayıp da aşiret ve kabileleri çağıran kimseleri sadece tek ve ortaksız olan Allah'a yönelinceye kadar kılıçla yola getirmesini emreder. İnsanlara abdesti tam almalarını, yüzlerini, ellerini dirseklere kadar, ayaklarını da topuklarla birlikte yıkamalarını, başlarını Allah'ın emrettiği şekilde mesh etmelerini bildirmesini emreder. Onların namazı vaktinde kılmakla, rükû ve secdeyi tamamlamakla, sabah namazını alacakaranlıkta, öğle namazını zeval vaktinden sonra, ikindi namazını güneş batı ufkuna yöneldiğinde, akşam namazını da yıldızların görülmesinden önce gecenin ilk başladığı zamanda ve yatsı namazını gecenin başlangıcında kılmakla emrolunduklarını bildirmesini emreder. Cuma için ezan okunduğu zaman cumaya gitmekle, gitmeden önce de gusletmekle emrolunduklarını bildirmesini emreder."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Amr b. Hazm'dan, ganimetlerin beşte birini Allah için almasını emretmişti. Allah'ın, müminlere farz kıldığı şekilde pınarların ve yağmur sularının suladığı arazi mahsulünden zekât olarak onda bir, dolapların suladığı arazilerin mahsullerinden ise onda birin yarısı (yirmide bir) oranında zekât almasını emretti. Her on deveden iki koyun, her yirmi deveden dört koyun, her otuz sığırdan iki yaşına gelen bir sığır, her kırk koyundan da bir koyun zekât almasını emretti. Bu, Allah'ın müminler üzerine farz kıldığıdır. Bundan fazlasını veren olursa, bu onun için daha hayırlı olur.

Kendi rızasıyla samimiyetle Müslüman olan her Yahudi veya Hıristiyan, müminlerden sayılır. Müslümanların sahip olduğu haklara o da sahip olur, Müslümanların sorumlu olduğu şeylerden de sorumlu olur. Hıristiyanlık veya Yahudi dininde olan kişi dinini terk etmesi için zorlanamaz. Buluğ çağına

eren her erkek veya kadın, hür veya köle tam bir dinar veya buna denk giyecek verir. Bunu ödeyen, Allah'ın zimmeti ve Resûlü'nün zimmeti altındadır. Bunu vermeyen kişi ise Allah'ın, Resûlü'nün ve müminlerin düşmanıdır. Allah'ın salatü selâmı ile rahmet ve bereketleri Muhammed'in üzerine olsun."[1]

Süleyman b. Dâvud bunu "Zührî — Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm — Muhammed b. Amr — Amr b. Hazm" kanalıyla mevsûl olarak daha uzun bir şekilde rivayet etmiştir. Diyet ve zekât kısmını bizim zikrettiğimizden daha uzun olarak, diğer kısımları ise bizim zikrettiğimizden daha kısa olarak aktarmıştır. Biz bunu *Sünen* Kitab'ında da zikretmiştik.[2]

بَابُ قُدُومِ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَإِخْبَارِهِ إِيَّاهُ بِأَمْرِ الْجَسَّاسَةِ وَمَا سَمِعَ مِنَ الدَّجَّالِ فِي خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِيمَانِ مَنْ آمَنَ بِهِ

Temîm ed-Dârî'nin Allah Resûlü'ne ([illegible]) Gelmesi, Cessâse'nin Durumunu Kendisine Haber Vermesi, Allah Resûlü'nün ([illegible]) Zuhur Etmesi ve Ona İman Edenler Konusunda Deccâl'den İşittikleri

أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ بِنَيْسَابُورَ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ ابن أَحْمَدَ بْنِ حَنِيبٍ، أَنْبَأَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلٍ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ غَيْلَانَ بْنَ جَرِيرٍ يُحَدِّثُ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، قَالَتْ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ تَمِيمٌ الدَّارِيُّ فَأَخْبَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنَّهُ رَكِبَ الْبَحْرَ فَتَاهَتْ بِهِ سَفِينَتُهُ فَسَقَطُوا إِلَى جَزِيرَةٍ فَخَرَجُوا إِلَيْهَا يَلْتَمِسُونَ الْمَاءَ فَلَقِيَ إِنْسَانًا يَجُرُّ شَعْرَهُ، فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ فَقَالَ: أَنَا الْجَسَّاسَةُ! قَالُوا: فَأَخْبِرْنَا قَالَ لَا أُخْبِرُكُمْ وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الْجَزِيرَةِ، فَدَخَلْنَاهَا فَإِذَا رَجُلٌ مُقَيَّدٌ، فَقَالَ: مَنْ أَنْتُمْ؟ قُلْنَا: نَاسٌ مِنَ الْعَرَبِ، قَالَ: مَا فَعَلَ هَذَا النَّبِيُّ الَّذِي خَرَجَ فِيكُمْ قُلْنَا قَدْ آمَنَ بِهِ النَّاسُ وَاتَّبَعُوهُ وَصَدَّقُوهُ قَالَ: ذَاكَ خَيْرٌ لَهُمْ، قَالَ: أَفَلَا تُخْبِرُونِي

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/205, 206).

[2] Beyhakî, *es-Sünen el-Kübrâ* (1/88, 309, 8/189, 10/128).

عَنْ عَيْنِ زُغَرَ مَا فَعَلَتْ؟ قَالَ: فَأَخْبَرْنَاهُ عَنْهَا فَوَثَبَ وَثْبَةً كَادَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْ وَرَاءِ الْجِدَارِ، ثُمَّ قَالَ: مَا فَعَلَ نَخْلُ بَيْسَانَ هَلْ أَطْعَمَ بَعْدُ، فَأَخْبَرْنَاهُ أَنَّهُ قَدْ أَطْعَمَ، فَوَثَبَ مِثْلَهَا، ثُمَّ قَالَ: أَمَا لَوْ أُذِنَ لِي فِي الْخُرُوجِ لَوَطِئْتُ الْبِلَادَ كُلَّهَا غَيْرَ طَيْبَةَ، قَالَتْ: فَأَخْرَجَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَحَدَّثَ النَّاسَ، فَقَالَ: هَذِهِ طَيْبَةُ، وَذَاكَ الدَّجَّالُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيِّ وَغَيْرِهِ عَنْ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ.

Fâtıma binti Kays der ki: Temîm ed-Dârî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve şöyle anlattı: "Gemiye binip deniz yolculuğuna çıktık. Rotayı şaşırdığımızda bir adaya geldik ve adaya çıkıp su aramaya başladık. Bu sırada saçlarını yerde sürümekte olan bir kişiye rastladık ve ona: «Sen kimsin?» diye sorduk. O da: «Ben Cessâse'yim» karşılığını verdi. Arkadaşlarımız kendisine: «Bize buraları anlat» deyince: «Size anlatacak bir şey yoktur, ancak siz bu adada dikkatli olun» karşılığını verdi.

Bunun üzerine adaya girdik ve (biraz gittikten sonra) eli ayağı bağlı bir adam gördük. Bize kim olduğumuzu sorunca: «Biz Araplardanız» dedik. Adam: «Aranızda ortaya çıkan şu peygamber ne yapıyor?» diye sorunca: «İnsanlar ona iman edip kendisine tabi oldular ve kendisini tasdik ettiler» dedik. Bize: «Bu, onlar için hayırlıdır» dedikten sonra: «Siz bana Ayn Zuğar'dan haber verin. O ne yaptı?» dedi. Biz de kendisine onun hakkında haberler verdiğimizde neredeyse duvarın arkasına geçecekmiş gibi yerinden sıçradı. Sonra da: «Beysân hurmalığı ne oldu? Mahsul verdi mi?» diye sordu. Biz de kendisine oranın mahsul verdiğini söylediğimizde yine aynı şekilde yerinden sıçradı ve: «Eğer (buradan) çıkmama izin verilseydi, Taybe şehri dışındaki bütün beldelere ayak basardım» dedi."

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Temîm ed-Dârî'yi dışarı çıkardı ve bu durumu insanlara anlatarak: *"Taybe işte bu şehirdir. (Gördükleri) o kimse de Deccâl'dir"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Hasan b. Ali el-Hulvânî ve başkası kanalıyla Vehb b. Cerîr'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Müslim, *fiten* 24 (121).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو طَارِقٍ: مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَطَّارُ قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عفان حدثنا أسباط ابن مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ عَامِرٍ عَنْ فَاطِمَةَ بنت قيس فذكر هَذَا الْحَدِيثَ بِزِيَادَاتِ أَلْفَاظٍ فِيهِ، قَالَ الشَّعْبِيُّ: فَلَقِيتُ مُحَرَّرَ بْنَ أَبِي هُرَيْرَةَ فَحَدَّثْتُهُ فَقَالَ: صَدَقَ أَشْهَدُ عَلَى أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ حَدَّثَنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ، فَلَقِيتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَحَدَّثْتُهُ، فَقَالَ: صَدَقْتَ وَأَشْهَدُ عَلَى عَائِشَةَ أَنَّهَا حَدَّثَتْنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ، غَيْرَ أَنَّهَا زَادَتْ فِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: وَمَكَّةُ مِثْلُهَا.

قُلْتُ: وَرُوِيَ ذَلِكَ أَيْضًا عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ فاطمة بنت قيس.

Âmir kanalıyla Fâtıma binti Kays'tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak Âmir, hadisi şu ekleme ile aktarmıştır:

Muharrar b. Ebî Hureyre ile karşılaştığımda ve ona bu hadisi anlattığımda: "Doğru söyledin. Şahadet ederim ki Ebû Hureyre bana bu hadisi anlattı" dedi. Sonra Abdurrahman Ebî Bekr ile karşılaştığımda ve ona bu hadisi anlattığımda: "Doğru söyledin. Şahadet ederim ki Hz. Âişe bana bu hadisi anlattı. Ancak: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mekke de onun gibidir"* buyurdu» ziyadesinde bulundu" dedi.[1]

Aynısı Ebû Seleme b. Abdirrahman kanalıyla Fâtıma binti Kays'tan rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي قُدُومِ هَامَةَ بْنِ هَيْمِ بْنِ لَاقِيسَ بْنِ إِبْلِيسَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَإِسْلَامِهِ

Hâme b. Heym b. Lâkîs b. İblîs'in Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Gelmesi ve Müslüman Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْعَلَوِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا أَبُو نَصْرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ حَمْدَوَيْهِ بن سهل الغازي الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ حَمَّادٍ الْآمُلِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ، أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ قَالَ: قَالَ عُمَرُ ﷺ: بَيْنَا نَحْنُ قُعُودٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى جَبَلٍ مِنْ جِبَالِ تِهَامَةَ إِذْ أَقْبَلَ شَيْخٌ بِيَدِهِ عَصًا، فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ، ثُمَّ قَالَ:

[1] Müslim, *fiten* (119).

نَغْمَةُ جِنٍّ وغمغمتهم مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا هَامَةُ بْنُ هَيْمِ بْنِ لَاقِيسَ بْنِ إِبْلِيسَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ إِبْلِيسَ إِلَّا أَبَوَانِ، فَكَمْ أَتَى عَلَيْكَ مِنَ الدُّهُورِ؟ قَالَ: أَفْنَيْتُ الدُّنْيَا عُمْرَهَا إِلَّا قَلِيلًا لَيَالِيَ قَتَلَ قَابِيلُ هَابِيلَ كُنْتُ غُلَامًا ابْنَ أَعْوَامٍ أَفْهَمُ الْكَلَامَ وَأَمُرُّ بِالْآكَامِ، وَآمُرُ بِفَسَادِ الطَّعَامِ، وَقَطِيعَةِ الْأَرْحَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: بِئْسَ عمل الشيخ المقوسّم وَالشَّابِّ الْمُتَلَوِّمِ، قَالَ: ذَرْنِي مِنَ التَّرْدَادِ إِنِّي تَائِبٌ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، إِنِّي كُنْتُ مَعَ نُوحٍ، فِي مَسْجِدِهِ مَعَ مَنْ آمن به من قومك فَلَمْ أَزَلْ أُعَاتِبُهُ عَلَى دَعْوَتِهِ عَلَى قَوْمِهِ حَتَّى بَكَى وَأَبْكَانِي وَقَالَ: لَا جرم أني على ذلك مِنَ النَّادِمِينَ وَأَعُوذُ بِاللهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ، قَالَ: قُلْتُ يَا نُوحُ إني ممن اشترك فِي دَمِ السَّعِيدِ الشَّهِيدِ هَابِيلَ بْنِ آدَمَ فَهَلْ تَجِدُ لِي عِنْدَ رَبِّكَ تَوْبَةً؟ قَالَ: يَا هَامُ هُمَّ بِالْخَيْرِ وَافْعَلْهُ قَبْلَ الْحَسْرَةِ وَالنَّدَامَةِ إِنِّي قَرَأْتُ فِيمَا أَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَّهُ لَيْسَ مِنْ عَبْدٍ تَابَ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ بَالِغٌ أَمْرُهُ مَا بَلَغَ إِلَّا تَابَ اللهُ عَلَيْهِ قُمْ فَتَوَضَّأْ وَاسْجُدْ لِلَّهِ سَجْدَتَيْنِ، قَالَ: فَفَعَلْتُ مِنْ سَاعَتِي مَا أَمَرَنِي بِهِ فَنَادَانِي: ارْفَعْ رَأْسَكَ فَقَدْ نَزَلَتْ تَوْبَتُكَ مِنَ السَّمَاءِ، قَالَ: فَخَرَرْتُ لِلَّهِ سَاجِدًا جَزْلًا. وَكُنْتُ مَعَ هُودٍ فِي مَسْجِدِهِ مَعَ مَنْ آمَنَ مِنْ قَوْمِهِ فَلَمْ أَزَلْ أُعَاتِبُهُ عَلَى دَعْوَتِهِ عَلَى قَوْمِهِ حَتَّى بَكَى عَلَيْهِمْ وَأَبْكَانِي، فَقَالَ: لَا جَرَمَ إِنِّي عَلَى ذَلِكَ مِنَ النَّادِمِينَ، وَأَعُوذُ بِاللهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ. وَكُنْتُ مَعَ صَالِحٍ فِي مَسْجِدِهِ مَعَ مَنْ آمَنَ بِهِ مِنْ قَوْمِهِ، فَلَمْ أَزَلْ أُعَاتِبُهُ عَلَى دَعْوَتِهِ عَلَى قَوْمِهِ حَتَّى بَكَى عَلَيْهِمْ وَأَبْكَانِي، فَقَالَ: أَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ النَّادِمِينَ وَأَعُوذُ بِاللهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ. وَكُنْتُ زَوَّارَ يَعْقُوبَ. وَكُنْتُ مَعَ يُوسُفَ بِالْمَكَانِ الْأَمِينِ، وَكُنْتُ أَلْقَى إِلْيَاسَ فِي الْأَوْدِيَةِ وَأَنَا أَلْقَاهُ الْآنَ. وَإِنِّي لَقِيتُ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ فَعَلَّمَنِي مِنَ التَّوْرَاةِ، وقال: اني لَقِيتَ عِيسَى يَعْنِي ابْنَ مَرْيَمَ فَأَقْرِئْهُ عَنْ مُوسَى السَّلَامَ، وَإِنَّ عِيسَى قَالَ: إِنْ لَقِيتَ مُحَمَّدًا [ﷺ] فَأَقْرِئْهُ مِنِّي السَّلَامَ، قَالَ: فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَيْنَيْهِ فَبَكَى، ثُمَّ قَالَ: وَعَلَى عِيسَى السَّلَامُ مَا دَامَتِ الدُّنْيَا، وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا هَامُ بِأَدَائِكَ الْأَمَانَةَ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ افْعَلْ بِي مَا فَعَلَ مُوسَى: إِنَّهُ عَلَّمَنِي مِنَ التَّوْرَاةِ، فَعَلَّمَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ «وَالْمُرْسَلَاتِ» وَعَمَّ يَتَسَاءَلُونَ وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ وقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَقَالَ: ارْفَعْ إِلَيْنَا حَاجَتَكَ يا هامة، وَلا تَدَعْ زِيارَتَنَا."

قال عُمَرُ: فَقَبَضَ رَسُولُ الله صلى الله عليه وسلم وَلَمْ يَنْعَهُ إِلَيْنا فَلَسْنا نَدْرِي أَحَيٌّ أَمْ مَيِّتٌ ؟ قلت: أبو مَعْشَر هَذا قد رَوَى عَنْهُ الكِبارُ إلا أن أهلَ العلمِ بالحديث يُضَعِّفُونَهُ. وقد رُوِيَ هَذا الحديثُ مِن وَجْهِ آخَرَ هُوَ أَقْوَى مِنْهُ والله أعلم

Hz. Ömer anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Tihâme dağlarından bir dağ üzerinde otururken elinde bastonu olan yaşlı bir adam bize doğru geldi ve Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) selam verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) selamını aldıktan sonra: *"Ey cinlerin nağme ve şarkısı, sen kimsin?"* diye sorunca, adam: "Ben Hâme b. Heym b. Lâkîs b. İblis'im" karşılığını verdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seninle İblis arasında iki atanın geçmiş olduğunu görüyorum. Senin üzerinden ne kadar yıl geçti?"* buyurunca, adam: "Pek azı müstesna, dünyanın ömrünü yaşadım. Kâbil'in Hâbil'i öldürdüğü gecelerde ben konuşmaları anlayacak yaşta küçük bir çocuktum. Tepelere uğruyor, insanlara yemeği bozmayı ve akrabalık bağlarını kesmeyi emrediyordum" karşılığını verdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Damgalanan ihtiyarın ve duraksayan gencin ameli ne kötüdür"* buyurunca, adam şöyle dedi: "Bana cevap vermeyi bırak. Çünkü ben Allah'a tövbe ettim. Ben Nuh'la ve ona iman eden kavmi ile beraber kendi mescidinde bulundum ve kavmine yaptığı davetinden ötürü sürekli olarak onu kınamaya devam ettim. Sonunda ağlayıp beni de ağlatarak: «Ben bu yaptığımdan dolayı pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan da Allah'a sığınırım» dedi. Kendisine: «Ey Nuh! Ben şehid Hâbil b. Âdem'in öldürülmesine iştirak edenlerden bir kişiyim. Sence tövbe edersem Allah katında kabul buyrulur mu?» dediğimde: «Ey Hâm! Sen hayır yapmaya yönel. Pişmanlık gelmeden hayır işlemeye bak. Allah'ın bana indirdiği kitapta: "Bir kul, Allah'a tövbe ederse Allah onun tövbesini mutlaka kabul eder" diye okudum. Kalk, abdest al ve Allah için iki secde yap» karşılığını verdi. Bunun üzerine ben de hemen onun bana söylediklerini yaptım ve bana: «Kaldır başını, gökten tövbenin kabul edilişine dair haber indi» denildi. Bunun üzerine ben de Allah için tekrar secdeye kapandım.

Ben Hûd'la ve ona iman eden kavmi ile beraber kendi mescidinde bulundum ve kavmine yaptığı davetinden ötürü sürekli olarak onu kınamaya devam ettim. Sonunda ağlayıp beni de ağlatarak: «Ben bu yaptığımdan dolayı pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan da Allah'a sığınırım» dedi.

Ben Sâlih'le ve ona iman eden kavmi ile beraber kendi mescidinde bulundum ve kavmine yaptığı davetinden ötürü sürekli olarak onu kınamaya devam ettim. Sonunda ağlayıp beni de ağlatarak: «Ben bu yaptığımdan dolayı pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan da Allah'a sığınırım» dedi.

Ben Yakub'u da ziyaret ederdim. Yûsuf ile birlikte o güvenli yerde de bulundum. Vadilerde İlyas ile karşılaşırdım ve şimdi de onunla karşılaşıyorum.

Mûsa b. İmrân ile karşılaştım. O bana Tevrat'ı öğretti ve: «İsa b. Meryem ile karşılaşırsan Mûsa'dan ona selam söyle» dedi. İsa da: «Eğer Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ile karşılaşırsan benden ona selam söyle» dedi."

Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaşlar boşanarak: ***"Dünya durdukça İsa'ya selam olsun. Ey Hâm! Emaneti sahibine ulaştırdığından dolayı sana da selam olsun"*** buyurdu.

Hâm: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim hakkımda Mûsa'nın yaptığını sen de yap. O bana Tevrât'tan bir şeyler öğretti" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine, Vâkıa, Mürselât, Nebe, Tekvîr, İhlas, Felak ve Nâs sûrelerini öğretti. Sonra kendisine: ***"Ey Hâm! İhtiyacını bize bildir ve bizi ziyaret etmeyi bırakma"*** buyurdu.

Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti ve (vefatından önce) bize Hâm'ın ölüm haberini vermiş değildi. Şimdi onun diri veya ölü olduğunu bilmiyoruz."

Büyük kişiler Ebû Ma'şer el-Medinî'den rivayette bulunmuştur. Ancak ilim ehli onu zayıf görmüştür.

Bu hadis başka bir kanalla da rivayet edilmiştir ve bundan daha kavidir. Doğrusunu da Allah bilir.[1]

---

[1] Ukaylî, *ed-Duafâ* (1/98, "Aslı yoktur"). İbnü'l-Cevzî, bunu uydurma hadisler arasında zikretmiştir. Bakın: Suyûtî, *el-Leâliu'l-masnûa* (1/174)

بَابُ مَا رُوِيَ فِي الْتِقَاءِ النَّبِيِّ ﷺ بِإِلْيَاسَ ؛

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. İlyâs İle Karşılaşması

وَإِسْنَادُ حَدِيثِهِ ضَعِيفٌ وَاللهُ أَعْلَمُ

Hadisin isnâdı zayıftır, doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْبَغْدَادِيُّ ببخارا، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَحْمُودٍ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلًا، فَإِذَا رَجُلٌ فِي الْوَادِي يَقُولُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ الْمَرْحُومَةِ الْمَغْفُورَةِ الْمُثَابِ لَهَا قَالَ: فَأَشْرَفْتُ عَلَى الْوَادِي، فَإِذَا رَجُلٌ طُولُهُ أَكْثَرُ مِنْ ثَلَاثِمِائَةِ ذِرَاعٍ فَقَالَ لِي: مَنْ أَنْتَ؟ [قَالَ] : قُلْتُ: أَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ خَادِمُ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فَأَيْنَ هُوَ؟ قُلْتُ: هُوَ ذَا يَسْمَعُ كَلَامَكَ، قَالَ: فَأْتِهِ فَأَقْرِئْهُ السلام وقل به: أَخُوكَ إِلْيَاسُ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ، فَجَاءَ حَتَّى لَقِيَهُ فَعَانَقَهُ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَعَدَا يَتَحَدَّثَانِ فَقَالَ لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ اني مآكل فِي السَّنَةِ إِلَّا يَوْمًا، وَهَذَا يَوْمُ فِطْرِي فَآكُلُ أنا وأنت، قَالَ: فَنَزَلَتْ عَلَيْهِمَا مَائِدَةٌ مِنَ السَّمَاءِ عَلَيْهَا خُبْزٌ وَحُوتٌ وَكَرَفْسٌ، فَأَكَلَا وَأَطْعَمَانِي وَصَلَّيْنَا الْعَصْرَ، ثُمَّ وَدَّعَهُ، ثُمَّ رَأَيْتُهُ مَرَّ فِي السَّحَابِ نَحْوَ السَّمَاءِ. قُلْتُ هَذَا الَّذِي رُوِيَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ فِي قُدْرَةِ اللهِ تَعَالَى جَائِزٌ وَبِمَا خَصَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ رَسُولَهُ ﷺ مِنَ الْمُعْجِزَاتِ يُشْبِهُ، إِلَّا أَنَّ إِسْنَادَ هَذَا الحديث ضعيف بتمرة وَفِيمَا صَحَّ مِنَ الْمُعْجِزَاتِ كِفَايَةٌ وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ وَالْعِصْمَةُ.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir seferdeyken bir yerde konakladık ve vadide bir adamın: "Allahım! Beni merhamet edilmiş, bağışlanmış ve sevapları çok olan Muhammed'in ümmetinden kıl" dediğini duydum. Vadiye yaklaştığımda, üç yüz arşından daha uzun olan bir adam gördüm. Bana: "Sen kimsin?" diye sorunca, ben: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetçisi Enes b. Mâlik'im" cevabını verdim. Adam: "O nerede?" diye sorunca ise ben: "İşte orada sözlerini duyuyor" cevabını verdim. Adam: "Ona git ve selamımı söyleyip: «Kardeşin İlyâs sana selam söylüyor» de" dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına varıp olanları bildirdiğimde, Allah Resûlü

(sallallahu aleyhi vesellem) onun yanına gidip kucaklaştılar ve oturup konuşmaya başladılar. Hz. İlyâs: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben her yıl bir günü oruçsuz geçiririm. Bugün de oruç tutmadığım gündür. Beraber yiyelim" dedi ve gökten onlara üzerinde ekmek, balık ve kereviz bulunan bir sofra indi. Hem onlar yedi, hem de bana yedirdiler. Sonra ikindi namazını kılıp vedalaştılar. Sonra Hz. İlyâs'ın bulutun üzerinde semaya doğru gittiğini gördüm.

Bu hadiste rivayet edilen, Allah'ın kudreti ile ve Allah'ın Peygamberine has kıldığı mucizeler ile olabilecek bir şeydir. Ancak hadisin isnâdı zayıftır.[1] Sahih olan rivayetlerdeki mucizeler ise bu konuda yeterlidir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي سَمَاعِهِ كَلَامَ الْخَضِرِ ؛

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Hızır'ın Sözlerini İşittiği Yönündeki Rivayet

وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ

İsnâdı zayıftır.

أخبرنا أبو سعدٍ الْمَالِينِيُّ، أنبأنا أبو أحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، [حَدَّثَنَا] مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ عاصِمٍ، حدثنا أحْمَدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ ابن نافِعٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ. أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ فِي الْمَسْجِدِ فَسَمِعَ كَلَامًا مِنْ زَاوِيَةٍ وَإِذَا هُوَ بِقَائِلٍ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى مَا يُنَجِّينِي مِمَّا خَوَّفْتَنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ سَمِعَ ذَلِكَ: أَلَا تَضُمُّ إِلَيْهَا أُخْتَهَا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شَوْقَ الصَّادِقِينَ إِلَى مَا شَوَّقْتَهُمْ إِلَيْهِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَكَانَ مَعَهُ: اذْهَبْ يَا أَنَسُ فَقُلْ لَهُ: يَقُولُ لَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ. اسْتَغْفِرْ لِي، فَجَاءَ أَنَسٌ فَبَلَّغَهُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا أَنَسُ أَنْتَ [رَسُولُ] رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَيَّ؟ فَقَالَ: كَمَا أَنْتَ فَرَجَعَ وَاسْتَثْبَتَهُ [فَقَالَ] رَسُولُ اللهِ ﷺ قُلْ لَهُ: نَعَمْ فَقَالَ: نَعَمْ فَقَالَ لَهُ: اذْهَبْ فَقُلْ لَهُ فَضَّلَكَ [اللهُ] عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِمِثْلِ مَا فَضَّلَ رَمَضَانَ عَلَى الشُّهُورِ، وَفَضَّلَ أُمَّتَكَ عَلَى الْأُمَمِ مِثْلَ مَا فَضَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى سَائِرِ الْأَيَّامِ فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ فَإِذَا هُوَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

[1] Zehebî, *el-Mizân* (4/441).

Kesîr b. Abdillah, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de iken Mescid'in bir köşesinden: "Allahım! Bana, beni kendisiyle korkuttuğun şeyden kurtaracak hususta yardım et" diye bir ses işitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu işitince: *"Devamını getirse (Allah duasını kabul buyuracak)"* dedi. Sonra bu kişi: "Allahım! Bana sadıkların şevkini ver. Onları teşvik ettiğin şeye beni de teşvik et" diye dua etti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beraberinde olan Enes b. Mâlik'e: *"Ey Enes! Ona git ve: «Resûlullah, sana: "Benim için bağışlanma dile" diyor» de"* buyurdu. Enes gelip Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) söylediğini adama iletince, adam: "Ey Enes! Sen, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elçisi değil misin? O zaman geri dön ve kendisine yerinde kalmasını söyle" dedi. Enes, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu bildirince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona git ve: «Tamam» de"* buyurdu. Enes gidip: "Tamam" deyince, adam şu karşılığı verdi: "Sen ona git ve: «Allah, Ramazan ayını diğer aylardan daha üstün kıldığı gibi seni de diğer peygamberlerden daha üstün kıldı. Cuma gününü diğeri günlerden daha üstün kıldığı gibi ümmetini de diğer ümmetlerden daha üstün kıldı» de" dedi. Kendisine bakmak için gittiklerinde onun Hz. Hızır olduğunu gördüler.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي قِصَّةِ وَصِيٍّ عِيسَى بن مَرْيَمَ عليه السلام وَظُهُورِهِ فِي زَمَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه إِنْ صَحَّتِ الرِّوَايَةُ

İsa b. Meryem'in Vasîsi Hakkındaki Kıssa ve Eğer Rivayet Sahih İse Bu Vasînin Ömer b. el-Hattâb Zamanında Zuhur Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرَوَيْهِ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ حُبَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو: عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ بِبَغْدَادَ إِمْلَاءً فِي شَوَّالٍ سَنَةَ إِحْدَى وَأَرْبَعِينَ وَثَلَاثِمِائَةٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّاسِبِيُّ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ا إِلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَهُوَ بِالْقَادِسِيَّةِ أَنْ وَجِّهْ نَضْلَةَ بْنَ مُعَاوِيَةَ الْأَنْصَارِيَّ إِلَى حُلْوَانَ الْعِرَاقِ، فَلْيُغِرْ عَلَى

[1] Uydurma bir hadistir. Bakın: Suyûtî, *el-Lealiu'l-masnûa* (1/164) ve Zehebî, *el-Mizân* (3/406).

أتو حُلْوَانَ الْعِرَاقِ،
صَوَاحِيهَا، قَالَ: فَوَجَّهَ سَعْدٌ نَضْلَةَ فِي ثَلَاثِمِائَةِ فَارِسٍ فَخَرَجُوا حتى
فَأَغَارُوا عَلَى صَوَاحِيهَا فَأَصَابُوا غَنِيمَةً وَسَبْيًا، فَأَقْبَلُوا يَسُوقُونَ الْغَنِيمَةَ وَالسَّبْيَ حَتَّى أَدْرَكَهُمُ
الْعَصْرُ وَكَادَتِ الشَّمْسُ أَنْ تَغْرُبَ، فَأَلْجَأَ نَضْلَةُ الْغَنِيمَةَ وَالسَّبْيَ إِلَى سَفْحِ جَبَلٍ ثُمَّ قَامَ،
فَأَذَّنَ، فَقَالَ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، قَالَ: وَمُجِيبٌ مِنَ الْجَبَلِ يُجِيبُهُ: [قَالَ] : كَبَّرْتَ كَبِيرًا يَا
نَضْلَةُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فَقَالَ كَلِمَةُ الْإِخْلَاصِ يَا نَضْلَةُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ
مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، قَالَ: هُوَ الدِّينُ وَهُوَ الَّذِي بَشَّرَنَا به عيسى بن مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ،
وَعَلَى رَأْسِ أُمَّتِهِ تَقُومُ السَّاعَةُ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: طُوبَى لِمَنْ مَشَى إِلَيْهَا
وَوَاظَبَ عَلَيْهَا، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَالَ: أَفْلَحَ مَنْ أَجَابَ مُحَمَّدًا، وَهُوَ الْبَقَاءُ
لِأُمَّتِهِ، قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، قَالَ: أَخْلَصْتَ الْإِخْلَاصَ يَا نَضْلَةُ فَحَرَّمَ اللهُ جَسَدَكَ عَلَى
النَّارِ، قَالَ: فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ أَذَانِهِ قُمْنَا فَقُلْتُ مَنْ أَنْتَ يَرْحَمُكَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ أَمَلَكٌ أَنْتَ أَمْ
سَاكِنٌ مِنَ الْجِنِّ أَوْ مِنْ عِبَادِ اللهِ [الصَّالِحِينَ] ؟ أَسْمَعْتَ صَوْتَكَ فَأَرِنَا شَخْصَكَ، فَإِنَّا وَفْدُ
اللهِ [وَوَفْدُ رسوله ﷺ] ووفد عمر ابن الْخَطَّابِ، قَالَ: فَانْفَلَقَ الْجَبَلُ عَنْ هَامَةٍ كَالرَّحَى
أَبْيَضَ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ عَلَيْهِ طِمْرَانِ مِنْ صُوفٍ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ،
فَقُلْنَا عَلَيْكُمُ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ مَنْ أَنْتَ يَرْحَمُكَ اللهُ؟ فَقَالَ: أَنَا ذُرَيْبُ بْنُ بَرْثَمْلَا
وَصِيُّ العبد الصالح عيسى بن مَرْيَمَ أَسْكَنَنِي هَذَا الْجَبَلَ وَدَعَا لِي بِطُولِ الْبَقَاءِ إِلَى نُزُولِهِ
مِنَ السَّمَاءِ فَيَقْتُلُ الْخِنْزِيرَ وَيَكْسِرُ الصَّلِيبَ وَيَتَبَرَّأُ مِمَّا نَحَلَتْهُ النَّصَارَى، فَأَمَّا إِذْ فَاتَنِي لِقَاءُ
محمد ﷺ فاقرؤوا عُمَرَ مِنِّي السَّلَامَ وَقُولُوا له يا عمر سدّ وَقَارِبْ فَقَدْ دَنَا الْأَمْرُ وَاخْتَبِرُوهُ
بِهَذِهِ الْخِصَالِ الَّتِي أُخْبِرُكُمْ بِهَا يَا عُمَرُ إذا ظهرت هذه الخصاب فِي أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ
فَالْهَرَبَ الْهَرَبَ إِذَا اسْتَغْنَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ، وَالنِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ، وَانْتَسَبُوا فِي غَيْرِ مَنَاسِبِهِمْ
وَانْتَمَوْا بِغَيْرِ مَوَالِيهِمْ وَلَمْ يَرْحَمْ كَبِيرُهُمْ صَغِيرَهُمْ [وَلَمْ يُوَقِّرْ صَغِيرُهُمْ كَبِيرَهُمْ] وَتُرِكَ الْأَمْرُ
بِالْمَعْرُوفِ فَلَمْ يُؤْمَرْ بِهِ وترك النهي على الْمُنْكَرِ فَلَمْ يُنْتَهَ عَنْهُ وَتَعَلَّمَ عَالِمُهُمُ الْعِلْمَ لِيَجْلِبَ
به الدراهم والدنانير وَكَانَ الْمَطَرُ قَيْظًا وَالْوَلَدُ غَيْظًا وَطَوَّلُوا الْمَنَابِرَ وَفَضَّضُوا الْمَصَاحِفَ
وَزَخْرَفُوا الْمَسَاجِدَ، وَأَظْهَرُوا الرُّشَا، وَشَيَّدُوا الْبِنَاءَ، وَاتَّبَعُوا الْهَوَى وَبَاعُوا الدِّينَ بِالدُّنْيَا،
وَاسْتَخَفُّوا الدِّمَاءَ، وَتَقَطَّعَتِ الْأَرْحَامُ وَبِيعَ الْحُكْمُ، وَأُكِلَ الرِّبَا، وَصَارَ التَّسَلُّطُ فَخْرًا، وَالْغِنَى
عِزًّا، وَخَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَامَ عَلَيْهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ، وَرَكِبَتِ النِّسَاءُ السُّرُوجَ، قَالَ: ثُمَّ

غَابَ عَنَّا وَكَتَبَ بِذَلِكَ نَضْلَةُ إِلَى سَعْدٍ فَكَتَبَ سَعْدٌ إِلَى عُمَرَ فَكَتَبَ عُمَرُ ائْتِ [أَنْتَ] وَمَنْ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، حَتَّى تَنْزِلَ هَذَا الْجَبَلَ فَإِذَا لَقِيتَهُ فَأَقْرِئْهُ مِنِّي السَّلَامَ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: إِنَّ بَعْضَ أَوْصِيَاءِ عِيسَى بن مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَزَلَ ذَلِكَ الْجَبَلَ بِنَاحِيَةِ الْعِرَاقِ، فَنَزَلَ سَعْدٌ فِي أَرْبَعَةِ آلَافٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، حَتَّى نَزَلَ الْجَبَلَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا يُنَادِي بِالْأَذَانِ فِي كُلِّ وَقْتِ صَلَاةٍ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ كَذَا قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّاسِبِيُّ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ وَلَمْ يُتَابَعْ عَلَيْهِ وَإِنَّمَا يُعْرَفُ هَذَا الْحَدِيثُ لِمَالِكِ بْنِ الْأَزْهَرِ، عَنْ نَافِعٍ، وَهُوَ رَجُلٌ مَجْهُولٌ لَا يُسْمَعُ بِذِكْرِهِ فِي غَيْرِ هَذَا الْحَدِيثِ.

İbn Ömer anlatıyor: Ömer b. el-Hattâb, Kâdisiyye'de olan Sa'd b. Ebî Vakkâs'a bir mektup yazarak Nadle b. Muâviye el-Ensarî'yi cihad için Irak'ın Hulvân bölgesine göndermesini istedi. Sa'd, Nadle'yi üç yüz süvari ile oraya gönderdi. Onlar Hulvân'a geldiklerinde baskın yaptılar, ganimet ve esir elde ettiler. Esirleri götürürken ikindi vakti oldu ve neredeyse güneş batmak üzereydi. Nadle, esirleri ve ganimetleri bir dağ eteğine topladıktan sonra kalkıp ezan okumaya başladı. "Allahu Ekber, Allahu Ekber" deyince, dağ tarafından bir ses ona: "Ey Nadle! Büyük olanı tekbir ettin" dedi. Nadle: "Eşhedu en lâ ilâhe illallah" deyince aynı ses: "İhlas kelimesini söyledin" dedi. Nadle: "Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah" deyince o: "Bu, İsa b. Meryem'in bizi kendisi ile müjdelediği dindir. Kıyamet onun ümmetinin üzerine kopacaktır" dedi. Nadle: "Hayye ale's-salât" deyince, o: "Namaza koşana ve ona devam edene ne mutlu!" dedi. Nadle: "Hayye ale'l-felâh" deyince, o: "Muhammed'e icabet eden kurtuluşa ermiştir ve bu ümmetinin bekâsıdır" dedi. Nadle: "Allahu ekber, Allahu ekber" deyince, o: "İhlasın hakikatini ifade ettin ve Allah, bedenini ateşe haram kıldı" dedi.

Ezan bittikten sonra ayağa kalktık ve: "Allah sana rahmet etsin. Sen melek misin, cin misin, yoksa Allah'ın sâlih kullarından biri misin? Sesini işittirdin, bize kim olduğunu da göster. Biz, Allah'ın, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ömer b. el-Hattâb'ın ordusuyuz" dedik. Bunun üzerine dağ, değirmen gibi ses çıkararak yarıldı ve saçı sakalı ağarmış, üzerinde yün elbise bulunan bir adam göründü. Bize: "Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun" dedi. Biz de: "Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi senin de üzerine olsun. Allah sana merhamet etsin, sen kimsin?" dedik. O da: "Ben Zurayb b.

Bursemlâ'yım. Sâlih kul İsa b. Meryem'in vasîsıyım. Hz. İsa beni bu dağa yerleştirdi. Ömrümün uzun olması ve gökten inip domuzu öldüreceği, haçı kıracağı, Hıristiyanların yaptıklarından uzak duracağı zamana kadar yaşamam için dua etti. Eğer Muhammed ile karşılaşma fırsatını kaçırmış isem benden Ömer'e selam söyleyin" dedi. Sonra Ömer'e şu vasiyetleri ulaştırmamızı söyledi:

"Ey Ömer! Aşırıya kaçmadan orta yolu tut ve gücünün yettiğini yap. Kıyamet kopma zamanı çok yakındır. Size bazı hasletler bildireceğim, bunlar Muhammed'in ümmetinde ortaya çıktığı zaman, artık toplumdan uzaklaşmak gerekir. Erkeklerin erkeklerle, kadınların da kadınlarla yetinir hale gelmesi, kişilerin kendi neseplerinden başkasına nispet edilmesi, kölelerin efendilerinden başkalarına nispet edilmesi, büyüğün küçüğe merhamet etmemesi ve küçüğün de büyüğe saygı göstermemesi, iyiliği emretmenin terk edilmesi, kötülükten nehyetmenin terk edilmesi, âlimlerin ilmi dirhem ve dinar yani dünyevi şeyler kazanmak için öğrenmesi, yağmurun azalması, çocukların öfkeli olması, minberlerin yükseltilmesi, mushafların ve mescidlerin süslenmesi, rüşvetin artık açık bir şekilde alınması, binaların gösterişli olması, hevâya uyulması ve dinin dünya karşılığında satılması, insan hayatının önemsenmemesi, akrabalık bağlarının kesilmesi, faiz yenilmesi, zorbalığın övünç ve zenginliğin bir şeref sayılması, kişinin evinden çıkıp daha hayırlı olanın onun yerine gelmesi ve kadınların bineklere binmesi kıyametin alametlerindendir."

Sonra Zurayb gözden kayboldu. Bunun üzerine Nadle bir mektup yazarak bu olayı Sa'd'a ve Sa'd da, Ömer'e bildirdi. Ömer cevaben şöyle bir mektup yazdı: "Muhacirler ve Ensâr'dan seninle birlikte olanlarla o dağa git. Şayet onunla karşılaşırsan benden ona selam söyle. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gerçekte: ***«İsa b. Meryem'in bazı vasîleri Irak civarındaki bir dağa yerleşmişlerdir»*** buyurduğunu haber ver." Bunun üzerine Sa'd, Ensâr ve Muhacirlerden dört bin kişiyle beraber kırk gün bu dağda kaldı ve her namaz vakti ezan okundu. Ancak onu bulamadılar.

Ebû Abdillah el-Hâfız der ki: "Abdurrahman b. İbrâhîm er-Râsibî, Mâlik b. Enes kanalıyla bunu bu şekilde rivayet etmiştir. Ancak kendisine mutabaat edilmemiştir. Çünkü bu hadis Mâlik b. el-Ezher kanalıyla Nâfi'den rivayet edilmektedir. Abdurrahman b. İbrâhîm er-Râsibî meçhul biri olup bu hadisten başka bir yerde zikredildiği işitilmemiştir."

أخبَرنَا أبو عبد الله الحافظ حدثنا أبو الحسن إسماعيل بن محمد بن الفضل بن محمد الشعراني حدثني جدي حدثنا محمد بن كرامة مستملي بن الحمامي الكوفة، حدثنا سليمان بن أحمد عن محمد بن حرب الرملي، عن ابن لهيعة، عن مالك بن الأزهر، عن نافع، عن ابن عمر، قال: بَعَثَ عُمَرُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ عَلَى الْعِرَاقِ فَسَارَ فِيهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بِحُلْوَانَ أَدْرَكَتْهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ وَهُوَ فِي سَفْحِ جَبَلِهَا فَأَمَرَ مُؤَذِّنَهُ نَضْلَةَ فَنَادَى بِالْأَذَانِ فَقَالَ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، فَأَجَابَهُ مُجِيبٌ مِنَ الْجَبَلِ كَبَّرْتَ يَا نَضْلَةُ كَبِيرًا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، قَالَ كَلِمَةُ الْإِخْلَاصِ، قَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، فَقَالَ: بُعِثَ النَّبِيُّ، قَالَ: حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ كَلِمَةٌ مَقْبُولَةٌ، قَالَ: حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَالَ: الْبَقَاءُ لِأُمَّةِ أَحْمَدَ، قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، قَالَ كَبَّرْتَ كَبِيرًا، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، قَالَ: كَلِمَةُ حَقٍّ حُرِّمَتْ عَلَى النَّارِ، فَقَالَ لَهُ نَضْلَةُ يَا هَذَا قَدْ سمعنا قَدْ سَمِعْنَا كَلَامَكَ فَأَرِنَا وَجْهَكَ، قَالَ: فَانْفَلَقَ الْجَبَلُ، فَخَرَجَ رَجُلٌ أَبْيَضُ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ هَامَتُهُ مِثْلُ الرَّحَى فَقَالَ لَهُ نَضْلَةُ: يَا هَذَا مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا ذُرَيْبُ بْنُ بَرْثَمْلَا وَصِيُّ الْعَبْدِ الصَّالِحِ عِيسَى بن مَرْيَمَ، دَعَا لِي بِطُولِ الْبَقَاءِ، وَأَسْكَنَنِي هَذَا الْجَبَلَ إِلَى نُزُولِهِ مِنَ السَّمَاءِ فأكسر الصليب وأقتل الخنزير وأتبرأ مِمَّا عَلَيْهِ النَّصَارَى مَا فَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ، قُلْنَا: قُبِضَ فَبَكَى بُكَاءً طَوِيلًا حَتَّى خُضِّلَتْ لِحْيَتُهُ بِالدُّمُوعِ، ثُمَّ قَالَ مَنْ قَامَ فِيكُمْ بَعْدَهُ قُلْنَا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: مَا فَعَلَ، قُلْنَا: قُبِضَ، قَالَ: فَمَنْ قَامَ فِيكُمْ بَعْدَهُ، قُلْنَا: عُمَرُ، قَالَ: قُولُوا لَهُ يَا عُمَرُ سَدِّدْ، وَقَارِبْ، فَإِنَّ الْأَمْرَ قَدْ تَقَارَبَ خِصَالًا إِذَا رَأَيْتَهَا فِي أُمَّةِ محمد ﷺ فَالْهَرَبَ الْهَرَبَ إِذَا اكْتَفَى الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ وَالنِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ وَكَانَ الْوَلَدُ غَيْظًا، وَالْمَطَرُ قَيْظًا، وَزُخْرِفَتِ الْمَصَاحِفُ وَذُوِّقَتِ الْمَسَاجِدُ وَتَعَلَّمَ عَالِمُهُمْ لِيَأْكُلَ بِهِ دِينَارَهُمْ وَدِرْهَمَهُمْ وَخَرَجَ الْغَنِيُّ فَقَامَ إِلَيْهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ، وَكَانَ أَكْلُ الرِّبَا فِيهِمْ شَرَفًا، وَالْقَتْلُ فِيهِمْ عِزًّا، فَالْهَرَبَ الْهَرَبَ.

قَالَ: فَكَتَبَ سَعْدٌ بِهَا إِلَى عُمَرَ فَكَتَبَ إِلَيْهِ عُمَرُ صَدَقْتَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ فِي ذَلِكَ الْجَبَلِ وصيّ عيسى بن مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَقَامَ سَعْدٌ بِذَلِكَ الْمَكَانِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا يُنَادِي بِالْأَذَانِ فَلَا يُسْتَجَابُ.

هَذَا الْحَدِيثُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ أَشْبَهُ وَهُوَ ضَعِيفٌ بِمَرَّةٍ وَاللهُ أَعْلَمُ

İbn Ömer der ki: Hz. Ömer, Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı Irak'ın üzerine gönderdi. Bunun üzerine Sa'd, Irak'a gitti ve Hulvân'a vardığı zaman ikindi namazı vakti geldi. O zaman bir dağın eteğindeydiler. Müezzin Nadle'ye ezan

okumasını emretti. Nadle ezan okuyup: "Allahu Ekber" deyince, dağ tarafından bir ses ona: "Ey Nadle! Büyük olanı tekbir ettin" dedi. Nadle: "Eşhedu en lâ ilâhe illallah" deyince aynı ses: "İhlas kelimesini söyledin" dedi. Nadle: "Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah" deyince o: "Peygamber gönderildi" dedi. Nadle: "Hayye ale's-salât" deyince, o: "Kabul edilen bir kelimedir" dedi. Nadle: "Hayye ale'l-felâh" deyince, o: "Bu, Ahmed'in ümmetinin bekâsıdır" dedi. Nadle: "Allahu ekber, Allahu ekber" deyince, o: "Büyük olanı tekbir ettin" dedi. Nadle: "Lâ ilâhe illallah" deyince, o: "Bu hak olan bir sözdür, Allah, bedenini ateşe haram kıldı" dedi.

Nadle: "Ey sen! Sesini işittik, bize kendini göstersene" deyince, dağ değirmen gibi ses çıkararak yarıldı ve saçı sakalı ağarmış bir adam göründü. Nadle: "Ey sen! Sen kimsin?" diye sorunca: "Ben Zurayb b. Bürsemlâ'yım. Sâlih kul İsa b. Meryem'in vasîsiyim. Hz. İsa beni bu dağa yerleştirdi. Ömrümün uzun olması ve gökten inip domuzu öldüreceği, haçı kıracağı, Hıristiyanların yaptıklarından uzak duracağı zamana kadar yaşamam için dua etti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ne yaptı?" dedi. Ona: "Vefat etti" dediğimizde, uzun uzun ağladı. Hatta gözyaşlarıyla sakalları ıslanmıştı. Sonra: "Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) sonra kim halife oldu?" diye sorunca: "Ebû Bekr oldu" dedik. "O ne yaptı?" diye sorunca: "O da vefat etti" dedik. "Peki, ondan sonra kim halife oldu?" diye sorunca: "Ömer" dedik. Bunun üzerine: "Ona şöyle deyin" diyerek devam etti:

"Ey Ömer! Aşırıya kaçmadan orta yolu tut ve gücünün yettiğini yap. Kıyamet kopma zamanı çok yakındır. Size bazı hasletler bildireceğim, bunlar Muhammed'in ümmetinde ortaya çıktığı zaman, artık toplumdan uzaklaşmak gerekir. Erkeklerin erkeklerle, kadınların da kadınlarla yetinir hale gelmesi, çocukların öfkeli olması, yağmurun azalması, mushafların ve mescidlerin süslenmesi, âlimlerin ilmi dirhem ve dinar yani dünyevi şeyler kazanmak için öğrenmesi, kişinin evinden çıkıp daha hayırlı olanın onun yerine gelmesi, faiz yemenin aralarında şeref verici bir şey olması, öldürmenin izzet sayılması kıyametin alametlerindendir. Bunlar zuhur ettiği vakit toplumdan uzaklaşmak gerekir."

Bunun üzerine Sa'd bu konuda Ömer'e bir mektup yazdı. Ömer de cevaben: "Doğru söyledin. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) o dağda İsa b. Meryem'in vasîsinin olduğunu söylediğini işittim" diye yazdı. Bunun üzerine

Sa'd o yerde kırk gün kaldı. Orada ezan okunuyor, ancak o kişi tarafından bir cevap verilmiyordu.

Bu hadis zayıf olmasıyla birlikte bu isnâd ile doğruya daha yakındır. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ [سَيِّدِنَا] إِبْرَاهِيمَ بْنِ النبي ﷺ وَوَفَاتِهِ وَذَلِكَ قَبْلَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Oğlu İbrâhîm Hakkında Gelen Rivayetler ve Onun Vedâ Haccından Önce Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ السَّرَّاجِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْعَثِ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ الْعَلَاءِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: كَانَ الْمُقَوْقِسُ صَاحِبُ الْإِسْكَنْدَرِيَّةِ وَمِصْرَ بَعَثَ بِمَارِيَةَ الْقِبْطِيَّةِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَوَلَدَتْ لَهُ إِبْرَاهِيمَ.

Katâde der ki: "İskenderiye (patriği) ve Mısır valisi Mukavkıs, Mâriye el-Kıbtiyye'yi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Mâriye'den İbrâhîm adında bir oğlu oldu."

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ حِكَايَةً عَنْ مُصْعَبِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: كَانَ مولدُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي ذِي الْحِجَّةِ سَنَةَ ثَمَانٍ مِنَ الْهِجْرَةِ.

Ebû Abdillah, Mus'ab b. Abdillah ez-Zübeyr kanalıyla aktardığı kıssasında: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm hicretin sekizinci yılında Zilhicce ayında doğdu" demiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ فَهْمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَاقِدِيُّ، أَنَّ إِبْرَاهِيمَ بْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ: مَاتَ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ لِعَشْرِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ رَبِيعِ الْأَوَّلِ سَنَةَ عَشْرٍ وَدُفِنَ بِالْبَقِيعِ، وَكَانَ وَفَاتُهُ فِي بَنِي مَازِنٍ عِنْدَ أُمِّ بُرْدَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، مِنْ بَنِي النَّجَّارِ وَمَاتَ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ شَهْرًا.

قُلْتُ: وَقَدْ قِيلَ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا، وَقِيلَ ابْنُ سَبْعِينَ لَيْلَةً.

Vâkidî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm hicretin onuncu yılında Rebiulevvel ayından on gün geçtikten sonra Salı günü vefat etti. Mâzın

oğullarının yanında yani Neccâr oğullarından Ümmü Burde binti'l-Münzir'in yanında vefat etti. Ruhunu teslim ettiği zaman on sekiz aylık idi."

Ayrıca on altı aylık olduğu söylendiği gibi yetmiş günlük olduğu da söylenmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ الأُبُلِّيُّ، وَأَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصفار، حدثنا تمام، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وُلِدَ لِيَ اللَّيْلَةَ غُلَامٌ فَسَمَّيْتُهُ بِأَبِي إِبْرَاهِيمَ» ثُمَّ دَفَعَهُ إِلَى أُمِّ سَيْفٍ يَعْنِي امْرَأَةَ قَيْنٍ كَانَ يَكُونُ بِالْمَدِينَةِ يُقَالُ لَهُ أَبُو سَيْفٍ فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْتِيهِ وَانْطَلَقْتُ مَعَهُ، فَدَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَدَعَا بِالصَّبِيِّ فَضَمَّهُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ، قَالَ أَنَسٌ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَكِيدُ بِنَفْسِهِ فَدَمَعَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «تَدْمَعُ الْعَيْنُ، وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يُرْضِيَ الرَّبَّ، وَاللهِ يَا إِبْرَاهِيمُ إِنَّا بِكَ لَمَحْزُونُونَ».

لَفْظُ حَدِيثِ مُوسَى وَفِي رِوَايَةِ شَيْبَانَ إِلَّا مَا يُرْضِي رَبَّنَا إِنَّا بِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ.

رَوَاهُ مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ فِي الصَّحِيحِ عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرُّوخَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، فَقَالَ: وَقَالَ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bu akşam benim bir oğlum dünyaya geldi. Ona babam İbrâhîm'in adını koydum"*** buyurdu. Sonra onu Ebû Seyf denilen demircinin karısı Ümmü Seyf'e verdi. Çocuğu getirmeye gidince, ben de kendisiyle birlikte gittim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içeri girip çocuğu istedi ve onu getirdiklerinde bağrına basıp Allah ne söylemesini dilediyse söyledi.

Enes der ki: Vallahi çocuğu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde can çekişirken gördüm. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözleri yaşardı ve: ***"Göz yaşarır, kalp üzülür, fakat biz ancak Rabbi razı edecek şeyler söyleriz. Ey İbrâhîm! Vallahi biz senin için üzülüyoruz"*** buyurdu.

Lafız Mûsa'nın lafzıdır.

Şeybân'ın rivayeti: ***"Rabbimizin razı olacağı şeyler söyleriz. Ey İbrâhîm! Biz senin için üzülüyoruz"*** şeklindedir.

Müslim b. Haccâc, *Sahîh'*de Şeybân b. Ferrûh'tan ve Buhârî ise "Mûsa b.

İsmâîl şöyle dedi" ifadesiyle muallak olarak rivayet etti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ لَهُ مُرْضِعًا يُتِمُّ رَضَاعَهُ فِي الْجَنَّةِ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ عَنْ شُعْبَةَ .

Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm vefat ettiği zaman Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İbrâhîm için cennette bir süt emzirici vardır"*** buyurdu.

Buhârî, Süleyman b. Harb kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *cenâiz* (43) ve Müslim, *fedâil* 15 (43).

[2] Buhârî, *edeb* 109 (6195).

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يعقوب حَدَّثنا الرَّبِيعُ ابن سُلَيْمَان، حَدَّثَنَا عبْدُ الله بْنُ وَهْبٍ، قالَ: أَنْبَأَنَا سليمان بن بلال، عن جعفر ابن مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى عَلَى ابْنِهِ إِبْرَاهِيمَ حِينَ مَاتَ.

Câfer b. Muhammed'in babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), oğlu İbrâhîm vefat ettiği zaman namazını kılmıştır.

بَابُ حَجَّةِ الْوَدَاعِ

Vedâ Haccı

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ ابن مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ الْبَزْمَهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيِّ أَنَّهُ قَالَ: أَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ تِسْعَ حِجَجٍ لَمْ يَحُجَّ، ثُمَّ أَذَّنَ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ، قَالَ: فَاجْتَمَعَ فِي الْمَدِينَةِ بَشَرٌ كَثِيرٌ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِخَمْسٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ، أَوْ لِأَرْبَعٍ، فَلَمَّا كَانَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ صَلَّى، ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى رَاحِلَتِهِ، فَلَمَّا أَخَذَتْ بِهِ الْبَيْدَاءُ لَبَّى وَأَهْلَلْنَا لَا ننوي إلا بالحج .

Câbir b. Abdillah el-Ensârî bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'de kaldığı dokuz yıl boyunca hac yapmadı. Daha sonra (onuncu hac mevsiminde) Müslümanların hac için hazırlanmalarını söyledi. Bundan dolayı Medine'de büyük bir kalabalık toplandı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Zilhicce ayının bitimine beş veya dört gün kala yola çıktı. Zul-Huleyfe'ye ulaştığında namazı kıldırdı. Namaz sonrası bineğine bindi. Binek Beydâ'ya doğru yola çıkınca telbiye etmeye başladı ki ihrama girdiğimizde sadece haccetmeye niyet etmiştik."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْحَجَبِيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ. (ح) وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو المقري، وَأَبُو بَكْرٍ الْوَرَّاقُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهِ سَأَلَ عَنِ الْقَوْمِ حَتَّى انْتَهَى إِلَيَّ فَقُلْتُ: أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَأَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى رَأْسِي فَحَلَّ زِرِّي

الْأَعْلَى ثُمَّ حَلَّ زِرِّي الْأَسْفَلَ، ثُمَّ وَضَعَ كَفَّهُ بَيْنَ ثَدْيَيَّ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ شَابٌّ، فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ وَأَهْلًا، سَلْ عَمَّا شِئْتَ، فَسَأَلْتُهُ وَهُوَ أَعْمَى وَجَاءَ وَقْتُ الصَّلَاةِ فَقَامَ فِي نِسَاجَةٍ مُلْتَحِفًا بِهَا كُلَّمَا وَضَعَهَا عَلَى مَنْكِبِهِ رَجَعَ طَرَفَاهَا مِنْ صِغَرِهَا وَرِدَاؤُهُ إِلَى جَنْبِهِ عَلَى الْمِشْجَبِ فَصَلَّى بِنَا فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ حَجَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ بيده، فعقد تِسْعًا، وقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَكَثَ تِسْعَ سِنِينَ لَمْ يَحُجَّ ثُمَّ أَذَّنَ فِي النَّاسِ فِي الْعَاشِرَةِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَاجٌّ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ بَشَرٌ كَثِيرٌ كُلُّهُمْ يَلْتَمِسُ أَنْ يَأْتَمَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَيَعْمَلَ بِمِثْلِ عَمَلِهِ، فَخَرَجَ وَخَرَجْنَا مَعَهُ فَأَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ [بِنْتُ عُمَيْسٍ] مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ: كَيْفَ أَصْنَعُ؟ فَقَالَ: اغْتَسِلِي وَاسْتَثْفِرِي بِثَوْبٍ فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ، وَرَكِبَ الْقَصْوَاءَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ نَاقَتُهُ عَلَى الْبَيْدَاءِ قَالَ جَابِرٌ نَظَرْتُ إِلَى مَدِّ بَصَرِي مِنْ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ رَاكِبٍ وَمَاشٍ، وَعَنْ يَمِينِهِ مِثْلُ ذَلِكَ، وَعَنْ يَسَارِهِ مِثْلُ ذَلِكَ، وَرَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ أَظْهُرِنَا وَعَلَيْهِ يَنْزِلُ الْقُرْآنُ، وَهُوَ يَعْرِفُ تَأْوِيلَهُ وَمَا عَمِلَ مِنْ شَيْءٍ عَمِلْنَا بِهِ فَأَهَلَّ بِالتَّوْحِيدِ وَأَهَلَّ النَّاسُ بِهَذَا الَّذِي يُهِلُّونَ بِهِ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِمْ شَيْئًا مِنْهُ، وَلَزِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَلْبِيَتَهُ قَالَ جَابِرٌ لَسْنَا نَنْوِي إِلَّا الْحَجَّ لَسْنَا نَعْرِفُ الْعُمْرَةَ حَتَّى أَتَيْنَا الْبَيْتَ مَعَهُ اسْتَلَمَ الرُّكْنَ رَمَلَ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، ثم تقدم إِلَى مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ فَقَرَأَ ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ فَجَعَلَ الْمَقَامَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ، قَالَ: فَكَانَ أَبِي يَقُولُ وَلَا أَعْلَمُهُ ذَكَرَهُ إِلَيَّ عن رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾، وَ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ ثُمَّ رَجَعَ الْبَيْتَ فَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْبَابِ إِلَى الصَّفَا حَتَّى إِذَا دَنَا مِنَ الصَّفَا قَرَأَ ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ، فَبَدَأَ بِالصَّفَا فَرَقِيَ عَلَيْهِ، حَتَّى إِذَا رَأَى الْبَيْتَ فَكَبَّرَ وَهَلَّلَ، وقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، نَجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ نَزَلَ إِلَى الْمَرْوَةِ حَتَّى إِذَا انْصَبَّتْ قَدَمَاهُ رَمَلَ فِي بَطْنِ الْوَادِي حَتَّى إِذَا صَعِدَتَا مَشَى، حَتَّى أَتَى الْمَرْوَةَ فَفَعَلَ عَلَى الْمَرْوَةِ كَمَا فَعَلَ عَلَى الصَّفَا، فَلَمَّا كَانَ آخِرُ الطَّوَافِ عَلَى الْمَرْوَةِ، قَالَ: إِنِّي لَوِ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ لَمْ أَسُقِ الْهَدْيَ، وَجَعَلْتُهَا عُمْرَةً فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ لَيْسَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَحِلَّ وَلْيَجْعَلْهَا عُمْرَةً،

فَحَلَّ النَّاسُ كُلُّهُمْ وَقَصَّرُوا إِلَّا النبي ﷺ وَمَنْ كان مَعَهُ الْهَدْيُ، فقام سُرَاقَةُ بْنُ مالك بن جُعْشُمٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَلِعَامِنَا هذا أَمْ للأَبَدِ، قال: فشبك رسول الله ﷺ أصابعه فِي الأُخْرَى، وَقَالَ: قَدْ دَخَلَتِ الْعُمْرَةُ فِي الْحَجِّ هَكَذَا مَرَّتَيْنِ، لا بل لأبد الأبد، وقدم عَلِيٌّ ﷺ بِبُدْنِ النَّبِيِّ ﷺ فَوَجَدَ فَاطِمَةَ ﷺ مِمَّنْ حَلَّ وَلَبِسَتْ ثِيَابًا صَبِيغًا واكتحلت فأنكر ذَلِكَ عَلِيٌّ عَلَيْهَا، فَقَالَتْ: أَبِي أَمَرَنِي بِهَذَا، فَكَانَ عَلِيٌّ يَقُولُ بِالعِرَاقِ: فَذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مُحَرِّشًا بِالَّذِي صَنَعَتْهُ مُسْتَفْتِيًا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي الَّذِي ذَكَرَتْ عَنْهُ وَأَنْكَرْتُ عَلَيْهَا، فَقَالَ: صَدَقَتْ صَدَقَتْ مَاذَا قُلْتَ حِينَ فَرَضْتَ الْحَجَّ قَالَ قُلْتُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أُهِلُّ لِمَا أَهَلَّ بِهِ رَسُولُكَ قَالَ فَإِنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ فَلَا تَحِلَّ قَالَ: فَكَانَ جَمَاعَةُ الْهَدْيِ الَّذِي جَاءَ بِهِ عَلِيٌّ مِنَ الْيَمَنِ وَالَّذِي أَتَى بِهِ النَّبِيُّ، ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ مِائَةً، ثُمَّ حَلَّ النَّاسُ كُلُّهُمْ وَقَصَّرُوا إِلَّا النَّبِيَّ، ﷺ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ تَوَجَّهُوا إِلَى مِنًى فَأَهَلُّوا بِالْحَجِّ، وَرَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَصَلَّى بِمِنًى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ، ثُمَّ مَكَثَ قَلِيلًا حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ وَأَمَرَ بِقُبَّةٍ مِنْ شَعْرٍ فَضُرِبَتْ لَهُ بِنَمِرَةَ فَسَارَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَا تَشُكُّ قُرَيْشٌ إِلَّا أَنَّهُ وَاقِفٌ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ كَمَا كَانَتْ قُرَيْشٌ تَصْنَعُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَأَجَازَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى أَتَى عَرَفَةَ فَوَجَدَ الْقُبَّةَ قَدْ ضُرِبَتْ لَهُ بِنَمِرَةَ، فَنَزَلَ بِهَا حَتَّى إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ أَمَرَ بِالْقَصْوَاءِ فَرُحِلَتْ لَهُ فَرَكِبَ حَتَّى أَتَى بَطْنَ الْوَادِي، فَخَطَبَ النَّاسَ، فَقَالَ: إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، أَلَا وَإِنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ تَحْتَ قَدَمَيَّ، وَدِمَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ، وَأَوَّلُ دَمٍ أَضَعُهُ مِنْ دِمَائِنَا دَمُ ابْنِ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ كَانَ مُسْتَرْضَعًا فِي بَنِي سَعْدٍ، فَقَتَلَتْهُ هُذَيْلٌ وَرِبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ، وَأَوَّلُ رِبًا أَضَعُهُ رِبَا الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَإِنَّهُ مَوْضُوعٌ كُلُّهُ فَاتَّقُوا اللهَ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ أَمَانَةَ اللهِ، وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَإِنَّ لَكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ أَحَدًا تَكْرَهُونَهُ فَإِنْ فعلنه ذَلِكَ فَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبَرِّحٍ وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَقَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ، كتاب الله وأنتم مسؤولون عَنِّي فَمَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ؟ قالوا نشهد أن قد بلغت وَأَدَّيْتَ وَنَصَحْتَ فَقَالَ بِإِصْبَعِهِ السَّبَّابَةِ يَرْفَعُهَا الى السماء وينكتها إِلَى النَّاسِ اللَّهُمَّ اشهد اللَّهُمَّ اشْهَدْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ أَذَّنَ بِلَالٌ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أقام فصلى العصر ولم

يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى أَتَى الْمَوْقِفَ فَجَعَلَ بَطْنَ نَاقَتِهِ إِلَى الصَّخَرَاتِ ، وَجَعَلَ حَبْلَ الْمُشَاةِ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ، وَذَهَبَتِ الصُّفْرَةُ قَلِيلًا، حَتَّى غَابَ الْقُرْصُ أَرْدَفَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ خَلْفَهُ، وَدَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَدْ شَنَقَ لِلْقَصْوَاءِ الزِّمَامَ، حَتَّى إِنَّ رَأْسَهَا لَيُصِيبُ مَوْرِكَ رَحْلِهِ وَيَقُولُ بِيَدِهِ: «أَيُّهَا النَّاسُ السَّكِينَةَ، السَّكِينَةَ» كُلَّمَا أَتَى حَبْلًا مِنَ الْحِبَالِ أَرْخَى لَهَا قَلِيلًا حَتَّى تَصْعَدَ، حَتَّى أَتَى الْمُزْدَلِفَةَ فَصَلَّى بِهَا الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِأَذَانٍ وَإِقَامَتَيْنِ وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا، ثُمَّ اضْطَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَصَلَّى الْفَجْرَ حِينَ تَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْحُ بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ ثُمَّ رَكِبَ الْقَصْوَاءَ، حَتَّى أَتَى الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ فَرَقِيَ عَلَيْهِ فَحَمِدَ اللهَ وَهَلَّلَهُ وَكَبَّرَهُ، فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا، حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا ثُمَّ دَفَعَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَأَرْدَفَ الْفَضْلَ بْنَ عَبَّاسٍ، وَكَانَ رَجُلًا حَسَنَ الشَّعْرِ أَبْيَضَ وَسِيمًا، فَلَمَّا دَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَرَّ الظُّعُنُ يَجْرِينَ ، فَطَفِقَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهِنَّ، فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى وَجْهِ الْفَضْلِ فَصَرَفَ الْفَضْلُ وَجْهَهُ مِنَ الشِّقِّ [الْآخَرِ] فَحَوَّلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى وَجْهِ الْفَضْلِ، فَصَرَفَ وَجْهَهُ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ وَصَرَفَ [الْفَضْلُ] وَجْهَهُ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ يَنْظُرُ حَتَّى إِذَا أَتَى مُحَسِّرًا حَرَّكَ قَلِيلًا ثُمَّ سَلَكَ الطَّرِيقَ الْوُسْطَى الَّتِي تُخْرِجُكَ عَلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى، حَتَّى أَتَى الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الْمَسْجِدِ فَرَمَى سبع حصيات بكبّر مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ مِنْهَا مِثْلِ حَصَى الْخَذْفِ رَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى المنحر فَنَحَرَ ثَلَاثًا وَسِتِّينَ بَدَنَةً بِيَدِهِ، وَأَعْطَى عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ فَنَحَرَ مَا غَبَرَ ، وَأَشْرَكَهُ فِي هَدْيِهِ ثُمَّ أَمَرَ مِنْ كُلِّ بَدَنَةٍ بِبَضْعَةٍ فَجُعِلَتْ فِي قِدْرٍ فَطُبِخَتْ فَأَكَلَا مِنْ لَحْمِهَا وشرب مِنْ مَرَقِهَا، ثُمَّ أَفَاضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْبَيْتِ، فَصَلَّى بِمَكَّةَ الظُّهْرَ، فَأَتَى عَلَى بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ يَسْقُونَ مِنْ بِئْرِ زَمْزَمَ، فَقَالَ: «انْزِعُوا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ!، فَلَوْلَا أَنْ يَغْلِبَكُمُ النَّاسُ عَلَى سِقَايَتِكُمْ لَنَزَعْتُ مَعَكُمْ» فَنَاوَلُوهُ دَلْوًا فَشَرِبَ مِنْهُ. لَفْظُ حَدِيثِ الْحَسَنِ بْنِ سُفْيَانَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ: يُحْيِي وَيُمِيتُ.

Câfer b. Muhammed, babasından bildirir: Câbir b. Abdıllah'ın yanına gittik. Girdiğimizde gelenlerin kim olduğunu sordu. Sıra bana gelince "Muhammed b. Alı b. Huseyn'ım" dedim. Bunun uzerine elını başıma doğru uzattı. Sonra ılk düğmemı, sonra da bır alttakı düğmeyı çözdu. Sonra da

avucunu iki memem arasına koydu. O zamanlar genç bir çocuktum ve kendisi de kördü. Bana: "Hoş geldin, merhaba ey kardeşimin oğlu! İstediğini sor" dedi. Ona sorularımı sordum. Namaz vakti gelince giysiye sarınmış bir şekilde namaza kalktı. Giysinin küçüklüğünden bir tarafını omzuna atsa iki ucu tekrar geriye gidiyordu. Bizlere namazı kıldırdı. Ona: "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) haccından bahset" dediğimde parmaklarıyla dokuz işareti yaptı ve şöyle dedi:

"Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'de dokuz sene haccetmeden kaldı. Onuncu yılda ise o yıl içinde haccedeceğini insanlara duyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) imamlığında haccetmek ve onun yaptığını yapmak üzere Medine'ye birçok insan da geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yola çıkınca biz de onunla yola koyulduk. Zul-Huleyfe'ye vardığımızda Esmâ binti Umeys, Muhammed b. Ebî Bekr'i doğurdu. Ne yapacağı konusunda da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber gönderdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: ***«Yıkan, edeb yerini bir giysiyle sar, sonra da ihrama gir»*** buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de namazı kıldırdı, sonra Kasvâ denilen devesine bindi. Devesi Beydâ'ya ulaştığında sağında ve solunda, önünde ve arkasında yayan veya binekli bir şekilde göz alabildiğince insan olduğunu gördüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aramızda gidiyordu. Kur'ân ona indiği için mânâsını en iyi kendisi biliyordu. Onun için bir şey yaptığı zaman biz de aynısını yapıyorduk. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tevhidi ifade eden kelimelerle telbiye getirmeye başladı. İnsanlar da daha önce yaptıkları gibi telbiye getiriyorlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu şekilde telbiye getirmelerine de itiraz etmedi ve kendi telbiyesine devam etti.

Yola çıktığımızda bizim niyetimiz sadece hac yapmaktı ve umreyi bilmiyorduk. Kâbe'ye geldiğimizde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hacer-i Esved'i selamladı. Sonra üç şavt hızlı bir şekilde, dört şavt da normal bir hızla Kâbe'yi tavaf etti. Tavaf sonrası Makam-ı İbrâhim'e gidip **«İbrâhim'in makamında namazgâh edinin»**[1] âyetini okudu ve Makam'ı, Kâbe ile kendi arasına aldı."

Câfer der ki: "Babamın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (Makam'da kıldığı) iki rekatta İhlâs ile Kâfirûn sûrelerini okumuştur."

---

[1] Bakara Sur. 125

Câbir şöyle devam etti: "Sonra bir daha Kâbe'ye gidip Hacer-i Esved'i yine selamladıktan sonra Safâ'ya gitti. Oraya vardığında: **«Safâ ve Merve Allah'ın işaretlerindendir»**[1] âyetini okudu ve Yüce Allah'ın başladığı yerden başlayıp önce Safâ'ya çıktı. Safâ'nın üzerinden Kâbe'yi görünce tek başına tekbir getirdi ve: *«Allah'tan başka ilah yoktur. Tektir ve ortaksızdır. Mülk de, hamd da onundur. Dirilten de, öldürün de odur. O, her şeye kâdirdir. Allah'tan başka ilah yoktur. Sözünü yerine getirmiş, kuluna yardım etmiş ve orduları tek başına yenmiştir»* dedi. Aralarda dua etmek suretiyle bu sözleri üç defa tekrarladı.

Sonra oradan inip Merve'ye doğru yola koyuldu. Vadinin içine geldiğinde hızlı bir şekilde yürümeye başladı. Vadiden çıktığında da normal yürüyüşle yürüdü. Merve'ye gelince üzerine çıktı. Safâ'da yaptıklarının aynısını orada da yaptı. Tavaf (sa'y) sonunda da Merve'deyken: *«Eğer şimdi yaptığım bu işi yeniden yapacak olsaydım kurbanlık getirmez ve bunu da umre yapardım. Yanında kurbanlığı olmayan ihramdan çıksın ve bunu umreye çevirsin»* buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve yanında kurbanlığı bulunanlar dışındaki herkes ihramdan çıktı ve tıraş oldu.

Surâka b. Cu'şum kalkıp: «Ey Allah'ın Resûlü! Bu sadece bu yıl için mi geçerli yoksa sonsuza kadar böyle mi olacak?» diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarını birbirine geçirdi ve: *«Hac umreye bu şekilde girmiştir»* buyurdu. Ardından iki defa da: *«Hayır! Sonsuza kadar böyledir! Hayır! Sonsuza kadar böyledir»* dedi.

O arada Hz. Ali, Yemen'den develerle geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de yanında kurbanlık develer getirmişti. Geldiğinde Fâtıma'nın ihramdan çıkmış, renkli elbiseler giymiş ve sürme çekmiş olduğunu gördü. Ali bu durumunu yadırgayıp: «Bunu yapmanı kim söyledi?» diye sorunca, Fâtıma: «Babam söyledi» dedi."

Muhammed der ki: Hz. Ali, Irak'tayken bu durumu şöyle anlatırdı: "Fâtıma'yı bu yaptığı şeyden dolayı kınamak ve babasının adına söylediği şeyi sormak için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Onun bu durumunu beğenmediğimi, ama bana: «Babam böyle yapmamı istedi» dediğini aktardım. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Doğru söylemiş! Doğru*

---

[1] Bakara Sur. 158

söylemiş!» karşılığını verdi ve bana: *«Sen hacca niyetlenirken ne dedin?»* diye sordu. Ali: «Allahım! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) niyetlendiğine ben de niyetlendim, dedim» karşılığını verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Benim yanımda kurbanlıklar var, onun için sen ihramdan çıkma»* buyurdu."

Câbir olayı anlatmaya şöyle devam etti: "Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklar ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'den getirdiği kurbanların sayısı yüzü buluyordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve yanında kurbanlık olanların dışındaki herkes ihramdan çıkıp tıraş oldu. Tevriye günü Minâ'ya yöneldiklerinde hacca niyet ettiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bineğine binip Minâ'ya gitti. Orada öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldırdı. Biraz daha orada kalıp güneşin doğmasını bekledi. Sonra kendisine kıldan bir çadır kurulmasını istedi. Nemire'de çadırı kuruldu. Sonra yola koyuldu. Kureyş tereddütsüz bir şekilde onun Müzdelife'de Meş'ar-i Haram'da durduğunu düşünüyordu. Zira Cahiliye döneminde Kureyşliler öyle yapıyordu. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Arafat'a kadar geldi ve çadırının Nemire'de kurulu olduğunu gördü. Orada konakladı. Güneş tepe noktasını aştığında emrederek devesi Kasvâ hazırlandı.

Devesine binip vadinin içine kadar geldi ve orada insanlara verdiği hutbede şöyle buyurdu: *«Bu gününüzün, bu ayınızın, bu beldenizin haramlığı gibi kanlarınız ve mallarınız birbirinize haramdır! Bilin ki Cahiliye'den kalma olan her şey şu ayaklarımın altındadır! Cahiliye'den kalma kan davaları da kalkmıştır ve ayaklarımın altındadır! İlk kaldırdığım ve bize ait olan kan davası da Rabîa b. el-Hâris b. Abdilmuttalib'in kan davasıdır. Zira Sa'd oğullarında sütannede bırakılmıştı ve Huzeyl kabilesi onu öldürmüştü. Câhiliye'den kalma ribâ da kaldırılmıştır! İlk kaldırdığım ribâ da bizim ribâmızdan olan Abbâs b. Abdilmuttalib'in ribâsıdır! Bunun hepsi kaldırılmıştır! Kadınlar konusunda Yüce Allah'tan sakının! Onları Allah'ın emaneti olarak aldınız, ferçlerini de Allah'ın adıyla helal kıldınız! Sizin onların üzerinde olan haklarınız, sevmediğiniz kimselere yataklarınızı çiğnetmemeleridir ki böyle yaparlarsa onlara yaralamadan vurun! Onların da sizin üzerinde olan hakları, onları yedirip içirmek ve güzelce giydirmektir! Size Allah'ın Kitâb'ını bırakıyorum ki ona sarıldıktan sonra asla sapmazsınız!»* Sonra: *«Beni size soracaklar! Ne diyeceksiniz?»* diye sordu. Oradakiler: «şahadet ederiz ki tebliğ ettin, görevini ifa ettin ve öğütler verdin!» dediler. Bunun

üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şahadet parmağını önce göğe sonra da insanlara çevirerek üç defa: *«Allahım! Şahit ol!»* buyurdu.

Sonra Bilâl ezan okuyup kamet getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle namazını kıldırdı. Sonra bir daha kamet getirdi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikindi namazını kıldırdı. Öğle ile ikindi namazları arasında nafile namaz kılmadı. Sonra Kasvâ'ya binip vakfeye geldi. Devesi Kasvâ'nın karnını kayalara verip, yayaların toplandığı yeri de önüne alıp kıbleye karşı durdu. Bu vakfesi güneşin batıp sarılığı kaybolana dek sürdü.

Tam olarak battığında ise Usâme b. Zeyd'i bineğinin arkasına bindirip devesini sürdü. Yularını öyle sıkı bir şekilde çekiyordu ki Kasvâ'nın başı neredeyse semerinin altındaki deriye değiyordu. Sağ eliyle de işaret ederek: *«Sakin olun ey insanlar! Sakin olun!»* diyordu. Kum tepeciklerinden birine geldikçe düze çıkabilmesi için hayvanının dizginini biraz gevşetiyordu. Bu şekilde Müzdelife'ye geldi. Bir ezan ve iki kametle akşam ve yatsı namazını cemederek kıldırdı. Aralarında nafile namaz kılmadı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şafak sökünceye kadar uyudu. Sabah aydınlanınca da sabah namazını bir ezan ve bir kametle kıldırdı. Sonra Kasvâ'ya binip Meş'ar-i Haram'a geldi ve üzerine çıktı. Yüce Allah'a hamd etti, tekbir getirdi ve tehlilde bulundu.

Ortalık iyice ağarıncaya kadar vakfede durdu. Güneş doğmadan önce de yola koyuldu. Bineğinin arkasına da Fadl b. Abbâs'ı bindirdi. Fadl güzel saçlı, beyaz tenli ve güzel yüzlü biriydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yola koyulunca yanından koşarak bir takım kadınlar geçti, Fadl da onlara bakmaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eliyle Fadl'ın yüzünü kapattı, ama Fadl bu kez diğer taraftan bakmaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o taraftan yüzünü kapatmaya çalışırken bu kez Fadl öbür taraftan bakmaya başladı. Bu şekilde de Muhassir'e kadar geldiler. Devesini biraz daha hızlandırdı ve seni büyük cemreye çıkaracak olan yola girdi.

Sonra ağacın yanındaki cemreye vardı. Orada yedi tane küçük taş attı ve her bir taşı atarken tekbir getirdi. Bunlar küçük çakıl taşları gibiydi ve onları vadinin içinden attı. Sonra kesim yerine giderek kendi eliyle altmış üç tane deve kesti. Sonra emriyle geriye kalanları Ali'ye kestirerek kurbanlıklarına ortak etti. Sonra her deveden bir parça et getirilmesini emretti ve bir tencereye konularak pişirildi. İkisi de develerin etinden yediler ve suyundan içtiler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devesine binip Kâbe'ye gitti. Öğle

namazını Mekke'de kıldı. Sonra Zemzem sâkiliği yapan Abdulmuttalib oğullarının yanına geldi. Onlara: ***«Ey Abdulmuttalib oğulları! Suyu çekin! Sâkilik yapma konusunda insanların sizinle çekişmesinden endişe etmesem ben de sizinle beraber çekerdim»*** buyurdu. Ona kovada su verdiklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ondan içti."[1]

Lafız Hasan b. Süfyân'ın lafzıdır.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den ***"Dirilten de, öldüren de odur"*** ifadesini zikretmeksizin rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا أبو بكر محمد بن الحسن بن فورك- رحمه الله-، أنبأنا عبد الله بن جعفر الأصبهاني، حدثنا يونس بن حبيب، حدثنا أبو داود، حدثنا شعبة وهشام عن قتادة عن أبي حسان الأعرج، عن ابن عباس أنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا أَتَى ذَا الْحُلَيْفَةِ أَشْعَرَ بُدْنَهُ مِنْ جَانِبِ سَنَامِهَا الْأَيْمَنِ ، قَالَ شُعْبَةُ: ثُمَّ سَلَتَ عَنْهَا الدَّمَ وَقَالَ هِشَامٌ: ثُمَّ أماط عنها الدَّمَ، وَأَهَلَّ بِالْحَجِّ قَالَ هشام: وأهل عند الظُّهْرِ وَقَلَّدَهَا نَعْلَيْنِ .

قَالَ شُعْبَةُ: فَحَدَّثْتُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ فَقَالَ وَكَانَ فِي الدُّنْيَا مِثْلُ قَتَادَة يَعْنِي فِي هَذَا الْحَدِيثِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَهِشَامٍ .

İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zul-Huleyfe'ye geldiğinde devesini hörgücünün sağ tarafından nişanladı. —Şu'be rivayetinde: "ve kanı aktı" derken Hişâm: "ve üzerindeki kanı sildi" demiştir.— Sonra hac için telbiye getirdi." —Hişâm rivayetinde: "Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) telbiye getirdi, onu hazırladı ve boynuna iki nalın taktı" demiştir.)

Şu'be der ki: Bu hadisi Süfyân es-Sevrî'ye anlattığımda: "Dünyada bunu rivayette Katâde gibisi var mıdır?" karşılığını verdi.

Müslim, *Sahîh*'de Şu'be ve Hişâm kanalıyla rivayet etmiştir.

---

[1] Ebû Dâvud (1905, 1907), Nesâî (2739), İbn Mâce (3074), İshâk b. Râheveyh, *Musned* (2098), Ibn Huzeyme (2687, 2802), Ibn Hibbân (3944) ve Ahmed, *Musned* (14440).

[2] Müslim, *hac* 19 (147).

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: عَبْدُ اللهِ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي بِمَرْوٍ حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي صَالِحٌ، عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَهَلَّ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ.

İbn Ömer bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), bineğinin üzerine binip yerleştikten sonra ayakta olarak telbiye getirdi."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Âsım'dan[1] ve Müslim ise başka bir kanalla rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا: يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، أَنْبَأَنَا مَالِكٌ (ح) وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ. قَالَ: وَكَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ يَزِيدُ فِي تَلْبِيَتِهِ لَبَّيْكَ وسعديك والخير وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ.

Abdullah b. Ömer bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) telbiyesi: *"Lebbeyk Allahumme lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerîke leke lebbeyk! İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke vel-mülk! Lâ şerîke lek!" (=Sana itaate hazırım Allahım! Sana itaate hazırım! Sana itaate hazırım ki hiçbir ortağın yoktur, sana itaate hazırım! Hamd senindir, nimet senin, mülk senin! Hiçbir ortağın yoktur senin!)"* şeklindeydi.

Abdullah b. Ömer telbiyesinde: *"Vesa'deyk! Ve'l-hayru biyedeyk! Ve'r-rağbâu ileyke ve'l-amelu" (=Huzur içinde sana itaate hazırım! Hayır senin elindedir, sana itaate hazırım! Dilekler sanadır, amel sana!)* ziyadesinde bulunurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Mâlik kanalıyla rivayet etmişlerdir.[3]

---

[1] Buhârî, *hac* (28).

[2] Müslim, *hac* 5 (28).

[3] Buhârî, *hac* 26 (1549) ve Müslim, *hac* 3 (19).

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، حدثنا أبو العبّاس محمد بن يعقوب، حدثنا محمد بن إسحاق الصغاني، حدثنا أبو عاصم، أنبأنا ابن جريج، قال: وأنبأنا أبو محمد بن زياد العدل، حدثنا محمد بن إسحاق، حدثنا علي بن خشرم، أنبأنا عيسى بن يونس، عن ابن جريج، قال: أنبأنا عطاء، قال: أنبأنا ابن عبّاس أنّ النّبيّ ﷺ أَرْدَفَ الفَضْلَ مِنْ جَمْعٍ قَالَ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ الْفَضْلَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ لَفْظُ حَدِيثِ عِيسَى وَحَدِيثُ أَبِي عَاصِمٍ مُخْتَصَرٌ فِي التَّلْبِيَةِ فَقَطْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمٍ .

İbn Abbâs bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), insanlar arasında Fadl'ı terkisine aldı. Fadl'ın bildirdiğine göre de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cemretu'l-Akabe'yi (Büyük Şeytan'ı) taşlayıncaya kadar telbiyeye devam etmiştir."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Âsım'dan[1] ve Müslim ise Ali b. Haşrem'den rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا أبو طاهر الفقيه، قال: أنبأنا أبو طاهر المحمدآبادي، حدثنا أبو قلابة، حدثنا أبو عامر العقدي، حدثنا أيمن بن نابل حَدَّثَنَا قُدَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَرْمِي جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ لَا ضَرْبَ وَلَا طَرْدَ وَلَا إِلَيْكَ إِلَيْكَ .

Kudâme b. Abdillah der ki: "Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem), kırmızı devesi üzerinde Cemretu'l-Akabe'yi taşlarken gördüm. Taşlayanlar arasında vurmak, itelemek ve çekil çekil sözleri yoktu."[3]

أخبرنا أبو الحسين علي بن محمد الرُّوذباري، قال: أنبأنا أبو بكر محمد ابن بكر، حدثنا أبو داود، حدثنا محمد بن العلاء، حدثنا حفص، عن هشام، عن ابن سيرين، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ بِمِنًى فَدَعَا بِذِبْحٍ فَذُبِحَ ثُمَّ دَعَا بِالْحَلَّاقِ فَأَخَذَ شِقَّ رَأْسِهِ الْأَيْسَرَ فَحَلَقَهُ ثُمَّ قَالَ هَاهُنَا أَبُو طَلْحَةَ فَدَفَعَهُ إِلَى أَبِي طَلْحَةَ.

---

[1] Buhârî, *hac* (101).

[2] Müslim, *hac* 101 (267).

[3] Tırmizî, *hac* (903), İbn Mâce, *menâsik* 66 (3035) ve Ahmed, *Müsned* (3/413).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَلَاءِ .

Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kurban günü Cemretu'l-Akabe'yi taşladıktan sonra Mina'daki yerine dönüp kurbanın getirilmesini emretti. Kurbanı kestikten sonra da berberi çağırdı. Berber sol tarafını tıraş edince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ebû Talha burada mı?"* buyurdu ve (sol tarafından tıraş edilen saçlarını) Ebû Talha'ya verdi.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Alâ'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ هِلَالٍ، حَدَّثَنَا أَبَانُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ حَدَّثَهُ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَاهُ شَهِدَ الْمَنْحَرَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَيْنَ أَصْحَابِهِ ضَحَايَا، فَلَمْ يُصِبْهُ وَلَا صَاحِبَهُ قَالَ فَحَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَأْسَهُ فِي ثوبه، فَأَعْطَاهُ فَقَسَمَ مِنْهُ عَلَى رجال وقلم أظفاره فَأَعْطَى صَاحِبَهُ فَإِنَّهُ عِنْدَنَا الْمَخْضُوبُ بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ.

Muhammed b. Abdillah b. Zeyd, babasından bildirir: "Ensâr'dan bir adamla birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kurban kestiği zamana şahit oldum. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) kestiği kurbanları ashâbı arasında taksim ettiğinde ne bana, ne de yanımdaki Ensârlı adama bir pay düşmedi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarını giysisi üzerine tıraş etti ve bana verdi. Ben de bunları bazıları arasında paylaştırdım. Sonra tırnaklarını kesti ve yanımdaki kişiye verdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kına ve çivit otu ile boyanmış saçları hâlâ yanımızda durmaktadır."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْبِسْطَامِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الإِسْمَاعِيلِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنِ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: إِنَّ الزَّمَانَ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللهُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ ، وَالسَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلَاثٌ مُتَوَالِيَاتٌ ذُو الْقَعْدَةِ، وَذُو الْحِجَّةِ، وَالْمُحَرَّمُ، وَرَجَبُ شَهْرُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟ فَقُلْنَا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ ذِي الْحِجَّةِ فَقُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟ قُلْنَا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ، قَالَ:

---

[1] Müslim, *hac* 56 (324).

أَلَيْسَ الْبَلَدَ الحرام، قُلْنَا: بَلَى، قَالَ: فَأَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ قُلْنَا: اللهُ وَرَسُولُهُ، أَعْلَمْ، قَالَ: فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ، قَالَ: أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ؟ قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ، قَالَ مُحَمَّدٌ: وَأَحْسَبُهُ قَالَ: وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، وَسَتَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ فَتُسْأَلُونَ عَنْ أَعْمَالِكُمْ، فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي ضُلَّالًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَلَعَلَّ بَعْضُ مَنْ يَبْلُغُهُ يَكُونُ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ اللهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيِّ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ.

Ebû Bekre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) (Veda haccında bir hutbe verip) şöyle buyurdu: *"Bilin ki zaman Yüce Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gündeki durumuna geri dönmüştür. Bir yıl on iki aydır. Bu aylardan dördü haram aylardır. Haram aylardan üçü peş peşe gelir ki bunlar Zilka'de, Zilhicce ve Muharrem aylarıdır. Diğeri de Cemaziyelahir ile Şâban ayı arasında olan Mudar kabilesinin Receb ayıdır."*

Sonra: *"Bu ay hangi aydır?"* diye sorunca: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu cevabımız üzerine susunca bu aya başka bir isim koyacağını zannettik. Sonra: *"Bu ay Zilhicce ayı değil mi?"* diye sorunca: "Tabi ki (Zilhicce ayıdır)" dedik. Sonra: *"Bu belde hangi beldedir?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu cevabımız üzerine yine susunca bu beldeye başka bir isim koyacağını zannettik. *"Burası haram olan belde değil midir?"* diye sorunca: "Tabi ki öyledir" karşılığını verdik. Sonra: *"Bugün hangi gündür?"* diye sordu. Biz: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu cevabımız üzerine yine susunca bu güne başka bir isim koyacağını zannettik. Sonra: *"Bu gün Kurban (bayramı) günü değil mi?"* diye sorunca: "Tabi ki (Kurban günüdür)" karşılığını verdik. Sonra şöyle buyurdu: *"Böylesi kutsal bir beldede ve böylesi kutsal bir ayda bu gününüzün kutsallığı gibi kanlarınız, mallarınız* —Muhammed der ki: "Zannedersem: *«ırzınız»* da demişti"— *birbirinize haramdır! Rabbinizin huzuruna çıkacak ve amellerinizden yana hesap vereceksiniz. Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran sapkınlara dönmeyin. Bunları burada olanlar olmayanlara bildirsin. Zira hazır bulunan kişi bu sözleri kendisinden*

daha iyi idrak edebilecek birine ulaştırabilir." Sonra *"Gereği gibi tebliğ ettim mi?"* dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ kanalıyla Abdulvehhâb es-Sekafî'den ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ: مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي الْفَوَارِسِ الْحَافِظُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَحَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الصَّوَّافُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ يَقُولُ: قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «أَلَا أَيُّ شَهْرٍ تَعْلَمُونَهُ أَعْظَمَ حُرْمَةً» ، قَالُوا: شَهْرُنَا هَذَا، قَالَ: «أَيُّ بَلَدٍ تَعْلَمُونَهُ أَعْظَمَ حُرْمَةً» ، قَالُوا بَلَدُنَا هَذَا، قَالَ: «أَتَعْلَمُونَ أَيُّ يَوْمٍ أَعْظَمَ» . قَالُوا: يَوْمُنَا هَذَا، قَالَ: «فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وأموالكم وأعراضكم ألا بحقها كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ ثَلَاثًا» كُلُّ ذَلِكَ يُجِيبُونَهُ أَلَا نَعَمْ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَاصِمِ بْنِ عَلِيٍّ نَازِلًا .

Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Vedâ haccında: *"Hangi ayın hürmetçe daha üstün olduğunu biliyor musunuz?"* buyurunca, halk: "İçinde bulunduğumuz bu ay değil midir?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki, hangi beldenin hürmetçe daha üstün olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, halk: "Bu beldemiz değil midir?" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki, hangi günün hürmetçe daha üstün olduğunu biliyor musunuz?"* diye sorunca, halk: "İçinde bulunduğumuz bu gün değil midir?" diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah, sizlere, bu gününüzün, bu ayınızın, bu beldenizin haramlığı gibi meşru sebep dışında mallarınızı ve ırzlarınızı haram kılmıştır"* buyurdu. Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Tebliğ ettim mi?"* diye sordu. Her soruşunda da halk: "Evet" diye cevap veriyordu.

Buhârî, *Sahîh*'de Âsım b. Ali'den nâzil olarak rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (77) ve Müslim, *kasâme* 9 (29).

[2] Buhârî (6785).

أخبرنا أبو زكريا بن أبي إسحاق المزكي، حدثنا أبو العباس: محمد بن يعقوب، حدثنا محمد بن عبد الله بن عبد الحكم، أنبأنا ابن وهب، أنبأنا ابن لهيعة وابن جريج، عن أبي الزبير، عن جابر بن عبد الله، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ أَوَّلَ يَوْمٍ ضُحًى وَهِيَ وَاحِدَةٌ وَأَمَّا بَعْدَ ذَلِكَ فَعِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ .

Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), kurban günü Cemretu'l-Akabe'yi (Büyük Şeytan'ı) taşladığını gördüm. Bunu sadece bir defa yaptı. Daha sonra da bunu güneşin zevalinden sonra yapmaya başladı."

Müslim, *Sahîh*'de İbn Cüreyc kanalıyla rivayet etmiştir.

أخبرنا أبو علي الروذباري، أنبأنا أبو بكر بن داسة، حدثنا أبو داود، حدثنا علي بن بحر وعبد الله بن سعيد المغني، قال: حدثنا أبو خالد الأحمر، عن محمد بن إسحاق، عن عبد الرحمن بن القاسم، عن أبيه، عن عَائِشَةَ ﵂، قَالَتْ: أَفَاضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ آخِرِ يَوْمٍ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مِنًى فَمَكَثَ بِهَا لَيَالِيَ التَّشْرِيقِ يَرْمِي الْجَمْرَةَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ كُلُّ جَمْرَةٍ بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، وَيَقِفُ عِنْدَ الْأُولَى وَالثَّانِيَةِ فَيُطِيلُ الْقِيَامَ وَيَتَضَرَّعُ، وَيَرْمِي الثَّالِثَةَ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kurban bayramının ilk günü öğle namazını kıldıktan sonra ziyaret tavafını yaptı ve Minâ'ya döndü. Teşrîk günlerinin gecelerini orada geçirdi. Bu günlerde güneş tepe noktasını aştıktan sonra her cemreyi yedi taşla taşladı. Attığı her bir taşla da tekbir getirdi. Taşlamayı yaptıktan sonra birinci ile ikinci cemrelerin yanında uzunca duruyor dualar ediyordu. Ancak üçüncü cemreyi taşladıktan sonra orada hiç durmadı."[1]

أخبرنا أبو الفتح: هلال بن محمد بن جعفر الحفار ببغداد، أنبأنا الحسين ابن يحيى بن عياش، حدثنا الحسن بن محمد بن الصباح، حدثنا عبيدة بن حميد، قال: حدثنا يزيد بن أبي زياد، عن سليمان بن عَمْرِو بْنِ الْأَحْوَصِ، عَنْ أُمِّهِ ، قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عِنْدَ جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ رَاكِبًا وَوَرَاءَهُ رَجُلٌ يَسْتُرُهُ مِنْ رَمْيِ النَّاسِ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَا يَقْتُلْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، وَمَنْ رَمَى جَمْرَةَ

---

[1] Ebû Dâvud, *hac* (2/201).

الْعَقَبَةِ فَلْيَرْمِهَا بِمِثْلِ حَصَى الْخَذْفِ، قَالَتْ: وَرَأَيْتُ بَيْنَ أُصَابِعِهِ حَجَرًا، قَالَتْ: فَرَمَى وَرَمَى النَّاسُ، قَالَتْ: ثُمَّ انْصَرَفَ فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا ابْنٌ لَهَا بِهِ مَسٌّ، قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللهِ ابْنِي هَذَا، فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ ﷺ فَدَخَلَتْ بَعْضَ الْأَخْبِيَةِ فَجَاءَتْ بِتَوْرٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ، فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ فَمَجَّ فِيهِ وَدَعَا فِيهِ وَأَعَادَهُ فِيهِ، ثُمَّ أَمَرَهَا فَقَالَ: «اسْقِيهِ وَاغْسِلِيهِ فِيهِ» ، قَالَ: فتبعتها فقلت هيتي لِي مِنْ هَذَا الْمَاءِ، فَقَالَتْ: خُذِي مِنْهُ فَأَخَذْتُ مِنْهُ حَفْنَةً فَسَقَيْتُهُ ابْنِي عَبْدَ اللهِ فَعَاشَ فَكَانَ مِنْ بِرِّهِ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَكُونَ، قَالَتْ: وَلَقِيتُ الْمَرْأَةَ فَزَعَمَتْ أَنَّ ابْنَهَا بَرِئَ وَأَنَّهُ غُلَامٌ لَا غُلَامَ خَيْرٌ مِنْهُ .

Süleyman b. Amr b. el-Ahvas'ın bildirdiğine göre annesi şöyle demiştir: Cemretu'l-Akabe'nin yanında Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) terkisine bir adam binmişti ve atılan taşlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) isabet etmesin diye kendisini koruyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey insanlar! (Taşlarken) birbirinizi öldürmeyin. Cemretu'l-Akabe'yi taşlayan kişi fiske gibi küçük çakıl taşlarıyla taşlasın"*** buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) parmakları arasında çakıl taşları gördüm. Kendisi taşlayınca diğer insanlar da taşlamaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) taşlamayı bitirince bir kadın yanında kendisinde delilik olan (çarpılmış) oğluyla geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu, oğlumdur" dedi. Sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) emri üzerine bir çadıra girdi ve içinde çakıl taşları bulunan bir su kabı ile geri geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu eline alıp içine tükürüğünden serpti ve dua edip onu tekrar kadına vererek: ***"Ona içir ve onu bununla yıka"*** buyurdu. Kadının peşinden gittim ve kendisine: "Bu sudan bana da ver" dedim. Kadın: "Al!" deyince, ondan bir avuç aldım. O suyu oğlum Abdullah'a içirdim. Yaşadığı sürece de ondan hep iyilikler gördüm. Daha sonra o kadını gördüğümde kadın, çocuğunun iyileştiğini ve ondan daha hayırlı bir çocuğun olmadığını söyledi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ صَبِيحٍ، عَنْ يَزِيدَ هُوَ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: حَجَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى

---

[1] Ebû Dâvud (2/200).

رَحْلٍ رَثٍّ، وَقَطِيفَةٍ تُسَاوِي أَوْ لَا تُسَاوِي أَرْبَعَةَ دَرَاهِمَ، وَقَالَ اللَّهُمَّ حَجَّةٌ لَا رِيَاءَ فِيهَا وَلَا سُمْعَةَ .

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) eski bir palan ve dört dirhem eder veya etmez bir örtü üstünde hac yolculuğu yaptı ve: *"Allahım! (Bunu), riyasız ve gösterişsiz bir hac (kıl)"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَعْيِ النَّبِيِّ ﷺ نَفْسَهُ إِلَى النَّاسِ فِي حجة الوداع وَذَلِكَ حِينَ نَزَلَ عَلَيْهِ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إذا جاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ إِلَى آخِرِ السُّورَةِ وَقَوْلُهُ: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ الآيَةَ ثُمَّ إِخْبَارِهِ فِي خُطْبَتِهِ بِأَنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَئِسَ أَنْ يُعْبَدَ بِأَرْضِكُمْ وَلَكِنَّهُ قَدْ رَضِيَ أَنْ يُطَاعَ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ فَكَانَ كَمَا قَالَ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ Haccında İnsanlara Kendi Ölüm Haberini Vermesi, Bunun Yüce Allah'ın Nasr Sûresi ve: "Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim...."[1] Âyetlerini İndirdiği Zaman Olması; Sonra Hutbesinde Şeytanın Bölgelerinde Kendisine Tapılmasından Yana Umudunu Kaybettiğini, Ancak Yine de Basit ve Küçük Gördükleri Günahlarına Razı Olacağını Haber Vermesi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Buyurduğu Gibi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ [عَبْدُ اللهِ] بْنُ يُوسُفَ الأَصْبَهَانِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنْبَأَنَا أَبُو عُمَيْسٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ إِلَى عُمَرَ ﷺ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كتابكم تقرؤونها لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا، قَالَ: وَأَيُّ آيَةٍ؟ قَالَ: الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِيناً ، فَقَالَ:

---

[1] Maide Sur. 3

إني لأعلم اليوم الذي نزلت فيه، والمكان الذي نزلت فيه نزلت على رسول الله ﷺ بعرفات في يوم جمعة.

رواه البخاري في الصحيح عن الحسن بن الصباح عن جعفر بن عون، ورواه مسلم عن عبد بن حميد عن جعفر.

Târık b. Şihâb der ki: Yahudilerden bir adam Hz. Ömer'e gelip: "Sizin kitabınızda okuduğunuz bir âyet vardır. Eğer o âyet biz Yahudilere inmiş olsaydı, biz o günü bayram ilan ederdik" dedi. Ömer: "O hangi âyettir?" diye sorunca: "O: **«Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım»**[1] âyetidir" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Vallahi bu âyetin indiği günü ve yeri biliyorum. Bu âyet Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Arafat'ta Cuma günü inmişti" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Hasan b. es-Sabbâh kanalıyla Câfer b. Avn'dan ve Müslim ise Abd b. Humeyd kanalıyla Câfer'den rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا علي بن أحمد بن عبدان، أنبأنا أحمد بن عبيد، حدثنا إسماعيل ابن إسحاق، حدثنا حجاج بن منهال، حدثنا أحمد بن سلمة، عن عمار بن أبي عمار، قال: كنا عند ابن عباس وعنده يهودي، فقرأ: اليوم أكملت لكم دينكم وأتممت عليكم نعمتي ورضيت لكم الإسلام ديناً فقال اليهودي: لو نزلت علينا لاتخذنا يومها عيداً، فقال ابن عباس: فإنها نزلت في يوم عيد يوم جمعة يوم عرفة.

Ammâr b. Ebî Ammâr der ki: İbn Abbâs'ın yanında idik ve aramızda bir de Yahudi biri bulunmakta idi. İbn Abbâs: **"Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim"**[3] âyetini okuyunca, Yahudi: "Eğer bu âyet bize inmiş olsaydı, bu âyetin indiği günü bayram ılan ederdik" dedi. Bunun üzerine İbn Abbâs: "Bu âyet bayram günü olan cuma ve Arefe gününde inmiştir" karşılığını verdi.

---

[1] Mâide Sur. 3

[2] Buhârî, *îmân* 23 (45) ve Müslim, *tefsir* (5).

[3] Mâide Sur. 3

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، أخبرني عليُّ بنُ المؤمّل بن الحسن بن عيسى، حدثنا محمدُ بنُ أيوب، أنبأنا عمرو، وحدثنا أبو عوانة، عن أبي بشر، عن سعيد بن جبير، عنِ ابنِ عبَّاسٍ، قالَ: كانَ عُمرُ رضي الله عنه يُدخِلُني مع أشْيَاخِ بدرٍ، فقالُوا: لِمَ تُدْخِلُ أوْ تُدْخِلُ هذا معنا ولنا أبْناءٌ مثْلُهُ؟ فقالَ عُمرُ: إنّهُ مَنْ قدْ علِمْتُمْ، قَالَ: فدعاهُمْ ذاتَ يَوْمٍ فأدْخلَني معَهُمْ فرأيْتُهُ دعاني يوْمئذٍ ليُرِيَهُمْ مِني فَقَالَ: مَا تقُولُونَ في إذا جاءَ نصْرُ اللّهِ وَالْفَتْحُ إلَى آخِرِ السُّورَةِ، قَالَ بَعْضُهُمْ: أُمِرْنا أنْ نَحْمَدَ اللهَ وَنَسْتَغْفِرَهُ إذا فَتَحَ اللهُ علَيْنا، قَالَ: وَسَكَتَ بَعْضُهُمْ، فَقَالَ عُمَرُ: كَذَلِكَ تقُولُ يا ابْنَ عبَّاسٍ؟ قُلْتُ: هُوَ أَجَلُ النَّبِيِّ ﷺ أعْلَمَهُ إيَّاهُ: إذا جاءَ نَصْرُ اللّهِ وَالْفَتْحُ فذلِكَ عَلَامَةُ أجَلِكَ فَسَبِّحْ بحمد ربك واستغفره، فَقَالَ عُمَرُ: مَا أعْلَمُ مِنْهَا إلَّا تَعْلَمُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ .

İbn Abbâs der ki: Hz. Ömer, Bedir savaşına katılan yaşlı kişilerle birlikte beni de meclisinde bulundururdu. Bir defasında ona: "Onun yaşında çocuklarımız varken neden bu genci de bizimle birlikte meclisine alıyorsun?" diye sorulunca, Ömer: "Ama o öyle biridir ki, onun konumunu siz de iyi bilmektesiniz" karşılığını verdi. Daha sonraları bir gün Ömer onları yanında topladı ve beni de çağırdı. Ancak Ömer'in beni de çağırmasının onlara beni kanıtlamak için olduğunu anladım. Herkes toplandığında: **"Allah'ın yardımı ve fetih gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir"**[1] âyetlerini okudu ve: "Bu âyetler hakkında ne diyorsunuz?" diye sordu. Bazıları: "Yüce Allah burada, ilahi yardım ile fethin gelmesi halinde kendisine hamd edip bağışlanma dilememizi emrediyor" dedi. Bazıları da susup hiçbir şey demedi. Ömer bana: "Ey İbn Abbâs! Sen de böyle mi düşünüyorsun?" diye sorunca, şu cevabı verdim: "Burada Yüce Allah, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) ecelinin geldiğini haber vermektedir. Yani Allah'ın yardım ile fethi geldiği zaman (ki buradaki fetihten kasıt Mekke'nin fethidir) vefat ânın da yaklaşmış demektir. Onun için Rabbini hamd ile tesbih et ve ondan bağışlanma dile. Zira Rabbin tövbeleri kabul edendir, denilmiştir." Ben bu cevabı verince Ömer: "Bu sûrenin mânâsı konusunda ben de senin bildiğinden başkasını bilmiyorum"

[1] Nasr Sur. 1-3

dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'n-Nu'mân kanalıyla Ebû Avâne'den rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا محمد بن عبد الله الحافظ، أخبرني أبو عمرو بن أبي جعفر،أنبأنا الحسن بن سفيان، أنبأنا أبو بكر بن أبي شيبة، حدثنا ابن مهدي، عن سفيان، عن حبيب، عن سعيد بن جبير، عن ابن عبَّاسٍ أنَّ عُمَرَ ﷺ سألَهُمْ عَنْ قَوْلِهِ: إذا جاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ فَقَالُوا: فَتْحُ الْمَدَائِنِ وَالْقُصُورِ، فَقَالَ: مَا تَقُولُ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ: أَجَلٌ أَوْ مَثَلٌ ضُرِبَ لِمُحَمَّدٍ ﷺ نُعِيَتْ إِلَيْهِ نَفْسُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ.

İbn Abbâs bildiriyor: Hz. Ömer bize Nasr Sûresini sorunca bazıları: "Buradaki fetihten kasıt, Medâin'in fethi ile bazı sarayların ele geçirilmesidir" dediler. Ömer bana: "Ey İbn Abbâs! Sen ne diyorsun?" diye sorunca, ben: "Bu, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) yapılan bir örneklemedir ve yakın zamanda vefat edeceği haberi verilmiştir" dedim.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا أبو محمد: عبد الرحمن بن أبي حامد المقرئ، أنبأنا أبو العبَّاس الأصمُّ، حدثنا أبو عليٍّ: الحسن بن إسحاق بن منير العطَّار، حدثنا زيد بن الحباب، أخبرني موسى بن عبيدة الرَّبذيّ، قال: أخبرني صدقة بن يسار، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿إذا جاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ علي رسول الله ﷺ فِي وَسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ، وَعَرَفَ أَنَّهُ الْوَدَاعُ، فَأَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ الْقَصْوَاءِ فَرُحِّلَتْ لَهُ فَرَكِبَ فَوَقَفَ بِالْعَقَبَةِ وَاجْتَمَعَ النَّاسُ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي وَضْعِ الدَّمِ وَالرِّبَا وَاسْتِدَارَةِ الزَّمَانِ، ثُمَّ قَالَ: وَإِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا، وَذَلِكَ أنهم كانوا يجعلون صفر عَامًا حَرَامًا، وَعَامًا حَلَالًا، وَعَامًا حَرَامًا، وَذَلِكَ النَّسِيءُ. أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ وَدِيعَةٌ فَلْيُؤَدِّهَا إِلَى مَنِ ائْتَمَنَهُ عَلَيْهَا، أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّهُ لَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ مِنْ مَالِ أَخِيهِ شَيْءٌ إِلَّا مَا طَابَتْ بِهِ نَفْسُهُ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

كَذَا فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ، وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّهَا نَزَلَتْ عَامَ الْفَتْحِ وَاللهُ أَعْلَمُ.

---

[1] Buhârî, *tefsir* 4 (4970).

[2] Buhârî, *tefsir* 4 (4970).

İbn Ömer der ki: "Nasr Sûresi, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) teşrik günlerinin ortasında nâzil oldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunun kendi ölümünün habercisi olduğunu anladığı için bineği Kasvâ'nın hazırlanmasını emretti. Bineği hazırlanınca da ona binerek Akabe'de insanlara konuşma yapmak üzere durdu ve insanlar toplandı." Sonrasında ravi kan davalarının, ribânın (faizin) kaldırılmasını ve zamanın dönmesi konusunu zikrederek İbn Ömer'den naklen şöyle devam etti: *"Haram ayları ertelemek, ancak inkârda daha da ileri gitmektir ki bununla inkâr edenler saptırılır. Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına uygun getirip böylece Allah'ın haram kıldığını helâl kılmak için haram ayı bir yıl helâl, bir yıl haram sayıyorlar.*[1] *Onlar bir yıl Safer ayını, bir yıl da Muharrem ayını haram sayıyorlar ki işte bu da «Nesî'» (hürmetli ayların yerlerini değiştirip geciktirmek) demektir. Ey insanlar! Kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin. Ey insanlar! Kişiye kardeşinin malından ancak gönül rızası aldığı helaldir."* Sonrasında ravi söz konusu hadisi aktarmıştır.

Bu rivayet te bu şekilde zikredilmiştir. Ebû Saîd'den gelen rivayet ise bu sûrenin fetih yılında indiğine delalet etmektedir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُلَاثَةَ: مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، فَذَكَرَ قِصَّةَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، قَالَ: ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الرَّاحِلَةِ، وَجَمَعَ النَّاسَ وَقَدْ أَرَاهُمْ مَنَاسِكَهُمْ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! اسْمَعُوا مَا أَقُولُ لَكُمْ، فَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَلْقَاكُمْ بَعْدَ عَامِي هَذَا فِي هَذَا الْمَوْقِفِ، ثُمَّ ذَكَرَ خُطْبَتَهُ، وَقَالَ فِي آخِرِهَا: اسْمَعُوا أَيُّهَا النَّاسُ قَوْلِي فَإِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا : أَمْرَيْنِ بَيِّنَيْنِ: كِتَابَ اللهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَكَذَلِكَ ذَكَرَهُ أَيْضًا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ بِمَعْنَاهُ.

Urve b. ez-Zübeyr, Vedâ Haccı kıssasını zikrederek şöyle dedi: Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bineğine binerek insanları topladı. Onlara hac ibadetlerini göstermişti ki sonra: *"Ey insanlar! Size söyleyeceğimi (iyi) dinleyin. Bilemiyorum, belki de gelecek yıl sizinle burada buluşamayabilirim"* buyurdu. Sonrasında ravi söz konusu hutbeyi zikredip sonunda şöyle dedi: *"Ey insanlar! Sözlerimi (iyi) dinleyin. Size iki şey*

---

[1] Tevbe Sur. 37

bırakıyorum ve bunlara tutunduğunuz sürece dalâlete düşmezsiniz. Bunlar Allah'ın Kitab'ı ve Peygamber'inizin sünnetidir."

Mûsa b. Ukbe mânâ olarak aynısını aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَتَّابٍ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ فَذَكَرَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ بن تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا أَمْرًا بَيِّنًا: كِتَابَ اللهِ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ.

Mûsa b. Ukbe kanalıyla bir öncekinin aynısı: *"Size iki şey bırakıyorum ve bunlara tutunduğunuz sürece dalâlete düşmezsiniz. Bunlar Allah'ın Kitab'ı ve Peygamber'inin sünnetidir"* lafzıyla rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنْبَأَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَنْبَأَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، يَقُولُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَرْمِي الْجَمْرَةَ عَلَى رَاحِلَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ، وَيَقُولُ: لِتَأْخُذُوا مَنَاسِكَكُمْ فَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَحُجُّ بَعْدَ حَجَّتِي هَذِهِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ خشرم

Câbir b. Abdillah der ki: Ben, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) bayram günü hayvanının üzerinde taş atarken: *"Hac ibâdetlerini almalısınız (öğrenmelisiniz)! Çünkü bilmiyorum; belki bu haccımdan sonra bir daha haccedemem!"* buyurduğunu işittim.

Müslim, *Sahîh*'de Ali b. Haşrem'den rivayet etmiştir.[1]

وَكَذَلِكَ حَدَّثَتْ بِهِ سَرَّاءُ بِنْتُ نَبْهَانَ فِي خُطْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ الرُّؤُوسِ وَسَطَ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ إِلَى: لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَلْقَاكُمْ بَعْدَ هَذَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي سَرَّاءُ بِنْتُ نَبْهَانَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ. فَذَكَرَتْ حَدِيثًا وَذَكَرَتْ هَذَا اللَّفْظَ.

Serrâ' binti Nebhân, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) teşrik günlerinin

---

[1] Müslim, hac 51 (310).

ortasında Ruûs[1] günündeki hutbesini anlatırken (hutbenin sonunu): "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bilmiyorum, belki de bundan sonra sizinle görüşemem*» buyurdu" şeklinde zikretmiştir.[2]

Rabîa b. Ebî Abdirrahman b. Husayn der ki: Serrâ' binti Nebhân, "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Vedâ Haccında şöyle buyurduğunu işittim" dedi. Sonrasında söz konusu hadisi bu lafızla zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الشَّعْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَدِّي، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ ثَوْرِ ابْنِ زَيْدٍ الدِّيلِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَطَبَ النَّاسَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَئِسَ أَنْ يُعْبَدَ بِأَرْضِكُمْ، وَلَكِنَّهُ رَضِيَ أَنْ يُطَاعَ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِمَّا تَحَاقَرُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ فَاحْذَرُوا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنِ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ فَلَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا: كِتَابَ اللهِ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ، إِنَّ كُلَّ مُسْلِمٍ أَخُو الْمُسْلِمِ، الْمُسْلِمُونَ إِخْوَةٌ، وَلَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ مِنْ مَالِ أَخِيهِ إِلَّا مَا أَعْطَاهُ عَنْ طِيبِ نَفْسٍ، وَلَا تَظْلِمُوا وَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ haccında bize verdiği hutbede şöyle buyurdu: *"Şeytan bu bölgede kendisine tapılmasından yana umudunu kaybetmiştir. Ancak yine de sizin basit ve küçük gördüğünüz günahlarınıza razı olacaktır. Ey insanlar! Bu konuda dikkatli olun! Size iki şey bırakıyorum ve bunlara tutunduğunuz sürece dalâlete düşmezsiniz. Bunlar da Allah'ın Kitâb'ı ve Peygamber'inin sünnetidir. Her Müslüman diğer bir Müslümanın kardeşidir. Müslümanlar kardeştir. Gönül rızasıyla vermedikten sonra kişinin malı bir başkasına helal değildir. Birbirinize zulmetmeyin! Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kâfirlere dönmeyin."*

---

[1] Teşrik günlerinin ikinci günüdür ki bu günde kurbanların başlarını yerlerdi. Bu sebeple ruûs (başlar) diye adlandırılmıştır.

[2] Ebû Dâvud, *hac* (2/197).

بَابُ مَا جَاءَ فِي انْصِرَافِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ Haccını Bitirince Dönüşe Geçmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَخْتَرِيُّ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ الْقَرْقَسَانِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ أَرَادَ أَنْ يَنْفِرَ مِنْ مِنًى قَالَ: «إِنَّا نَازِلُونَ غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ [تَعَالَى] بِالْمُحَصَّبِ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ» ، وَذَاكَ أَنَّ قُرَيْشًا تَقَاسَمُوا عَلَى بَنِي هاشم وعلى بني الْمُطَّلِبِ أَنْ لَا يُنَاكِحُوهُمْ وَلَا يُخَالِطُوهُمْ حَتَّى يُسْلِمُوا إِلَيْهِمْ رَسُولَ اللهِ ﷺ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الأوزاعي .

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Minâ'dan ayrılmak istediği zaman: *"Yarın inşâallah Muhassab'ta, Kinâne oğullarının içinde küfür üzerine yeminleştikleri vadide konaklayacağız"* buyurdu. Zira bu yerde Kinâne oğulları ile Kureyşliler, kendilerine Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) teslim edene kadar Hâşim oğulları ile Muttalib oğullarından kız alıp vermeme ve onlarla birlikte olmama üzerine yeminler etmişlerdi.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Evzaî kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنْبَأَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي لَيَالِي الْحَجِّ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى أَنْ قَالَ: حَتَّى قَضَى اللهُ الْحَجَّ وَتَفَرَّقْنَا مِنْ مِنًى، فَنَزَلْنَا الْمُحَصَّبَ فَدَعَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَذَكَرَ قِصَّةَ عُمْرَتِهَا، قَالَتْ: فَأَتَيْنَاهُ بِالْمُحَصَّبِ فَقَالَ فَرَغْتِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، فَأَذَّنَ فِي النَّاسِ بِالرَّحِيلِ فَمَرَّ بِالْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ ثُمَّ ارْتَحَلَ مُتَوَجِّهًا إِلَى الْمَدِينَةِ.

---

[1] Buhârî, *hac* (45) ve Müslim, *hac* (59).

أخرجاه في الصحيح من حديث أفلح .

Kâsım bildiriyor. Hz. Aişe: "Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) hac günlerinde, hac niyetiyle yola çıktık" deyip hadisi zikretti ve şöyle devam etti: Hac yapıp Mina'dan ayrıldığımızda Muhassab'da konakladık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Abdurrahman b. Ebî Bekr'i çağırdı..." Hz. Âişe yine söz konusu hadisi zikredip şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına Muhassab'a geldik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bitirdiniz mi?»* diye sorunca: «Evet» cevabını verdik. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına yola çıkma emri verdi. Dönerken Kâbe'ye uğrayıp önce tavaf yaptı, sonrasında Medine'ye doğru yola çıktı."

Buhâri ve Müslim, *Sahih*'lerinde Eflah kanalıyla rivayet etmişlerdir.[1]

بَابُ عَدَدِ حَجَّاتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَعُمَرِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hac ve Umre Sayısı

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ ابن مُعَاوِيَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا إِسْحَاقَ، قَالَ: سَأَلْتُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ كَمْ غَزَوْتَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ؟ قَالَ: سَبْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، قَالَ: وَحَدَّثَنِي زَيْدٌ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَزَا تِسْعَ عَشْرَةَ، وَأَنَّهُ حج بعد ما هَاجَرَ حَجَّةَ الْوَدَاعِ لَمْ يَحُجَّ بَعْدَهَا.

- قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ مِنْ قَبْلِهِ- وَوَاحِدَةً بِمَكَّةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ عَنْ زُهَيْرٍ وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ زُهَيْرٍ .

Ebû İshâk der ki: Zeyd b. Erkam'a: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte kaç gazveye katıldın?" diye sorduğumda: "On yedi gazveye" karşılığını verdi. Zeyd bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) on dokuz gazve yaptığını, hicretten sonra sadece Vedâ Haccını yaptığını ve başka bir hac yapmadığını anlattı.

Ebû İshâk: "Daha önce Mekke'de iken de bir hac yapmıştı" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Amr b. Hâlıd kanalıyla Züheyr'den ve Müslim ise başka

---

[1] Buhârî, *umre* (9) ve Müslim, *hac* (17).

bir kanalla Züheyr'den rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو الحسن بن بشران، أنبأنا إسماعيل بن محمد الصفار، حدثنا سعدان بن نصر، حدثنا وكيع، عن سفيان، عن ابن جريج، عَنْ مُجاهِدٍ، قَالَ: حجَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثلاث حجج: حجتين وهو بمكة قبل الهجرة، وحجة الوداع. كذا قال عن ابن جريج هذا هو المحفوظ مرسلا.

Mücâhid der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa haccetti. Hicretten önce Mekke'de iken yaptığı iki hac ile (hicretten sonraki) Vedâ Haccıdır."

İbn Cüreyc böyle demiştir. Mahfûz olanı da bu şekilde mürsel olanıdır.

وقد أخبر علي بن أحمد بن عبدان أنبأنا أبو القاسم: سليمان بن أحمد الطبراني، حدثنا الحضرمي، حدثنا عبد الله بن أبي زياد القطواني، قال: حدثنا زيد بن الحباب، حدثنا سفيان، عن جعفر بن محمد، عن أبيه، عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَجَّ ثَلَاثَ حِجَجٍ: حَجَّتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ، وَحَجَّةً بعد ما هَاجَرَ، مَعَهَا عُمْرَةٌ وَسَاقَ سِتًّا وَثَلَاثِينَ بَدَنَةً وَجَاءَ عَلِيٌّ رضي الله عنه بِتَمَامِهَا مِنَ الْيَمَنِ، فِيهَا جَمَلٌ لِأَبِي جَهْلٍ، فِي أَنْفِهِ بُرَةٌ مِنْ فِضَّةٍ، فَنَحَرَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وأمر مِنْ كُلِّ بَدَنَةٍ بِبَضْعَةٍ فَطُبِخَتْ، وَشَرِبَ مِنْ مَرَقِهَا، تَفَرَّدَ بِهِ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنْ سُفْيَانَ.

Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa haccetti. Hicretten önce Mekke'de yaptığı iki haccı ile hicretten sonraki haccıdır ki onunla umre de yapmış ve otuz altı kurban sevk etmişti. Ali de diğer kalan kısmını Yemen'den getirmişti. Bunların arasında Ebû Cehil'in de burnunda gümüşten bir halkası olan bir devesi vardı. Bu deveyi de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kesmişti. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her deveden bir parça et alınıp bir tencereye konularak pişirilmesini emretti. Sonra da bunlann suyundan içti.

Zeyd b. el-Hubâb bunu Süfyân kanalıyla rivayette tek kalmıştır.

وَقَدْ بَلَغَنِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيِّ رَحِمَهُ اللهُ أَنَّهُ قَالَ، هَذَا حَدِيثٌ خَطأٌ وَإِنَّمَا رُوِيَ عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا، قَالَ الْبُخَارِيُّ وَكَانَ زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ إِذَا رَوَى حِفْظًا رُبَّمَا غَلِطَ فِي الشَّيْءِ.

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (77) ve Müslim, *hac* 35 (218).

قُلْتُ: وَأَمَّا قَوْلُهُ: وَحَجَّةٌ مَعَهَا عُمْرَةٌ، فَإِنَّمَا يَقُولُ ذَلِكَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَمَنْ ذَهَبَ مِنَ الصَّحَابَةِ ﷺ إِلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَرَنَ، فَأَمَّا مَنْ ذَهَبَ إِلَى أَنَّهُ أَفْرَدَ فَإِنَّهُ لَا يَكَادُ تَصِحُّ عِنْدَهُ هَذِهِ اللَّفْظَةُ لِمَا فِي إِسْنَادِهِ مِنَ الاخْتِلَافِ وَغَيْرِهِ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Bana ulaşan habere göre Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî: "Bu hatalı bir hadistir. Çünkü bu hadis aslında "Sevrî — Ebû İshâk — Mücâhid" kanalıyla Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) mürsel olarak aktarılmıştır. Buhârî de: "Zeyd b. el-Hubâb bir şeyi ezberinden rivayet ettiği zaman bazen yanılırdı" demiştir.

"Hicretten sonraki haccıdır ki onunla umre de yapmış" lafzına gelince, Enes b. Mâlik ve ashâbdan, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kıran haccı yaptığı görüşünde olanlar böyle demektedir. Ancak ifrad haccı yaptığı görüşünde olanlara göre de isnâdında olan ihtilaf ve başka şeylerden dolayı bu lafız doğru değildir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ابن سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ: أَنَّ أَنَسًا أَخْبَرَهُ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ اعْتَمَرَ أَرْبَعَ عمر كلهن فِي ذِي الْقَعْدَةِ، إِلَّا الَّتِي مَعَ حَجَّتِهِ: عُمْرَةً مِنَ الْحُدَيْبِيَةِ، أَوْ زَمَنَ الْحُدَيْبِيَةِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمْرَةً مِنَ العام المقبل في ذي الْقَعْدَةِ، وَعُمْرَةً مِنَ الْجِعْرَانَةِ حيث قسم غنائم حنين فِي ذِي الْقَعْدَةِ ، وَعُمْرَةً مع حجته.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هُدْبَةَ .

Enes bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ömrü boyunca dört defa umre yaptı. Haccı ile birlikte yaptığı umre dışında bunların hepsini Zilka'de ayında yaptı. Bir umreyi Hudeybiye'den veya Hudeybiye zamanında Zilka'de ayında yaptı. Bir umreyi ertesi yıl Zilka'de ayında yaptı. Bir umreyi Zilka'de ayında Huneyn ganimetlerini taksim ettiği sırada Ci'râne'den yaptı. Bir umreyi de haccı ile beraber yaptı."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Hudbe (b. Hâlid)'den rivayet etmişlerdir.[1]

---

[1] Buhârî, *umre* 3 (1780) ve Müslim, *hac* 35 (217).

أخبرنا أبو عليّ الرُّوذباريُّ، أنبأنا أبو بكر بن داسة، حدثنا أبو داود، حدثنا عبد الأعلى بن حمّاد، حدثنا داود بن عبد الرحمن، عن هشام بن عروة، عن أبيه، عن عائشة: أنَّ رسولَ اللهِ ﷺ اعتمر عُمرتين في ذي القَعْدة وعُمرةً في شوال .

Hz. Âişe bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zilka'de ayında iki, Şevvâl ayında bir umre yaptı."[1]

أخبرنا أبو محمد عبد الرحمن بن محمد بن أحمد بن بالويه المزكّي، حدثنا أبو العبّاس: محمد بن يعقوب، حدثنا أحمد بن عبد الجبار، العُطارديُّ، حدثنا يونس بن بكير، حدثنا عمر بن ذر، عن مجاهد، عن أبي هُرَيْرَةَ، قَالَ: اعْتَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلاثَ عُمَرٍ كُلَّهَا في ذي القعدة .

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hepsi Zilka'de ayında olmak üzere üç umre yaptı."[2]

بَابُ عَدَدِ غَزَوَاتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَعَدَدِ سَرَايَاهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gazve ve Müfreze Sayısı

أخبرنا أبو الحسين محمد بن الحسين بن محمد بن الفضل القطّان ببغداد، أنبأنا عبد الله بن جعفر بن درستويه، حدثنا يعقوب بن سفيان، حدثنا أبو عاصم الضحّاك بن مخلد، عن يزيد بن أبي عُبَيد، عن سَلَمَةَ بْنِ الأَكْوَعِ، قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَبْعَ غَزَوَاتٍ، وَمَعَ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ تِسْعَ غَزَوَاتٍ يُؤَمِّرُهُ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ .

Seleme b. el-Ekva' der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yedi gazvede bulundum. Zeyd b. Hârise ile de dokuz gazvede bulundum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bize komutan kılmaktaydı."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Âsım'dan rivayet etmiştir.[3]

---

[1] Ebû Dâvud, *Sünen* (2/206) ve Müslim, *hac* (220).

[2] Ahmed, *Müsned* (2/180).

[3] Buhârî, *meğâzi* 45 (4272).

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، أنبأنا أبو العبّاس محمّد بن يعقوب، حدّثنا أحمد بن سلمة، ومحمّد بن إسحاق، قالا: حدّثنا قتيبة بن سعيد، حدّثنا حاتم ابن إسماعيل، عن يزيد بن أبي عبيد، قال: سمعت سَلَمَةَ بْنَ الْأَكْوَعِ، قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ سَبْعَ غَزَوَاتٍ وَخَرَجْتُ فِيمَا يَبْعَثُ من البعوث سبع غَزَوَاتٍ مَرَّةً عَلَيْنَا أَبُو بَكْرٍ وَمَرَّةً عَلَيْنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ .

Seleme b. el-Ekva' der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yedi gazvede bulundum. Gönderdiği müfrezelerle de yedi gazveye katıldım. Bir defasında komutanımız Ebû Bekr ve bir defasında ise Usâme b. Zeyd idi.

Buhârî, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ ابن عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، وَقَالَ: فِي الْبُعُوثِ تِسْعَ غَزَوَاتٍ مَرَّةً عَلَيْنَا أَبُو بَكْرٍ، وَمَرَّةً عَلَيْنَا أُسَامَةُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي، الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ عَنْ يَزِيدَ .

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı: "Gönderdiği müfrezelerle de dokuz gazveye katıldım. Bir defasında komutanımız Ebû Bekr ve bir defasında ise Usâme idi" şeklinde rivayet edilmiştir.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Abbâd'dan ve Buhârî ise Hafs b. Ğiyâs kanalıyla Yezîd'den rivayet etmiştir.[2]

أخبرنا أبو الحسين بن بشران ببغداد، أنبأنا أبو عمرو بن السّمّاك، حدّثنا حنبل بن إسحاق، قال: حدّثنا أبو عبد الله يزيد أحمد بن حنبل، حدّثنا معمر، عن كهمس، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ سِتَّ عَشْرَةَ غَزْوَةً.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ التِّرْمِذِيِّ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ .

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 45 (4272).

[2] Buhârî, *meğâzî* 45 (4272) ve Müslim, cihâd 49 (148).

İbn Bureyde'nin bildirdiğine göre babası: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte on altı gazvede bulundum" demiştir.

Müslim, Ahmed b. Hanbel kanalıyla rivayet etmiştir. Buhârî de Ahmed b el-Hasan et-Tirmizî kanalıyla Ahmed b. Hanbel'den rivayet etmiştir.[1]

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، أنبأنا أبو العبّاس مُحمّدُ بْنُ يعقوب، حدثنا بكْرُ بْنُ مُحمّدٍ بن حمْدان الصّيْرفِيُّ، أنبأنا إبْراهِيمُ بْنُ هِلالٍ، حدّثنا عليُّ بْنُ الْحسَنِ بن شقيق، حدّثنا الْحسَيْنُ بْنُ واقِدٍ، حدّثَنا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أبِيهِ، قَالَ: غزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، قَاتَلَ مِنْهَا فِي ثَمانٍ.

أخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ .

Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on dokuz gazveye katıldı ve bunların sekizinde savaştı."

Müslim, *Sahîh*'de Hüseyn b. Vâkıd kanalıyla rivayet etmiştir.[2]

وأخبرنا أبو بكرٍ أحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أنبأنا حَاجِبُ بْنُ أحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُنِيبٍ، حدّثَنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنا الْحُسَيْنُ ابن واقد، عن بُرَيْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنا أبِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَزَا سَبْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، وَقَاتَلَ فِي ثَمَانٍ، وَبَعَثَ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ سَرِيَّةً، قَاتَلَ يَوْمَ بَدْرٍ، وَيَوْمَ أُحُدٍ، وَيَوْمَ الأَحْزَابِ، وَالْمُرَيْسِيعِ، وَقُدَيْدٍ، وَخَيْبَرَ، وَمَكَّةَ، وَحُنَيْنٍ.

Bureyde'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on yedi gazveye katılmış ve bunların sekizinde bizzat savaşmıştır. Yirmi dört müfreze gönderdi ve Bedir, Uhud, Ahzâb, Mureysî', Kudeyd, Hayber, Mekke ve Huneyn gazvelerinde bizzat savaşmıştır.

أخْبَرَنَا أبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافظُ، أنبأنا أبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ أحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، حَدَّثَنا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنا إسْرَائِيلُ، عَنْ أبِي إسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، يَقُولُ: غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ خَمْسَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، وَأَنَا وعبد اللهِ بْنُ عُمَرَ لِدَةٌ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَجَاءٍ عَنْ إسْرَائِيل .

Berâ der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte on beş gazveye katıldım.

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (89) ve Müslim, cihâd 49 (147).

[2] Müslim, *cihâd* 49 (147).

Ben, İbn Ömer ile yaşıtım."

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Recâ kanalıyla İsrâil'den rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو أحمد عبد الله [بن محمد بن الحسن المهرجاني العدل، قالا: حدثنا أبو عبد الله] محمد بن يعقوب الشيباني، حدثنا إبراهيم بن عبد الله السعدي، أنبأنا وهب بن جرير، حدثنا شعبة، عن أبي إسحاق، قال: سمعت زيد بن أرقم، قال: غزا رسولُ الله ﷺ تسع عشرة غزوة، قُلْتُ: كَمْ غزوتَ معهُ؟ قالَ: سَبْعَ عشرة. قُلْتُ: أيَّتُها كانَتْ أوّلَ؟ قال العُشَيْرُ أو العُسَيْرُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ وَهْبِ بنِ جَرِيرٍ.

Ebû İshâk der ki: Zeyd b. Erkam'ın: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on dokuz gazveye katıldı" dediğini işittim. Kendisine: "Sen kendisiyle kaç gazveye katıldın?" dediğimde: "On yedi" karşılığını verdi. "İlk olanı hangisiydi?" dediğimde ise: "Uşeyr" veya: "Useyr idi" karşılığını verdi.

Buhârî, Abdullah b. Muhammed kanalıyla Vehb b. Cerîr'den rivayet etmiştir.

أخبرنا أبو بكر محمد بن الحسن بن فورك رحمه الله أنبأنا عبد الله بن جعفر الأصبهاني، حدثنا يونس بن حبيب، حدثنا أبو داود الطيالسي، حدثنا شعبة، عن أبي إسحاق، قالَ: قُلْتُ لِزَيْدِ بنِ أَرْقَمَ: كَمْ غَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، قُلْتُ لَهُ: كَمْ غَزَوْتَ أَنْتَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: سَبْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، قَالَ: قُلْتُ: مَا أَوَّلُ غَزْوَةٍ غَزَاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: ذُو الْعُشَيْرَةِ أَوْ ذُو الْعُسَيْرَةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ ومُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ.

Ebû İshâk der ki: Zeyd b. Erkam'a: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kaç gazveye katıldı?" diye sorduğumda: " On dokuz gazveye" dedi. "Sen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile kaç gazveye katıldın?" dediğimde: "On yedi" karşılığını verdi. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ilk gazvesi hangisiydi?" dediğimde ise: "Zu'l-Uşeyre" veya: "Zu'l-Useyre idi" karşılığını verdi.

Buhârî ve Muslim, *Sahîh*'lerinde Şu'be kanalıyla rivayet etmişlerdir.[2]

---

[1] Buhârî, *meğâzî* (89).

[2] Muslim, *cihâd* (143).

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، أنبأنا أبو الفضل: محمد بن إبراهيم حدثنا زهير بن حرب، حدثنا روح بن عبادة، حدثنا زكريا، حدثنا أبو الزبير، عن جابر بن عبد الله، قال: غزا رسول الله ﷺ إحدى وعشرين غزوة، قال جابر: وقد شهدت مع رسول الله ﷺ يوم العقبة، وغزوت مع رسول الله ﷺ تسع عشرة غزوة، ولم أشهد بدرا، ولا أحدا، منعني أبي. فلما قتل عبد الله يوم أحد، لم أتخلف عن رسول الله ﷺ في غزوة قط.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ رَوْحٍ .

Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yirmi bir gazveye katıldı. Ben de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Akabe gününde bulundum ve kendisiyle birlikte on dokuz gazveye katıldım. Bedir ve Uhud savaşlarında bulunmadım. Çünkü babam beni menetti. Ama (babam) Abdullah, Uhud günü öldürülünce artık hiçbir gazvede Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) geri kalmadım."

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla Ravh'tan rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا العباس ابن مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى بْنِ الطَّبَّاعِ، حَدَّثَنَا مِسْكِينُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ حَجَّاجًا الصَّوَّافَ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ الْمَكِّيُّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: غَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِحْدَى وَعِشْرِينَ غَزْوَةً، شَهِدْتُ تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً فَكَانَ فِي آخِرِ غَزْوَةٍ غَزَاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي أُخْرَيَاتِ النَّاسِ يُزْجِي الضَّعِيفَ وَيُرْدِفُ، وَيَتَحَامَلُ النَّاسُ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ.

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي بَكْرٍ وَأَبِي سَعِيدٍ، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللهِ: وَكَانَ آخِرُ غَزْوَةٍ غَزَاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ تَبُوكَ لَمْ يَذْكُرْ مَا بَعْدَهُ.

Câbir b. Abdillah der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yirmi bir gazveye katıldı. Ben de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte on dokuz gazveye katıldım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) son gazvesin(e giderken)de insanların gerisinde idi. Zayıf olan (hayvan)ları sürüyor, (yola devam edemeyenleri de hayvanının) arkasına bindiriyordu."

---

[1] Müslim, *cihâd* (145).

Lafız Ebû Bekr ile Ebû Saîd'in lafzıdır.

Ebû Abdillah'ın rivayetinde: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) son gazvesi, Tebûk gazvesi idi" ibaresi geçmiş ve diğer kısmı zikredilmemiştir.

أَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابن سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، يَقُولُ: غَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَمَانَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، قَالَ: سَمِعْتُهُ مَرَّةً أُخْرَى، يَقُولُ: أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ غَزْوَةً، فَلَا أَدْرِي أَكَانَ ذَلِكَ وَهْمًا أَوْ سَمِعَهُ بَعْدَ ذَلِكَ.

Zührî der ki: Saîd b. el-Müseyyeb'in: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on sekiz gazveye katıldı" dediğini işittim. Bir defa da: "Yirmi dört gazveye katıldı" dediğini işittim. Bu onun bir yanılması mı, yoksa bu konuda daha sonra bir şey mi işitti bilmiyorum.

أَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حنبل بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، وَهُوَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو يَعْقُوبَ إِسْحَاقُ بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: سَأَلْتُ مُوسَى بْنَ أَنَسٍ، كَمْ غَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ قَالَ: سَبْعًا وَعِشْرِينَ غَزَاةً، ثَمَانِ غَزَوَاتٍ يَغِيبُ فيها الْأَشْهُرَ وَسَائِرُهُنَّ يَغِيبُ فِيهَا الْأَيَّامَ وَاللَّيَالِي. قُلْتُ كَمْ غزا أنس؟ قال: ثمان غَزَوَاتٍ .

Ebû Yakub İshâk b. Osmân der ki: Mûsa b. Enes'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kaç gazveye katıldı?" dediğimde: "Yirmi yedi gazveye. Bunların sekizinde aylarca, diğerlerinde ise günlerce kaldı" cevabını verdi. "Enes kaç gazveye katıldı?" dediğimde: "Sekiz gazveye" karşılığını verdi.

أَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ البغدادي نيسابور، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: غَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ تِسْعَ عَشْرَةَ غَزْوَةً، وَاقَعَ مِنْهَا فِي ثَمَانٍ، وَبَعَثَ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ غَزْوَةً، فَجَمِيعُ غَزَوَاتِ نَبِيِّ اللهِ ﷺ وَسَرَايَاهُ ثَلَاثٌ وَأَرْبَعُونَ غَزْوَةً.

Katâde der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on dokuz gazveye katıldı. Bunların sekizinde bizzat kendisi savaştı ve yirmi dört müfreze gönderdi. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) katıldığı gazveler ile gönderdiği müfrezelerin toplamı kırk üçtür."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ [أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّحْوِيُّ، نا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ] أَنْبَأَنَا عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ قَالَ يَعْقُوبُ، وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، عَنْ مُوسَى، عَنْ ابن شِهَابٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَتَّابٍ الْعَبْدِيُّ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابن إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ. (ح) وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالُوا واللفظ متقارب هَذِهِ مَغَازِي رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّتِي قَاتَلَ فِيهَا يَوْمَ بَدْرٍ فِي رَمَضَانَ مِنْ سَنَةِ اثْنَتَيْنِ، ثُمَّ قَاتَلَ يَوْمَ أُحُدٍ فِي شَوَّالٍ سَنَةَ ثَلَاثٍ، ثُمَّ قَاتَلَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ وَهُوَ يَوْمُ الْأَحْزَابِ وَبَنِي قُرَيْظَةَ فِي شَوَّالٍ مِنْ سَنَةِ أَرْبَعٍ، ثُمَّ قاتل بني المصطلق وَبَنِي لِحْيَانَ فِي شَعْبَانَ مِنْ سَنَةِ خَمْسٍ، ثُمَّ قَاتَلَ يَوْمَ خَيْبَرَ مِنْ سَنَةِ سِتٍّ، ثُمَّ قَاتَلَ يَوْمَ الْفَتْحِ فِي رَمَضَانَ مِنْ سَنَةِ ثَمَانٍ ثُمَّ قَاتَلَ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَحَاصَرَ أَهْلَ الطَّائِفِ فِي شَوَّالٍ سَنَةَ ثَمَانٍ، ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ رضي الله عنه سَنَةَ تِسْعٍ، ثُمَّ حَجَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَجَّةَ الْوَدَاعِ لِتَمَامِ سَنَةِ عَشْرٍ، وَغَزَا رَسُولُ اللهِ ﷺ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً، وَلَمْ يَكُنْ فِيهَا قِتَالٌ وَكَانَتْ أَوَّلَ غَزْوَةٍ غَزَاهَا الْأَبْوَاءُ، وَغَزْوَةُ ذِي الْعُسَيْرَةِ مِنْ قِبَلِ يَنْبُعَ- يُرِيدُ كُرْزَ بْنَ جَابِرٍ- وَكَانَتْ مَعَهُ قُرَيْشٌ، وَغَزْوَةُ بَدْرٍ الْآخِرَةُ، وَغَزْوَةُ غَطَفَانَ، وَغَزْوَةُ بُوَاطٍ بِحَرَّانَ، وَغَزْوَةُ الطَّائِفِ، وَغَزْوَةُ الْحُدَيْبِيَةِ، وَغَزْوَةُ تَبُوكَ، وَهِيَ آخِرُ غَزْوَةٍ غَزَاهَا.

Urve, İbn Şihâb ve Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizzat savaştığı gazveler şunlardır: Hicretin ikinci yılı Ramazan ayında olan Bedir savaşı, sonra hicretin üçüncü yılı Şevvâl ayında olan Uhud savaşı, sonra hicretin dördüncü yılı Şevvâl ayında Ahzâb ve Kureyza günü olan Hendek savaşı, sonra hicretin beşinci yılı Şaban ayında Mustalik oğulları ve Lihyân oğulları ile olan savaş, sonra hicretin altıncı yılı Hayber savaşı, sonra hicretin sekizinci yılı Ramazan ayında Mekke'nin fethi ve aynı yıl Şevvâl ayında Huneyn savaşı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu savaşta Tâif'i kuşatma altına aldı. Hicretin dokuzuncu yılında Ebû Bekr hacetti. Hicretin onuncu yılında da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Vedâ haccını yaptı. Ayrıca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on iki gazvede daha bulundu. Ancak bunlarda bizzat kendisi savaşa katılmadı. Bunlar(dan bazıları) Ebvâ gazvesi, Kurz b. Câbir'i takip için Yenbu'da yapılan Zu'l-Useyre gazvesi, ikinci Bedir gazvesi, Ğatafân gazvesi,

Buvât gazvesi, Tâif gazvesi, Hudeybiye gazvesi ve son gazvesi olan Tebûk gazvesidir.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بُعُوثًا فَكَانَ أَوَّلُ بَعْثٍ بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ بَعَثَ عُبَيْدَةَ بْنَ الْحَارِثِ بْنِ الْمُطَّلِبِ نَحْوَ قُرَيْشٍ فَلَقُوا بَعْثًا عَظِيمًا عَلَى مَاءٍ يُدْعَى أَحْيَاءَ وَهُوَ بِالْأَبْوَاءِ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ابْنَ جَحْشٍ نَحْوَ مَكَّةَ فَلَقِيَهُ عَمْرُو بْنُ الْحَضْرَمِيِّ بِنَخْلَةَ فَقَتَلَهُ وَاقِدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ وَأَسَرُوا رَجُلَيْنِ مِنْ بَنِي مَخْزُومٍ: عُثْمَانَ بْنَ عَبدِ الله، وَالْحَكَمَ بْنَ كَيْسَانَ، فَفُدِيَا بعد ما قَدِمَا الْمَدِينَةَ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَمْزَةَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فِي ثَلَاثِينَ رَاكِبًا حَتَّى بَلَغُوا قَرِيبًا مِنْ سَيْفِ الْبَحْرِ مِنَ الْجَارِ إِلَى جُهَيْنَةَ فَلَقَوْا أَبَا جَهْلِ بْنَ هِشَامٍ فِي ثَلَاثِينَ وَمِائَةِ رَاكِبٍ مِنْ قُرَيْشٍ، فَحَجَزَ بَيْنَهُمْ مَجْدِيُّ بْنُ عَمْرٍو الْجُهَنِيُّ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ نَحْوَ ذِي الْقَصَّةِ من طريق العراق وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمُنْذِرَ بْنَ عَمْرٍو وقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَعْنِقْ لِيَمُوتَ إِلَى بِئْرِ مَعُونَةَ فَاسْتُشْهِدُوا جَمِيعًا وَمَنْ مَعَهُ

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ أَرْبَعَ مِرَارٍ: مَرَّةً مِنْ نَحْوِ بَنِي قُرْدٍ مِنْ هُذَيْلٍ، وَمَرَّةً نَحْوَ حِذَامٍ مِنْ نَحْوِ الْوَادِي، وَمَرَّةً نَحْوَ مُؤْتَةَ، وَغَزْوَةُ الْجَمُومِ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه نَحْوَ أَهْلِ تُرْبَةَ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه نَحْوَ أَهْلِ الْيَمَنِ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَشِيرَ بْنَ سَعْدٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخَا بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ نَحْوَ بَنِي مُرَّةَ بِفَدَكَ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَتِيكٍ، وَعَبْدَ اللهِ بْنَ أُنَيْسٍ وَأَبَا قَتَادَةَ مَسْعُودَ بْنَ سِنَانٍ، وَأَسْوَدَ بْنَ الْخُزَاعِيِّ فَقَتَلُوا رَافِعَ بْنَ أَبِي الْحَقِيقِ [وَفِي رِوَايَةِ يَعْقُوبَ أَبَا رَافِعِ بْنِ أَبِي الْحَقِيقِ] بِخَيْبَرَ وَأَمِيرُهُمْ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَتِيكٍ فَقَدِمُوا عَلَى رَسُولِ الله ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَلَمَّا رَآهُمْ، قَالَ: أَفْلَحَتِ الْوُجُوهُ، قَالُوا: أَفْلَحَ وَجْهُكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ:

أَقَتَلْتُمُوهُ؟ قَالُوا: نَعَمْ، فَدَعَا بِالسَّيْفِ الَّذِي قُتِلَ بِهِ فَسَلَّهُ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ رَسُولُ الله ﷺ أَجَلْ هَذَا طَعَامُهُ فِي ذُبَابِ السَّيْفِ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَعْبَ بْنَ عُمَيْرٍ نَحْوَ ذَاتِ أَبَاطِحَ مِنَ الْبَلْقَاءِ فَأُصِيبَ كَعْبٌ وَمَنْ مَعَهُ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ نَحْوَ ذَاتِ السَّلَاسِلِ مِنْ مَشَارِقِ الشَّامِ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ نَحْوَ وَادِي الْقُرَى يَوْمَ قُتِلَ مَسْعُودُ بن عروة، زاد بن بِشْرَانَ، قَالَ: وَلَيْسَ هُوَ الثقفي، ثم اتفقا.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيًّا ﷺ فَأُصِيبَتْ بَنُو بَكْرٍ بِالْكُدَيْدِ.

[وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الْقُرْطَاءِ مِنْ هَوَازِنَ، وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَا الْعَوْجَاءِ قِبَلَ بَنِي سُلَيْمٍ فَقُتِلَ بِهَا أَبُو الْعَوْجَاءِ] .

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عُكَّاشَةَ بْنَ مُحْصِنٍ نَحْوَ الْغَمْرَةِ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَاصِمَ بْنَ أَبِي الْأَقْلَحِ وَأَصْحَابَهُ نَحْوَ هُذَيْلٍ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ إِلَى الْحِجَازِ.

زَادَ يَعْقُوبُ، قَالَ إِبْرَاهِيمُ وَهُوَ الْخَرَّارُ ثُمَّ اتَّفَقَا.

وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اعْتَمَرَ ثَلَاثَ عُمَرٍ اعْتَمَرَ مِنَ الْحَجَفَةِ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ وَفِي رِوَايَةِ يَعْقُوبَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ فَصَدَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي ذِي الْقِعْدَةِ مِنْ سنة سِتٍّ وَاعْتَمَرَ الْعَامَ الْمُقْبِلَ فِي ذِي الْقِعْدَةِ مِنْ سَنَةِ سَبْعٍ أَمْنًا هُوَ وَأَصْحَابُهُ ثُمَّ اعْتَمَرَ الثَّالِثَةَ فِي ذِي الْقِعْدَةِ سَنَةَ ثَمَانٍ يَوْمَ أَقْبَلَ مِنَ الطَّائِفِ مِنَ الْجِعْرَانَةِ .

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) birçok müfrezeler de gönderdi. İlk gönderdiği müfreze, Ubeyde b. el-Hâris b. el-Muttalib'i, Kureyş tarafına göndermesidir. Bu müfreze Ebvâ'da olan ve kendisine Ahbâ denilen bir su kenarında büyük bir orduyla karşılaştı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Cahş'ı, Mekke tarafına gönderdi. Amr b. el-Hadramî ile karşılaştı ve onu Vâkıd b. Abdillah öldürdü. Mahzûm

oğullarından da iki esir ele geçirdiler. Bunlar Osmân b. Abdillah ve Hakem b. Keysân idi. Medine'ye geldikten sonra da bu iki kişinin fidyesi ödendi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hamza b. Abdilmuttalib'i otuz süvari ile birlikte deniz kenarında bir sefere gönderdi. Bu müfreze Mekke halkından olan kâfirlerden Ebû Cehil'in önderliğinde üç yüz süvariyle karşı karşıya geldi. O zaman onların içlerinden Mecdî b. Amr el-Cühenî aralarına girdi ve onun aracılığıyla iki grup anlaştı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı, Irak yolu üzerindeki Zu'l-Kassa tarafına gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Münzir b. Amr'ı, Bi'r-i Ma'ûne'ye gönderdi. O da hızlıca şehid edileceği yere gitmişti. Kendisi de dâhil olmak üzere hepsi şehid edildi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Hârise'yi dört defa gönderdi. Bir defa Hüzeyl'den Karad oğulları üzerine, bir defa vadi tarafından Cüzâm kabilesine, bir defa Mûte tarafına bir defa da Süleym oğullarından Cemûm kabilesi üzerine.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb'ı Turbe ahalisi tarafına gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ali, b. Ebî Tâlib'i, Yemen ahalisi tarafına gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâris b. el-Hazrec oğullarına mensup Bişr b. Sa'd el-Ensârî'yi, Fedek'e Murre oğulları tarafına gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); Abdullah b. Atîk, Abdullah b. Uneys, Ebû Katâde Mes'ûd b. Sinân ve Esved b. el-Huzâî'yi gönderdi ve bunlar Hayber'de Râfi' b. Ebi'l-Hukayk'ı öldürdüler —Yakub'un rivayeti: "Ebû Râfi' b. Ebu'l-Hukayk" şeklindedir—. Komutanları Abdullah b. Atîk idi. Cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberde iken geldiler ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onları görünce: *"Onu öldürdünüz mü?"* diye sordu. "Evet" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), onu kendisiyle öldürdükleri kılıcı istedi. Minberin üzerinden iken kılıcı kınından çekti ve: *"Onun hak ettiği ceza işte bu keskin kılıçtır"* buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ka'b b. Umeyr'i, Belkâ denilen yerde Zâtu Abâtih tarafına gönderdi. Hepsi de şehid edildi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Amr b. el-Âs'ı, Şam'da doğu tarafına Zâtu's-

Selâsil'e gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Usâme b. Zeyd'i, Mes'ûd b. Urve'nin öldürüldüğü gün Vâdi'l-Kurâ tarafına gönderdi —Bişrân rivayetinde: "Bu kişi Mes'ûd es-Sekafî değildir" demiştir—.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'yi gönderdi ve Kudeyd'de Bekr oğulları vuruldu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hevâzin'den Kartâ'ya bir müfreze gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu'l-Avcâ'yı, Süleym oğulları tarafına gönderdi ve Ebu'l-Avcâ' orada öldürüldü.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ukkâşe b. Mihsan'ı, Ğamre tarafına gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Âsım b. Ebi'l-Akleh'i ve arkadaşlarını Hüzeyl tarafına gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı, Hicâz'a gönderdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa umre yaptı. Hudeybiye yılında Hacefe'den bir umre yaptı —Yakub rivayetinde: "Hicretin altıncı yılı olan Hudeybiye yılında Zu'l-Huleyfe'den gelmişti ama kâfir olanlar kendisini men etmişti" demiştir—. Hicretin yedinci yılında Zilka'de ayında bir umre yaptı. Ashâbı da, kendisi de güven içinde idi. Üçüncü umreyi de hicretin sekizinci yılında Zilka'de ayında Tâif'ten Ci'râne'den geldiği gün yaptı.

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الحافظ حدثنا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حدثنا أحمد ابن عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: كَانَ آخِرُ غَزْوَةٍ غَزَاهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى قَبَضَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ تَبُوكَ وَكَانَ جَمِيعُ مَا غَزَا بِنَفْسِهِ سِتًّا وَعِشْرِينَ غَزْوَةً، فَأَوَّلُ غَزْوَةٍ غَزَاهَا وَدَّانُ وَهِيَ غَزْوَةُ الْأَبْوَاءِ، ثُمَّ غَزْوَةُ بُوَاطِ إِلَى نَاحِيَةِ رَضْوَى، ثُمَّ غَزْوَةُ الْعَشِيرَةِ مِنْ بَطْنِ يَنْبُعَ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَدْرٍ الْأُولَى يَطْلُبُ كُرْزَ بْنَ جَابِرٍ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَدْرٍ الَّتِي قَتَلَ اللهُ فِيهَا صَنَادِيدَ قُرَيْشٍ وَأَشْرَافَهَا ثُمَّ غَزْوَةُ بَنِي سُلَيْمٍ حَتَّى بَلَغَ الْكُدْرَ- مَاءً لِبَنِي سليم- ثم غزا غَزْوَةَ السَّوِيقِ يَطْلُبُ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ حَتَّى بَلَغَ قَرْقَرَةَ الْكُدْرِ، ثُمَّ غَزْوَةُ غَطَفَانَ إِلَى نَجْدٍ وَهِيَ غَزْوَةُ ذِي أَمَرَّ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَحْرَانَ مَوْضِعٌ بِالْحِجَازِ فَوْقَ الْفَرْعِ، ثُمَّ غَزْوَةُ أُحُدٍ، ثُمَّ غَزْوَةُ حَمْرَاءَ الْأَسَدِ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَنِي النَّضِيرِ، ثُمَّ غَزْوَةُ ذَاتِ الرِّقَاعِ مِنْ نَخْلٍ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَدْرٍ الْآخِرَةِ، ثُمَّ غَزْوَةُ دُومَةِ الْجَنْدَلِ، ثُمَّ غَزْوَةُ الْخَنْدَقِ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَنِي قُرَيْظَةَ، ثُمَّ غَزْوَةُ بَنِي لِحْيَانَ مِنْ هُذَيْلٍ، ثُمَّ غَزْوَةُ ذِي قَرَدٍ، ثُمَّ

غَزْوَةُ بَنِي الْمُصْطَلِقِ مِنْ خُزَاعَةَ لَقِيَ فِيهَا ثُمَّ غَزْوَةُ الْحُدَيْبِيَةِ لَا يُرِيدُ فِيهَا قِتَالًا فَصَدَّهُ الْمُشْرِكُونَ، ثُمَّ غَزْوَةُ خَيْبَرَ، ثُمَّ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عُمْرَةَ الْقَضَاءِ، ثُمَّ غَزْوَةُ الْفَتْحِ فَتْحِ مَكَّةَ، [ثُمَّ غَزْوَةُ حُنَيْنٍ لَقِيَ فِيهَا، ثُمَّ غَزْوَةُ الطَّائِفِ حَاصَرَ فِيهَا] ، ثُمَّ غَزْوَةُ تَبُوكَ، قَاتَلَ مِنْهَا فِي تِسْعِ غَزَوَاتٍ: بَدْرٍ، وَأُحُدٍ، وَالْخَنْدَقِ، وَقُرَيْظَةَ، وَالْمُصْطَلِقِ، وَخَيْبَرَ، والفتح، وحنين، والطائف، قالت: وَكَانَتْ سَرَايَا رَسُولِ اللهِ ﷺ وَبُعُوثُهُ فِيمَا بَيْنَ أَنْ قَدِمَ الْمَدِينَةَ إِلَى أَنْ قَبَضَهُ اللهُ إِلَيْهِ خَمْسَةً وَثَلَاثِينَ مِنْ بَعْثٍ وَسَرِيَّةٍ:

İbn İshâk der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) katıldığı son gazve, Tebûk gazvesi idi. Bizzat kendisi yirmi altı gazveye katılmıştır. İlk gazvesi Veddân yani Ebvâ gazvesi idi. Sonra Radva taraflarında Buvât gazvesi, sonra Yenbû' tarafında Uşeyre gazvesi idi. Kurz b. Câbir'i takip için birinci Bedir gazvesi, sonra Allah'ın kendisinde Kureyş'in ileri gelenlerini ve eşrafını öldürdüğü Bedir gazvesi, sonra Kudr denilen yere varıncaya kadar Süleym oğulları gazvesi, sonra Ebû Süfyân b. Harb'ı takip için Karkaratu'l-Kudr denilen yere varıncaya kadar Sevîk gazvesi, sonra Ğatafân gazvesi, sonra Hicaz'da bir yer olan Nehrân gazvesi, sonra Uhud gazvesi, sonra Hamrâu'l-Esed gazvesi, sonra Nadîr oğulları gazvesi, sonra Nahl'den Zâtu'r-Rikâ' gazvesi, sonra ikinci Bedir gazvesi, sonra Dûmetu'l-Cendel gazvesi, sonra Hendek gazvesi, sonra Kureyza oğulları gazvesi, sonra Hüzeyl'den Lihyân oğulları gazvesi, sonra Zû Karad gazvesi, sonra Huzâ'a'dan Mustalik oğulları gazvesi, sonra Hudeybiye gazvesi ki onda savaşmak istemiyordu ve müşrikler kendisini geri çevirmişti, sonra Hayber gazvesi ki sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kaza umresini yaptı, sonra Mekke Fethi gazvesi, sonra Huneyn gazvesi, sonra Tâif'i kuşatma altına aldığı gazvesi, sonra Tebûk gazvesi.

Bunların dokuzunda bizzat kendisi savaşmıştır. Bunlar Bedir, Uhud, Hendek, Kureyza, Mustalik, Hayber, (Mekke'nin) Fetih savaşı, Huneyn savaşı ve Tâif kuşatmasıdır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldikten sonra vefat edinceye kadar otuz beş müfreze göndermiştir.

غَزْوَةُ عُبَيْدَةَ بْنِ الْحَارِثِ إِلَى أَسْفَلِ ثَنِيَّةِ الْمُرَّةِ وَهِيَ مَاءٌ بِالْحِجَازِ.

ثُمَّ غَزْوَةُ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ مِنْ نَاحِيَةِ الْعِيصِ وَبَعْضُ النَّاسِ يُقَدِّمُ غَزْوَةَ حَمْزَةَ قَبْلَ غَزْوَةِ عُبَيْدَةَ.

وَغَزْوَةُ سعد بن أبي وقاص.

وَغَزْوَةُ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَحْشٍ إِلَى نَخْلَةَ.

وَغَزْوَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ الْقَرَدَةَ.

وَغَزْوَةُ مَرْثَدِ بْنِ أَبِي مَرْثَدٍ الْغَنَوِيِّ الرَّجِيعَ لَقِيَ فِيهَا.

وَغَزْوَةُ الْمُنْذِرِ بْنِ عَمْرٍو بِئْرَ مَعُونَةَ لَقُوا فِيهَا.

وَغَزْوَةُ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ إِلَى ذِي الْقَصَّةِ مِنْ طَرِيقِ الْعِرَاقِ.

وَغَزْوَةُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ مِنْ أَرْضِ بَنِي عَامِرٍ.

وَغَزْوَةُ عَلِيِّ بن أبي طالب ﷺ إِلَى الْيَمَنِ.

وَغَزْوَةُ غَالِبِ بْنِ عَبْدِ الله الكلبي كلب ليث الْكَدِيدَ لَقُوا فِيهَا الْمُلَوَّحَ.

وَغَزْوَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ إِلَى بَنِي عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعْدٍ مِنْ أَهْلِ فَدَكٍ، وَغَزْوَةُ ابْنِ أَبِي الْعَوْجَاءِ السُّلَمِيِّ أَرْضَ بن سُلَيْمٍ لَقُوا فِيهَا.

وَغَزْوَةُ عُكَّاشَةَ بْنِ مِحْصَنٍ الْغَمْرَةَ.

وَغَزْوَةُ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الْأَسَدِ قَطَنَ مَاءٌ مِنْ مِيَاهِ بَنِي أَسَدٍ مِنْ نَاحِيَةِ نَجْدٍ لَقُوا فِيهَا فَقُتِلَ فِيهَا مَسْعُودُ بْنُ عُرْوَةَ.

وَغَزْوَةُ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ أَخِي بَنِي حَارِثَةَ إِلَى مَوْضِعٍ مِنْ هَوَازِنَ.

[وَغَزْوَةُ بَشِيرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ مُرَّةَ بِفَدَكٍ] .

وغزوة بَشِيرِ بْنِ سَعْدٍ أَيْضًا إِلَى مَوْضِعِ كَدَاءٍ.

وَغَزْوَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ الْجَمُوحَ مِنْ أَرْضِ بَنِي سُلَيْمٍ.

وَغَزْوَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ أَيْضًا جُذَامَ مِنْ أَرْضِ حَسْمَاءَ لَقُوا فِيهَا.

وَغَزْوَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ أَيْضًا الطَّرَفَ مِنْ نَاحِيَةِ نَخْلٍ مِنْ طَرِيقِ الْعِرَاقِ.

وَغَزْوَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ أَيْضًا وَادِيَ الْقُرَى لَقِيَ فيها بني فزارة.

وَغَزْوَةُ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَوَاحَةَ مَرَّ تَيْنَ خَيْبَرَ أَحَدُهُمَا الَّتِي أَصَابَ فِيهَا يَسِيرَ بْنَ رِزَامٍ اليهودي.

وَغَزْوَةُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَتِيكٍ إِلَى خَيْبَرَ فَأَصَابَ بِهَا أَبَا رَافِعِ بْنَ أَبِي الْحُقَيْقِ، وقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعَثَ مُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ فِيمَا بَيْنَ أُحُدٍ وَبَدْرٍ إِلَى كَعْبِ بْنِ الْأَشْرَفِ فقَتَلَهُ.

وَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَبْدَ اللهِ بْنَ أَنَسٍ إِلَى خَالِدِ بْنِ سُفْيَانَ الْهُذَلِيِّ فَقَتَلَهُ.

وَغَزْوَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَعَبْدُ اللهِ بْنِ رَوَاحَةَ إِلَى مُؤْتَةَ فَأُصِيبُوا فِيهَا.

وَغَزْوَةُ كَعْبِ بْنِ عُمَيْرٍ الْغِفَارِيِّ ذَاتَ الطَّلَاحِ مِنْ أَرْضِ الشَّامِ فَأُصِيبَ بِهَا هُوَ وَأَصْحَابُهُ جَمِيعًا.

وَغَزْوَةُ عيينة بن حصن بن حُذَيْفَةَ بْنِ بَدْرٍ مِنْ بَنِي الْعَنْبَرِ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ لَقَوْا فِيهَا

وَغَزْوَةُ غالب بن عبد الله الكلبي كَلْبَ لَيْثٍ أَرْضَ بَنِي مُرَّةَ لَقَوْا فِيهَا.

وغَزْوَةُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ ذَاتُ السَّلَاسِلِ مِنْ أَرْضِ بَلِيٍّ وَعُذْرَةَ.

وغزوة ابن ابي جدرد وَأَصْحَابِهِ إِلَى بَطْنِ أَضَمَ قَبْلَ الْفَتْحِ لَقَوْا فِيهَا.

وَغَزْوَةُ ابْنِ أَبِي حَدْرَدٍ أَيْضًا إِلَى الْغَابَةِ لَقَوْا فِيهَا. كَذَا قَالَ هُنَا: ابْنُ أَبِي حَدْرَدٍ وَقَالَ فِيمَا مَضَى أَبِي جَدْرَدٍ .

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubeyde b. el-Hâris'i, Hicaz'da bir su yeri olan Seniyyetu'l-Murre'nin aşağı taraflarına gönderdi.

Hamza b. Abdilmuttalib'i Îs taraflarına deniz sahiline gönderdi. Bazı kimseler Hamza'nın gönderilişini Ubeyde'nin gönderilmesinden önce olduğunu söylemektedir.

Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı gönderdi.

Abdullah b. Cahş'ı, Nahle'ye gönderdi.

Zeyd b. Hârise'yi, Kared'e gönderdi.

Mersed b. Ebî Mersed el-Ğanevî'yi, er-Recî'ye gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar.

Münzir b. Amr'ı, Bi'r-i Ma'ûne'ye gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar.

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı, Irak yolu üzerindeki Zu'l-Kassa'ya gönderdi.

Ömer b. Hattâb'ı, Âmir oğulları topraklarına gönderdi.

Ali b. Ebî Tâlib'i, Yemen'e gönderdi.

Kelb-i Leys'ten Ğâlib b. Abdillah el-Kelbî'yi, Kudeyd'de gönderdi ve Mulevvih ile karşılaştılar.

Ali b. Ebî Tâlib'i, Fedeklilerden Abdullah b. Sa'd oğulları üzerine gönderdi.

İbn Ebi'l-Avcâ es-Sülemî'yi, Süleym oğulları üzerine gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar.

Ukkâşe b. Mihsan'ı, Ğamre'ye gönderdi.

Ebû Seleme b. Abdilesed'i, Necd bölgesinde Esed oğullarına ait bir su olan Katan'a gönderdi. Orada düşmanla karşılaştılar ve Mes'ûd b. Urve o savaşta öldürüldü.

Hârise oğullarına mensup Muhammed b. Mesleme'yi, Hevâzin'den bir yere gönderdi.

Beşîr b. Sa'd b. Murre'yi Fedek'e gönderdi.

Yine Beşîr b. Sa'd'ı, Kedâ'da bir yere gönderdi.

Zeyd b. Hârise'yi, Süleym oğullarının topraklarından el-Camûh'a gönderdi.

Yine Zeyd b. Hârise'yi, Hasmâ tarafına Cuzâm kabilesi üzerine gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar.

Yine Zeyd b. Hârise'yi, Irak yolu üzerinde bulunan Nahl tarafına gönderdi.

Zeyd b. Hârise'yi Vâdi'l-Kurâ'ya gönderdi ve orada Fezâre kabilesi ile karşılaştılar.

Abdullah b. Revâha'yı iki defa Hayber'e gönderdi. Bunlardan birinde Yesîr b. Rizâm el-Yahûdî'yi öldürmüştü.

Abdullah b. Atîk'i Hayber'e gönderdi ve Abdullah b. Atîk orada Ebû Râfi' b. Ebi'l-Hukayk'ı öldürdü.

Muhammed b. Mesleme'yi Uhud ve Bedir arasında bir yere Ka'b b. el-Eşref'i öldürmesi için gönderdi ve o da onu öldürdü.

Abdullah b. Uneys'i, Hâlid b. Süfyân el-Huzelî'yi öldürmesi için gönderdi

ve o da onu öldürdü.

Zeyd b. Hârise, Câfer b. Ebî Tâlib ve Abdullah b. Revâha'yı, Mûte'ye gönderdi. Üçü de şehit edildi.

Ka'b b. Umeyr el-Ğıfârî'yi Şam toprakları içerisinde bulunan Zâtu't-Tilâh'a gönderdi. Orada kendisi ve kendisiyle birlikte olanların tümü şehit düştü.

Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr'i, Temîm kabilesinden Anber oğullarına gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar.

Kelb-i Leys'ten Ğâlib b. Abdillah el-Kelbî'yi Murre oğullarının topraklarına gönderdi ve o da düşmanla orada karşılaştı.

Amr b. el-Âs'ı, Uzre oğulları topraklarından Zâtu's-Selâsil'e gönderdi.

İbn Ebî Hadred'i ve arkadaşlarını Fetihten önce Batn-ı Adum'a gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar.

Yine İbn Ebî Hadred'i, el-Ğâbe'ye gönderdi ve orada düşmanla karşılaştılar. Ravi burada: "İbn Ebî Hadred" demiştir. Daha önce ise: "İbn Hadred" demişti.[1]

أَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، فَذَكَرَ قُدُومَ النَّبِيِّ ﷺ الْمَدِينَةَ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ الْأَوَّلِ لِاثْنَتَيْ عَشْرَةَ لَيْلَةً خَلَتْ مِنْهُ ثُمَّ خُرُوجَهُ فِي صَفَرٍ غَازِيًا عَلَى رَأْسِ اثْنَيْ عَشَرَ شَهْرًا حَتَّى بَلَغَ وَدَّانَ وَهِيَ غَزْوَةُ الأبواء، ثم غزا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ الْآخِرِ يُرِيدُ قُرَيْشًا حَتَّى بَلَغَ بُوَاطَ مِنْ نَاحِيَةِ رَضْوَى كَذَا في كتاب مُقَيَّدٌ بِالْبَاءِ، ثُمَّ ذَكَرَ غَزْوَةَ الْعُشَيْرَةِ فِي جُمَادَى الْأُولَى، ثُمَّ ذَكَرَ خُرُوجَهُ فِي طَلَبِ كُرْزِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: ثُمَّ كَانَتْ بَدْرٌ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَبِيحَةَ سَبْعَ عَشْرَةَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، ثُمَّ كَانَتْ غَزْوَةُ السَّوِيقِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ بَعْدَ بَدْرٍ بِشَهْرَيْنِ ثُمَّ غَزْوَةُ نَجْدٍ يُرِيدُ غَطَفَانَ، ثُمَّ غَزْوَةُ نَجْرَانَ يُرِيدُ قُرَيْشًا، وَبَنِي سُلَيْمٍ وَفِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ أَمْرُ بَنِي قَيْنُقَاعَ، ثُمَّ غَزْوَةُ أُحُدٍ فِي شَوَّالٍ سَنَةَ ثَلَاثٍ، ثُمَّ غَزْوَةُ بني النضير واجلائهم، ثُمَّ غَزْوَةُ ذَاتِ الرِّقَاعِ، ثُمَّ خَرَجَ فِي شَعْبَانَ إِلَى بَدْرٍ لِمِيعَادِ أَبِي سُفْيَانَ، ثُمَّ غَزَا دُومَةَ الْجَنْدَلِ، ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَيْهَا، ثُمَّ كَانَتْ غَزْوَةُ الْخَنْدَقِ فِي شَوَّالٍ مِنْ سَنَةِ خَمْسٍ،

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/218-220).

ثُمَّ غَزْوَةُ بَنِي قُرَيْظَةَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ أَوْ صَدْرِ ذِي الْحِجَّةِ، ثُمَّ خَرَجَ فِي جُمَادَى الْأُولَى إِلَى بَنِي لِحْيَانَ يَطْلُبُ بِأَصْحَابِ الرَّجِيعِ، ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَلَمْ يُقِمْ إِلَّا لَيَالِيَ حَتَّى أَغَارَ عُيَيْنَةُ ابن غصين عَلَى لِقَاحَةَ، فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ وَهِيَ غَزْوَةُ ذِي قَرَدٍ، ثُمَّ غَزَا بَنِي الْمُصْطَلِقِ فِي شَعْبَانَ سَنَةَ سِتٍّ، ثُمَّ خَرَجَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ مُعْتَمِرًا يَعْنِي قِصَّةَ الْحُدَيْبِيَةِ، ثُمَّ خَرَجَ فِي بَقِيَّةِ الْمُحَرَّمِ إِلَى خَيْبَرَ، ثُمَّ خَرَجَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ يَعْنِي لِلْعُمْرَةِ سَنَةَ سَبْعٍ، ثُمَّ أَقَامَ بِالْمَدِينَةِ بَعْدَ بَعْثِهِ إِلَى مُؤْتَةَ جُمَادَى الْآخِرَةَ وَرَجَبًا، ثُمَّ خَرَجَ فَفَتَحَ مَكَّةَ وَسَارَ إِلَى حُنَيْنٍ، ثُمَّ سَارَ مِنْ حُنَيْنٍ إِلَى الطَّائِفِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَأَقَامَ بِالْمَدِينَةِ مَا بَيْنَ ذِي الْحِجَّةِ إِلَى رَجَبٍ ثُمَّ أَمَرَ النَّاسَ بِالتَّهَيُّؤِ لِغَزْوَةِ الرُّومِ، وَخَرَجَ وَخَرَجَ النَّاسُ حَتَّى بَلَغَ تَبُوكَ وَلَمْ يُجَاوِزْهَا [وَاللهُ تَعَالَى أعلم] .

Seleme bildiriyor: Muhammed b. İshâk, Rebiu'l-evvel ayından on iki gün geçtikten sonra Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye gelmesini, gelmesinden sonra on ikinci ayın başında Safer'e gazveye çıkmasını, Veddân'a yani Ebvâ gazvesine yetişmesini, sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Rebîu'l-Ahir ayında Kureyş'e çıkmasını ve Radvâ tarafından Buvât'a yetişmesini zikretti. Sonra Cemâziyelevvel ayında yapılan Uşeyre gazvesini, sonra Kurz b. Câbir'i yakalamak için çıkmasını zikrederek şöyle dedi: "Sonra Ramazan ayının on yedisinde cuma gününde Bedir gazvesi oldu. Bedir gazvesinden iki ay sonra Zilhicce ayında Sevîk gazvesi oldu. Sonra Necd bölgesinde Ğatafân gazvesi oldu. Sonra Kureyş, Süleym ve Süleym ile antlaşması olan Kaynukâ' ile Necrân gazvesi gerçekleşti. Sonra hicretin üçüncü yılı Şevvâl ayında Uhud gazvesi oldu. Sonra Nadîr oğulları gazvesi oldu ve onlar oradan sürüldüler. Sonra Zâtu'r-rikâ' gazvesi oldu. Sonra Ebû Süfyân'ı ele geçirmek için Şaban ayında Bedr'e gitti. Sonra Dûmetu'l-Cendel gazvesi oldu. Sonra oraya varmadan geri döndü. Sonra hicretin beşinci yılında Şevvâl ayında Hendek gazvesi oldu. Sonra Zilka'de ayında veya Zilhicce ayının başında Kureyza oğulları gazvesi oldu. Sonra Cemaziyülevvel'de Recî'de ashâbı şehit edenler için Lihyân oğulları gazvesine çıktı. Sonra Medine'ye geldi. Daha birkaç gece geçmişti ki Uyeyne b. Ğasîn hayvanlarına baskın yaptı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onların üzerine gitti. Bu da Karad gazvesi idi. Sonra hicretin altıncı yılında Şaban ayında Mustalik oğulları gazvesini yaptı. Sonra Zilka'de ayında umre için yola çıktı ve Hudeybiye gazvesi gerçekleşti. Sonra Hayber gazvesine çıktı. Sonra hicretin yedinci yılında Zilka'de ayında umre için çıktı. Mûte'ye müfreze

gönderdikten sonra Cemaziye'l-evvel ve Receb aylarında Medine'de kaldı. Sonra çıkıp Mekke'yi fethetti. Oradan da Huneyn'e gitti. Huneyn'den de Tâif'e gitti. Sonra Zilhicce ve Receb ayları arasında tekrar Medine'ye döndü. Sonra insanlara Rum gazvesi için hazırlanmalarını emretti. Sonra kendisi yola çıkınca insanlar da kendisiyle çıktı ve Tebûk'e vardı. Ancak iki ordu birbiriyle karşılaşmadı. Doğrusunu da Allah bilir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحَدُّثِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِنِعْمَةِ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ لِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ وَمَا جَاءَ فِي خَصَائِصِهِ عَلَى طَرِيقِ الِاخْتِصَارِ

Yüce Allah'ın: "Yalnızca Rabbinin nimetini anlat!"[2] Buyurmasından Dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbinin Nimetlerinden Bahsetmesi, Kendisine Has Şeyler Hakkında Gelen Rivayetlerin Kısaca Zikredilmesi

فَقَدْ ذَكَرْنَا فِي كِتَابِ النِّكَاحِ مِنْ كِتَابِ السُّنَنِ مَا خُصَّ بِهِ مِنَ الْأَحْكَامِ

Sünen kitabında nikâh bölümünde kendisine has kılınan hükümler hakkında rivayetler zikretmiştik.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ: أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ، وَبَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ جِيءَ بِمَفَاتِيحِ خَزَائِنِ الْأَرْضِ فَوُضِعَتْ بَيْنَ يَدَيَّ.

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَدْ ذَهَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنْتُمْ تَنْتَثِلُونَهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ.

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Düşmanların kalbine) korku verilmekle bana yardım edildi. Cevâmi'u'l-Kelim (az sözle çok şey ifade etme kabiliyeti) bana verildi. Ben uykuda iken yeryüzü hazinelerinin anahtarları getirilip önüme bırakıldı"* buyurdu.

---

[1] İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/218-220).

[2] Duhâ Sur. 11

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) aramızdan ayrıldı ve siz o hazineleri çıkarmaya çalışmaktasınız."

Müslim, *Sahîh*'de Abd b. Humeyd ve Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبو عبد الله الْحَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمُقْرِئُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو صَادِقِ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنْبَأَنَا ابْنُ وهب، أخبرني يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بُعِثْتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ، وَبَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِمَفَاتِيحِ خَزَائِنِ الْأَرْضِ فَوُضِعَتْ بَيْنَ يَدَيَّ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَدْ ذَهَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنْتُمْ تَنْتَثِلُونَهَا .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Cevâmi'u'l-Kelim (az sözle çok şey ifade etme kabiliyeti) bana verildi. (Düşmanların kalbine) korku verilmekle bana yardım edildi. Ben uykuda iken yeryüzü hazinelerinin anahtarları getirilip önüme bırakıldı"*** buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) aramızdan ayrıldı ve siz o hazineleri çıkarmaya çalışmaktasınız."[2]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، وَابْنُ مِلْحَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ، زَادَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ بَلَغَنِي أَنَّ جَوَامِعَ الْكَلِمِ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَجْمَعُ لَهُ الْأُمُورَ الْكَثِيرَةَ الَّتِي كَانَتْ تُكْتَبُ فِي الْكُتُبِ قَبْلَهُ فِي الْأَمْرِ الْوَاحِدِ وَالْأَمْرَيْنِ أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ .

Başka bir kanalla Ebû Hureyre'den bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak İbn Şihâb şu ilavede bulunmuştur: "Bana ulaşan habere göre Cevâmi'u'l-Kelim ile Yüce Allah'ın daha önceki kutsal kitaplarda geçen birçok şeyi, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir veya iki veya buna yakın defada bildirmesi kastedilmektedir."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Bekr'den ve Müslim ise Ebu't-Tâhir kanalıyla İbn

---

[1] Müslim, *mesâcid* (6).

[2] Müslim, (1/371).

Vehb'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدِ الْمُقْرِئُ، وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ! أَنْبَأَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ أَبَا يُونُسَ مَوْلَى أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قال: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ عَلَى الْعَدُوِّ وَأُوتِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ، وَبَيْنَا انا نايم أُتِيتُ بِمَفَاتِيحِ خَزَائِنِ الأَرْضِ فَوُضِعَتْ فِي يَدَيَّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Düşmanların kalbine korku verilmekle bana yardım edildi. Cevâmi'u'l-Kelim (az sözle çok şey ifade etme kabiliyeti) bana verildi. Ben uykuda iken yeryüzü hazinelerinin anahtarları getirilip elime bırakıldı."*

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَقْرِيُّ أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الأَنْبِيَاءِ بِسِتٍّ أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْغَنَائِمُ، وَجُعِلَتْ لِيَ الأَرْضُ طَهُورًا وَمَسْجِدًا، وَأُرْسِلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً، وَخُتِمَ بِيَ النَّبِيُّونَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ وَغَيْرِهِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Altı şeyle diğer peygamberlerden üstün kılındım. Cevâmi'u'l-Kelim (az sözle çok şey ifade etme kabiliyeti) bana verildi. (Düşmanların kalbine) korku verilmekle bana yardım edildi. Ganimet malları (ümmetler içerisinde) sadece bana helal kılındı. Yeryüzü benim için mescid ve temiz kılındı. Bütün insanlığa gönderildim ve peygamberlik benimle son buldu."*

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Eyyûb ve başkası kanalıyla İsmâîl'den rivayet

---

[1] Buhârî, *cihâd* (122) ve Müslim, *mesâcid* (27).

[2] Müslim, *mesâcid* (1/372).

etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بن الْحَنَفِيَّةِ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ:، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أُعْطِيتُ مَا لَمْ يُعْطَ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، فَقُلْتُ: مَا هُوَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ، وَأُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ، وَسُمِّيتُ أَحْمَدَ، وَجُعِلَ لِيَ التُّرَابُ طَهُورًا، وَجُعِلَتْ أُمَّتِي خَيْرَ الْأُمَمِ .

Ali b. Ebî Tâlib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peygamberlerden hiç birine verilmeyen şeyler bana verildi"* buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! (Sana verilen) bu şeyler nedir?" dediğimde: *"(Düşmanların kalbine) korku verilmekle bana yardım edildi. Yeryüzünün anahtarları bana verildi. Ahmed diye isimlendirildim. Toprak bana temiz kılındı ve ümmetim de ümmetlerin en hayırlısı kılındı"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَلَاءُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الإسفرائيني بِهَا، أَنْبَأَنَا بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنبأنا هُشَيْمٌ، عَنْ يَسَارٍ، عَنْ يَزِيدَ الْفَقِيرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أُعْطِيتُ خَمْسًا، لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: كَانَ كُلُّ نَبِيٍّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى كُلِّ أَحْمَرَ وَأَسْوَدَ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْغَنَائِمُ، وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَجُعِلَتِ لِيَ الْأَرْضُ طَيِّبَةً، وَطَهُورًا، وَمَسْجِدًا وَأَيُّمَا رَجُلٍ أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ صَلَّى حَيْثُ كَانَ، وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ بَيْنَ يَدَيَّ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ هُشَيْمٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى .

Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Benden önce hiç kimseye verilmeyen beş şey bana verildi: Her peygamber özel olarak kendi kavmine gönderilirdi. Bense kızıl, siyah olmak üzere herkese (cinlere ve insanlara) peygamber olarak gönderildim. Benden önce ganimet hiç kimseye helal kılınmamışken bana helal kılındı. Yer (toprak) bana mescid ve temizlik aracı kılındı. Bu nedenle kişi namaz*

---

[1] Müslim, *mesâcid* (2/371).

[2] Ahmed, *Müsned* (1/301).

vaktini nerede idrak ederse orada kılabilir. Bir aylık mesafeden bile düşmana korku verme özelliği yardım olarak bana verildi. Şefaat etme hakkı bana tanındı."

Buhârî, *Sahîh'*de Muhammed b. Sinân kanalıyla Huşeym'den ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

حَدَّثَنَا الْإِمَامُ أَبُو الطَّيِّبِ سَهْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ- رَحِمَهُ اللهُ- إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا وَالِدِي، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: طَلَبْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي فَقِيلَ لِي: خَرَجَ إِلَى بَعْضِ النَّوَاحِي، فَوَجَدْتُهُ قَائِمًا يُصَلِّي، فَأَطَالَ الصَّلَاةَ، ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَالَ: إِنِّي أُوتِيتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ خَمْسًا لَمْ يُؤْتَهَا أَحَدٌ قَبْلِي: إِنِّي أُرْسِلْتُ إِلَى الْأَسْوَدِ وَالْأَحْمَرِ، قَالَ مُجَاهِدٌ: يَعْنِي الْجِنَّ وَالْإِنْسَ، وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ يُرْعَبُ الْعَدُوُّ مِنِّي وَهُوَ مَسِيرَةُ شَهْرٍ، وجعلت الى الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، وَأُحِلَّتِ الْغَنَائِمُ، وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَقِيلَ لِي: سَلْ تُعْطَ، فَاخْتَبَأْتُهَا شَفَاعَةً لِأُمَّتِي لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا .

Ebû Zer der ki: Gecelerden bir gece Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) sordum ve bana: "Bir yere çıktı" denildi. Sonra kendisini namaz kılarken buldum. Namazı uzun sürdü. Selam verince de şöyle buyurdu: *"Bu gece benden önce hiç kimseye verilmeyen beş şey bana verildi: (Her peygamber özel olarak kendi kavmine gönderilirdi) ben kızıl, siyah olmak üzere herkese peygamber olarak gönderildim* —Mücâhid: "Burada cinler ve insanlar kastedilmektedir" dedi—*Bir aylık mesafeden bile düşmana korku verme özelliği ilahi destek olarak bana verildi. Yer (toprak) bana mescid ve temizlik aracı kılındı. Benden önce ganimet hiç kimseye helal kılınmamışken bana helal kılındı. Bana: «İste, istediğin sana verilecektir» denildi. Ancak ben bu hakkımı şefaat olarak daha sonrası için sakladım ki ümmetimden Yüce Allah'a şirk koşmayanlar buna nail olacaktır."*[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الحسن الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ ابن عَفَّانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سَالِمٌ أَبُو حَمَّادٍ، عَنِ

---

[1] Buhârî, *salât* (56) ve Müslim, *mesâcid* (3).

[2] Ebû Dâvud, *salât* (1/132) ve Ahmed, *Müsned* (5/161, 162).

السُّدِّيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي مِنَ الْأَنْبِيَاءِ جُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ طَهُورًا وَمَسْجِدًا وَلَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ يُصَلِّي حَتَّى يَبْلُغَ مِحْرَابَهُ، وَأُعْطِيتُ الرُّعْبَ مَسِيرَةَ شَهْرٍ يَكُونُ بَيْنِي وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ مَسِيرَةُ شَهْرٍ، فَيَقْذِفُ اللهُ الرُّعْبَ فِي قُلُوبِهِمْ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَكَانَتِ الْأَنْبِيَاءُ يَعْزِلُونَ الْخُمُسَ فَتَجِيءُ نَارٌ فَتَأْكُلُهُ، وَأُمِرْتُ أَنَا أَنْ أَقْسِمَهَا فِي فُقَرَاءِ أُمَّتِي، وَلَمْ يَبْقَ نَبِيٌّ إِلَّا قَدْ أُعْطِيَ سُؤْلَهُ وَأَخَّرْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي .

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Daha önceki peygamberlere verilmeyen beş şey bana verildi. Yeryüzü benim için mescid ve temiz kılındı. Oysa her peygamber mihrabına gelip öyle namaz kılardı. Bana bir aylık mesafeden bile düşmana korku verme özelliği verildi. Benimle müşriklerin arasında bir aylık mesafe varken Allah onların kalplerine korkumu bırakır. Her peygamber özel olarak kendi kavmine gönderilirdi. Ben ise cinlerin ve insanların tümüne peygamber olarak gönderildim. Daha önceki peygamberler (ganimetten) beşte biri ayırır ve bir ateş gelip onu yerdi. Oysa bana beşte biri ümmetimin fakirleri arasında taksim etmem emredildi. Her peygambere mutlaka istediği verildi. Ben ise isteğimi ümmetime şefaat için erteledim."*[1]

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنْبَأَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ مُرَّةَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ انْتُهِيَ بِهِ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى أُعْطِيَ ثَلَاثًا: أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ، وَأُعْطِيَ خَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، وَغُفِرَ لِمَنْ كَانَ مِنْ أُمَّتِهِ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ الْمُقْحِمَاتِ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ .

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İsrâ gecesi Sidretü'l-Müntehâ'ya çıkarıldığı zaman kendisine üç şey verildi. Beş vakit namaz ve Bakara Suresinin son âyetleri verildi. Ümmetinden de Allah'a şirk koşmayan kimselerin büyük günahları bağışlandı."

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/301).

Müslim, *Sahîh*'de Mâlik b. Miğvel kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بن إِسْحَاقَ، أَنْبَأَنَا ابْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ،، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فُضِّلْتُ عَلَى النَّاسِ بِثَلَاثٍ: جُعِلَتِ الْأَرْضُ كُلُّهَا لَنَا مَسْجِدًا، وَجُعِلَتْ تُرْبَتُهَا لَنَا طَهُورًا وَجُعِلَتْ صُفُوفُنَا كَصُفُوفِ الْمَلَائِكَةِ وَأُوتِيتُ هَؤُلَاءِ الْآيَاتِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ، لَمْ يُعْطَ أَحَدٌ مِنْهُ قَبْلِي، وَلَا يُعْطَى مِنْهُ أَحَدٌ بَعْدِي .

Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Üç şeyle diğer insanlardan üstün kılındım: Yer (toprak) bizlere mescid ve temizlik aracı kılındı. Namazdaki saflarımız meleklerin (Allah'ın huzurundaki) safları gibi kılındı. Bakara sûresinin son âyetleri, Arş'ın altındaki bir hazineden bana verildi ki, benden öncesinde böylesi kimseye verilmedi, benden sonra da kimseye verilmeyecektir."*[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنِ فُورَكٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عن واثلة ابن الْأَسْقَعِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أُعْطِيتُ مَكَانَ التَّوْرَاةِ السَّبْعَ [الطِّوَالَ] ، وَمَكَانَ الزَّبُورِ الْمِئِينَ ، وَمَكَانَ الْإِنْجِيلِ الْمَثَانِيَ، وَفُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ .

Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bana, Tevrat'a karşılık yedi uzun sûre, İncil'e karşılık yüz civarında âyet sayısına sahip olan sûreler ve Zebur'a karşılık mesânî verildi. Mufassal sûreler ile de (diğer peygamberlerden) üstün kılındım."*

حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُزَاحِمٍ الْأَدِيبُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، وَابْنُ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَيْدَ أَنَّهُمْ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا وَأُوتِينَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ. ثُمَّ هَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فَهَدَانَا اللهُ لَهُ، النَّاسُ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ: الْيَهُودُ غَدًا، وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ.

---

[1] Müslim, *îmân* 76 (279).

[2] Müslim, *mesâcid* (4).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، وَمُسْلِمٌ من حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي الزِّنَادِ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bizler (Ehl-i kitab'a göre) en son gelenleriz. Ancak kıyamet gününde (faziletçe) herkesi geçenler biz olacağız. Şu kadar var ki onlara kitap bizden önce verildi. Bize de onlardan sonra verilmiştir. Allah'ın onlara farz kıldığı ve hakkında ihtilafa düştükleri şu gün (Cuma günü) yok mu! Allah bizi ona hidayet buyurmuştur. Diğer insanlar bu hususta bize tâbidirler. Yahudilerin bayramı yarın (Cumartesi), Hıristiyanlarınki ise öbür gün (pazar günü)dür."*

Buhârî, *Sahîh'*de Şuayb b. Ebî Hamza kanalıyla ve Müslim ise İbn Uyeyne kanalıyla Ebu'z-Zinâd'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الْحَافِظُ، وأَبُو عَبْدِ اللهِ: إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمُرَادِيُّ وَسَعِيدُ بْنُ عُثْمَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ فَرُّوخَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَنَا سَيِّدُ بَنِي آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kıyamet gününde insanların efendisi ben olacağım. Kabirden çıkarılacak ilk kişi ben olacağım. Yine kıyamet gününde bana şefaat etme hakkı verilecek ve şefaat edecek ilk kişi de ben olacağım"* buyurmuştur.[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ السُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، أَنْبَأَنَا أَبِي: قَالَ سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، حَدَّثَنَا شَدَّادٌ أَبُو عَمَّارٍ رَجُلٌ مِنَّا، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ فَرُّوخَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ .

Abdullah b. Ferrûh bildiriyor: Ebû Hureyre: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Kıyamet gününde insanların efendisi ben olacağım»* buyurdu" dedi ve sözkonusu hadisi zikretti.

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (54) ve Müslim, *cuma* (19).

[2] Ahmed, *Müsned* (1/5, 3/2).

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Evzaî'den rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ، أنبأنا محمد بن أبي أحمد بن علي المقرئ، أنبأنا الحسن بن سفيان، حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة، حدثنا، محمد بن بشر، حدثنا أبو حيان، عن أبي زرعة، عن أبي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أُتِيَ رسول الله ﷺ بِلَحْمٍ فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ، وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ فَنَهَسَ مِنْهَا، نَهْسَةً، فَقَالَ: أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَهَلْ تَدْرُونَ بِمَ ذَاكَ؟ يَجْمَعُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فيسمعهم الداعي وينفذهم البصر وتدنوا الشَّمْسُ فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ وَلَا يَحْتَمِلُونَ، فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: أَلَا تَرَوْنَ مَا أَنْتُمْ فِيهِ؟ أَلَا تَرَوْنَ أَلَا تَرَوْنَ مَا بَلَغَكُمْ، أَلَا تَنْظُرُونَ مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ؟ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: ائْتُوا آدَمَ. فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ: يَا آدَمُ! أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ، وَخَلَقَكَ اللهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ آدَمُ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ. نَفْسِي، نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ. فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ: يَا نُوحُ! أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى الْأَرْضِ، وَسَمَّاكَ اللهُ عَبْدًا شَكُورًا. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ: «إِنَّ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ ولم يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُ بِهَا عَلَى قَوْمِي نَفْسِي. نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ» .

فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُونَ: أَنْتَ نَبِيُّ اللهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ: اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ إِبْرَاهِيمُ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَذَكَرَ كِذْبَاتِهِ. نَفْسِي. نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى» .

فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى! أَنْتَ رَسُولُ اللهِ فضّلك الله برسالته وَبِتَكْلِيمِهِ عَلَى النَّاسِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا، فَيَقُولُ لَهُمْ مُوسَى:

---

[1] Müslim, *fedâilu'n-Nebî* (3).

«إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مثله ولم يَغْضَبْ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنِّي قتلت نفسا لم أمر بِقَتْلِهَا نَفْسِي. نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى».

فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ: يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللهِ، وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ، وَكَلِمَةٌ مِنْهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ، وَرُوحٌ اللهِ وَكَلِمَتُهُ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ عِيسَى: «إِنَّ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبْ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ ذَنْبًا. نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ ﷺ».

فَيَأْتُونِي فَيَقُولُونَ: يَا مُحَمَّدُ! أَنْتَ رَسُولُ اللهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ، وغَفَرَ اللهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا، فَأَنْطَلِقُ فَآتِي بَابَ الْعَرْشِ فَأَقَعُ سَاجِدًا لِرَبِّي عَزَّ وَجَلَّ، ثُمَّ يَفْتَحُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِي وَيُلْهِمُنِي مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ لِأَحَدٍ قَبْلِي، ثُمَّ يُقَالُ: يَا مُحَمَّدُ! ارْفَعْ رَأْسَكَ. سَلْ تُعْطَهْ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ، فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! أُمَّتِي أُمَّتِي، فَيُقَالُ: يَا مُحَمَّدُ أَدْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ لَكَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَهَجَرَ أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَبِي حَيَّانَ.

Ebû Hureyre der ki: Bir gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) et getirildi. Kendisine çok sevdiği but verilince buttan bir parça ısırdı ve şöyle buyurdu: *"Kıyamet gününde insanların efendisi ben olacağım! Neden biliyor musunuz? Çünkü kıyamet gününde, Yüce Allah öncekiler ve sonrakiler ile bütün insanları tek bir yerde toplayacak. Seslenenler seslerini onlara duyuracak ve görmeleri gereken şeyleri de görecekler. Güneş onlara öyle bir yaklaşacak ki sıkıntı ve üzüntüleri artık güç yetiremeyecekleri ve tahammül edemeyecekleri dereceye ulaşacak. Bunun üzerine birbirlerine: «İçinde olduğumuz durumu görmüyor musunuz? Şu başımıza gelenleri görmüyor musunuz? Rabbinizden sizin için şefaat dileyecek birine bakmayacak mısınız?» diyecekler.*

Yine birbirlerine: «Haydi (şefaat için) Âdem'e gidelim» diyecek ve Âdem'e gidecekler. Ona: «Ey Âdem! Sen ki insanlığın babasısın! Yüce Allah seni kendi elleriyle yarattı, ruhundan sana üfledi, meleklere emretti de sana secde ettiler. Rabbinden bizim için şefaat dile! İçinde olduğumuz durumu görmüyor musun? Şu başımıza gelenleri görmüyor musun?» diyecekler. Âdem ise: «Rabbim bugün öyle bir öfkelenmiş ki bu güne kadar hiç bu kadar öfkelenmemişti ve bundan sonra da hiç bu kadar öfkeli olmayacak! Bana ağacı yasaklamıştı, oysa ben emrine karşı geldim. Onun için ben kendimi düşünüp nefsim, nefsim diyorum! Siz Nûh'a gidin!» karşılığını verecek.

Nûh'a gelip: «Ey Nûh! Sen yeryüzüne gönderilen ilk peygambersin. Yüce Allah seni "Çok şükreden bir kul" olarak tanımladı. Rabbinden bizim için şefaat dile! İçinde olduğumuz durumu görmüyor musun? Şu başımıza gelenleri görmüyor musun?» diyecekler. Nûh ise onlara: «Rabbim bugün öyle bir öfkelenmiş ki bu güne kadar hiç bu kadar öfkelenmemişti ve bundan sonra da hiç bu kadar öfkeli olmayacak! Ben de kavmim için bir bedduada bulunmuştum. Onun için ben kendimi düşünüp nefsim, nefsim diyorum! Siz İbrâhim'e gidin!» karşılığını verecek.

Bunun üzerine İbrâhim'e gelip: «Sen ki Yüce Allah'ın peygamberi ve yeryüzü insanları içinde tek dostusun. Rabbinden bizim için şefaat dile! İçinde olduğumuz durumu görmüyor musun? Şu başımıza gelenleri görmüyor musun?» diyecekler. İbrâhim ise onlara: «Rabbim bugün öyle bir öfkelenmiş ki bu güne kadar hiç bu kadar öfkelenmemişti ve bundan sonra da hiç bu kadar öfkeli olmayacak!» karşılığını verecek ve söylemiş olduğu yalanları zikredecek. Sonra da: «Onun için ben kendimi düşünüp nefsim, nefsim diyorum! Siz Mûsa'ya gidin!» diyecek.

Bunun üzerine insanlar Mûsa'ya gelip: «Sen ki Yüce Allah'ın Resûlüsün. Yüce Allah seni, risâletle görevlendirmesi ve seninle konuşmasıyla diğer insanlara üstün kıldı. Rabbinden bizim için şefaat dile! İçinde olduğumuz durumu görmüyor musun? Şu başımıza gelenleri görmüyor musun?» diyecekler. Mûsa ise onlara: «Rabbim bugün öyle bir öfkelenmiş ki bu güne kadar hiç bu kadar öfkelenmemişti ve bundan sonra da hiç bu kadar öfkeli olmayacak. Ben de, emredilmemesine rağmen bir cana kıymıştım. Onun için ben kendimi düşünüp nefsim, nefsim diyorum! Siz İsa'ya gidin!» diyecek.

Bunun üzerine insanlar İsa'ya gelip: «Sen ki Yüce Allah'ın Resûlüsün. İnsanlarla henüz beşikteyken konuştun. Yine Yüce Allah'ın Meryem'e ilkâ ettiği kelimesi ve kendisinden bir ruhsun. Rabbinden bizim için şefaat dile! İçinde olduğumuz durumu görmüyor musun? Şu başımıza gelenleri görmüyor musun?» diyecekler. İsa ise onlara: «Rabbim bugün öyle bir öfkelenmiş ki bu güne kadar hiç bu kadar öfkelenmemişti ve bundan sonra da hiç bu kadar öfkeli olmayacak" karşılığını verecek. İsa, işlediği herhangi bir günahtan bahsetmez, ama yine de: «Ben kendimi düşünüp nefsim, nefsim diyorum! Benden başkasına gidin. Muhammed'e gidin!» diyecek.

Nihayetinde insanlar bana gelip: «Ey Muhammed! Sen ki Yüce Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncususun. Yüce Allah senin geçmiş ve gelecek tüm günahlarını affetmiştir. Rabbinden bizim için şefaat dile! İçinde olduğumuz durumu görmüyor musun? Şu başımıza gelenleri görmüyor musun?» diyecekler. Bunun üzerine ben kalkıp Arş'ın altına geleceğim ve Rabbime secdeye kapanacağım. Sonra Yüce Allah benden önce hiç kimseye bahşetmediği hamd ve övgüleri bana ilham edecek. Bana: «Ey Muhammed! Başını kaldır ve dile, zira dilediğin verilecek. Şefaat et, zira şefaatin kabul edilecek» buyuracak. Bunun üzerine ben: «Rabbim! Ümmetim! Ümmetim!» diyeceğim. Bana: «Ey Muhammed! Ümmetinden hesaba çekilmeyenleri cennet kapılarından sağdaki kapıdan cennete al. Bunlar diğer kapılardan da diğer insanlar gibi girebilecekler» denilecek. Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki cennet kapılarının iki kanat arası Mekke ile Hecer veya Mekke ile Busrâ arası kadardır."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den ve Buhârî ise başka bir kanalla Ebû Hayyân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ الْغَزَّالُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَنَا أَوَّلُ شَفِيعٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ. إِنَّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ لَمَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا مَعَهُ مُصَدِّقٌ غَيْرُ وَاحِدٍ» .

---

[1] Buhârî, *tefsîr* 17 (5) ve Müslim, *îmân* 84 (328).

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ .

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde şefaat etme hakkı verilecek ilk kişi ben olacağım. Kıyamet gününde en çok tâbisi olan peygamber de ben olacağım. Kıyamet gününde kendisini tasdik edici olarak sadece bir kişiyle gelen peygamber de olacaktır."*

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Muhtâr b. Fulful'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ يَعْنِي ابْنَ الْهَادِ، عَنْ عَمْرٍو يَعْنِي ابْنَ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «إِنِّي أَوَّلُ النَّاسِ تَنْشَقُّ الْأَرْضُ عَنْ جُمْجُمَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ، وَأُعْطَى لِوَاءَ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ، وَأَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ، وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ، وَأَنَا آتِي بَابَ الْجَنَّةِ فَآخُذُ بِحَلَقَتِهَا فَيَقُولُونَ: مَنْ هَذَا؟ فَأَقُولُ: أَنَا مُحَمَّدٌ فَيَفْتَحُونَ لِي فَأَجِدُ الْجَبَّارَ فَأَسْجُدُ لَهُ، فَيَقُولُ: ارْفَعْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ وَتَكَلَّمْ يُسْمَعْ مِنْكَ، وَقُلْ يُقْبَلْ مِنْكَ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ، فَأَرْفَعُ رَأْسِي، فَأَقُولُ: أُمَّتِي. أُمَّتِي يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: اذْهَبْ إِلَى أُمَّتِكَ فَمَنْ وَجَدْتَ فِي قلبه مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ شَعِيرٍ مِنَ الْإِيمَانِ فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ» ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِيمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ نِصْفُ حَبَّةٍ مِنْ شَعِيرٍ، ثُمَّ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ، ثُمَّ فِي إِخْرَاجِ كُلِّ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا .

Enes der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Kabirden çıkarılacak ilk kişi benim ve bunda övünme yoktur. Hamd sancağı bana verilecektir ve bunda övünme yoktur. Kıyamet gününde insanların efendisi ben olacağım ve bunda övünme yoktur. Kıyamet gününde cennete girecek ilk kişi benim ve bunda övünme yoktur. Ben cennetin kapısına gelip halkalarından tutacağım ve: «Kim o?» diyecekler. Ben de: «Ben Muhammed'im» diyeceğim. Bana kapıyı açtıklarında Cebbâr'ı göreceğim ve O'na secde edeceğim. Bunun üzerine bana: «Ey Muhammed! Başını kaldır ve konuş, zira konuştuğun işitilecektir. Söyle söylediğin kabul edilecektir. Şefaat et, zira şefaatin kabul edilecektir» buyuracaktır. Ben de başımı kaldırıp: «Ey Rabbim! Ümmetim! Ümmetim!»*

---

[1] Müslim, *Îmân* 85 (330).

diyeceğim. Rabbim: «Ümmetine git ve kalbinde arpa tanesi kadar iman bulduğun her kişiyi alıp cennete koy» buyuracaktır."

Sonrasında ravi hadisi kalbinde arpa tanesinin yarısı kadar iman olanı, sonra hardal tanesi kadar iman olanı ve sonra Allah'a şirk koşmadan kulluk eden her kişiyi cennete koyması yönünde zikretti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ فِي آخَرِينَ بِبَغْدَادَ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «آتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَابَ الْجَنَّةِ فَأَسْتَفْتِحُ فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ فَيَقُولُ بِكَ أُمِرْتُ أَنْ لَا أَفْتَحَ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرٍو النَّاقِدِ وَزُهَيْرٍ عَنْ هَاشِمٍ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde ben cennetin kapısına gelerek açılmasını isteyeceğim ve cennet bekçisi bana: «Sen kimsin?» diyecektir. Ben de: «Muhammed'im» dediğimde: «Kapıyı senden önce hiç kimseye açmamakla emrolundum» diyecektir."*

Müslim, *Sahîh*'de Amr en-Nâkid ile Züheyr kanalıyla Hâşim'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ عطاء بن جبّاب، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: أَنَا قَائِدُ الْمُرْسَلِينَ وَلَا فَخْرَ، وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَلَا فَخْرَ، وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ.

Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Ben resullerin komutanıyım ve bunda övünme yoktur. Ben peygamberlerin sonuncusuyum ve bunda övünme yoktur. Şefaat edecek ve şefaati kabul edilecek ilk kişi benim ve bunda övünme yoktur."*

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/144).

[2] Müslim, *îmân* (333).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أنبأنا أَحْمَدُ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رسول الله ﷺ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ كُنْتُ إِمَامَ النَّاسِ وَخَطِيبَهُمْ وَصَاحِبَ شَفَاعَتِهِمْ وَلَا فَخْرَ» تَابَعَهُ زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ.

Tufeyl b. Ubey b. Ka'b'ın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde insanların önderi, sözcüsü ve şefaatçileri ben olacağım. Yine de bununla övünmüyorum"* buyurmuştur.[1]

Züheyr b. Muhammed bunu Abdullah'tan rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فورك، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، أَنْبَأَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَخْطُبُ عَلَى مِنْبَرِ الْبَصْرَةِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ إِلَّا وَلَهُ دَعْوَةٌ، وَفِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ عَلَى مِنْبَرِ الْبَصْرَةِ، فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَلَهُ دَعْوَةٌ تَنَجَّزَهَا فِي الدُّنْيَا، وَإِنِّي ادَّخَرْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَلَا وَإِنِّي سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ، وَأَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ، وَبِيَدِي لِوَاءُ الْحَمْدِ وَتَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُونَهُ وَلَا فخر» ، وذكر حديث الشافعة بِطُولِهِ وَفِيهِ ذِكْرُ عِيسَى فَيَقُولُ: إِنِّي لَسْتُ هُنَاكُمْ، إِنِّي اتخذت وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللهِ، وَلَكِنْ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ مَتَاعًا فِي وِعَاءٍ قَدْ ختم عليه لكان يُوصَلُ إِلَى مَا فِي الْوِعَاءِ حَتَّى يُفَضَّ الْخَاتَمُ، فَيَقُولُونَ: لَا، فَيَقُولُ: فَإِنَّ مُحَمَّدًا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ قَدْ حَضَرَ الْيَوْمَ وَقَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «فَيَأْتُونِي النَّاسُ فَيَقُولُونَ: اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّنَا حَتَّى يَقْضِيَ بَيْنَنَا فَأَقُولُ: أَنَا لَهَا حَتَّى يَأْذَنَ اللهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى، فَإِذَا أَرَادَ اللهُ أَنْ يَقْضِيَ بَيْنَ خَلْقِهِ نَادَى مُنَادٍ: أَيْنَ أَحْمَدُ وَأُمَّتُهُ؟ فَأَقُومُ وَتَتْبَعُنِي أُمَّتِي غُرٌّ مُحَجَّلُونَ مِنْ أَثَرِ الطُّهُورِ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَنَحْنُ الْآخِرُونَ الْأَوَّلُونَ، نَحْنُ

---

[1] Tirmizî (3613).

آخِرُ الْأُمَمِ وَأَوَّلُ مَنْ يُحَاسَبُ وَتُفْرَجُ لَنَا الْأُمَمُ عَنْ طَرِيقِنَا، وَتَقُولُ الْأُمَمُ كَادَتْ هَذِهِ الْأُمَّةُ أَنْ يَكُونُوا أَنْبِيَاءَ كُلُّهَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَأَنْتَهِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَأَسْتَفْتِحُ فَيُقَالُ: مَنْ هَذَا؟ فَأَقُولُ: أَحْمَدُ، فَيُفْتَحُ لِي فَأَنْتَهِي إِلَى رَبِّي وَهُوَ عَلَى كُرْسِيِّهِ، فَأَخِرُّ سَاجِدًا فَأَحْمَدُ رَبِّي بِمَحَامِدَ لَمْ يَحْمَدْهُ بِهَا أَحَدٌ قَبْلِي، وَلَا يَحْمَدُهُ بِهَا أَحَدٌ بَعْدِي، فَيُقَالُ [لِيَ] : ارْفَعْ رَأْسَكَ، وَقُلْ يُسْمَعْ، وَسَلْ تُعْطَهْ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ [فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ: أَيْ رَبِّ أُمَّتِي أُمَّتِي] فَيُقَالُ: اذْهَبْ فَأَخْرِجْ (مِنَ النَّارِ) مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَكَذَا فَأَنْطَلِقُ فَأُخْرِجُهُمْ [مِنَ النَّارِ] ثُمَّ أَرْجِعُ فَأَخِرُّ سَاجِدًا، فَيُقَالُ: ارْفَعْ رَأْسَكَ وَسَلْ تُعْطَهْ فَتَحُدُّ لِي حَدًّا فَأُخْرِجُهُمْ » .

Ebû Nadra'nın bildirdiğine göre İbn Abbâs, Basra minberinde hutbe verirken şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiçbir peygamber yoktur ki mutlaka kabul olan bir duası vardır."* —Ebû Dâvud'un rivayeti: "İbn Abbâs bize Basra minberinde hutbe verip Allah'a hamdü senâlar ettikten sonra şöyle dedi: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *«Hiçbir peygamber yoktur ki kendisine mahsus bir duası olup da onu dünyada iken istemiş olmasın»* şeklindedir— *"Ama ben duamı, kıyamet gününde ümmetime şefaat için beklettim. Kıyamet gününde insanların efendisi ben olacağım ve bunda övünme yoktur. Kabirden çıkarılacak ilk kişi ben olacağım ve bunda övünme yoktur. Hamd sancağı elimde olacaktır. Âdem ve diğer peygamberler sancağın altında olacaktır ve bunda övünme yoktur."*

Sonrasında ravi Şâfiî'nin hadisini uzunluğuyla zikretti. Hadisinde Hz. İsa'nın kavlini de zikrederek şöyle dedi:

"İsa: «Ben buna yetkili değilim. Çünkü halk Allah'tan başka beni ve annemi ilah edindi. Ama sizce ağzı kapalı bir kapta herhangi bir eşya varsa, kabın ağzı açılmadan o eşya elde edilebilir mi?» der. İnsanlar: «Hayır» cevabını verince, İsa: «Muhammed peygamberlerin sonuncusudur ve gelmiştir. Yüce Allah onun geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır. (Siz ona gidiniz)» der. Bana gelirler ve: «Ey Muhammed! Aramızda hüküm vermesi için Rabbin katında bizim için şefaatçi ol» derler. Ben de: «Yüce Allah dilediğine izin verip de razı olduktan sonra ben bunu yaparım» derim. Allah yaratıkları arasında hüküm vermek istediği zaman bir münadi: «Ahmed ve ümmeti nerededir?» der. Biz ilkler ve sonlarız. Bizler son ümmetiz, ama ilk olarak hesaba çekileceğiz. Ümmetler

bize yol açacaklar ve abdest azaları parlak bir şekilde geçeceğiz. Ümmetler: «Neredeyse bu ümmetin tamamı peygamber olacakmış» derler.

Cennetin kapısına gidip açılmasını istediğimde, bana: «Sen kimsin?» denilir. Ben de: «Ahmed'im» derim. Bana kapı açılır ve Kürsî'sinin üzerinde olan Rabbime secdeye kapanarak benden önce kimsenin yapmadığı ve sonra da kimsenin yapmayacağı bir şekilde O'na hamd ederim. Bana: «Başını kaldır ve söyle, zira söylediğin işitilecektir. İste, zira istediğini verilecektir. Şefaat et, zira şefaatin kabul edilecektir» buyuracak. Ben de başımı kaldırıp: «Ey Rabbim! Ümmetim, ümmetim» diyeceğim. Bana: «Git ve kalbinde şu kadar ve şu kadar iman olanı ateşten çıkar» buyuracak. Ben de gidip onları ateşten çıkaracağım. Sonra tekrar dönüp secdeye kapanacağım. Yine bana: «Başını kaldır ve dile, zira dilediğin verilecektir» buyuracak. Sonra ümmetimden belli sayıda bir topluluk gösterilecek ve onları cehennemden çıkaracağım."[1]

[أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِيمَاءَ الْمُقْرِئُ، قَدِمَ عَلَيْنَا حَاجًّا، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْخَلِيلِ الْقَاضِي السِّجْزِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدِ اللهِ يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ، حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ هِلَالٍ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ خَيَّرَ لِآدَمَ بَنِيهِ، فَجَعَلَ يَرَى فَضَائِلَ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ، قَالَ: فَرَآنِي نُورًا سَاطِعًا فِي أَسْفَلِهِمْ فَقَالَ يَا رَبِّ! مَنْ هَذَا؟ قَالَ: هَذَا ابْنُكَ أَحْمَدُ ﷺ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَهُوَ أَوَّلُ شَافِعٍ»] .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah, Âdem'i yarattığı zaman kendisine oğullarından (zürriyetinden) haber verildi. Bunun üzerine onların birbirlerine olan üstünlüğünü görmeye başladı. Bu sırada en altlarında bir nur gördü ve: «Ey Rabbim! Bu kimdir?» diye sordu. Yüce Allah: «Bu, oğlun Ahmed'dir. O ilktir ve sondur. O şefaat edecek ilk kişidir» buyurdu."*

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَيُّوَيْهِ، أَنْبَأَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا منصور ابن أَبِي الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ (ح)

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/281) Bakın: Heysemî, *Mecma'uz-Zevâid* (10/372).

وَأخبرَنَا أبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَبَابَةَ الشَّاهِدُ بِهَمْدَانَ، أنبَأنَا أبُو الْعَبَّاسِ الْفَضْلُ بْنُ الْفَضْلِ الشَّاهِدُ، أنبَأنَا أبُو يَعْلَى أحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ البزار، حَدَّثَنَا حَبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ الْعَنَزِيُّ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أبِي سُلَيْمٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أنَسٍ، عَنْ أنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أنَا أوَّلُ النَّاسِ خُرُوجًا إِذَا بُعِثُوا، وَأنَا قَائِدُهُمْ إِذَا وَفَدُوا، وَأنَا خَطِيبُهُمْ إِذَا أنْصَتُوا، وَأنَا شَفِيعُهُمْ إِذَا حُبِسُوا، وَأنَا مُبَشِّرُهُمْ إِذَا أيِسوا لواء والكرم يَوْمَئِذٍ بِيَدِي، وَمَفَاتِيحُ الْجِنَانِ بِيَدِي، وَأنَا أكْرَمُ وَلَدِ آدَمَ عَلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا فَخْرَ، يَطُوفُ عَلَيَّ ألْفُ خَادِمٍ كَأنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ » - وَفِي رِوَايَةِ الأَصْبَهَانِيِّ «الْكَرَامَةُ وَالْمَفَاتِيحُ يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَلِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِي-، وَقَالَ: كَأنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ، أوْ لُؤْلُؤٌ مَنْثُورٌ» تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ زَحْرٍ، هَكَذَا أخْبَرَنَاهُ أبُو مَنْصُورٍ: أحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّلْبَغَانِيُّ بِبَيْهَقَ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İnsanlar haşr olunacakları zaman kabirden ilk çıkacak olanı benim. (Rablerinin huzuruna) geldikleri zaman komutanları ben olacağım. Susturuldukları zaman hatipleri ben olacağım. Tutuklandıkları zaman kurtulmaları için şefaati kabul edilecek olan da ben olacağım. Ümitsizliğe düştükleri zaman onları müjdeleyecek olan da ben olacağım. Şeref sancağı o gün elimde olacaktır. Bahçelerin anahtarları yine bende olacaktır. Rabbim katında Âdemoğlunun en değerlisi de benim. (O gün) etrafımda, örtülüp saklanmış inciler gibi olan bin hizmetçi dolaşacak."*[1]

Isbehânî'nin rivayeti: *"Anahtarlar o gün benim elimdedir. Hamd sancağı o gün benim elimdedir. (O gün) etrafımda, saçılmış inciler gibi olan bin hizmetçi dolaşacak"* şeklindedir.

Muhammed b. Fudayl bunu Ubeydullah b. Zahr'dan rivayet ederek ona mutabaat etmiştir.

أنبَأنَا أبُو بَكْرٍ الإسْمَاعِيلِيُّ (ح) وَحَدَّثَنَا غيدان الأهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا أبُو بَكْرِ بْنُ أبِي شَيْبَةَ فِي الْمُسْنَدِ، أنبَأنَا وَكِيعٌ، عَنْ إدريس، حدثنا الأوْدِيُّ، عَنْ أبِيهِ، عَنْ أبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: ﴿عَسَى أنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ . قَالَ: الشَّفَاعَةُ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Belki de**

---

[1] Tirmizî (3610).

Rabbin seni övülecek makama yükseltir"[1] buyurmuştur. Yani burada şefaat kastedilmektedir.[2]

حدثنا أبو بكر بن فورك- رحمه الله- أنبأنا عبد الله بن جعفر، حدثنا يونس ابن حبيب، حدثنا أبو داود، حدثنا المسعودي، عن عاصم، عن أبي وائل، عن عبد الله هو ابن مسعود، قال: إن الله عز وجل اتخذ إبراهيم خليلا، وإن صاحبكم خليل الله، وإن محمدا ﷺ أكرم الخلائق على الله يوم القيامة، ثم قرأ: عسى أن يبعثك ربك مقاما محمودا.

Ebû Vâil bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd: "Yüce Allah, İbrâhîm'i dost edindi. Sizin arkadaşınız da Allah'ın dostudur. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) kıyamet gününde Allah katında yaratıkların en değerlisidir" dedi ve: **"Belki de Rabbin seni övülecek makama yükseltir"**[3] âyetini okudu.

أخبرنا أبو الحسن علي بن محمد المقري، أنبأنا الحسن بن محمد بن إسحاق، حدثنا يوسف بن يعقوب، حدثنا محمد بن أبي بكر، حدثنا أبو أحمد الزبيري، عن حمزة الزيات، عن عدي بن ثابت، عن أبي حازم، عن أبي هريرة، قال: «سيد ولد آدم خمسة: نوح، وإبراهيم، وموسى، وعيسى، ومحمد، ﷺ وخيرهم محمد ﷺ».

Ebû Hureyre der ki: "Âdemoğullarının efendisi beş kişidir. Bunlar Nuh, İbrâhîm, Mûsa, İsa ve Muhammed'dir (sallallahu aleyhi vesellem). En hayırlıları da Muhammed'dir (sallallahu aleyhi vesellem)."[4]

أخبرنا أبو الحسن علي بن محمد المقري، أنبأنا الحسن بن محمد بن إسحاق، حدثنا يوسف بن يعقوب القاضي، حدثنا عبد الله بن محمد بن أسماء قال: حدثنا مهدي بن ميمون حدثنا محمد بن عبد الله بن أبي يعقوب، عن بشر بن شغاف الضبي، قال: كنا جلوسا مع عبد الله بن سلام يوم الجمعة، فقال: إن أعظم أيام الدنيا يوم الجمعة فيه خلق آدم، وفيه تقوم الساعة، وإن أكرم خليقة الله على الله: أبو القاسم ﷺ، قلت: رحمك الله فأين الملائكة؟ قال: فنظر إلي وضحك، فقال: يا ابن أخي! وهل تدري ما الملائكة؟ إنما الملائكة خلق كخلق

---

[1] İsrâ Sur. 79

[2] Tirmizî (3137).

[3] İsrâ Sur. 79

[4] Hâkim, *Müstedrek* (2/546).

الْأَرْضِ، وَخَلْقِ السَّمَاءِ، وَخَلْقِ السَّحَابِ، وَخَلْقِ الْجِبَالِ، وَخَلْقِ الرِّيَاحِ، وَسَائِرِ الْخَلَائِقِ، وَإِنَّ أَكْرَمَ الْخَلَائِقِ عَلَى اللهِ: أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ، وَإِنَّ الْجَنَّةَ فِي السَّمَاءِ وَإِنَّ النَّارَ فِي الْأَرْضِ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بَعَثَ اللهُ الْخَلَائِقَ أُمَّةً أُمَّةً، وَنَبِيًّا نَبِيًّا، حَتَّى يَكُونَ أَحْمَدُ وَأُمَّتُهُ آخِرَ الْأُمَمِ مَرْكَزًا، قَالَ: ثُمَّ يُوضَعُ جِسْرٌ عَلَى جَهَنَّمَ، ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ: أَيْنَ أَحْمَدُ وَأُمَّتُهُ؟ فَيَقُومُ وَتَتْبَعُهُ أُمَّتُهُ بَرُّهَا وَفَاجِرُهَا فَيَأْخُذُونَ الْجِسْرَ فَيَطْمِسُ اللهُ أَبْصَارَ أَعْدَائِهِ فَيَتَهَافَتُونَ فِيهَا مِنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ، وَيَنْجُو النَّبِيُّ ﷺ وَالصَّالِحُونَ مَعَهُ، وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ يُرُونَهُمْ مَنَازِلَهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ عَلَى يَمِينِكَ، عَلَى يَسَارِكَ، عَلَى يَمِينِكَ، عَلَى يَسَارِكَ، حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيُلْقَى لَهُ كُرْسِيٌّ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ.

Bişr b. Şeğâf ed-Dabbî der ki: Cuma günü Abdullah b. Selâm'ın yanında oturmaktaydık. Abdullah b. Selâm: "Dünyanın en büyük (hayırlı) günü cuma gündür. Hz. Âdem o gün yaratıldı ve kıyamet o gün kopacaktır. Allah katında yaratıklarının en üstünü Ebu'l-Kâsım'dır" dedi. Kendisine: "Allah sana merhamet etsin! Ya melekler nerededir?" dediğimde, bana bakıp güldü ve şöyle dedi: "Yeğenim! Meleklerin ne olduğunu biliyor musun? Melekler yeryüzü, gökyüzü, bulut, dağ, rüzgâr ve diğer şeyler gibi yaratıklardır. Allah katında yaratıkların en üstünü, Ebu'l-Kâsım'dır. Cennet semada ve cehennem yeryüzündedir. Kıyamet günü olduğu zaman, Yüce Allah kullarını ümmet ümmet ve peygamber peygamber sevk edecektir. Ahmed (sallallahu aleyhi vesellem) ve ümmeti de tam merkezde yerlerini alacaktır. Cehennemin üzerine bir köprü kurulacak ve bir münadi: "Ahmed ve ümmeti nerededir?" diye seslenecektir. Bunun üzerine ümmetinin iyisi de, kötüsü de kalkıp peşinden gidecek ve köprüye geleceklerdir. Yüce Allah düşmanlarının gözlerini kapayacak ve bu kişiler köprünün sağından ve solundan cehenneme düşeceklerdir. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ve salih kişiler kurtulacaktır. Onların cennetteki yerlerini göstermek içinde melekler onları sağlarından ve sollarından karşılayacaktır. Sonunda Rablerinin huzuruna geleceklerdir." Sonrasında ravi söz konusu hadisin devamını zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ سَعِيدٍ يَعْنِي ابْنَ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ . قَالَ: مَنْ آمَنَ بِاللهِ

وَرَسُولِهِ تَمَّتْ لَهُ الرَّحْمَةُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللهِ وَرَسُولِهِ عُوفِيَ مِمَّا كَانَ يُصِيبُ الْأُمَمَ فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَذَابِ مِنَ الْخَسْفِ وَالْمَسْخِ وَالْقَذْفِ فَذَلِكَ الرَّحْمَةُ فِي الدُّنْيَا.

Saîd b. Cübeyr bildiriyor: İbn Abbâs: **"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Allah'a ve Resûlü'ne iman edenlere hem dünya, hem de âhirette bir rahmet olacaktır. İman etmeyenler ise bu rahmetten dolayı diğer ümmetlerin uğradığı yerle bir olma, hayvanlara dönüşme ve suda boğulma gibi cezalara maruz kalmayacaklardır."

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللهِ التَّرْقُفِيُّ، حَدَّثَنَا حفص ابن عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، عَنِ الْحَكَمِ يَعْنِي ابْنَ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: إِنَّ اللهَ- عَزَّ وَجَلَّ- فَضَّلَ مُحَمَّدًا ﷺ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ وَعَلَى الْأَنْبِيَاءِ، قَالُوا: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ! مَا فَضْلُهُ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ؟ قَالَ: لِأَنَّ اللهَ- عَزَّ وجل- قال لِأَهْلِ السَّمَاءِ: وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ، وقَالَ اللهُ تَعَالَى لِمُحَمَّدٍ ﷺ: إِنَّا فَتَحْنا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَما تَأَخَّرَ قَالُوا: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ مَا فَضْلُهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ؟ قَالَ: لِأَنَّ اللهَ تَعَالَى، يَقُولُ: وَما أَرْسَلْنا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسانِ قَوْمِهِ ، وَقَالَ اللهُ لِمُحَمَّدٍ ﷺ: وَما أَرْسَلْناكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ فَأَرْسَلَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى الْإِنْسِ وَالْجِنِّ.

İkrime der ki: İbn Abbâs'ın: "Yüce Allah Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem), sema ehline ve diğer peygamberlere üstün kılmıştır" dediğini işittim. Kendisine: "Ey İbn Abbâs! Sema ehline olan üstünlüğü nedir?" denilince şu karşılığı verdi: "Yüce Allah sema ehline: **«Bunlar içinde kim "Ben, Allah'tan başka bir tanrıyım" derse, işte onu cehennemle cezalandırırız. Zulmedenlerin cezasını böyle veririz»**[2] buyurmuştur. Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) ise: **«Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlar, sana olan nimetini tamamlar, seni doğru**

---

1 Enbiyâ Sur. 107

2 Enbiyâ Sur. 29

yola eriştirir»[1] buyurmuştur." Kendisine: "Diğer peygamberlere olan üstünlüğü nedir?" diye sorulunca, İbn Abbâs şu karşılığı verdi: "Yüce Allah: **«Biz her peygamberi, ancak kendi kavminin diliyle gönderdik»**[2] buyururken, Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem): **«Biz seni bütün insanlara ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndermişizdir; fakat insanların çoğu bilmez»**[3] buyurarak Allah onu insanlara ve cinlere gönderdiğini bildirmiştir."

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْعَبَّاسِ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَقَالُوا يَا ابْنَ عَبَّاسٍ وَزَادَ فِي ذكر النبي ﷺ بَعْدَ الْآيَةِ فَقَدْ كَتَبَ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ، وَقَالَ فِي آخِرِهِ فَأَرْسَلَهُ إِلَى الْجِنِّ وَالْإِنْسِ يَقُولُ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ﴾.

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak ilk âyetten sonra: "Kendisine Cehennemden kurtuluş beratı yazmıştır" eklemesinde bulunulmuştur. Hadisin sonunda ise: "Allah onu insanlara ve cinlere gönderdi. Zira: **"De ki: Ey insanlar, biliniz ki, ben sizin hepinize Allah'ın gönderdiği peygamberiyim"**[4] buyurmaktadır" denilmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ يَعْنِي الْمَكِّيَّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿نَافِلَةً لَكَ﴾ ، قَالَ: لَمْ تَكُنِ النَّافِلَةُ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلنَّبِيِّ ﷺ خَاصَّةً مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ فَمَا عُمِلَ مِنْ عَمَلٍ مَعَ الْمَكْتُوبِ فَهُوَ نَافِلَةٌ سِوَى الْمَكْتُوبِ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ لَا يَعْمَلُ ذَلِكَ فِي كَفَّارَةِ الذُّنُوبِ وَالنَّاسُ يَعْمَلُونَ مَا سِوَى الْمَكْتُوبَةِ فِي كَفَّارَةِ ذُنُوبِهِمْ فَلَيْسَ لِلنَّاسِ نَوَافِلُ إِنَّمَا هِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ خَاصَّةً.

Abdullah b. Kesîr bildiriyor: Mücâhid: **"Sana mahsus olarak fazladan**

---

[1] Fetih Sur. 1, 2

[2] İbrâhîm Sur. 4

[3] Sebe Sur. 28

[4] A'râf Sur. 158

teheccüd namaz kıl"[1] buyruğunu açıklarken şöyle dedi: "Teheccüd namazı size ait bir şey değildir. Bu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) has bir şeydir. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gelmiş geçmiş bütün günahları bağışlanmıştır. Kendisine yazılmışlarla beraber işlediği nafile ameller kendisi için farz gibidir. Bu amelleri günahlarına karşı kefaret olarak işlememektedir. Bu ameller kendisi için nafile ve fazlasıdır. Ancak insanlar böylesi amelleri farz olarak değil de, günahlarına kefaret olarak işlemektedir. Bu sadece Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için has bir şeydir."

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحِ بْنُ أَبِي طَاهِرِ الْعَنْبَرِيُّ، أَنْبَأَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ثَوْرٍ إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ الْكَلْبِيُّ، وَأَنَا سَأَلْتُهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبَّادٍ يَحْيَى بْنُ عَبَّادٍ الضبعِيّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَا خَلَقَ اللهُ خَلْقًا أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَمَا سَمِعْتُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَقْسَمَ بِحَيَاةِ أَحَدٍ إِلَّا بِحَيَاتِهِ فَقَالَ: ﴿لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ وَحَيَاتِكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾.

İbn Abbâs der ki: Yüce Allah kendi katında Muhammed'den (sallallahu aleyhi vesellem) daha çok sevdiği birini yaratmamıştır. Allah'ın, onun dışında herhangi birinin hayatı üzerine yemin ettiğini işitmedim. Yüce Alah: **"Senin hayatına and olsun ki, onlar sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı"**[2] buyurarak: "Ey Muhammed! Senin hayatına, ömrüne ve dünyada kalmana and olsun ki" diye yemin etmiştir.

وَأَمَّا الْحَدِيثُ الَّذِي أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِى عُثْمَانَ الزَّاهِدُ، أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَمُّوَيْهِ بْنِ عَبَّادٍ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ أَبَانَ أَبُو جَعْفَرٍ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ صَدَقَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فُضِّلْتُ عَلَى آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِخَصْلَتَيْنِ كَانَ شَيْطَانِي كَافِرًا فَأَعَانَنِي اللهُ حَتَّى أَسْلَمَ وَكُنَّ أَزْوَاجِي عَوْنًا لِي، وَكَانَ شَيْطَانُ آدَمَ كَافِرًا وَزَوْجَتُهُ كَانَتْ عَوْنًا لَهُ عَلَى خَطِيئَتِهِ

فهذا رِوَايَةُ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ أَبَانَ وَهُوَ فِي عِدَادِ مَنْ يَضَعُ الْحَدِيثَ.

İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"İki haslet ile Hz. Âdem'den daha üstün kılındım. Benim şeytanım kâfirdi*

---

[1] İsrâ Sur. 79

[2] Hicr Sur. 72

ve Allah bana yardım etti de şeytanım Müslüman oldu. Eşlerim de bana yardımcı idiler. Hz. Âdem'in de şeytanı kâfirdi, eşi de işlediği hatada kendisine yardımcı idi."

Bu rivayet Muhammed b. el-Velîd b. Ebân'ın rivayetidir ve kendisi hadis uyduranlardandır.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، إِمْلَاءً وَقِرَاءَةً، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْعَدْلُ إِمْلَاءً، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ: مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَارِثِ: عَبْدُ اللهِ بْنُ مُسْلِمٍ الْفِهْرِيُّ بِمِصْرَ قَالَ أَبُو الْحَسَنِ هَذَا مِنْ رَهْطِ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَسْلَمَةَ، أنبأنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَمَّا اقْتَرَفَ آدَمُ الْخَطِيئَةَ، قَالَ: يَا رَبِّ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ لَمَا غَفَرْتَ لِي، فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا آدَمُ! وَكَيْفَ عَرَفْتَ مُحَمَّدًا وَلَمْ أَخْلُقْهُ؟ قَالَ: لِأَنَّكَ يَا رَبِّ لَمَّا خَلَقْتَنِي بِيَدِكَ وَنَفَخْتَ فِيَّ مِنْ رُوحِكَ رَفَعْتُ رَأْسِي فَرَأَيْتُ عَلَى قَوَائِمِ الْعَرْشِ مَكْتُوبًا لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، فَعَلِمْتُ أَنَّكَ لَمْ تُضِفْ إِلَى اسْمِكَ إِلَّا أَحَبَّ الْخَلْقِ إِلَيْكَ، فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: صَدَقْتَ يَا آدَمُ إِنَّهُ لَأُحِبُّ الْخَلْقِ إِلَيَّ وَإِذْ سَأَلْتَنِي بِحَقِّهِ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ، وَلَوْلَا مُحَمَّدٌ مَا خَلَقْتُكَ.

تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ ، مِنَ هَذَا الْوَجْهِ عَنْهُ،

وَهُوَ ضَعِيفٌ [وَاللهُ أَعْلَمُ] .

Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hz. Âdem hataya düştüğü zaman: «Ey Rabbim! Muhammed hakkı için beni bağışlamanı diliyorum» dedi. Yüce Allah: «Ey Âdem! Muhammed'i henüz yaratmadığım halde nasıl bildin?» buyurunca, Âdem: «Ey Rabbim! Beni yarattığında başımı kaldırdım ki, Arş'ın sütunlarında: "Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resûlullah" yazılı olduğunu gördüm. Senin ismine bitiştirdiğin kimsenin, muhakkak ki Senin en çok sevdiğin bir kimse olduğunu anladım» karşılığını verdi. Bunun üzerine Yüce Allah: «Ey Âdem! Doğru söyledin. O hakikaten yarattıklarım içinde en çok sevdiğimdir. Madem ki onun hakkı için benden affını istedin ben de seni affettim. Zaten o olmasaydı seni yaratmazdım» buyurdu."*

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem bunu bu kanalla rivayette tek kalmıştır.[1]

---

[1] Zehebî, *Mîzân* (2/564) ve Ukaylî, *ed-Duafâu'l-kebîr* (2/331).

Kendisi zayıf biridir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الصُّوفِيُّ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى أَبِي عَلِيٍّ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَشْعَثِ الْكُوفِيِّ بِمِصْرَ وَأَنَا أَسْمَعُ فَأَقَرَّ بِهِ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُوسَى بْنِ جعفر ابن مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فِي مَدِينَةِ رَسُولِ اللهِ ق، حَدَّثَنَا أَبِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ: الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَهْلُ الْجَنَّةِ لَيْسَتْ لَهُمْ كُنًى إِلَّا آدَمُ فَإِنَّهُ يُكَنَّى بِأَبِي محمد توقيرا وتعظيما» .

Hüseyn b. Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennetliklerin künyesi yoktur. Sadece Âdem'in künyesi vardır ve ona hürmeten künyesi Ebû Muhammed'dir (=Muhammed'in babası)."*

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّحَّافُ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدِ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾ ، قَالَ: لَا تَقُولُوا: يَا مُحَمَّدُ! وَلَكِنْ قُولُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوْ يَا نَبِيَّ اللهِ.

Ebû İshâk bildiriyor: Alkame ile Esved: **"Peygamber'i, kendi aranızda birbirinizi çağırır gibi çağırmayın"**[1] buyruğunu açıklarken: "Ey Muhammed' diye çağırmayın. Ancak: "Yâ Resûlallah! Veya ey Allah'ın Peygamberi!" diye çağırın" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّخْيِيرِ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ

Peygamberleri Birbirlerinden Üstün Tutmak Hakkında Gelen Rivayetler

قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ فَأَخْبَرَ بِأَنَّهُ فَاوَتَ بَيْنَهُمْ فِي الْفَضْلِ، فَأَمَّا الْأَخْبَارُ الَّتِي وَرَدَتْ فِي النَّهْيِ عَنِ التَّخْيِيرِ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ فَإِنَّمَا هِيَ فِي مُجَادَلَةِ أَهْلِ الْكِتَابِ فِي تَفْضِيلِ نَبِيِّنَا عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ لِأَنَّ الْمُخَايَرَةَ إِذَا وَقَعَتْ بَيْنَ أَهْلِ دِينَيْنِ مُخْتَلِفَيْنِ لَمْ يُؤْمَنْ أَنْ يَخْرُجَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي تَفْضِيلِ مَنْ يُرِيدُ

[1] Nûr Sur. 63

تَفْضِيلَهُ إِلَى الْإِزْرَاءِ بِالْآخَرِ فَيَكْفُرُ بِذَلِكَ، فَأَمَّا إِذَا كَانَتِ الْمُخَايَرَةُ مِنْ مُسْلِمٍ يُرِيدُ الْوُقُوفَ عَلَى الْأَفْضَلِ فَيُقَابِلُ بَيْنَهُمَا لِيَظْهَرَ لَهُ رُجْحَانُ الْأَرْجَحِ، فَلَيْسَ هَذَا بِمَنْهِيٍّ عَنْهُ، لِأَنَّ الرُّسُلَ إِذَا كَانُوا مُتَفَاضِلِينَ وَكَانَ فَضْلُ الْأَفْضَلِ يُوجِبُ لَهُ فَضْلَ حَقٍّ وَكَانَ الْحَقُّ إِذَا وَجَبَ لَا يُهْتَدَى إِلَى أَدَائِهِ إِلَّا بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ، وَمَعْرِفَةِ مُسْتَحِقِّهِ كَانَتْ إِلَى مَعْرِفَةِ الْأَفْضَلِ حَاجَةٌ، وَوَجَبَ أَنْ يَكُونَ لِلَّهِ- عَزَّ وَجَلَّ- عَلَيْهِ دَلَالَةٌ وَطَلَبُ الْعِلْمِ الْمُحْتَاجِ إِلَيْهِ مِنْ قِبَلِ أَعْلَامِهِ الْمَنْصُوبَةِ عَلَيْهِ لَيْسَ مِمَّا يُنْكَرُ وَاللهُ أَعْلَمُ، وهذا قول أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَلِيمِيِّ رَحِمَهُ اللهُ.

Yüce Allah: "**İşte peygamberler! Biz, onların bir kısmını bir kısmına üstün kıldık**"[1] buyurmaktadır. Burada Yüce Allah peygamberlerin bir kısmını bir kısmına üstün kıldığını bildirmektedir. Ancak peygamberlerin bir kısmını bir kısmına üstün tutmanın yasaklanması yönünde rivayet edilen haberlerde Ehl-i Kitab ile mücadele ederek Peygamberimizi onların peygamberinden daha üstün tutmak kastedilmektedir. Çünkü farklı iki din ehli arasında üstünlük tartışması olursa iki taraf da diğerinin üstün kıldığına (Peygamberine) inanmayacak ve bu şekilde küfre gireceklerdir. Bir Müslümanın hangi peygamberin daha üstün olduğunu öğrenmek için peygamberleri karşılaştırmasında bir sakınca olmaz. Zira bazı peygamberler bazı özellikleriyle diğerlerinden daha üstün ise bu üstünlük onlara bazı haklar getirmektedir. Öylesi bir hak varsa da onu ifa etmek için öncelikle ne olduğunun bilinmesi gerekir. Yüce Allah'ın da bu konuda bir delâleti bulunabilir. Bu delâleti ortaya çıkarıp öğrenmek için de verilecek uğraş yanlış olmasa gerektir. Doğrusunu da Allah bilir. Ebû Abdillah el-Halîmî'nin de görüşü böyledir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيُّ أَنْبَأَنَا علي بن محمد ابن عِيسَى، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَنْبَأَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَعِيدُ بْنُ الْمسيب، أنا أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: اسْتَبَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَرَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ، فَقَالَ الْمُسْلِمُ: وَالَّذِي اصْطَفَى مُحَمَّدًا عَلَى الْعَالَمِينَ بِقَسَمٍ يُقْسِمُ بِهِ، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ وَالَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْعَالَمِينَ، فَرَفَعَ الْمُسْلِمُ عِنْدَ ذَلِكَ يَدَهُ فَلَطَمَ الْيَهُودِيَّ، فَذَهَبَ الْيَهُودِيُّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ بِالَّذِي كَانَ مِنْ أَمْرِهِ وَأَمْرِ الْمُسْلِمِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تُخَيِّرُونِي عَلَى مُوسَى، فَإِنَّ النَّاسَ يُصْعَقُونَ فَأَكُونُ أَوَّلَ

---

[1] Bakara Sur. 253

مَنْ يُفِيقُ فَإِذَا مُوسَى بَاطِشٌ بِجَانِبِ الْعَرْشِ، فَلَا أَدْرِي أَكَانَ فِيمَنْ صُعِقَ فَأَفَاقَ قَبْلِي أَمْ كَانَ مِمَّنِ اسْتَثْنَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ [وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ] .

Ebû Hureyre der ki: Biri müslümanlardan, diğeri de Yahudilerden olmak üzere iki adam birbirlerine sövdüler. Müslüman kişi: "Muhammed'i âlemler üzerine seçkin kılan Allah'a yemin ederim" diyerek yemin edince, Yahudi: "Mûsa'yı âlemlerin üzerine seçkin kılan Allah'a yemin olsun" dedi. Bunun üzerine Müslüman, Yahudiye bir tokat attı. Yahudi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) giderek Müslümanla aralarında geçeni haber verince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Beni Mûsa'dan daha hayırlı çıkarmayın, çünkü insanlar ölecek ve ilk dirilen ben olacağım. Bakacağım ki, Mûsa Arş'ın bir tarafından tutmuştur. Ölenler arasında mıydı da benden önce dirildi! Yoksa Allah'ın istisna ettiklerinden miydi bilemiyorum"*** buyurdu.

Buhârî, ***Sahîh***'de Ebu'l-Yemân'dan ve Müslim ise Abdullah b. Abdirrahman ve başkası kanalıyla Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ يُونُسُ ابن حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَا تُفَضِّلُوا بَيْنَ أَنْبِيَاءِ اللهِ أَوْ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ كذا قَالَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ .

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah'ın peygamberleri"*** veya: ***"peygamberler arasında üstün kılmalar yapmayınız"*** buyurdu.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو عبد الله بن يعقوب، حدثنا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ حَدَّثَنَا حُجَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْفَضْلِ الْهَاشِمِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَيْنَمَا يَهُودِيٌّ يَعْرِضُ سِلْعَةً لَهُ فَذَكَرَ قِصَّةَ الْمُسْلِمِ وَالْيَهُودِيِّ وَذَكَرَ فِيهَا قَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ لَا تُفَضِّلُوا بَيْنَ أَنْبِيَاءِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَزَادَ فِي آخِرِهِ وَلَا أَقُولُ إِنَّ أَحَدًا أَفْضَلَ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى.

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (35) ve Müslim, *fedâil* (160).

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ هَكَذَا بِطُولِهِ .

Ebû Hureyre der ki: "Bir Yahudi ticaret eşyasını satıyordu." Sonrasında ravi Müslüman ile arasında geçen olayı ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın peygamberleri arasında üstün kılmalar yapmayınız"* buyurduğunu zikretti. Hadisin sonunda da: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ben: "Bir kimse Yûnus b. Mattâ'dan daha faziletlidir" demem»* buyurdu" demiştir.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde bunu tam metin olarak zikretmişlerdir.[1]

أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ (ح) . وَأَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا وهب بن عمرو بن يحيى، عن عُمَارَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَمِعَ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ بِالسُّوقِ وَهُوَ يَقُولُ: وَالَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْبَشَرِ، فَضَرَبَ وَجْهَهُ، وَقَالَ: أَيْ خَبِيثُ عَلَى أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ، فَانْطَلَقَ الْيَهُودِيُّ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ! فُلَانٌ ضَرَبَ وَجْهِي، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَدَعَاهُ، فَقَالَ: «لِمَ ضَرَبْتَ وَجْهَهُ» ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ مَرَرْتُ وَهُوَ بِالسُّوقِ يَقُولُ وَالَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْبَشَرِ، فَقُلْتُ أَيْ خَبِيثُ عَلَى أَبِي الْقَاسِمِ فَضَرَبْتُ وَجْهَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تُخَيِّرُوا بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ النَّاسَ يُصْعَقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ، فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَجِدُ مُوسَى آخِذًا بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ، فَلَا أَدري أَصُعِقَ فَأَفَاقَ قَبْلِي أَوْ حُوسِبَ بِصَعْقَتِهِ» .

لَفْظُ حَدِيثِ أَيُّوبَ بْنِ يُونُسَ، وَاخْتَصَرَهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ مُوسَى .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنْ عَمْرٍو .

Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Ensâr'dan bir adam çarşıda Yahudilerden bir adamın: "Mûsa'yı beşer üzerine seçilmiş kılan Allah'a yemin olsun ki" dediğini işitince yüzüne bir tokat attı ve: "Ey habîs! Ebu'l-Kâsım'ın üzerine de mi?" dedi. Bunun üzerine Yahudi, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Ey Ebu'l-Kâsım! Filan kişi bana tokat attı" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bu kişiye

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (35) ve Müslim, *fedâil* (159).

gelmesi için birini gönderdi. Geldiğinde de: *"Bu adama neden tokat attın?"* diye sordu. Ensârî: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben çarşıda iken bu adamın: "Mûsa'yı beşer üzerine seçilmiş kılan Allah'a yemin olsun ki" dediğini işittim ve: «Ey habîs! Ebu'l-Kâsım'ın üzerine de mi?» deyip kendisine bir tokat attım" karşılığını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Peygamberler arasında üstün kılmalar yapmayınız. Çünkü kıyamet gününde insanlar ölecekler. Fakat kabri ilk açılan kimse ben olacağım. Başımı kaldırdığımda Mûsa ile karşılaşacağım, Mûsa'yı Arş'ın direklerinden bir direğe tutunmuş olarak bulacağım. Ölenler arasında mıydı da benden önce dirildi! Yoksa Allah'ın istisna ettiklerinden miydi bilemiyorum."*

Lafız, Eyyûb b. Yûnus'un lafzıdır. Ebû Dâvud bunu Mûsa kanalıyla kısa olarak rivayet etmiştir.[1]

Buhârî ve Müslim, Süfyân es-Sevrî kanalıyla Amr'dan rivayet etmişlerdir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَحْمَوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِيُّ، حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّهُ سَمِعَ حُمَيْدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا يَنْبَغِي لِلْعَبْدِ أَنْ يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ بْنِ أَبِي إِيَاسٍ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kulun: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi uygun değildir"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem b. Ebî İyâs'tan rivayet etmiştir.[3]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ شُعْبَةَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى».

---

[1] Ebû Dâvud (4671).

[2] Buhârî, *husumât* (1) ve Müslim, *fedâil* (160).

[3] Buhârî, *enbiyâ* (35).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ عَنْ شعبة

.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi uygun değildir"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebul-Velîd'den ve Müslim ise kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَنبَأَنَا أَبُو عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ أَنْ يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى وَنَسَبَهُ إِلَى أُمِّهِ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي عُمَرَ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ عندر عَنْ شُعْبَةَ وَرَوَاهُ أَيْضًا عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi ve kendini annesine nispet etmesi uygun değildir"* buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Ömer'den ve Müslim ise Ğunder kanalıyla. Şu'be'den rivayet etmiştir. Ayrıca Abdullah b. Mes'ûd bunu Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) aktarmıştır.[2]

فَمَنْ تَكَلَّمَ فِي التَّخْيِيرِ وَالتَّفْضِيلِ ذَهَبَ إِلَى أَنَّهُ أَرَادَ بِهِ لَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يُفَضِّلَ نَفْسَهُ عَلَى يونُسَ وَإِنْ كَانَ قَدْ أَبَقَ وَذَهَبَ مُغَاضِبًا وَلَمْ يَصْبِرْ عَلَى مَا ظَنَّ أَنَّهُ يُصِيبُهُ مِنْ قَوْمِهِ، وَمَا رُوِّينَا فِي حَدِيثِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَمْنَعُ مِنْ هَذَا التَّأْوِيلِ، وَيُصَحِّحُ قَوْلَ مَنْ ذَهَبَ إِلَى الْإِمْسَاكِ عَنِ الْكَلَامِ فِي التَّخْيِيرِ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ جُمْلَةً.

Tahyîr ve tafdille ilgili görüş bildirenler, hiç kimsenin Hz. Yûnus'un kavminden göreceğini düşündüğü eziyetlere sabredemeyip kızgın bir şekilde kavmini terk ederek kaçmış olsa bile Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) ondan üstün

---

[1] Buhârî, *enbiyâ* (35) ve Müslim (4/1846).

[2] Bir önceki hadisin tahricine bakın.

göremeyeceğini söylemiştir. A'rec kanalıyla Ebû Hureyre'den naklettiğimiz hadis, bu tevilin isabetli olmadığını, sahih olanın ise peygamberlerin birbirine üstünlüğü konusunda konuşmamanın daha doğru olduğunu göstermektedir.

وَذَكَرَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ رَحِمَهُ اللهُ أَنَّ مَعْنَى النَّهْيِ عَنِ التَّخْيِيرِ بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ تَرْكُ التَّخْيِيرِ بَيْنَهُمْ عَلَى وَجْهِ الْإِزْرَاءِ بِبَعْضِهِمْ فَإِنَّهُ رُبَّمَا أَدَّى ذَلِكَ إِلَى فَسَادِ الِاعْتِقَادِ فِيهِمْ وَالْإِخْلَالِ بِالْوَاجِبِ مِنْ حُقُوقِهِمْ، وَبِفَرْضِ الْإِيمَانِ بِهِمْ وَلَيْسَ مَعْنَاهُ أَنْ يَعْتَقِدَ التَّسْوِيَةَ بَيْنَهُمْ فِي دَرَجَاتِهِمْ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ أَخْبَرَ أَنَّهُ قَدْ فَاضَلَ بَيْنَهُمْ فَقَالَ: ﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ، وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ﴾ .

ثُمَّ تَكَلَّمَ عَلَى حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ

وَحَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي يُونُسَ بْنِ مَتَّى، فَقَالَ: قَدْ يَتَوَهَّمُ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ أَنَّ بَيْنَ الْحَدِيثَيْنِ خِلَافًا، وَذَلِكَ أَنَّهُ أَخْبَرَ فِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ، وَالسَّيِّدُ أَفْضَلُ مِنَ الْمَسُودِ،

وَقَالَ فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ مَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ أَنْ يَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى

وَالْأَمْرُ فِي ذَلِكَ بَيِّنٌ وَوَجْهُ التَّوْفِيقِ بَيْنَ الْحَدِيثَيْنِ وَاضِحٌ، وَذَلِكَ أَنَّ قَوْلَهُ أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ إِنَّمَا هُوَ إِخْبَارٌ عَمَّا أَكْرَمَهُ اللهُ تَعَالَى بِهِ مِنَ الْفَضْلِ وَالسُّؤْدَدِ، وَتَحَدُّثٌ بِنِعْمَةِ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ وَإِعْلَامٌ لِأُمَّتِهِ وَأَهْلِ دَعْوَتِهِ، عُلُوَّ مَكَانِهِ عِنْدَ رَبِّهِ وَمَحَلِّهِ مِنْ خُصُوصِيَّتِهِ لِيَكُونَ إِيمَانُهُمْ بِنُبُوَّتِهِ وَاعْتِقَادِهِمْ لِطَاعَتِهِ عَلَى حَسَبِ ذَلِكَ، وَكَانَ بَيَانُ هَذَا لِأُمَّتِهِ وَإِظْهَارُهُ لَهُمْ مِنَ اللَّازِمِ لَهُ وَالْمَفْرُوضِ عَلَيْهِ.

فَأَمَّا قَوْلُهُ فِي يُونُسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِنَّهُ يُتَأَوَّلُ عَلَى وَجْهَيْنِ:

(أَحَدُهُمَا) : أَنْ يَكُونَ قَوْلُهُ مَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ إِنَّمَا أَرَادَ بِهِ مَنْ سِوَاهُ مِنَ النَّاسِ دُونَ نَفْسِهِ.

(وَالْوَجْهُ الْآخَرُ) : أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ عَامًّا مُطْلَقًا فِيهِ وَفِي غَيْرِهِ مِنَ النَّاسِ، وَيَكُونُ هَذَا الْقَوْلُ مِنْهُ عَلَى سَبِيلِ الْهَضْمِ مِنْ نَفْسِهِ، وَإِظْهَارِ التَّوَاضُعِ لِرَبِّهِ يَقُولُ لَا يَنْبَغِي لِي أَنْ أَقُولَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ لِأَنَّ الْفَضِيلَةَ الَّتِي نِلْتُهَا كَرَامَةٌ مِنَ اللهِ وَخُصُوصِيَّةٌ مِنْهُ لَمْ أَنَلْهَا مِنْ قِبَلِ نَفْسِي، وَلَا بَلَغْتُهَا بِحَوْلِي وَقُوَّتِي فَلَيْسَ لِي أَنِ افْتَخِرَ بِهَا، وَإِنَّمَا خَصَّ يُونُسَ بِالذِّكْرِ فِيمَا نَرَى وَاللهُ أَعْلَمُ

[لِمَا قَدْ قَصَّ اللهُ عَلَيْنَا مِنْ شَأْنِهِ وَمَا كَانَ] مِنْ قِلَّةِ صَبْرِهِ عَلَى أَذَى قَوْمِهِ، وَخَرَجَ مُغَاضِبًا لَهُ وَلَمْ يَصْبِرْ كما صبر أولوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ.

قَالَ أَبُو سُلَيْمَانَ رَحِمَهُ اللهُ: وَهَذَا أَوْلَى الْوَجْهَيْنِ وَأَشْبَهُهُمَا بمعنى الْحَدِيثِ، فَقَدْ جَاءَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الطَّرِيقِ أَنَّهُ قَالَ ﷺ مَا يَنْبَغِي لِنَبِيٍّ أَنْ يَقُولَ إِنِّي خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى فَعَمَّ بِهِ الْأَنْبِيَاءَ كُلَّهُمْ فَدَخَلَ هُوَ فِي جُمْلَتِهِمْ .

Ebû Süleyman el-Hattâbî, peygamberlerin bazısını bazısından üstün olduğunu söylemenin doğru olmadığını, bunun itikatta bozukluğa sebep olacağını söylemiştir. Ancak bu, peygamberlerin derecelerinin eşit olduğuna inanmak anlamına gelmez. Çünkü Yüce Allah onların bazısını bazısından üstün olduğunu bildirerek: **"İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Onlardan Allah'ın kendilerine hitab ettiği, derecelerle yükselttikleri vardır"**[1] buyurmuştur.

Sonra Ebû Süleyman el-Hattâbî Ebû Hureyre'nin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği: *"Ben, Âdem oğullarının efendisiyim"* hadisi ve İbn Abbas'ın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiği Yûnus b. Mattâ ile ilgili hadisle ilgili şöyle dedi: Çoğu kişi bu iki hadis arasında ihtilaf olduğunu zannetmektedir. Çünkü onlara göre Ebû Hureyre'nin hadisinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Âdem oğullarının efendisi olduğunu söylemiştir. Efendi de kendisine efendi olunandan üstündür. İbn Abbâs'ın hadisinde ise: *"Hiçbir kula: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi uygun düşmez"* buyurmuştur. İki hadisin de birbirine ters olmadığı açıkça görülmektedir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben Âdem oğullarının efendisiyim"* sözü, Yüce Allah'ın kendisine ikram ettiği şeyi haber vermek için söylenmiştir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözüyle Allah'ın kendisine verdiği nimeti ümmetine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Allah katındaki değerini anlamaları ve böylece imanları ve itikatlarının daha güçlü olmasını sağlamıştır. Bu sebeple Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunu ümmetine bildirmesi gerekliydi.

Hz. Yûnus ile ilgili söylediği ise iki mânâya gelebilir:

---

[1] Bakara Sur. 253

Birincisi: *"Hiçbir kula: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi uygun düşmez"* buyruğundan kasıt, kendisi dışındaki diğer insanların böyle demelerinin uygun olmamasıdır.

İkincisi: Bunun hem Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), hem diğer bütün insanları kapsamasıdır. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bununla Rabbine karşı tevazusunu göstermiş ve şöyle buyurmuştur: *"Benim bile ondan üstün olduğumu söylemem uygun düşmez. Çünkü ben bu üstünlüğe kendi çabamla değil yüce Allah'ın keremiyle ulaştım. Kendi çabamla elde etmediğim şey konusunda ise iftihar etmem uygun olmaz."* Burada Hz. Yûnus'tan bahsetmesi, onun kıssasını anlatıp diğer peygamberler gibi sabretmeden kavmini terk etmesini anlatması sebebiyledir.

Ebû Süleymân der ki: İkincisi hadisin mânâsına daha uygundur, başka yolla gelen bir hadiste Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiçbir peygamberin: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi uygun düşmez"* buyurarak bütün peygamberleri ve bu arada kendisini de buna dahil etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ حَكِيمٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا يَنْبَغِي لِنَبِيٍّ أَنْ يَقُولَ إِنِّي خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى»

Abdullah b. Câfer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hiçbir peygamberin: «Ben Yûnus b. Mattâ'dan daha hayırlıyım» demesi uygun düşmez"* derdi.

وَذَكَرَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْحَدِيثَيْنِ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ ثُمَّ قَالَ: وَوَجْهُ الْجَمْعِ بَيْنَهُمَا أَنَّ هَذِهِ السِّيَادَةَ يَعْنِي

قَوْلَهُ أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ وَلَا فَخْرَ إِنَّمَا هُوَ فِي الْقِيَامَةِ إِذَا قُدِّمَ فِي الشَّفَاعَةِ عَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ، وَإِنَّمَا مَنَعَ أَنْ يُفَضَّلَ عَلَى غَيْرِهِ مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَإِنْ كَانَ ﷺ مُفَضَّلًا فِي الدَّارَيْنِ مِنْ قِبَلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

وَقَوْلُهُ: «وَلَا فَخْرَ» ، مَعْنَاهُ: أَيْ إِنَّمَا أَقُولُ هَذَا الْكَلَامَ مُعْتَدًّا بِالنِّعْمَةِ لَا فَخْرًا وَاسْتِكْبَارًا فَلَعَلَّ مَنْ فَخَرَ تَزَيَّدَ فِي فَخْرِهِ، يَقُولُ: إِنَّ هَذَا الْقَوْلَ لَيْسَ مِنِّي عَلَى سَبِيلِ الْفَخْرِ الَّذِي يَدْخُلُهُ التَّزِيدُ وَالْكِبْرُ.

Ebû Süleymân başka bir yerde iki hadisi de zikredip şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) efendilikle ilgili söylediği: *"Ben Âdem oğullarının efendisiyim. Bunu övünmek için söylemiyorum"* hadisi, kıyamet günü şefaat için diğer peygamberlerin önüne geçirilmesiyle ilgilidir. Yûnus Peygamberden üstün olduğunu söylemenin yasaklanması dünyayla ilgilidir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hem dünya, hem âhirette üstün kılındığını söyleyip: *"Bunu övünmek için söylemiyorum"* sözünün mânâsı, övünmek ve büyüklük taslamak için değil nimeti itiraf etmesidir.

وأخبرنا أبو علي الرُّوذباري، أنبأنا أبو بكر بن داسة، حدثنا أبو داود، حدثنا زياد بن أيوب، حدثنا عبد الله بن إدريس، عن مختار بن فلفل، يذكر عن أنس بن مالك، قال: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا خَيْرَ الْبَرِيَّةِ! فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ذَاكَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ .

Enes b. Mâlik der ki: Bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey yaratılmışların en hayırlısı!" diye hitab edince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"O kişi İbrâhim'dir"* karşılığını verdi.

Müslim, ***Sahih***'te Ebû Kureyb kanalıyla Abdullah'tan rivayet etmiştir.[1]

وَذَهَبَ النَّبِيُّ ﷺ فِي هَذَا أَيْضًا مَذْهَبَ التَّوَاضُعِ وَكَانَ يُشِيرُ إِلَى النَّهْيِ عَنِ الْمُبَالَغَةِ فِي الثَّنَاءِ عَلَيْهِ فِي وَجْهِهِ تَوَاضُعًا لِرَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَقَالَ: لِوَفْدِ بَنِي عَامِرٍ حِينَ قَالُوا لَهُ: أَنْتَ سَيِّدُنَا وَذُو الطَّوْلِ عَلَيْنَا فَقَالَ: مَهْ مَهْ قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ السَّيِّدُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ، وَقَالَ ﷺ فِي حَدِيثِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ: «لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ فَقُولُوا عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ» .

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hadiste de Rabbi için tevazu gösterip övgüde mübalağayı yasaklayarak kendisine: "Sen efendimiz ve velinimetimizsin" diyen Âmir oğullarına heyetine: *"Yavaş olun! Siz söyleye geldiğiniz şekilde hitab edin ve şeytan sizi aldatmasın. Asıl seyyid (efendi) Allah'tır"* buyurdu.[2] Ömer b. el-Hattâb'ın naklettiği hadiste ise: *"Hıristiyanların*

---

[1] Müslim, *fadâil* 41 (150).

[2] Ahmed, *Müsned* (4/24).

Meryem'in oğlunu övdüğü gibi aşırı övmeyin. Ben bir kulum. Siz, Allah'ın kulu ve Resûlü deyin" buyurdu.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مَسْعُودٍ أَحْمَدُ بْنُ الْفُرَاتِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ فَقُولُوا عَبْدُ اللهِ ورسوله» .

Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Hıristiyanların Meryem'in oğlunu övdüğü gibi aşırı övmeyin. Ben bir kulum. Siz, Allah'ın kulu ve Resûlü deyin."*[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَلَدِيُّ حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنْبَأَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أنس بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا سَيِّدُنَا وَابْنُ سَيِّدِنَا وَخَيْرُنَا وَابْنَ خَيْرِنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُونِيَ فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِي أَنْزَلَنِي اللهِ عَزَّ وَجَلَّ» .

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey efendimiz, efendimizin oğlu, en hayırlımız ve en hayırlımızın oğlu!" şeklinde hitab edince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Ben Abdullah'ın oğlu Muhammed'in ve Allah'ın kulu ve resûlüyüm. Beni, Allah'ın konumlandırdığından daha yükseğe koymanızı sevmem."*[2]

قُلْتُ: وَمَنْ تَكَلَّمَ فِي التَّفْضِيلِ ذَكَرَ فِي مَرَاتِبِ نَبِيِّنَا ﷺ وَخَصَائِصِهِ وُجُوهًا لَا يَحْتَمِلُ ذِكْرَهَا بِأَجْمَعِهَا هَذَا الْكِتَابُ وَنَحْنُ نُشِيرُ إِلَى وَجْهٍ مِنْهَا عَلَى طَرِيقِ الِاخْتِصَارِ:

(فَمِنْهَا) : أَنَّهُ ﷺ كَانَ رَسُولَ الثَّقَلَيْنِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَأَنَّهُ خَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ.

(وَمِنْهَا) : أَنَّ شَرَفَ الرَّسُولِ بِالرِّسَالَةِ، وَرِسَالَتُهُ أَشْرَفُ الرِّسَالَاتِ بِأَنَّهَا نَسَخَتْ مَا تَقَدَّمَهَا مِنَ الرِّسَالَاتِ وَلَا تَأْتِي بَعْدَهَا رِسَالَةٌ تَنْسَخُهَا.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/23, 47, 55).

[2] Ahmed, *Müsned* (3/153).

(وَمِنْهَا) : أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَقْسَمَ بِحَيَاتِهِ.

(وَمِنْهَا) : أَنَّهُ جَمَعَ لَهُ بَيْنَ إِنْزَالِ الْمَلَكِ عَلَيْهِ أو صعاده إِلَى مَسَاكِنِ الْمَلَائِكَةِ، وَبَيْنَ إِسْمَاعِهِ كَلَامَ الْمَلَكِ وَإِرَائِهِ إِيَّاهُ فِي صُورَتِهِ الَّتِي خَلَقَهُ عَلَيْهَا، وَجَمَعَ لَهُ بَيْنَ إِخْبَارِهِ عَنِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِطْلَاعِهِ عَلَيْهِمَا فَصَارَ الْعِلْمُ لَهُ وَاقِعًا بِالْعَالَمَيْنِ دَارُ التَّكْلِيفِ وَدَارُ الْجَزَاءِ عِيَانًا.

(وَمِنْهَا) : قِتَالُ الْمَلَائِكَةِ مَعَهُ.

(وَمِنْهَا) : مَا أَخْبَرَ عَنْ خَصَائِصِهِ الَّتِي يَخُصُّهُ اللهُ تَعَالَى بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ الَّذِي وَعَدَهُ بِقَوْلِهِ: ﴿عَسى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقاماً مَحْمُوداً﴾ .

(وَمِنْهَا) : أَنَّ اللهَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ لَمْ يخاطِبْهُ فِي الْقُرْآنِ إِلَّا بِالنَّبِيِّ أَوِ الرَّسُولِ، وَدَعَا سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ بِأَسْمَائِهِمْ وَحِينَ دَعَا الْأَعْرَابُ نبينا ﷺ بِاسْمِهِ أَوْ كُنْيَتِهِ نَهَاهُمْ عَنْ ذَلِكَ، وَقَالَ: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضاً﴾ وَأَمَرَهُمْ بِتَعْظِيمِهِ وَبِتَفْخِيمِهِ وَنَهَاهُمْ عَنِ التَّقْدِيمِ بَيْنَ يَدَيْهِ وَعَنْ رَفْعِ أَصْوَاتِهِمْ فَوْقَ صَوْتِهِ، وَعَابَ مَنْ نَادَاهُ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ مِمَّا يَطُولُ بِشَرْحِهِ الْكِتَابُ، وَهُوَ مَذْكُورٌ فِي كُتُبِ أَهْلِ الْوَعْظِ وَالتَّذْكِيرِ.

(وَمِنْهَا) : أَنَّهُ ﷺ فِي الدُّنْيَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ- عَلَيْهِمُ السَّلَامُ- أَعْلَامًا، وقد ذَكَرَ بَعْضُ الْمُصَنِّفِينَ أَنَّ أَعْلَامَ نَبِيِّنَا ﷺ تَبْلُغُ أَلْفًا.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَلِيمِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ-: وَفِيهَا مَعَ كَثْرَتِهَا مَعْنًى آخَرُ، وَهُوَ أَنَّهُ لَيْسَ فِي شَيْءٍ مِنْ أَعْلَامِ الْمُتَقَدِّمِينَ مَا يَنْحُو اخْتِرَاعَ الْأَجْسَامِ وَإِنَّمَا ذَلِكَ فِي أَعْلَامِ نَبِيِّنَا ﷺ خَاصَّةً.

قُلْتُ: وَقَدْ ذَكَرْنَا فِي كِتَابِنَا هَذَا مَا كَانَ مِنْ أَعْلَامِهِ هَذَا مِنْ وَقْتِ وِلَادَتِهِ إِلَى مَبْعَثِهِ إِلَى هِجْرَتِهِ إِلَى وَفَاتِهِ مُؤَرَّخًا بِتَارِيخِهِ أَوْ عِنْدَ قُدُومِ الْوُفُودِ عَلَيْهِ، وَقَدْ بَقِيَ مِنْ أَعْلَامِهِ الَّتِي لَمْ يُذْكَرْ فِي أَكْثَرِهَا فِي وَقْتِهَا أَوْ غَفَلْتُ عَنْهَا مَا لَا بُدَّ مِنْ ذِكْرِهِ قَبْلَ ذِكْرِ وَفَاتِهِ ﷺ فَاسْتَخَرْنَا اللهَ تَعَالَى فِي إِخْرَاجِهِ عَقِيبَ هَذَا وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ.

Tafdil konusunda görüş bildirenler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mertebe ve hususiyetlerini değişik yönlerden nakletmişlerdir. Bunların hepsini bu kitapta zikretmemiz mümkün değildir. Biz kısaca bir yönünü burada zikredeceğiz:

Bunlardan biri: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) insanların ve cinlerin peygamberi olması ve peygamberlerin sonuncusu olmasıdır.

Bir diğeri; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üstünlüğü risâletledir. Daha önceki risâletleri neshetmesi sebebiyle ve kendisinden sonra da risâlet gelmeyeceği için onun risâleti en üstün risâlettir.

Bir diğeri: Yüce Allah'ın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hayatına kasem etmesidir.

Bir diğeri: yüce Allah'ın ona melek indirmesi ve onu meleklerin bulunduğu makama (semaya) yükseltmesi, meleklerin kelamını işittirmesi, melekleri kendi suretlerinde göstermesi, cennet ve cehennemle ilgili haberlere onu muttali kılmasıyla hem dünya, hem âhiretle ilgili bilgilere sahip olmasıdır.

Bir diğeri; meleklerin onunla birlikte savaşmasıdır.

Bir diğeri; Kıyamet günü Makam-ı Mahmûd'u ona vaad ederek: **"Belki de Rabbin seni övülecek makama yükseltir"**[1] buyurmasıdır.

Bir diğeri; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'da ona sadece Nebî veya Resûl olarak hitab etmesidir. Hâlbuki diğer peygamberlere isimleriyle hitab etmiştir. Bedeviler Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ismiyle veya künyesiyle hitab edince yüce Allah bunu yasaklamış ve: **"Peygamber'in çağrısını, kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın"**[2] buyurarak ona saygı duymalarını emrederek onun önüne geçmelerini ve seslerini onun sesini bastıracak şekilde yükseltmemelerini emretmiş, ona odaların ötesinden seslenmelerini ayıplamıştır. Buna benzer özellikler vaaz ve tezkireyle ilgili kitaplarda geçmektedir.

Bunlardan biri de: Dünyada peygamberler arasında özellikleri en fazla olanın o olmasıdır. Musanniflerden bazıları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) (sadece kendine has) özelliklerinin bin kadar olduğunu söylemiştir.

Ebû Abdillah el-Halîmî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) özelliklerinin çok olmasının başka bir mânâsı vardır. Önceki peygamberlerden hiç biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendi bedeniyle gösterdiği mucizelere benzer bir

---

[1] İsrâ Sur. 79

[2] Nûr Sur. 63

mucizeye sahip değildi. Bunlar da sadece Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) has mucizelerdir."

Bu kitapta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) doğumundan peygamber olarak gönderilmesine, hicret etmesine, heyetlerin kendisine gelmesinden vefatına kadar olan özellikleri ile yaşadıklarını tarihleriyle birlikte zikrettik. Ancak vefatına girmeden, daha önce zikretmediğimiz veya unutup dile getirmediğimiz bazı özelliklerine de değinmemiz gerekmektedir. Allah'ın da inayetiyle bir sonraki ciltte bunları zikredeceğiz. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

جماع أبواب دلائل النبوة سِوَى مَا مَضَى فِي هَذَا الْكِتَابِ مَا ظهر منها على نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ مِنْ وَقْتِ الوَلَادَة إلى أنْ بُعِثَ بالرِّسالَة ثم مِن وَقْت الرِّسالَة إلى وَقْتِ الهِجْرَة ثُمَّ مِن وَقْتِ الهِجْرَةِ إلى آخِرِ مِغازِيهِ المعروفة وأَسْفارِهِ المشهورة مؤرخا بتواريخه المنقولة وسِوَى ما مضى في ذكر الوُفُود والبُعُوث

Bu Kitapta, Peygamberimizin (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Doğumundan Peygamberliğine, Peygamberliğinden Hicretine, Hicretinden Bilinen Gazvelerinin ve Nakledilmiş Tarihleriyle Seferlerinin Sonuncusuna Değin ve O'na Gelen Kabile Heyetleri Esnasında Zuhur Eden Daha Önce Zikri Geçmiş Olanlar Dışındaki Mucizelerine Dair Bölümler

بَابُ انْقِيَادِ الشَّجَرِ لِنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ وَمَا جَمَعَ الْخَبَرُ الْمَنْقُولُ فِيهِ مِنْ ذِكْرِ خُرُوجِ الماء من بين أَصَابِعِهِ وَغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

Ağaçların Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Emrine İtaat Etmesi, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Parmaklarının Arasından Su Çıkması ve Peygamberliğine İşaret Eden Başka Olaylar

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ رَحِمَهُ اللهُ أَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ: أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْآدَمِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زِيَادِ بْنِ مِهْرَانَ السِّمْسَارُ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ مُجَاهِدٍ أَبِي حَزْرَةَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: خَرَجْتُ أَنَا وَأَبِي نَطْلُبُ الْعِلْمَ فِي هَذَا الْحَيِّ مِنَ الْأَنْصَارِ قَبْلَ أَنْ يَهْلِكُوا، فَكَانَ أَوَّلَ مَنْ لَقِينَا: أَبُو الْيَسَرِ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَعَهُ غُلَامٌ لَهُ، فَذَكَرَ مَا سَمِعَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ: حَتَّى أَتَيْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ فِي مَسْجِدِهِ، فَذَكَرَ مَا سَمِعَ مِنْهُ إِلَى أَنْ قَالَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى نَزَلْنَا واديا أَفْيَحَ فَذَهَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يقضي حاجته وأتبعته بأدواة

مِنْ مَاءٍ، فَنَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا يَسْتَتِرُ بِهِ، وَإِذَا بِشَجَرَتَانِ بِشَاطِئِ الْوَادِي ، فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى إِحْدَاهُمَا فَأَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا، فَقَالَ: انْقَادِي عَلَيَّ بِإِذْنِ اللهِ ﷻ » ، فَانْقَادَتْ مَعَهُ كَالْبَعِيرِ الْمَخْشُوشِ الَّذِي يُصَانِعُ قَائِدَهُ حَتَّى أَتَى الشَّجَرَةَ الْأُخْرَى، فَأَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا، فَقَالَ: «انْقَادِي عَلَيَّ بِإِذْنِ اللهِ» فَانْقَادَتْ مَعَهُ كَذَلِكَ، حَتَّى إِذَا كَانَ بِالْمَنْصَفِ فِيمَا بَيْنَهُمَا لَأَمَ بَيْنَهُمَا يَعْنِي جَمَعَهُمَا، فَقَالَ: «الْتَئِمَا عَلَيَّ بِإِذْنِ اللهِ» فَالْتَأَمَتَا.

قَالَ جَابِرٌ: فَخَرَجْتُ أُحْضِرُ مَخَافَةَ أَنْ يُحِسَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقُرْبِي [يَعْنِي] فَيَبْتَعِدَ فَجَلَسْتُ أُحَدِّثُ نَفْسِيَ فَحَانَتْ مِنِّي لَفْتَةٌ فَإِذَا أَنَا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ مُقْبِلٌ، وَإِذَا الشَّجَرَتَانِ قَدِ افْتَرَقَتَا فَقَامَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا عَلَى سَاقٍ، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَقَفَ وَقْفَةً فَقَالَ بِرَأْسِهِ هَكَذَا، قَالَ هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ:

وَأَشَارَ أَبُو إِسْمَاعِيلَ بِرَأْسِهِ يَمِينًا وَشِمَالًا، ثُمَّ أَقْبَلَ فَلَمَّا انْتَهَى إِلَيَّ، قَالَ: يَا جَابِرُ هَلْ رَأَيْتَ مَقَامِيَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ، [قَالَ] فَانْطَلِقْ إِلَى الشَّجَرَتَيْنِ فَاقْطَعْ مِنْ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا غُصْنًا، فَأَقْبِلْ بِهِمَا، حَتَّى إِذَا قُمْتَ مَقَامِيَ فَأَرْسِلْ غُصْنًا عَنْ يَمِينِكَ، وَغُصْنًا عن يسارك.

قَالَ جَابِرٌ: فَقُمْتُ فَأَخَذْتُ حَجَرًا فَكَسَرْتُهُ وَحَسَرْتُهُ فَانْذَلَقَ لِي فَأَتَيْتُ الشَّجَرَتَيْنِ، فَقَطَعْتُ مِنْ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا غُصْنًا، ثُمَّ أَقْبَلْتُ أَجُرُّهُمَا حَتَّى إِذَا قُمْتُ مَقَامَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَرْسَلْتُ غُصْنًا عَنْ يَمِينِي، وَغُصْنًا عَنْ يَسَارِي، ثُمَّ لَحِقْتُهُ فَقُلْتُ: قَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ! فَعَمَّ ذَاكَ؟ قَالَ: «إِنِّي مَرَرْتُ بِقَبْرَيْنِ يُعَذَّبَانِ، فَأَحْبَبْتُ بِشَفَاعَتِي أَنْ يُرَفَّهَ عَنْهُمَا مَا دَامَ الْغُصْنَانِ رَطْبَيْنِ» .

قَالَ: فَأَتَيْنَا الْعَسْكَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا جَابِرُ! نَادِ بِوَضُوءٍ، فَقُلْتُ: أَلَا وَضُوءَ أَلَا وَضُوءَ، قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مَا وَجَدْتُ فِي الرَّكْبِ مِنْ قَطْرَةٍ، قَالَ: وَكَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُبَرِّدُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ الْمَاءَ فِي أَشْجَابٍ لَهُ عَلَى حِمَارَةٍ مِنْ جَرِيدٍ، فَقَالَ لِي: انْطَلِقْ إِلَى فُلَانٍ الْأَنْصَارِيِّ، فَانْظُرْ هَلْ فِي أَشْجَابِهِ مِنْ شَيْءٍ؟ قَالَ: فَانْطَلَقْتُ إِلَيْهِ فَنَظَرْتُ فِيهَا فَلَمْ أَجِدْ فِيهَا إِلَّا قَطْرَةً فِي عَزْلَاءِ شَجْبٍ مِنْهَا، لَوْ أَنِّي أُفْرِغُهُ لَشَرِبَهُ يَابِسُهُ فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ

ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! لَمْ أَجِدْ فِيهَا إِلَّا قَطْرَةً فِي عَزْلَاءِ شَجْبٍ مِنْهَا، لَوْ أَنِّي أُفْرِغُهُ لَشَرِبَهُ يَابِسُهُ، قَالَ: «اذْهَبْ فَأْتِنِي بِهِ» ، فَأَتَيْتُهُ بِهِ، فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ فَجَعَلَ يَتَكَلَّمُ بِشَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ وَيَغْمِزُهُ بِيَدَيْهِ ، ثُمَّ أَعْطَانِيهِ فَقَالَ: «يَا جَابِرُ! نَادِ بِجَفْنَةٍ» ، قَالَ: فَقُلْتُ: يَا جَفْنَةَ الرَّكْبِ قَالَ فَأُتِيتُ بِهَا تُحْمَلُ فَوُضِعَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ هَكَذَا، فَبَسَطَهَا فِي الْجَفْنَةِ، وَفَرَّقَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ، ثُمَّ وَضَعَهَا فِي قَعْرِ الْجَفْنَةِ، وَقَالَ: «خُذْ يَا جَابِرُ فَصُبَّ عَلَيَّ وَقُلْ بِسْمِ اللهِ» فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ وَقُلْتُ: بِسْمِ اللهِ، فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَفُورُ مِنْ بَيْنِ (أَصَابِعِ رَسُولِ اللهِ) ﷺ ثُمَّ فَارَتِ الْجَفْنَةُ وَدَارَتْ حَتَّى امْتَلَأَتْ، فَقَالَ: «يَا جَابِرُ نَادِ مَنْ كَانَ لَهُ حَاجَةٌ بِمَاءٍ» ، قَالَ: فَأَتَى النَّاسُ فَاسْتَقَوْا حَتَّى رَوَوْا، قَالَ: فَقُلْتُ هَلْ بَقِيَ أَحَدٌ لَهُ حَاجَةٌ، فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ مِنَ الجفنة وهي ملأى. وشَكَا النَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الْجُوعَ، فَقَالَ عَسَى اللهُ أَنْ يُطْعِمَكُمْ، فَأَتَيْنَا سِيفَ الْبَحْرِ فَأَلْقَى دَابَّةً فَأَوْرَيْنَا عَلَى شِقِّهَا النَّارَ، فَاشْتَوَيْنَا وَطَبَخْنَا، وَأَكَلْنَا وَشَبِعْنَا.

قَالَ جَابِرٌ فَدَخَلْتُ أَنَا وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ حَتَّى عَدَّ خَمْسَةً فِي حِجَاجِ عَيْنِهَا مَا يَرَانَا أَحَدٌ حَتَّى خَرَجْنَا فَأَخَذْنَا ضِلَعًا مِنْ أَضْلَاعِهَا فَقَوَّسْنَاهُ، ثُمَّ دَعَوْنَا بِأَعْظَمِ رَجُلٍ فِي الرَّكْبِ، وَأَعْظَمِ جَمَلٍ فِي الرَّكْبِ، وَأَعْظَمِ كِفْلٍ فِي الرَّكْبِ، فَدَخَلَ تَحْتَهُ مَا يُطَأْطِئُ بِهِ رَأْسَهُ.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ الْأَدَمِيِّ رَوَاهُ مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مَعْرُوفٍ وَمُحَمَّدِ بن عبّاد

Ubâde b. Velîd b. Ubâde b. es-Sâmit der ki: "Babamla birlikte, ölüp gitmeden önce Ensâr'dan şu topluluktan bir şeyler öğrenmek için çıktık. İlk karşılaştığımız kişi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Ebu'l-Yeser oldu. Yanında da bir oğlu vardı..."

Ubâde, Ebu'l-Yeser'den işittiği şeyleri zikrettikten sonra: "Sonrasında mescidinde bulunan Câbir b. Abdillah'ın yanına geldik" demiş, ondan da işittiği şeyleri aktardıktan sonra Câbir'den naklen şöyle devam eder:

Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte yolculuğa çıktık ve geniş bir vadide konakladık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) def-i hacet için bir tarafa gidince bir su kabıyla ben de peşinden gittim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) etrafına bakındı, ancak ardında ihtiyacını giderecek bir şey bulamadı. Daha sonra

vadinin kenarında iki ağaç gördü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu ağaçlardan birine gitti, dallarından birini tuttu ve: *"Allah'ın izniyle bana itaat et!"* buyurdu. Ağaç ta burnuna gem takılıp da sahibine uysal davranan bir deve gibi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) boyun eğdi. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) diğer ağacın yanına gitti, dallarından birini tuttu ve: *"Allah'ın izniyle bana itaat et!"* buyurdu. O ağaç ta ona boyun eğdi. Nihayet Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikisinin orta yerine vardığı zaman, ikisini bir araya getirmek için: *"Allah'ın izniyle bir araya gelin!"* buyurdu. Bunun üzerine ağaçlar bir araya gelerek Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir perde görevi yaptılar.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), benim ona yakın bir yerde olduğumu fark eder de uzaklaşır diye hemen koşarak oradan ayrıldım. Oradan uzaklaştıktan sonra bir yerde oturup kendi kendime konuşmaya başladım. Bir ara dalmıştım ki birden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) geldiğini gördüm. Ağaçlar da birbirlerinden ayrılmış ve her ağaç kendi bulunduğu kenara çekilmişti. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bir ara durduğunu ve başıyla sağa sola işaret ettiğini gördüm. Sonra yanıma geldi. Ulaştığında: *"Ey Câbir! Durduğum yeri gördün mü?"* diye sordu."Evet ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Bunun üzerine bana: *"O iki ağacın yanına git ve her birinden bir dal kes. Sonra benim durduğum yere geldiğinde bir dalı sağına, bir dalı da soluna bırak"* buyurdu.

Bir taş aldım, kırdım ve keskin olacak şekilde biledim. Sonra ağaçların yanına gidip her birinden bir dal kestim. Daha sonra dalları peşimde sürüyerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) durduğu yere kadar geldim. Orada bir dalı sağıma, diğerini de soluma bıraktım. Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Dediğini yaptım" dedim ve: "Neden böyle yapmamı istedin?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Orada içinde azap çekilen iki kabirle karşılaştım. Onlara şefaat ederek o iki dal kurumadığı sürece azaplarının hafifletilmesini arzu ettim"* buyurdu.

Daha sonra karargaha geri döndük. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Câbir! Bana abdest suyu getirilmesini söyle"* buyurdu. Ben de: "Abdest için su! Abdest için su!" diye seslenmeye başladım. Sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp: "Ey Allah'ın Resûlü! Kafilede tek damla dahi su bulamadım!" dedim. Ensâr'dan bir adam da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için, semerindeki hurma dalına astığı bir tulum içinde suyu soğuk tutardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ensârlı filan kişiye git ve tulumunda su var*

mı bir bak!" buyurdu. Gidip baktığımda tulumun dibinde birkaç damladan başka su bulamadım. Şayet onu da boşaltmak istesem tulumun kuru yeri onu da bitirirdi.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Gittim, ancak tulumun dibinde birkaç damladan başka su bulamadım. Onu da boşaltmaya çalışsam tulumun kuru yeri onu bitirecek" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Git ve tulumu bana getir!"* buyurdu. Getirdiğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tulumu aldı ve anlayamadığım bir şeyler söylemeye, elleriyle onu yoklamaya başladı. Sonra tulumu bana verdi ve: *"Ey Câbir! Seslen de büyük bir kap getirsinler"* buyurdu. Ben de: "Kafilede büyük kabı olan getirsin!" diye seslendim. Kabı yüklenip bana getirdiler.

Kabı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne koydum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini açık bir şekilde kabın içine koyup parmaklarını da araladı. Daha sonra elini kabın dibine koydu ve: *"Ey Câbir! Tulumu al, Besmele çekerek elimin üzerine boşalt!"* buyurdu. Besmele çekerek dökmeye başladığımda suyun parmaklarının arasından fışkırdığını gördüm. Sonra kabın içinde su fokurdayıp dönmeye başladı ve kap suyla doldu. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Câbir! Kimin suya ihtiyacı varsa çağır gelsin!"* buyurdu. İnsanlar gelip sudan kanana kadar içtiler. Daha sonra: "Suya ihtiyacı olan kaldı mı?" diye seslendim. Kalmayınca Hz. Peygamber Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dolu olan kaptan elini çıkardı.

İnsanlar açlıktan dolayı da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakındılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Umulur ki Yüce Allah sizlere yemek gönderir!"* buyurdu. Daha sonra bir deniz kenarına geldiğimizde deniz, bir dalgayla kenara büyük bir balık attı. Balığın bir yarısı üzerinde ateşler yakıp yemekler pişirdik ve et kızarttık. Doyana kadar yedik.

Daha sonra benimle birlikte filan kişiler balığın göz çukuruna girdik ki geri çıkana kadar bizi kimse göremedi. Balığın kaburga kemiklerinden bir tanesini alıp kavisli haliyle yere koyduk. Sonra kafilenin içinde en iri adamla en iri deveyi ve en büyük semeri bulduk. Adamı deveye bindirip kemiğin altından geçirdik. Adam başını eğmeden kemiğin altından geçti.

Lafız İbnu'l-Âdemî'nin lafzıdır. Müslim, *Sahîh*'de Hârun b. Ma'rûf ve Muhammed b. Abbâd'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ، حَدَّثَنَا عَمَّارٌ هُوَ ابن زريق، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، قَالَ: زُلْزِلَتْ فِينَا عَلَى عَهْدِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَخُبِّرَ بِذَاكَ، فَقَالَ: إِنَّا أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ كُنَّا نَرَى الْآيَاتِ بَرَكَاتٍ، وَأَنْتُمْ تَرَوْنَهَا تَخْوِيفًا، بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ إِذْ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ وَلَيْسَ مَعَنَا مَاءٌ إِلَّا يَسِيرٌ، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَاءٍ فَصَبَّهُ فِي صَحْفَةٍ، وَضَعَ كَفَّهُ فِيهِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَتَفَجَّرُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ، فَنَادَى حَيَّ لِأَهْلِ الْوُضُوءِ وَالْبَرَكَةُ مِنَ اللهِ ﷻ، فأقبل الناس فتوضؤوا وَشَرِبُوا وَجَعَلْتُ لَا هَمَّ لِي إِلَّا مَا أَجْعَلُ فِي بَطْنِي لِقَوْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ: وَالْبَرَكَةُ مِنَ اللهِ، قَالَ الْأَعْمَشُ فَحَدَّثْتُهُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ فَقَالَ: قَدْ حَدَّثَنِيهِ جَابِرٌ فَقُلْتُ لَهُ كَمْ كُنْتُمْ يَوْمَئِذٍ، قَالَ خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةٍ قَدْ أَخْرَجَ الْبُخَارِيُّ حَدِيثَ جَابِرٍ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنِ الْأَعْمَشِ، وَحَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ مِنْ حَدِيثِ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ،

وَقَدْ مَضَى فِي بَابِ عُمْرَةِ الْحُدَيْبِيَةِ مَعَ شَوَاهِدِهِ .

Alkame anlatıyor: Abdullah b. Mes'0d zamanında bir deprem yaşandı. Abdullah'a bu depremden söz edilince şöyle dedi: "Sizler mucizeleri azap olarak görüyorsunuz, oysa biz Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı onları bereket vesilesi olarak görürdük. Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile çıktığımız bir yolculukta namaz vakti geldi. Yanımızda da çok az su vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) biraz su getirilmesini istedi. Getirilen suyu geniş bir kaba döktü. Elini kabın içine sokunca parmaklarının arasından su fışkırmaya başladı. Ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Haydi bereketli suya gelin. Bereket de Allah'tandır!»* diye seslendi. Herkes gelip suyunu içti ve abdestini aldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bereket Allah'tandır!»* buyurduğu için de elimden geldiğince o sudan içmeye çalıştım."

A'meş der ki: Bu hadisi Sâlim b. Ebi'l-Ca'd'a aktardığımda şöyle dedi: "Bana da bunu Câbir bildirdi. Ona: «O günü kaç kişiydiniz?» diye sorduğumda, Câbir: «Bin beş yüz kişiydik» karşılığını verdi."

---

[1] Müslim, *zühd* 18 (74).

Buhârî, Câbir'in hadisini başka bir kanalla A'meş'ten rivayet etmiştir. İbn Mes'ûd'un hadisini ise Mansûr kanalıyla İbrâhîm'den aktarmıştır. Hudeybiye umresi başlığı altında bu hadis şahitleriyle birlikte zikredilmişti.

وأخبرنا أبو الحسن: عليُّ بنُ محمّدِ بنِ عليٍّ المُقرئُ، أنبأنا الحسنُ بنُ محمّدِ بنِ إسحاقَ، حدَّثنا يوسفُ بنُ يعقوبَ القاضي، حدَّثنا سُليمانُ بنُ حربٍ، حدَّثنا شُعبةُ، عن عمرِو بنِ مُرّةَ وحُصينٍ، عن سالمِ بنِ أبي الجعدِ، عن جابرِ بنِ عبدِ الله، قالَ: كنّا مع رسولِ اللهِ ﷺ في سفرٍ فأصابنا عطشٌ فجَهَشْنا إلى رسولِ اللهِ ﷺ، قالَ: فوضعَ يدَهُ في تورٍ من ماءٍ بينَ يديهِ قالَ فجعلَ الماءُ ينبُعُ من بينِ أصابعِهِ كأنّهُ العيونُ، قالَ: «خُذوا بسمِ اللهِ» ، فشربنا فوسِعَنا وكفانا، ولو كنّا مائةَ ألفٍ لكفانا، قلتُ لجابرٍ: كم كنتُم؟ قالَ: ألفًا وخمسمائة

Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte çıktığımız bir yolculukta susuzluğa maruz kalınca hepimiz Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) başvurduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) içinde su bulunan bir kaba elini sokunca parmaklarının arasından göz gibi su fışkırmaya başladı. Sonra: *«Allah'ın adıyla sudan alın!»* buyurdu. Hepimiz o sudan içtik. Yüz bin kişi olsaydık dahi yine de o su bize yeterdi."

Sâlim b. Ebi'l-Ca'd der ki: Câbir'e: "O günü kaç kişiydiniz?" diye sorduğumda: "Bin beş yüz kişiydik" dedi.[1]

أخبرنا أبو بكرٍ: محمّدُ بنُ إبراهيمَ بنِ أحمدَ الأُردستانيُّ الحافظُ فيما قرأتُ عليهِ ببغدادَ، أنبأنا أبو القاسمِ: عبدُ الملكِ بنُ أبي الشّوارِبِ، أنبأنا جعفرُ بنُ سُليمانَ، حدَّثنا الجعدُ أبو عثمانَ، عن أنسِ بنِ مالكٍ، عن جابرٍ، قالَ: شكا النّاسُ إلى رسولِ اللهِ ﷺ العطشَ، قالَ: فدعا النّبيُّ ﷺ بعُسٍّ فصبَّ فيهِ شيئًا من ماءٍ فوضعَ يدَهُ في العُسِّ، وقالَ: واستقُوا ، فرأيتُ العيونَ تنبُعُ من بينِ أصابعِ النّبيِّ ﷺ

Câbir der ki: İnsanlar susuzluktan yana Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakınınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir kap istedi. Kabın içine az bir su boşalttıktan sonra elini kaba soktu ve: *"Su ihtiyacınızı görün!"* buyurdu. Parmaklarının arasından suyun göz gibi fışkırdığını gördüm.[2]

---

[1] Buhârî, *meğâzî* 35 (4152) ile *menâkib* 25 (3576).

[2] Ahmed, *Müsned* (3/343).

بَابُ مَشْيِ الْعِذْقِ الَّذِي دَعَاهُ مُحَمَّدٌ ﷺ إِلَيْهِ حَتَّى وَقَفَ بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ رُجُوعِهِ إِلَى مَكَانِهِ بِإِذْنِهِ وَمَا فِي ذَلِكَ مِنْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Çağırdığı Dalın Gelip Önünde Durması, Sonra Yerine Dönmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَائِشَةَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَائِشَةَ، أَنْبَأَنَا حَمَّادُ ابن سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ عَلَى الْحَجُونِ كَئِيبًا لَمَّا أَذَاهُ الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ: اللهُمَّ أَرِنِي الْيَوْمَ آيَةً لَا أُبَالِي مَنْ كَذَّبَنِي بَعْدَهَا، قَالَ: فَأَمَرَ فَنَادَى شَجَرَةً مِنْ قِبَلِ عَقَبَةِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، فَأَقْبَلَتْ تَخُدُّ الْأَرْضَ حَتَّى انْتَهَتْ إِلَيْهِ، قَالَ: ثُمَّ أَمَرَهَا فَرَجَعَتْ إِلَى مَوْضِعِهَا، قَالَ: فَقَالَ: مَا أُبَالِي مَنْ كَذَّبَنِي بَعْدَ هَذَا مِنْ قَوْمِي

Ömer b. el-Hattâb bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), müşriklerin eziyetlerinden bunalmış bir şekilde Hacûn dağında oturmuşken: *"Allahım! Bugün bana öyle bir mucize göster ki bundan sonra beni yalanlayanlara aldırış etmeyeyim"* buyurdu. Ardından Medine yolu üzerindeki bir ağaca seslendi. Ağaç yeri yara yara yanına kadar geldi. Bir daha emredince de ağaç geri yerine döndü. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bundan sonra kavmimden beni yalanlayanlara aldırış etmeyeceğim"* buyurdu.[1]

وَقَالَ الْوَاسِطِيُّ فِي رِوَايَتِهِ فَنَادَى شَجَرَةً مَا جَانِبِ الْوَادِي فَأَقْبَلَتْ تَخُدُّ الْأَرْضَ خَدًّا وَوَقَفَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ ذَكَرَ مَا بَعْدَهُ، وَقَدْ رُوِّينَاهُ فِي أَبْوَابِ الْمَبْعَثِ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ [عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ] .

Vâsitî rivayetinde: "Vadinin kenarında bulunan bir ağaca seslenince ağaç yeri yara yara gelip önünde durdu" ibaresi geçer ve sonrasını aynı şekilde zikreder. Peygamber olarak gönderilişi konusu içinde bu hadisi "A'meş — Enes b. Mâlik" kanalıyla zikretmiştik.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/124).

وأخبرنا أبو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عمرو، قالا: حدثنا أبو العبّاس محمّد بن يعقوب، حدثنا أحمد بن عبد الجبّار، حدثنا يونس بن بكير، عن المبارك بن فضالة عن الحسن، قال: خرج رسول الله ﷺ إلى بعض شعاب مكّة، وقد دخله من الغمّ ما شاء الله من تكذيب قومه إيّاه، فقال: ربّ أرني ما أطمئنّ إليه ويذهب عنّي هذا الغمّ، فأوحى الله إليه ادع أيّ أغصان هذه الشجرة شئت، فدعا غصنا فانتزع من مكانه ثمّ خدّ في الأرض حتّى جاء رسول الله ﷺ، فقال له رسول الله ﷺ: «ارجع إلى مكانك»، فرجع الغصن فخدّ في الأرض حتّى استوى كما كان، فحمد رسول الله ﷺ وطابت نفسه، ورجع وقد كان قال المشركون أفضلت أباك وأجدادك يا محمّد، فأنزل الله ﷻ: ﴿قل أفغير الله تأمرونّي أعبد أيّها الجاهلون ولقد أوحي إليك وإلى الّذين من قبلك لئن أشركت ليحبطنّ عملك ولتكوننّ من الخاسرين بل الله فاعبد وكن من الشّاكرين﴾

قلت: وهذا المرسل لما تقدّم من الموصول شاهد، وقد سخّر ﷻ الشّجرة لنبيّنا ﷺ حتّى جعلها آية لنبوّته لمن طلب منه آية، وشهدت له الشّجرة بالنّبوّة في بعض الرواية، وذلك في

Hasan der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kavminin kendisini yalanlamasından dolayı oldukça üzüntülü bir şekilde Mekke'nin dağ yollarından birinde oturmuşken: *"Rabbim! Bana içimi rahatlatacak ve üzüntümü giderecek bir şey göster"* buyurdu. Kendisine: "Şu ağacın istediğin herhangi bir dalını yanına çağır" diye vahyedildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ağacın dallarından birini çağırınca, dal ağaçtan koptu ve yeri yara yara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Yerine dön!"* buyurunca dal yine yeri yara yara gidip eski yerinde durdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'a hamd etti ve içi rahatladı. Müşrikler: "Ey Muhammed! Babandan ve atalarından daha üstün olduğunu mu söylüyorsun?" demişlerdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geri döndüğünde Yüce Allah: "**De ki: «Ey cahiller! Siz bana Allah'tan başkasına ibadet etmemi mi emrediyorsunuz?» Andolsun, sana ve senden önceki peygamberlere şöyle vahyedildi: Eğer Allah'a ortak koşarsan elbette**

amelin boşa çıkar ve elbette ziyana uğrayanlardan olursun. Hayır, yalnız Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol"[1] âyetlerini indirdi.[2]

Mürsel bir rivayettir ve daha önce mevsûl olarak gelen rivayetin şahididir. Yüce Allah ağaçları Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) emrine vermiş ve isteyenler için peygamberliğine kanıt kılmıştır.

ما ذكَرَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً: أنَّ أبَا بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْوَرَّاقُ، أخْبَرَهُ، قَالَ: أنْبَأنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ بن أبَانَ الْجُعْفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَقْبَلَ أَعْرَابِيٌّ فَلَمَّا دَنَا مِنْهُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَيْنَ تُرِيدُ؟» قَالَ: إِلَى أَهْلِي. قَالَ: «هَلْ لَكَ إِلَى خَيْرٍ؟» قَالَ: مَا هُوَ؟ قَالَ: «تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» ، قَالَ: هَلْ مِنْ شَاهِدٍ عَلَى مَا تَقُولُ؟ قَالَ: «هَذِهِ الشَّجَرَةُ» ، فدعاها رسول الله ﷺ وَهِيَ عَلَى شَاطِئِ الْوَادِي، فَأَقْبَلَتْ تَخُدُّ الْأَرْضَ خَدًّا فَقَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَاسْتَشْهَدَ ثَلَاثًا، فَشَهِدَتْ لَهُ كَمَا قَالَ، ثُمَّ رَجَعَتْ إِلَى مَنْبَتِهَا وَرَجَعَ الْأَعْرَابِيُّ إِلَى قَوْمِهِ، فَقَالَ: إِنْ يتبعوني آتيك بِهِمْ، وَإِلَّا رَجَعْتُ إِلَيْكَ فَكُنْتُ مَعَكَ

Ağacın, peygamberliğine şahadet ettiği rivayette İbn Ömer şöyle der:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculuktayken bedevinin biri göründü. Bedevi yaklaşınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Nereye gidiyorsun?"* diye sordu. Bedevi: "Ailemin yanına gidiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayırlı bir işe ne dersin?"* diye sorunca, bedevi: "Nedir?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'tan başka ilah olmadığına, tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şahadet etmendir"* buyurunca, bedevi: "Dediklerini doğru olduğunun şahidi var mı?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vadinin kenarındaki bir ağacı göstererek: *"Şu ağaç!"* buyurdu ve ağacı yanına çağırdı. Ağaç yeri yara yara gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde durdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), söylediği sözlere ağaçtan üç defa şahadet etmesini isteyince, ağaç üç defa şahadet etti. Ardından ağaç eski yerine döndü. Bedevi de Resûlullah'a

---

[1] Zümer Sur. 64-66

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/125).

(sallallahu aleyhi vesellem): "Şayet kabilem sözümü dinlerse onları da sana getiririm, aksi halde tek başıma gelip sana katılırım" diyerek kabilesinin yanına gitti.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، وَأَنْبَأَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّفَّاءُ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، أَنْبَأَنَا شَرِيكٌ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: بِمَ أَعْرِفُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ؟ قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ دَعَوْتُ هَذَا الْعِذْقَ مِنْ هَذِهِ النَّخْلَةِ أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَدَعَا الْعِذْقَ فَجَعَلَ الْعِذْقُ يَنْزِلُ مِنَ النَّخْلَةِ حَتَّى سَقَطَ فِي الْأَرْضِ فَجَعَلَ يَنْقُزُ حَتَّى أَتَى النبي ﷺ، قَالَ: ثُمَّ قَالَ لَهُ: ارْجِعْ، فَرَجَعَ حَتَّى عَادَ إِلَى مَكَانِهِ، فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ وَآمَنَ.

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي قَتَادَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ

İbn Abbâs der ki: Bedevinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Senin Allah'ın elçisi olduğunu nereden bileceğim?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu hurma ağacının dalını çağırıp yanıma getirsem Allah'ın elçisi olduğuma şahadet eder misin?"* buyurunca, bedevi: "Ederim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dalı çağırınca dal hurma ağacından kopup yere indi ve sıçraya sıçraya Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Geri dön!"* buyurunca da dal yerine geri döndü. Bunun üzerine bedevi: "Şahadet ederim ki Allah'ın Resûlü'sün" dedi ve iman etti.

Lafız Ebû Katâde'nin lafzıdır. Buhârî, *Târîh*'te Muhammed b. Saîd'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْعُطَارِدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ، فَقَالَ: إِنِّي مِنْ أَطَبِّ النَّاسِ فَإِنْ كَانَ بِكَ جُنُونٌ دَاوَيْتُكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَتُحِبُّ أَنْ أُرِيَكَ آيَةً» ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَادْعُ ذَلِكَ الْعِذْقَ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/125).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (2/260) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/125).

فَدَعَاهُ، فَجَاءَ يَنْقُزُ عَلَى ذَنَبِهِ حَتَّى قَامَ بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: ارْجِعْ فَرَجَعَ، فَقَالَ: يَا بَنِي عَامِرٍ مَا رَأَيْتُ رَجُلًا أَسْحَرَ مِنْ هَذَا .

İbn Abbâs der ki: Âmir oğullarından bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Tabiplik konusunda üzerime adam yoktur. Şayet sende delilik varsa tedavi edeyim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana bir mucize göstermemi ister misin?"* diye sorunca, adam: "Olur" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu ağacın dalını yanına çağır"* buyurunca, adam denileni yaptı. Ağacın dalı sıçrayarak gelip adamın önünde dikildi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dala: *"Geri dön!"* deyince dal yerine döndü. Bunun üzerine adam: "Ey Âmir oğulları! Bundan daha büyük bir büyücü görmüş değilim!" dedi.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ دَعْلَجُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَعْلَجٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو قَشْمَرْدُ، أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا محمد بن حازم وَهُوَ أَبُو مُعَاوِيَةَ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: أَرِنِي الْخَاتَمَ الَّذِي بَيْنَ كَتِفَيْكَ حَتَّى أُدَاوِيَكَ فَإِنِّي مِنْ أَطَبِّ الْعَرَبِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ أَبْسَطُ مِنْ ذَلِكَ، وَلَمْ يَذْكُرِ الْجُنُونَ وَرَوَاهُ أَيْضًا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ بِمَعْنَاهُ

Ebû Muâviye bir öncekini aynı isnâdla nakletmiş, adamın: "Omuzlarının arasındaki et parçasını bana göster de seni tedavi edeyim. Zira Araplar arasında tabipliği benden daha iyi olan yok" dediğini zikredip delilik konusuna değinmemiştir. Mânâ olarak benzerini İbn Abbâs da rivayet etmiştir.[2]↓

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَلِيٍّ الخسرو جزري، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْعَلَاءِ الْجُرْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ نُمَيْرٍ الْعَبْدُ الصَّالِحُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: إِنَّ عِنْدِي طِبًّا وَعِلْمًا فَمَا تَشْتَكِي؟ هَلْ يَرِيبُكَ مِنْ نَفْسِكَ شَيْءٌ؟

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/223).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/124).

إلَى مَنْ تَدْعُو؟ قَالَ: «أَدْعُو إِلَى اللهِ ﷻ وَالْإِسْلَامِ» ، قَالَ: إِنَّكَ لَتَقُولُ قَوْلًا فَهَلْ لَكَ مِنْ آيَةٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ إِنْ شِئْتَ أَرَيْتُكَ آيَةً» وَبَيْنَ يَدَيْهِ شَجَرَةٌ، فَقَالَ لِغُصْنٍ مِنْهَا: «تَعَالَ يَا غُصْنُ» ، فَانْقَطَعَ الْغُصْنُ مِنَ الشَّجَرَةِ، ثُمَّ أَقْبَلَ يَنْقُزُ حَتَّى قَامَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَى مَكَانِكَ فَرَجَعَ. قَالَ الْعَامِرِيُّ: يَا آلَ عَامِرِ بْنَ صَعْصَعَةَ لَا أَلُومُكَ عَلَى شَيْءٍ قُلْتَهُ أَبَدًا

İbn Abbâs anlatıyor: Âmir oğullarından bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Tabipliğim ve bu konuda bilgim var. Şikayetin nedir? İçinde seni kuşkuya düşüren bir şeyler var mı? Neye davet ediyorsun?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'a ve İslam'a davet ediyorum"* karşılığını verdi. Adam: "Söylediğin bu şeyin bir kanıtı var mı?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Var ve istersen sana gösterebilirim"* karşılığını verdi. Sonra önünde duran ağacın bir dalına: *"Ey dal! Buraya gel!"* deyince dal ağaçtan koptu ve sıçrayarak gelip önünde durdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yerine dön!"* deyince de dal yerine döndü. Bunun üzerine adam kendi kabilesine: "Ey Âmir b. Sa'sa'a ailesi!" diye seslendi, Resûlullah'a da (sallallahu aleyhi vesellem): "Bundan sonra söylediğin hiçbir sözden dolayı seni kınayacak değilim" dedi.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُمَاشٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَائِشَةَ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زِيَادٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الجعد، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: مَا هَذَا الَّذِي يَقُولُ أَصْحَابُكَ؟ قَالَ وَحَوْلَ رسول الله ﷺ أَعْذَاقٌ. قَالَ: فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هَلْ لَكَ أَنْ أُرِيَكَ آيَةً؟ قَالَ: فَدَعَا عِذْقًا مِنْهَا فَأَقْبَلَ يَخُدُّ الْأَرْضَ وَيَسْجُدُ وَيَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى وَقَفَ بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمَّ أَمَرَهُ فَرَجَعَ. قَالَ: فَخَرَجَ الْعَامِرِيُّ وَهُوَ يَقُولُ: يَا آلَ عامر بن صعصعة! وَاللهِ لَا أُكَذِّبُهُ بِشَيْءٍ يَقُولُهُ أَبَدًا كَذَا قَالَ سَالِمُ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ وَذَكَرَ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ تَصْدِيقَ الرَّجُلِ إِيَّاهُ كَمَا هُوَ فِي رِوَايَةِ سِمَاكٍ وَيُحْتَمَلُ أَنَّهُ تَوَهَّمَهُ سِحْرًا، ثُمَّ عَلِمَ أَنَّهُ لَيْسَ بِسَاحِرٍ فَآمَنَ وَصَدَّقَ وَاللهُ أَعْلَمُ.

وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ عَنْ بُرَيْدَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺوفيما ذكرنا كفاية.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/124-125).

İbn Abbâs anlatıyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Arkadaşlarının söylediği bu şey de ne oluyor?" dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) etrafında da ağaçlar vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana bir mucize göstereyim mi?"* buyurdu ve ağaçların dallarından birini yanına çağırdı. Dal yeri yara yara geldi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde secdeye kapandıktan sonra kalkıp durdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) emredince de dal yerine döndü. Bunun üzerine (Âmirli olan) adam: "Ey Âmir b. Sa'sa'a ailesi! Vallahi bundan sonra söylediği hiçbir şeyden dolayı onu kınamayacağım" diyerek oradan ayrıldı.[1]

Sâlim b. Ebi'l-Ca'd bu şekilde rivayet etmiş, Simâk'ın rivayetinde olduğu gibi adamın Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tasdik ettiğini zikretmiştir. Belki de adam başta bunun bir büyü olduğunu düşünmüş, büyücü olmadığını anlayınca da iman edip Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tasdik etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Bu konuda Bureyde kanalıyla da Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bir rivayet gelmiştir, ancak şu ana kadar zikrettiklerimiz yeterlidir.

بَابُ ذِكْرِ الْمُعْجِزَاتِ الثَّلَاثِ الَّتِي شَهِدَهُنَّ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيُّ وَغَيْرُهُ فِي الشَّجَرَتَيْنِ وَالصَّبِيِّ وَالْجَمَلِ، وَمَا [كَانَ] فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُنَّ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Câbir b. Abdillah el-Ensârî ile Başkalarının Şahit Olduğu İki Ağaç, Çocuk ve Deve Mucizeleri, Bu Mucizelerde Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأَبُو سَعِيدٍ: مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ الْبَرَازَ تَبَاعَدَ حَتَّى لَا يَرَاهُ أَحَدٌ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلًا بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ لَيْسَ فِيهَا عَلَمٌ وَلَا شَجَرٌ، فَقَالَ لِي: «يَا جَابِرُ خُذِ الْإِدَاوَةَ وَانْطَلِقْ بِنَا» ، فَمَلَأْتُ الْإِدَاوَةَ مَاءً، فَانْطَلَقْنَا فَمَشَيْنَا حَتَّى لَا نَكَادُ نُرَى، فَإِذَا شَجَرَتَانِ بَيْنَهُمَا أَذْرُعٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا جَابِرُ! انْطَلِقْ فَقُلْ لِهَذِهِ الشَّجَرَةِ يَقُولُ لَكِ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الْحَقِي بِصَاحِبَتِكِ حَتَّى أَجْلِسَ خَلْفَكُمَا» ، فَفَعَلْتُ،

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/125).

فَرَجَعَتْ حَتَّى لَحِقَتْ بِصَاحِبَتِهَا، فَجَلَسَ خَلْفَهُمَا حَتَّى قَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ رَجَعْنَا فَرَكِبْنَا رَوَاحِلَنَا فَسِرْنَا كَأَنَّمَا عَلَيْنَا الطَّيْرُ يُظِلُّنَا فَإِذَا نَحْنُ بِامْرَأَةٍ قَدْ عَرَضَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ مَعَهَا صَبِيٌّ تَحْمِلُهُ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! إن ابني هذا يَأْخُذُهُ الشَّيْطَانُ كُلَّ يَوْمٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ لَا يَدَعُهُ، فَوَقَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَتَنَاوَلَهُ، فَجَعَلَهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ مُقَدَّمَةِ الرَّحْلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اخْسَأْ عَدُوَّ اللهِ! أَنَا رَسُولُ اللهِ» [قَالَ] : فَأَعَادَ رسول الله ﷺ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ نَاوَلَهَا إِيَّاهُ، فَلَمَّا رَجَعْنَا فَكُنَّا بِذَلِكَ الْمَاءِ عَرَضَتْ لَنَا الْمَرْأَةُ مَعَهَا كَبْشَانِ تَقُودُهُمَا وَالصَّبِيُّ تَحْمِلُهُ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! اقْبَلْ مِنِّي هَدِيَّتِي، فو الذي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ عَادَ إِلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «خُذُوا أَحَدَهُمَا مِنْهَا، وَرُدُّوا الْآخَرَ».

ثُمَّ سِرْنَا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَنَا فَجَاءَ جَمَلٌ نَادٌّ، فَلَمَّا كَانَ بَيْنَ السِّمَاطَيْنِ خَرَّ سَاجِدًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ صَاحِبُ هَذَا الْجَمَلِ» ، فَقَالَ فِتْيَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: هُوَ لَنَا يَا رَسُولَ اللهِ! [قَالَ: فَمَا شَأْنُهُ] قَالَ سَنَوْنَا عَلَيْهِ مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً، فَلَمَّا كَبِرَتْ سِنُّهُ وَكَانَ عَلَيْهِ شُحَيْمَةٌ وَأَرَدْنَا نَحْرَهُ لِنَقْسِمَهُ بَيْنَ غِلْمَتِنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَبِيعُونِيهِ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! هُوَ لَكَ، قَالَ: «فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ حَتَّى يَأْتِيَهُ أَجَلُهُ» ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ نَحْنُ أَحَقُّ أَنْ نَسْجُدَ لَكَ مِنَ الْبَهَائِمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ: «لَا يَنْبَغِي لِبَشَرٍ أَنْ يَسْجُدَ لِبَشَرٍ وَلَوْ كَانَ ذَلِكَ كان النساء لأزواجهن»

Câbir anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte bir yolculuğa çıkmıştık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) def-i hacetini yapacağı zaman gözlerden kaybolup kimsenin göremeyeceği bir yere giderdi. İçinde ne bir ağaç, ne de bir tümseğin bulunduğu düz bir arazide konaklamıştık. Bana: *"Ey Câbir! Matarayı al ve peşimden gel"* buyurdu. Matarama su doldurup gözden kayboluncaya kadar yürümeye başladık. Nihayet aralarında bir kaç arşın mesafe olan iki ağacın yanına geldik. Bana: *"Ey Câbir! Şu ağaca git ve: «Resûlullah, arkanıza geçmek için diğer ağacın yanına gitmeni emrediyor!» de"* buyurdu. Dediğini yaptığımda ağaç diğerinin yanına geldi. Bu şekilde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkalarına geçip hacetini giderdi.

Sonra dönüp bineklerimize bindik ve yola koyulduk. Başlarımızın üstünde bize gölge yapan kuş sürüsüne benzer şeyler vardı. O esnada kucağında küçük oğluyla birlikte bir kadın yolumuza çıktı. Kadın: "Ey Allah'ın Resûlü!

Şeytan bu oğluma günde üç defa musallat oluyor ve bırakmıyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) durdu, çocuğu alıp semerin ön tarafına koydu. Sonra üç defa: ***"Defol ey Allah'ın düşmanı! Ben Allah'ın Resûlü'yüm!"*** dedi ve çocuğu annesine geri verdi. Yolculuğumuzu bitirip de geri dönüşte aynı yere geldiğimiz zaman aynı kadın kucağında çocuğuyla ve önüne kattığı iki koçuyla beraber yolumuza çıktı. Kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu hediyemi benden kabul et! Seni hakla gönderene yemin olsun ki ondan sonra şeytan çocuğuma ilişmedi" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Koçlardan birini alın, diğerini ona geri verin"*** buyurdu.

Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yolumuza devam ettik. Bir ara ürkmüş olan bir deve geldi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) etrafında duranların arasına yetişince secdeye kapandı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey insanlar! Bu devenin sahibi kim?"*** diye sordu. Ensâr'dan gençler: "Ey Allah'ın Resûlü! Deve bizim" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Devenin neyi var?"*** diye sorunca, gençler: "Yirmi yıl boyunca üzerinde su taşıdık. Semizleyip hantallaşınca onu kesip etini kölelerimiz arasında paylaştırmak istedik. Fakat elimizden kaçtı" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Onu bana satar mısınız?"*** diye sorunca, gençler: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin olsun!" dediler. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"(Satmayacaksanız) eceli gelip ölünceye kadar ona iyi davranın"*** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana secde etmek hayvanlardan çok bize yakışır" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bir insanın bir insana secde etmesi doğru değildir! Böyle bir şey olsaydı kadınların kocalarına secde etmesi gerekirdi"*** buyurdu.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حُمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو قُرَّةَ، عَنْ زَمْعَةَ، عَنْ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ يُونُسَ بْنَ خَبَّابٍ الْكُوفِيَّ يُحَدِّثُ: أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عُبَيْدَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بن مسعود، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ كَانَ فِي سَفَرٍ إِلَى مَكَّةَ فَذَهَبَ إِلَى الْغَائِطِ، فَكَانَ يُبْعِدُ حَتَّى لَا يَرَاهُ أَحَدٌ، قَالَ، فَلَمْ يَجِدْ شَيْئًا يَتَوَارَى بِهِ، فَبَصُرَ بِشَجَرَتَيْنِ فَذَكَرَ قِصَّةَ الشَّجَرَتَيْنِ وَقِصَّةَ الْجَمَلِ بِنَحْوٍ مِنْ حَدِيثِ جَابِرٍ، وَحَدِيثُ جَابِرٍ أَصَحُّ، وَهَذِهِ الرِّوَايَةُ يَنْفَرِدُ بِهَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ زِيَادٍ أَظُنُّهُ ابْنَ سَعْدٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ .

---

[1] Ebû Dâvud, *tahâret* (1) ve İbn Mâce, *tahâret* 22 (335).

Abdullah b. Mes'ûd bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'ye giderken def-i hacet yapmak istedi. Hacetini gidereceği zaman da kimselerin göremeyeceği şekilde uzaklaşırdı. Ancak arkasına geçeceği bir şey bulamadı. Sonunda iki ağaç gördü..."

Sonrasında ravi iki ağaç ile deve konusunu Câbir'in rivayetine benzer bir şekilde zikreder. Câbir'in rivayeti daha sahihtir. Zem'a b. Sâlih ise bunu Ziyâd b. Sa'd kanalıyla Zübeyr'den rivayette tek kalmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بكير، عن الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أبيه، قال: سَافَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَفَرًا فَرَأَيْتُ مِنْهُ أَشْيَاءَ عَجَبًا، نَزَلْنَا مَنْزِلًا فَقَالَ: انْطَلِقْ إِلَى هَاتَيْنِ الْأَشَاءَتَيْنِ فَقُلْ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ لَكُمَا: أَنْ تَجْتَمِعَا، فَانطَلَقْتُ فَقُلْتُ لَهُمَا ذَلِكَ، فَانْتَزَعَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا مِنْ أَصْلِهَا فَنَزَلَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ إِلَى صَاحِبَتِهَا فَالْتَقَتَا جَمِيعًا، فَقَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ حَاجَتَهُ مِنْ وَرَائِهِمَا، ثُمَّ قَالَ : انْطَلِقْ فَقُلْ لَهُمَا: فَلْتَعُدْ كُلُّ وَاحِدَةٍ إِلَى مَكَانِهَا، فَأَتَيْتُهُمَا فَقُلْتُ لَهُمَا ذَلِكَ: فَنَزَلَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ حَتَّى عَادَتْ إِلَى مَكَانِهَا. وَأَتَتِ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: إِنَّ ابْنِي هَذَا بِهِ لَمَمٌ مُنْذُ سَبْعِ سِنِينَ يَأْخُذُهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَدْنِيهِ» ، فَأَدْنَتْهُ مِنْهُ، فَتَفَلَ فِي فِيهِ، وَقَالَ: «اخْرُجْ عَدُوَّ اللهِ أَنَا رَسُولُ اللهِ» ، ثُمَّ قَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِذَا رَجَعْنَا فَأَعْلِمِينَا مَا صَنَعَ» ، فَلَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اسْتَقْبَلَهُ وَمَعَهُ كَبْشَانِ، وَأَقِطٌ، وَسَمْنٌ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: «خُذْ هَذَا الْكَبْشَ» فَأَخَذَ مِنْهُ مَا أَرَادَ، فَقَالَتْ: وَالَّذِي أَكْرَمَكَ مَا رَأَيْنَا بِهِ شَيْئًا مُنْذُ فَارَقْتَنَا.

ثُمَّ أَتَاهُ بَعِيرٌ فَقَامَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَرَأَى عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ فَبَعَثَ إِلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: «مَا لِبَعِيرِكُمْ هَذَا يَشْكُوكُمْ» ؟ فَقَالُوا: كُنَّا نَعْمَلُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا كَبِرَ وَذَهَبَ عَمَلُهُ تَوَاعَدْنَا لِنَنْحَرَهُ غَدًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَنْحَرُوهُ وَاجْعَلُوهُ فِي الْإِبِلِ يَكُونُ فِيهَا» .

Ya'lâ b. Murre, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuğa çıktım ve bu yolculukta ondan çok acayip şeyler gördüm. Bir yerde konakladığımızda bana: *"Şu iki ağacın yanına git ve: «Resûlullah bir araya gelmenizi istiyor» de"* buyurdu. Gidip bunu onlara söylediğimde her bir ağaç kökünden söküldü ve orta yerde bir araya geldiler. Geldikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkalarında hacetini giderdi. Sonra bana:

"Ağaçların yanına git ve her bir ağacın kendi yerine dönmesini söyle" buyurdu. Ağaçların yanına gelip bunu söylediğimde her bir ağaç eski yerine döndü.

Yine kadının biri geldi ve: "Bu oğlum yedi yıldır günde iki defa cinnet geçiriyor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çocuğu yanıma getir"* buyurunca kadın çocuğu yaklaştırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğun ağzına tüfledi ve: *"Defol ey Allah'ın düşmanı! Ben Allah'ın Resûlü'yüm!"* dedi. Sonra çocuğun annesine: *"Geri döndüğümüzde durumu hakkında bize bilgi ver"* buyurdu. Geri döndüğümüzde kadın iki koç, peynir ve yağla karşımıza çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Şu koçlardan birini al!"* buyurdu. Diğer şeylerden de istediğini aldıktan sonra, kadın: "Seni üstün kılana yemin olsun ki bizden ayrıldıktan sonra çocuğun bir şeyi kalmadı" dedi.

Sonra bir deve gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde durdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) devenin gözlerinden yaşlar aktığını görünce sahiplerine haber gönderip çağırdı. Onlara: *"Neden deveniz sizlerden şikayetçi?"* diye sorunca: "Onunla işlerimizi görürdük. Ancak yaşlanınca iş yapamaz oldu. Yarın da onu kesmeyi düşünüyorduk" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu kesmeyin ve diğer develerin arasında bırakın"* buyurdu.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ دَاوُدَ السِّجْزِيُّ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ وَعَمْرٌو الْأَوْدِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قال: رأيت مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَى رِوَايَةِ يُونُسَ إِلَّا أَنَّهُ زَادَ: خُذْ أَحَدَ الْكَبْشَيْنِ، وَرُدَّ الْآخَرَ، وَخُذِ السَّمْنَ وَالْأَقِطَ

مُرَّةُ أَبُو يَعْلَى هُوَ مُرَّةُ بْنُ أَبِي مُرَّةَ الثَّقَفِيُّ وَقِيلَ فِيهِ عَنْ يَعْلَى نَفْسِهِ أَنَّهُ قَالَ: رَأَيْتُ.

Ya'lâ b. Murre, babasından bildiriyor: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) üç şey gördüm..." Sonrasında ravi, Yûnus'un rivayetinin aynısı nakleder, ancak

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/6).

burada Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şu koçlardan birini al, diğerini geri ver!"* buyurduğunu zikreder.[1]

Ya'lâ'nın babası Murre, Murre b. Ebî Murre es-Sekafî'dir. Bu hadisi bizzat Ya'lâ'nın yaşadığı ve rivayet ettiği de söylenmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ: زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنْبَأَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ، قَالَ: رَأَيْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ عَجَبًا خَرَجْتُ مَعَهُ فِي سَفَرٍ فَنَزَلْنَا مَنْزِلًا فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ بِصَبِيٍّ لَهَا بِهِ لَمَمٌ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اخْرُجْ عَدُوَّ اللهِ أَنَا رَسُولُ اللهِ» ، قَالَ: فَبَرَأَ فَلَمَّا رَجَعْنَا جَاءَتْ أُمُّ الْغُلَامِ بِكَبْشَيْنِ وَشَيْءٍ مِنْ أَقِطٍ وَسَمْنٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «يَا يَعْلَى خُذْ أَحَدَ الْكَبْشَيْنِ، وَرُدَّ عَلَيْهَا الْآخَرَ، وَخُذِ السَّمْنَ وَالْأَقِطَ» ، قَالَ: فَفَعَلْتُ.

هَذَا أَصَحُّ، وَالْأَوَّلُ وَهْمٌ، قَالَهُ الْبُخَارِيُّ يَعْنِي رِوَايَتَهُ عَنْ أَبِيهِ وَهْمٌ، إِنَّمَا هُوَ عَنْ يَعْلَى نَفْسِهِ، وَهِمَ فِيهِ وَكِيعٌ مَرَّةً، وَرَوَاهُ عَلَى الصِّحَّةِ مَرَّةً.

قُلْتُ: وَقَدْ وَافَقَهُ فِيمَا زَعَمَ الْبُخَارِيُّ أَنَّهُ وَهِمَ يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ الْوَهْمُ مِنَ الْأَعْمَشِ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Ya'lâ b. Murre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuğumda çok acayip şeyler gördüm. Bir yerde konakladığımızda kadının biri geldi. Yanında küçük bir oğlu vardı ve bu çocuk sık sık cinnet geçiriyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Defol ey Allah'ın düşmanı! Ben Allah'ın Resûlü'yüm!"* dedi. Çocuk ta iyileşti. Dönüşte aynı yere geldiğimizde kadın iki koç, peynir ve yağla bizi karşıladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ya'lâ! Koçlardan birini al, diğerini kadına bırak. Yağ ve peyniri de al"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediğini yaptım.

Bu, öncekinden daha sahihtir. İlki de hatalıdır. Buhârî bunu rivayet ederken, Ya'lâ'nın babasından nakledilmesinin yanlış olduğunu söylemiştir. Zira rivayet bizzat Ya'lâ'dandır. Vekî' bazen bunu hatalı bir şekilde rivayet ederken, bazen de doğru bir şekilde rivayet etmiştir.

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/5-6).

Buhârî'nin dile getirdiği bu hatayı Yûnus b. Bükeyr de söylemiştir. Hatanın A'meş'ten kaynaklanmış olması muhtemeldir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي حَامِدِ الْمُقْرِئُ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا حَمْدَانُ بْنُ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: رَأَيْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ مَا رَآهَا أَحَدٌ قَبْلِي: كُنْتُ معه في طريق مَكَّةَ، فَمَرَّ بِامْرَأَةٍ مَعَهَا ابْنٌ لَهَا، بِهِ لَمَمٌ، مَا رَأَيْتُ لَمَمًا أَشَدَّ مِنْهُ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! ابن هَذَا كَمَا تَرَى، فَقَالَ: إِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ لَهُ، فَدَعَا لَهُ، ثُمَّ مَضَى فَمَرَّ عَلَى بَعِيرٍ نَادٍّ جرانه يرعوا، فَقَالَ عَلَيَّ بِصَاحِبِ هَذَا، فَجِيءَ بِهِ، فَقَالَ، هَذَا يَقُولُ نُتِجْتُ عِنْدَهُمْ فَاسْتَعْمَلُونِي، حَتَّى إِذَا كَبِرْتُ أَرَادُوا أَنْ يَنْحَرُونِي.

قَالَ: ثُمَّ مَضَى فَرَأَى شَجَرَتَيْنِ مُتَفَرِّقَتَيْنِ فَقَالَ لِي: اذْهَبْ، فَمُرْهُمَا فَلْتَجْتَمِعَا لِي. قَالَ: فَاجْتَمَعَتَا، فَقَضَى حَاجَتَهُ، قَالَ: ثُمَّ مَضَى فَلَمَّا انْصَرَفَ مَرَّ عَلَى الصَّبِيِّ وَهُوَ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ وَقَدْ هَيَّأَتْ أُمُّهُ أَكْبُشًا، فَأَهْدَتْ لَهُ كَبْشَيْنِ، وَقَالَتْ: مَا عَادَ إِلَيْهِ شَيْءٌ مِنَ اللَّمَمِ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَعْلَمُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ، إِلَّا كَفَرَةُ، أَوْ فَسَقَةُ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ» .

Ömer b. Abdillah b. Ya'lâ b. Murre, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) üç şey gördüm ki bunları ne benden önce, ne de benden sonra gören olmamıştır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Mekke'ye doğru gidiyorduk. Yolun bir yerinde çocuklu bir kadınla karşılaştık. Çocuk sık sık cinnet geçiriyordu ve böylesi cinnet geçiren bir çocuk görmüş değildim. Kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Çocuğumun halini görüyorsun" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İstersen ona dua edeyim"*** karşılığını verdi. Sonra çocuk için dua etti ve tekrar yola çıktı.

Daha sonra sahibinden kaçan, çenesini yere vurarak böğüren bir deveyle karşılaştık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bana devenin sahibini getirin"*** buyurdu. Sahibi gelince ona: ***"Deve bana: «Yanlarında doğdum ve benimle işlerini gördüler. Yaşlandığım için de şimdi beni kesmek istiyorlar» diyor"*** buyurdu.

Sonra yola devam ettik. Birbirinden uzak iki ağaç görünce bana: *"Git ve bu ağaçların benim için bir araya gelmelerini söyle"* buyurdu. Dediğini yaptığımda ağaçlar bir araya geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkalarında def-i hacet yaptı ve yoluna devam etti.

Dönüşte cinnet geçiren o çocuğun diğer çocuklarla oynadığını gördük. Annesi de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için birkaç koç hazırlamıştı. Kadın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iki koç hediye etmek istedi ve: "Oğlum bir daha cinnet geçirmedi" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kafir (veya fasık) cin ve insanlar dışında her şey benim Allah'ın Resûlü olduğumu biliyor"* buyurdu.

رَوَاهُ عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَفصٍ عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ الثَّقَفِيِّ كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: ثَلَاثَةُ أَشْيَاءٍ رَأَيْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ: بَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَهُ إِذْ مَرَرْنَا بِبَعِيرٍ يُسْتَقَى عَلَيْهِ، قَالَ: فَلَمَّا رَآهُ الْبَعِيرُ جَرْجَرَ، وَوَضَعَ جِرَانَهُ، فَوَقَعَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ، وَقَالَ: «أَيْنَ صَاحِبُ هَذَا الْبَعِيرِ» ؟ فَجَاءَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «بِعْنِيهِ» ، قَالَ: [بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: بَلْ بِعْنِيهِ. قَالَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ] ، وَإِنَّهُ لِأَهْلِ بَيْتٍ مَا لَهُمْ مَعِيشَةٌ غَيْرُهُ، قَالَ: أَمَّا إِذْ ذَكَرْتَ هَذَا مِنْ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ قد شكا كَثْرَةَ الْعَمَلِ، وَقِلَّةَ الْعَلَفِ، فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ.

قَالَ: ثُمَّ سِرْنَا حَتَّى نَزَلْنَا مَنْزِلًا فَنَامَ النَّبِيُّ ﷺ، فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تشقّ الأرض حَتَّى غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ إِلَى مَكَانِهَا، فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رسول الله ﷺ ذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِي أَنْ تُسَلِّمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَذِنَ لَهَا، قَالَ: ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فأنت امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهِ جِنَّةٌ فَأَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَنْخَرِهِ، ثُمَّ قَالَ: «اخْرُجْ إِنِّي مُحَمَّدٌ، إِنِّي رَسُولُ اللهِ» .

قَالَ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ مَسِيرِنَا مَرَرْنَا بِذَلِكَ الْمَاءِ فَأَتَتْهُ الْمَرْأَةُ بِجُزُرٍ وَلَبَنٍ فَأَمَرَ [لَهَا] أَنْ تَرُدَّ الْجُزُرَ، وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ فَشَرِبُوا اللَّبَنَ، فَسَأَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا رَأَيْنَا مِنْهُ رَيْبًا بَعْدَكَ الرِّوَايَةُ الْأُولَى عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ فِي أَمْرِ الشَّجَرَتَيْنِ أَصَحُّ لِمُوَافَقَتِهَا

رِوَايَةَ جَابِرِ بْنِ عبد الْأَنْصَارِيِّ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَمْرُ الشَّجَرَةِ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ حِكَايَةً عَنْ وَاقِعَةٍ أُخْرَى.

Ya'lâ b. Murre es-Sekafî anlatıyor: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) üç acayip şey gördüm. Onunla bir yolculuktayken su taşımada kullanılan bir deveyle karşılaştık. Deve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görünce inleyerek böğürmeye başladı ve çenesini yere dayadı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onunla ilgilendi ve: *"Bu devenin sahibi nerede?"* diye sordu. Sahibi gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Deveyi bana sat!"* buyurdu. Sahibi: "Ey Allah'ın Resûlü! Satmaz, ama sana hibe ederiz" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Olmaz, sat"* buyurdu. Sahibi: "Olmaz, hibe deriz. Zaten tek geçim kaynakları bu deve olan bir ailenin malıdır" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle diyorsun da deve fazla çalıştırıldığından ve az yem verildiğinden şikayet etti. Ona iyi davranın"* buyurdu.

Sonra yolumuza devam ettik. Bir yerde konakladığımızda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyudu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uyurken ağacın biri toprağı yara yara yanına kadar geldi. Yanına geldikten sonra yerine geri döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyanınca bunu ona anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ağaç, Allah'ın Resûlü'ne selam vermek için Rabbinden izin istedi. Rabbi de ona izin verdi"* buyurdu.

Yolumuza devam edip bir su başına vardık. Orada çocuğu sık sık cinnet geçiren bir kadınla karşılaştık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğun burnundan tuttu ve: *"Çık! Ben Muhammed'im! Allah'ın Resûlü'yüm!"* dedi.

Sonra yolumuza devam ettik. Dönüşe geçtiğimizde aynı su başına uğradık. Kadın birkaç deve ve sütle yanımıza geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) develerin kadına geri verilmesini söyledi, sütü de içmeleri için ashâbına verdi. Çocuğu sorunca da kadın: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki senden sonra rahatsızlandığını görmedik" dedi.[1]

---

[1] Bakın: Ahmed, *Müsned* (4/171-172), İbn Mâce, *tahâret* 23 (339), Dârimî, *mukaddime* (4), Hâkim, *Müstedrek* (2/617), Ebû Nuaym, *Delâilu'n-Nübüvve* (327-329), Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/5-7) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/135).

Buradaki ağaç kıssası farklı bir olayı anlatmıyorsa, ağaç konusunda Ya'lâ b. Murre'nin bir önceki rivayeti Câbir b. Abdillah el-Ensârî'nin rivayetine de muvafık düştüğü için daha sahihtir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْغِفَارِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ابن أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّاكِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَحْيَى الصَّدَفِيِّ، أَنْبَأَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى الْحِجَّةِ الَّتِي حَجَّهَا، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِبَطْنِ الرَّوْحَاءِ، نَظَرَ إِلَى امْرَأَةٍ تَؤُمُّهُ فَحَبَسَ رَاحِلَتَهُ، فَلَمَّا دَنَتْ مِنْهُ، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَذَا ابْنِي وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَفَاقَ مِنْ يَوْمِ وَلَدْتُهُ إِلَى يَوْمِهِ هَذَا، قَالَ: فَأَخَذَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْهَا فَوَضَعَهُ فِيمَا بَيْنَ صَدْرِهِ وَوَاسِطَةِ الرَّحْلِ، ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيهِ، وَقَالَ: اخْرُجْ يَا عَدُوَّ اللهِ، فَإِنِّي رَسُولُ اللهِ، قَالَ: ثُمَّ نَاوَلَهَا إِيَّاهُ، وَقَالَ: خُذِيهِ فَلَا بَأْسَ عَلَيْهِ، قَالَ أُسَامَةُ، فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ حِجَّتَهُ انْصَرَفَ حَتَّى إِذَا نَزَلَ بَطْنَ الرَّوْحَاءِ أَتَتْهُ تِلْكَ الْمَرْأَةُ بِشَاةٍ قَدْ شَوَتْهَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ أَنَا أُمُّ الصَّبِيِّ الَّذِي لَقِيتُكَ بِهِ فِي مُبْتَدَئِكَ، قَالَ: «وَكَيْفَ هُوَ؟» [قَالَ] : فَقَالَتْ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا رَابَنِي مِنْهُ شَيْءٌ بَعْدُ، فَقَالَ لِي: يَا أُسَيْمُ- وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا دَعَاهُ رَخَّمَهُ: خُذْ مِنْهَا الشَّاةَ، ثُمَّ قَالَ: يَا أُسَيْمُ! نَاوِلْنِي ذِرَاعَهَا فَنَاوَلْتُهُ وَكَانَ أَحَبَّ الشَّاةِ إِلَى رَسُولِ اللهِ مُقَدَّمُهَا، ثُمَّ قَالَ: «يَا أُسَيْمُ! نَاوِلْنِي ذِرَاعًا» فَنَاوَلْتُهُ، ثُمَّ قَالَ: «يَا أُسَيْمُ! نَاوِلْنِي ذِرَاعًا» ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّمَا هُمَا ذِرَاعَانِ وَقَدْ نَاوَلْتُكَ، فَقَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ سَكَتَّ لَا زِلْتَ تُنَاوِلُنِي ذِرَاعًا مَا قُلْتُ لَكَ نَاوِلْنِي ذِرَاعًا» ، ثُمَّ قَالَ: «يَا أُسَيْمُ! انْظُرْ هَلْ تَرَى مِنْ خَمَرٍ لِمَخْرَجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟» ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! قَدْ دَحَسَ النَّاسُ الْوَادِيَ فَمَا فِيهِ مَوْضِعٌ فَقَالَ انْظُرْ هَلْ تَرَى مِنْ نَخْلٍ أَوْ حِجَارَةٍ» ؟ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ [قد] رأيت نَخَلَاتٍ مُتَقَارِبَاتٍ وَرَجْمًا مِنْ حِجَارَةٍ، قَالَ: انْطَلِقْ إِلَى النَّخَلَاتِ فَقُلْ لَهُنَّ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْمُرُكُنَّ أَنْ تُدَانِينَ لِمَخْرَجِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ: فَأَتَيْتُهُنَّ فَقُلْتُ ذَاكَ لهن، فو الذي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ نَبِيًّا لَقَدْ جَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى النَّخَلَاتِ يَخْدُدْنَ الْأَرْضَ خَدًّا حَتَّى اجْتَمَعْنَ، وَأَنْظُرُ إِلَى الْحِجَارَةِ يتقافزن حتى صِرْنَ رَجْمًا خَلْفَ النَّخَلَاتِ، فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ ذَاكَ لَهُ، قَالَ: خُذِ الْإِدَاوَةَ وَانْطَلِقْ، فَلَمَّا قَضَى حَاجَتَهُ وَانْصَرَفَ، قَالَ: «يَا أُسَيْمُ عُدْ إِلَى النَّخَلَاتِ وَالْحِجَارَةِ، فَقُلْ لَهُنَّ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْمُرُكُنَّ أَنْ تَرْجِعْنَ إِلَى مَوَاضِعِكُنَّ»

قَدْ مَضَى شَوَاهِدُ هَذَا الْحَدِيثِ فِي هَذَا الْبَابِ. قُلْتُ: وَلِمَا رُوِّينَا فِي حَدِيثِ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ فِي أَمْرِ الْبَعِيرِ الذي شكا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ حَالَهُ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ وَكَأَنَّهُ غَيْرُ الْبَعِيرِ الَّذِي أَرَادُوا نَحْرَهُ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Usâme b. Zeyd anlatıyor: Yaptığı hacda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte çıktık. Ravhâ vadisine ulaştığımızda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir kadının ona doğru geldiğini gördü ve devesini durdurdu. Kadın yanına varınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni hakla gönderene yemin olsun ki bu oğlum doğduğundan beri kendine gelebilmiş değil!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğu kadından aldı. Devesinin üzerinde önüne koydu. Ağzına doğru tüfleyerek: ***"Çık ey Allah'ın düşmanı! Ben Allah'ın Resûlü'yüm!"*** dedi. Sonra çocuğu kadına verdi ve: ***"Al! Bir sıkıntısı kalmadı"*** buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) haccını bitirince dönüşe geçti. Ravhâ vadisine yetiştiğinde aynı kadın geldi. Yanında kızartılmış bir koyun da getirmişti. "Ey Allah'ın Resûlü! Giderken seninle görüşen çocuğun annesiyim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Çocuk nasıl oldu?"*** diye sorunca, kadın: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki senden sonra herhangi bir sıkıntı yaşamadı" dedi.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: ***"Ey Useym! Koyunu ondan al!"*** buyurdu. Bana seslenirken de ismimi bu şekle kısaltarak söylerdi. Sonra: ***"Ey Useym! Bana koyunun butunu uzat!"*** buyurdu. Koyunun butunu ona verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), koyunda en fazla ön butları severdi. Bir daha: ***"Ey Useym! Bana koyunun butunu uzat!"*** buyurunca diğer butunu da ona verdim. Sonra bir daha: ***"Ey Useym! Bana koyunun butunu uzat!"*** buyurunca, ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Koyunda sadece iki but olur ve ikisini de sana verdim" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şayet sussaydın her isteyişimde bana but verirdin!"*** buyurdu.

Sonra bana: ***"Ey Useym! Bak bakalım, def-i hacet için kapalı ve uygun bir mekan var mı?"*** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanlar vadinin her bir tarafına yayılmış. Gözden uzak bir yer yok" dedim. Bana: ***"Bak bakalım hurmalık veya taşlık bir yer var mı?"*** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Birbirine yakın birkaç hurma ağacı ile taşlık bir yer görmüştüm" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"O zaman hurmalara git ve: «Resûlullah birbirinize yaklaşmanızı emrediyor» de. Taşlara da gidip aynı şeyi söyle"***

buyurdu. Yanlarına gidip bunları söyledim. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hakla gönderene yemin olsun ki hurma ağaçlarının yeri yara yara yan yana geldiklerini, taşların da sıçrayarak ağaçların arkasında toplandıklarını gördüm. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu bildirdiğimde: *"Matarayı alıp gel"* buyurdu. Hacetini giderip bitirdikten sonra da bana: *"Ey Useym! Hurma ağaçları ile taşların yanına git ve: «Resûlullah yerlerinize dönmenizi emrediyor» de"* buyurdu.[1]

Bu hadislerin şahitleri bu başlık altında zikredilmişti. Göründüğü kadarıyla Ya'lâ b. Murre'nin sahih bir isnâdla gelen rivayetinde zikredilen ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip durumundan şikayette bulunan deve ile kesileceği için şikayette bulunan deve aynı develer değildir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، وأَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ مَوْلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ خَلْفَهُ فَأَسَرَّ إِلَيَّ حَدِيثًا لَا أُحَدِّثُ بِهِ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ، قَالَ: وَكَانَ أَحَبُّ مَا اسْتَتَرَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِحَاجَتِهِ هَدَفٌ [أَوْ حَائِشُ نَخْلٍ] فَدَخَلَ حَائِطًا لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَإِذَا فِيهِ جَمَلٌ فَلَمَّا رَأَى النَّبِيَّ ﷺ حَنَّ إِلَيْهِ وَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ، قَالَ: فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَمَسَحَ ذِفْرَيْهِ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ أَسْمَاءَ فَمَسَحَ سَرَاتَهُ إِلَى سَنَامِهِ وَذِفْرَيْهِ، فَسَكَنَ فَقَالَ: «مَنْ رَبُّ هَذَا الْجَمَلِ لِمَنْ هَذَا الْجَمَلِ» ؟ قَالَ: فَجَاءَ فَتًى مِنَ الْأَنْصَارِ، فقَالَ: هُوَ لِي يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ، فَقَالَ: «أَلَا تَتَّقِي اللهَ فِي هَذِهِ الْبَهِيمَةِ الَّتِي مَلَّكَكَ اللهُ إِيَّاهَا، فإنه شكا إِلَيَّ أَنَّكَ تُجِيعُهُ وَتُدْئِبُهُ» . لَفْظُ أَبِى عَبْدِ اللهِ .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ يَزِيدُ وينقص

---

[1] Ebû Nuaym, *Delâil* (336-337).

Abdullah b. Câfer anlatıyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni bineğinin arkasına bindirdi. Bana da bir söz söyledi ki bunu insanlardan hiç kimseye söylemem. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) def-i hacet ederken de en çok bir tümseğin veya hurma ağaçlarının arkasında gizlenmeyi severdi. Bir defasında Ensâr'dan bir adamın bahçesine girdi. Orada bir deveyle karşılaştı. Deve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görünce inledi ve gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip kulak arkası ile sırtını okşayınca sakinleşti. Sonra: *"Bu devenin sahibi kim? Bu deve kimin?"* diye sordu. Ensâr'dan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Deve benim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ın senin tasarrufuna verdiği bu deve konusunda Allah'tan korkmaz mısın! Deve onu aç bırakıp, çok yorduğundan şikayet ediyor"* buyurdu.[1]

Lafız Ebû Abdillah'ın lafzıdır.

Mehdî b. Meymûn de aynı isnâdla ve biraz eksik biraz fazlalıkla aynısını rivayet etmiştir.[2]

بَابُ ذِكْرِ الْبَعِيرِ الَّذِي سَجَدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَأَطَاعَ أَهْلَهُ بعد ما امْتَنَعَ عَلَيْهِمْ بِبَرَكَتِهِ.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Secde Ettikten Sonra Sahibine Karşı Uysallaşan Huysuz Deve

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إسحاق الاسفرائيني، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ رَجُلٍ مِن بَنِي سَلِمَةَ ثِقَةٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّ نَاضِحًا لِبَعْضِ بَنِي سَلِمَةَ اغْتَلَمَ فَصَالَ عَلَيْهِمْ وَامْتَنَعَ عَلَيْهِمْ، حَتَّى عَطِشَتْ نَخْلَةٌ فَانْطَلَقَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَاشْتَكَى ذَلِكَ إِلَيْهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: انْطَلِقْ، وَذَهَبَ النَّبِيُّ ﷺ مَعَهُ، فَلَمَّا بَلَغَ بَابَ النَّخْلِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! لَا تَدْخُلْ، فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكَ مِنْهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «ادْخُلُوا فَلَا بَأْسَ عَلَيْكُمْ» ، فَلَمَّا رَآهُ الْجَمَلُ أَقْبَلَ يَمْشِي وَاضِعًا رَأْسَهُ حَتَّى قَامَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَسَجَدَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «ائْتُوا

---

[1] Ebû Dâvud, *cihâd* (2549).

[2] Müslim, *hayd* 20 (79) ve İbn Mâce (340).

جَمَلِكُمْ فَاخْطِمُوهُ وَارْتَحِلُوهُ» ، فَأَتَوْهُ فَخَطَمُوهُ وَارْتَحَلُوهُ، فَقَالُوا: سَجَدَ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ حِينَ رَآكَ، فَقَالَ: «لَا تَقُولُوا ذَلِكَ لِي، لَا تَقُولُوا مَا لَمْ أَبْلُغْ فَلَعَمْرِي مَا سَجَدَ لِي وَلَكِنَّ اللهَ [عَجَلَّ] سَخَّرَهُ لِي» .

وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ عَنْ حفص بن أَخِي أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

Câbir b. Abdillah bildiriyor: Seleme oğullarının sulamada kullandıkları develeri huysuzlaştı ve kendine yaklaştırmaz oldu. Devenin suladığı hurmalar susuz kalınca sahibi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip durumu anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benimle gel!"* dedi ve sahibiyle birlikte hurma bahçesine gitti. Bahçe kapısına ulaştıklarında adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Girme! Devenin sana zarar vermesinden korkarım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girin! Size herhangi bir zararı dokunmayacaktır"* buyurdu. Deve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görünce başını öne eğerek geldi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde durup secde etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Devenizi tutun, yularını bağlayıp semerini takın"* buyurdu. Bunun üzerine sahipleri yaklaşıp devenin yularını bağladılar ve semerini taktılar. "Ey Allah'ın Resûlü! Deve seni görünce sana secde etti!" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim için böyle demeyin! Sahip olmadığımı bir değeri bana atfetmeyin! Vallahi bana secde etmiş değil! Sadece Yüce Allah benim için onu uysallaştırdı"* buyurdu.[1]

Bu konuda Enes b. Mâlik'in de Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) rivayeti bulunmaktadır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ شَيْخًا مِنْ قَيْسٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَنَا النبي ﷺ، وَعِنْدَنَا بَكْرَةٌ صَعْبَةٌ لَا يُقْدَرُ عَلَيْهَا، قَالَ: فَدَنَا مِنْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَمَسَحَ ضَرْعَهَا فَحَفَلَ فَاحْتَلَبَ فَشَرِبَ .

وَرُوِيَ فِي ذَلِكَ عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/56).

Hammâd b. Seleme der ki: "Kays oğullarından bir adamın babasından naklen şöyle anlattığını işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldiğinde henüz süt vermeyen ve kendisiyle baş edemediğimiz huysuz bir devemiz vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) deveye yaklaşıp memelerini okşadı. Memeleri süt dolunca da sağıp içti."[1]

Bu konuda İbn Ebî Evfâ'dan da rivayet gelmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَاضِي الْفَسَوِيُّ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا فَائِدٌ أَبُو الْوَرْقَاءِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ قُعُودٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَتَاهُ آتٍ، قَالَ: إِنَّ نَاضِحَ آلِ فُلَانٍ قَدْ أَبَقَ عَلَيْهِمْ، قَالَ: فَنَهَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَهَضْنَا مَعَهُ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ! لَا تَقْرَبْهُ، فَإِنَّا نَخَافُهُ عَلَيْكَ، فَدَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الْبَعِيرِ، فَلَمَّا رَآهُ الْبَعِيرُ سَجَدَ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِ الْبَعِيرِ، فَقَالَ: هَاتُوا السِّفَارَ ، قَالَ: فَجِيءَ بِالسِّفَارِ فَوَضَعَهُ فِي رَأْسِهِ، وَقَالَ: «ادْعُوا لِي صَاحِبَ الْبَعِيرِ» ، قَالَ: فَدُعِيَ لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَلَكَ الْبَعِيرُ» ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَأَحْسِنْ عَلَفَهُ، وَلَا تَشُقَّ عَلَيْهِ فِي الْعَمَلِ» ، قَالَ: أَفْعَلُ، قَالَ: فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُهُ: يَا رَسُولَ اللهِ! بَهِيمَةٌ مِنَ الْبَهَائِمِ تَسْجُدُ لَكَ لِعَظِيمِ حَقِّكَ فَنَحْنُ أَحَقُّ أَنْ نَسْجُدَ لَكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَوْ كُنْتُ آمِرًا أَحَدًا مِنْ أُمَّتِي يَسْجُدُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ لَأَمَرْتُ النِّسَاءَ أَنْ يَسْجُدْنَ لِأَزْوَاجِهِنَّ .

وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.

Abdullah b. Ebî Evfâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte oturmuşken biri geldi ve: "Filan kişilerin su devesi huysuzlaşıp ellerinden kaçtı" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkınca biz de onunla kalktık. Devenin bulunduğu yere vardığımızda: "Ey Allah'ın Resûlü! Ona yaklaşma! Sana zarar vermesinden korkarız!" dedik. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devenin yanına yaklaştı. Deve onu görünce secdeye kapandı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini devenin başına koydu ve: *"Yularını verin"* buyurdu. Yular getirilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu devenin boynuna taktı ve: *"Devenin sahibini çağırın"* buyurdu.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/57).

Devenin sahibi gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Deve senin mi?"* diye sordu. Adam: "Evet!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemini güzelce ver ve fazla ağır iş yaptırma"* buyurdu. Adam: "Öyle yaparım" dedi. Ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! Hayvanlardan biri sana secde ediyor! Hakkın ödenmez ve sana secde etmek ondan daha çok bize yakışır" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimden birilerinin birilerine secde etmesini isteyecek olsaydım kadınların kocalarına secde etmesini isterdim"* buyurdu.[1]

Bu konuda İbn Abbâs'tan da rivayet gelmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ: أَحْمَدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ الْعَبَّاسِ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللهِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنِ الْأَخْلَجِ، عَنِ الذَّيَّالِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ قَوْمٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ بَعِيرًا لَنَا قَطَنَ فِي حَائِطٍ، قَالَ: فَجَاءَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: تَعَالَهْ فَجَاءَ مُطَأْطِئًا رَأْسَهُ، قَالَ: فَخَطَمَهُ وَأَعْطَاهُ أَصْحَابَهُ، قَالَ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللهِ! كَأَنَّهُ عَلِمَ أَنَّكَ نَبِيٌّ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا أَحَدٌ لَا يَعْلَمُ أَنِّي نَبِيٌّ إِلَّا كَفَرَةُ الْجِنِّ والإنس

İbn Abbâs der ki: Birileri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Devemiz huysuzlaştı ve bahçeye girmiyor" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) devenin yanına gitti ve: *"Gel!"* diyerek onu çağırdı. Deve başını yere eğerek geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona yularını takıp sahibine teslim etti. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Deve sanki peygamber olduğunu biliyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cinlerin ve insanların kafirleri dışında şu iki dağ arasında kim varsa benim peygamber olduğumu biliyor"* buyurdu.[2]

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/56).

[2] Ebû Nuaym, *Delâil* (325-326), İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/136) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/56-57).

بَابُ ذِكْرِ الْوَحْشِ الَّذِي كَانَ يُقْبِلُ وَيُدْبِرُ فَإِذَا أَحَسَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ رَبَضَ فَلَمْ يَتَرَمْرَمْ

Vahşi Hayvanın Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Görünce Sakinleşmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْبَاغَنْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ لِأَهْلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَحْشٌ، فَإِذَا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَقْبَلَ وَأَدْبَرَ، فَإِذَا أَحَسَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ رَبَضَ فَلَمْ يَتَرَمْرَمْ .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ailesinin vahşi bir hayvanları vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) evden çıktığında bu hayvan sağa sola koşuşurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) geldiğini hissettiğinde ise çöküp yerinden kımıldamazdı."[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ الْغَزَّالُ وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، وأَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السُّكَّرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ لِآلِ رسول الله ﷺ وَحْشٌ، فَإِذَا خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَعِبَ وَذَهَبَ وَجَاءَ، فَإِذَا جَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَبَضَ فَلَمْ يَتَرَمْرَمْ مَا دَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ في البيت .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ailesinin vahşi bir hayvanları vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) evden çıktığında bu hayvan sağa sola koşuşturup oynardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldiğinde ise Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) evde durduğu müddetçe hayvan çöküp yerinden kımıldamazdı."

---

[1] Ahmed, *Müsned* (6/113, 150), Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/3) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/56-57).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحُمَّرَةِ الَّتِي فُجِعَتْ بِبَيْضَتِهَا أَوْ بِفَرْخَيْهَا، فَشَكَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ حَالَهَا

Yumurtaları veya Yavruları Alınan Kaya Kuşunun Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Şikayette Bulunması

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَدَخَلَ رَجُلٌ غَيْضَةً فَأَخْرَجَ بَيْضَةَ حُمَّرَةٍ، فَجَاءَتِ الْحُمَّرَةُ تَرِفُّ عَلَى رَأْسِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَصْحَابِهِ، فَقَالَ: «أَيُّكُمْ فَجَعَ هَذِهِ» ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا أَخَذْتُ بَيْضَتَهَا، فَقَالَ: «رُدَّهُ، رُدَّهُ رَحْمَةً لَهَا»

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktaydık. Adamın biri bir çalılığa girdi ve kaya kuşu yumurtasıyla döndü. Anne kaya kuşu Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbının başının üzerinde dolaşmaya başlayınca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kuşu hanginiz incitti?"* diye sordu. Çalılığa giren adam: "Ben yumurtasını almıştım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kuşa acı ve yumurtayı geri yerine koy!"* buyurdu.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَمَرَرْنَا بِشَجَرَةٍ فِيهَا فَرْخَا حُمَّرَةٍ، فأخذناهما، قَالَ: فَجَاءَتِ الْحُمَّرَةُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهِيَ تُعَرِّضُ، فَقَالَ: «مَنْ فَجَعَ هَذِهِ بِفَرْخَيْهَا» ؟ قَالَ: فَقُلْنَا: نَحْنُ، قَالَ: رُدُّوهُمَا، قَالَ: فَرَدَدْنَاهُمَا إِلَى مَوَاضِعِهِمَا.

Abdurrahman b. Abdillah b. Mes'ûd, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken bir ağaçta gördüğümüz iki kaya kuşu yavrusunu aldık. Anne kaya kuşu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çevresinde yere yakın uçup kanat çırpmaya başlayınca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yavrusunu alarak bu kuşu kim incitti?"* diye sordu. "Biz aldık"

dediğimizde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onları yerine koyun!"* buyurdu. Bunun üzerine yavruları yuvalarına geri koyduk.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَلَامِ الظَّبْيَةِ الَّتِي فَجَعَتْ بِخِشْفِهَا وَشَهَادَتِهَا لِنَبِيِّنَا ﷺ بِالرِّسَالَةِ

Geyiğin Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) Konuşması ve Peygamberliğine Şahadet Etmesi

أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ إِجَازَةً، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ الْغِفَارِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ قَادِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ: خَالِدُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِظَبْيَةٍ مَرْبُوطَةٍ إِلَى خِبَاءٍ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! حُلَّنِي حَتَّى أَذْهَبَ فَأُرْضِعَ خِشْفِي، ثُمَّ أَرْجِعَ فَتَرْبِطَنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «صَيْدُ قَوْمٍ وَرَبِيطَةُ قَوْمٍ» ، قَالَ: فَأَخَذَ عَلَيْهَا فَحَلَفَتْ لَهُ، فَحَلَّهَا، فَمَا مَكَثَتْ إِلَّا قَلِيلًا حَتَّى جَاءَتْ وَقَدْ نَفَضَتْ مَا فِي ضَرْعِهَا، فَرَبَطَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ أَتَى خِبَاءَ أَصْحَابِهَا فَاسْتَوْهَبَهَا مِنْهُمْ فَوَهَبُوهَا لَهُ، فَحَلَّهَا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَوْ عَلِمَتِ الْبَهَائِمُ مِنَ الْمَوْتِ مَا تَعْلَمُونَ مَا أَكَلْتُمْ مِنْهَا سَمِينًا أَبَدًا

. وَرُوِيَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ ضَعِيفٍ.

Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çadıra bağlanmış bir geyik gördü. Geyik: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni çöz, gidip yavrumu emzireyim. Sonra geri dönerim, beni bağlarsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başkasının avısın ve çadırlarına bağlanmışsın"* karşılığını verdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda ondan söz isteyince geyik geri döneceğine dair yeminler etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu çözdü. Çok bir zaman geçmeden geyik geldi. Memelerindeki tüm sütleri bitirmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bağladıktan sonra çadır sahiplerine geldi ve geyiği kendisine hibe etmelerini istedi. Hibe ettiklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çözüp

---

[1] Ebû Dâvud, *cihâd* (2675) ile *edeb* (5268), İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/151) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/63).

bıraktı ve: *"Şayet hayvanlar ölüm konusunda sizin bildiklerinizi bilselerdi onlarda yiyecek et bulamazdınız"* buyurdu.[1]

Zayıf olan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ: حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الهوري، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ: عَمْرُو بن علي، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْغَزَّالُ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حَمَّادٍ عَنْ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ ابن أَرْقَمَ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ سِكَكِ الْمَدِينَةِ، فَمَرَرْنَا بِخِبَاءِ أَعْرَابِيٍّ فَإِذَا ظَبْيَةٌ مَشْدُودَةٌ إِلَى الْخِبَاءِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ: إِنَّ هَذَا الْأَعْرَابِيَّ اصْطَادَنِي وَلِي خِشْفَانِ فِي الْبَرِّيَّةِ، وَقَدْ تَعَقَّدَ اللَّبَنُ فِي أَخْلَافِي، فَلَا هُوَ يَذْبَحُنِي فَأَسْتَرِيحُ، وَلَا يَدَعُنِي فَأَرْجِعُ إِلَى خِشْفَيَّ فِي الْبَرِّيَّةِ، فَقَالَ لَهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ: إِنْ تَرَكْتُكِ تَرْجِعِينَ؟ قَالَتْ: نَعَمْ وَإِلَّا عَذَّبَنِي اللهُ عَذَابَ الْعَشَّارِ، فَأَطْلَقَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمْ تَلْبَثْ أَنْ جَاءَتْ تَلَمَّظُ، فَشَدَّهَا رَسُولُ الله ﷺ إِلَى الْخِبَاءِ، وَأَقْبَلَ الْأَعْرَابِيُّ وَمَعَهُ قِرْبَةٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَتَبِيعُنِيهَا؟ قَالَ: هِيَ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ، فَأَطْلَقَهَا رسول الله ﷺ قَالَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ: فَأَنَا وَاللهِ رَأَيْتُهَا تَسِيحُ فِي الْبَرِّيَّةِ، وَتَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

Zeyd b. Erkam der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Mekke yollarından birindeydim. Bir bedevinin çadırının yanında geçerken çadıra bağlı bir geyik gördük. Geyik: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu bedevi beni avladı. Kırda da iki yavrum var. Memelerimdeki süt katılaşmak üzere. Ne beni kesip rahatlatıyor, ne de salıp kırdaki yavrularımın yanına gitmeme izin veriyor" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni bıraksam geri döner misin?"* buyurdu. Geyik: "Dönerim! Dönmezsem Allah beni vergi memurunun cezasıyla cezalandırsın" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu çözüp bıraktı. Çok geçmeden geyik dili dışarıya sarkmış bir şekilde geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu çadıra bağladı. Bedevi de yanında su kırbasıyla geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Bunu bana satar mısın?"* diye sorunca, bedevi: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin olsun!" dedi.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/148) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/61).

[2] Ebû Nuaym, *Delâil* (320) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/148-149).

Zeyd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu alıp serbest bıraktı. Vallahi ben geyiğin: «Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed O'nun Resûlü'dür» diyerek kırlara doğru koştuğunu gördüm."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةِ الضَّبِّ لِنَبِيِّنَا ﷺ بِالرِّسَالَةِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ دَلَالَاتِ النُّبُوَّةِ

Kelerin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine Şahadet Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ: أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الدَّامَغَانِيُّ مِنْ سَاكِنِي قَرْيَةِ نَامِينَ مِنْ بَيْهَقَ، قِرَاءَةً عَلَيْهِ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ فِي شَعْبَانَ سَنَةَ اثْنَتَيْنِ وَسِتِّينَ وَثَلَاثِمِائَةٍ بِجُرْجَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْوَلِيدِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا كَهْمَسٌ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ؓ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ فِي مَحْفِلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذْ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ قَدْ صَادَ ضَبًّا، وَجَعَلَهُ فِي كُمِّهِ لِيَذْهَبَ بِهِ إِلَى رَحْلِهِ فَيَشْوِيَهُ وَيَأْكُلَهُ، فَلَمَّا رَأَى الْجَمَاعَةَ، قَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: هَذَا الَّذِي يَذْكُرُ أَنَّهُ نَبِيٌّ، فَجَاءَ حَتَّى شَقَّ النَّاسَ، فَقَالَ: وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى مَا اشْتَمَلَتِ النِّسَاءُ عَلَى ذِي لَهْجَةٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْكَ وَلَا أَمْقَتَ، وَلَوْلَا أَنْ يُسَمِّيَنِي قَوْمِي عَجُولًا لَعَجِلْتُ عَلَيْكَ فَقَتَلْتُكَ فَسَرَرْتُ بِقَتْلِكَ: الْأَسْوَدَ، وَالْأَحْمَرَ، وَالْأَبْيَضَ، وَغَيْرَهُمْ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَا رَسُولَ اللهِ! دَعْنِي فَأَقُومَ فَأَقْتُلَهُ، قَالَ: «يَا عُمَرُ! أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْحَلِيمَ كَادَ أَنْ يَكُونَ نَبِيًّا» ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى الْأَعْرَابِيِّ، فَقَالَ: مَا حَمَلَكَ عَلَى أَنْ قُلْتَ مَا قُلْتَ؟ وَقُلْتَ غَيْرَ الْحَقِّ؟ وَلَمْ تُكْرِمْنِي فِي مَجْلِسِي! قَالَ: وَتُكَلِّمُنِي أَيْضًا! اسْتِخْفَافًا بِرَسُولِ اللهِ ﷺ، وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى لَا آمَنْتُ بِكَ أَوْ يُؤْمِنَ بِكَ هَذَا الضَّبُّ، وَأَخْرَجَ الضَّبَّ مِنْ كُمِّهِ وَطَرَحَهُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: يَا ضَبُّ! فَأَجَابَهُ الضَّبُّ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ يَسْمَعُهُ الْقَوْمُ جَمِيعًا: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ يَا زَيْنَ مَنْ وَافَى الْقِيَامَةَ، قَالَ: مَنْ تَعْبُدُ يَا ضَبُّ؟ قَالَ: الَّذِي فِي السَّمَاءِ عَرْشُهُ، وَفِي الْأَرْضِ سُلْطَانُهُ، وَفِي الْبَحْرِ سَبِيلُهُ، وَفِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ، وَفِي النَّارِ عِقَابُهُ، قَالَ: فَمَنْ أَنَا يَا ضَبُّ؟ قَالَ: رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ، وَقَدْ أَفْلَحَ مَنْ صَدَّقَكَ، وَقَدْ خَابَ مَنْ

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/147-148) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/60).

كَذَّبَكَ، قَالَ الْأَعْرَابِيُّ: لَا أَتْبَعُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ [وَاللهِ] لَقَدْ جِئْتُكَ وَمَا عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَبْغَضُ إِلَيَّ مِنْكَ، وَإِنَّكَ الْيَوْمَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ وَالِدَيَّ، وَمِنْ عَيْنَيَّ، وَمِنِّي، وَإِنِّي لَأُحِبُّكَ بِدَاخِلِي وَخَارِجِي وَسِرِّي وَعَلَانِيَتِي: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَاكَ بِي، إِنَّ هَذَا الدِّينَ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى، وَلَا يُقْبَلُ إِلَّا بِصَلَاةٍ، وَلَا تُقْبَلُ الصَّلَاةُ إِلَّا بِقُرْآنٍ. قَالَ: فَعَلِّمْنِي فَعَلَّمَهُ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ قَالَ: زِدْنِي فَمَا سَمِعْتُ فِي الْبَسِيطِ وَلَا فِي الرَّجَزِ أَحْسَنَ مِنْ هَذَا. قَالَ: يَا أَعْرَابِيُّ! إِنَّ هَذَا كَلَامُ اللهِ لَيْسَ بِشِعْرٍ، إِنَّكَ إِنْ قَرَأْتَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مَرَّةً كَانَ لَكَ كَأَجْرِ مَنْ قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، وَإِنْ قَرَأْتَ مَرَّتَيْنِ كَانَ لَكَ كَأَجْرِ مَنْ قَرَأَ ثُلُثَيِ الْقُرْآنِ، وَإِذَا قَرَأْتَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَانَ لَكَ كَأَجْرِ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ كُلَّهُ، قَالَ الْأَعْرَابِيُّ: نِعْمَ الْإِلَهُ إِلَهُنَا يَقْبَلُ الْيَسِيرَ وَيُعْطِي الْجَزِيلَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَلَكَ مَالٌ» ؟ قَالَ: فَقَالَ مَا فِي بَنِي سُلَيْمٍ قَاطِبَةً رَجُلٌ هُوَ أَفْقَرُ مِنِّي. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ:» أَعْطُوهُ، فَأَعْطُوهُ حَتَّى أَبْطَرُوهُ، فَقَامَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ لَهُ عِنْدِي نَاقَةً عُشَرَاءَ دُونَ الْبُخْتِيَّةِ وَفَوْقَ الْأَعْرَى، تَلْحِقُ وَلَا تُلْحَقُ أُهْدِيَتْ إِلَيَّ يَوْمَ تَبُوكَ أَتَقَرَّبُ بِهَا إِلَى اللهِ ﷻ وَأَدْفَعُهَا إِلَى الْأَعْرَابِيِّ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: قَدْ وَصَفْتَ نَاقَتَكَ فَأَصِفُ مَا لَكَ عِنْدَ اللهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: لَكَ كَنَاقَةٍ مِنْ دُرَّةٍ جَوْفَاءَ قَوَائِمُهَا مِنْ زَبَرْجَدٍ أَخْضَرَ، وَعُنُقُهَا مِنْ زَبَرْجَدٍ أَصْفَرَ، عَلَيْهَا هَوْدَجٌ وَعَلَى الْهَوْدَجِ السُّنْدُسُ وَالْإِسْتَبْرَقُ، وَتَمُرُّ بِكَ عَلَى الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ، يَغْبِطُكَ بِهَا كُلُّ مَنْ رَآكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: قَدْ رَضِيتُ. فَخَرَجَ الْأَعْرَابِيُّ فَلَقِيَهُ أَلْفُ أَعْرَابِيٍّ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ عَلَى أَلْفِ دَابَّةٍ مَعَهُمْ أَلْفُ سَيْفٍ وَأَلْفُ رُمْحٍ، فَقَالَ لَهُمْ: أَيْنَ تُرِيدُونَ؟ فَقَالُوا: نَذْهَبُ إِلَى هَذَا الَّذِي سَفَّهَ آلِهَتَنَا فَنَقْتُلُهُ! قَالَ: لَا تَفْعَلُوا أَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، فَحَدَّثَهُمُ الْحَدِيثَ، فَقَالُوا بِأَجْمَعِهِمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، ثُمَّ دَخَلُوا، فَقِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَتَلَقَّاهُمْ بِلَا رِدَاءٍ، فَنَزَلُوا عَنْ رِكَابِهِمْ يُقَبِّلُونَ حَيْثُ وَافَوْا مِنْهُ وَهُمْ يَقُولُونَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، ثُمَّ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ مُرْنَا بِأَمْرِكَ، قَالَ: كُونُوا تَحْتَ رَايَةِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، فَلَمْ يُؤْمِنْ مِنَ الْعَرَبِ وَلَا غَيْرِهِمْ أَلْفٌ غَيْرُهُمْ .

İbn Ömer (Ömer b. el-Hattâb'dan) bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla bir mecliste otururken Süleym oğullarından bir bedevi geldi. Bedevi bir keler avlayıp cebine koymuştu. Onu pişirip yemek için de çadırına

gidiyordu. İnsanların toplandığını görünce: "Burada ne oluyor?" diye sordu. Oradakiler: "Peygamber olduğunu söyleyen adam burada" karşılığını verdiler. Bedevi insanları yararak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yaklaştı ve: "Lât ve Uzzâ'ya yemin olsun ki insanlar içinde senin kadar kendisine öfke ve kin duyduğum başka biri yok! Kabilem aceleci olduğumu söylemeyecek olsaydı seni öldürür, siyah, kızıl, beyaz tenli ne kadar insan varsa hepsini sevindirirdim" dedi. Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Bırak da kalkıp şu adamı öldüreyim" diye araya girince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ömer! Yumuşak huyun kişiyi neredeyse peygamber yapacak bir haslet olduğunu bilmez misin?"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bedeviye döndü ve: *"Meclisime saygısızlık edip de doğru olmayan bu şeyi şimdi neden söyledin?"* buyurdu. Bedevi: "Hâlâ konuşuyor musun! Lât ve Uzzâ'ya yemin olsun ki şu keler sana iman etmedikçe ben de sana iman etmem" dedi ve cebinden keleri çıkarıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne attı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey keler!"* diye seslenince keler herkesin duyacağı bir şekilde ve çok açık bir Arapçayla: "Buyur! Emrindeyim ey kıyamet gününün süsü!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey keler! Kime kulluk ediyorsun?"* diye sorunca, keler: "Semada Arş'ı, yerde saltanatı, denizde yolu, cennette rahmeti, cehennemde azabı olan zata kulluk ediyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey keler! Ben kimim?"* diye sorunca, keler: "Sen âlemlerin Rabbinin elçisi, peygamberlerinin sonuncususun. Seni tasdik eden kurtulmuş, yalanlayan ise hüsrana uğramıştır" dedi.

Bedevi bunu görünce: "Vallahi gözlerimle bunu gördükten sonra artık senin hakkında söylenen hiçbir söze itibar etmem! Yanına geldiğimde dünyada en nefret ettiğim kişi sendin. Şimdi ise seni babamdan, gözümden hatta kendimden daha çok seviyorum. İçimle, dışımla, açıkta veya gizli olan her şeyimle seni seviyorum. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ediyorum" dedi. Bedevinin bu sözü üzerine de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim vasıtamla seni hidayete erdiren Allah'a hamdolsun. Bu din her şeyden üstündür ve hiçbir şey üstüne çıkamaz. Namazsız bir din, Kur'ân'sız bir namaz da kabul edilmez"* buyurdu.

Bedevi: "Bana Kur'ân'ı öğret" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona İhlâs Suresi'ni öğretti. Bedevi: "Daha fazlasını öğret! Zira nesir olsun şiir olsun bunlardan daha güzel sözler duymuş değilim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ey bedevi! Bunlar şiir değil, Allah'ın kelamıdır. İhlâs Suresi'ni bir defa okuduğun zaman Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi sevabını alırsın. İki defa okuman halinde Kur'ân'ın üçte ikisini okumuş gibi sevabını alırsın. Üç defa okuman halinde Kur'ân'ın tümünü okumuş gibi sevabını alırsın"*** buyurdu. Bedevi: "Ne güzel bir ilahmış! Azı kabul edip karşılığını çokça veriyor" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Malın var mı?"*** diye sorunca, bedevi: "Süleym oğulları arasında benden daha fakiri yok" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: ***"Adama bir şeyler verin"*** buyurunca ashâbı adama ihtiyacından daha fazlasını verdiler.

Abdurrahman b. Avf kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim yanımda on aylık gebe, Horasan devesinden düşük, normal develerden yüksek değerde bir devem var. Allah rızası için deveyi bu bedeviye vermek istiyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Devenin nasıl bir şey olduğunu iyi anlattın. Ben de buna karşılık kıyamet gününde Yüce Allah'ın sana vereceği devenin nasıl olduğunu anlatayım mı?"*** buyurdu. Abdurrahman: "Anlat" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İçi oyulmuş inciden, ayakları yeşil zebercedden, boynu sarı zebercedden bir deve verilecektir. Üzerinde bir hevdec, hevdecin üzerinde de ince ve kalın ipek örtüler olacaktır. Bu deve seni Sırat köprüsünden şimşek gibi geçirecektir. Kıyamet gününde gören herkes sana gıpta edecektir"*** buyurdu. Bunun üzerine Abdurrahman: "Kabul ediyorum" dedi.

Bedevi oradan ayrıldıktan sonra Süleym oğullarından bin kişiyle karşılaştı. Her birinin altında bineği, elinde de birer kılıç ile mızrağı vardı. Onlara: "Nereye gidiyorsunuz?" diye sorunca, onlar: "İlahlarımıza dil uzatan şu adamı öldürmeye gidiyoruz" karşılığını verdiler. Bedevi onlara: "Bunu yapmayın! Ben Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ediyorum" deyip gördüklerini anlatınca, hepsi de birden: "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın Resûlü'dür" diyerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiler.

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldikleri söylenince ridasını (üstlüğünü) bile giymeden aceleyle onları karşılamaya çıktı. Onlar da bineklerinden inip Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) rast gelen yerini öpmeye ve: "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın Resûlü'dür" demeye başladılar. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Emirlerini bekliyoruz" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hâlid b. el-Velîd'in sancağının altında olun"* buyurdu. Araplar için bu bin kişi gibi topluca Müslüman olan başka birileri de olmadı.[1]

قُلْتُ: قَدْ أَخْرَجَهُ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي الْمُعْجِزَاتِ بِالْإِجَازَةِ عَنْ أَبِي أَحْمَدَ بْنِ عَدِيٍّ الْحَافِظِ، فَقَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ يَذْكُرُ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ الوليد السلمي حَدَّثَهُمْ فَذَكَرَهُ وَزَادَ فِي آخِرِهِ: قَالَ أَبُو أَحْمَدَ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ السُّلَمِيُّ، كَانَ ابْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى يُحَدِّثُ بِهَذَا مَقْطُوعًا، وَحَدَّثَنَا بِطُولِهِ مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ مَعَ رَعِيفِ الْوَرَّاقِ.

قُلْتُ: وَرَوَى ذَلِكَ فِي حَدِيثِ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَمَا ذَكَرْنَاهُ هُوَ أَمْثَلُ الْإِسْنَادِ فِيهِ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Şeyhimiz Ebî Abdillah (el-Hâkim) el-Hâfız da bunu icazetle Ebû Ahmed b. Adiy'den aktarmıştır. Sonunda şunu ilave etmiştir: Bize bildiren Muhammed b. el-Velîd es-Sülemî der ki: İbn Abdila'lâ bunu maktû olarak kendi asli notlarıyla bize aktarmıştır ki üzerinde koplayan kişinin burun kanı izi dahi vardı. Derim ki: Bu konuda Âişe ve Ebû Hureyre'den de rivayetler gelmiştir. Ancak zikrettiklerimiz isnâdı en iyi olanlardandır. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَجِيءِ الذِّئْبِ مَجْلِسَ النَّبِيِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَطْلُبُ شَيْئًا

Kurdun Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Meclisine Gelip Bir Şeyler İstemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ الْحَارِثِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: إِنِّي

---

[1] Ebû Nuaym, *Delâil* (320), İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/149) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/65).

لَسْتُ أَنَا أُصَلِّي فِي نَعْلَيَّ، وَلَكِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى فِي نَعْلَيْهِ، إِنِّي لَسْتُ أَنَا الَّذِي أَنْهَى عَنْ صِيَامِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَلَكِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى عَنْهُ. قَالَ: وَجَاءَ ذِئْبٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَقْعَى غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ جَعَلَ كَأَنَّهُ يَطْلُبُ شَيْئًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ هَذَا لَيُرِيدُ شَيْئًا» ، فَقَالَ رَجُلٌ: لَا تَجْعَلْ لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ نَصِيبًا فِي أَمْوَالِنَا، فَأَخَذَ حَجَرًا فَرَمَاهُ بِهِ، فَانْطَلَقَ الذِّئْبُ يَسْعَى وَهُوَ يَعْوِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: الذِّئْبُ وَمَا الذِّئْبُ

[قُلْتُ] الْحَارِثِيُّ هَذَا هُوَ أَبُو الْأَدْبَرِ اسْمُهُ زِيَادٌ.

Ebû Hureyre der ki: Nalınla namaz kılmayı çıkaran ben değilim! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nalınlarıyla namaz kıldı. Cuma günü oruç tutulmasını yasaklayan ben değilim! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cuma gününde oruç tutulmasını yasakladı.

Bir defasında kurdun biri geldi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uzak olmayan bir yerde çöküp oturdu. Sonra bir şeyler istiyor gibi hareket etmeye başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kurt bir şeyler istiyor"* buyurunca, bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Mallarımızda ona da mı bir pay kılacaksın?" dedi ve bir taş alıp kurda attı. Kurt uluyarak kaçıp gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kurt da ne kurtmuş!"* buyurdu.[1]

Ravi Hârisî der ki: Ebu'l-Edber'in adı Ziyâd'dır.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ خَمِيرَوَيْهِ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عمير، عن أبي الأدبر الْحَارِثِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! أَنْتَ الَّذِي نَهَيْتَ النَّاسَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. قَالَ: وَجَاءَ الذِّئْبُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ فَأَقْعَى بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمَّ جَعَلَ يُبَصْبِصُ بِذَنَبِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: هَذَا وَافِدُ الذِّئَابِ، جَاءَ يَسْأَلُكُمْ أَنْ تَجْعَلُوا لَهُ مِنْ أَمْوَالِكُمْ شَيْئًا، قَالُوا: لَا وَاللهِ لَا نَفْعَلُ، وَأَخَذَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ حَجَرًا فَرَمَاهُ، فَأَدْبَرَ الذِّئْبُ وَلَهُ عُوَاءٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ: الذِّئْبُ وَمَا الذِّئْبُ

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/145-146).

Ebu'l-Edber el-Hârisî bildiriyor: "Adamın biri Ebû Hureyre'ye geldi ve: «Ey Ebû Hureyre! İnsanlara yasaklar koyan sen misin?» diye sordu..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikredip Ebû Hureyre'den naklen şöyle devam eder:

Bir defasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) otururken bir kurt gelip önünde oturdu ve kuyruk sallamaya başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, kurtların temsilcisidir Mallarınızdan bir şeyler vermeniz için gelmiş"* buyurdu. Oradakiler: *"Vallahi ona bir şey vermeyiz!"* dediler. Adamın biri de bir taş alıp kurda attı. Kurt uluyarak oradan gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kurt da ne kurtmuş!"* buyurdu.

أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي جِنَازَةِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ بِالْبَقِيعِ، فَإِذَا الذِّئْبُ مُفْتَرِشًا ذِرَاعَيْهِ عَلَى الطَّرِيقِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «هَذَا أُوَيْسٌ يَسْتَفْرِضُ فَافْرِضُوا لَهُ» ، قَالُوا: نَرَى رَأْيَكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «مِنْ كُلِّ سَائِمَةٍ شَاةٌ فِي كُلِّ عَامٍ» ، قَالُوا: كَثِيرٌ. قَالَ: «فَأَشَارَ إِلَى الذِّئْبِ أَنْ خَالِسْهُمْ، فَانْطَلَقَ الذئب

Hamza b. Ebî Useyd der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'dan bir adamın cenazesine Bakî'ye çıktı. Giderken yolda ön ayaklarını yayıp oturan bir kurtla karşılaştılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu sizden bir şeyler istemek için burada! Ona bir şeyler verin"* buyurunca, yanındakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen ne vermemizi istersin?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her yıl merada otlayan sürü için bir koyun"* buyurunca, yanındakiler: "Bu çok olur" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sürüden kapıp götürmesi konusunda kurda işaret etti. Kurt da çekip gitti.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/146) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/62).

بَابُ مَا فِي كَلَامِ الذِّئْبِ وَشَهَادَتِهِ لِنَبِيِّنَا ﷺ بِالرِّسَالَةِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ دَلَالَاتِ النُّبُوَّةِ

Kurdun Konuşması ve Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Peygamberliğine Şahadet Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرِ بْنِ جَنَاحٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ، قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ الْحُدَّانِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: بَيْنَمَا رَاعٍ يَرْعَى بِالْحَرَّةِ إِذْ عَرَضَ ذِئْبٌ لِشَاةٍ مِنْ شِيَاهِهِ، فَحَالَ الرَّاعِي بَيْنَ الذِّئْبِ وَالشَّاةِ، فَأَقْعَى الذِّئْبُ عَلَى ذَنَبِهِ، ثُمَّ قَالَ لِلرَّاعِي: أَلَا تَتَّقِي اللهَ، تَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ رِزْقٍ سَاقَهُ اللهُ إِلَيَّ، فَقَالَ الرَّاعِي: الْعَجَبُ مِنْ ذِئْبٍ مُقْعٍ عَلَى ذَنَبِهِ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامِ الْإِنْسِ، فَقَالَ الذِّئْبُ: أَلَا أُحَدِّثُكَ بِأَعْجَبَ مِنِّي رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ الْحَرَّتَيْنِ يُحَدِّثُ النَّاسَ بِأَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ، فَسَاقَ الرَّاعِي شَاةً حَتَّى أَتَى الْمَدِينَةَ، فَزَوَى إِلَى زَاوِيَةٍ مِنْ زَوَايَاهَا، ثُمَّ دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَحَدَّثَهُ بِحَدِيثِ الذِّئْبِ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى النَّاسِ، فَقَالَ لِلرَّاعِي: قُمْ فَأَخْبِرْهُمْ، قَالَ: فَأَخْبَرَ النَّاسَ بِمَا قَالَ الذِّئْبُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «صَدَقَ الرَّاعِي أَلَا إِنَّهُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ كَلَامُ السِّبَاعِ لِلْإِنْسِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكَلِّمَ السِّبَاعُ الْإِنْسَ، وَيُكَلِّمَ الرَّجُلَ شِرَاكُ نَعْلِهِ، وَعَذَبَةُ سَوْطِهِ، وَيُخْبِرُهُ فَخِذُهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ بَعْدَهُ».

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بن بكير، عن الْقَاسِمِ بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو نَضْرَةَ الْعَبْدِيُّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ.

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَلَهُ شَاهِدٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ.

Ebû Saîd der ki: Çobanın biri Harre'de koyun sürüsünü otlatırken bir kurt koyunlardan birine saldırmak istedi. Çoban kurt ile koyunun arasına girince kurt kuyruğunun üzerine oturup çobana: "Sen Allah'tan korkmaz mısın? Allah'ın bana vermiş olduğu rızka neden engel oluyorsun?" dedi. Çoban: "Hayret! Kurt, kuyruğunun üzerine oturmuş da insanlar gibi benimle konuşuyor!" karşılığını verince, kurt: "Ben sana bundan daha şaşırtıcı bir şeyi

söyleyeyim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'de insanlara geçmişten haberler veriyor!" dedi.

Bunun üzerine çoban sürüsünü alıp Medine'ye geldi. Sürüyü Medine'de bir yere bıraktı, sonra da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Kurtla arasında geçenleri anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) insanların arasına çıktı ve çobana: *"Kalk ve yaşadığın olayı onlara da anlat!"* buyurdu. Çoban kurdun dediklerini insanlara anlatınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Çoban doğru söylüyor! Kıyamet alametlerinden biri de vahşi hayvanların insanlarla konuşmasıdır. Canım elinde olana yemin olsun ki vahşi hayvanlar insanlarla konuşmadıkça, kişi ayakkabısının bağıyla, kamçısının püskülleriyle konuşmadıkça, kişinin uyluğu ailesinin, ardından neler yaptığını haber vermedikçe kıyamet kopmayacaktır!"*** buyurdu.[1]

Ebû Nadra el-Abdî de Ebû Saîd el-Hudrî'den aynısını rivayet etmiştir.

İsnâdı sahihtir. Başka bir kanalla Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet edilen bir şahidi vardır.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَذِّنُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا النُّفَيْلِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَعْقِلِ بْنِ عبد الله بن شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: بَيْنَا أَعْرَابِيٌّ فِي بَعْضِ نَوَاحِي الْمَدِينَةِ فِي غَنَمٍ لَهُ إِذْ عَدَا عَلَيْهَا الذِّئْبُ، فَأَخَذَ شَاةً مِنْ غَنَمِهِ، فَأَدْرَكَهُ الْأَعْرَابِيُّ فَأَخَذَهَا، وَانْطَلَقَ الذِّئْبُ يَمْشِي، ثُمَّ رَجَعَ الذِّئْبُ مُسْتَذْفِرًا بِذَنَبِهِ مُسْتَقْبِلَ الْأَعْرَابِيِّ، ثُمَّ قَالَ: وَيْحَكَ أَلَا تَحَرَّجُ تَنْزِعُ رِزْقًا رَزَقَنِيهُ اللهُ، فَطَفِقَ الْأَعْرَابِيُّ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: الْعَجَبُ مِنْ ذِئْبٍ يَتَكَلَّمُ، قَالَ لذئب: وَاللهِ إِنَّكَ لَتَدَعُ مَا هُوَ أَعْجَبُ مِنْ هَذَا، قَالَ: وَمَا أَعْجَبُ مِنْ هذا؟ قَالَ: نَبِيُّ اللهِ فِي النَّخَلَاتِ يُحَدِّثُ النَّاسَ عَنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ، وَمَا يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ، فَسَاقَ الْأَعْرَابِيُّ غَنَمَهُ حَتَّى أَلجأ إِلَى بَعْضِ الْمَدِينَةِ، وَسَعَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، حَتَّى ضَرَبَ عَلَيْهِ بَابَهُ، فَأَذِنَ لَهُ فَحَدَّثَهُ الْأَعْرَابِيُّ فَصَدَّقَهُ ثُمَّ قَالَ: «إِذَا صَلَّيْتُ بِالنَّاسِ الصَّلَاةَ فَاحْضُرْنِي» ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: «أَيْنَ صَاحِبُ الْغَنَمِ» ؟ فَقَامَ الْأَعْرَابِيُّ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «حَدِّثْ بِمَا رَأَيْتَ وَبِمَا

---

[1] Tirmizî, *fiten* (4/476), Ahmed, *Müsned* (3/83-84) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/143).

سَمِعْتَ» ، فَحَدَّثَ الْأَعْرَابِيُّ بِمَا سَمِعَ وَبِمَا رَأَى، ثُمَّ قَالَ «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ أَحَدُكُمْ مِنْ أَهْلِهِ فَتُخْبِرُهُ نَعْلُهُ، أَوْ سَوْطُهُ، أَوْ عَصَاهُ بِمَا أَحْدَثَ أَهْلُهُ بَعْدَهُ» .

قَالَ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ الْفَزَارِيُّ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bedevinin biri Medine'nin bir tarafında koyunlarını otlatırken bir kurt saldırdı ve koyunlardan birini kaptı. Ancak çoban yetişip koyunu kurtardı. Koyunu kaybeden kurt biraz yürüyüp uzaklaştıktan sonra döndü. Çobana karşı kuyruğunun üzerine oturdu ve: "Yazıklar olsun sana! Yüce Allah'ın bana verdiği bir rızkı elimden çekip almaktan çekinmiyor musun?" dedi. Önünde duran çoban da: "Şaşılacak bir şey! Konuşan bir kurt!" karşılığını verdi. Kurt: "Vallahi sen bundan daha fazla şaşılacak bir şeyi görmezden geliyorsun" deyince, çoban: "Bundan daha fazla şaşılacak şey nedir?" diye sordu. Kurt: "Hurmalıklar arasında bir peygamberin geçmiş toplumlar hakkında haberler verip, daha sonra olacakları söylemesi" dedi.

Bunun üzerine çoban koyunlarını sürüp Medine'nin bir tarafında bıraktı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip kapısını çaldı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) girmesine izin verince çoban olanları anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dediklerini onayladı ve: *"İnsanlara namaz kıldırdığım zaman yanıma gel"* buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kıldırdıktan sonra: *"Koyun çobanı nerede?"* diye sordu. Bedevi ayağa kalkınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Görüp duyduklarını onlara da anlat"* buyurdu. Bedevi görüp duyduklarını cemaate anlatınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki sizden biri ailesinin yanından çıktıktan sonra ayakkabısı veya kırbacı veya değneği kendisinden sonra ailesinin ne yaptığını kendisine haber vermedikçe kıyamet kopmayacaktır."*

Abdulhamîd b. Behrâm bunu Şehr b. Havşeb kanalıyla rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/88) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/144).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ، وأبو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ بَهْرَامَ الْفَزَارِيِّ، حَدَّثَنَا شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّهُ قَالَ: بَيْنَا رَجُلٌ مِنْ أَسْلَمَ فِي غَنَمٍ لَهُ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِنَحْوٍ مِنْ مَعْنَاهُ، وَقَالَ فِيهِ: فَقَالَ الذِّئْبُ مِمَّ تَعْجَبُ؟ فَقَالَ: أَعْجَبُ مِنْ مُخَاطَبَتِكَ إِيَّايَ، فَقَالَ الذِّئْبُ: أَعْجَبُ مِنْ ذلك رسول الله ﷺ بَيْنَ الْحَرَّتَيْنِ فِي النَّخْلَاتِ يُحَدِّثُ النَّاسَ بِمَا قَدْ خَلَا، وَيُحَدِّثُ بِمَا هُوَ آتٍ، وَأَنْتَ هَا هُنَا تَتْبَعُ غَنَمَكَ.

وَرَوَى عَبْدُ اللهِ بْنُ عَامِرٍ الْأَسْلَمِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَوْسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أُهْبَانَ بْنِ أَوْسٍ كُنْتُ فِي غَنَمٍ لِي فَكَلَّمَهُ الذِّئْبُ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَسْلَمَ.

Ebû Saîd der ki: "Eslem kabilesinden bir adam koyun sürüsünü otlatırken..." Sonrasında ravi mânâ olarak bir önceki hadisin aynısını zikreder. Ancak burada şöyle der: "Kurt, çobana: «Neye şaşırıyorsun?» diye sorunca, çoban: «Benimle konuşabilmene şaşırıyorum» karşılığını verdi. Bunun üzerine kurt ona: «Asıl şaşılması gereken şey, Medine'de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geçmiş ümmetlerden haberler verip, gelecekte neler olacağını anlatırken senin, koyunlarının peşinden gitmendir» dedi."

Abdullah b. âmir el-Eslemî'nin, Rabîa b. Enes kanalıyla Enes b. Amr'ın bildirdiğine göre Ehbân b. Evs, koyun sürüsünü otlatırken kurtla konuşmuş, sonra Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip müslüman olmuştur.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أبو أحمد ابن فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنِي أَبُو طَلْحَةَ حدثنا سفين بْنُ حَمْزَةَ الْأَسْلَمِيُّ سَمِعَ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَامِرٍ الْأَسْلَمِيَّ قَالَ مُحَمَّدٌ إِسْنَادُهُ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ. قُلْتُ: قَدْ مَضَى مَا يُقَوِّيهِ.

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ السِّجِسْتَانِيُّ، أَحَدُ حُفَّاظِ عَصْرِهِ وَعُلَمَاءِ دَهْرِهِ فَلَا يَقُولُ مِثْلَ هَذَا فِي وَلَدِ مُكَلِّمِ الذِّئْبِ إِلَّا عَنْ مَعْرِفَةٍ وَفِي إِشْهَارِ ذَلِكَ فِي وَلَدِهِ قُوَّةُ الْحَدِيثِ.

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/61).

Buhârî, bunun isnâdının sağlam olmadığını ve Süfyân b. Hamza el-Eslemî'nin bunu Abdullah b. Âmir'den işittiğini söylemiştir, ancak daha önce zikredilen rivayetler onu daha da sağlamlaştırmaktadır. Zamanının hafız ve alimlerinden biri olan Abdullah b. Ebî Dâvud es-Sicistânî şöyle demiştir: "İnsanlar bu çobanın oğullarına «Kurtla konuşan kişinin oğulları» diyorlarsa bunu bir bilgiye dayanarak diyorlardır. Oğullarının bu lakapla meşhur olması da kıssayı sağlamlaştırmaktadır."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحُسَيْنَ بْنَ أَحْمَدَ الرَّازِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ الْمَغْرِبِيَّ، يَقُولُ: خَرَجْتُ مِنْ بَعْضِ الْبُلْدَانِ عَلَى حِمَارٍ فَجَعَلَ الْحِمَارُ يَجْذِبُنِي عَنِ الطَّرِيقِ فَضَرَبْتُ رَأْسَهُ ضَرَبَاتٍ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيَّ، وَقَالَ: اضْرِبْ يَا أَبَا سُلَيْمَانَ، فَإِنَّمَا عَلَى دِمَاغِكَ هُوَ ذَا تَضْرِبُ. قُلْتُ لَهُ: كَلَّمَكَ كَلَامًا يُفْهَمُ؟ فَقَالَ: كَمَا تُكَلِّمُنِي وأكلمك.

Ebû Süleymân el-Mağribî der ki: Bir defasında eşeğime binip bir bölgeden çıkmışken eşek yoldan çıkmaya çalıştı. Başına birkaç defa vurduğumda başını bana doğru kaldırdı ve: "Ey Ebû Süleymân! Vur bakalım! Oysa kendi başına vurmaktasın!" dedi.

Ravi Hüseyin b. Ahmed der ki: Ebû Süleymân'a: "Eşek seninle anlayabileceğin sözlerle mi konuştu?" diye sorduğumda: "Seninle karşılıklı nasıl konuşuyorsak öyle konuştu" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَسْخِيرِ اللهِ ﷻ الْأَسَدَ «لِسَفِينَةَ» مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ كَرَامَةً لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَا رُوِيَ فِي مَعْنَاهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yüzü Suyu Hürmetine Aslanın O'nun Azatlısı Sefîne'ye Yardım Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّاءَ يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنْبَأَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: رَكِبْتُ سَفِينَةً فِي الْبَحْرِ فَانْكَسَرَتْ فَرَكِبْتُ لَوْحًا مِنْهَا فَأَخْرَجَنِي إِلَى أَجَمَةٍ فِيهَا أَسَدٌ، إِذْ أَقْبَلَ الْأَسَدُ فَلَمَّا رَأَيْتُهُ قُلْتُ: يَا أَبَا الْحَارِثِ! أَنَا سَفِينَةُ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَقْبَلَ نَحْوِي حَتَّى ضَرَبَنِي بِمَنْكِبِهِ، ثُمَّ مَشَى مَعِي حَتَّى أَقَامَنِي عَلَى الطَّرِيقِ، قَالَ: ثُمَّ هَمْهَمَ سَاعَةً وَضَرَبَنِي بِذَنَبِهِ، فَرَأَيْتُ أَنَّهُ يُوَدِّعُنِي.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sefîne der ki: Deniz yolculuğuna çıktığımda bindiğim gemi parçalandı. Parçalanan tahtalarından birine tutunduğumda beni ormanlık bir kıyıya attı. Ormanlıkta ise bir aslan vardı. Aslanın bana doğru geldiğini gördüğümde: "Ey Ebu'l-Hâris! Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısıyım" dedim. Bunun üzerine yanıma geldi. Pençesiyle omzuma vura vura beni gitmem gereken yola çıkardı. Sonra bir süre homurdanıp kuyruğuyla bana vurdu. Homurtusuyla benimle vedalaştığını anladım.

وَأَخْبَرَنِي أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عَدِيٍّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، حَدَّثَهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ أَنَّ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: رَكِبْتُ الْبَحْرَ فَانْكَسَرَتْ بِي سَفِينَتِي الَّتِي كُنْتُ فِيهَا فَرَكِبْتُ لَوْحًا مِنْ أَلْوَاحِهَا، فَطَرَحَنِي اللَّوْحُ إِلَى أَجَمَةٍ فِيهَا الْأَسَدُ، فَدَخَلْتُ فَخَرَجَ إِلَيَّ الْأَسَدُ، فَأَقْبَلَ إِلَيَّ فَقُلْتُ: يَا أَبَا الْحَارِثِ! أَنَا مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَطَأْطَأَ رَأْسَهُ وَأَقْبَلَ إِلَيَّ يَدْفَعُنِي بِمَنْكِبَيْهِ، فَأَخْرَجَنِي مِنَ الْأَجَمَةِ، وَوَقَفَنِي عَلَى الطَّرِيقِ ثُمَّ هَمْهَمَ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ يُوَدِّعُنِي فَكَانَ هَذَا آخِرَ عَهْدِي بِهِ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sefîne anlatıyor: Deniz yolculuğuna çıktığımda bindiğim gemi parçalandı. Parçalanan tahtalarından birine tutunduğumda beni ormanlık bir kıyıya attı. Ormana girdiğimde karşıma bir aslan çıktı. Ona: "Ey Ebu'l-Hâris! Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısıyım" dediğimde başını önüne eğdi. Pençesiyle beni ittire ittire ormanlıktan çıkarıp gitmem gereken yola götürdü. Sonra da homurdanmaya başladı. Homurtusuyla benimle vedalaştığını sanıyorum. Aslanı son görüşüm de o oldu.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الْحَجَبِيِّ عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ: أَنَّ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَخْطَأَ الْجَيْشَ بِأَرْضِ الرُّومِ أَوْ أُسِرَ فِي أَرْضِ الرُّومِ، فَانْطَلَقَ هَارِبًا يَلْتَمِسُ الْجَيْشَ، فَإِذَا هُوَ بِالْأَسَدِ، فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا الْحَارِثِ! إِنِّي مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، كَانَ مِنْ أَمْرِي كَيْتَ وَكَيْتَ، فَأَقْبَلَ الْأَسَدُ يُبَصْبِصُهُ، حَتَّى قَامَ إِلَى جَنْبِهِ كُلَّمَا سَمِعَ صَوْتًا أَهْوَى إِلَيْهِ ثُمَّ أَقْبَلَ يَمْشِي إِلَى جَنْبِهِ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى بَلَغَ الْجَيْشَ ثُمَّ رَجَعَ الْأَسَدُ ، [وَاللهُ ﷻ هو أعلم] .

İbnu'l-Münkedir der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sefîne, Rum topraklarındayken Müslümanların ordusunu kaybetti veya Rumlara esir düştü. Bulunduğu yerden kaçıp orduyu aramaya başladığında bir aslanla karşı karşıya geldi. Aslana: "Ey Ebu'l-Hâris! Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısıyım ve başıma şunlar şunlar geldi" dediğinde aslan kuyruğunu sallayarak yanına kadar geldi. Aslan en ufak bir ses duyunca da dönüp o tarafa doğru bakıyordu. Ardından Sefîne'nin yanında yürümeye başladı. Aslan bu şekilde Sefîne'yi orduya ulaştırınca geri döndü.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي مُعْجِزَةٍ أُخْرَى ظَهَرَتْ لَهُ فِي مَوْلَاهُ سَفِينَةَ وَبِذَلِكَ سُمِّيَ سَفِينَةَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Azatlısı Sefîne'nin Bu Şekilde İsimlendirilmesine Sebep Olan Mucize

أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَلَوِيُّ رَحِمَهُ اللهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرَزَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، وَأَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ حَشْرَجِ بْنِ نُبَاتَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُمْهَانَ عَنْ سَفِينَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِسَفِينَةَ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: مَا أَنَا بِمُخْبِرِكُمْ، ثُمَّ قَالَ: سَمَّانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ سَفِينَةَ، قُلْتُ: وَلِمَ سَمَّاكَ سَفِينَةَ؟ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ، فَثَقُلَ عَلَيْهِمْ مَتَاعُهُمْ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ: «ابْسُطْ كِسَاءَكَ فَبَسَطْتُهُ، فَجَعَلُوا فِيهِ مَتَاعَهُمْ، فَحَمَلُوهُ عَلَيَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «احْمِلْ فَإِنَّمَا أَنْتَ سَفِينَةٌ» ، فَلَوْ حَمَلْتُ مِنْ يَوْمَئِذٍ وِقْرَ بَعِيرٍ، أَوْ بَعِيرَيْنِ، أَوْ ثَلَاثَةٍ، أَوْ أَرْبَعَةٍ، أَوْ خَمْسَةٍ، أَوْ سِتَّةٍ، أَوْ سَبْعَةٍ مَا ثَقُلَ عَلَيَّ إِلَّا أَنْ يَخْفُوَ .

Saîd b. Cumhân der ki: Sefîne'ye: "Adın ne?" diye sorduğumda: "Size söylemem!" karşılığını verdi. Sonra: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana Sefîne (gemi) adını koydu" dedi. Ona: "Neden sana Sefîne ismini koydu?" diye sorduğumuzda ise şöyle dedi: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla birlikte yolculuğa çıktı. Ancak arkadaşlarının taşıdığı eşyalar yorgunluktan kendilerine ağır gelmeye başlayınca bana: *«Giysini şuraya ser!»* buyurdu. Serdiğimde de eşyalarını giysinin üzerinde topladılar. Giysiyi sırtıma koyduklarında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Taşı! Sen ki bir sefîne*

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/147) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/65).

(gemi)sin!" buyurdu. O günü bir veya iki veya üç veya dört veya beş veya altı veya yedi deve yükü dahi sırtıma vurulmuş olsaydı bana ağır gelmezdi."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللهِ الَّذِي بُعِثَ حِمَارُهُ بَعْدَ مَا نَفَقَ

Allah Yolunda Cihada Çıkan Adamın Eşeğinin Öldükten Sonra Diriltilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بَرْهَانَ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ السُّكَّرِيُّ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي سَبْرَةَ النَّخَعِيِّ، قَالَ: أَقْبَلَ رَجُلٌ مِنَ الْيَمَنِ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ نَفَقَ حِمَارُهُ، فَقَامَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ إِنِّي جِئْتُ مِنَ الدَّثِينَةِ مُجَاهِدًا فِي سَبِيلِكَ وَابْتِغَاءِ مَرْضَاتِكَ، وَأَنَا أَشْهَدُ أَنَّكَ تُحْيِي الْمَوْتَى، وَتَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، لَا تَجْعَلْ لِأَحَدٍ عَلَيَّ الْيَوْمَ مِنَّةً، أَطْلُبُ إِلَيْكَ أَنْ تَبْعَثَ لِي حِمَارِي، فَقَامَ الْحِمَارُ يَنْفُضُ أُذُنَيْهِ .

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَمِثْلُ هَذَا يَكُونُ كَرَامَةً لِصَاحِبِ الشَّرِيعَةِ حَيْثُ يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ مِثْلُ هَذَا كَمَا مَضَى فِي الْبَابِ قَبْلَهُ، وَقَدْ رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ وَغَيْرُهُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، وكأنه سمعه منهما.

Ebû Sebre en-Nehaî anlatıyor: Adamın biri Yemen'den yola çıktı. Yolun bir yerinde eşeği öldü. Adam kalkıp abdest aldı, iki rekat namaz kıldı. Sonra da: "Allahım! Yolunda savaşmak ve rızanı kazanmak için Düseniyye'den kalkıp geldim. Ölülere can verip mezardakileri de tekrar dirilttiğine şahadet ediyorum. Böylesi bir günde beni kimsenin minneti altında bırakma! Eşeğimi diriltmeni senden istiyorum" diye dua etti. Bunun üzerine eşek kulaklarını çırparak kalktı.[2]

İsnâdı sahihtir. Böylesi bir şey de şeriat sahibi için bir keramet sayılır. Zira bir önceki başlıkta zikredildiği gibi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetinden öylesi kerametlere sahip kişiler var olmuştur.

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/606).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/153).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، وَأَحْمَدُ بْنُ بُجَيْرٍ، وَغَيْرُهُمَا، قَالُوا: أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ: أَنَّ قَوْمًا أَقْبَلُوا مِنَ الْيَمَنِ مُتَطَوِّعِينَ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَنَفَقَ حِمَارُ رَجُلٍ مِنْهُمْ، فَأَرَادُوهُ أَنْ يَنْطَلِقَ مَعَهُمْ، فَأَبَى، فَقَامَ فَتَوَضَّأَ، وَصَلَّى، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ إِنِّي جِئْتُ مِنَ الدَّثِينَةِ أَوْ قَالَ الدَّفِينَةِ مُجَاهِدًا فِي سَبِيلِكَ، وَابْتِغَاءِ مَرْضَاتِكَ، وَإِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ تُحْيِي الْمَوْتَى، وَتَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، لَا تَجْعَلْ لِأَحَدٍ عَلَيَّ مِنَّةً، وَإِنِّي أَطْلُبُ إِلَيْكَ أَنْ تَبْعَثَ لِي حِمَارِي، ثُمَّ قَامَ إِلَى الْحِمَارِ فَضَرَبَهُ فَقَامَ الْحِمَارُ يَنْفُضُ أُذُنَيْهِ، فَأَسْرَجَهُ وَأَلْجَمَهُ، ثُمَّ رَكِبَهُ، فَأَجْرَاهُ، فَلَحِقَ بِأَصْحَابِهِ، فَقَالُوا: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَ، مَا شَأْنِي إِنَّ اللهَ بَعَثَ لِي حِمَارِي.

قَالَ الشَّعْبِيُّ فَأَنَا رَأَيْتُ الْحِمَارَ بِيعَ أَوْ يُبَاعُ بِالْكُنَاسَةِ مَوْضِعٍ مَشْهُورٍ بِالْكُوفَةِ.

Şa'bî der ki: Allah yolunda gönüllü olarak cihad etmek için bir topluluk Yemen'den yola çıktı. Yoldayken içlerinden bir adamın eşeği öldü. Adamı kendi yanlarında götürmek istediler, ancak kabul etmedi. Kalkıp abdest aldı, namaz kıldı. Namaz sonrası da: "Allahım! Yolunda savaşmak ve rızanı kazanmak için Düseniyye'den (veya Defîne'den) kalkıp geldim. Ölülere can verip mezardakileri de tekrar dirilttiğine şahadet ediyorum. Böylesi bir günde beni kimsenin minneti altında bırakma! Eşeğimi diriltmeni senden istiyorum" diye dua etti. Sonra eşeğin yanına gidip ona vurdu. Eşek kulaklarını çırparak kalktı. Ardından eşeğe semerini vurup gemledi. Ardından binip koşturdu. Diğerlerine ulaştığında: "Ne oldu?" dediler. Adam: "Allah eşeğimi tekrar diriltti. Olan bu!" karşılığını verdi. Ben daha sonra o eşeğin Kufe'de meşhur bir yer olan Künâse'de satıldığını gördüm.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، أَخْبَرَنِي الْعَبَّاسُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَرِيكٍ النَّخَعِيِّ: أَنَّ صَاحِبَ الْحِمَارِ رَجُلٌ مِنَ النَّخَعِ، يُقَالُ لَهُ: نُبَاتَةُ بْنُ يَزِيدَ، خَرَجَ فِي زَمَنِ عُمَرَ غَازِيًا، حَتَّى إِذَا كَانَ بِسِرِّ عَمِيرَةَ نَفَقَ حِمَارُهُ، فَذَكَرَ الْقِصَّةَ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَبَاعَهُ بَعْدُ بِالْكُنَاسَةِ، فَقِيلَ لَهُ: تَبِيعُ حِمَارًا أَحْيَاهُ اللهُ لَكَ! قَالَ: فَكَيْفَ أَصْنَعُ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ رَهْطِهِ ثَلَاثَةَ أَبْيَاتٍ، فَحَفِظْتُ هَذَا الْبَيْتَ:

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (2/153-154).

وَمِنَّا الَّذِي أَحْيَا الْإِلَهُ حِمَارَهُ وَقَدْ مَاتَ مِنْهُ كل عضو ومفصل

Müslim b. Abdillah b. Şerîk en-Nehaî bildiriyor: "Bu eşeğin sahibi Neha' kabilesinden Nubâte b. Yezîd adında bir adamdı. Hz. Ömer zamanında savaş için çıkmıştı. Umeyre vadisine ulaştığında da eşeği öldü..." Müslim daha sonra söz konusu kıssayı zikrederken şöyle der:

Daha sonra adam bu eşeği Künâse'de sattı. Adama: "Yüce Allah'ın senin için diriltiği bir eşeği satıyor musun?" denilince, adam: "Ne yapayım?" karşılığını verdi. Adamın kabilesinden bir adam bu konuda üç beyit söyledi. İçinde sadece şu beyiti aklımda tutabildim:

"Bizdendir Allah tarafından eşeği diriltilen

Bütün organları ölmüş cansız düşmüşken."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُهَاجِرَةِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ الَّتِي أَحْيَا اللهُ ﷻ بِدُعَائِهَا وَلَدَهَا بَعْدَ مَا مَاتَ، وَمَا جَاءَ فِي الْكَرَامَاتِ الَّتِي ظَهَرَتْ عَلَى الْعَلَاءِ بْنِ الْحَضْرَمِيِّ وَأَصْحَابِهِ

Muhacir Kadının Öldükten Sonra Allah Tarafından Geri Diriltilen Oğlu ve Alâ b. el-Hadramî'nin Kerametleri

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ أَبِي الدُّمَيْكِ بِبَغْدَادَ، (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَاهِرِ بْنِ أَبِي الدُّمَيْكِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَائِشَةَ، حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: عُدْنَا شَابًّا مِنَ الْأَنْصَارِ وَعِنْدَهُ أُمٌّ لَهُ عَجُوزٌ عَمْيَاءُ، قَالَ: فَمَا بَرِحْنَا أَنْ فَاضَ، يَعْنِي: مَاتَ، وَمَدَدْنَا عَلَى وَجْهِهِ الثَّوْبَ، وَقُلْنَا لِأُمِّهِ: يا هذه احْتَسِبِي مُصَابَكِ عِنْدَ اللهِ، قَالَتْ: أَمَاتَ ابْنِي؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي هَاجَرْتُ إِلَيْكَ وَإِلَى نَبِيِّكَ رَجَاءَ أَنْ تُعِينَنِي عِنْدَ كُلِّ شَدِيدَةٍ فَلَا تَحْمِلْ عَلَيَّ هَذِهِ الْمُصِيبَةَ الْيَوْمَ.

قَالَ أنس: فو الله مَا بَرِحْتُ حَتَّى كَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ وَطَعِمَ وَطَعِمْنَا مَعَهُ .

Enes der ki: Ensâr'dan hasta bir genci ziyarete gittik. Gencin yaşlı ve kör bir annesi de vardı. Henüz yanından ayrılmadan bu genç ölünce üzerini

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/154).

giysiyle kapattık. Annesine de: "Sabret ve musibetinin karşılığını Allah'tan bekle" dedik. Kadın: "Oğlum öldü mü ki?" diye sorunca, ona: "Evet, öldü" karşılığını verdim. Bunun üzerine kadın: "Allahım! Biliyorsun ki başıma gelen musibetlerde bana yardım etmen için sana ve Peygamber'inin yanına hicret ettim. Onun için böylesi bir günde beni bu musibete maruz bırakma!" diye dua etti. Vallahi çok geçmeden genç üzerindeki giysiyi çekip yüzünü açtı. Orada birlikte yemek de yedik.[1]

وأخبَرَنَا أبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ: أَنْبَأنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ خداس بْنِ عَجْلَانَ الْمُهَلَّبِيُّ، وَإسْمَاعِيلُ بن إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَسَّامٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: عُدْتُ شَابًّا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَمَا كَانَ بِأَسْرَعَ مِنْ أَنْ مَاتَ، فَأَغْمَضْنَاهُ وَمَدَدْنَا عَلَيْهِ الثَّوْبَ، قَالَ بَعْضُنَا لِأُمِّهِ: احْتَسِبِيهِ، قَالَتْ: وَقَدْ مَاتَ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَتْ أَحَقٌّ مَا تَقُولُونَ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، فَمَدَّتْ يَدَيْهَا إِلَى السَّمَاءِ، وَقَالَتْ: اللهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِكَ، وَهَاجَرْتُ إِلَى رَسُولِكَ، فَإِذَا نَزَلَتْ بِي شَدِيدَةٌ دَعَوْتُكَ فَفَرَّجْتَهَا، فَأَسْأَلُكَ اللهُمَّ لَا تَحْمِلْ عَلَيَّ هَذِهِ الْمُصِيبَةَ الْيَوْمَ، قَالَ: فَكَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، فَمَا بَرِحْنَا حَتَّى أَكَلْنَا وَأَكَلَ مَعَنَا .

صَالِحُ بْنُ بَشِيرٍ الْمُرِّيُّ مِنْ صَالِحِي أَهْلِ الْبَصْرَةِ وَقُصَّاصِهِمْ، تَفَرَّدَ بِأَحَادِيثَ مَنَاكِيرَ عَنْ ثَابِتٍ وَغَيْرِهِ وَقَدْ رَوَى حُذَيْفَةُ هَذَا مِنْ وَجْهٍ آخَرِ مُرْسَلًا بَيْنَ ابْنِ عَوْنٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

Enes b. Mâlik anlatıyor: Ensâr'dan hasta bir genci ziyarete gittik. Ancak henüz yeni varmıştık ki genç öldü. Gözlerini kapatıp bir giysiyle üzerini örttük. Annesine de: "Sabret" dedik. Kadın: "Öldü mü ki?" diye sorunca, ona: "Evet!" karşılığını verdik. Kadın: "Doğru mu söylüyorsunuz?" diye orunca: "Evet!" karşılığını verdik. Bunun üzerine kadın ellerini semaya kaldırdı ve: "Allahım! Sana iman ettim ve Resûlü'nün yanına hicret ettim. Başıma bir musibet geldiği zaman sana dua eder, sen de beni sıkıntıdan kurtarırdın. Allahım! Böylesi bir günde beni bu musibete maruz bırakmamanı istiyorum" diye dua etti. Bu duadan sonra genç giysiyi sıyırıp yüzünü açtı. Oradan ayrılmadan da birlikte yemek yedik.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/154).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/154).

Ravi Sâlih b. Beşîr el-Murrî, Basra ahalisi ve kıssacılarının salih kişilerindendir. Sâbit ve başkalarından yaptığı münker bazı rivayetlerde tek kalmıştır. Bu hadis, İbn Avn'ın Enes b. Mâlik'ten mürsel olarak rivayeti ile aktarılmıştır.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ: مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو اللَّيْثِ سهل بْنُ مُعَاذٍ التَّمِيمِيُّ بِدِمَشْقَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ إِدْرِيسُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يونُسَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَوْنٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: أَدْرَكْتُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ ثَلَاثًا لَوْ كَانُوا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمَا تَقَاسَمَتْهَا الْأُمَمُ، لَكَانَ عَجَبًا، قُلْنَ: مَا هُنَّ يَا أَبَا حَمْزَةَ؟ قَالَ: كُنَّا فِي الصُّفَّةِ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ مُهَاجِرَةٌ وَمَعَهَا ابْنٌ لَهَا قَدْ بَلَغَ، فَأَضَافَ الْمَرْأَةَ إِلَى النِّسَاءِ، وَأَضَافَ ابْنَهَا إِلَيْنَا، فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ أَصَابَهُ وَبَاءُ الْمَدِينَةِ، فَمَرِضَ أَيَّامًا ثُمَّ قُبِضَ، فَغَمَّضَهُ النَّبِيُّ ﷺ وأمر بِجَهَازِهِ، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ نُغَسِّلَهُ، قَالَ: يَا أَنَسُ ائْتِ أُمَّهُ، فَأَعْلِمْهَا، قَالَ: فَأَعْلَمْتُهَا، فَجَاءَتْ حَتَّى جَلَسَتْ عِنْدَ قَدَمَيْهِ فَأَخَذَتْ بِهِمَا، ثُمَّ قَالَتِ: اللهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ لَكَ طَوْعًا وَخَلَعْتُ الْأَوْثَانَ زُهْدًا، وَهَاجَرْتُ إِلَيْكَ رَغْبَةً، اللهُمَّ لَا تُشَمِّتْ بِي عَبَدَةَ الْأَوْثَانِ، وَلَا تُحَمِّلْنِي مِنْ هَذِهِ الْمُصِيبَةِ مَا لَا طَاقَةَ لِي بحملها، قال: فو الله مَا تَقَضَّى كَلَامُهَا حَتَّى حَرَّكَ قَدَمَيْهِ، وَأَلْقَى الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، وَعَاشَ حَتَّى قبض الله رسول ﷺ، وَحَتَّى هَلَكَتْ أُمُّهُ. قَالَ: ثُمَّ جَهَّزَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَعْنِي جَيْشًا وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ، قَالَ: وَكُنْتُ فِي غَزَاتِهِ، فَأَتَيْنَا مَغَازِيَنَا فَوَجَدْنَا الْقَوْمَ قَدْ نَذِرُوا بِنَا فَعَفَوْا آثَارَ الْمَاءِ، قَالَ: وَالْحَرُّ شَدِيدٌ، فَجَهَدَنَا الْعَطَشُ، وَدَوَابَّنَا، وَذَلِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، قَالَ: فَلَمَّا مَالَتِ الشَّمْسُ لِغُرُبِهَا صَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ مَدَّ يَدَهُ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ شَيْئًا [قَالَ] فو الله مَا حَطَّ يَدَهُ حَتَّى بَعَثَ اللهُ رِيحًا، وَأَنْشَأَ سَحَابًا، فَأَفْرَغَتْ حَتَّى مَلَأَتِ الْغُدُرَ وَالشِّعَابَ، فَشَرِبْنَا، وَسَقَيْنَا، وَاسْتَقَيْنَا، ثُمَّ أَتَيْنَا عَدُوَّنَا وَقَدْ جَاوَزُوا خَلِيجًا فِي الْبَحْرِ إِلَى جَزِيرَةٍ، فَوَقَفَ عَلَى الْخَلِيجِ، وَقَالَ: يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ، يَا حَلِيمُ يَا كَرِيمُ، ثُمَّ قَالَ: أَجِيزُوا بِاسْمِ اللهِ، قَالَ: فَأَجَزْنَا مَا يَبُلُّ الْمَاءُ حَوَافِرَ دَوَابِّنَا، فَأَصَبْنَا الْعَدُوَّ غِيلَةً، فَقَتَلْنَا، وَأَسَرْنَا، وَسَبَيْنَا، ثُمَّ أَتَيْنَا الْخَلِيجَ، فَقَالَ مِثْلَ مَقَالَتِهِ، فَأَجَزْنَا مَا يَبُلُّ الْمَاءُ حَوَافِرَ دَوَابِّنَا، فَلَمْ نَلْبَثْ إِلَّا يسير حتى رؤي فِي دَفْنِهِ، قَالَ: فَحَفَرْنَا لَهُ وَغَسَّلْنَاهُ وَدَفَنَّاهُ، فَأَتَى رَجُلٌ بَعْدَ فَرَاغِنَا مِنْ دَفْنِهِ فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ فَقُلْنَا: هَذَا خَيْرُ الْبَشَرِ، هَذَا ابْنُ الْحَضْرَمِيِّ، فَقَالَ: إِنَّ هَذِهِ الْأَرْضَ تَلْفِظُ الْمَوْتَى، فَلَوْ نَقَلْتُمُوهُ إِلَى مِيلٍ أَوْ مِيلَيْنِ إِلَى أرض تَقْبَلُ الْمَوْتَى، فَقُلْنَا مَا جَزَاءُ صَاحِبِنَا أَنْ نُعَرِّضَهُ لِلسِّبَاعِ

تَأْكُلُهُ، قَالَ: فَاجْتَمَعْنَا عَلَى نَبْشِهِ، قَالَ: فَلَمَّا وَصَلْنَا إِلَى اللَّحْدِ إِذَا صَاحِبُنَا لَيْسَ فِيهِ، وَإِذَا اللَّحْدُ مَدُّ الْبَصَرِ، نُورٌ يَتَلَأْلَأُ، قَالَ: فَأَعَدْنَا التُّرَابَ إِلَى الْقَبْرِ ثُمَّ ارْتَحَلْنَا.

Abdullah b. Avn bildiriyor: Enes: "Bu ümmette üç şey gördüm ki bunlar İsrâil oğullarında olsaydı acayipliğinden diğer ümmetler aralarında paylaşamazlardı" dedi. Ona: "Ey Ebû Hamza! Bunlar nedir?" diye sorduğumuzda şöyle anlattı:

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Suffe'de kalıyorduk. Yanında buluğa ermiş oğluyla birlikte bir kadın gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadını kadınların yanına, oğlunu da bizim yanımıza verdi. Çok geçmeden bu kadının oğlu Medine vebasına yakalandı. Günler boyu hasta kaldıktan sonra da öldü. Ölünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun gözlerini kapattı ve defin hazırlıklarının yapılmasını söyledi. Onu yıkamak istediğimizde bana: ***"Ey Enes! Annesine gidip durumu bildir"*** buyurdu.

Annesine gidip durumu bildirdiğimde kadın gelip oğlunun ayak ucunda oturdu. Ayaklarından tutup: "Allahım! Gönül rızasıyla sana iman ettim. Putlardan yüz çevirip sana yöneldim. Rızanı umarak hicret ettim. Allahım! Putperestleri bana güldürme! Altından kalmayacağım böylesi bir musibeti bana yükleme!" dedi. Vallahi kadın sözlerini henüz bitirmişken oğlu ayaklarını oynatmaya başladı ve üzerindeki örtüyü yüzünden çekti. Bu çocuk Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve annesinin vefatına kadar yaşadı.

Daha sonraları Ömer b. el-Hattâb, Alâ b. el-Hadramî komutasında bir ordu çıkardı. Askerlerin içinde ben de vardım. Savaş bölgesine gittiğimizde düşmanların bizden önce su kaynaklarına ulaştığını ve suyu yok ettiğini gördük. Havalar aşırı sıcaktı ve susuzluk bizi de bineklerimizi de bitirmişti. Günler de cumaydı ve gökyüzünde tek bir bulut dahi yoktu. Güneş tepe noktasını aştıktan sonra Alâ b. el-Hadramî bize iki rekatlık bir namaz kıldırdı. Namaz sonrası ellerini semaya kaldırıp dua etmeye başladı. Vallahi ellerini henüz indirmişken Yüce Allah sert bir rüzgar çıkardı, ardından da bulutlar gönderdi. Ondan sonra yağmur başladı ki bütün çukurları ve yolları su altında bıraktı. Yağmur suyundan suyumuzu içtik, bineklerimizi suladık ve kaplarımızı doldurduk.

Ardından düşmanın peşine düştük. Düşmanlar da boğazdan denizi geçip bir adaya çıkmışlardı. Alâ geçtikleri boğazın başında durdu ve: "Yâ Aliy! Yâ

Azîm! Yâ Halîm! Yâ Kerîm!" diye seslendi. Sonra bize: "Allah'ın adıyla boğazı geçin!" dedi. Boğazı geçerken bineklerimizin bile toynakları ıslanmadı. Bu şekilde düşmanlarımızı gafil avladık. Kimini öldürdük, kimini de esir aldık. Tekrar boğaza geldiğimizde Alâ aynı sözleri söyledi. Yine bineklerimizin toynakları dahi ıslanmadan boğazı geçtik.

Fazla bir zaman geçmeden de Alâ vefat etti. Onu yıkayıp kefenledik ve defnettik. Defin işi bittikten sonra adamın biri geldi ve: "Bu kim?" diye sordu. "İnsanların en hayırlısı İbnu'l-Hadramî!" karşılığını verdik. Adam: "Burada toprak ölüleri dışarı atar. Onu bir veya iki mil daha uzakta toprağın onu dışarı atmayacağı bir yere götürüp gömseniz daha iyi olur" deyince kendi kendimize: "Arkadaşımızın günahı ne ki toprağın dışarı attığı bedenini vahşi hayvanlara bırakacağız!" dedik ve mezarını tekrar açma kararı aldık. Ancak mezarı açıp lahde ulaştığımızda onu yerinde bulamadık. Lahdi de göz alabildiğince nurla kaplıydı. Bunu görünce mezarı tekrar kapattık ve oradan ayrıldık.

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي قِصَّةِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَضْرَمِيِّ وَاسْتِسْقَائِهِمْ وَمَشْيِهِمْ عَلَى الْمَاءِ دُونَ قِصَّةِ الْمَوْتِ بِنَحْوٍ مِنْ هَذَا، وَقَالَ فِي الدُّعَاءِ: يَا عَلِيمُ يَا حَلِيمُ يَا عَظِيمُ يَا عَلِيُّ، وَهُوَ فِي الثَّانِي مِنْ كِتَابِ التَّارِيخِ، وَرَوَاهُ أَيْضًا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ عَنِ الصَّلْتِ بْنِ مَطَرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَهْمِ بْنِ منجاب، عن سهم ابن مِنْجَابٍ، قَالَ: غَزَوْنَا مَعَ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَضْرَمِيِّ، فَذَكَرَهُ بِبَعْضِ مَعْنَاهُ، وَقَالَ فِي الدُّعَاءِ: يَا عَلِيمُ يَا حَلِيمُ، يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ، إِنَّا عَبِيدُكَ وَفِي سَبِيلِكَ نُقَاتِلُ عَدُوَّكَ، فَاسْقِنَا غَيْثًا نَشْرَبُ مِنْهُ وَنَتَوَضَّأُ، وَإِذَا تَرَكْنَاهُ فَلَا تَجْعَلْ لِأَحَدٍ فِيهِ نَصِيبًا غَيْرَنَا، وَقَالَ فِي الْبَحْرِ: فَاجْعَلْ لَنَا سَبِيلًا إِلَى عَدُوِّكَ، وَقَالَ فِي الْمَوْتِ: اخْفِ جُثَّتِي وَلَا تُطْلِعْ عَلَى عَوْرَتِي أَحَدًا فَلَمْ يُقْدَرْ عَلَيْهِ .

أَخْبَرَنَاهُ ابْنُ بِشْرَانَ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، فَذَكَرَ بَعْضَ مَعْنَاهُ.

Ebû Hureyre'den Alâ b. el-Hadramî konusunda benzeri bir kıssa rivayet edilmiştir. Ancak bu rivayette Alâ'nın yağmur yağdırması ile askerleri suyun üzerinde yürütmesi nakledilmiş, fakat ölümüyle ilgili kısım zikredilmemiştir. Yine duasında: "Yâ Alîm! Yâ Halîm! Yâ Azîm! Yâ Aliy!" dediği zikredilmiştir.

Aynısını Sehm b. Mincâb rivayet ederken yağmur için Alâ'nın: "Yâ Alîm! Yâ Halîm! Yâ Aliy! Yâ Azîm! Biz ki senin kullarınız ve senin yolunda düşmanlarınla savaşıyoruz. İçmemiz ve abdest almamız için bizlere yağmur gönder. Yağan suları bıraktığımızda ise onu bizden başka hiç kimse elde edemesin" şeklinde dua ettiğini zikreder. Boğazda dua ederken de: "Düşmanlarına doğru bize bir yol aç" dediğini aktarır. Ölümü konusunda ise: "Cesedimi gizle ve avret yerlerimi kimselere gösterme! Hiç kimse benim bedenime ulaşamasın" şeklinde dua ettiğini zikreder.[1]

وأخبرنا أبو الحسين بن بشران، أنبأنا إسماعيل الصفار، حدثنا الحسن بن علي بن عفان، حدثنا ابن نمير، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، قَالَ: انْتَهَيْنَا إِلَى دِجْلَةَ وَهِيَ مَادَّةٌ، وَالْأَعَاجِمُ خَلْفَهَا، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: بِسْمِ اللهِ، ثُمَّ اقْتَحَمَ فَرَسَهُ، فَانْدَفَعَ عَلَى الْمَاءِ، فَقَالَ النَّاسُ بِسْمِ اللهِ، ثُمَّ اقْتَحَمُوا فَارْتَفَعُوا عَلَى الْمَاءِ، فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهِمُ الْأَعَاجِمُ، قَالُوا: دِيوَانٌ دِيوَانٌ، ثُمَّ ذَهَبُوا عَلَى وُجُوهِهِمْ فَمَا فَقَدُوا إِلَّا قَدَحًا كَانَ مُعَلَّقًا بِعَذَبَةِ سَرْجٍ، فَلَمَّا خَرَجُوا أَصَابُوا الْغَنَائِمَ فَاقْتَسَمُوهَا فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَقُولُ: مَنْ يُبَادِلُ صَفْرَاءَ بِبَيْضَاءَ .

قُلْتُ: كُلُّ هَذَا يَرْجِعُ إِلَى إِكْرَامِ اللهِ ﷻ نَبِيَّهُ وَإِعْزَازِهِ دِينَهُ الَّذِي بَعَثَ بِهِ رَسُولَهُ ﷺ وَتَصْدِيقِهِ مَا وَعَدَهُ مِنْ إِظْهَارِهِ وَإِظْهَارِ شَرِيعَتِهِ.

A'meş, hocalarından birinden bildiriyor: Dicle kıyısına vardığımızda nehir med halindeydi. Persler de nehrin öbür yakasındaydılar. Müslümanlardan bir adam: "Bismillah!" diyerek atını suya sürdü ve suyun üzerinde gitmeye başladı. Bunu gören diğer Müslümanlar da: "Bismillah!" diyerek atlarını suya sürdüler. Hepsi de suyun üzerinde gitmeye başladılar. Persler onları böyle görünce: "Bunlar deli! Bunlar delirmiş!" dediler ve dönüp gittiler. Müslümanların, eyere takılı olan bir su kabından başka bir kayıpları olmadı. Karşı tarafa geçtiklerinde ele geçirdikleri ganimetleri aralarında paylaştırdılar. Bazıları: "Altını gümüşle kim değiştirir?" demeye başladı.

Bütün bunlar da Yüce Allah'ın Peygamberine (sallallahu aleyhi vesellem) ikramı, dinini ve şeriatını üstün ve galip kılma sözünü yerine getirme konusunda ona yaptığı destek ve yardımlardan ibarettir.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/154-155).

أخبرنا أبو عبد الرحمن السلمي، أنبأنا أبو محمد عبد الله بن محمد الشمري، قال: حدثنا أبو العباس السراج، حدثنا الفضل بن سهل، وهارون ابن عبد الله، قالا: حدثنا أبو النضر، حدثنا سليمان بن المغيرة، أنَّ أبا مسلم الخولاني جاء إلى الدجلة وهي ترمي الخشب من مدها، فمشى على الماء والتفت إلى أصحابه، وقال: هل تفقدون من متاعكم شيئا فندعو الله. هذا إسناد صحيح .

Süleymân b. el-Muğîre der ki: Ebû Müslim el-Horasânî, med halinde olan ve odun parçalarını bile kıyıya atan suyun üzerinde yürüdü. Bir ara arkadaşlarına döndü ve: "Kaybettiğiniz eşyanız varsa söyleyin de bulmanız için Allah'a dua edelim" dedi.

İsnâdı sahihtir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةِ الْمَيِّتِ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ بِالرِّسَالَةِ وَالْقَائِمِينَ بَعْدَهُ بِالْخِلَافَةِ، وَالرِّوَايَةُ فِي ذَلِكَ صَحِيحَةٌ ثَابِتَةٌ وَفِي ذَلِكَ دَلَالَةٌ ظَاهِرَةٌ مِنْ دَلَالَاتِ النُّبُوَّةِ

Ölünün, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine ve Ondan Sonra Gelenlerin Hilafetine Şahitlik Etmesi ki Bu Rivayet, Sahihtir

أخبرنا أبو صالح بن أبي طاهر العنبري، أنبأنا جدي يحيى بن منصور القاضي، حدثنا أبو علي محمد بن عمر وكشمرد، أنبأنا القعنبي، حدثنا سليمان بن بلال، عن يحيى بن سعيد، عن سعيد بن المسيب، أنَّ زَيْدَ بْنَ خَارِجَةَ الْأَنْصَارِيَّ ثُمَّ مِنْ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ تُوُفِّيَ زَمَنَ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، فَسُجِّيَ فِي ثَوْبِهِ، ثُمَّ إِنَّهُمْ سَمِعُوا جَلْجَلَةً فِي صَدْرِهِ، ثُمَّ تَكَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: أَحْمَدُ أَحْمَدُ فِي الْكِتَابِ الْأَوَّلِ، صَدَقَ صَدَقَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ الضَّعِيفُ فِي نَفْسِهِ الْقَوِيُّ فِي أَمْرِ اللهِ فِي الْكِتَابِ الْأَوَّلِ، صَدَقَ صَدَقَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ فِي الْكِتَابِ الْأَوَّلِ، صَدَقَ صَدَقَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ عَلَى مِنْهَاجِهِمْ مَضَتْ أَرْبَعٌ وَبَقِيَتِ اثْنَتَانِ أَتَتِ الْفِتَنُ وَأَكَلَ الشَّدِيدُ الضَّعِيفَ، وَقَامَتِ السَّاعَةُ وَسَيَأْتِيكُمْ مِنْ جَيْشِكُمْ خَبَرُ بِئْرِ أَرِيسَ وَمَا بِئْرُ أَرِيسَ .

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/156).

قَالَ يَحْيَى: قَالَ سَعِيدٌ: ثُمَّ هَلَكَ رَجُلٌ مِنْ خَطْمَةَ فَسُجِّيَ بِثَوْبِهِ فَسُمِعَ جَلْجَلَةٌ فِي صَدْرِهِ ثُمَّ تَكَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ أَخَا بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ صَدَقَ صَدَقَ.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ أَنْبَأَنَا قُرَيْشُ بْنُ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ وَهَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَلَهُ شَوَاهِدُ.

Saîd b. el-Müseyyeb bildiriyor: Hâris b. el-Hazrec oğullarından Zeyd b. Hârice el-Ensârî, Osmân b. Affân zamanında vefat etti. Kendi giysisiyle örtüldükten sonra göğsünden bir ses duyuldu. Daha sonra ise şöyle dediği duyuldu: "Ahmed, ilk Kitab'da da Ahmed olarak geçmektedir. Kendiyle ilgili hususlarda zayıf, Allah'ın emirlerini yerine getirmede güçlü olan Ebû Bekr doğru söylemiş! Doğru söylemiş! İlk Kitâb'da da bu böyleydi. Doğru söylemiş! Güçlü ve güvenilir biri olan Ömer b. el-Hattâb doğru söylemiş! İlk Kitâb'da da bu böyleydi. Diğer ikisinin yolundan giden Osmân b. Affân da doğru söylemiş! Dördü gidip ikisi kaldı. Fitneler geldi. Güçlü olanlar zayıfları yedi. Kıyamet koptu. Ordunuzdan Erîs kuyusu ile ilgili haber sizlere gelecek! Erîs kuyusu nelere sebep olacak!"[1]

Daha sonraları Hatma oğullarından bir adam öldü. Giysisiyle örtüldükten sonra göğsünden bir sesin geldiği görüldü. Daha sonra ise şöyle dediği duyuldu: "Hâris b. el-Hazrec oğullarından olan adam (Zeyd) doğru söylemiş! Doğru söylemiş!"

Ka'nebî de aynı isnâdla benzerini rivayet etmiştir. Bunun da isnâdı sahihtir ve şahitleri vardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ: الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِم عبد الرحمن ابن يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ ابن أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: جَاءَنَا يَزِيدُ بْنُ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ إِلَى حَلْقَةِ الْقَاسِمِ ابن عَبْدِ الرَّحْمَنِ بِكِتَابِ أَبِيهِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنَ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ إِلَى أُمِّ عَبْدِ اللهِ بِنْتِ أَبِي هَاشِمٍ، سَلَامٌ عَلَيْكِ فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكِ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، فَإِنَّكِ كَتَبْتِ إِلَيَّ لِأَكْتُبَ إِلَيْكِ بِشَأْنِ زَيْدِ بْنِ خَارِجَةَ وَإِنَّهُ كَانَ مِنْ شَأْنِهِ أَنَّهُ أَخَذَهُ وَجَعٌ فِي حَلْقِهِ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ مِنْ

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/156).

أَصَحِّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ فَتُوُفِّيَ بَيْنَ صَلَاةِ الْأُولَى وَصَلَاةِ الْعَصْرِ، فَأَضْجَعْنَاهُ لِظَهْرِهِ وَغَشَّيْنَاهُ بُرْدَيْنِ وَكِسَاءً فَأَتَانِي آتٍ فِي مَقَامِي وَأَنَا أُسَبِّحُ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَقَالَ: إِنَّ زَيْدًا قَدْ تَكَلَّمَ بَعْدَ وَفَاتِهِ، فَانْصَرَفْتُ إِلَيْهِ مُسْرِعًا وَقَدْ حَضَرَهُ قَوْمٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَقُولُ أَوْ يُقَالُ عَلَى لِسَانِهِ الْأَوْسَطِ أَجْلَدُ الْقَوْمِ الَّذِي كَانَ لَا يُبَالِي فِي اللهِ ﷻ لَوْمَةَ لَائِمٍ، كَانَ لَا يَأْمُرُ النَّاسَ أَنْ يَأْكُلَ قَوِيُّهُمْ ضَعِيفَهُمْ، عَبْدُ اللهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ صَدَقَ صَدَقَ كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ الْأَوَّلِ، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: عُثْمَانُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَهُوَ يُعَافِي النَّاسَ مِنْ ذُنُوبٍ كَثِيرَةٍ، خَلَتْ لَيْلَتَانِ وَهِيَ أَرْبَعٌ ثُمَّ اخْتَلَفَ النَّاسُ وَأَكَلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا فَلَا نِظَامَ، وَأُبِيحَتِ الْأَحْمَاءُ، ثُمَّ ارْعَوَى الْمُؤْمِنُونَ، وَقَالُوا: كِتَابُ اللهِ وَقَدَرُهُ أَيُّهَا النَّاسُ أَقْبِلُوا عَلَى أَمِيرِكُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، فَمَنْ تَوَلَّى فَلَا يَعْهَدَنَّ ذَمًّا كَانَ أَمْرُ اللهِ قَدَرًا مَقْدُورًا اللهُ أَكْبَرُ هَذِهِ الْجَنَّةُ وَهَذِهِ النَّارُ [هَؤُلَاءِ] وَالنَّبِيُّونَ وَالصِّدِّيقُونَ، سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوَاحَةَ هَلْ أَحْسَسْتَ لِي خَارِجَةَ لِأَبِيهِ، وَسَعْدًا اللَّذَيْنِ قُتِلَا يَوْمَ أُحُدٍ ﴿كَلَّا إِنَّهَا لَظَى، نَزَّاعَةً لِلشَّوَى، تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى، وَجَمَعَ فَأَوْعَى﴾ ، ثُمَّ خَفَضَ صَوْتَهُ فَسَأَلْتُ الرَّهْطَ عَمَّا سَبَقَنِي مِنْ كلامه، فقالوا: سَمِعْنَاهُ يَقُولُ: أَنْصِتُوا أَنْصِتُوا فَنَظَرَ بَعْضُنَا إِلَى بَعْضٍ فَإِذَا الصَّوْتُ مِنْ تَحْتِ الثِّيَابِ، فَكَشَفْنَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ: هَذَا أَحْمَدُ رَسُولِ اللهِ سَلَامٌ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، ثُمَّ قَالَ: أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ خَلِيفَةُ رَسُولِ اللهِ كَانَ ضَعِيفًا فِي جِسْمِهِ قَوِيًّا فِي أَمْرِ اللهِ صَدَقَ صَدَقَ وَكَانَ فِي الْكِتَابِ الْأَوَّلِ .

İsmâil b. Ebî Hâlid der ki: Yezîd b. en-Nu'mân b. Beşîr, Kâsım b. Abdirrahman'ın ders halkasına babası Nu'mân b. Beşîr'in (karısına yazdığı) mektubuyla geldi. Mektupta şunlar yazıyordu:

"Bismillâhirrahmânirrahîm! Nu'mân b. Beşîr'den Ümmü Abdillah binti Ebî Hâşim'e! Allah'ın selamı üzerine olsun! Senin adına kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamdederim. Zeyd b. Hârise olayı konusunda bilgi vermem için bana bir mektup yazmışsın. Zeyd, Medine'nin en sağlıklı kişilerinden biriyken boğazında bir ağrıya maruz kaldı ve sabah ile ikindi namazı arasında vefat etti. Öldükten sonra onu sırtüstü yatırıp iki giysi ve bir hırkayla üzerini örttük.

İkindi namazı sonrası yerimde oturmuş tesbih ederken biri yanıma geldi ve: «Zeyd vefatından sonra konuştu!» dedi. Hemen kalkıp bulunduğu yere

gittim. Ensâr'dan da oraya gelenler olmuştu. Vardığımızda Zeyd şöyle diyordu veya diline şunlar söyletiliyordu: «İçlerinden en güçlüsü ortanca olanıydı ve Allah yolunda kimsenin kınamasından çekinmezdi. Zayıfı güçlüye ezdirmezdi. Allah'ın kulu ve müminlerin emiri olan bu kişi doğru söylemiş! Doğru söylemiş! İlk Kitâb'da da bu böyleydi. Müminlerine emiri Osmân b. Affân insanların çoğu hatasını affederdi. İki günü geçti, dördü kaldı. Sonra insanlar ayrılığa düşüp birbirlerini yedi. Düzen bozuldu, sınırlar çiğnendi. Müminler korkuya kapılıp: "Ey insanlar! Allah'ın Kitâb'ı ile takdirine uyun! Liderinize yönelip emirlerini dinleyin. Bundan yüz çevirenler kanlarından başkalarını sorumlu tutmasın" dediler. Yüce Allah'ın takdiri sonunda gerçekleşti. Allahu Ekber! Şu cennet, şu da cehennemdir. Peygamberler ve sıddîkler: "Selam olsun sana ey Abdullah b. Revâha! Uhud savaşında öldürülen Hârice'nin babası ile Sa'd'a neler olduğunu gördün mü?" derler. **"Fakat ne mümkün! Bilinmeli ki, o (cehennem) alevlenen bir ateştir. Derileri kavurup soyar. Yüz çevirip geri dönen, (servet) toplayıp yığan kimseyi (kendine) çağırır! Şüphesiz insan çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır."**[1]»

Sonrasında Zeyd sesini kesti. Oradakilere ben gelmeden neler konuştuğunu sorduğumda şöyle dediler: "Susun! Susun, dediğini işittik. Birbirimize baktığımızda sesin örtünün altından geldiğini fark ettik. Yüzünü açtığımızda: «Bu, Allah'ın Resûlü Ahmed'dir! Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi üzerine olsun!» dedi. Sonra: «Güvenilir ve dürüst biri olan Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halifesidir. Beden olarak zayıf ama Allah'ın emirlerini uygulamada pek güçlüdür. Doğru söylemiş! Doğru söylemiş! İlk Kitâb'da da bu böyleydi» dedi."[2]

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ نُجَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا الْمُعَافَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ يَعْنِي ابْنَ مُعَاوِيَةَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، وَمَعْنَاهُ زَادَ فِي وَسَطِ الْحَدِيثِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى تَمَامِ سَنَتَيْنِ خَلَتَا مِنْ إِمَارَةِ عُثْمَانَ، وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَأَمَّا قَوْلُهُ خَلَتْ لَيْلَتَانِ وَبَقِيَ أَرْبَعٌ فَالسَّنَتَانِ اللَّتَانِ خَلَتَا مِنْ إِمَارَةِ عُثْمَانَ، قَالَ: فَلَمْ أَزَلْ

---

[1] Meâric Sur. 15-19

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/157).

أَحْفَظُ الْعِدَّةَ الْأَرْبَعَ الْبَوَاقِيَ، وَأَتَوَقَّعُ مَا هُوَ كَائِنٌ فِيهِنَّ، فكان فِيهِنَّ انتزاع أَهْلِ الْعِرَاقِ وَخِلَافُهُمْ وَإِرْجَافُ الْمُرْجِفِينَ وَطَعْنُهُمْ عَلَى أَمِيرِهِمُ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ وَالسَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ.

Başka bir kanalla İsmâil b. Ebî Hâlid aynı isnâdla bir öncekinin aynısını zikreder. Ancak artalarında: "Bu olay Osmân'ın hilafetinin üzerinden tam olarak iki yıl geçtikten sonra vaki olmuştu" ibaresi geçmektedir. Sonunda da şöyle geçer: "İki günün geçip dördünün kalmasından kasıt, Hz. Osmân'ın geçmiş iki yıllık hilafetidir. Bu olayın ardından kalan dört yıllık süreyi ve bu süre zarfında neler olacağını gözleyip durdum. Bu süre zarfında Irak ahalisi itaatten el çekti, baş kaldırdı ve valileri Velîd b. Ukbe'ye dil uzattılar. Allah'ın selamı ve rahmeti üzerine olsun."

قُلْتُ : هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ وَرُوِيَ ذَلِكَ أَيْضًا عَنْ حَبِيبِ [بْنِ سَالِمٍ عَنِ النُّعْمَانِ] بْنِ بَشِيرٍ وَذَكَرَ فِيهِ بِئْرَ أَرِيسَ كَمَا ذَكَرَ فِي رِوَايَةِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، وَالْأَمْرُ فِيهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اتَّخَذَ خَاتَمًا فَكَانَ فِي يَدِهِ، ثُمَّ كَانَ فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ مِنْ بَعْدِهِ، ثُمَّ كَانَ فِي يَدِ عُمَرَ، ثُمَّ كَانَ فِي يَدِ عُثْمَانَ، حَتَّى وَقَعَ فِي بِئْرِ أَرِيسَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنْ خِلَافَتِهِ سِتُّ سِنِينَ، فَعِنْدَ ذَلِكَ تَغَيَّرَتْ عُمَّالٌ وَظَهَرَتْ أَسْبَابُ الْفِتَنِ كَمَا قِيلَ عَلَى لِسَانِ زَيْدِ بْنِ خَارِجَةَ، قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي كِتَابِ التَّارِيخِ: زَيْدُ بْنُ خَارِجَةَ الْخَزْرَجِيُّ الْأَنْصَارِيُّ شَهِدَ بَدْرًا، تُوُفِّيَ فِي زَمَنِ عُثْمَانَ هُوَ الَّذِي تَكَلَّمَ بَعْدَ الموت .

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ فَذَكَرَهُ وَقَدْ رُوِيَ فِي التَّكَلُّمِ بَعْدَ الْمَوْتِ عَنْ جَمَاعَةٍ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

İsnâdı sahihtir. Aynısı Habîb b. Sâlim kanalıyla Nu'mân b. Beşîr'den rivayet edilmiş, bu rivayette İbnu'l-Müseyyeb'in rivayetinde olduğu gibi Erîs kuyusu da zikredilmiştir. Erîs kuyusu konusuna gelince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir yüzük edinip parmağına takmıştı. Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) sonra bu yüzüğü Ebû Bekr taktı. Ebû Bekr'den sonra Ömer taktı. Ömer'den sonra Osmân taktı. Osmân'ın hilafetinin üzerinden altı yıl geçtikten sonra bu yüzük Erîs kuyusuna düştü. Bu yüzük kuyuya düştükten sonra bazı valiler değişmiş ve Zeyd b. Hârice'nin diliyle ifade edildiği gibi fitnelerin kapısı aralanmıştır.

Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*'de şöyle der: "Zeyd b. Hârice el-Hazrecî el-Ensârî, Bedir savaşına katılmış, Osmân zamanında vefat etmiştir. Ölümünden sonra konuşan kişi de kendisidir."[1]

Ölümden sonra konuşanlar konusunda birçok kişiden sahih isnâdlarla başka rivayetler de gelmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ الطَّحَّانُ، عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ قَتْلَى مُسَيْلِمَةَ تَكَلَّمَ فَقَالَ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، عُثْمَانُ الْأَمِينُ الرَّحِيمُ لَا أَدْرِي أَيْشٍ قَالَ لِعُمَرَ.

Abdullah b. Ubeyd el-Ensârî bildiriyor: Müseylime'nin öldürdüğü adamlardan biri ölümünden sonra dile gelip: "Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür! Ebû Bekr doğru sözlüdür. Osmân güvenilir ve merhametlidir" dedi. Ömer hakkında ne söylediğini ise bilmiyorum.

وَقَدْ أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، وحَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أَنْبَأَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: بَيْنَمَا هُمْ يُصَوِّرُونَ الْقَتْلَى يَوْمَ صِفِّينَ أَوْ يَوْمَ الْجَمَلِ إِذْ تَكَلَّمَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنَ الْقَتْلَى، فَقَالَ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ عُمَرُ الشَّهِيدُ، عُثْمَانُ الرَّحِيمُ، ثُمَّ سَكَتَ. خَالِدٌ الطَّحَّانُ أَحْفَظُ مِنْ عَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ وأوثق والله أعلم .

Husayn b. Abdirrahman b. Abdillah b. Ubeyd el-Ensârî der ki: Sıffîn veya Cemel savaşında ölüleri toplarken Ensâr'dan ölmüş bir adam dile gelip: "Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Ebû Bekr doğru sözlüdür. Ömer şehittir. Osmân da merhametlidir" dedi ve sustu.

Hâlid et-Tahhân, ezberi Ali b. Âsım'dan daha iyi ve daha sağlamdır. Doğrusunu Allah bilir.[2]

---

[1] Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* (2/1/383).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/157-158).

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةِ الرَّضِيعِ وَالْأَبْكَمِ لِنَبِيِّنَا ﷺ بِالرِّسَالَةِ إِنْ صَحَّتْ فِيهِ الرِّوَايَةُ

—Eğer Sahih İse— Bebeğin ve Dilsizin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine şahadet Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا شَاصُونَةُ بْنُ عُبَيْدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الْيَمَامِيُّ- وَانْصَرَفْنَا مِنْ عَدَنَ بِقَرْيَةٍ يُقَالُ لَهَا لحردة- قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَرِّضُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُعَرِّضِ بْنِ مُعَيْقِيبٍ الْيَمَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: حَجَجْتُ حَجَّةَ الْوَدَاعِ فَدَخَلْتُ دَارًا بِمَكَّةَ، فَرَأَيْتُ فِيهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ وَوَجْهُهُ مِثْلُ دَارَةِ الْقَمَرِ، وَسَمِعْتُ مِنْهُ عَجَبًا: جَاءَهُ رَجُلٌ بِغُلَامٍ يَوْمَ وُلِدَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا غُلَامُ! مَنْ أَنَا؟» قَالَ: أَنْتَ رَسُولُ اللهِ! قَالَ: «صَدَقْتَ بَارَكَ اللهُ فِيكَ» ، ثُمَّ إِنَّ الْغُلَامَ لَمْ يَتَكَلَّمْ بَعْدَ ذَلِكَ حَتَّى شَبَّ، قَالَ: قَالَ أَبِي: فَكُنَّا نُسَمِّيهِ: «مُبَارَكُ الْيَمَامَةِ» .

قَالَ: شَاصُونَةُ بْنُ عُبَيْدٍ: وَقَدْ كُنْتُ أَمُرُّ عَلَى مَعْمَرٍ فَلَمْ أَسْمَعْ مِنْهُ .

Muarrid b. Abdillah b. Muarrid b. Muaykîb el-Yemânî, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Veda haccında haccımı ifa ettikten sonra Mekke'de bir eve girdim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü dolunay gibi parlıyordu. Orada acayip şeylere şahit oldum. Adamın biri yeni doğmuş çocuğunu doğduğu gün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bebeğe: ***"Ey çocuk! Ben kimim?"*** diye sorunca, bebek: "Sen, Allah'ın Resûlü'sün!" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bebeğe: ***"Doğru söyledin! Allah sana bereketler ihsan etsin!"*** buyurdu. Bu olaydan sonra da o bebek gençlik çağına gelinceye kadar hiç konuşmadı.

Mudarrib der ki: Babam: "Bu çocuğa «Yemâme'nin mübarek çocuğu» derdik" dedi.

Ravi Şâsûne b. Ubeyd der ki: "Ma'mer'e gidip gelirdim. Ondan böyle bir şey duymadım."

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدَ، أنبأنا أبو الحسين مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ جُمَيْعٍ الْغَسَّانِيُّ بِثَغْرِ صَيْدَا، أَنْبَأَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مَحْبُوبِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عُبَيْدٍ أَبُو الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا جَدِّي شَاصُونَةُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَرِّضُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُعَيْقِيبٍ، [عَنْ أَبِيهِ] ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: حَجَجْتُ حَجَّةَ الْوَدَاعِ، فَدَخَلْتُ دَارًا بِمَكَّةَ فَرَأَيْتُ فِيهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ وَوَجْهُهُ كَدَارَةِ الْقَمَرِ،

فَـرَأَيْتُ مِنْهُ عَجَبًا أَتَاهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَامَةِ بِغُلَامٍ يَوْمَ وُلِدَ، وَقَدْ لَفَّهُ فِي خِرْقَةٍ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا غُلَامُ! مَنْ أَنَا» ؟ فَقَالَ: أَنْتَ رَسُولُ اللهِ فَقَالَ لَهُ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ، ثُمَّ إِنَّ الْغُلَامَ لَمْ يَتَكَلَّمْ بَعْدَهَا .

Muarrid b. Abdillah b. Muaykîb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Veda haccında haccımı yerine getirdikten sonra Mekke'de bir eve girdim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü dolunay gibi parlıyordu. Orada acayip şeylere şahit oldum. Yemâmeli adamın biri yeni doğmuş çocuğunu doğduğu gün bir hırka içinde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bebeğe: *"Ey çocuk! Ben kimim?"* diye sorunca, bebek: "Sen Allah'ın Resûlü'sün!" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bebeğe: *"Doğru söyledin! Allah sana bereketler ihsan etsin!"* buyurdu. Bu olaydan sonra da o bebek gençlik çağına gelinceye kadar hiç konuşmadı.[1]

وَرَوَاهُ أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ خَلَفِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ الْقَزْوِينِيُّ، عَنْ أَبِي الْفَضْلِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَحْبُوبِ بْنِ شَاصُونَةَ، ذَكَرَهُ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ الْعَبَّاسِ الْوَرَّاقِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ خَلَفٍ، قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ : وَقَدْ أَخْبَرَنِي الثِّقَةُ مِنْ أَصْحَابِنَا، عَنْ أَبِي عُمَرَ الزَّاهِدِ، قَالَ: لَمَّا دَخَلْتُ الْيَمَنَ دَخَلْتُ حَرْدَةَ فَسَأَلْتُ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَوَجَدْتُ فِيهَا لِشَاصُونَةَ أَعْقَابًا، وَحُمِلْتُ إِلَى قَبْرِهِ فَزُرْتُهُ.

قُلْتُ : وَلِهَذَا الْحَدِيثِ أَصْلٌ مِنْ حَدِيثِ الْكُوفِيِّينَ بِإِسْنَادٍ مُرْسَلٍ بِخِلَافِهِ فِي وَقْتِ الْكَلَامِ.

Ebû Ömer ez-Zâhid der ki: "Yemen'e geldiğimde Harde kasabasına uğradım. Orada bu olayı sordum. Şâsûne'nin de çocuklarından birilerini gördüm. Beni bu çocuğun mezarına götürdüler. Kabrini ziyaret ettim."

Bu hadisin de mürsel isnâdlarla Kufelilerden gelen şahitleri vardır. Ancak bu rivayetlerde çocuğun konuşma zamanı farklıdır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ: زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْعَبْسِيُّ، أَنْبَأَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ بَعْضِ

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/159).

أَشْيَاخِهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِصَبِيٍّ قَدْ شَبَّ لَمْ يَتَكَلَّمْ قَطُّ، قَالَ: مَنْ أَنَا؟ قَالَ: أَنْتَ رَسُولُ اللهِ.

Şimr b. Atiyye, hocalarından birinden bildiriyor: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem), genç yaşına rağmen henüz tek kelime konuşmayan birini getirdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ben kimim?"* diye sorunca, genç: "Sen Allah'ın Resûlü'sün" dedi.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ شَمِرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ بَعْضِ أَشْيَاخِهِ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَدْ تَحَرَّكَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ ابْنِي هَذَا لَمْ يَتَكَلَّمْ مُنْذُ وُلِدَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَدْنِيهِ» ، فَأَدْنَتْهُ مِنْهُ، فَقَالَ: «مَنْ أَنَا؟» فَقَالَ: أَنْتَ رَسُولُ الله .

Şimr b. Atiyye, hocalarından birinden bildiriyor: Kadının biri yürüme çağında olan oğlunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu oğlum doğdu doğalı hiç konuşmadı" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çocuğu yanıma getir"* buyurunca, kadın getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ben kimim?"* diye sorunca, genç: "Sen Allah'ın Resûlü'sün" dedi.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَسْبِيحِ الطَّعَامِ الَّذِي كَانُوا يَأْكُلُونَهُ
مَعَ نَبِيِّنَا [مُحَمَّدٍ] ﷺ وَمَا فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) Birlikte Yenilen Yemeğin Tesbih Etmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عبد الله حدثني الحسن ابن سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: إِنَّكُمْ تَعُدُّونَ الْآيَاتِ عَذَابًا، وَكُنَّا نَعُدُّهَا بَرَكَةً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، كُنَّا نَأْكُلُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الطَّعَامَ وَنَحْنُ نَسْمَعُ تَسْبِيحَ الطَّعَامِ، وَأُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِإِنَاءٍ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَنْبُعُ مِنْ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/159).

بَيْنِ أَصَابِعِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «حي على الطهور الْمُبَارَكِ وَالْبَرَكَةُ مِنَ السَّمَاءِ» ، حَتَّى تَوَضَّأْنَا كُلُّنَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى، عَنْ أَبِي أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيِّ .

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Sizler mucizeleri azap olarak görüyorsunuz, oysa biz Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında onları bereket vesilesi olarak görürdük. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte yemek yediğimiz zaman yemeğin tesbih seslerini duyardık. Yine bir defasında Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir kap su getirildi. Elini kabın içine sokunca parmaklarının arasından su fışkırmaya başladı. Ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Haydi bereketli suya gelin. Bereket de Allah'tandır!"* buyurdu. Bu şekilde hepimiz o sudan abdest aldık.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ kanalıyla Ebû Ahmed ez-Zübeyrî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمُّوَيْهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا حَاضِرُ بْنُ مُطَهَّرٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا بَيَانٌ، عَنْ قَيْسٍ، قَالَ: كَانَ أَبُو الدَّرْدَاءِ إِذَا كَتَبَ إِلَى سَلْمَانَ أَوْ سَلْمَانُ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ كَتَبَ إِلَيْهِ بِآيَةِ الصَّحِيفَةِ، قَالَ: كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُمَا بَيْنَمَا هُمَا يَأْكُلَانِ مِنْ صَحْفَةٍ إِذَا سَبَّحَتْ وَمَا فِيهَا، أَوْ بِمَا فِيهَا .

Kays der ki: "Ebu'd-Derdâ, Selmân'a ya da Selmân, Ebu'd-Derdâ'ya mektup yazdığı zaman birbirlerine sofra mucizesini hatırlatırlardı. Bize anlatıldığına göre ikisi bir sofrada yemek yerken sofra içindekilerle birlikte tesbih etmeye başlamıştır."

---

[1] Buhârî, *menâkib* 25 (3579) ve Tirmizî, *menâkib* (3633).

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَسْبِيحِ الْحَصَيَاتِ فِي كَفِّ النبي ﷺ، ثُمَّ فِي كَفِّ بَعْضِ أَصْحَابِهِ

Çakıl Taşlarının Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ashâbından Birinin Elinde Tesbih Etmesi

أَخبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْكُدَيْمِيُّ ، حَدَّثَنَا قُرَيْشُ بْنُ أَنسٍ، وَأَنبَأَنَا صَالِحُ بْنُ أَبِي الأَخضَرِ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ رَجُلٍ يُقَالُ لَهُ: سُوَيْدُ بْنُ يَزِيدَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: لَا أَذْكُرُ عُثْمَانَ إِلَّا بِخَيْرٍ بَعْدَ شَيْءٍ رَأَيْتُهُ، كُنْتُ رَجُلًا أَتَتَبَّعُ خَلَوَاتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَرَأَيْتُهُ يَوْمًا جَالِسًا وَحْدَهُ، فَاغْتَنَمْتُ خَلْوَتَهُ فَجِئْتُ حَتَّى جَلَسْتُ إِلَيْهِ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَسَلَّمَ ثُمَّ جَلَسَ عَنْ يَمِينِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ فَسَلَّمَ فَجَلَسَ عَنْ يَمِينِ أَبِي بَكْرٍ، ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ فَسَلَّمَ ثُمَّ جَلَسَ عَنْ يَمِينِ عُمَرَ، وبَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ سَبْعُ حَصَيَاتٍ، أَوْ قَالَ: تِسْعُ حَصَيَاتٍ، فَأَخَذَهُنَّ فَوَضَعَهُنَّ فِي كَفِّهِ، فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْتُ لَهُنَّ حَنِينًا كَحَنِينِ النَّحْلِ، ثُمَّ وَضَعَهُنَّ فَخَرِسْنَ، ثُمَّ أَخَذَهُنَّ فَوَضَعَهُنَّ فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سمعت لهن حنينا كحنين النَّحْلِ، ثُمَّ وَضَعَهُنَّ فَخَرِسْنَ، ثُمَّ تَنَاوَلَهُنَّ فَوَضَعَهُنَّ فِي يَدِ عُمَرَ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْتُ لَهُنَّ حَنِينًا كَحَنِينِ النَّحْلِ، ثُمَّ وَضَعَهُنَّ فَخَرِسْنَ، ثُمَّ تَنَاوَلَهُنَّ فَوَضَعَهُنَّ فِي يَدِ عُثْمَانَ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْتُ لَهُنَّ حَنِينًا كَحَنِينِ النَّحْلِ، ثُمَّ وَضَعَهُنَّ فَخَرِسْنَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «هَذِهِ خِلَافَةُ النُّبُوَّةِ» .

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ عَنْ قُرَيْشِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي الْأَخْضَرِ، وَصَالِحٌ لَمْ يَكُنْ حَافِظًا وَالْمَحْفُوظُ رِوَايَةُ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

قَالَ ذَكَرَ الْوَلِيدُ بْنُ سُوَيْدٍ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ كَبِيرِ السِّنِّ كَانَ مِمَّنْ أَدْرَكَ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ ذَكَرَ لَهُ فَذَكَرَ هذا الحديث عن أبي ذر.

Ebû Zer anlatıyor: Bir olaya şahit olduğumdan beri Osmân'ı hayırdan başka bir şeyle anmam. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yalnız kaldığı anları bekler ve bu anları da değerlendirirdim. Bir defasında onu yalnız başına otururken görünce bunu fırsat bilip yanında oturdum. Sonra Ebû Bekr geldi, selam verip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sağ tarafında oturdu. Sonra Ömer geldi. Selam verip Ebû Bekr'in sağ tarafında oturdu. Sonra Osmân geldi. O da selam verip Ömer'in sağ tarafına oturdu.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde yedi (veya dokuz) çakıl taşı vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onları avucuna alınca çakıllar tesbih etmeye başladılar. Öyle ki onlardan arı uğultusu gibi bir uğultunun geldiğini işittim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları yere koyunca sesleri kesildi. Sonra çakılları Ebû Bekr'in avucuna koydu. Çakıllar Ebû Bekr'in elinde tesbih etmeye başladılar. Öyle ki onlardan arı uğultusu gibi bir uğultunun geldiğini işittim. Onları yere koyunca da sesleri kesildi. Sonra çakılları Ömer'in avucuna koydu. Çakıllar Ömer'in elinde tesbih etmeye başladılar. Öyle ki onlardan arı uğultusu gibi bir uğultunun geldiğini işittim. Onları yere koyunca da sesleri kesildi. Sonra çakılları Osmân'ın avucuna koydu. Çakıllar Osmân'ın da elinde tesbih etmeye başladılar. Öyle ki onlardan arı uğultusu gibi bir uğultunun geldiğini işittim. Onları yere koyunca da sesleri kesildi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İşte bu, nebevî hilafettir"* buyurdu.[1]

Muhammed b. Beşşâr da aynısını Kureyş b. Enes kanalıyla Sâlih b. Ebi'l-Ahdar'dan rivayet etmiştir. Ancak Sâlih, ezberi sağlam biri değildir. Mahfûz olanı ise Şuayb b. Ebî Hamza'nın Zührî'den olan rivayetidir.

Velîd b. Süveyd'in bildirdiğine göre Süleym oğullarından yaşlı bir adam Ebû Zer'i Rebeze'de görmüş, Ebû Zer bu olayı ona anlatmıştır. Bu adam da Ebû Zer'den naklen bu olayı aktarmıştır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَنِينِ الْجِذْعِ الَّذِي كَانَ يَخْطُبُ عِنْدَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ جَاوَزَهُ إِلَى الْمِنْبَرِ، وَقَدْ مَضَى بَعْضُ طُرُقِهِ عِنْدَ [ذِكْرِ] اتِّخَاذِ الْمِنْبَرِ وَفِي ذَلِكَ دَلَالَةٌ ظَاهِرَةٌ مِنْ دَلَالَاتِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Minber Edindikten Sonra Daha Önce Yanında Hutbe Verdiği Hurma Kütüğünün Özlem Duyması, Bunun da Peygamberliğin Açık Kanıtlarından Biri Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ أَيْمَنَ حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/132) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/74).

إِلَى شَجَرَةٍ أَوْ إِلَى نَخْلَةٍ، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، أَوْ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَلَا نَجْعَلُ لَكَ مِنْبَرًا؟ قَالَ: إِنْ شِئْتُمْ فَاجْعَلُوهُ، فَجَعَلُوا لَهُ مِنْبَرًا، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ذَهَبَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَصَاحَتِ النَّخْلَةُ صِيَاحَ الصَّبِيِّ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَضَمَّهَا إِلَيْهِ، كَانَتْ تَئِنُّ أَنِينَ الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّتُهُ قَالَ: كَانَتْ تَبْكِي عَلَى مَا كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ عِنْدَهَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ

Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günleri hurma kütüğünün üzerinde hutbesini verirdi. Ensâr'dan bir kadın veya bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana bir minber yapalım mı?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstiyorsanız yapın"* karşılığını verdi. Bu şekilde ona minber yaptılar. Cuma günü olduğu zaman da hutbe için bu minberin üzerine çıktı. Ancak daha önce üzerinde hutbe verdiği hurma kütüğü çocuk gibi bağırmaya başladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) inip kütüğü kucakladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini kucaklayınca kütük sakinleştirilmiş çocuk gibi inlemeye başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, yanında yapılan zikri dinlemekten mahrum kaldığı için ağlıyordu"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْبَاقِي بْنُ قَانِعٍ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: عُبَيْدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَكَمِ الْقَزَّازُ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصِ بْنُ الْعَلَاءِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِذْعٍ فَلَمَّا وُضِعَ الْمِنْبَرُ حَنَّ إِلَيْهِ حَتَّى أَتَاهُ، فَمَسَحَهُ فَسَكَنَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي حَفْصِ بْنِ الْعَلَاءِ.

İbn Ömer bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma kütüğünün üzerinde hutbe verirdi. Kendisine minber yapılıp da hutbe için üzerine çıkınca bu kütük (özleminden) inlemeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip üzerine el sürünce de kütük sakinleşti."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Hafs b. el-Alâ'dan rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *menâkib* 25 (3584).

[2] Buhârî, *menâkib* 25 (3584).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ الصَّيْرَفِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ سَالِمٍ أَبُو سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عَمْرٍو الرَّقِّيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، وَأَنْبَأَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَنْبَأَنَا الشَّافِعِيُّ، أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي إِلَى جِذْعٍ إِذْ كَانَ الْمَسْجِدُ عَرِيشًا، وَكَانَ يَخْطُبُ إِلَى ذَلِكَ الْجِذْعِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَلْ لَكَ أَنْ نَجْعَلَ لَكَ مِنْبَرًا تَقُومُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَتُسْمِعُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ خُطْبَتَكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَصَنَعَ لَهُ ثَلَاثَ دَرَجَاتٍ هِيَ اللَّاتِي عَلَى الْمِنْبَرِ، فَلَمَّا صُنِعَ الْمِنْبَرُ وُضِعَ مَوْضِعَهُ الَّذِي وَضَعَهُ فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ، بَدَأَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَقُومَ عَلَى ذَلِكَ الْمِنْبَرِ فَيَخْطُبَ عَلَيْهِ، فَمَرَّ إِلَيْهِ، فَلَمَّا جَاوَزَ ذَلِكَ الْجِذْعَ الَّذِي كان يخطب إِلَيْهِ خَارَ حَتَّى تَصَدَّعَ وَانْشَقَّ فَنَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ، لَمَّا سَمِعَ صَوْتَ الْجِذْعِ فَمَسَحَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الْمِنْبَرِ، فَلَمَّا هُدِمَ الْمَسْجِدُ أَخَذَ ذَلِكَ الْجِذْعَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ فَكَانَ عِنْدَهُ فِي بَيْتِهِ حَتَّى بَلِيَ وَأَكَلَتْهُ الْأَرَضَةُ ، وَعَادَ رُفَاتًا.

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ الشَّافِعِيِّ رَحِمَهُ اللهُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَفِي حَدِيثِ الرَّقِّيِّ زِيَادَةُ أَحْرُفٍ [وَنُقْصَانُ أَحْرُفٍ]

Tufeyl b. Ubey b. Ka'b, babasından bildiriyor: "Eskiden Mescid'in tavanı gölgelikten ibaretti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe vereceği zaman içeride bulunan bir hurma kütüğünün üzerine çıkardı. Ashâbından biri: «Ey Allah'ın Resûlü! Cuma günleri hutbe verirken insanların seni daha iyi duyması için bir minber yapalım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *«Yapın»* karşılığını verdi. Bu şekilde kendisine üç basamaklı bir minber yapıldı. Minber yapıldıktan sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği yere konuldu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkmak isteyince daha önceleri üzerine çıktığı hurma kütüğünün yanından geçti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanından geçince kütük yarılıp çatlayacak şekilde ses çıkarmaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sesini duyunca minberden inip yanına geldi ve eliyle onu okşadı. Kütük sakinleşince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gidip minbere çıktı."

Tufeyl der ki: "Mescid onarılmak için yıkıldığı zaman o kütüğü Ubey b. Ka'b aldı. Kütük, kurtlar tarafından yenilip çürüyünceye kadar da yanında kaldı."

Lafız Şâfiî'nin İbrâhîm b. Muhammed'den olan rivayetinin lafzıdır. Rakkî'nin rivayetinde ise birkaç kelime eksik veya fazlalık vardır.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ الرَّازِيَّ، قَالَ: قَالَ أَبِي: قَالَ عَمْرُو بْنُ سَوَّادٍ، قَالَ لِي الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ-: مَا أَعْطَى اللهُ ﷻ نَبِيًّا مَا أَعْطَى مُحَمَّدًا ﷺ: الْجِذْعَ الَّذِي كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جَنْبِهِ حَتَّى هيِّءَ لَهُ الْمِنْبَرُ حَنَّ الْجِذْعُ حَتَّى سُمِعَ صَوْتُهُ، فَهَذَا أكبر من ذاك.

Amr b. Sevvâd der ki: Şâfiî bana şöyle dedi: "Yüce Allah, Peygamberimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği mucizeleri başka hiçbir peygambere vermiş değildir. Daha önce üzerinde hutbe verdiği hurma kütüğünün, minber yapıldıktan sonra sesinin duyulacak şekilde inlemesi (Hz. İsa'nın ölüleri diriltme mucizesinden) daha büyüktür."

بَابُ [مَا جَاءَ فِي] وُجُودِ رَائِحَةِ الطِّيبِ مِنْ كُلِّ طَرِيقٍ سَلَكَهُ نَبِيُّنَا ﷺ وَسُجُودِ الْحَجَرِ وَالشَّجَرِ الَّذِي يَمُرُّ عَلَيْهِ لَهُ وَمَجِّهِ مِسْكًا أَوْ أَطْيَبَ مِنَ الْمِسْكِ فِي الدَّلْوِ الَّذِي [كَانَ] يَشْرَبُ مِنْهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Geçtiği Yollardan Misk Kokusunun Gelmesi, Ağaçların ve Taşların Ona Secde Etmesi, Ağzından Kovaya Boşalttığı Suyun Miskten Daha Güzel Kokması

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنْبَأَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حدثنا إسحاق ابن الْفَضْلِ الْهَاشِمِيُّ أَخْبَرَنِي الْمُغِيرَةُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: كَانَ فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ خِصَالٌ لَمْ يَكُنْ فِي طَرِيقٍ فَيَتْبَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا

---

[1] İbn Mâce, *salât* 199 (1414).

عَرَفَ أَنَّهُ قَدْ سَلَكَهُ مِنْ طِيبِ عرقه أَوْ رِيحِ عَرَقِهِ- الشَّكُّ مِنْ إِسْحَاقَ- وَلَمْ يَكُنْ مَرَّ بِحَجَرٍ وَلَا شَجَرٍ إِلَّا سَجَدَ لَهُ.

Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendine has bazı hasletleri vardı. Bir yoldan geçtiği zaman terinin geride bıraktığı misk kokusundan dolayı arkasından gelen bir kişi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) o yoldan geçtiğini anlardı. Yanından geçtiği her bir taş ve ağaç da ona secde ederdi."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ تَمَضْمَضَ مِنْ دَلْوٍ مَجَّ فِيهِ مِسْكًا أَوْ أَطْيَبَ مِنْ مِسْكٍ، قَالَ أَبُو أُسَامَةَ: يَقُولُ فِي ذَلِكَ الْمَاءِ اسْتَنْثَرَ خَارِجًا مِنْهُ.

وَسَائِرُ الْأَحَادِيثِ فِي طِيبِهِ قَدْ مَضَتْ فِي بَابِ صفة عرقه .

Abdulcebbâr b. Vâil el-Hadramî, babasından bildiriyor: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir kovadan aldığı suyla ağzının yıkadığını ve ağzındaki suyu kovaya boşalttığını gördüm. Ağzındaki suyu boşalttıktan sonra kovadan misk kokusu, hatta daha güzel bir koku gelmeye başladı."

Ravi Ebû Usâme der ki: "Burnunu ise kovanın dışında temizlerdi."

Diğer hadisler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) terinin özellikleri konusu içinde zikredilmişti.

وَأَمَّا الْحَدِيثُ الَّذِي أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عُلْوَانَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْغَائِطَ دَخَلْتُ فِي أَثَرِهِ، فَلَا أَرَى شَيْئًا إِلَّا أَنِّي كُنْتُ أَشُمُّ رَائِحَةَ الطِّيبِ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: يَا عَائِشَةُ! أَمَا عَلِمْتِ أَنَّ أَجْسَادَنَا نَبَتَتْ عَلَى أَرْوَاحِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَا خَرَجَ مِنْهَا مِنْ شَيْءٍ ابْتَلَعَتْهُ الْأَرْضُ، فَهَذَا مِنْ مَوْضُوعَاتِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُلْوَانَ لَا يَنْبَغِي ذِكْرُهُ فَفِي الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ وَالْمَشْهُورَةِ فِي مُعْجِزَاتِهِ كِفَايَةٌ عَنْ كَذِبِ ابْنِ عُلْوَانَ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) helaya girip çıktıktan sonra ben peşinden girerdim. Ancak helada pislik bulmaz, çok güzel bir kokunun çıktığını görürdüm. Bir defasında bu konuyu ona zikrettiğimde: *"Ey Âişe! Biz*

peygamberlerinin bedenlerinin cennet ahalisinin ruhları üzerinde yetiştiğini bilmez misin? Bundan dolayı bedenlerimizden çıkan her bir şeyi yer yutup yok eder" buyurdu.

Hüseyin b. Ulvân'ın uydurka hadislerinden biridir ve zikredilmeye değmez. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mucizeleri konusunda gelen sahih ve meşhur hadisler İbn Ulvân'ın yalanlarına gerek bıraktırmayacak kadar çoktur.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَأْمِينِ أُسْكُفَّةِ الْبَابِ وَحَوَائِطِ الْبَيْتِ عَلَى دُعَاءِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ لِعَمِّهِ الْعَبَّاسِ رضي الله عنه وَلِبَنِي عَمِّهِ إِنْ صَحَّتِ الرِّوَايَةِ

—Eğer Sahih İse— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Amcası Abbâs ile Çocukları İçin Ettiği Duaya Kapı Eşiği İle Evin Duvarlarının "Âmin" Demesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ سَعِيدٍ الْوَقَّاصِيُّ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو محمد عبد الله بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو قتيبة مسلم ابن الْفَضْلِ الْبَغْدَادِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ عَمْرٍو الْعُكْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو أُمِّي مَالِكُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: يَا أَبَا الْفَضْلِ لَا تَرِمْ مَنْزِلَكَ غَدًا أَنْتَ وَبَنُوكَ حَتَّى آتِيَكُمْ فَإِنَّ لِي فِيكُمْ حَاجَةً، فَانْتَظَرُوهُ حَتَّى جَاءَ بَعْدَ مَا أَضْحَى، فَدَخَلَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، قَالُوا: وَعَلَيْكُمُ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ. قَالَ: كَيْفَ أَصْبَحْتُمْ؟ قَالُوا: أَصْبَحْنَا بِخَيْرٍ نَحْمَدُ اللهَ، فَكَيْفَ أَصْبَحْتَ بِأَبِينَا وَأُمِّنَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: أَصْبَحْتُ بِخَيْرٍ أَحْمَدُ اللهَ، فَقَالَ: تَقَارَبُوا، تَقَارَبُوا، تَقَارَبُوا، يَزْحَفُ بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ حَتَّى إِذَا أَمْكَنُوهُ اشْتَمَلَ عَلَيْهِمْ بِمُلَاءَتِهِ، وَقَالَ: يا رب هذا عَمِّي وَصِفْوُ أَبِي، وَهَؤُلَاءِ أَهْلُ بَيْتِي فَاسْتُرْهُمْ مِنَ النَّارِ كَسَتْرِي إِيَّاهُمْ بِمُلَاءَتِي هَذِهِ قَالَ: فَأَمَّنَتْ أُسْكُفَّةُ الْبَابِ وَحَوَائِطُ الْبَيْتِ، فَقَالَتْ: آمِينَ آمِينَ آمِينَ .

لَفْظُ حَدِيثِ الْهَرَوِيِّ تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُثْمَانَ الْوَقَّاصِيُّ هَذَا،

وَهُوَ مِمَّنْ سَأَلَ عَنْهُ عُثْمَانُ الدَّارِمِيُّ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ فَقَالَ: لا أعرفه.

Ebû Useyd es-Sâidî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs b. Abdilmuttalib'e: *"Ey Ebu'l-Fadl! Yarın yanınıza gelene kadar çocuklarınla evden çıkmayın, zira sizinle işim var"* buyurdu. Abbâs ve oğulları diğer gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelene kadar onu evde beklediler. Kuşluk vakti geldiğinde onlara: *"Bugün nasılsınız?"* diye sordu. "Allah'a hamdolsun, iyiyiz" dediler ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Anamız babamız sana feda olsun! Sen bugün nasılsın?" diye sordular, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a hamdolsun, ben de iyiyim"* karşılığını verdi. Sonra onlara: *"Yaklaşın! Yaklaşın! Yaklaşın! Birbirinize sokulun"* buyurdu. Toplandıklarında ise üstlüğü ile üzerlerini örttü ve: *"Rabbim! Bu, babamın kardeşi olan amcamdır. Bunlar da ailemdir. Üstlükle üzerlerini örttüğüm gibi sen de onları cehennem ateşinden koru"* diye dua etti. Bu duasına kapı eşiği ve evin duvarları: "Âmin! Âmin! Âmin!" şeklinde karşılık verdiler.[1]

Lafız Herevî'nin lafzıdır. Abdullah b. Osmân el-Vakkâsî bunu rivayette tek kalmıştır. Osmân ed-Dârimî, Abdullah'ı Yahya b. Maîn'e sorduğunda: "Tanımıyorum" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ أَصْحَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Ashâbını Arkasındayken de Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «هل ترون قبلتي ها هنا، فو الله مَا يَخْفَى عَلَيَّ رُكُوعُكُمْ وَلَا سُجُودُكُمْ إِنِّي لَأَرَاكُمْ وَرَاءَ ظَهْرِي» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ، وَغَيْرُهُ عَنْ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ قُتَيْبَةَ

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Siz (namazda) sadece önümü mü gördüğümü sanıyorsunuz?*

---

[1] Ebû Nuaym, *Delâil* (370) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/77).

Vallahi sizin rükûnuz ve secdeleriniz de bana gizli kalmıyor. Arkamdayken de sizleri görebiliyorum."

Buhârî, *Sahîh*'de İsmâil b. Ebî Uveys ve başkası kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim ise Kuteybe'den rivayet etmiştir.[1]

قَالَ الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- فِي رِوَايَةِ حَرْمَلَةَ قَوْلَهُ: إِنِّي لَأَرَاكُمْ وَرَاءَ ظَهْرِي كَرَامَةٌ مِنَ اللهِ [ﷻ] ، أَبَانَهُ بِهَا من خلقه.

Şâfiî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbını arkasındayken de görmesi, Yüce Allah'ın ona ihsan ettiği bir kerametlir. Yüce Allah arkasındakilerin ne yaptığını da ona göstermiştir."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ بُرْهَانَ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ حَدَّثَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ الْمُزَنِيُّ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي أَمَامَكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي فِي الرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ، ولا ترفعوا رؤوسكم فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ أَمَامِي، وَمِنْ خَلْفِي، وَايْمُ الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ رَأَيْتُمْ مَا رَأَيْتُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا» ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! وَمَا رَأَيْتَ؟ قَالَ: «رَأَيْتُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ» .

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ [آخَرَ] عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ

Enes b. Mâlik der ki: Bir defasında kamet getirildiğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey insanlar! Ben sizin imamınızım. Rükû' ve secdeleri benden önce yapmayın, başınızı (rükû ve secdelerde) benden önce kaldırmayın. Arkamdayken de sizleri görebiliyorum. Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki benim gördüğümü görseydiniz az güler çok ağlardınız"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Neler gördün ki?" diye sorduklarında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cennet ile cehennemi gördüm"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Muhtâr b. Fülfül'den rivayet etmiştir.[2]

---

[1] Buhârî, *salât* (40) ve Müslim, *salât* 24 (109).

[2] Müslim, *salât* 25 (112).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ﴾ ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَرَى مَنْ خَلْفَهُ مِنَ الصُّفُوفِ كَمَا يَرَى مَنْ بَيْنِ يَدَيْهِ .

Kays bildiriyor: Mücâhid, **"Namaza kalktığında, seni ve secde edenler arasında dolaşmanı gören..."**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazda önünü gördüğü gibi arka saflarda olanları da görürdü."[2]

وَرَوَى زُهَيْرُ بْنُ عُبَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ محمد بن المغيرة ، عن هشام ابن عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عائشة، قالت: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَرَى فِي الظُّلْمَاءِ كَمَا يَرَى فِي الضَّوْءِ .

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا ابْنُ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْخَلَّالُ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ عُبَادَةَ، فَذَكَرَهُ. وَهَذَا إِسْنَادٌ فِيهِ ضَعْفٌ وَرُوِيَ ذَلِكَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ.

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ışıkta gördüğü gibi karanlıkta da her şeyi görürdü."

İsnâdında zayıflık vardır. Sağlam olmayan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْخَلِيلِ النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللهِ النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمَّارٍ الشَّهِيدُ، حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَرَى بِاللَّيْلِ فِي الظُّلْمَةِ كَمَا يَرَى بِالنَّهَارِ [مِنَ الضَّوْءِ] .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), gündüz ışığında gördüğü gibi gece karanlığında da her şeyi görürdü."

---

[1] Şuarâ Sur. 218, 219

[2] Kurtubî, *Tefsir* (13/144).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبَرْقَةِ الَّتِي بَرَقَتْ لِابْنَيِ ابْنَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ خَرَجَا مِنْ عِنْدِهِ حَتَّى مَشَيَا فِي ضَوْئِهَا كَرَامَةً لِلنَّبِيِّ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hürmetine, Gece Vakti Torunları İçin Çakan Şimşeğin Eve Ulaşana Kadar Ortalığı Aydınlatması

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، أَنْبَأَنَا كَامِلُ بْنُ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ الْعِشَاءَ، فَكَانَ يُصَلِّي فَإِذَا سَجَدَ وَثَبَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ ﷺ عَلَى ظَهْرِهِ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ أَخَذَهُمَا فَوَضَعَهُمَا وَضْعًا رَفِيقًا، فَإِذَا عَادَ عَادَا، فَلَمَّا صلى جعل واحدا ها هنا وواحدا ها هنا، فَجِئْتُهُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَلَا أَذْهَبُ بِهِمَا إِلَى أُمِّهِمَا [قَالَ: لَا] فَبَرَقَتْ بَرْقَةٌ، فَقَالَ: الْحَقَا بِأُمِّكُمَا، فَمَا زَالَا يَمْشِيَانِ فِي ضَوْئِهَا حَتَّى دَخَلَا

Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) yatsı namazını kılıyorduk. Secdeye gittiğinde torunları Hasan ve Hüseyin sırtına çıkıyorlardı. Secdeden başını kaldırdığında onları yavaşça sırtından alıp indiriyor, secdeye gittiğinde tekrar sırtına çıkıyorlardı. Namazdan sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her birini bir ayağına oturttu. Yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Onları annelerine götüreyim mi" dedim. O sırada şimşek çaktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Annenizin yanına gidin"* buyurdu. Şimşeğin ışığı, onlar annelerinin evine girene kadar devam etti.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِضَاءَةِ عَصَى الرَّجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى خَرَجَا مِنْ عِنْدِهِ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ حَتَّى مَشَيَا فِي ضَوْئِهَا كَرَامَةً لِنَبِيِّ اللهِ ﷺ، وَمَا رُوِيَ فِي إِضَاءَةِ عَصَى أَبِي عَبْسٍ، ثُمَّ مَا جَاءَ فِي إِضَاءَةِ أَصَابِعِ حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ حَتَّى جَمَعُوا ظُهُورَهُمْ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hürmetine, Ashâbdan İki Adamın Karanlık Bir Gecede Bastonlarının Işık Saçması, Ebû

---

[1] Ahmed, *Müsned* (2/513) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/181).

Abs'in Bastonu ile Hamza b. Amr el-Eslemî'nin Parmaklarının Işık Saçması ve Bu Sayede Davarların Biraraya Toplanması

حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الأَصْبَهَانِيُّ إِمْلاءً، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ: أَحْمَدُ ابن مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أنس ابن مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ، وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا، فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ مُعَاذٍ .

Enes b. Mâlik bildiriyor: "Ashâbdan iki adam gece karanlığında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıktılar. Sanki ellerinde lamba varmış gibi de önlerinde bir ışık ilerliyordu. Birbirlerinden ayrıldıklarında evlerine girene kadar her birinin önünde aynı ışık yollarını aydınlatmaya devam etti."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Mûsa kanalıyla Muâz'dan rivayet etmiştir.[1]

قَالَ الْبُخَارِيُّ، وَقَالَ مَعْمَرٌ- يَعْنِي- مَا أَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: أن أُسَيْدَ بْنَ حُضَيْرٍ الأَنْصَارِيَّ، وَرَجُلًا آخَرَ مِنَ الأَنْصَارِ تحدثا عند النبي ﷺ فِي حَاجَةٍ لَهُمَا، حَتَّى ذَهَبَ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةٌ وَلَيْلَةٌ شَدِيدَةُ الظُّلْمَةِ، ثُمَّ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَبِيَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُصَيَّةٌ، فَأَضَاءَتْ عَصَا أَحَدِهِمَا لَهُمَا حَتَّى مَشَيَا فِي ضَوْئِهَا، حَتَّى إِذَا افْتَرَقَتْ بِهِمَا الطَّرِيقُ أَضَاءَتْ لِلآخَرِ عَصَاهُ فَمَشَى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي ضَوْءِ عَصَاهُ حَتَّى بَلَغَ أَهْلَهُ

Enes der ki: "Useyd b. Hudayr el-Ensârî ile Ensâr'dan bir adam gece yarısına kadar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturup bir konuda konuştular. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıktıklarında ortalığı koyu bir karanlık kaplamıştı ve her birinin elinde de bir asa vardı. Evlerine dönerken birinin asası önlerini aydınlatıyordu. Yolları ayrıldığında diğerinin de asası ışık saçmaya başladı. Bu şekilde her biri kendi asasının ışığıyla evine kadar gitti."[2]

---

[1] Buhârî, *menâkib* 28 (3639).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/288), Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/80) ve Ebû Nuaym, *Delâil*

قَالَ الْبُخَارِيُّ وَقَالَ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ يَعْنِي مَا أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ عَبَّادُ بْنُ بِشْرٍ، وَأُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَحَدَّثَا عِنْدَهُ حَتَّى إِذَا خَرَجَا أَضَاءَتْ لَهُمَا عَصَا أَحَدِهِمَا فَمَشَيَا فِي ضَوْئِهَا، فَلَمَّا تَفَرَّقَ بِهِمَا الطَّرِيقُ أَضَاءَتْ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَصَاهُ فَمَشَى فِي ضَوْئِهَا .

Enes b. Mâlik der ki: "Abbâd b. Bişr ile Useyd b. Hudayr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydılar. Geceye kadar yanında oturup sohbet ettikten sonra çıktılar. Evlerine dönerken birinin asası önlerini aydınlatıyordu. Yolları ayrıldığında diğerinin de asası ışık saçmaya başladı. Bu şekilde her biri kendi asasının ışığıyla evine gitti."[1]

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ: أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ أَبِي عَبْسٍ الْأَنْصَارِيُّ مِنْ بَنِي حَارِثَةَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا مَيْمُونُ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَبِي عَبْسٍ أَخْبَرَنِي أَبِي أَنَّ أَبَا عَبْسٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الصَّلَوَاتِ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى بَنِي حَارِثَةَ، فَخَرَجَ لَيْلَةً مُظْلِمَةً مَطِيرَةً فَنُوِّرَ لَهُ فِي عَصَاهُ حَتَّى دَخَلَ دَارَ بَنِي حَارِثَةَ .

قُلْتُ: وَكَانَ أَبُو عَبْسِ بْنُ جَبْرٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا.

Meymûn b. Zeyd b. Ebî Abs, babasından bildiriyor: "Babam Ebû Abs, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte namazları kılar, sonra da Hârise oğullarının yanına dönerdi. Yine bir gün yağmurlu bir gecede bu şekilde namazı kıldıktan sonra Hârise oğullarına ulaşıp evine girene kadar asası önünü aydınlattı."[2]

Ebû Abs b. Cebr, Bedir savaşına katılanlardan biriydi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْبَأَنَا الْمُسَيَّبُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا حَمْزَةُ بْنُ مَالِكٍ الْأَسْلَمِيُّ أَبُو صَالِحٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَمْزَةَ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ

---

(492).

[1] Buhârî, *menâkib* 13 (3805)..

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/350-351) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/80-81).

الْحَجَّاجِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَتَفَرَّقْنَا فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ دُحْمُسَةٍ فَأَضَاءَتْ أَصَابِعِي حتى جمعوا عليها ظهرهم، وَمَا هَلَكَ مِنْهُمْ، وَإِنَّ أَصَابِعِي لَتُنِيرُ.

Muhammed b. Hamza el-Eslemî, babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken koyu karanlık bir gecede dağıldık. Parmağımdan çıkan ışıkla bütün binekler toplanıp bir araya getirildi, kaybolanlar parmağımın ışığına geldi."

وَفِي رِوَايَةِ السُّلَمِيِّ: عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ: نَفَرَتْ دَوَابُّنَا فِي سَفَرٍ ونَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ دُحْمُسَةٍ فَأَضَاءَتْ إِصْبَعِي حَتَّى جمعوا عليها ظهرهم وَإِنَّ إِصْبَعِي لَتُنِيرُ .

Ebû Hamza b. Amr der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken koyu karanlık bir gecede bineklerimiz ürküp dağıldı. Parmağımdan çıkan ışıkla bütün binekler toplanıp bir araya getirildi."[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ الصَّقْرِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ: حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ: تَفَرَّقْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ دُحْمُسَةٍ فَأَضَاءَتْ أَصَابِعِي حَتَّى جَمَعُوا عَلَيْهَا ظهرهم، وما هلك منهم، وَإِنَّ أَصَابِعِي لَتُنِيرُهُ [وَاللهُ تعالى أعلم] .

Hamza b. Amr der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken koyu karanlık bir gecede bineklerimiz ürküp dağıldı. Parmağımdan çıkan ışıkla bütün binekler toplanıp bir araya getirildi, kaybolanlar parmağımın ışığına geldi."

---

[1] Ebû Nuaym, *Delâil* (494) ve Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/81).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكَرَامَةِ الَّتِي ظَهَرَتْ عَلَى تَمِيمٍ الدَّارِيِّ ﷺ شَرَفًا لِلْمُصْطَفَى ﷺ وَتَنْوِيهًا بِاسْمِ مَنْ آمَنَ بِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Şerefine ve O'na İman Eden Temîm ed-Dârî'nin Hürmetine Zuhur Eden Keramet

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَرْمَلٍ، قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَلَبِثْتُ فِي الْمَسْجِدِ ثَلَاثًا لَا أَطْعَمُ، قَالَ: فَأَتَيْتُ عُمَرَ، فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ تَائِبٌ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْدَرَ عَلَيْهِ، قَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: أَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ حَرْمَلٍ، قَالَ: اذْهَبْ إِلَى خَيْرِ الْمُؤْمِنِينَ فَانْزِلْ عَلَيْهِ، قَالَ: وَكَانَ تَمِيمٌ الدَّارِيُّ إِذَا صَلَّى ضَرَبَ بِيَدِهِ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ فَأَخَذَ رَجُلَيْنِ فَذَهَبَ بِهِمَا، فَصَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَضَرَبَ يَدَهُ فَأَخَذَ بِيَدِي فَذَهَبَ بِي، فَأُتِينَا بِطَعَامٍ، فَأَكَلْتُ أَكْلًا شَدِيدًا وَمَا شَبِعْتُ مِنْ شِدَّةِ الْجُوعِ، قَالَ: فَبَيْنَا نَحْنُ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ خَرَجَتْ نَارٌ بِالْحَرَّةِ فَجَاءَ عُمَرُ إِلَى تَمِيمٍ فَقَالَ: قُمْ إِلَى هَذِهِ النَّارِ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! وَمَنْ أَنَا وَمَا أَنَا، قَالَ: فَلَمْ يَزَلْ بِهِ حَتَّى قَامَ مَعَهُ، قَالَ: وَتَبِعْتُهُمَا فَانْطَلَقَا إِلَى النَّارِ فَجَعَلَ تَمِيمٌ يَحُوشُهُمَا بِيَدِهِ حَتَّى دَخَلَتِ الشِّعْبَ، وَدَخَلَ تَمِيمٌ خَلْفَهَا، قَالَ: فَجَعَلَ عُمَرُ يَقُولُ: لَيْسَ مَنْ رَأَى كَمَنْ لَمْ يَرَ. قَالَهَا ثَلَاثًا. لفظ حديث الصغاني .

Muâviye b. Harmel anlatıyor: Medine'ye geldiğimde Mescid'de üç gün boyunca aç kaldım. Sonra Ömer'e gidip: "Ey müminlerin emiri! Yakalanmadan teslim olup tövbe edenlerden biriyim" dedim. Ömer: "Sen kimsin?" diye sorunca: "(Müseylime'nin damadı) Muâviye b. Harmel'im" karşılığını verdim. Ömer: "Müminlerin en hayırlı adamının yanına gidip misafiri ol" dedi. Temîm ed-Dârî de namazını bitirdiği zaman sağında ve solunda duran adamların kolundan tutup evine götürürdü. Namazda yanında durduğumda namaz sonrası kolumdan tutup evine götürüp yemek ikramında bulundu. O kadar çok açtım ki ne kadar yedimse de doyamadım.

Bir gün Harre taraflarında bir ateş göründü. Ömer, Temîm'in yanına geldi ve: "Kalk da şu ateşin yanına gidelim" dedi. Temîm: "Ey müminlerin emiri! Ben kimim ve neyim ki ona gideyim?" karşılığını verdi. Ancak Ömer'in

ısrarları üzerine Temîm onunla birlikte gitti. Ben de ateşin yanına kadar onların peşinden gittim. Ateşin yanına vardıklarında Temîm ateşi elleriyle iteleye iteleye sonunda dağdaki bir yarığın içinde soktu ve peşinden girdi. Temîm ateşin peşinden girince Ömer üç defa: "Gören, görmeyen gibi değildir" dedi.

Lafız Sağanî'nin lafzıdır.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي التِّمْثَالِ الَّذِي وَضَعَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَذْهَبَهُ اللهُ ﷻ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) El Sürmesiyle Giysideki Resmi Yüce Allah'ın Silmesi Kaybolması

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، وأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ عِيسَى اللَّخْمِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا مُسْتَتِرَةٌ بِقِرَامٍ فِيهِ صُورَةٌ فَهَتَكَهُ ثُمَّ قَالَ: إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُشَبِّهُونَ بِخَلْقِ اللهِ. قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ فَقَالَتْ عَائِشَةُ أَتَانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ بِبُرْنُسٍ فِيهِ تِمْثَالُ عُقَابٍ فَوَضَعَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ فَأَذْهَبَهُ اللهُ ﷻ

Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) zevcesi Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdiğinde üzerimde resim desenli bir örtü vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) örtüyü üzerimden çekip aldı ve: *"Kıyamet gününde en ağır azabı Allah'ın yaratmasına özenenler çekecektir"* buyurdu.

Yine bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma geldiğinde üzerinde kartal resmi bulunan bir pelerin giymiştim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini resmin üzerine koydu. Elini çektiğinde Yüce Allah o resmi silmişti.[2]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/153).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/82).

جُمَّاعُ أَبْوَابِ دَعَوَاتِ نَبِيِّنَا ﷺ الْمُسْتَجَابَةِ فِي الْأَطْعِمَةِ وَالْأَشْرِبَةِ وَبَرَكَاتِهِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِيمَا دَعَا فِيهِ وَغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ دَعَوَاتِهِ عَلَى طَرِيقِ الِاخْتِصَارِ فَلَا سَبِيلَ إِلَى نَقْلِ جَمِيعِهَا لِمَا فِيهِ مِنَ الْإِكْثَارِ

RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) DUALARIYLA YİYECEK VE İÇECEKLERE BEREKETİN GELMESİNE DAİR BÖLÜMLER —Sayılarının Çokluğundan Dolayı Burada Bunlardan Kısaca Bahsedilecektir—

بَابُ مَا جَاءَ فِي ظُهُورِ بَرَكَتِهِ فِي الشَّاةِ الَّتِي لَمْ يَكُنْ فِيهَا لَبَنٌ حَتَّى نَزَلَ لَهَا لَبَنٌ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Duasıyla Süt Vermeyen Koyunun Memelerinin Sütle Dolması

وَقَدْ مَضَى ذَلِكَ فِي ذكر نزوله بخيمتي أُمِّ مَعْبَدٍ وَنُزُولِهِ قَبْلَ ذَلِكَ بِالْأَغْنَامِ الَّتِي كَانَ يَرْعَاهَا ابْنُ أُمِّ مَعْبَدٍ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، هُوَ ابْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا يَافِعًا فِي غَنَمٍ لِعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ أَرْعَاهَا فَأَتَى عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: «يَا غُلَامُ هَلْ عِنْدَكَ لَبَنٌ» ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، وَلَكِنِّي مُؤْتَمَنٌ، قَالَ: «ائتني بِشَاةٍ لَمْ يَنْزُ عَلَيْهَا الْفَحْلُ» ، فَأَتَيْتُهُ بِعَنَاقٍ جَذَعَةٍ، فَاعْتَقَلَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ جَعَلَ يَمْسَحُ ضَرْعَهَا وَيَدْعُو حَتَّى أَنْزَلَتْ، فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ بِصُحَيْفَةٍ فَاحْتَلَبَ فِيهَا ثُمَّ قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: اشْرَبْ فَشَرِبَ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ شَرِبَ النَّبِيُّ ﷺ بَعْدَهُ، ثم قال للضرع: قلص فَقَلَصَ، فَعَادَ كَمَا كَانَ، ثُمَّ أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! عَلِّمْنِي مِنْ هَذَا الْكَلَامِ أَوْ قَالَ مِنْ هَذَا الْقَوْلِ، فَمَسَحَ رَأْسِي وَقَالَ: «إِنَّكَ غُلَامٌ مُعَلَّمٌ» ، قَالَ: فَأَخَذْتُ عَنْهُ سَبْعِينَ سُورَةً مَا نَازَعَنِيهَا بَشَرٌ.

Daha önce, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) (hicreti sırasında) çadırında konakladığı Ümmü Ma'bed'in yanında iken İbn Ümmi Ma'bed'in otlattığı koyunlara bunu yaptığı anlatılmıştı.

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Genç bir çocukken Ukbe b. Ebî Muayt'a ait koyunları güdüyordum. Bir ara Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yanında Ebû Bekr ile geldi ve: *"Ey genç! İçmemiz için sütün var mı?"* diye sordu. "Var, ama koyunlar emanet olduğu için veremem" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Henüz süt vermeyen koyunun var mı?"* diye sorunca henüz süt vermeyen bir yaşında bir koyun getirdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) koyunu tuttu, memesini sıvazlayıp dua etti. Ardından koyunun memesi sütle doldu. Ebû Bekr, içi oyulmuş bir taş getirdi ve sütü içine sağdı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'e: *"İç!"* deyince, Ebû Bekr içti. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sütten içti. Sonra koyunun memesine: *"Sütünü çek!"* buyurunca, koyunun sütü çekilip eski haline döndü.

Daha sonraları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! O söylediğin sözlerden bana da öğret" dediğimde bana: *"Sen bunu öğrenecek olan bir gençsin!"* karşılığını verdi. Bizzat Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağzından, kıraatinde hiç kimsenin itiraz edemeyeceği yetmiş sûre öğrendim.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمِقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ، قَالَ: جِئْتُ أَنَا وَصَاحِبَانِ لِي قَدْ كَادَتْ تَذْهَبُ أَسْمَاعُنَا وَأَبْصَارُنَا مِنَ الْجَهْدِ ، فَجَعَلْنَا نَعْرِضُ أَنْفُسَنَا عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا يَقْبَلُنَا أَحَدٌ حَتَّى انْطَلَقَ بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى رَحْلِهِ وَلِآلِ رَسُولِ الله ﷺ ثَلَاثَةُ أَعْنُزٍ يَحْتَلِبُونَهَا، فَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُوَزِّعُ اللَّبَنَ بَيْنَنَا، وَكُنَّا نَرْفَعُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺنصيبه فيجيء فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا يُسْمِعُ الْيَقْظَانَ، وَلَا يُوقِظُ النَّائِمَ، فَقَالَ لِي الشَّيْطَانُ لَوْ شَرِبْتَ هَذِهِ الْجَرْعَةَ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْتِي الْأَنْصَارَ فيحتفونه فَمَا زَالَ حَتَّى شَرِبْتُهَا، فَلَمَّا شَرِبْتُهَا نَدَّمَنِي، وَقَالَ: مَا صَنَعْتَ يَجِيءُ مُحَمَّدٌ ﷺ وَلَا يَجِدُ شَرَابَهُ فَيَدْعُو عَلَيْكَ فَتَهْلَكَ، فَأَمَّا صَاحِبَايَ فَشَرِبَا شَرَابَهُمَا وَنَامَا، وَأَمَّا أَنَا فَلَمْ يَأْخُذْنِي النَّوْمُ وَعَلَيَّ شَمْلَةٌ لِي إِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى رَأْسِي بَدَتْ فِيهَا قَدَمَايَ، وَإِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى قَدَمَيَّ بَدَا رَأْسِي، وَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا كَانَ يَجِيءُ فَصَلَّى مَا

---

[1] Ahmed, *Müsned* (1/462) ve İbn Sa'd (3/1/106).

شَاءَ اللهُ أَنْ يُصَلِّيَ، ثُمَّ نَظَرَ إِلَى شَرَابِهِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا فَرَفَعَ يَدَهُ، فَقُلْتُ يَدْعُو الْآنَ عَلَيَّ فَأَهْلِكُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي، وَاسْقِ مَنْ سَقَانِي»، فَأَخَذْتُ الشَّفْرَةَ وَأَخَذْتُ الشَّمْلَةَ وَانْطَلَقْتُ إِلَى الْأَعْنُزِ أَجُسُّهُنَّ أَيُّهُنَّ أَسْمَنُ كَيْ أَذْبَحَهُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَإِذَا هُنَّ حُفَّلٌ كُلُّهُنَّ فَأَخَذْتُ إِنَاءً لِآلِ محمد ﷺ مَا كَانُوا يَطْمَعُونَ أَنْ يَحْتَلِبُوا فِيهِ، فَحَلَبْتُ حَتَّى عَلَتْهُ الرَّغْوَةُ، ثُمَّ أَتَيْتُ بِهِ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَشَرِبَ، ثُمَّ نَاوَلَنِي فَشَرِبْتُ، ثُمَّ نَاوَلْتُهُ فَشَرِبَ، ثُمَّ نَاوَلَنِي فَشَرِبْتُ، ثُمَّ ضَحِكْتُ حَتَّى أُلْقِيتُ إِلَى الْأَرْضِ فَقَالَ لِي إِحْدَى سَوْآتِكَ يَا مقداد، فأنشأت أُخْبِرُهُ بِمَا صَنَعْتُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا كَانَتْ إِلَّا رَحْمَةً مِنَ اللهِ لَوْ كُنْتَ أَيْقَظْتَ صَاحِبَيْكَ فَأَصَابَا مِنْهَا» فَقُلْتُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أُبَالِي إِذَا أَصَبْتَهَا أَنْتَ وَأَصَبْتُ فَضْلَتَكَ مَنْ أَخْطَأَتْ مِنَ النَّاسِ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ من حديث شَبَابَةَ وَالنَّضْرِ بْنِ شُمَيْلٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ

Mikdâd b. el-Esved anlatıyor: İki arkadaşımla birlikte (Medine'ye) geldik. Açlıktan neredeyse bir şey göremez ve duyamaz olmuştuk. Bizi misafir etmeleri için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbını dolaştık, ama kimse bizi ağırlamadı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimizde bizi evine götürdü. Evde sütlerini sağdıkları üç keçi vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu keçileri bize verdi. Biz de keçilerin sütünü sağar, kendi payımızı içer, Resûlullah'ın da (sallallahu aleyhi vesellem) payına düşeni kaldırırdık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece geldiğinde uyuyanı rahatsız edip uyandırmayacak, sadece ayakta olanın duyabileceği bir sesle selam verirdi.

Bir gece şeytan bana: "Kaldırdığın sütü de iç! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'ın yanına gittiğinde yanlarında ne varsa ona da verirler" şeklinde vesveseler verince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) payı olan sütü içtim. İçtikten sonra bu kez şeytan beni pişmanlığa itti ve: "Ne yaptın öyle! Şimdi Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) gelip de sütünü bulamazsa sana beddua eder, helak olursun" şeklinde vesvese vermeye başladı. Arkadaşlarım kendi paylarına düşen sütü içip uyudular. Benim ise uykum kaçtı. Üzerime çektiğim bir örtüm vardı. Başımı örtünce ayaklarım, ayaklarımı örtünce de başım açıkta kalıyordu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve her zamanki gibi selam verdi. Mescid'e gidip namazını da kıldıktan sonra sütünü içmeye geldi. Sütünün yerinde olmadığını görünce ellerini kaldırdı. İçimden: "İşte şimdi bana beddua edecek ve helak olacağım" demeye başladım. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Beni doyuranı sen de doyur, bana içireni de sen de içir"* diye dua etti.

Bunun üzerine bıçağımı aldım, örtüyü üzerime bağladım ve keçilerin yanına gittim. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kesmek için hangisinin daha semiz olduğuna bakmaya başladım. Ancak üçünün de memelerinin sütle dolu olduğunu gördüm. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ailesinin içine süt sağdıkları kabı alıp üzeri köpükleninceye kadar sütle doldurdum ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sütten içti ve kabı bana geri verdi. Ben de ondan içip kabı geri uzattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha içtikten sonra kabı bana uzattı. Bir daha sütten içtikten sonra gülmeye başladım. Gülmekten yerlere düştüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Mikdâd! Dikkat et de avret yerlerin açılmasın"* buyurunca neler olduğunu ona anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Yüce Allah'ın rahmetinden başka bir şey değildir. Keşke arkadaşlarını da uyandırsaydın, onlar da içerdi"* buyurdu. Ona: "Sen hakla gönderene yemin olsun ki sen ondan içtikten sonra, ben de senden artanı içtikten sonra başkalarının içip içmemesi umurumda olmaz" dedim.

Müslim, *Sahîh*'de Şebâbe ve Nadr b. Şumeyl kanalıyla Süleymân b. el-Muğîre'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ الاسفرائني، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ الْحَذَّاءُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْمُهَاجِرُ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَزْوَاجِهِ أَوْ إِلَى أَبْيَاتِهِ التِّسْعَةِ يَطْلُبُ طَعَامًا وَعِنْدَهُ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَلَمْ يُوجَدْ فَنَظَرَ إِلَى عَنَاقٍ فِي الدَّارِ مَا نُتِجَتْ شَيْئًا قَطُّ، فَمَسَحَ مَكَانَ الضَّرْعِ: فَدَفَعَتْ بِضَرْعٍ مُدَلًّى بَيْنَ رِجْلَيْهَا، قَالَ: فَدَعَا بِقَعْبٍ فَحَلَبَ فَبَعَثَ بِهِ إِلَى أَبْيَاتِهِ قَعْبًا ثُمَّ

---

[1] Müslim, *eşribe* 32 (174).

قَعْبًا، ثُمَّ حَلَبَ فَشَرِبَ وَشَرِبُوا، قَالَ عَلِيٌّ لَمْ يَذْكُرْ لَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا بِهِ مرسلا.

Ebu'l-Âliye der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yanına gelen ashâbına ikram etmek üzere yiyecek için dokuz evine de haber gönderdi. Ancak evlerden hiçbirinden yiyecek bir şeyler çıkmadı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) evde bulunan, henüz yavrulamamış ve hiç süt vermemiş keçinin yanına geldi. Meme yerini sıvazlayınca keçinin memeleri ayaklarının arasına inip sütle doldu. Sonra bir kase istedi. Sağıp kaseyi doldurdu ve evlerinden birine gönderdi. Bu şekilde bütün evlerine birer kase süt yolladı. En son yanında bulunanlar için süt sağdı ve birlikte içtiler."

Ravi Ali der ki: "Hammâd b. Zeyd bunu bize rivayet ederken Ebû Hureyre'yi zikretmeden mürsel olarak nakletti."

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِأَهْلِهِ وَهُوَ يُرِيدُ نَفْسَهُ وَمَنْ فِي نَفَقَتِهِ بِالْكَفَافِ مِنَ الرِّزْقِ فَرُزِقُوا ذَلِكَ وَصَبَرُوا عَلَيْهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisi ve Ailesine Yetecek Kadar Rızık İçin Dua Etmesi ve Bu Rızkın İhsan Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ، قَالَ أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَاضِرُ بْنُ الْمُوَرِّعِ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: وَفِي رِوَايَةِ أَبِي أُسَامَةَ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتًا» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْأَشَجِّ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ .

وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ عَنِ الْأَعْمَشِ وَقَدْ مَضَى فِي أَوَّلِ هَذَا الْكِتَابِ كَيْفَ كَانَ عيشهم.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Muhammed ailesinin rızkını kendilerine yetecek kadar kıl"* buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Eşec kanalıyla Ebû Usâme'den rivayet etmiştir.[1]

Buhârî ve Müslim başka kanallarla A'meş'ten rivayet etmişlerdir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ailesinin geçiminin nasıl olduğu da daha önce zikredilmişti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي دَعْوَةِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ ﷺ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِي طَعَامِهِ بِبَرَكَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Ebû Talha el-Ensârî'nin Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Yemeğe Davet Etmesi, Yemeğin Bereketlenmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ أَنْبَأَنَا مَالِكٌ (ح) . وَأَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيهُ الإسفرائني بِهَا، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو طَلْحَةَ لِأُمِّ سُلَيْمٍ لَقَدْ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ضَعِيفًا أَعْرِفُ فِيهِ الْجُوعَ فَهَلْ عِنْدَكِ مِنْ شَيْءٍ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ، فَأَخْرَجَتْ أَقْرَاصًا مِنْ شَعِيرٍ، ثُمَّ أَخَذَتْ خمارا لها فلفّت الخبز بِبَعْضِهِ- زَادَ يَحْيَى: ثُمَّ دَسَّتْهُ تَحْتَ ثَوْبِي. وَرَدَّتْنِي بِبَعْضِهِ، ثُمَّ اتَّفَقَا، قَالَ: ثُمَّ أَرْسَلَتْنِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فَذَهَبْتُ بِهِ فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ، وَمَعَهُ النَّاسُ، فَقُمْتُ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ؟» فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِمَنْ مَعَهُ: «قُومُوا» ، قَالَ: فَانْطَلَقَ وَانْطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ، حَتَّى جِئْتُ أَبَا طَلْحَةَ، فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: يَا أُمَّ سُلَيْمٍ لَقَدْ جَاءَ رسول الله ﷺ بِالنَّاسِ وَلَيْسَ عِنْدَنَا مَا نُطْعِمُهُمْ، فَقَالَتْ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَانْطَلَقَ أَبُو طَلْحَةَ حَتَّى لَقِيَ رسول الله ﷺ فَأَقْبَلَ رسول الله ﷺ مَعَهُ حَتَّى دَخَلَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «هَلُمِّي. مَا عِنْدَكِ. يَا أُمَّ سُلَيْمٍ» ! فَأَتَتْ بِذَلِكَ الْخُبْزِ، فَأَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَفُتَّ

[1] Müslim (4/2281).

وَعَصَرَتْ عَلَيْهِ أُمُّ سُلَيْمٍ عُكَّةً لَهَا فَأَدَمَتْهُ ثُمَّ قَالَ فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ، ثُمَّ قَالَ: ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ، فَأَذِنَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، ثُمَّ خَرَجُوا- زَادَ قُتَيْبَةُ: ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَأَذِنَ لَهُمْ فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، ثُمَّ خَرَجُوا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ، فَأَذِنَ لَهُمْ فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، ثُمَّ قَالَ: ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ، فَأَكَلَ الْقَوْمُ وَشَبِعُوا وَالْقَوْمُ سَبْعُونَ أَوْ ثَمَانُونَ رَجُلًا.

وَفِي رِوَايَةِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى: ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ، حَتَّى أَكَلَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ وَشَبِعُوا وَالْقَوْمُ سَبْعُونَ رَجُلًا أَوْ ثَمَانُونَ وَهَذَا لَفْظُ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى وَقُتَيْبَةَ وَحَدِيثُ الشَّافِعِيِّ مُخْتَصَرٌ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى.

Enes b. Mâlik anlatıyor: Ebû Talha, Ümmü Süleym'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), açlıktan dolayı sesinin cılız çıktığını gördüm. Sende yiyecek bir şeyler var mı?" diye sordu. Ümmü Süleym: "Evet!" dedi ve arpa ekmeğinden birkaç parça çıkardı. Bir bez getirip bir parçasıyla bu ekmekleri sardı ve giysimin altına koydu. Kalan parçasını da başıma sardı ve beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimde onu Mescid'de otururken buldum. Yanında da cemaatten adamlar vardı. Yanlarında dikilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Seni Ebû Talha mı gönderdi?"*** diye sordu. Ben: "Evet!" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanındakilere: ***"Kalkın da gidelim!"*** buyurdu.

Bu şekilde yola koyulduk. Ben önlerinden gelip Ebû Talha'ya bunu bildirdim. Ebû Talha da: "Ey Ümmü Süleym! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cemaatle birlikte buraya geliyor ve onları doyuracak yemeğimiz de yok!" dedi. Ümmü Süleym: "Yüce Allah ve Resûlü daha iyi bilir" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ebû Talha, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Onunla karşılaşınca beraberce eve geldiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eve girince, Ümmü Süleym'e: ***"Ey Ümmü Süleym! Yanında bulunan yemeği getir!"*** buyurdu. Ümmü Süleym o ekmekleri getirdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) emredince ekmekler ufalandı. Ümmü Süleym ufalanan ekmeklerin üzerine katık olarak yağ kattı. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o yemek için dualar etti ve: ***"On kişiye izin ver de girsinler!"*** buyurdu. Ebû Talha on kişiye girmeleri için izin verdi. Doyana kadar yiyip çıktılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bir on kişiye daha izin ver!"*** buyurdu.

Ebû Talha on kişiye daha girmeleri için izin verdi. Onlar da doyana kadar yiyip çıktılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"On kişiye daha izin ver"* buyurdu. Bu şekilde de gelen herkes doyana kadar yemek yedi. Gelenler yetmiş veya seksen kişiydi.

Yahya b. Yahya rivayetinde şöyle geçmektedir: "Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«On kişiye daha izin ver»* buyurdu. Bu şekilde de gelen bütün adamlar doyana kadar yemek yedi. Gelenler yetmiş veya seksen kişiydi."

Lafız Yahya b. Yahya ve Kuteybe'nin lafzıdır. Şâfiî'nin rivayeti ise muhtasardır.

Buhârî, *Sahîh*'de Kuteybe'den ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الحسن: علي بن محمد ابن سَخْتَوَيْهِ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ ثُمَّ دَسَّتْهُ تَحْتَ يَدَيَّ وَرَدَّتْنِي بِبَعْضِهِ وَزَادَ عِنْدَ قَوْلِهِ: آأَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ؟ فَقُلْتُ، نَعَمْ، فَقَالَ: بِطَعَامٍ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، ثُمَّ ذَكَرَ الْبَاقِيَ نَحْوَ حَدِيثِ يَحْيَى [بْنِ يَحْيَى] .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ.

Başka bir kanalla aynı isnâdla Mâlik b. Enes'ten rivayet edilirken: "Bir bez getirip bir parçasıyla bu ekmekleri sardı ve kolumun altına koydu. Kalan parçasını da başıma sardı" denilir. Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Seni Ebû Talha mı gönderdi?"* sorusuna Enes'in: "Evet!" demesinden sonra, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yemek için mi?"* diye sorduğu, Enes'in de: "Evet!" dediği zikredilir. Gerisi ise Yahya b. Yahya'nın rivayeti gibi aktarılır.

Buhârî, *Sahîh*'de İsmail b. Ebî Uveys'ten rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَخْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَنَسُ

---

[1] Buhârî, *îmân* 22 (6688) ile *menâkib* 25 (3578), Müslim, *eşribe* 20 (142) ve Tirmizî, *menâkib* (5/595-596).

بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: بَعَثَنِي أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ لِأَدْعُوَهُ وَقَدْ جَعَلَ لَهُ طَعَامًا، قَالَ: فَأَقْبَلْتُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مَعَ النَّاسِ، قَالَ: فَنَظَرَ إِلَيَّ فَاسْتَحْيَيْتُ فَقُلْتُ: أَجِبْ أَبَا طَلْحَةَ، فَقَالَ لِلنَّاسِ: قُومُوا، فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّمَا صَنَعْتُ شَيْئًا لَكَ، فَقَالَ: فَمَسَّهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَدَعَا فِيهَا بِالْبَرَكَةِ، وَقَالَ: أَدْخِلْ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِي عَشَرَةً [وَقَالَ كُلُوا وَأَخْرَجَ لَهُ شَيْئًا بَيْنَ أَصَابِعِهِ] فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، فَخَرَجُوا وَقَالَ: أَدْخِلْ عَشَرَةً، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا وَخَرَجُوا، فَمَا زَالَ يَدْخُلُ عَشَرَةٌ وَيَخْرُجُ عَشَرَةٌ حَتَّى لَمْ يَبْقَ مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَ، فَأَكَلَ حَتَّى شَبِعَ، قَالَ: ثُمَّ هَيَّأَهَا فَإِذَا هِيَ مِثْلُهَا حِينَ أَكَلُوا مِنْهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي شيبة، وأخرجه أيضا من حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى ، وَيَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ، وَعَبْدِ اللهِ بْنِ عبد الله ابن أَبِي طَلْحَةَ، وَعَمْرِو بْنِ عبد الله بن أبي طَلْحَةَ، وَيَعْقُوبَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَفِي حَدِيثِ بَعْضِهِمْ ثُمَّ أَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَكَلَ أَهْلُ الْبَيْتِ وَأَفْضَلُوا مَا بَلَغَ جِيرَانَهُمْ

Enes b. Mâlik anlatıyor: Ebû Talha yemeğe davet etmem için beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi. Yanına gittiğimde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir toplulukla beraber olduğunu gördüm. Bana bakınca utandım ve: "Ebû Talha seni çağırıyor" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de yanındakilere: *"Haydi kalkın (da gidelim)"* buyurdu. Geldiklerinde Ebû Talha: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben sadece senin için bir şeyler hazırlamıştım" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yapılan yemeğe dokundu ve bereketli olması için dua etti. Sonra da: *"Ashâbımdan on kişilik bir grubu içeriye al"* buyurdu.

Girdiklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Yiyin!"* buyurdu. Onlara parmaklarının arasından bir şey de çıkardı. Girenler doyana kadar yiyip çıktı. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Bir on kişiyi daha içeri al!"* buyurdu. Onlar da doyana kadar yiyip çıktılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde onunu içeri alıp onunu dışarıya çıkartmaya devam etti ki içlerinden girip de yemek yemeyen kimse kalmadı. Sofra bir daha hazırlandığı zaman sanki dokunulmamış, en başta olduğu gibi duruyordu.

Müslim, *Sahîh*'de Abdullah b. Ebî Şeybe kanalıyla Enes b. Mâlik'ten rivayet etmiştir. Yine Abdurrahman b. Ebî Leylâ + Yahya b. Umâra + Abdullah b. Abdillah b. Ebî Talha + Amr b. Abdillah b. Ebî Talha + Yâkub

b. Abdillah b. Ebî Talha kanallarıyla Enes b. Mâlik'ten rivayet edilmiştir. Bazılarında: "Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evdekilerle birlikte yedi. Artandan komşuları bile yedi" ibaresi geçmektedir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الْحَافِظُ، وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، وَأَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وأبو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ ابن يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ يَعْنِي ابْنَ الْمُنَادِي، حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ اذْهَبْ إِلَى نَبِيِّ اللهِ ﷺ إِنْ رَأَيْتَ أَنْ تَغَدَّا عِنْدَنَا فَافْعَلْ، فَقَالَ: وَمَنْ عِنْدِي؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَجِئْتُ فَدَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سُلَيْمٍ وَأَنَا مُدْهَشٌ لِمَنْ أَقْبَلَ مَعَ نَبِيِّ اللهِ ﷺ، فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ: مَا صَنَعْتَ يَا أَنَسُ! فَدَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى أَثَرِ ذَلِكَ فَذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ وَهَذَا غَدَاؤُكَ، قَالَ: هَلْ عِنْدَكِ سَمْنٌ؟ قَالَتْ: نَعَمْ قَدْ كَانَ عِنْدِي مِنْهُ عُكَّةٌ، وَفِيهَا شَيْءٌ مِنْ سَمْنٍ، قَالَ: فَأْتَيْتُهَا، قَالَ: فَجِئْتُهُ بِهَا، فَفَتَحَ رِبَاطَهَا، فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ، اللهُمَّ عَظِّمْ فِيهِ الْبَرَكَةَ، فَقَالَ: اقْلِبِيهَا فاقلبتها فَعَصَرَهَا نَبِيُّ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُسَمِّي، فَأَخَذَتْ تَقَعُ فَأَكَلَ مِنْهَا بِضْعٌ وَثَمَانُونَ رَجُلًا، فَفَضَلَ مِنْهَا فَضْلٌ فَدَفَعَهَا إِلَى أُمِّ سُلَيْمٍ، فَقَالَ: كُلِي وَأَطْعِمِي جِيرَانَكِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ الشَّاعِرِ عَنْ يُونُسَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبِ، وَفِي الْبَابِ عَنِ الْجَعْدِ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَنَسٍ، وعن هشام عن محمد بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسٍ، وَعَنْ سِنَانٍ أَبِي رَبِيعَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنْ أُمِّهِ أُمِّ سُلَيْمٍ عَمَدَتْ إِلَى مُدٍّ مِنْ شَعِيرٍ فَحَبَسَتْهُ فَجَعَلَتْ مِنْهُ خَطِيفَةً وَعَصَرَتْ عُكَّةً عِنْدَهَا، ثُمَّ بَعَثَتْنِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فذكرت الْحَدِيثَ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: حَتَّى عَدَّ أَرْبَعِينَ، وَفِي مِثْلِ هَذَا حَدِيثُ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ وَقَدْ مَضَى فِي غَزْوَةِ الْخَنْدَقِ.

Enes anlatıyor: Ümmü Süleym bana: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına git ve öğle yemeği için bize gelip gelemeyeceğini sor" dedi. Gidip söylediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanımdakiler de gelsin mi?"* diye sordu. "Gelsin" karşılığını verdim. Ümmü Süleym'in yanına döndüğümde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte gelenlerden dolayı endişe içindeydim. Ümmü Süleym: "Ey Enes! Ne yaptın öyle!" diye çıkıştı.

---

[1] Müslim, *eşribe* (3/1613).

O sırada Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) peşimden girdi. Onu hangi yemeğe çağırdığımı ve yemeğinin de bu kadar olduğunu söyledim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Süleym'e: *"Yanında yağ var mı?"* diye sorunca, Ümmü Süleym: "Evet! Ufak bir torbada biraz yağ olacaktı" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Getir"* buyurunca Ümmü Süleym torbayı getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) getirilen torbanın bağını çözdü ve: *"Bismillah! Allahım! Bunun bereketini bol kıl!"* diye dua etti. Sonra Ümmü Süleym'e: *"Torbayı çevirip dök"* buyurunca Ümmü Süleym torbayı ters çevirdi. Ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'ın adını anarak torbayı sıktı. Sıkınca da torbanın içinden yağ dökülmeye başladı. Bu torbanın yağından seksen küsur kişi yedi. Torbanın içinde yağ kalınca da onu Ümmü Süleym'e verdi ve: *"Hem sen ye, hem de komşularına yedir"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Haccâc b. eş-Şâir kanalıyla Yûnus b. Muhammed'den rivayet etmiştir.[1]

Müslim, aynı başlık altında Enes'ten şöyle bildirir: "Annem Ümmü Süleym bir müd arpayla ekmek yaptı. Yanına da biraz yağ koydu. Sonra beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderip yemeğe davet etmemi istedi..." Sonrasında bir önceki hadisi biraz fazla, biraz eksik bir eksik bir şekilde nakletmiş ve o yemekten kırk kişinin yediğini zikretmiştir. Bu yönde Câbir b. Abdillah el-Ensârî'den de bir rivayet gelmiştir ki onu da Hendek savaşı konusu içinde zikretmiştik.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَصْعَةِ الَّتِي كَانَتْ تُمَدُّ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا ظَهَرَ فِيهَا مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Yemek Tabağına Semadan İlave Yapılması ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنُ بِشْرَانَ، الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا سُلَيْمَانُ هُوَ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أُتِيَ بِقَصْعَةٍ فِيهَا طَعَامٌ فَتَعَاقَبُوهَا إِلَى الظُّهْرِ مُنْذُ

---

[1] Müslim, *eşribe* (3/1614).

غُدْوَةٍ، يَقُومُ قَوْمٌ وَيَقْعُدُ آخَرُونَ، فَقَالَ رَجُلٌ لِسَمُرَةَ: هَلْ كَانَتْ تُمَدُّ، قال: قَالَ: فَمِنْ أَيْشٍ تَعْجَبُ مَا كَانَتْ تُمَدُّ إِلَّا من ها هنا وَأَشَارَ إِلَى السَّمَاءِ. وَأَشَارَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ إِلَى السَّمَاءِ.

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ .

Ebu'l-Alâ bildiriyor: Semure b. Cundub: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir tabak yemek getirildi. Müslümanlar sabahtan öğlene kadar bu tabaktan yediler. Bir grup kalkıyor, diğer grup yemek için oturuyordu" dedi. Adamın biri Semure'ye: "Tabağa ilave yapılıyor muydu?" diye sorunca, Semure: "Ya biz niye şaşırdık ki?" karşılığını verdi ve eliyle göğe işaret ederek: "Tabağa oradan ilave yapılıyordu" dedi.

Yezîd b. Hârun da bunu rivayet ederken bu kısmında eliyle göğe işaret etmiştir.

İsnâdı sahihtir.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بن الحسين ابن نَصْرٍ الْحَذَّاءُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، أَنَّ قَصْعَةً كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْكُلُونَ مِنْهَا قَالَ فَكُلَّمَا شَبِعَ قَوْمٌ قَامُوا وَجَلَسَ مَكَانَهُمْ أُنَاسٌ آخَرُونَ قَالَ كَذَلِكَ إِلَى صَلَاةِ الْأُولَى، قَالَ فَقَالَ رَجُلٌ: أَمَا تُمَدُّ بِشَيْءٍ! فَقَالَ سَمُرَةُ: فَمِمَّ تَعْجَبُ لَوْ كَانَتْ تُمَدُّ بِشَيْءٍ لَمْ تَتَعَجَّبْ مَا كَانَتْ تُمَدُّ إِلَّا مِنْ ها هنا، فَأَوْمَأَ إِلَى السَّمَاءِ أَوْ كما قال .

Ebu'l-Alâ bildiriyor: Semure b. Cundub: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir tabak yemek vardı. Müslümanlar bu tabaktan yemeye başladılar. Bir grup doyup kalkıyor, başka bir grup gelip oturuyordu. Bu şekilde sabahtan öğlene insanlar yemek yedi" dedi. Adamın biri Semure'ye: "Tabağa ilave yapılıyor muydu?" diye sorunca, Semure: "Ya biz niye şaşırdık ki? Şayet evden ilave yapılsaydı şaşırmazdık" karşılığını verdi ve eliyle göğe işaret ederek: "Tabağa şuradan ilave yapılıyordu" dedi.[2]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/18).

[2] Ahmed, *Müsned* (5/12).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دَعْوَةِ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ ﷺ وَمَا ظهر في طعامه ببركة رسول الله ﷺ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Yemeğe Davet Etmesi, Yemeğin Bereketlenmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بن محمد المقري، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بن إسحاق الاسفرايني، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْوَرْدِ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: صَنَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا وَلِأَبِي بَكْرٍ قَدْرَ مَا يَكْفِيهِمَا، فَأَتَيْتُهُمَا بِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اذْهَبْ فَادْعُ لِي بِثَلَاثِينَ مِنْ أَشْرَافِ الْأَنْصَارِ، فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيَّ وَقُلْتُ: مَا عِنْدِي شَيْءٌ أَزِيدُهُ، فَكَأَنِّي تَغَافَلْتُ، قَالَ: اذْهَبْ فَادْعُ لِي بِثَلَاثِينَ مِنْ أَشْرَافِ الأنصار، فدعوتهم فجاؤوا فَقَالَ اطْعَمُوا فَأَكَلُوا حَتَّى صَدَرُوا، ثُمَّ شَهِدُوا أَنَّهُ رَسُولُ اللهِ وَبَايَعُوهُ قَبْلَ أَنْ يَخْرُجُوا، ثُمَّ قَالَ: ادْعُ لِي سِتِّينَ قَالَ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ فَأَكَلَ مِنْ طَعَامِي ذَلِكَ مِائَةٌ وَثَمَانُونَ رَجُلًا كُلُّهُمْ مِنَ الأنصار .

Ebû Eyyûb anlatıyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Ebû Bekr'e yetecek kadar yemek yaptım ve onlara götürdüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Git ve Ensâr'ın ileri gelenlerinden otuz kişiyi çağır»* buyurdu. Bu benim ağırıma gitti ve: «Yanımda bu yemekten başkası yok» dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağırdan aldığımı görünce yine: *«Git ve Ensâr'ın ileri gelenlerinden otuz kişiyi çağır»* buyurdu. Bunun üzerine gidip otuz kişi çağırdım. Geldiklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *«Yiyin!»* buyurdu. Gelenler doyana kadar yedikten sonra çıkmadan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın elçisi olduğuna dair şahadet getirip ona biat ettiler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Bana altmış kişi daha çağır»* buyurdu..."

Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını zikredip: "O yaptığım yemekten hepsi de Ensâr'dan yüz seksen adam yedi" demiştir.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/11).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبَرَكَةِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي الشَّاةِ الَّتِي اشْتَرَاهَا مِنَ الْأَعْرَابِيِّ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bedeviden Satın Aldığı Koyunda Görülen Bereket

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ النَّضْرِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، حَدَّثَ أَيْضًا عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثَلَاثِينَ وَمِائَةً، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِنْكُمْ طَعَامٌ؟» فَإِذَا مَعَ رَجُلٍ مِنْهُمْ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ أَوْ نَحْوِهِ، فَعُجِنَ، ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ مُشْعَانٌّ طَوِيلٌ بِغَنَمٍ يَسُوقُهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَبَيْعٌ أَمْ عَطِيَّةٌ؟ أَوْ قَالَ: أَمْ هِبَةٌ؟ قَالَ: لَا بَلْ بَيْعٌ، فَاشْتَرَى مِنْهُ شَاةً فَأَمَرَ بِهَا فَصُنِعَتْ، وَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِسَوَادِ الْبَطْنِ أَنْ يُشْوَى، قَالَ: وَايْمُ اللهِ مَا مِنَ الثَّلَاثِينَ وَمِائَةٍ إِلَّا وَقَدْ حَزَّ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ سَوَادِ بَطْنِهَا إِنْ كَانَ شَاهِدًا أَعْطَاهُ، وَإِنْ كَانَ غَائِبًا خَبَأَ لَهُ، قَالَ: وَجَعَلَ فِيهَا قَصْعَتَيْنِ فَأَكَلْنَا مِنْهَا أَجْمَعُونَ وَشَبِعْنَا وَفَضَلَ فِي الْقَصْعَتَيْنِ فَحَمَلْنَا عَلَى الْبَعِيرِ أَوْ كَمَا قَالَ: رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ مُعَاذٍ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَارِمٍ، عَنْ مُعْتَمِرِ بْنِ سُلَيْمَانَ.

Abdurrahman b. Ebî Bekr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikteydik ve yüz otuz kişiydik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanında yiyecek olan var mı?"* diye sorunca, adamın birinde bir sâ' veya buna yakın miktarda tahıl çıktı. Hemen öğütülüp yoğuruldu. Sonra uzun boylu, saçları dağınık bir adam önünde birkaç koyunla geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Bunlar satılık mı yoksa bağış mı?"* veya: *"Hibe mi?"* diye sorunca, adam: "Satılık!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ondan bir koyun satın aldı. Koyun kesildikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) karaciğerinin kızartılmasını emretti. Allah'a yemin olsun ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüz otuz kişinin her birine o ciğerden bir parça kesip verdi. Orada bulunana kesip verdi, bulunmayanın da payını vermek üzere kaldırdı. Etten iki büyük tabak yemek yapıldı. Hepimiz doyana kadar yedik. Doyduktan sonra da tabaklarda et arttı. Onları da deveye yükledik.

Müslim, *Sahîh*'de Abdullah b. Muâz'dan[1] ve Buhârî ise Ârim kanalıyla Mu'temir b. Süleyman'dan rivayet etmiştir.[2]

بَابُ مَا ظَهَرَ فِي النَّخْلِ الَّتِي غَرَسَهَا النَّبِيُّ ﷺ لِسَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ﷺ وَأَطْعَمَتْ مِنْ سَنَتِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ، وَاسْتِبْرَائِهِ عِنْدَ قُدُومِهِ عَلَيْهِ، وَمَا وَصَفَ لَهُ مِنْ حَالِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Selmân el-Fârisî İçin Diktiği Hurma Fidanlarının Aynı Yıl İçinde Mahsul Vermesi, Selmân'ın Peygamberlik Konusunda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Sınaması

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَنْبَأَنَا موسى ابن إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنِ الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ سَلْمَانَ، لَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ بِهَدِيَّةٍ عَلَى طَبَقٍ، فَوَضَعَهَا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا يَا سَلْمَانُ؟ قَالَ: صَدَقَةٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَصْحَابِكَ! قَالَ: إِنِّي لَا آكُلُ الصَّدَقَةَ، فَرَفَعَهَا، ثُمَّ جَاءَهُ مِنَ الْغَدِ بِمِثْلِهَا، فَوَضَعَهَا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالَ: هَدِيَّةٌ لَكَ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: كُلُوا. قَالُوا: لِمَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: لِقَوْمٍ، قَالَ: فَاطْلُبْ إِلَيْهِمْ أَنْ يُكَاتِبُوكَ، قَالَ فَكَاتَبُونِي عَلَى كَذَا وَكَذَا نَخْلَةٍ اغْرِسُهَا لَهُمْ وَيَقُومُ عَلَيْهَا سَلْمَانُ حَتَّى تُطْعِمَ، قَالَ: فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ فَغَرَسَ النَّخْلَ كُلَّهُ إِلَّا نَخْلَةً وَاحِدَةً غَرَسَهَا عُمَرُ، فَأَطْعَمَ نَخْلُهُ مِنْ سَنَتِهِ إِلَّا تِلْكَ النَّخْلَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَنْ غَرَسَهَا؟ قَالُوا: عُمَرُ، فَغَرَسَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ فَحَمَلَتْ مِنْ عَامِهَا .

Abdullah b. Bureyde, babasından bildiriyor: Selmân, Medine'ye geldiği zaman Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir tabakta hediye getirip önüne koydu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Selmân! Bu ne?"* diye sorunca, Selmân: "Sana ve arkadaşlarına sadakadır" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben sadaka olan bir şeyi yemem"* buyurdu ve tabağı önünden kaldırdı. Selmân diğer gün aynı şekilde bir tabakla gelip önüne koydu. Resûlullah (sallallahu aleyhi

---

[1] Müslim, *eşribe* 32 (175).

[2] İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (5/230).

(vesellem): *"Bu ne?"* diye sorunca, Selmân: "Sana hediyemdir" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına: *"Yiyin!"* buyurdu.

Selmân'a: "Sen kimin kölesisin?" diye sorduklarında: "Filan kişilerin" karşılığını verdi. Ona: "O zaman seninle mükâtebe yapmalarını iste" dediklerinde, Selmân: "Şu sayıda hurma fidanı dikmem ve mahsul verene kadar bakımlarını yapmam üzere onlarla mükâtebe yaptım" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) biri hariç Selmân'dan istenen hurma fidanlarını bizzat kendi dikti. Sadece bir tanesini Ömer dikti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) diktiği fidanlar aynı yıl içinde mahsul verdi. mahsul vermeyen fidan için: *"Bunu kim dikti?"* diye sorunca: "Ömer dikti" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yerine bir fidan dikti ve o da aynı yıl içinde mahsul verdi.[1]

وَرُوِّينَا عَنِ ابْنِ عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ أَنَّهُ قَالَ: فَجَعَلَ يَغْرِسُ إِلَّا وَاحِدَةً غَرَسْتُهَا بِيَدِي فَعَلِقْنَ جَمِيعًا إِلَّا وَاحِدَةً.

وَرُوِّينَا قِصَّةَ إِسْلَامِ سَلْمَانَ وَمَا سَمِعَ مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ فِي صِفَةِ النَّبِيِّ ﷺ فِي أَوَّلِ هَذَا الْكِتَابِ .

İbn Osmân ise bunu Selmân'dan rivayet ederken: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), benden istenen fidanlardan biri hariç hepsini kendi eliyle dikti. Onun diktikleri aynı yıl içinde mahsul verirken, benim diktiğim vermedi" demiştir.

Selmân el-Fârisî'nin Müslüman olmasını, haham ve rahiplerden Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında işittiği şeyleri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasıfları konusu içinde zikretmiştik.

وَأَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ- رَحِمَهُ اللهُ- مِنْ أَصْلِهِ أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمُودٍ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَجَاءٍ الْغُدَانِيُّ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي قُرَّةَ الْكِنْدِيِّ، عَنْ سَلْمَانَ، قَالَ: كَانَ أَبِي مِنْ أَبْنَاءِ الْأَسَاوِرَةِ، وَكُنْتُ أَخْتَلِفُ إِلَى الْكُتَّابِ، وَكَانَ مَعِي غُلَامَانِ إِذَا رَجَعَا مِنَ الْكُتَّابِ دَخَلَا عَلَى قِسٍّ، فَدَخَلْتُ مَعَهُمَا فَقَالَ لَهُمَا: أَلَمْ أَنْهَكُمَا أَنْ لَا تَأْتِيَانِي بِأَحَدٍ؟

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/336-337).

قَالَ: فَكُنْتُ أَخْتَلِفُ إِلَيْهِ حَتَّى كُنْتُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْهُمَا، فَقَالَ: يَا سَلْمَانُ! إِذَا سَأَلَكَ أَهْلُكَ مَنْ حَبَسَكَ؟ فَقُلْ: مُعَلِّمِي، وَإِذَا سَأَلَكَ مُعَلِّمُكَ مَنْ حَبَسَكَ فَقُلْ: أَهْلِي، فَقَالَ لِي يَا سَلْمَانُ! إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَتَحَوَّلَ فَقُلْتُ: أَنَا مَعَكَ. قَالَ: فَتَحَوَّلَ وَأَتَى قَرْيَةً فَنَزَلَهَا، وَكَانَتِ امْرَأَةٌ تَخْتَلِفُ إِلَيْهِ فَلَمَّا حَضَرَ قَالَ: يَا سَلْمَانُ احْتَفِرْ فَاحْتَفَرْتُ فَاسْتَخْرَجْتُ جَرَّةً مِنْ دَرَاهِمَ، فَقَالَ: صُبَّهَا عَلَى صَدْرِي، فَصَبَبْتُهَا، فَجَعَلَ يَضْرِبُ بِهَا عَلَى صَدْرِهِ، وَيَقُولُ: وَيْلٌ لِلْقِسِّ، فَمَاتَ. قَالَ فَنَفَخْتُ فِي بُوقِهِمْ، ذَلِكَ، فَاجْتَمَعَ الْقِسِّيسُونَ وَالرُّهْبَانُ، فَحَضَرُوهُ، قَالَ: وَهَمَمْتُ بِالْمَالِ أَنْ أَحْتَمِلَهُ، ثُمَّ إِنَّ اللهَ ﷻ صرفني عنه.

فَلَمَّا اجْتَمَعَ الْقِسِّيسُونَ قُلْتُ: إِنَّهُ قَدْ تَرَكَ مَالًا فَوَثَبَ شَبَابٌ مِنْ أَهْلِ الْقَرْيَةِ، فَأَخَذُوهُ، فَلَمَّا دُفِنَ قُلْتُ: يَا مَعْشَرَ الْقِسِّيسِينَ! دُلُّونِي عَلَى عَالِمٍ أَكُونُ مَعَهُ، قَالُوا: لَا نَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَعْلَمَ مِنْ رَجُلٍ كَانَ يَأْتِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ، وَإِنِ انْطَلَقْتَ الْآنَ وَجَدْتَ حِمَارَهُ عَلَى بَابِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَانْطَلَقْتُ فَإِذَا أَنَا بِحِمَارٍ فَجَلَسْتُ عِنْدَهُ حَتَّى خَرَجَ، فَقَصَصْتُ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ، فَقَالَ: اجْلِسْ حَتَّى أَرْجِعَ إِلَيْكَ.

قَالَ: فَلَمْ أَرَهُ إِلَى الْحَوْلِ، وَكَانَ لَا يَأْتِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ إِلَّا فِي كُلِّ سَنَةٍ فِي ذَلِكَ الشَّهْرِ، فَلَمَّا جَاءَ قُلْتُ مَا صَنَعْتَ لِي؟ قال: وانك لها هنا بَعْدُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ لَا أَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْ يَتِيمٍ خَرَجَ فِي أَرْضِ تُهَامَةَ، وَإِنْ تَنْطَلِقِ الْآنَ تُوَافِقْهُ وَفِيهِ ثَلَاثٌ: يَأْكُلُ الْهَدِيَّةَ وَلَا يَأْكُلُ الصَّدَقَةَ، وَعِنْدَ غُضْرُوفِ كَتِفِهِ الْيُمْنَى خَاتَمُ نُبُوَّةٍ مِثْلُ بَيْضَةٍ لَوْنُهَا لَوْنُ جِلْدِهِ، وَإِنِ انْطَلَقْتَ الْآنَ تُوَافِقْهُ. فَانْطَلَقْتُ تَرْفَعُنِي أَرْضٌ وَتَخْفِضُنِي أُخْرَى حَتَّى أَصَابَنِي قَوْمٌ مِنَ الْأَعْرَابِ فَاسْتَعْبَدُونِي فَبَاعُونِي حَتَّى وَقَعْتُ بِالْمَدِينَةِ، فَسَمِعْتُهُمْ يَذْكُرُونَ النَّبِيَّ ﷺ وَكَانَ الْعَيْشُ عَزِيزًا، فَسَأَلْتُ أَهْلِي أَنْ يَهَبُوا لِي يَوْمًا فَفَعَلُوا ، فَانْطَلَقْتُ فَاحْتَطَبْتُ فَبِعْتُهُ بِشَيْءٍ يَسِيرٍ، ثُمَّ جِئْتُ بِهِ فَوَضَعْتُهُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقُلْتُ: صَدَقَةٌ، فَقَالَ لِأَصْحَابِهِ كُلُوا، وَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ، فَقُلْتُ: هَذِهِ وَاحِدَةٌ. فَمَكَثْتُ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ اسْتَوْهَبْتُ أَهْلِي يَوْمًا فَوَهَبُوا لِي يَوْمًا، فَانْطَلَقْتُ فَاحْتَطَبْتُ فَبِعْتُهُ بِأَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، فَصَنَعْتُ طَعَامًا فَأَتَيْتُهُ بِهِ فَوَضَعْتُهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ مَا هَذَا؟ قُلْتُ: هَدِيَّةٌ، فَقَالَ بِيَدِهِ: بِسْمِ اللهِ، خُذُوا، فَأَكَلَ وَأَكَلُوا مَعَهُ. وَقُمْتُ إِلَى خَلْفِهِ فَوَضَعَ رِدَاءَهُ فَإِذَا خَاتَمُ النُّبُوَّةِ كَأَنَّهُ بَيْضَةٌ، فَقُلْتُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: وَمَا ذَاكَ أَرَأَيْتَهُ؟ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! الْقِسُّ هَلْ

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَإِنَّهُ يَزْعُمُ أَنَّكَ نَبِيٌّ؟ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ. فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللهِ، أَخْبَرَنِي أَنَّكَ نَبِيٌّ، قَالَ: لَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مسلمة

Selmân anlatıyor: Babam, Esâvir'den (Basra Farisilerinden) biriydi. Mektebe gider gelirdim. Benimle birlikte mektebe giden iki öğrenci de dönüşte bir keşişin yanına uğrarlardı. Bir defasında ben de onlarla birlikte bu keşişin yanına girdiğimde keşiş onlara: "Sizden başka yanıma kimseyi getirmemenizi söylememiş miydim?" diye çıkıştı.

Daha sonraları bu keşişin yanına gide gele beni diğer iki çocuktan daha çok sevmeye başladı. Bir defasında bana: "Ey Selmân! Ailen neden geciktiğini sorduğu zaman öğretmenin seni geç bıraktığını söyle. Öğretmen neden geç kaldığını sorduğu zaman da ailenin geç bıraktığını söylersin" dedi.

Bir zaman sonra keşiş bana: "Ey Selmân! Buralardan gideceğim!" dedi. Ona: "Ben de seninle geleceğim" karşılığını verdim. Oradan ayrılıp bir kasabaya gitti. Kadının biri de onun yanına gelip giderdi. Keşişin vefat anı gelince bana: "Ey Selmân! Şurayı kaz!" dedi. Dediği yeri kazdığımda bir küp dirhem çıktı. Bana: "Dirhemleri göğsüme dök!" deyince onları göğsüne döktüm. Keşiş dirhemleri alıp göğsüne vurmaya ve: "Yazıklar olsun keşişe!" demeye başladı. Ardından vefat etti.

Keşiş ölünce oradaki boruyu çaldım. Boru sesini duyan diğer keşiş ve papazlar benim keşişin yanında toplandılar. Kazıp çıkardığım dirhemleri almak istedim, ancak Yüce Allah bir şekilde almama engel oldu. Keşişler toplanınca onlara: "Keşiş geriye bolca para bıraktı!" dedim. Bunun duyan kasaba gençlerinden bazıları hemen atılıp dirhemleri aldılar. Keşiş gömüldüğü zaman: "Ey keşişler! Yanına gidebileceğim bir bilgin gösterin" dedim. Keşişler: "Yeryüzünde Beytu'l-Makdis'e gelip giden bir adamdan daha bilginini bilmiyoruz. Şimdi gidersen eşeğini Beytu'l-Makdis'in kapısında görebilirsin" dediler.

Gittiğimde kapıda bir eşek gördüm. Adam içerden çıkana kadar eşeğin yanında oturup bekledim. Çıkınca başımdan geçenleri anlattım. Adam: "Yanına dönene kadar burada bekle" dedi. Ama adamı ancak diğer yıl görebildim. Beytu'l-Makdis'e de her yıl bir defa o ayda gelirdi. Adam gelince: "Benim konuyu ne yaptın?" dedim. Adam: "Sen hâlâ o konu için burada mısın?" diye sorunca: "Evet!" karşılığını verdim. Adam: "Sumâme bölgesinde

ortaya çıkan yetim birinden daha bilginini bilmiyorum. Şimdi gidersen onu orada bulabilirsin. Üç özelliği vardır. Biri sadaka yememesidir. Diğeri hediyeyi kabul etmesidir. Bir diğeri de iki omuzu arasında yumurta büyüklüğünde ten renginde peygamberlik mührünün bulunmasıdır. Şimdi gidersen onu orada bulabilirsin" dedi.

Bunun üzerine yola düştüm. Dere tepe yol gittim. Araplardan birileri beni yakalayıp köle olarak sattılar. Köle olarak sonunda Medine'ye ulaştım. Bir defasında efendilerimin Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) konuştuklarını işittim. Yiyeceğin değerli olduğu zamanlardı. Efendilerimden bir gün beni kendi başıma bırakmalarını istediğimde bunu kabul ettiler.

Bana izin verilen günde gidip odun topladım. Odunu satıp karşılığında az bir yiyecek aldım. Yiyeceği götürüp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne koydum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ne?"* diye sorunca: "Sadaka!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına: *"Siz yiyin!"* buyurdu ve kendisi yemedi. İçimden: "Bu bir" dedim.

Bir süre sonra yine efendilerimden bir gün beni serbest bırakmalarını istediğimde kabul ettiler. Yine gidip odun topladım. Bir öncekinden daha pahalıya sattım. Parasıyla yiyecek alıp yemek yaptım ve götürüp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önüne koydum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ne?"* diye sorunca: "Hediye!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bismillah!"* deyip elini yemeğe uzattı. Ashâbına da: *"Yiyin!"* buyurdu ve birlikte yemekten yediler.

Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasına geçtim. Bir ara Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ridasını çıkarınca omuzu arasında yumurtayı andıran peygamberlik mührünü gördüm. "Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne oldu? Yoksa (mührü) gördün mü?"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Senin peygamber olduğunu söyleyen bir keşiş cennete girer mi?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sadece Müslüman olanlar cennete girer"* karşılığını verdi. "Ey Allah'ın Resûlü! Ama senin bir peygamber olduğunu bana söyledi" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Sadece Müslüman olanlar cennete girer"* buyurdu.[1]

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/336).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ أَهْلَ الصُّفَّةِ عَلَى لَبَنٍ يَسِيرٍ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Suffa'da Kalanları Az Miktardaki Süte Davet Etmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ قِرَاءَةً عَلَيْهِ مِنْ أَصْلِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْبَغْدَادِيُّ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، حَدَّثَنَا مُجَاهِدٌ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، كَانَ يَقُولُ: وَاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ، مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ، وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ فِيهِ فَمَرَّ بِي أَبُو بَكْرٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيَسْتَتْبِعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيَسْتَتْبِعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ، ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ، فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآنِي وَعَرَفَ مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِي، ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ! قُلْتُ: لَبَّيْكَ رَسُولَ اللهِ، قَالَ الْحَقْ، وَمَضَى فَاتَّبَعْتُهُ، فَدَخَلَ وَاسْتَأْذَنْتُ فَأَذِنَ لِي، فَدَخَلْتُ فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ؟ قَالُوا: أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةُ، قَالَ: أَبَا هِرٍّ! قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: الْحَقْ بِأَهْلِ الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي، قَالَ: وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ الْإِسْلَامِ لَا يَأْوُونَ إِلَى أَهْلٍ وَلَا مَالٍ، إِذَا أَتَتْهُ صدقة يبعث بِهَا إِلَيْهِمْ، وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْهَا شَيْئًا، وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ، أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ فَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا، فَسَاءَنِي ذَلِكَ. قُلْتُ: وَمَا هَذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ أَرْجُو أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا، وَإِنِّي لَرَسُولٌ، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي أَنْ أُعْطِيَهُمْ وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبَنِ، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ بُدٌّ، فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ، فَأَقْبَلُوا حَتَّى اسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ، وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ، فَقَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ! قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: خُذْ فَأَعْطِهِمْ، فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ أُعْطِيهِ الرَّجُلَ، فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ، فَأُعْطِيهِ لِلْآخَرِ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ، وَنَظَرَ إِلَيَّ وَتَبَسَّمَ وَقَالَ: يَا أَبَا هِرٍّ! قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ، قُلْتُ: صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ: اقْعُدْ فَاشْرَبْ، فَقَعَدْتُ وَشَرِبْتُ فَقَالَ: اشْرَبْ، فَشَرِبْتُ،

فَقَالَ: اشرب فشربت، فما زال يَقُولُ فَاشْرَبْ فَأَشْرَبُ حَتَّى قُلْتُ: لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكًا، قَالَ: فَأَرِنِي فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ، فَحَمِدَ اللهَ وَسَمَّى وَشَرِبَ الْفَضْلَةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ .

Ebû Hureyre der ki: Vallahi açlıktan bazen yüzüstü yere yatar, yine açlıktan dolayı karnıma taş bağlardım. Bir gün ashâbın çıktığı yol üzerinde oturdum. Ebû Bekr çıkınca ona Allah'ın Kitâb'ından bir âyeti sordum ki sırf beni doyurması için sormuştum. Ancak beklediğim yönde bir şey yapmadan geçip gitti. Sonra Ömer yanımdan geçti. Ona da Allah'ın Kitâb'ından, sırf beni doyurması için bir âyet sordum. O da bir şey yapmadan geçip gitti. Sonra Ebu'l-Kâsım (sallallahu aleyhi vesellem) yanımdan geçerken yüzümdeki ifadenin ne anlama geldiğini ve ne istediğimi anladı. Gülümseyerek: *"Ey Ebû Hureyre!"* diye seslendi. "Buyur ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdiğimde: *"Beni takip et!"* buyurdu. Ben de peşinden gittim.

Eve girmek için izin istediğimde izin verdiler. İçeride bir kasede süt gördüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu süt nereden?"* diye sorunca, evdekiler: "Filan adam" veya "Filan kadın hediye olarak göndermiş" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Hureyre!"* diye seslenince: "Buyur ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Suffa'dakilere git ve onları yanıma çağır!"* buyurdu. Suffa'dakiler İslam'ın misafirleriydi. Ne aileleri, ne de malları vardı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sadaka olarak bir şey geldiği zaman ona dokunmadan bu sadakayı onlara yollardı. Hediye olarak bir şey geldiği zaman da bir kısmını onlara gönderir, bu hediyeyi onlarla paylaşırdı.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onları da çağırmamı istemesi benim canımı sıktı. Zira kalan günümü aç geçirmemek için o sütten ben içmek istiyordum. Kendi kendime: "Onları çağıracak kişi ben olduğum için geldiklerinde sütü önce onlara ikram etmemi isteyecek, kase bana ulaşana kadar da içinde bir şey kalmayacak" diye düşündüm. Ama Yüce Allah ve Resûlü'nün emrine de itaat etmek zorundaydım. Sonunda yanlarına gelip onları da davet ettim. Gelince girmek için izin istediler, izin verilince de herkes evdeki yerini alıp oturdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Hureyre!"* diye seslenince: "Buyur ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu kaseyi al ve onlara*

ver" buyurdu. Kaseyi aldım ve dolaştırmaya başladım. Verdiğim kişi doyana kadar içiyor ve bana geri veriyordu. Diğerine veriyor o da doyana kadar içip bana geri veriyordu. Herkes içtikten sonra kaseyi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) verdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kaseyi alıp elinde tuttu. Bana bakıp gülümsedi ve: *"Ey Ebû Hureyre!"* diye seslendi. "Buyur ey Allah'ın Resûlü!" dedim. *"Benle sen kaldık"* buyurunca: "Doğru söylüyorsun, ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Bana: *"Otur ve sen de iç!"* buyurunca, oturup ben de içtim. Bir daha bana: *"İç!"* buyurunca bir daha içtim. Bir daha: *"İç!"* buyurunca bir daha içtim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iç demeye devam ediyordu, ama en sonunda: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki süt için içimde yer kalmadı!" dedim. *"Kaseyi bana ver!"* buyurunca ona verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bardağı aldı, Yüce Allah'a hamd etti ve Besmele çekerek sütten geri kalanını içti.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبَرَكَةِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي الطَّعَامِ الَّذِي قُدِّمَ فِي دَارِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ إِلَى أَضْيَافِهِ فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zamanında Ebû Bekr'in Evinde İkram Edilen Yemekte Görülen Bereket

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ، حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ: أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا نَاسًا فُقَرَاءَ، وَأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ مَرَّةً: مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامُ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَلَاثَةٍ ، وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامُ أَرْبَعَةٍ فَلْيَذْهَبْ بِخَامِسٍ وَسَادِسٍ، أَوْ كَمَا قَالَ. وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ وَانْطَلَقَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ بِعَشَرَةٍ وَأَبُو بَكْرٍ بِثَلَاثَةٍ، قَالَ: فَهُوَ وَأَنَا وَأَبِي وَأُمِّي، وَلَا أَدْرِي هَلْ قَالَ: وَامْرَأَتِي وَخَادِمٌ بَيْنَ بَيْتِنَا وَبَيْتِ أَبِي، وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، ثُمَّ لَبِثَ حَتَّى صُلِّيَتِ الْعِشَاءُ، حَتَّى نَعَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللهُ، قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ: مَا حَبَسَكَ عَنْ أَضْيَافِكَ أَوْ قَالَ ضَيْفِكَ؟ قال: أو ما

---

[1] Buhârî, *rikâk* 17 (6452).

عَشَّيْتِيهِمْ؟ قَالَتْ: أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ، قَدْ عَرَضُوا عَلَيْهِمْ- تَعْنِي- فَغَلَبُوهُمْ، قَالَ: فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ، فَقَالَ يَا غُنْثَرُ! فَجَدَّعَ وَسَبَّ وَقَالَ كُلُوا، وَقَالَ وَاللهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا، قَالَ: فَايْمُ اللهِ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبَا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرَ مِنْهَا، قَالَ شَبِعْنَا وَصَارَتْ أَكْثَرَ مَا كَانَتْ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ ﷺ، فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ، فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ: يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ! مَا هَذَا؟ قَالَتْ لَا وَقُرَّةِ عَيْنِي لَهِيَ الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ ثَلَاثُ مِرَارٍ، فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ: إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي يَمِينَهُ، ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً، ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ، قَالَ: وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ فَمَضَى الْأَجَلُ فَعَرَّفْنَا اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ نَاسٌ اللهُ أَعْلَمُ كَمْ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ غَيْرَ أَنَّهُ بَعَثَ مَعَهُمْ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ: رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ مُعْتَمِرٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ معاذ

Abdurrahman b. Ebî Bekr bildiriyor: Suffa'da kalanlar fakir insanlardı. Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Kimin yanında iki kişilik yemek varsa bunlardan yanına üçüncü olacak bir kişi alsın. Kimin yanında dört kişilik yemek varsa bunlardan yanına beşinci veya altıncı olacak bir kişi alsın"*** buyurdu. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanına on kişiyi alırken Ebû Bekr üç kişi aldı. Ebû Bekr'in getirdikleri dışında evde ben, babam (Ebû Bekr), annem ve evimizin işlerini gören bir hizmetçi vardı.

Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında akşam yemeğini yedi. Ben yatsı namazını kıldığımda Ebû Bekr hâlâ oradaydı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) uykusu gelince Ebû Bekr gecenin bir vaktinde eve döndü. Karısı: "Neden misafirlerinin yanına gelmedin?" deyince, Ebû Bekr: "Onlara akşam yemeği verdin mi?" diye sordu. Karısı: "Sen gelmeden yemeyi kabul etmediler. Israr ettik, ama yine kabul etmediler" dedi. Ben gidip saklandım, ama arkamdan: "Ey cahil!" diye seslenerek sayıp sövdü.

Sonra misafirlere: "Yiyin! Vallahi ben artık bu yemekten asla yemem" dedi. Vallahi yemek yerken alınan her bir lokmanın yerine daha fazlasının geldiğini gördük. Misafirler doyduğunda yemek ilk halinden daha fazlaydı. Ebû Bekr yemeğin aynıyla veya daha fazlasıyla durduğunu görünce karısına: "Ey Firâs oğullarının kız kardeşi! Bu ne?" diye sordu. Karısı üç defa: "Ne mutlu bana! Yemek öncekinden üç kat daha fazla oldu" dedi.

Ebû Bekr: "Yeminime şeytan karıştı" diyerek yemekten bir lokma yedi. Yedikten sonra yemeği Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Sabaha kadar yemek orada kaldı. O gün de bir toplulukla buluşma sözümüz vardı. Biz on iki kişi bekliyorduk, ancak on iki kişiden her biri yanında başka kişileri de getirmişti ki getirdiklerinin sayısını ancak Allah bilir. Gelen herkes de bu yemekten yedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Musa b. İsmâil kanalıyla Mu'temir'den ve Müslim ise Ubeydullah b. Muâz'dan rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَاءِ الْمَرْأَةِ بِالرِّزْقِ فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ، وَدُعَاءِ الْآخَرِ بِرَدِّ إِبِلِهِ وَابْنِهِ عَلَيْهِ، وَقَوْلِ اللهِ ﷻ ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لا يَحْتَسِبُ﴾

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zamanında Rızık İçin Dua Eden Kadın, Develeri ve Oğlunun Geri Dönmesi İçin Dua Eden Adam, Yüce Allah'ın: "Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır"[2] Buyruğu

أخبرنا أبو محمد: عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ ابن مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يُونُسَ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ هِشَامٍ يَعْنِي ابْنَ حَسَّانَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ أَهْلَهُ فَرَأَى مَا بِهِمْ مِنَ الْحَاجَةِ، فَخَرَجَ إِلَى الْبَرِيَّةِ، فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: اللهُمَّ ارْزُقْنَا مَا نَعْتَجِنُ وَنَخْتَبِزُ، قَالَ: فَإِذَا الْجَفْنَةُ مَلْأَى خَمِيرًا، وَالرَّحَى تَطْحَنُ، وَالتَّنُّورُ مَلْأَى خُبْزًا وَشِوَاءً، فَجَاءَ زَوْجُهَا، فَقَالَ: عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ رِزْقٌ، فَرَفَعَ الرَّحَى فَكَنَسَ مَا حَوْلَهُ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَوْ تَرَكْتُهَا لَدَارَتْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Ebû Hureyre der ki: Adamın biri ailesinin yanına girdi. Onları muhtaç bir durumda görünce (bir şeyler bulma ümidiyle) kıra doğru çıktı. Adamın karısı:

---

[1] Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *eşribe* 32 (176).

[2] Talâk Sur. 2, 3

"Allahım! Hamur ve ekmek için bizlere rızık ver" diye dua edince leğenin hamurla dolduğunu, el değirmeninin de tahıl öğütüp durduğunu, tandırın da pişmiş ekmekle dolu olduğunu gördü. Kocası gelince: "Yiyecek bir şeyler var mı?" diye sordu. Kadın: "Evet! Rızık ihsan edildi" dedi. Adam el değirmenini kaldırıp öğütülen unu topladı. Sonra bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) söyledi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet el değirmenini kaldırmasaydın, kıyamete dek döner dururdu"* buyurdu.[1]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ [عَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ] حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ ذَا حَاجَةٍ، فَخَرَجَ يَوْمًا وَلَيْسَ عِنْدَ أَهْلِهِ شَيْءٌ، فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: لَوْ أَنِّي حَرَّكْتُ رَحَايَ وَجَعَلْتُ فِي تَنُّورِي سَعَفَاتٍ فَسَمِعَ جِيرَانِي صَوْتَ الرَّحَى وَرَأَوْا الدُّخَانَ، فَظَنُّوا أَنَّ عِنْدَنَا طَعَامًا وَلَيْسَ بِنَا خَصَاصَةٌ، فَقَامَتْ إِلَى تَنُّورِهَا فَأَوْقَدَتْهُ وَقَدْ تَحَرَّكَ الرَّحَى، فَأَقْبَلَ زَوْجُهَا وَقَدْ سَمِعَ الرَّحَى، فقامت إليه أَتَفْتَحُ لَهُ الْبَابَ، فَقَالَ: مَا كُنْتِ تَطْحَنِينَ؟ فَأَخْبَرَتْهُ، فَدَخَلَ وَإِنَّ رَحَاهُمَا لَتَدُورُ، وَتَصُبُّ دَقِيقًا، فَلَمْ يَبْقَ فِي الْبَيْتِ وِعَاءٌ إِلَّا مليء، ثُمَّ خَرَجَتْ إِلَى تَنُّورِهَا فَوَجَدَتْهُ مَمْلُوءًا خُبْزًا، فَأَقْبَلَ زَوْجُهَا فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ: فَمَا فَعَلَتِ الرَّحَى؟ قَالَ: رَفَعْتُهَا وَنَفَضْتُهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: لَوْ تَرَكْتُمُوهَا مَا زَالَتْ كَمَا هِيَ لَكُمْ حَيَاتَكُمْ

Ebû Hureyre bildiriyor: Ensâr'dan muhtaç bir adam vardı. Evde yiyecek bir şeylerin olmadığı bir günde adam evden çıktı. Karısı kendi kendine: "El değirmenini döndüreyim, tandıra da birkaç hurma dalı atıp yakayım. Bu şekilde komşularım değirmenin sesini duyar, tandırın dumanını görürler. Yanımızda yiyeceğimizin olduğunu zannedip muhtaç olduğumuzu düşünmezler" dedi. Ardından kalkıp tandırı yaktı ve oturup el değirmenini döndürmeye başladı.

O arada kocası gelince değirmenin sesini duydu. Kadın kalkıp kapıyı açınca adam: "Ne öğütüyordun?" diye sordu. Kadın durumu kocasına anlattı. Değirmenin yanına gittiklerinde kendi kendine dönüp un çıkardığını

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/119).

gördüler. Evde un doldurmadık tek bir kap dahi bırakmadılar. Sonra kadın tandıra gidince ekmekle dolu olduğunu gördü.

Kadının kocası Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu bildirince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"El değirmenine ne yaptın?"*** diye sordu. Adam: "Kaldırıp temizledim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şayet öyle bıraksaydınız bir ömür sizlere un çıkarırdı"*** buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَحْبُوبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو وَهْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُزَاحِمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَذِيمَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَأُرَاهُ عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ، وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ بَنِي فُلَانٍ أَغَارُوا عَلَيَّ فَذَهَبُوا بِابْنِي وَإِبِلِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ آلَ مُحَمَّدٍ لَكَذَا وَكَذَا أَهْلَ بَيْتٍ، وَأَظُنُّهُ قَالَ: تِسْعَةَ أَبْيَاتٍ، مَا فِيهِنَّ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ، وَلَا مُدٌّ مِنْ طَعَامٍ. فَسَلِ اللهَ ﷻ. قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى امْرَأَتِهِ فَقَالَتْ لَهُ: مَا رَدَّ عَلَيْكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ؟ فَأَخْبَرَهَا، قَالَ: فَلَمْ يَلْبَثِ الرَّجُلُ أَنْ رَدَّ اللهُ عَلَيْهِ إِبِلَهُ وَابْنَهُ أَوْقَرَ مَا كَانَ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَأَمَرَهُمْ بِمَسْأَلَةِ اللهِ ﷻ، وَالرَّغْبَةِ إِلَيْهِ وَقَرَأَ عَلَيْهِمْ: «وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ» .

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Adamın biri –sanırım Avf b. Mâlik- Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan oğulları bana saldırdılar ve oğlumla develerimi alıp gittiler" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Muhammed'in ailesi ile filan filan ailelerin*** –sanırım Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) burada dokuz hane saydı- ***ne bir sâ' ne de bir müd yiyecekleri bulunuyor! Ne isteyeceksen Allah'tan iste!"*** karşılığını verdi.

Adam geri dönünce karısı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana ne dedi?" diye sordu. Adam olanları anlattı. Ancak çok zaman geçmeden adamın çocuğu da develeri de sağ salim geri döndü. Adam Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlatınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı, Allah'a hamdu senâda bulundu. İhtiyaçlarını Allah'tan istemelerini, O'na yönelmelerini söyledi ve: ***"Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah***

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6(119).

ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır"[1] buyruğunu okudu.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ علي ابن بَذِيمَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّ بَنِي فُلَانٍ أَغَارُوا عَلَيَّ، فَذَهَبُوا بِإِبِلِي وَابْنِي، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ دُونَ ذِكْرِ عَبْدِ اللهِ ابن مَسْعُودٍ فِي إِسْنَادِهِ، دُونَ قَوْلِهِ أُرَاهُ عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ، وَزَادَ فِيهِ: فَقَالَ: نِعِمَّا رَدَّ عَلَيْكَ.

Ebû Ubeyde der ki: "Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: «Filan oğulları bana saldırdılar ve oğlumla develerimi alıp gittiler» dedi..." Sonrasında ravi isnâdında Abdullah b. Mes'ûd'u zikretmeden ve "Sanırım Avf b. Mâlik" demeden bir önceki hadisin aynısını nakleder. Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"En güzeliyle sana geri verilmiş"* buyurduğu eklemesini yapar

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِابْنَتِهِ فَاطِمَةَ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِيهِ مِنَ الْإِجَابَةِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Kızı Fâtıma'ya Dua Etmesi ve Bu Duanın Kabul Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ رَحِمَهُ اللهُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَافِظُ بِهَمَذَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْكِيسَائِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ حَمَّادِ بْنِ طَلْحَةَ الْقَنَّادُ، حَدَّثَنَا مُسْهِرُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَلْعٍ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ عُتْبَةَ أَبِي مُعَاذٍ الْبَصْرِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ أَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ ﷺ وَقَفَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا، وَقَدْ ذَهَبَ الدَّمُ مِنْ وَجْهِهَا، وَغَلَبَتِ الصُّفْرَةُ عَلَى وَجْهِهَا مِنْ شِدَّةِ الْجُوعِ فَنَظَرَ إِلَيْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: ادْنِي يَا فَاطِمَةُ، ثُمَّ ادْنِي يَا فَاطِمَةُ، فَدَنَتْ حَتَّى قَامَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَرَفَعَ يَدَهُ فَوَضَعَهَا عَلَى صَدْرِهَا فِي مَوْضِعِ الْقِلَادَةِ وَفَرَّجَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ مُشْبِعَ الْجَاعَةِ، وَرَافِعَ الْوَضِيعَةِ، ارْفَعْ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ، قَالَ عِمْرَانُ: فَنَظَرْتُ إِلَيْهَا وَقَدْ ذَهَبَتِ الصُّفْرَةُ مِنْ وَجْهِهَا، وَغَلَبَ الدَّمُ

[1] Talâk Sur. 2, 3

كَمَا كَانَتِ الصُّفْرَةُ غَلَبَتْ عَلَى الدَّمِ، قَالَ عِمْرَانُ: فَلَقِيتُهَا بَعْدُ فَسَأَلْتُهَا، فَقَالَتْ: مَا جعلت بَعْدَ ذَلِكَ، يَا عِمْرَانُ ، وَالْأَشْبَهُ أَنَّهُ إِنَّمَا رَآهَا قَبْلَ نُزُولِ آيَةِ الْحِجَابِ والله، أعلم .

İmrân b. Husayn der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken kızı Fâtıma gelip önünde durdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona baktığında açlıktan yüzünün kanı çekilmiş, benzi sapsarı olmuştu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey Fâtıma! Yaklaş!"* buyurunca Fâtıma yaklaştı. Bir daha: *"Ey Fâtıma! Yaklaş!"* buyurunca Fâtıma biraz daha yaklaştı. Sonunda önüne kadar geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini kaldırıp Fâtıma'nın göğsüne, gerdanlığın geldiği yere koyup parmaklarını araladı. Sonra da: *"Ey açları doyuran ve sıkıntıları gideren Allahım! Muhammed'in kızı Fâtıma'nın da sıkıntısını gider!"* diye dua etti.

Bu duadan sonra Fâtıma'ya baktığımda eski halinin tersine yüzündeki sarılık gitmiş, yüzüne kan gelmişti. Daha sonraları Fâtıma'yla karşılaştığımda bu olayı sordum. Bana: "Ey İmrân! O olaydan sonra bir daha hiç açlık çekmedim" dedi.[1]

Sanırım İmrân, Fâtıma'yı örtünme emri inmeden önce görmüştür.

بَابُ مَا جَاءَ فِي مِزْوَدِ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ وما ظَهَرَ فِيهِ بِبَرَكَةِ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Duasıyla Ebû Hureyre'nin Azığına Bereketin İnmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الإسفرائيني الفقيه، أنبأنا بشر ابن أَحْمَدَ بْنِ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ الْحَذَّاءُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْمُهَاجِرُ مَوْلَى آلِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِتَمَرَاتٍ فَقُلْتُ ادْعُ لِي فِيهِنَّ بِالْبَرَكَةِ، قَالَ: فَقَبَضَهُنَّ ثُمَّ دَعَا فِيهِنَّ بِالْبَرَكَةِ، ثُمَّ قَالَ: خُذْهُنَّ فَاجْعَلْهُنَّ فِي مِزْوَدٍ أَوْ قَالَ: فِي مِزْوَدِكَ، فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُنَّ فَأَدْخِلْ يَدَكَ فَخُذْ وَلَا تَنْثُرْهُنَّ نَثْرًا، قَالَ: فَحَمَلْتُ

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/203).

مِنْ ذَلِكَ التَّمْرِ كَذَا وَكَذَا وَسْقًا فِي سَبِيلِ اللهِ، وَكُنَّا نَأْكُلُ وَنُطْعِمُ، وَكَانَ الْمِزْوَدُ مُعَلَّقًا بِحَقْوِيَّ لَا يُفَارِقُ حَقْوَيَّ، فَلَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ انْقَطَعَ .

Ebû Hureyre der ki: Birkaç hurmayla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim ve: "Bu hurmalara bereketli olmaları için dua et" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onları avucuna aldı ve bereketli olmaları için dua etti. Sonra onları bana verdi ve: *"Bunları alıp azık torbasına (veya torbana) koy. İçinden bir şey almak istediğin zaman da elini içine sok ve dağıtıp karıştırmadan al!"* buyurdu. Yüce Allah'ın yolunda işte o hurmalardan şu şu kadar vesak dağıttım. Hem yedim, hem başkalarına yedirdim. O torbayı kemerimden hiç ayırmadım. Osmân öldürüldüğü zaman torbanın ipi kopup düştü.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَتْحِ هِلَالُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَفَّارُ، أَنْبَأَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عباس الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ زياد ابو زِيَادٍ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ السَّخْتِيَانِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ، فَأَصَابَهُمْ عَوَزٌ مِنَ الطَّعَامِ، فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! عِنْدَكَ شَيْءٌ؟ قَالَ: قُلْتُ: شَيْءٌ مِنْ تَمْرٍ فِي مِزْوَدٍ لِي، قَالَ جِيء بِهِ. قَالَ: فَجِئْتُ بِالْمِزْوَدِ، قَالَ: هَاتِ نِطْعًا، فَجِئْتُ بِالنِّطْعِ فَبَسَطْتُهُ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فَقَبَضَ عَلَى التَّمْرِ فَإِذَا هُوَ إِحْدَى وَعِشْرُونَ تَمْرَةً، ثُمَّ قَالَ: بِسْمِ اللهِ، فَجَعَلَ يَضَعُ كُلَّ تَمْرَةٍ وَيُسَمِّي، حَتَّى أَتَى عَلَى التَّمْرِ، فَقَالَ بِهِ هَكَذَا، فَجَمَعَهُ، فَقَالَ: ادْعُ فُلَانًا وَأَصْحَابَهُ، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا وَخَرَجُوا، ثُمَّ قَالَ ادْعُ فُلَانًا وَأَصْحَابَهُ، فَأَكَلُوا وَشَبِعُوا وَخَرَجُوا، ثُمَّ قَالَ: ادْعُ فُلَانًا وَأَصْحَابَهُ، فَأَكَلُوا وَشَبِعُوا وَخَرَجُوا، وَفَضَلَ تَمْرٌ، قَالَ: فَقَالَ لِي اقْعُدْ فَقَعَدْتُ، فَأَكَلَ وَأَكَلْتُ، قَالَ: وَفَضَلَ تَمْرٌ، فَأَخَذَهُ فَأَدْخَلَهُ فِي الْمِزْوَدِ، فَقَالَ لِي: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِذَا أَرَدْتَ شَيْئًا فَأَدْخِلْ يَدَكَ فَخُذْ وَلَا تَكْفَأْ فَيُكْفَأَ عَلَيْكَ، قَالَ: فَمَا كُنْتُ أُرِيدُ تَمْرًا إِلَّا أَدْخَلْتُ يَدِي فَأَخَذْتُ مِنْهُ خَمْسِينَ وَسْقًا فِي سَبِيلِ اللهِ، وَكَانَ مُعَلَّقًا خَلْفَ رِجْلَيَّ فَوَقَعَ فِي زَمَانِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ﷺ فَذَهَبَ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gazvedeyken Müslümanlar yiyecekten yana sıkıntıya düştüler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Ebû Hureyre! Yanında yiyecek bir şeyler var mı?"* diye sorunca: "Torbamda az bir hurma var" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Getir"*

[1] Tirmizî, *menâkib* (5/585).

buyurunca torbayı getirdim. Bana: *"Bir deri parçası getir"* buyurunca getirip yere serdim. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini torbaya daldırıp avuçladı. İçindeki hurmalar yirmi bir taneydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurmaları teker teker çıkarıp derinin üzerine koymaya başladı. Her bir hurmayı koyarken de Besmele çekiyordu.

Torbadaki hurmalar bitince derinin üzerinde hurmaları topladı ve: *"Filan ile arkadaşlarını çağır"* buyurdu. Onları çağırıp geldiklerinde doyana kadar hurmalardan yediler. Gittikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Filan ile arkadaşlarını çağır"* buyurdu. Çağırdığımda onlar da doyana kadar hurmalardan yediler. Gittikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Filan ile arkadaşlarını çağır"* buyurdu. Onları da çağırıp geldiklerinde doyana kadar hurmalardan yediler. Onlar da yedikten sonra hâlâ hurma artmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Otur!"* buyurdu. Oturunca birlikte artan hurmalardan yedik.

Biz de doyduktan sonra yine de hurma artmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) artan hurmaları benim torbaya koydu ve: *"Ey Ebû Hureyre! Hurma almak istediğin zaman torbadan dökmeden, elini sokarak al ki bitmesin"* buyurdu. Sonrasında ne zaman hurma yemek istesem elimi torbaya daldırıp istediğim kadar alıyordum. Bu hurmadan Allah yolunda elli vesak kadar dağıttım. Torba belimde asılı dururdu. Osmân b. Affân zamanında düşüp kayboldu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَسْلَمَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ محمد المقري، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ ابن إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا ابْنُ الخطاب، حدثنا سهل ابن اسلم العذري، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أُصِبْتُ بِثَلَاثِ مَصَائِبَ فِي الْإِسْلَامِ لَمْ أُصَبْ بِمِثْلِهِنَّ بِمَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ وَكُنْتُ صُوَيْحِبَهُ، وَقَتْلِ عُثْمَانَ، وَالْمِزْوَدِ، قَالُوا: وَمَا الْمِزْوَدُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قال: كنا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَمَعَكَ شَيْءٌ؟، قَالَ: قُلْتُ تَمْرًا [فِي مِزْوَدٍ مَعِي قَالَ جيء بِهِ فَأَخْرَجْتُ مِنْهُ تَمْرًا فَأَتَيْتُهُ- قَالَ فَمَسَّهُ] فَدَعَا فِيهِ ثُمَّ قَالَ ادْعُ عَشَرَةً فَدَعَوْتُ عَشَرَةً فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ كَذَلِكَ حَتَّى

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/117).

أَكَلَ الْجَيْشُ كُلُّهُ وَبَقِيَ مِنْ تَمْرِ الْمِزْوَدِ، قَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا فَأَدْخِلْ يَدَكَ وَلَا تَكُبَّهُ، قَالَ: فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَيَاةَ النَّبِيِّ ﷺ، وَأَكَلْتُ مِنْهُ حَيَاةَ أَبِي بَكْرٍ كُلَّهَا، وَأَكَلْتُ مِنْهُ حَيَاةَ عُمَرَ كُلَّهَا وَأَكَلْتُ مِنْهُ حَيَاةَ عُثْمَانَ كُلَّهَا، فَلَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ انْتُهِبَ مَا فِي بَيْتِي، وَانْتُهِبَ الْمِزْوَدُ، الا أخبركم اكلت أَكَلْتُ مِنْهُ أَكْثَرَ مِنْ مِائَتَيْ وَسْقٍ.

لَفْظُ حَدِيثِ المقرئ .

Zeyd b. Ebî Mansûr, babasından bildiriyor: Ebû Hureyre: "Müslüman olduktan sonra benzerini görmediğim üç musibete maruz kaldım. Biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatıydı ki onun ashâbından biriydim. Diğeri Osmân'ın öldürülmesi, diğeri de azık torbası hadisesidir" dedi. Ona: "Ey Ebû Hureyre! Azık torbası olayı nedir?" diye sorduklarında şöyle anlattı:

"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir seferdeyken bana: *«Ey Ebû Hureyre! Yanında yiyecek bir şeyler var mı?»* diye sordu. «Torbamda az bir hurma var» dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Getir»* buyurdu. Hurmaları çıkarıp getirdiğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara elini sürdü ve dua etti. Sonra bana: *«On kişi çağır»* buyurdu. On kişi çağırdığımda hurmalardan doyana kadar yediler. Bu şekilde onar onar çağırarak ordunun bütün askerleri o hurmadan doyana kadar yedi ve geriye de hurma arttı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *«Ey Ebû Hureyre! Hurmadan almak istediğin zaman dökmeden, elini içine uzatıp al»* buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar o torbadaki hurmalardan yedim. Ebû Bekr vefat edene kadar da ondan yedim. Ömer vefat edene kadar da ondan yedim. Osmân öldürülene kadar da ondan yedim. Osmân öldürüldüğünde evimin eşyaları talan edildi. Talan edilen eşyalar içinde bu hurma torbası da vardı. Bu şekilde torba elimden gitti. Ancak o torbadan iki yüz vesaktan daha fazla hurma yediğimi bilin."

Lafız Mukrî'nin lafzıdır.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/117).

بَابُ مَا جَاءَ فِي امْتِلَاءِ النِّحْيِ الَّذِي أُهَرِيقَ مَا فِيهِ

Dökülen Tulumun Tekrardan Dolması

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْهِلَالِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ طَعَامُ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَدُورُ عَلَى أَصْحَابِهِ عَلَى هَذَا لَيْلَةً، وَعَلَى هَذَا لَيْلَةً، فَدَارَ عَلَيَّ فَعَمِلْتُ طَعَامَ رَسُولِ الله ﷺ ثُمَّ ذَهَبْتُ بِهِ فَتَحَرَّكَ النِّحْيُ فَأُهَرِيقَ مَا فِيهِ فَقُلْتُ عَلَى يَدَيَّ أُهَرِيقُ طَعَامُ رَسُولِ الله ﷺ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ اجْلِسْ فَقُلْتُ لَا أَسْتَطِيعُ يَا رَسُولَ اللهِ فَرَجَعْتُ فَإِذَا النِّحْيُ يَقُولُ قَبْ قَبْ فَقُلْتُ فَضْلَةٌ فَضَلَتْ فِيهِ فَاجْتَبَذْتُهُ فَإِذَا هُوَ قَدْ مُلِئَ إِلَى يَدَيْهِ فَأَوْكَيْتُهُ ثُمَّ جِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَوْ تركته لمليء الى فيه

Muhammed b. Hamza b. Amr el-Eslemî, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yemeğini, ashâbı nöbetleşe yapar, her gün birisi ona yemek götürürdü. Sıra bana geldiğinde yemek yaptım, tuluma koyup Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tulumu hareket ettirince içindekiler döküldü. Kendi kendime: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yemeği benim yüzümden döküldü" demeye başladım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Otur!"* buyurdu, ancak: "Ey Allah'ın Resûlü! Oturamam!" dedim ve oradan ayrıldım. Giderken tulumun içinde çalkalanma sesi işittim. Sallayıp baktığımda orta yerine kadar dolu olduğunu gördüm. Ağzını bağlayıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdim ve olanları anlattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet bağlamasaydın ağzına kadar dolardı. Şimdi bağla"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا ظَهَرَ فِيمَا خَلَّفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى عَائِشَةَ ﵂ مِنَ الشَّعِيرِ، وَفِيمَا أَعْطَى الرَّجُلَ مِنَ الشَّعِيرِ، وَفِيمَا بَقِيَ عِنْدَ الْمَرْأَةِ مِنَ السَّمْنِ فِي الْعُكَّةِ، الَّتِي كَانَتْ تُهْدِي مِنْهَا لِلنَّبِيِّ ﷺ، وَفِيمَا أَهْدَتْ تِلْكَ الْمَرْأَةُ الْأُخْرَى إِلَيْهِ مِنَ السَّمْنِ فِي

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/520).

الْعُكَّةِ، وَفِيمَا أَعْطَى أَبَا حُبَاشٍ مِنْ فَضْلَةِ الشَّاةِ، وَفِيمَا أَعْطَى فَضْلَةً مِنْ فَضْلِ شَرَابِهِ مِنَ الْبَرَكَةِ وَآثَارِ النُّبُوَّةِ [الشَّرِيفَةِ، وَالدَّلَالَاتِ الْعَظِيمَةِ]

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye Bıraktığı Arpanın Bereketi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bir Adama Verdiği Arpanın Bereketi, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Yağ Hediye Eden Kadınların Tulumlarındaki Bereket, Ebû Hubâş'a Verdiği Koyun Etindeki Bereket, Resûlullah'ın ((sallallahu aleyhi vesellem) İçtiğinden Arta Kalan İçecekteki Bereket, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ (ح) .وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ وَأَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، ﵂، قَالَتْ: مَاتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَا بَقِيَ فِي بَيْتِي إِلَّا شَطْرٌ مِنْ شَعِيرٍ فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ، ثم أكلته فَفَنِيَ، وَلَيْتَنِي لَمْ أَكِلْهُ.

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde evimde bir miktar arpadan başka da bir şey yoktu. Bir süre ondan yedim. Ancak bitmeyince (merak edip) onu tarttım. Tarttıktan sonra da bitti."

وَفِي رِوَايَةِ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَتْ: لَقَدْ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَا فِي بَيْتِي شَيْءٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلَّا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ ثُمَّ أكلته فَفَنِيَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ .

Ebû Usâme ise rivayet ederken Âişe'nin şöyle dediğini bildirir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde, evimdeki rafta bulunan bir miktar arpadan başka bir canlının yiyebileceği hiç bir şey yoktu. Bir süre ondan yedim. Ancak bitmeyince (merak edip) onu tarttım. Tarttıktan sonra da bitti."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Ebû Usâme'den rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّيْدَلَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا الحسن بن محمد ابن أَعْيَنَ، حَدَّثَنَا مَعْقِلٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَطْعِمُهُ فَأَطْعَمَهُ شَطْرَ وَسْقِ شَعِيرٍ، فَمَا زَالَ الرَّجُلُ يَأْكُلُ مِنْهُ وَامْرَأَتُهُ وَمَنْ ضَيَّفَهُمَا حَتَّى كَالَهُ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: لَوْ لَمْ تَكِلْهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ، وَلَقَامَ لَكُمْ.

Câbir der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip yiyecek bir şeyler istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona yarım vesak arpa verdi. Adam arpayı tartıncaya kadar hem kendi, hem karısı ve hem de misafirleri yiyip durdu. Bitince de Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şayet onu tartmasaydın devamlı ondan yer ve bitiremezdiniz"*** buyurdu.

وَبِإِسْنَادِهِ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ أُمَّ مَالِكٍ كَانَتْ تُهْدِي لِلنَّبِيِّ ﷺ فِي عُكَّةٍ لَهَا سَمْنًا، فَيَأْتِيهَا بَنُوهَا فَيَسْأَلُونَ الْأُدْمَ، وَلَيْسَ عِنْدَهُمْ شَيْءٌ، فَتَعْمِدُ إِلَى الَّذِي كَانَتْ تُهْدِي فِيهِ، إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَتَجِدُ فِيهِ سَمْنًا، فَمَا زَالَ يُقِيمُ لَهَا أُدْمَ بَيْتِهَا حَتَّى عَصَرَتْهُ، فَأَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: أَعَصَرْتِيهَا؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «لَوْ تَرَكْتِيهَا مَا زَالَ قَائِمًا» .

رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ شَبِيبٍ

Aynı isnâdla Câbir şöyle bildiriyor: Ümmü Mâlik kendine ait bir tulumla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yağ hediye ederdi. Sonra Ümmü Mâlik'in çocukları gelir ve yemek isterlerdi. Evde yiyecek olmamasına rağmen Ümmü Mâlik kendisiyle Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) yağ götürdüğü tuluma gider ve içinde yağ bulurdu. Bu şekilde ne zaman tuluma gitse içinde yağ görürdü. Ancak bir defasında yağını boşaltmak için tulumu sıkınca yağ gelmez oldu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelince, ona: ***"Tulumu sıktın mı?"*** diye sordu. Ümmü Mâlik: "Evet!" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Şayet sıkmadan öyle bıraksaydın ne zaman istesen içinde yağ bulacaktın!"*** buyurdu.

Her iki hadisi de Müslim, *Sahîh*'de Seleme b. Şebîb'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Buhârî, *rikâk* (16) ve Müslim, *zühd* (27).

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ صَالِحِ بْنِ حَسَّانَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عِكْرِمَةَ، عَنْ جَدِّهِ نَوْفَلِ بْنِ الْحَارِثِ، بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، أَنَّهُ اسْتَعَانَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي التَّزْوِيجِ فَأَنْكَحَهُ امْرَأَةً فَالْتَمَسَ شَيْئًا فَلَمْ يَجِدْهُ، فَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَبَا رَافِعٍ، وَأَبَا أَيُّوبَ بِدِرْعِهِ فَرَهَنَاهُ عِنْدَ رَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ بِثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، فَدَفَعَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَيْهِ، قَالَ: فَطَعِمْنَا مِنْهُ نِصْفَ سَنَةٍ ثُمَّ كِلْنَاهُ فَوَجَدْنَاهُ كَمَا أَدْخَلْنَاهُ. قَالَ نَوْفَلٌ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ لَوْ لَمْ تَكِلْهُ لَأَكَلْتَ مِنْهُ مَا عِشْتَ

Saîd b. el-Hâris b. İkrime bildiriyor: Dedem Nevfel b. el-Hâris b. Abdilmuttalib, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip evlenme konusunda yardım istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu bir kadınla evlendirdi. Dedem mehir olarak verecek bir şey bulamayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zırhını Ebû Râfi' ile Ebû Eyyûb'a verdi. Onlar da bu zırhı otuz sâ' arpa karşılığında Yahudi bir adamın yanında rehin bıraktılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) getirdikleri arpayı dedeme verdi. Bu arpadan yarım yıl boyunca yiyip durduk. Bir ara tarttığımızda ilk aldığımız ağırlıkta olduğunu gördük. Dedem bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet onu tartmasaydın yaşadığın sürece ondan yer dururdun"* buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ نَجِيحٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا خَلَفُ ابن خَلِيفَةَ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أَوْسِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أُمِّ أَوْسٍ الْبَهْزِيَّةِ، قَالَتْ: سَلَيْتُ سَمْنًا لِي فَجَعَلْتُهُ فِي عُكَّةٍ وَأَهْدَيْتُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَبِلَهُ وَتَرَكَ فِي الْعُكَّةِ قَلِيلًا، وَنَفَخَ فِيهِ وَدَعَا بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ قَالَ: رُدُّوا عَلَيْهَا عُكَّتَهَا، فَرَدُّوهَا عَلَيْهَا وَهِيَ مَمْلُوءَةٌ سَمْنًا، فَظَنَنْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَقْبَلْهَا فَجَاءَتْ وَلَهَا صُرَاخٌ، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّمَا سَلَيْتُهُ لَكَ لِتَأْكُلَهُ، فَعَلِمَ أَنَّهُ قَدِ اسْتُجِيبَ لَهُ، فَقَالَ: اذْهَبُوا فَقُولُوا لَهَا: فَلْتَأْكُلْ سمنها، وتدعو بِالْبَرَكَةِ، فَأَكَلْتُ بَقِيَّةَ عُمُرِ النَّبِيِّ ﷺ، وَوِلَايَةَ أَبِي بَكْرٍ ﷺ وَوِلَايَةَ عمر ﷺ وَوِلَايَةَ عُثْمَانَ ﷺ حَتَّى كَانَ مِنْ أَمْرِ عَلِيٍّ ﷺ [وَمُعَاوِيَةَ] مَا كَانَ

---

[1] Müslim, *fadâil* (4/1784).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/119).

Ümmü Evs el-Behziyye der ki: Yağ yaptım ve bir tuluma koyup hediye olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hediyemi kabul etti. Az bir kısmını bırakarak tulumun içindeki yağı aldı. Aldıktan sonra tulumun içine üfleyip bereketli olması için dua etti. Sonra: *"Kadına tulumunu geri verin"* buyurdu. Tulumu bana verdiklerinde yağla dolu olduğunu gördüm. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hediyemi kabul etmediğini düşündüm. Ağlayarak tekrar yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben o yağı yemen için yapmıştım" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yağın bereketli olması için ettiği duaya icabet edildiğini anlayınca: *"Kadına söyleyin, yağından yesin ve bereketli olması için dua etsin"* buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edene kadar o tulumun içindeki yağdan yedim. Ebû Bekr'in, Ömer'in ve Osmân'ın hilafetleri boyunca da bu yağdan yedim. Daha sonra Hz. Ali ile Muâviye arasında malum olaylar oldu.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، وَأَبُو عَلِيِّ بْنُ شَاذَانَ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَلْمَانُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودِ بْنِ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ سَلَامَةَ أَحَدُ بَنِي حَسَنِ الْكَعْبِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي أَبُو مُصَرِّفٍ: سَعِيدُ بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ مسعود ابن خَالِدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ سَلَامَةَ أَنَّهُ أَجْزَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ شاة، وَكَانَ عِيَالُ خَالِدٍ كَثِيرًا، يَذْبَحُ الشَّاةَ وَلَا يَبُدُّ عِيَالَهُ عَظْمًا عَظْمًا، وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ مِنْهَا ثُمَّ قَالَ: أَرِنِي دَلْوَكَ يَا أَبَا حُبَاشٍ، فَصَنَعَ فِيهَا فَضِيلَةَ الشَّاةِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لِأَبِي حُبَاشٍ، فَانْقَلَبَ بِهِ فَنَثَرَهُ لَهُمْ، وَقَالَ: تَوَاسَوْا فِيهِ فَأَكَلَ مِنْهُ عِيَالُهُ وَأَفْضَلُوا

Mes'ûd b. Hâlid bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hâlid b. Abdilazîz b. Selâme'ye koyun kestirdi. Hâlid de çoluk çocuğu çok olan biriydi. Bir koyun kestiği zaman ailesinden her birine bir kemik bile düşmezdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kesilen koyunun etinden yedikten sonra Hâlid'e: *"Ey Ebû Hubâş! Kovan nerede?"* buyurdu. Hâlid kovasını getirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) koyundan arta kalanı kovasına koydu ve: *"Allahım! Ebû Hubâş'a bereketler ihsan et"* diye dua etti. Ebû Hubâş eti alıp evine gitti. Etleri çocukların önüne

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/54).

döktü ve: "Bununla idare edin" dedi. Tüm aile o etten yedikten sonra birazı da arttı.[1]

أَخبَرَنَا عَلِيُّ بنُ أَحمَدَ بنِ عَبدَانَ، أَنبَأنَا أَحمَدُ بنُ عُبَيدٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُسلِمٍ إِبرَاهِيمُ بنُ عَبدِ اللهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ إِسحَاقَ البَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ مَعنِ بنِ مُحَمَّدِ بنِ مَعنِ بنِ نَضْلَةَ بنِ عَمرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ مَعْنٍ عَنْ جَدِّهِ نَضْلَةَ ابن عَمْرٍو (ح) . وَأَنبَأنَا عَلِيٌّ أَنبَأنَا أَحمَدُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بنُ الفَضلِ بنِ جَابِرٍ، حَدَّثَنَا حَامِدٌ، [حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ] بنُ مَعنٍ أَنبَأنَا جَدِّي مُحَمَّدَ بنَ مَعْنِ بنِ نَضْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ نَضْلَةَ بنِ أَبِي نَضْلَةَ أَنَّهُ لَقِيَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَحَلَبَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ إِنَاءً فَشَرِبَ، ثُمَّ شَرِبَ فَضْلَةَ إِنَائِهِ، قَالَ: فَامْتَلَأَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي كُنْتُ أَشْرَبُ فَأُكْثِرُ، وَفِي رِوَايَةِ حَامِدٍ: إِنِّي كُنْتُ لَأَشْرَبَ السَّبْعَةَ فَمَا أَمْتَلِئُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أن الْمُؤْمِنَ لَيَشْرَبُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَإِنَّ الْكَافِرَ يَشْرَبُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ. قُلْتُ وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ عَنْ مُحَمَّدٍ، فَقَالَ: عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَعْنٍ، عَنْ أَبِيهِ، نَضْلَةَ بْنِ عَمْرٍو الْغِفَارِيِّ .

Muhammed b. Ma'n b. Nadle, babasından bildiriyor: Babam Nadle b. Ebî Nadle, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile karşılaşınca ona bir kapta süt sağıp ikram etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu sütten içtikten sonra kalanı babam Nadle'ye verdi. Babam arta kalan sütü içince doydu ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Daha önce bunun gibi yedi kap içer, ama doymazdım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Mümin bir bağırsak (dolduracak kadar)lık, kafir ise yedi bağırsaklık içer"*** karşılığını verdi.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بن الحسن المهوجاني أَنبَأنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْبُوشَنْجِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بن بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ضَافَهُ ضَيْفٌ كَافِرٌ فَأَمَرَ لَهُ بِشَاةٍ فَحُلِبَتْ فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ أُخْرَى فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ شَرِبَ حِلَابَ سَبْعِ شِيَاهٍ، ثُمَّ أَصْبَحَ فَأَسْلَمَ، فَأَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ بِشَاةٍ، فَحُلِبَتْ لَهُ فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِأُخْرَى فَلَمْ يَسْتَتِمَّهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ الْمُسْلِمَ يَشْرَبُ فِي مِعًى وَاحِدٍ وَالْكَافِرُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ.

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (1/409).

[2] Ahmed, *Müsned* (2/21).

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kafir bir adam misafir oldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyunun sağılmasını söyledi. Koyundan sağılıp getirilen sütü kafir olan bu adam içti. Bir koyun daha sağılınca onun da sütünü içti. Bu şekilde yedi koyunun sütünü içti. Diğer gün adam müslüman oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun için bir koyunun sağılmasını söyledi. Adam koyundan sağılan sütü içti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyunun daha sağılmasını söyledi. Ancak adam ikinci koyunun sütünü bitiremedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman bir bağırsaklık, kafir ise yedi bağırsaklık içer"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Mâlik'ten rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الْأَوَّلِ، حَدَّثَنَا حَفصُ بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: ضَافَ بِالنَّبِيِّ ﷺ أَعْرَابِيٌّ، قَالَ: قَالَ فَطَلَبَ لَهُ شَيْئًا فَلَا يَجِدُ إِلَّا كِسْرَةً فِي كُوَّةٍ، قَالَ: فَجَزَّأَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَجْزَاءً، وَدَعَا عَلَيْهَا وَقَالَ: كُلْ فَأَكَلَ وَأَفْضَلَ قَالَ: فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ لَرَجُلٌ صَالِحٌ [فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَسْلِمْ قَالَ إِنَّكَ لَرَجُلٌ صَالِحٌ]

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bedevinin birini misafir olarak ağırladı. Bedeviye yemek olarak bir şeyler istedi, ancak pencerede duran bir ekmekten başka bir şey bulamadı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu ekmeği alıp parçaladı ve bereketli olması için dua etti. Sonra bedeviye: *"Ye!"* buyurdu. Bedevi yiyip doyduktan sonra yine de ekmek artınca: "Ey Muhammed! Sen salih bir adamsın" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Müslüman ol!"* buyurunca, bedevi yine: "Sen salih bir adamsın" dedi.

وَحَدَّثَ أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ الزَّاهِدُ أَنبَأَنَا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، أَنبَأَنَا سَهْلُ بْنُ مَرْدَوَيْهِ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ أَنبَأَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ، قَالَ: أَتَى أَعْرَابِيٌّ النَّبِيَّ ﷺ فَسَأَلَهُ فَدَخَلَ فَلَمْ يَجِدْ إِلَّا كِسْرَةً قَدْ يبست فِي جُحْرٍ فَأَخْرَجَهَا فَفَتَّهَا أَجْزَاءً، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا، ثُمَّ دَعَا ثُمَّ قَالَ: «كُلْ يَا أَعْرَابِيُّ» ، فَجَعَلَ الْأَعْرَابِيُّ يَأْكُلُ حَتَّى شَبِعَ وَفَضَلَ مِنْهُ فَضْلَةٌ، فَجَعَلَ

[1] Müslim, *eşribe* 34 (186).

الْأَعْرَابِيُّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَيَقُولُ: إِنَّكَ لَرَجُلٌ صَالِحٌ، وَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْعُوهُ إِلَى الْإِسْلَامِ وَيَقُولُ إِنَّكَ لَرَجُلٌ صَالِحٌ.

Hafs b. Ğiyâs aynı isnâdla bu hadisi (Ebû Hureyre kanalıyla) şöyle bildiriyor: Bedevinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip yiyecek bir şeyler istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu içeriye aldı ve yiyecek bir şeyler aradı. Ancak pencere duran kuru bir ekmekten başka bir şey bulamadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kuru ekmeği alıp parçaladı. Üzerine elini koyup bereketli olması için dua etti. Sonra da: *"Ey bedevi! Ye!"* buyurdu. Bedevi doyana kadar yedi. Doyduktan sonra da ekmek arttı. Bunun üzerine bedevi başını kaldırıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Sen salih bir adamsın!" demeye başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu Müslüman olmaya davet ettikçe bedevi: "Sen salih bir adamsın!" deyip durdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَوْمِ الَّذِينَ كَانُوا لَا يَشْبَعُونَ فَأَمَرَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالِاجْتِمَاعِ عَلَى الطَّعَامِ وَتَسْمِيَةِ اللهِ ﷻ عَلَيْهِ فَفَعَلُوا فَشَبِعُوا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yiyip de Doymayan Kişilere Bir Araya Gelip Besmele Çekerek Yemelerini Söyledikten Sonra Doymaları

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا وَحْشِيُّ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّا نَأْكُلُ وَلَا نَشْبَعُ، قَالَ: «فَلَعَلَّكُمْ تَفْتَرِقُونَ» ، قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «فَاجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ يُبَارِكْ لَكُمْ فِيهِ»

Vahşî b. Harb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı: "Ey Allah'ın Resûlü! Yiyor, ama doymuyoruz" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sanırım ayrı ayrı yiyorsunuz"* buyurdu. "Evet!" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Yemeği hep birlikte yiyin ve yerken Allah'ın adını anın ki yemeğiniz bereketli olsun"*** buyurdu.[1]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (3/501).

بَابُ مَا ظَهَرَ فِي بَقِيَّةِ أَزْوَادِ الْقَوْمِ بِبَرَكَةِ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الزِّيَادَةِ وآثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Duasıyla Müslümanların Azıklarında Kalan Yiyeceğin Çoğalıp Bereketlenmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ: هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ الأشجعي، عن مالك ابن مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ في مسير فنفذت أَزْوَادُ الْقَوْمِ، قَالَ: حَتَّى هَمَّ أَحَدُهُمْ بِنَحْرِ بَعْضِ حَمَائِلِهِمْ ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللهِ! لَوْ جَمَعْتَ مَا بَقِيَ مِنْ أَزْوَادِ الْقَوْمِ فَدَعَوْتَ اللهَ عَلَيْهَا، قَالَ: فَفَعَلَ، قَالَ: فَجَاءَ ذُو الْبُرِّ بِبُرِّهِ، وَذُو التَّمْرِ بِتَمْرِهِ [قَالَ مُجَاهِدٌ وَذُو النَّوَى بِنَوَاهُ] ، قَالَ: وَمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ بِالنَّوَى؟

قَالَ: يَمُصُّونَهُ، وَيَشْرَبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْمَاءِ، قَالَ: فَدَعَا عَلَيْهَا حَتَّى مَلَأَ الْقَوْمُ أَزْوِدَتَهُمْ، قَالَ: فَقَالَ عِنْدَ ذَلِكَ: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ لَا يَلْقَى اللهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ فِيهِمَا إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ [النَّضْرِ بْنِ] أَبِي النضر

Ebû Sâlih bildiriyor: Ebû Hureyre: "Bir yolculukta Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdik. İnsanların azıkları bitince açlıktan dolayı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yük develerinden bazılarını kesmeye bile yeltendi. Ömer: «Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların arta kalan azıklarını bir araya toplasan da bereketi için Yüce Allah'a dua etsen» deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu yaptı. Buğdayı olan buğdayını, hurması olan hurmasını, çekirdeği olan da çekirdeğini getirdi" dedi. Ona: "Çekirdeği ne yapıyorlardı ki?" diye sorduğumda, Ebû Hureyre: "Onları emiyor ve üzerine de su içiyorlardı" dedi ve şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu getirilenlerin üzerine dua etti. Duadan sonra insanlar torbalarını yiyecekle doldurdular. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de O'nun Resûlü olduğuma şahadet ederim! Her kim bu iki şahadet hususunda içinde şüphe taşımadan Yüce Allah'a kavuşursa cennete girer»* buyurdu."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Nadr b. Ebi'n-Nadr'dan rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ، وأَبُو عَبْدِ اللهِ: إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى اللَّخْمِيُّ التِّنِّيسِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُطَّلِبُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ حَنْطَبٍ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةٍ، فَأَصَابَ النَّاسَ مَخْمَصَةٌ فَاسْتَأْذَنَ بَعْضُ النَّاسِ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي نَحْرِ ظُهُورِهِمْ، وَقَالُوا: يُبَلِّغُنَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِمْ، فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ هَمَّ بِأَنْ يَأْذَنَ لَهُمْ فِي نَحْرِ ظُهُورِهِمْ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! كَيْفَ بِنَا إِذَا نَحْنُ لَقِينَا الْعَدُوَّ غَدًا جِيَاعًا رِجَالًا وَلَكِنْ [إِنْ] رَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ تَدْعُوَ النَّاسَ بِبَقَايَا أَزْوَادِهِمْ فَتَجْمَعَهَا ثُمَّ تَدْعُوَ اللهَ فِيهَا بِالْبَرَكَةِ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ سَيُبَلِّغُنَا بِدَعْوَتِكَ أَوْ قَالَ: سَيُبَارِكُ لَنَا فِي دَعْوَتِكَ، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ [النَّاسَ] بِبَقَايَا أَزْوَادِهِمْ فَجَعَلَ النَّاسُ يَجِيئُونَ بِالْحَفْنَةِ، [وَقَالَ] بَعْضُهُمْ بِالْحَثْيَةِ مِنَ الطَّعَامِ وَفَوْقَ ذَلِكَ فَكَانَ أَعْلَاهُمْ مَنْ جَاءَ بِصَاعِ تَمْرٍ فَجَمَعَهَا، ثُمَّ قَامَ، فَدَعَا بِمَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَدْعُوَ، ثُمَّ دَعَا الْجَيْشَ بِأَوْعِيَتِهِمْ، ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَحْتَثُوا، قَالَ: فَمَا بَقِيَ فِي الجيش وعاء إلا ملؤوه وَبَقِيَ مِثْلُهُ، فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، وقَالَ: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ ﷺ، لَا يَلْقَى اللهَ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ بِهِمَا إِلَّا حُجِبَ عَنِ النار»

Ebû Amre el-Ensârî, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte çıktığımız bir savaşta şiddetli açlığa maruz kaldık. Birileri Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), bineklerden bazılarını kesmek için izin isteyerek: "Yüce Allah onlarla bir süre açlığımızı giderir" dedi. Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), bazılarının bineklerini kesmek istemesine izin vermek üzere olduğunu görünce: "Ey Allah'ın Resûlü! Yarın aç ve yaya bir şekilde düşmanlarımızla karşılaşırsak ne yapacağız? Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların arta kalan azıklarını bir araya toplasan da bereketi için Yüce Allah'a dua etsen nasıl olur? Bu şekilde Yüce Allah duanla bizim bu ihtiyacımızı giderecektir" veya: "Duanla yiyeceklerimizi bereketli kılacaktır" dedi.

---

[1] Müslim, *îmân* 10 (44).

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geriye kalan azıkların bir araya toplanmasını istedi. İnsanlar da ellerinde bulunan yiyecekleri getirmeye başladılar. Kimisi bir avuç, kimisi daha fazla getiriyordu. En fazla getiren de bir sâ' kadar hurma getiriyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) toplanan bu yiyeceklerin üzerine bir süre dua etti. Sonra askerlerin çantalarıyla birlikte gelmelerini ve çantalarını yiyecekle doldurmalarını istedi. Orduda çantası dolmayan kimse kalmamasına rağmen geriye toplanan kadar yiyecek arttı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu görünce azı dişleri görünecek kadar güldü ve: *"Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de O'nun Resûlü olduğuma şahadet ederim! Bu iki şahadet ile Yüce Allah'ın huzuruna çıkan kişi de kıyamet gününde cehennem ateşinden korunur"* buyurdu.[1]

وأَخبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الشَّافِعِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ رَجَاءٍ، أَنْبَأَنَا سعيد ابن سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَمْرِو بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا خُنَيْسٍ الْغِفَارِيَّ يَقُولُ: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تِهَامَةَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِعُسْفَانَ جَاءَهُ أَصْحَابُهُ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! جَهَدَنَا الْجُوعُ، فَأْذَنْ لَنَا فِي الظَّهْرِ أَنْ نَأْكُلَهُ قَالَ نَعَمْ فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ عُمَرُ- رضي الله عنه فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ مَا صَنَعْتَ! أَمَرْتَ النَّاسَ أَنْ يَأْكُلُوا الظَّهْرَ، فَعَلَى مَاذَا يَرْكَبُونَ؟ قَالَ: فَمَا تَرَى يَا ابْنَ الْخَطَّابِ؟ قَالَ: أَرَى أَنْ تَأْمُرَهُمْ- وَأَنْتَ أَفْضَلُ رَأْيًا- فَيَجْمَعُوا أَفْضَلَ أَزْوَادِهِمْ فِي ثَوْبٍ، ثُمَّ تَدْعُوَ اللهَ لَهُمْ، فَإِنَّ اللهَ يَسْتَجِيبُ لَكَ، فَأَمَرَهُمْ فَجَمَعُوا فَضْلَ أَزْوَادِهِمْ فِي ثَوْبٍ ثُمَّ دَعَا اللهَ لَهُمْ، ثُمَّ قَالَ: ائْتُوا بِأَوْعِيَتِكُمْ فَمَلأَ كُلُّ إِنْسَانٍ وِعَاءَهُ، ثُمَّ أَذِنَ النَّبِيُّ ﷺ [بِالرَّحِيلِ فَلَمَّا ارْتَحَلُوا مُطِرُوا مَا شَاءُوا وَنَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ] ، وَنَزَلُوا مَعَهُ، وَشَرِبُوا مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ، وَهُمْ بِالْكُرَاعِ، ثُمَّ خَطَبَهُمْ بِهِ، فَجَاءَ نَفَرٌ ثَلَاثَةٌ فَجَلَسَ اثْنَانِ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَذَهَبَ الْآخَرُ مُعْرِضًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ: أَمَّا وَاحِدٌ فَاسْتَحْيَا مِنَ اللهِ فَاسْتَحْيَى اللهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَقْبَلَ تَائِبًا إِلَى اللهِ فَتَابَ اللهُ عَلَيْهِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللهُ عز وجل عنه

Ebû Huneys el-Ğifârî der ki: Tihâme gazvesine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte çıktım. Usfân'a ulaştığımızda ashâbı gelip: "Ey Allah'ın Resûlü!

---

[1] Bakın: Müslim, *îmân* (45).

Açlıktan kırıldık! İzin ver de bineklerimizden bazılarını keselim" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Olur!"* karşılığını verdi. Ömer bundan haberdar olunca geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne yaptın? İnsanlara bineklerini kesip yemelerini mi söyledin! Keserlerse neye binecekler?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey İbnu'l-Hattâb! Sence ne yapılmalı?"* diye sorunca, Ömer: "Sen daha iyi bilirsin, ama azıklarından geriye kalanları getirip bir bezin üzerinde toplasınlar. Sen de bereketli olması için bu yiyeceklere dua edersin. Yüce Allah duana icabet edecektir" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) azıklardan geriye kalanların getirilip bir bezin üzerinde toplanmasını söyledi. Sonra toplanan yiyeceklerin bereketli olması için Yüce Allah'a dua etti. Ardından: *"Çantalarınızı getirin!"* buyurdu. Her bir kişi çantasını yiyecekle doldurdu. Ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yola çıkılması emrini verdi.

Yola çıktıklarında yağmur başladı. Dağ eteğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) inince diğerleri de indi ve yağmur suyundan içip ihtiyaçlarını giderdiler. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) orada bir konuşma yaptı. Konuşma yaparken üç kişi geldi. İkisi yaklaşıp otururken, diğeri çekip gitti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Size şu üç kişinin durumunu anlatayım. Biri Allah'tan utandı, Allah da onu cezalandırmaktan hayâ etti. Diğeri tövbe ederek Allah'a yöneldi. Allah da onun tövbesini kabul etti. Diğeri ise yüz çevirip gitti, Allah da ondan yüz çevirdi."*[1]

---

[1] İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (1/156).

بَابٌ فِيمَا ظَهَرَ مِنَ الْكَرَامَاتِ عَلَى أُمِّ شَرِيكٍ فِي هِجْرَتِهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ مِنْ دَلَالَاتِ النُّبُوَّةِ فِي الْعُكَّةِ الَّتِي أَهْدَتْهَا لَهُ

Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Hicret Eden Ümmü Şerîk'in Kerametleri, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Hediye Ettiği Yağ Tulumundaki Bereket, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي الْمُسَاوِرِ الْقُرَشِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَتِ امْرَأَةٌ مِنْ دَوْسٍ يُقَالُ لَهَا: أُمُّ شَرِيكٍ أَسْلَمَتْ فِي رَمَضَانَ، فَأَقْبَلَتْ تَطْلُبُ مَنْ يَصْحَبُهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَلَقِيَتْ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ، فَقَالَ: مَا لَكِ يَا أُمَّ شَرِيكٍ؟ قَالَتْ: أَطْلُبُ رَجُلًا يَصْحَبُنِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: فَتَعَالَيْ فَأَنَا أَصْحَبُكِ، قَالَتْ: فَانْتَظِرْنِي حَتَّى املأ سقاي مَاءً، قَالَ: مَعِي مَاءٌ لَا تُرِيدِينَ مَاءً، فَانْطَلَقَتْ مَعَهُمْ فَسَارُوا يَوْمَهُمْ حَتَّى أَمْسَوْا، فَنَزَلَ الْيَهُودِيُّ وَوَضَعَ سُفْرَتَهُ فَتَعَشَّى، فَقَالَ: يَا أُمَّ شَرِيكٍ! تَعَالَيْ إِلَى الْعِشَاءِ، فَقَالَتِ: اسْقِنِي مِنَ الْمَاءِ فَإِنِّي عَطْشَى وَلَا أَسْتَطِيعُ أَنْ آكُلَ حَتَّى أَشْرَبَ، فَقَالَ: لَا أَسْقِيكِ حَتَّى تَهَوَّدِي، فَقَالَتْ: لَا جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا [غَرَّبْتَنِي وَمَنَعْتَنِي أَحْمِلَ مَاءً فَقَالَ: لَا وَاللهِ لَا أَسْقِيكَ من قطرة حتى تهوّدين! فَقَالَتْ: لَا وَاللهِ] ، لَا أَتَهَوَّدُ أَبَدًا بَعْدَ إِذْ هَدَانِي اللهُ لِلْإِسْلَامِ، فَأَقْبَلَتْ إِلَى بَعِيرِهَا فَعَقَلَتْهُ، وَوَضَعَتْ رَأْسَهَا عَلَى رُكْبَتِهِ فَنَامَتْ، قَالَتْ: فَمَا أَيْقَظَنِي إِلَّا بَرْدُ دَلْوٍ قَدْ وَقَعَ عَلَى جَبِينِي، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فنظرت إلى مَاءٍ أَشَدَّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، فَشَرِبْتُ حَتَّى رَوِيتُ، ثُمَّ نَضَحْتُ عَلَى سِقَاءٍ حَتَّى ابْتَلَّ، ثُمَّ مَلَأْتُهُ، ثُمَّ رُفِعَ بَيْنَ يَدَيَّ وَأَنَا أَنْظُرُ حَتَّى تَوَارَى مِنِّي فِي السَّمَاءِ، فَلَمَّا أَصْبَحْتُ جَاءَ الْيَهُودِيُّ، فَقَالَ: يَا أُمَّ شَرِيكٍ! قُلْتُ: وَاللهِ قَدْ سَقَانِي اللهُ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ أَنْزَلَ عَلَيْكِ مِنَ السَّمَاءِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ وَاللهِ، لَقَدْ أَنْزَلَ اللهُ ﷻ عَلَيَّ مِنَ السَّمَاءِ، ثُمَّ رُفِعَ بَيْنَ يَدَيَّ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فِي السَّمَاءِ، ثُمَّ أَقْبَلَتْ حَتَّى دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَصَّتْ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ، فَخَطَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَيْهَا نَفْسَهَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ لَسْتُ أَرْضَى نَفْسِي لَكَ، وَلَكِنْ بُضْعِي لَكَ فَزَوِّجْنِي مَنْ شِئْتَ، فَزَوَّجَهَا زَيْدًا، وَأَمَرَ لَهَا بِثَلَاثِينَ صَاعًا، وَقَالَ كُلُوا وَلَا

تَكِيلُوا، وَكَانَ مَعَهَا عُكَّةُ سَمْنٍ هَدِيَّةٌ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَتْ لِجَارِيَةٍ لَهَا: بَلِّغِي هَذِهِ الْعُكَّةَ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قُولِي أُمُّ شَرِيكٍ تُقْرِئُكَ السَّلَامَ، وَقُولِي هَذِهِ عُكَّةُ سَمْنٍ أَهْدَيْنَاهَا لَكَ، فَانْطَلَقَتْ بِهَا فَأَخَذُوهَا فَفَرَّغُوهَا، وقَالَ لَهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ: «عَلِّقُوهَا ولا تأكلوها» ، فَعَلَّقُوهَا فِي مَكَانِهَا فَدَخَلَتْ أُمُّ شَرِيكٍ، فَنَظَرَتْ إِلَيْهَا مَمْلُوءَةً سَمْنًا، فَقَالَتْ: يَا فُلَانَةُ أَلَيْسَ أَمَرْتُكِ أَنْ تَنْطَلِقِي بِهَذِهِ الْعُكَّةِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ فقالت: قد وَاللهِ انْطَلَقْتُ بِهَا كَمَا قُلْتِ، ثُمَّ أَقْبَلْتُ بِهَا أَصُوبُهَا مَا يَقْطُرُ مِنْهَا شَيْءٌ، وَلَكِنَّهُ قَالَ: عَلِّقُوهَا ولا توكئوها، فَعَلَّقْتُهَا فِي مَكَانِهَا وَقَدْ أَوْكَتْهَا أُمُّ شَرِيكٍ حِينَ رَأَتْهَا مَمْلُوءَةً، فَأَكَلُوا مِنْهَا حَتَّى فَنِيَتْ، ثُمَّ كَالُوا الشَّعِيرَ فَوَجَدُوهُ ثَلَاثِينَ صَاعًا لَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ شَيْءٌ

قُلْتُ وَرُوِيَ ذَلِكَ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ وَلِحَدِيثِهِ فِي الْعُكَّةِ شَاهِدٌ صَحِيحٌ عَنْ جابر ابن عَبْدِ اللهِ فِي أُمِّ مَالِكٍ، وَقَدْ مَضَى ذِكْرُهُ والله أعلم.

Ebû Hureyre der ki: Devs kabilesinden Ümmü Şerîk adında bir kadın Ramazan ayında Müslüman olmuştu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmek için kendine yoldaş ararken Yahudi bir adamla karşılaştı. Yahudi: "Ey Ümmü Şerîk! Ne yapıyorsun?" diye sorunca, Ümmü Şerîk: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmek için kendime yol arkadaşı arıyorum" karşılığını verdi. Yahudi: "Ben sana yoldaş olayım" deyince, Ümmü Şerîk: "O zaman tulumumu su doldurup geleyim" dedi. Yahudi: "Bende su var, senin almana gerek yok" karşılığını verdi.

Bu şekilde yola çıkıp akşama kadar yol aldılar. Akşam olunca mola verdiler. Yahudi adam sofrasını açıp yemek yemeye başladı. Ümmü Şerîk'e: "Ey Ümmü Şerîk! Gel yemek ye!" deyince, Ümmü Şerîk: "Önce bana su ver! Çok susamışım ve su içmeden yemek yiyemem" karşılığını verdi. Yahudi: "Yahudi olmazsan sana su vermem!" deyince, Ümmü Şerîk: "Allah müstekkanını versin! Su almama fırsat vermeden yola çıkardın!" karşılığını verdi. Yahudi: "Vallahi Yahudi olmadıkça sana tek damla su vermem!" deyince, Ümmü Şerîk: "Yüce Allah'ın hidayetiyle Müslüman olduktan sonra vallahi Yahudi olacak değilim!" karşılığını verdi. Sonra devesinin yanına gitti. Çöktürüp bağladı ve başını dizine koyarak uykuya daldı.

Sonrasını Ümmü Şerîk şöyle anlatır: "Vallahi beni uyandıran alnıma değen su kovasının serinliği oldu. Başımı kaldırdığımda kovada sütten daha beyaz,

baldan daha tatlı bir su gördüm. Kanana kadar ondan içtim. Ardından yanımdaki su tulumunu ağzına kadar doldurdum. Doldurduktan sonra su kovası gözlerimin önünde semaya doğru yükselip gözden kayboldu. Sabah olunca Yahudi adam geldi ve: «Ey Ümmü Şerîk!» diye seslendi. Ona: «Vallahi Allah bana su içirdi» dedim. Yahudi: «Nereden içirdi? Gökten sana su mu indirdi?» diye sorunca, ona: «Evet! Vallahi gökten bana su indirdi. İçtikten sonra da gözlerimin önünde göğe doğru çekilip gözden kayboldu» dedim."

Ebû Hureyre rivayetine şöyle devam eder: Daha sonra Ümmü Şerîk, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve olanları ona da anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona evlenme teklifi edince, Ümmü Şerîk: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben sana layık değilim! Ama emrine amadeyim! Beni istediğinle evlendirebilirsin" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Zeyd'le evlendirdi. Ona otuz sâ' arpa verilmesini söyledi ve: ***"Bundan yiyin, ancak tartmayın"*** buyurdu.

Ümmü Şerîk'in bir tulum yağı vardı. Bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hediye olarak vermek istedi ve cariyesine: "Bu tulumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götür. Selamımı ona ilet ve bu yağ tulumunu hediyemiz olarak kabul etmesini söyle" dedi. Cariye yağ tulumunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hediyeyi kabul edip tulumu boşalttırdı ve cariyeye: ***"Bunu bir yerde asın, ama ağzını bağlamayın"*** buyurdu.

Cariye dönüp tulumu yerine astı. Ümmü Şerîk gelip de tulumun yağ dolu olduğunu görünce: "Kızım! Ben sana bu tulumu götürüp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vermeni söylememiş miydim?" diye çıkıştı. Cariye: "Vallahi dediğin gibi tulumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Geri getirirken içinde tek damla dahi yağ kalmamıştı. Ancak bana: «***Bunu bir yerde asın, ama ağzını bağlamayın***» buyurdu. Ben de getirip yerine astım" dedi. Ümmü Şerîk de tulumun dolu olduğunu görünce ağzını bağlamıştı. Sonrasında yağ tulumundan bitene kadar yediler. Daha sonra kendilerine verilen ve yiyip durdukları arpayı tarttıklarında aldıkları gün gibi otuz sâ' olduğunu gördüler.[1]

Aynısı başka bir kanalla da rivayet edilmiştir. Ebû Hureyre'nin yağ tulumu konusundaki hadisinin Câbir b. Abdillah'tan naklen Ümmü Mâlik hakkında bir şahidi vardır ki daha önce zikredilmişti.

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/104).

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَا ظَهَرَ عَلَى أُمِّ أَيْمَنَ مَوْلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَحَاضِنَتِهِ مِنَ الْكَرَامَاتِ فِي هِجْرَتِهَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Azatlısı ve Dadısı Ümmü Eymen'in Hicreti Sırasında Karşılaştığı Keramet

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ زِيَادٍ السَّمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا سِنَانٌ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ وَأَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، وَهِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، قَالُوا: هَاجَرَتْ أُمُّ أَيْمَنَ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ وَلَيْسَ مَعَهَا زَادٌ، فَلَمَّا كَانَتْ عِنْدَ الرَّوْحَاءِ وَذَلِكَ عِنْدَ غَيْبُوبَةِ الشَّمْسِ عَطِشَتْ عَطَشًا شَدِيدًا، قَالَتْ: فَتَسَمَّعْتُ حَفِيفًا شَدِيدًا فَوْقَ رَأْسِي [قَالَتْ] فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا دَلْوٌ مُدَلًّى مِنَ السَّمَاءِ بِرِشَاءٍ أَبْيَضَ فَتَنَاوَلْتُهُ بِيَدَيَّ حَتَّى اسْتَمْسَكْتُ بِهِ، قَالَتْ، فَشَرِبْتُ مِنْهُ حَتَّى رَوِيتُ، قَالَتْ: فَلَقَدْ أَصُومُ بَعْدَ تِلْكَ الشَّرْبَةِ فِي الْيَوْمِ الْحَارِّ الشَّدِيدِ، ثُمَّ أَطُوفُ فِي الشَّمْسِ كَيْ أَظْمَأَ فَمَا ظَمِئْتُ بَعْدَ تِلْكَ الشَّرْبَةِ . [وَاللهِ ﷻ أَعْلَمُ] .

Sâbit, Ebû İmrân el-Cevnî ve Hişâm b. Hassân bildiriyor: Ümmü Eymen, Mekke'den Medine'ye hicret ederken yanında hiç azık yoktu. Güneş batmaya yakın Ravhâ'ya ulaştığında aşırı bir şekilde susadı. Sonrasını Ümmü Eymen şöyle anlatır:

"Başımın üst taraflarında bir hışırtı işittim. Başımı kaldırıp baktığımda beyaz bir iple semadan aşağıya salınmış bir kova gördüm. Elimi uzatıp kovayı tuttum ve kanana kadar içtim. O kovadan su içtikten sonra aşırı sıcak günlerde oruç tuttuğum oldu. Oruçlu olduğum bu günlerde susamak için güneşin altında dolaşır dururdum, ancak yine de susamazdım."[1]

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (4/432).

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَا ظَهَرَ عَلَى أَبِي أُمَامَةَ حِينَ بُعِثَ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِ مِنَ الْكَرَامَاتِ

Kabilesine Elçi Olarak Gönderilen Ebû Umâme'nin Karşılaştığı Keramet

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: قَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ بِمَرْوَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِلَالٍ الْبُوزَنْجِرْدِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، أَنْبَأَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو غَالِبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: أَرْسَلَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَظُنُّهُ قَالَ إِلَى أَهْلِهِ، فَأَتَيْتُهُمْ وَهُمْ عَلَى طَعَامٍ- يَعْنِي الدَّمَ فِي خُوَانٍ - وَقَالُوا لِي: كُلْ، قَالَ قُلْتُ: إِنِّي لَأَنْهَاكُمْ عَنْ هَذَا الطَّعَامِ وأَنَا رَسُولُ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَيْكُمْ، فَكَذَّبُونِي وَزَبَرُونِي، قَالَ: فَانْطَلَقْتُ عَنْ ذَا وَأَنَا جَائِعٌ ظَمْآنُ، وَقَدْ نَزَلَ بِي جَهْدٌ، فَنِمْتُ فَأُتِيتُ فِي مَنَامِي بِشَرْبَةٍ مِنْ لَبَنٍ فَشَبِعْتُ وَرَوِيتُ وَعَظُمَ بَطْنِي، فَقَالَ الْقَوْمُ: أَتَاكُمْ رَجُلٌ مِنْ خِيَارِكُمْ وَأَشْرَافِكُمْ فَرَدَدْتُمُوهُ، اذْهَبُوا إِلَيْهِ فَأَطْعِمُوهُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ مَا يَشْتَهِي، فَأَتَوْنِي بِطَعَامٍ، قَالَ: قُلْتُ: لَا حَاجَةَ لِي فِي طَعَامِكُمْ وَشَرَابِكُمْ فَإِنَّ اللهَ ﷻ قَدْ أَطْعَمَنِي وَسَقَانِي، فَانْظُرُوا إِلَى حَالَتِي الَّتِي أَنَا عَلَيْهَا، فَآمَنُوا بِي وَبِمَا جِئْتُهُمْ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

وَرَوَاهُ صَدَقَةُ بْنُ هُرْمُزَ عَنْ أَبِي غَالِبٍ بِمَعْنَاهُ وَقَالَ فِي آخِرِهِ: قُلْتُ إِنَّ اللهَ ﷻ أَطْعَمَنِي وَسَقَانِي فَأَرَيْتُهُمْ بَطْنِي فَأَسْلَمُوا عن آخرهم .

Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni ailemin yanına gönderdi. Yanlarına vardığımda sofrada bulunan kandan yiyorlardı. Bana da: "Buyur sen de ye!" dediklerinde: "Oysa ben size bu yemeği yasaklamak için geldim. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elçisiyim" karşılığını verdim. Bunun üzerine beni yalanlayıp azarladılar. Onları bu şekilde bırakıp ayrıldım. Açtım ve susuzdum. Uyuduğumda rüyamda bana bir sürahi süt getirildi. Doyana kadar içtim, hatta içmekten dolayı karnım bile şişti.

Birileri onlara: "En iyilerinizden ve seçkinlerinizden birisi size geldi, siz ise onu geri çevirdiniz! Ona gidip canının çektiği yiyecek ile içecekleri verin!" deyince, bana yiyecek getirdiler. Onlara: "Sizin yiyeceğinize ve içeceğinizi ihtiyacım yok! Zira Yüce Allah beni yedirip içirdi. Halime bakın! Hiç aç susuz biri gibi duruyor muyum" dedim. Bunun üzerine bana inanıp Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine getirdiğim şeylere iman ettiler.

Sadaka b. Hürmüz de mânâ olarak aynısını Ebû Ğâlib'den rivayet etmiş, sonunda şöyle demiştir: "Onlara: «Yüce Allah beni yedirip içirdi» dedim ve karnımı gösterdim. Karnımı gördüklerinde hepsi de Müslüman oldu."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الْحَافِظُ وَأَبُو صَادِقٍ الْعَطَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ ابْنَ الْمُنَادِي، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا صدقة ابن هُرْمُز، عَنْ أَبِي غَالِبٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إلى قَوْمِي، فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِمْ وَأَنَا طَاوٍ وَهُمْ يَأْكُلُونَ الدَّمَ، فَقَالُوا: هَلُمَّ فَقُلْتُ إِنَّمَا جِئْتُكُمْ لِأَنْهَاكُمْ عَنْ هَذَا، قال: فاستهزؤوا بِي وَكُنْتُ بِجَهْدٍ، فَسَمِعْتُهُمْ يَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: أَتَاكُمْ رَجُلٌ مِنْ سَرَاةِ قَوْمِكُمْ، فَمَا لَكُمْ بُدٌّ مِنْ أَنْ تَطْعَمُوهُ وَلَوْ مَذْقَةً، قَالَ: فَوَضَعْتُ رَأْسِي فَنِمْتُ فَأَتَانِي آتٍ فَنَاوَلَنِي إِنَاءً فَأَخَذْتُهُ فَشَرِبْتُهُ فَاسْتَفَقْتُ وَقَدْ كَظَّنِي بَطْنِي فَنَاوَلُونِي إِنَاءً قَالُوا خُذْ قُلْتُ لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ قَالُوا: قَدْ رَأَيْنَاكَ بِجَهْدٍ، قَالَ، قُلْتُ: إِنَّ اللهَ- ﷻ- أَطْعَمَنِي وَسَقَانِي، فَأَرَيْتُهُمْ بَطْنِي فَأَسْلَمُوا عَنْ آخِرِهِمْ .

Ebû Umâme der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni kabileme gönderdi. Yanlarına vardığımda kan yiyorlardı ve açlıktan kırılmıştım. Bana: "Buyur!" diyerek yemeğe davet ettiler, ancak onlara: "Ama ben size bu yemeği yasaklamak için geldim" dedim. Bu sözüm üzerine benimle alay ettiler. Bir ara içlerinden birilerinin: "Kabilenizin seçkinlerinden biri yanınıza gelmiş, siz ise tadımlık da olsa bir şey vermediniz" dediğini işittim.

Başımı koyup uyuduğumda rüyamda biri gelip bana bir kap verdi. Kabı alıp içindekinden içtim. O kadar çok içtim ki uyandığımda karnım hâlâ şişti. Kabilemden olanlar bana bir kap uzattılar ve: "Al!" dediler. Onlara: "İhtiyacım yok!" karşılığını verdim. Bana: "Ama çok aç olduğunu görmüştük" dediklerinde: "Yüce Allah beni yedirip içirdi" karşılığını verip karnımı gösterdim. Bunu gördüklerinde hepsi de Müslüman oldu.[2]

---

[1] Bakın: Hâkim, *Müstedrek* (3/641) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/386-387).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/641) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/386-387).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِجَابَةِ اللهِ ﷻ دُعَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حِينَ ضَافَهُ ضَيْفٌ وَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ شَيْءٌ

Yanında İkram Edecek Bir Şey Yokken Misafiri Gelen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ettiği Duaya İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْمُقْرِئُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْبَاقِي بْنُ قَانِعٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَامِرٍ- كَذَا فِي كِتَابِي- حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى (ح) . وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: وَفِيمَا ذَكَرَ عَبْدَانُ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ الْبُرْجُمِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: أَضَافَ النَّبِيُّ ﷺ ضَيْفًا فَأَرْسَلَ إِلَى أَزْوَاجِهِ يَبْتَغِي عِنْدَهُنَّ طَعَامًا فَلَمْ يَجِدْ عِنْدَ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ شَيْئًا، فَقَالَ: اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ وَرَحْمَتِكَ، فَإِنَّهُ لَا يَمْلِكُهَا إِلَّا أَنْتَ، قَالَ، فَأُهْدِيَتْ إِلَيْهِ شَاةٌ مَصْلِيَّةٌ [وَفِي رِوَايَةِ الْمُقْرِئِ: فَأَهْوَتْ إِلَيْهِ شَاةٌ مَصْلِيَّةٌ، فَقَالَ] : هَذِهِ مِنْ فَضْلِ اللهِ ﷻ، وَنَحْنُ نَنْتَظِرُ الرَّحْمَةَ، قَالَ أَبُو عَلِيٍّ: حَدَّثَنِيهِ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدَانَ الْأَهْوَازِيُّ عَنْهُ، والصحيح عن زُبَيْدٍ، قَالَ: أَضَافَ النَّبِيُّ ﷺ. [مُرْسَلًا] مِنْ قَوْلِ زُبَيْدٍ.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدَانَ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحَارِثِ الْأَهْوَازِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ مُوسَى، عن مسعد، عَنْ زُبَيْدٍ، قَالَ: أَضَافَ النَّبِيُّ ﷺ وَذَكَرَهُ.

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) misafiri geldi. Yiyecek için zevcelerine haber gönderdi, ancak hiçbirinde yiyecek bir şey çıkmadı. Bunun üzerine: *"Allahım! İhsanın ve rahmetini talep ediyoruz. Zira bu ikisine senden başkası sahip değildir"* diye dua etti. O sırada kendisine kızartılmış bir koyun hediye edildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah'ın ihsanını elde ettik, artık rahmetini bekliyoruz"* buyurdu.

Başka bir kanalla Zeyd: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamı misafir etti" demiş ve aynısını mürsel olarak rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ حَمْدَانَ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ بِشْرِ بْنِ سَرْحٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي السائب، حدثنا واثلة بْنُ الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: حَضَرَ رَمَضَانُ

وَنَحْنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ، فَصُمْنَا فَكُنَّا إِذَا أَفْطَرْنَا أَتَى كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ فَأَخَذَهُ فَانْطَلَقَ بِهِ فَعَشَّاهُ، فَأَتَتْ عَلَيْنَا لَيْلَةٌ لَمْ يَأْتِنَا أَحَدٌ، فَأَصْبَحْنَا صِيَامًا، ثُمَّ أَتَتْ عَلَيْنَا الْقَائِلَةُ فَلَمْ يَأْتِنَا أَحَدٌ، فَانْطَلَقْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْنَاهُ بِالَّذِي كَانَ مِنْ أَمْرِنَا، فَأَرْسَلَ إِلَى كُلِّ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَائِهِ يَسْأَلُهَا هَلْ عِنْدَنَا شَيْءٌ؟ فَمَا بَقِيَتْ مِنْهُنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا أَرْسَلَتْ تُقْسِمُ: مَا أَمْسَى فِي بَيْتِهَا مَا يَأْكُلُ ذُو كَبِدٍ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَاجْتَمِعُوا، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَقَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ وَرَحْمَتِكَ، فَإِنَّهُمَا بِيَدِكَ لَا يَمْلِكُهُمَا أَحَدٌ غَيْرُكَ، فَلَمْ يَكُنْ إِلَّا وَمُسْتَأْذِنٌ يَسْتَأْذِنُ فَإِذَا بِشَاةٍ مَصْلِيَّةٍ وَرُغُفٍ، فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَوُضِعَتْ بَيْنَ أَيْدِينَا، فَأَكَلْنَا حَتَّى شَبِعْنَا، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّا سَأَلْنَا اللهَ مِنْ فَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ، فَهَذَا فَضْلُهُ، وَقَدْ ذَخَرَ لَنَا عِنْدَهُ رَحْمَتَهُ

Vâsile b. el-Eska' der ki: Ramazan geldiğinde biz Suffa'da kalanların içindeydik. İftar vakti yaklaşınca Müslümanlardan her bir kişi Suffa'da kalanlardan birini alıp evine götürür ve iftarını yaptırırdı. Ancak bir gün iftar vakti yanımıza hiç kimse gelmedi. Gelmediği için de sabaha kadar oruçlu kaldık. Diğer gün öğle vaktine kadar da kimseler gelmedi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip durumumuzu anlattığımızda zevcelerinden her birine haber gönderip yiyecekleri olup olmadığını sordu. Ancak her birinden: "Vallahi dün akşamdan beri evde yiyecek hiçbir şey yok" cevabı geldi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) toplanmamızı isteyince bir araya geldiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! İhsanın ve rahmetini talep ediyorum. Zira bu ikisine senden başkası sahip değildir"* diye dua etti. O esnada adamın biri içeri girmek için izin istedi. İzin verilip de girdiğinde adamın kızartılmış bir koyun ve ekmek getirdiğini gördük. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) et ile ekmeğin önümüze konulmasını söyleyince onlardan doyana kadar yedik. Yemek sonrası Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize: *"Yüce Allah'ın ihsanı ile rahmetini istedik. Bu ihsanıydı, rahmetini ise bizim için katında saklamaktadır"* buyurdu.[1]

---

[1] Taberânî rivayet etmiştir. İsnadı hasendir.

بَابُ مَا ظَهَرَ فِي مَزَادَتَيِ الْمَرْأَةِ بِبَرَكَةِ دُعَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنَ الزِّيَادَةِ وَآثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Duasıyla Bir Kadının Tulumlarında Görülen Bereket, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

قَدْ مَضَى بَعْضُ طُرُقِ هَذَا الْحَدِيثِ فِي آخِرِ غَزْوَةِ خَيْبَرَ وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، إِمْلَاءً سَنَةَ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حدثنا مسلم بْنُ زَرِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ: أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي مَسِيرٍ، فَأَدْلَجُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ فِي وَجْهِ الصُّبْحِ عَرَّسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَغَلَبَتْهُمْ أَعْيُنُهُمْ حَتَّى ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ، فَكَانَ أَوَّلَ مَنِ اسْتَيْقَظَ مِنْ مَنَامِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ لَا يُوقِظُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ مَنَامِهِ أَحَدٌ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَاسْتَيْقَظَ عُمَرُ فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَجَعَلَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ وَالشَّمْسُ قَدْ بَزَغَتْ، فَقَالَ: ارْتَحِلُوا فَسَارَ بِنَا حَتَّى ابْيَضَّتِ الشَّمْسُ فَنَزَلَ فَصَلَّى بِنَا، فَاعْتَزَلَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَلَمْ يُصَلِّ مَعَنَا، فَلَمَّا انْصَرَفَ، قَالَ: يَا فُلَانُ! مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَنَا؟ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ، فَأَمَرَهُ أَنْ يَتَيَمَّمَ بِالصَّعِيدِ ثُمَّ صَلَّى، وَعَجَّلَنِي رَسُولُ اللهِ فِي رُكُوبٍ بَيْنَ يَدَيْهِ أَطْلُبُ الْمَاءَ، وَكُنَّا قَدْ عَطِشْنَا شَدِيدًا فَبَيْنَمَا نَحْنُ نَسِيرُ إِذَا نَحْنُ بِامْرَأَةٍ سَادِلَةٍ رِجْلَيْهَا بَيْنَ مَزَادَتَيْنِ قُلْنَا لَهَا: اين الماء؟ قالت: أي هاه، أي هاه لَا مَاءَ، فَقُلْنَا: كَمْ بَيْنَ أَهْلِكِ وَبَيْنَ الْمَاءِ؟ قَالَتْ: يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، فَقُلْنَا: انْطَلِقِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَتْ: مَا رَسُولُ اللهِ؟ فَلَمْ نُمَلِّكْهَا مِنْ أَمْرِهَا شَيْئًا حَتَّى اسْتَقْبَلْنَا بِهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَحَدَّثَتْهُ بِمِثْلِ الذي حدّثنا غَيْرَ أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا مُوتِمَةٌ فَأَمَرَ بِمَزَادَتَيْهَا فَمَجَّ فِي الْعَزْلَاوَيْنِ الْعُلْيَاوَيْنِ فَشَرِبْنَا عِطَاشًا أَرْبَعِينَ رَجُلًا حَتَّى رَوِينَا، وَمَلَأْنَا كُلَّ قِرْبَةٍ مَعَنَا وَإِدَاوَةٍ، وَغَسَّلْنَا صَاحِبَنَا غَيْرَ أَنَّا لَمْ نَسْقِ بَعِيرًا وَهِيَ تَكَادُ تَنْضَرِجُ مِنَ الْمَاءِ ، ثُمَّ قَالَ لَنَا: «هَاتُوا مَا عِنْدَكُمْ» فَجَمَعْنَا لَهَا مِنَ الْكِسَرِ وَالتَّمْرِ حَتَّى صَرَّ لَهَا صُرَّةً، فَقَالَ: اذْهَبِي فَأَطْعِمِي هَذَا عِيَالَكِ وَاعْلَمِي أَنَّا لَمْ نَرْزَأْ مِنْ مَائِكِ شَيْئًا فَلَمَّا أَتَتْ أَهْلَهَا، قَالَتْ: لَقَدْ لَقِيتُ أَسْحَرَ النَّاسِ أَوْ هُوَ نَبِيٌّ كَمَا زَعَمُوا فَهَدَى اللهُ عز وجل لِذَلِكَ الصِّرْمَ بِتِلْكَ الْمَرْأَةِ فَأَسْلَمَتْ وَأَسْلَمُوا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي وَجْهٍ آخَرَ عَنْ سَلْمِ بْنِ زَرِيرٍ

Bu hadisin bazı kanalları daha önce Hayber gazvesinin sonunda geçmişti.

İmrân b. Husayn bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculuktaydık. Gece boyu yol aldıktan sonra gecenin sonuna doğru bir yerde mola verdik. Mola vermişken de uykumuza yenik düştük. Uyandığımızda güneş yükselmişti. İlk uyanan kişi Ebû Bekr oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise uyuduğu zaman kendi kendine uyanmadan onu kimse uyandırmazdı. Ömer de uyanınca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başının ucunda oturdu ve uyanması için yüksek sesle tekbir getirmeye başladı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyanıp ta güneşin yükselmiş olduğunu görünce: *"Yola çıkın!"* buyurdu. Güneşin rengi beyazlaşana kadar yol gittikten sonra mola verip sabah namazını kıldırdı. Adamın biri de kenarda durup cemaatle namaza katılmamıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ey filan! Neden bizimle birlikte namaza katılmadın?"* diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Cünüp oldum" karşılığını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) teyemmüm almasını söyledi. Adam teyemmüm alıp namazını kıldı.

Yola çıkmadan önce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni birkaç kişiyle önden gönderip su aramamı istedi. Zira susuz kalmıştık. Yolda giderken bineği üzerinde, ayaklarını da iki tulumu arasına salmış bir kadınla karşılaştık. Ona: "Su kaynağı nerede?" diye sorduğumuzda, kadın: "Heyhat ki heyhat! Su yok" karşılığını verdi. "Kabilen ile su kaynağı arasındaki mesafe nedir?" diye sorduğumuzda: "Gecesi ve gündüzüyle bir gün" karşılığını verdi. Ona: "O zaman bizimle Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geleceksin" dediğimizde, kadın: "Resûlullah da kim oluyor?" karşılığını verdi.

Ancak biz kadını kendi haline bırakmadık ve Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) getirdik. Kadın su konusunda bize söylediklerini Resûlullah'a da (sallallahu aleyhi vesellem) anlattı ve yetim çocukları olduğunu da söyledi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tulumların alt musluklarını açtı. Susuz kalmış kırk kişi sudan kanana kadar içtik. Yanımızda bulunan büyük kırba ile kapları su doldurduk. Cünüp olan arkadaşımıza yıkanması için de su verdik. Ancak develerden hiçbirine su vermedik. Oysa kadının tulumları patlayacak derecede su ile doluydular.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yanınızda bulunan yiyeceklerden getirin"* buyurdu. Bunun üzerine kadına ekmek ve hurma topladık. Toplanan yiyecekleri bir torbaya doldurduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kadına: *"Bunları götürüp çoluk çocuğuna yedir. Bil ki senin suyundan bir şey eksiltmiş değiliz"* buyurdu. Kadın kabilesinin yanına döndüğünde: "Ya insanlar içinde en büyücüsüyle ya da dedikleri gibi peygamber olan biriyle karşılaştım" dedi. Yüce Allah kadın vasıtasıyla kabileye hidayeti takdir edince hem kadın, hem de kabilesi Müslüman oldular.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Velîd'den ve Müslim ise başka bir kanalla Selm b. Zerîr'den rivayet etmiştir.[1]

بَابُ حَدِيثِ الْمِيضَأَةِ ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ وَدَلَالَاتِ الصِّدْقِ

Matara Kıssası ve Bu Kıssada Peygamberliğe Dair İşaretler

قَدْ مَضَى فِي ذَلِكَ حَدِيثُ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ وأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبَخْتَرِيِّ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عبد الله ابن رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ: «إِنْ لَا تُدْرِكُوا الْمَاءَ تَعْطَشُوا فَانْطَلَقَ سَرَعَانُ النَّاسِ يُرِيدُ الْمَاءَ، وَلَزِمْتُ رَسُولَ الله ﷺ تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَمَالَتْ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ رَاحِلَتُهُ فَنَعَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَمَالَ، فَدَعَمْتُهُ فَادَّعَمَ وَمَالَ، فَدَعَمْتُهُ فَادَّعَمَ ثُمَّ مَالَ، فَدَعَمْتُهُ فَادَّعَمَ ثُمَّ مَالَ، حَتَّى كَادَ أَنْ يَنْجَفِلَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَدَعَمْتُهُ فَانْتَبَهَ فَقَالَ مَنِ الرَّجُلِ؟ فَقُلْتُ: أَبُو قَتَادَةَ. فَقَالَ: حَفِظَكَ اللهُ بِمَا حَفِظْتَ بِهِ رَسُولَ اللهِ، ثُمَّ قَالَ: «لَوْ عَرَّسْنَا» ، فَمَالَ إِلَى شَجَرَةٍ فَنَزَلَ فَقَالَ: انْظُرْ هَلْ تَرَى أَحَدًا؟ فَقُلْتُ: هَذَا رَاكِبٌ، هَذَا رَاكِبٌ، حَتَّى بَلَغَ سَبْعَةً، فَقَالَ: احْفَظُوا عَلَيْنَا صَلَاتَنَا. قَالَ: فَنِمْنَا فَمَا يقظنا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ، فَانْتَبَهْنَا فَرَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَسَارَ وَسِرْنَا هُنَيْهَةً، ثُمَّ نَزَلَ فَقَالَ: أَمَعَكُمْ مَاءٌ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ مِيضَأَةٌ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، قال: فأتيني بِهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: سوّا هيها فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ وَبَقِيَ فِي الْمِيضَأَةِ جَرْعَةٌ فَقَالَ

---

[1] Müslim, *mesâcid* 55 (312).

ازْدَهِرْ بِهَا يَا أَبَا قَتَادَةَ فَإِنَّهُ سَيَكُونُ لَهَا شَأْنٌ ثُمَّ أَذَّنَ بِلَالٌ فَصَلَّى الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ ثُمَّ رَكِبَ وَرَكِبْنَا فَقَالَ بَعْضٌ لِبَعْضٍ: فَرَّطْنَا فِي صَلَاتِنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: مَا تَقُولُونَ؟ إِنْ كَانَ أَمْرَ دُنْيَاكُمْ فَشَأْنُكُمْ وَإِنْ كَانَ أَمْرَ دِينِكُمْ فَإِلَيَّ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ فَرَّطْنَا فِي صَلَاتِنَا، قَالَ لَا تَفْرِيطَ فِي النَّوْمِ، إِنَّمَا التَّفْرِيطُ فِي الْيَقَظَةِ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَصَلُّوهَا مِنَ الْغَدِ لِوَقْتِهَا، ثُمَّ قَالَ: ظُنُّوا بِالْقَوْمِ، فَقُلْنَا: إِنَّكَ قُلْتَ بِالْأَمْسِ إِنْ لَا تُدْرِكُوا الماء غدا تعطشوا، فأتوا النَّاسُ الْمَاءَ فَقَالَ: أَصْبَحَ النَّاسُ وَقَدْ فَقَدُوا نَبِيَّهُمْ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: إِنَّ رَسُولَ الله ﷺ بِالْمَاءِ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، قَالَا: أَيُّهَا النَّاسُ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَكُنْ ليسبقكم الى الماء ويخلّفكم، وَإِنْ يُطِعِ النَّاسُ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ يَرْشُدُوا قَالَهَا ثَلَاثًا، فَلَمَّا اشْتَدَّتِ الظَّهِيرَةُ رَفَعَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ! أُهْلِكْنَا، عَطِشْنَا، انْقَطَعَتِ الْأَعْنَاقُ. قَالَ: لَا هُلْكَ عَلَيْكُمُ [الْيَوْمَ] ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا قَتَادَةَ ائْتِنِي بِالْمِيضَأَةِ، فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: حُلَّ لِي غُمَرِي يَعْنِي قَدَحَهُ فَحَلَلْتُهُ فَأَتَيْتُهُ بِهِ، فَجَعَلَ يَصُبُّ فِيهِ وَيَسْقِي النَّاسَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَحْسِنُوا الْمَلَأَ، فَكُلُّكُمْ سَيَصْدُرُ عَنْ رِيٍّ، فَشَرِبَ الْقَوْمُ حَتَّى لَمْ يَبْقَ غَيْرِي وَرَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَبَّ لِي، فَقَالَ: اشْرَبْ يَا أَبَا قَتَادَةَ، قُلْتُ: اشْرَبْ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ: إِنَّ سَاقِيَ الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا، فَشَرِبْتُ ثُمَّ شَرِبَ بَعْدِي، وَبَقِيَ مِنَ الْمِيضَأَةِ نَحْوٌ مِمَّا كَانَ فِيهَا وَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَلَاثُمِائَةٍ، قَالَ عَبْدُ اللهِ: فَسَمِعَنِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَأَنَا أُحَدِّثُ هَذَا الْحَدِيثَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: مَنِ الرَّجُلُ؟ فَقُلْتُ: أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ رَبَاحٍ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ: الْقَوْمُ أَعْلَمُ بِحَدِيثِهِمْ، انْظُرْ كَيْفَ تُحَدِّثُ فَإِنِّي أَحَدُ السَّبْعَةِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ، فَلَمَّا فَرَغْتُ قَالَ: مَا كُنْتُ أُحِبُّ أَنَّ أَحَدًا يَحْفَظُ هَذَا الْحَدِيثَ غيري

قَالَ حَمَّادٌ: وَحَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ وَزَادَ فِيهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا عَرَّسَ وَعَلَيْهِ لَيْلٌ تَوَسَّدَ يَمِينَهُ، وَإِذَا عَرَّسَ قُرْبَ الصُّبْحِ وَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى كَفِّهِ الْيُمْنَى وَأَقَامَ سَاعِدَهُ.

Bu konuda daha önce "Süleyman b. el-Muğîre — Ebû Katâde" kanalıyla bir hadis zikredilmişti. Müslim de *Sahîh*'de hadisi bu kanalla rivayet etmiştir.

Ebû Katâde der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken: *"Yarına kadar su bulamazsanız susuz kalacaksınız"* buyurdu. Bunun üzerine insanlar suya yetişmek için hızlandılar. Ben ise Hz. Peygamber (sallallahu

aleyhi vesellem) ile birlikte kaldım. Gece vakti bir ara bineği üzerindeyken Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) uyku bastırdı. Bineği üzerinden düşecek gibi oldu. Onu desteklediğimde doğrulup düzeldi. Bir daha yana eğilince yine doğrultup düzelttim. Bir daha yana eğilince yine doğrultup düzelttim. Yine bineği üzerinden düşecek gibi olunca doğrultmaya çalıştım, ancak uyandı. *"Sen kimsin?"* diye sorunca: "Ebû Katâde" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Resûlünü koruduğun gibi Allah da seni korusun"* buyurdu. Sonra: *"Mola mı versek?"* dedi ve bir ağaca doğru yöneldi.

Ağacın altında konakladığımızda bana: *"Kimseleri görüyor musun?"* diye sordu. Ben: "İşte bir binekli geldi, iki tane oldu, üç oldu" diyerek yedinci kişi gelene kadar saydım. Geldiklerinde: *"Dikkat edin de sabah namazını kaçırmayalım"* buyurdu. Ancak hepimiz uykuya daldık ve bizi uyandıran güneşin sıcaklığı oldu. Uyanınca da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bineğine bindi. Biz de bineklerimize bindik ve uzun sayılmayacak şekilde yol gittik.

Sonrasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mola verdi ve: *"Yanınızda su var mı?"* diye sordu. Ben: "Evet! Yanımda mataram var ve içinde az bir su bulunuyor" dedim. *"Getir"* buyurunca suyu getirdim. *"Fazla su harcamadan abdest alın! Suyu fazla harcamayın"* buyurduktan sonra abdestlerimizi aldık. Az da olsa bir miktar da arttı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Ebû Katâde! Bu kalan suyu sakla, zira önemli bir şeye sebep olacak"* buyurdu. Bilâl ezanı okuyunca sabah namazından önceki iki rekatı kıldık. Ardından sabah namazını bize kıldırdı.

Sonrasında bineğine binince biz de bindik ve yola koyulduk. Kendi aramızda birbirimize: "Namaz konusunda kusur işledik" derken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne konuşuyorsunuz? Şayet dünyanız ile ilgili bir şeyse sizi ilgilendirir. Ancak dininiz ile ilgili bir şey ise benimle paylaşın"* buyurdu. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Namaz konusunda kusur ettik" dediğimizde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Uykudayken kusur olmaz. Asıl kusur uyanıkken yapılır. Öyle bir şey olduğu zaman diğer gün kendi vaktinde onu (kaza olarak) kılın"* buyurdu.

Sonra: *"Diğerleri sizce ne yapıyor?"* diye sorunca, biz: "Dün bize bu gün için suyu bulamamamız halinde susuz kalacağımızı söylemiştin. Onlar su aramaya çıktılar" dedik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu:

"Sabah olunca onlar beni aralarında göremediler ve birbirlerine: «Resûlullah önden gidip suyu buldu» demeye başladılar. İçlerinde Ebû Bekr ve Ömer de var. İkisi: «Ey insanlar! Resûlullah sizleri geride bırakıp da suya sizden önce gidecek değildir» dedi. Şayet Ebû Bekr ile Ömer'in sözünü dinlerlerse doğru yolu bulurlar." Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) son cümlesini üç defa tekrarladı.

Öğle sıcağının en şiddetli olduğu vakitte yüksek bir yerden onları gördük. Yanlarına vardığımızda: "Ey Allah'ın Resûlü! Susuzluktan helak olduk! Boğazımız kuruyup koptu" demeye başladılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sizler bugün helak olmayacaksınız"*** karşılığını verdi ve bana: ***"Ey Ebû Katâde! Mataranı getir"*** buyurdu. Matarayı getirdiğimde bana: ***"Tasımı da getir"*** dedi. Gidip tasını da getirdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mataradan tasa dolduruyor ve oradakilere içmeleri için veriyordu. Arada izdiham yaşanınca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Birbirinize saygı gösterin! Hepiniz kanana kadar bu sudan içeceksiniz"*** buyurdu. Oradakilerin hepsi su içti. Geriye sadece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile ben kaldık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tası doldurup bana da: ***"Ey Ebû Katâde! Sen de iç"*** buyurunca, ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Önce sen iç" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"İnsanlara su ikram eden kişi en son içer"*** buyurunca alıp içtim. Benden sonra kendisi de içti. Herkes içtikten sonra mataradaki su neredeyse aynıyla duruyordu. O zamanda da üç yüz kişiydik.

Abdullah b. Rebâh der ki: Mescidde ben bu hadisi rivayet ederken İmrân b. Husayn beni duydu. "Sen kimsin?" diye sorunca, ben: "Abdullah b. Rebâh el-Ensârî'yim" karşılığını verdim. İmrân: "Buradakiler kendi yaşadıklarını iyi biliyorlar. Ondan dolayı ne diyeceğine dikkat et. Zira o gecede bulunan yedi kişiden biri de bendim" dedi. Hadisi bitirdiğimde bana: "Bu hadisi benden başka aklında tutan kişilerin olduğunu düşünmüyordum" dedi.[1]

Hammâd der ki: Bu hadisi Humeyd b. Bekr b. Abdillah, Abdullah b. Rebâh'tan, o da Ebû Katâde'den şu ziyadeyle rivayet etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gece vakti mola verdiği zaman sağ koluna dayanıp uyurdu. Sabah vakti mola verdiği zaman sağ kolunun dirseğini yere dayar, başını da sağ avucuna koyardı."

---

[1] Müslim (1/472).

وأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ [أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ] الْمَالِينِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ الله ابن عَدِيٍّ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ يَعْنِي الضُّبَعِيَّ، حَدَّثَنَا أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَهَّزَ جَيْشًا إِلَى الْمُشْرِكِينَ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ لَهُمْ: أَجِدُّوا السَّيْرَ، فَإِنَّ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ مَاءً، إِنْ سَبَقَ الْمُشْرِكُونَ إِلَى ذَلِكَ الْمَاءِ شَقَّ عَلَى النَّاسِ وَعَطِشْتُمْ عَطَشًا شَدِيدًا أَنْتُمْ وَدَوَابُّكُمْ، قَالَ: وَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَتَمَامُ الْحَدِيثِ فِيمَا ذَكَرَ شَيْخُنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْمُزَنِيِّ، عَنْ أَبِي يَعْلَى بِهَذَا الْإِسْنَادِ، قَالَ: وَتَخَلَّفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي ثَمَانِيَةٍ أَنَا تَاسِعُهُمْ قَالَ لِأَصْحَابِهِ: هَلْ لَكُمْ أَنْ نُعَرِّسَ قَلِيلًا ثُمَّ نَلْحَقَ بِالنَّاسِ؟ قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللهِ، فَعَرَّسُوا فَمَا أَيْقَظَهُمْ إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ، فَاسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَاسْتَيْقَظَ أَصْحَابُهُ فَقَالَ لَهُمْ: تَقَدَّمُوا وَاقْضُوا حَاجَتَكُمْ فَفَعَلُوا ثُمَّ رَجَعُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهُمْ: مَعَ أَحَدٍ مِنْكُمْ مَاءٌ؟ قَالَ (رَجُلٌ مِنْهُمْ يَا رَسُولَ اللهِ مَعِي مِيضَأَةٌ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ. قال) جيء بِهَا، فَجَاءَ بِهَا، فَأَخَذَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ [فَمَسَحَهَا بِكَفِّهِ، وَدَعَا بِالْبَرَكَةِ فِيهَا، فَقَالَ لأصحابه: تعالوا فتوضؤوا فجاؤوا فَجَعَلَ يَصُبُّ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ] حَتَّى تَوَضَّئُوا وَأَذَّنَ رَجُلٌ مِنْهُمْ وَأَقَامَ، فَصَلَّى بِهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ، وَقَالَ لِصَاحِبِ الْمِيضَأَةِ: ازْدَهِرْ بِمِيضَأَتِكَ، فسيكون لَهَا نَبَأٌ، وَرَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَبْلَ النَّاسِ، وَقَالَ لِأَصْحَابِهِ: مَا تَرَوْنَ النَّاسَ، فَعَلُوا؟ قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَقَالَ لَهُمْ: فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَسَيَرْشُدُ النَّاسَ، وَقَدْ سَبَقَ الْمُشْرِكُونَ إِلَى ذَلِكَ الْمَاءِ فَشَقَّ عَلَى النَّاسِ وَعَطِشُوا عَطَشًا شَدِيدًا رِكَابُهُمْ وَدَوَابُّهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَيْنَ صَاحِبُ الْمِيضَأَةِ قَالَ: هُوَ ذَا يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: جِئْنِي بِمِيضَأَتِكَ، فَجَاءَ بِهَا وَفِيهَا شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، فَقَالَ لَهُمْ: تَعَالَوْا فَاشْرَبُوا، فَجَعَلَ يَصُبُّ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى شَرِبَ النَّاسُ كُلُّهُمْ وَسَقَوْا دَوَابَّهُمْ وَرِكَابَهُمْ وملأوا كُلَّ إِدَاوَةٍ وَقِرْبَةٍ وَمَزَادَةٍ، ثُمَّ نَهَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ إِلَى الْمُشْرِكِينَ فَبَعَثَ اللهُ ﷻ رِيحًا فَضَرَبَ وجُوهَ الْمُشْرِكِينَ وَأَنْزَلَ اللهُ نَصْرَهُ وَأَمْكَنَ مِنْ أَدْبَارِهِمْ، فَقَتَلُوا مِنْهُمْ مَقْتَلَةً عَظِيمَةً وَأَسَرُوا أُسَارَى وَاسْتَاقُوا غَنَائِمَ كَثِيرَةً فَرَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالنَّاسُ وَافِرِيْنِ صَالِحِيْنِ.

Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklere karşı bir ordu hazırladı. Ordunun içinde Ebû Bekr de vardı. Yolun bir yerinde Müslümanlara: *«Acele edin! Zira müşriklerle aranızda bir su kaynağı var ve müşrikler sizden önce bu su kaynağına varacak olursa sıkıntıya*

düşecek, bineklerimizle birlikte aşırı bir susuzluğa maruz kalacaksınız» buyurdu."

Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikreder. Hadisin tamamını şeyhimiz Ebî Abdillah el-Hâfız, Ebû Muhammed el-Müzenî'den, o da Ebû Ya'lâ'dan aynı isnâdla şöyle bildirir:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dokuz kişiyle birlikte geride kaldı. Bu dokuz kişiden biri de bendim. Gece vakti ashâbına: *"Biraz mola vermeye, sonra da diğer Müslümanlara yetişmeye ne dersiniz?"* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Olur" dediler. Mola verip uykuya daldılar. Sabah vakti onları uyandıran da güneşin sıcaklığı oldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uyandıktan sonra ashâbı da uyandı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Biraz ilerleyin ve ihtiyacınızı görün"* buyurunca denileni yaptılar ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndüler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"İçinizden suyu olan var mı?"* diye sorunca, içlerinden bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Mataramda az bir şey su var" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Getir"* buyurunca adam matarayı getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) matarayı alıp elini üzerinde gezdirdi, bereketli olması için dua etti. Sonra da ashâbına: *"Gelip abdest alın!"* buyurdu. Geldiklerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara su dökmeye başladı. Hepsi de abdest aldıktan sonra namaz için kamet getirildi ve namazı kıldırdı. Sonra da mataranın sahibine: *"Mataranda kalan suyu sakla, zira önemli bir şeye sebep olacak"* buyurdu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) diğerlerinden önce bineğine bindi. Sonra ashâbına: *"Sizce diğerleri ne yaptı?"* diye sordu. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçlerinde Ebû Bekr ve Ömer var. Bu ikisi de diğerlerine doğru yolu gösterecektir"* buyurdu.

Müşrikler o su kaynağına daha önce varınca Müslümanlar binekleriyle birlikte büyük bir susuzluğa maruz kaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Matarası olan adam nerede?"* diye sorunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Buradayım" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Mataranı bana getir"* buyurunca adam içinde çok az su bulunan matarasını getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müslümanlara: *"Gelip için"* buyurdu. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara su dökmeye başladı. Herkes su içti, hayvanları ile bineklerini içirdi. Bütün tulum, kırba ve mataralarını doldurdular.

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanlarla birlikte müşriklerin üzerine harekete geçti. Yüce Allah da müşriklerin önlerinden bir rüzgar gönderdi. Saldırı da arkalarından geldi. Çoğu öldürüldü, kalanları da esir alındı. Bol miktarda ganimet elde ettiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve müslümanlar bu ganimetlerle sağ salim bir şekilde Medine'ye döndüler.

بَابُ مَا ظَهَرَ فِي الْبِئْرِ الَّتِي كَانَتْ بِقُبَاءَ مِنْ بَرَكَتِهِ ﷺ

Kubâ'daki Kuyuda Görülen Bereket

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَلَوِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ الشَّرْقِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي ، أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَتَاهُمْ بِقُبَاءَ فَسَأَلَهُمْ عَنْ بِئْرٍ هُنَاكَ، قَالَ: فَدَلَلْتُهُ عَلَيْهَا، فَقَالَ: لَقَدْ كَانَتْ هَذِهِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَنْضَحُ عَلَى حِمَارِهِ فَيَنْزَحُ فَتَسْتَخْرِجُهَا لَهُ، فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَمَرَ بِذَنُوبٍ فَسُقِيَ، فَإِمَّا أَنْ يَكُونَ تَوَضَّأَ مِنْهُ أَوْ تَفَلَ فِيهِ ثُمَّ أَمَرَ بِهِ فَأُعِيدَ فِي الْبِئْرِ، قَالَ: فَمَا نُزِحَتْ بَعْدُ! قَالَ: فَمَا بَرِحْتُهُ فَرَأَيْتُهُ بَالَ، ثُمَّ جَاءَهُ فَتَوَضَّأَ، وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ، ثُمَّ صَلَّى قُلْتُ: وَلِلنَّبِيِّ ﷺ مِنْ هَذَا الْجِنْسِ آثَارٌ ظَاهِرَةٌ بِالْحُدَيْبِيَةِ وَتَبُوكَ وَغَيْرِهِمَا قَدْ مَضَى ذِكْرُهَا فِي مَوَاضِعِهَا بِحَمْدِ اللهِ ﷻ.

Yahya b. Saîd bildiriyor: Enes b. Mâlik, Kubâ'ya yanımıza geldi ve bölgede bulunan bir kuyuyu sordu. Kuyuyu ona gösterdiğimde şöyle dedi: "Zamanında bu kuyunun suyu o kadar azdı ki kişi eşeğiyle gelip su doldurduğu zaman kuyunun suyu biterdi. Bir ara Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bir kova istedi. Kovaya kuyudan su çekildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o suyla abdest aldı veya içine tüfledi. Sonra da kovadaki suyun tekrar kuyuya dökülmesini söyledi. Bunu yaptıktan sonra da bu kuyunun suyu hiç kurumadı."

Oradan ayrılmadan Enes gidip küçük abdestini bozdu. Sonra gelip abdest aldı. Abdestinde mestlerinin üzerine meshetti ve namazını kıldı.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/101).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hudeybiye, Tebûk ve başka yerlerde de buna benzer, peygamberliğine delalet eden mucizeleri vardır. Daha önce kendi başlıkları altında bunlar zikredilmişti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّاةِ الَّتِي ظَهَرَتْ فَحَلَبَتْ فَأَرْوَتْ ثُمَّ ذَهَبَتْ فَلَمْ تُوجَدْ

Bir Anda Ortaya Çıkan Koyunun Süt Verdikten Sonra Ortadan Kaybolması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا خَلَفُ ابن خَلِيفَةَ، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ الرُّمَّانِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ لَنَا كُنَّا أَرْبَعمِائَةِ رَجُلٍ، فَنَزَلْنَا فِي مَوْضِعٍ لَيْسَ فِيهِ مَاءٌ، فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالُوا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَعْلَمُ، قَالَ: فَجَاءَتْ شُوَيْهَةٌ لَهَا قَرْنَانِ، فَقَامَتْ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَحَلَبَهَا فَشَرِبَ حَتَّى رَوِيَ، وَسَقَى أَصْحَابَهُ حَتَّى رَوُوا، ثُمَّ قَالَ: يَا نَافِعُ! أَمْلِكْهَا اللَّيْلَةَ وَمَا أَرَاكَ تَمْلِكُهَا، قَالَ: فَأَخَذْتُهَا فَوَتَدْتُ لَهَا وَتِدًا، ثُمَّ قُمْتُ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ فَلَمْ أَرَ الشَّاةَ، وَرَأَيْتُ الْحَبْلَ مَطْرُوحًا، فَجِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَسْأَلَنِي، فَقَالَ: يَا نَافِعُ! ذَهَبَ بِهَا الَّذِي جَاءَ بِهَا .

وَفِي كِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ أَنْبَأَنَا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ أَبُو الْوَلِيدِ الْأَزْدِيُّ حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ عَنْ أَبَانَ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ شَيْخٍ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ عَنْ نَافِعٍ فَذَكَرَهُ.

Ashâbdan Nâfi' bildiriyor: Dört yüz kişi Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir seferdeydik. Su bulunmayan bir yerde konakladık. Böylesi bir yerde konaklama her ne·kadar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına ağır gelse de: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizden daha iyi bilir" denildi. Bir ara boynuzlu bir koyun gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde durdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) koyunu sağıp sütünü içti. Sonra da tüm ashâbına kanana kadar içirdi. Ardından bana: *"Ey Nâfi'! Koyunu bu gece elinde tutmaya çalış, ama tutabileceğini de sanmıyorum"* buyurdu. Yere bir kazık çakıp koyunu bağladım. Gecenin bir vaktinde kalkıp baktığımda koyun yerinde yoktu ve ip

de yerde duruyordu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bana sormadan durumu anlattığımda: *"Ey Nâfi'! Koyunu gönderen geri aldı"* buyurdu.[1]

Başka bir kanalla Ebân b. Bişr bunu Basra ahalisinden olan bir hocası kanalıyla Nâfi'den rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ الرِّيَاحِيُّ، حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ أَبِي عَامِرٍ الْخَزَّازُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ يَعْنِي مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ احْلِبْ لِيَ الْعَنْزَ، قَالَ: وَعَهْدِي بِذَلِكَ الْمَوْضِعِ لَا عَنْزَ فِيهِ، قَالَ: فَأَتَيْتُ بِعَنْزٍ حَافِلٍ، قَالَ: فَاحْتَلَبْتُهَا وَاحْتَفَظْتُ بِالْعَنْزِ [وَأَوْصَيْتُ بِهَا] قَالَ فَاشْتَغَلْنَا بِالرِّحْلَةِ فَفَقَدْتُ الْعَنْزَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! فَقَدْتُ الْعَنْزَ! قَالَ: فَقَالَ: إِنَّ لَهَا رَبًّا

Ebû Bekr'in azatlısı Hasan b. Sa'd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: ***"Benim için keçiyi sağ"*** buyurdu. Bulunduğum yerde hiç keçi olmamasına rağmen memeleri sütle dolu bir keçiyle karşılaştım. Sütünü sağdıktan sonra keçiyi yanımda tuttum ve ona göz kulak olunmasını da tembihledim. Çadır işiyle uğraşırken bir ara keçinin ortalarda olmadığını fark ettim. "Ey Allah'ın Resûlü! Keçiyi kaybettim" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Çünkü onun sahibi vardı"*** buyurdu.[2]

أَخْبَرَنَا الْأُسْتَاذُ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ ابْنَةِ خَبَّابٍ، أَنَّهَا أَتَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِشَاةٍ فَاعْتَقَلَهَا وَحَلَبَهَا، النَّبِيُّ ﷺ، وَقَالَ: ائْتِنِي بِأَعْظَمِ إِنَاءٍ لَكُمْ، فَأَتَيْنَاهُ بِجَفْنَةِ الْعَجِينِ، فَحَلَبَ فِيهَا حَتَّى مَلَأَهَا ثُمَّ قَالَ: اشربوا وجيرانكم

Ebû İshâk bildiriyor: Habbâb'ın kızı bir koyunla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip onu sağmasını istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"En büyük kabınızı bana getirin"*** buyurunca, ona hamur leğenini getirdik. Resûlullah

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/103).

[2] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/103).

(sallallahu aleyhi vesellem) leğen dolana kadar sağdı ve: *"Hem siz için, hem de komşularınıza içirin"* buyurdu.[1]

بَابُ اسْتِسْقَاءِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ فِي سُقْيَاهُ، ثُمَّ دُعَائِهِ بِالْكَشْفِ حِينَ شَكَوْا إِلَيْهِ كَثْرَةَ الْمَطَرِ، وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ فِيمَا دَعَاهُ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yağmur Duası Edip Duasına İcabet Edilmesi, Aşırı Yağmurun Kesilmesi İçin Dua Etmesi ve Bu Duasına da İcabet Edilmesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أبو عبد الله الحافظ وأَبُو عَبْدِ اللهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ السُّوسِيُّ قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَنْبَأَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزْيَدَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَبَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَخْطُبُ النَّاسَ فَأَتَاهُ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَ الْمَالُ، وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللهَ لَنَا، فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعْنِي يَدَيْهِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً، فو الذي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا وَضَعَهُمَا حَتَّى ثَارَتْ سَحَابٌ كَأَمْثَالِ الْجِبَالِ، ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَلَى الْمِنْبَرِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ، فَمُطِرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى، فَقَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ قَالَ: رَجُلٌ غَيْرُهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! تَهَدَّمَ الْبِنَاءُ، وَجَاعَ الْعِيَالُ، فَادْعُ اللهَ لَنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ وَقَالَ: اللهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، قَالَ: فَمَا يُشِيرُ بِيَدَيْهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ حَتَّى صَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ، وسال الْوَادِي- وَادِي قَنَاةٍ- شَهْرًا، ولم يجيء أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ مِنَ النَّوَاحِي إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında insanlar kuraklığa maruz kaldı. Bir cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberin

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/102).

üzerinde hutbe verirken, bedevinin biri geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Mallarımız telef, çoluk çocuğumuz da helak oldu. Bizim için Allah'a dua et" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini dua için havaya kaldırdı. Gökyüzünde tek bir bulut bile göremiyorduk. Canım elinde olana yemin olsun ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini indirmeden gökyüzünde dağlar gibi bulutlar göründü. Minberden inmeden de yağmur sularının sakallarından aşağıya süzüldüğünü gördüm. O günü, diğer gün, diğer gün, öbür cumaya kadar durmadan yağmur yağdı.

Diğer cuma günü aynı bedevi veya başka bir adam kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! (Aşırı yağmurdan) evlerimiz yıkılmaya başladı ve çocuklarımız aç kaldı. Bizim için Allah'a dua et" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini kaldırdı ve: ***"Allahım! Üzerimize değil, çevre bölgelere yağdır"*** diye dua etti. Ondan sonra eliyle hangi tarafa işaret ettiyse o taraftaki bulutlar dağıldı. Sonunda Medine'nin üst tarafı tabak gibi açıldı. Bu yağmurun ardından Kanât vadisi bir ay boyunca akıp durdu. Çevre bölgelerden gelenler bol bol yağmur yağdığı haberini veriyordu.

Buhârî ve Müslim, ***Sahîh***'de farklı kanallarla Evzaî'den rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذْبَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنِ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا [أَبُو دَاوُدَ] حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَيُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: قَدْ أَصَابَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ قَحْطٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَبَيْنَا هُوَ يَخْطُبُنَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ، إِذْ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَ الْكُرَاعُ، هَلَكَ الشَّاءُ، فَادْعُ اللهَ أَنْ يَسْقِيَنَا، فَمَدَّ يَدَهُ وَدَعَا، قَالَ أَنَسٌ: وَإِنَّ السَّمَاءَ لَمِثْلُ الزُّجَاجَةِ، فَهَاجَتْ رِيحٌ، ثُمَّ أَنْشَأَتْ سَحَابًا، ثُمَّ اجْتَمَعَتْ، ثُمَّ أَرْسَلَتِ السَّمَاءُ عَزَالِيَهَا فَخَرَجْنَا نَخُوضُ الْمَاءَ حَتَّى أَتَيْنَا مَنَازِلَنَا فَلَمْ نَزَلْ نُمْطَرُ إِلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى فَقَامَ إِلَيْهِ ذَلِكَ الرَّجُلُ أَوْ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ فَادْعُ اللهَ أَنْ يَحْبِسَهُ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَنَظَرْتُ إِلَى السَّحَابِ يَتَصَدَّعُ حَوْلَ الْمَدِينَةِ كَأَنَّهُ إِكْلِيلٌ.

---

[1] **Buhârî, *istiskâ* (24) ve Müslim , *istiskâ* 2 (9).**

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُسَدَّدٍ

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Medine ahalisi kuraklığa maruz kaldı. Bir cuma günü Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesini verirken adamın biri kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ağaçlarımız helak oldu, hayvanlarımız telef oldu. Bizim için Allah'a dua et de yağmur yağdırsın" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ellerini kaldırıp dua etti. Gökyüzü de cam gibiydi ve tek bir bulut dahi yoktu. Duadan sonra bir rüzgar çıktı, ardından bulutlar görünmeye başladı. Bu bulutlar bir araya geldi ve gökyüzü bütün suyunu bıraktı. Suların içinden geçerek evlerimize ulaştık.

Diğer cuma gününe kadar da yağmur hiç kesilmedi. Diğer cuma günü aynı adam veya bir başkası kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! (Aşırı yağmurdan) evlerimiz yıkıldı! Allah'a dua et de yağmuru kessin" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm etti ve: *"Üzerimize değil, çevre bölgelere yağdır"* diye dua etti. Bu duanın ardından bulutlara baktığımda Medine'nin üst tarafının bir çiçek gibi açıldığını gördüm.

Buhârî, *Sahîh*'de Müsedded'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دُحَيْمٍ الشَّيْبَانِيُّ بِالْكُوفَةِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَنْبَسَةَ، حَدَّثَنَا عُبَادَةُ بْنُ زِيَادٍ الأَزْدِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ خُثَيْمٍ الْهِلَالِيِّ (ح) .وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَارِثِ الْفَقِيهُ الأَصْبَهَانِيُّ، أنبأنا أبو محمد ابن حَيَّانَ أَبُو الشَّيْخِ الأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، حدثنا أحمد ابن رَشِيدِ بْنِ خُثَيْمٍ الْهِلَالِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ: سَعِيدُ بْنُ خُثَيْمٍ عَمِّي، عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلَائِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ لَقَدْ أَتَيْنَاكَ وَمَا لَنَا بَعِيرٌ يَئِطُّ وَلَا صَبِيٌّ يَصِيحُ، وأنشده.

أَتَيْنَاكَ وَالْعَذْرَاءُ يَدْمَى لَبَانُهَا ... وَقَدْ شُغِلَتْ أُمُّ الصَّبِيِّ عَنِ الطِّفْلِ

وَأَلْقَى بِكَفَّيْهِ الصَّبِيُّ اسْتِكَانَةً ... مِنَ الْجُوعِ ضَعْفًا مَا يُمِرُّ وَلَا يُحْلِي

وَلَا شَيْءَ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ عِنْدَنَا ... سِوَى الْحَنْظَلِ الْعَامِيِّ وَالْعِلْهِزِ الْفَسْلِ

وَلَيْسَ لَنَا إِلَّا إِلَيْكَ فِرَارُنَا ... وَأَيْنَ فِرَارُ النَّاسِ إِلَّا إِلَى الرُّسْلِ

---

[1] İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (2/508).

Yağmur Duasına İcabet

(1)3

فقام رَسُولُ اللهِ ﷺ يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى صَعِدَ الْمِنْبَرَ ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: اللهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيعًا غَدَقًا، طَبَقًا عَاجِلًا غَيْرَ رَائِثٍ، نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ تَمْلَأُ بِهِ الضَّرْعَ وَتُنْبِتُ بِهِ الزَّرْعَ وَتُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ، فو الله مَا رَدَّ يَدَيْهِ إِلَى نَحْرِهِ حَتَّى أَلْقَتِ السَّمَاءُ بِأَبْرَاقِهَا، وَجَاءَ أَهْلُ الْبِطَانَةِ يَعْنِجُونَ يَا رَسُولَ اللهِ! الْغَرَقَ الْغَرَقَ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، فَانْجَابَ السَّحَابُ عَنِ الْمَدِينَةِ حَتَّى أَحْدَقَ بِهَا كَالْإِكْلِيلِ، فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ ثُمَّ قَالَ: لِلَّهِ دَرُّ أَبِي طَالِبٍ لَوْ كَانَ حَيًّا قَرَّتَا عَيْنَاهُ مَنْ يُنْشِدُنَا قَوْلَهُ؟ فَقَامَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه فَقَالَ يَا رَسُولَ الله كأنك أردت:

وَأَبْيَضُ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ ... ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلْأَرَامِلِ

يَلُوذُ بِهِ الْهُلَّالُ مِنْ آلِ هَاشِمٍ ... فَهُمْ عِنْدَهُ فِي نِعْمَةٍ وَفَوَاضِلِ

كَذَبْتُمْ وبيت الله يبزي محمدا ... وَلَمَّا نُقَاتِلْ دُونَهُ وَنُنَاضِلِ

وَنُسْلِمُهُ حَتَّى نُصَرَّعَ حَوْلَهُ ... وَنَذْهَلُ عَنْ أَبْنَائِنَا وَالْحَلَائِلِ

قَالَ وَقَامَ رَجُلٌ مِنْ كنانة، وقال:

لَكَ الْحَمْدُ وَالْحَمْدُ مِمَّنْ شَكَرْ ... سُقِينَا بِوَجْهِ النَّبِيِّ الْمَطَرْ

دَعَا اللهَ خَالِقَهُ دَعْوَةً ... إِلَيْهِ وَأَشْخَصَ مِنْهُ الْبَصَرْ

فَلَمْ يَكُ إِلَّا كَإِلْقَاءِ الرِّدَاءِ ... أَوِ اسْرَعَ حَتَّى رَأَيْنَا الدُّرَرْ

رِقَاقُ الْعَوَالِي جَمُّ الْبُعَاقِ ... أَغَاثَ بِهِ اللهُ عَيْنًا مُضَرْ

وَكَانَ كَمَا قَالَ عَمُّهُ ... أَبُو طَالِبٍ أَبْيَضٌ ذُو غُرَرْ

بِهِ اللهُ يَسْقِي الْغَمَامَ ... وَهَذَا الْعِيَانُ لِذَاكَ الْخَبَرْ

وَمَنْ يَشْكُرِ اللهَ يَلْقَى الْمَزِيدَ ... وَمَنْ يَكْفُرِ اللهَ يَلْقَى الْغِيَرْ

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنْ يَكُ شَاعِرٌ يُحْسِنُ فَقَدْ أَحْسَنْتَ .

Enes b. Mâlik der ki: Bedevinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! (Kuraklıktan) böğüren devemiz, ağlayan çocuğumuz kalmadı" dedi ve şu şiiri okudu:

"Sana geldik, kızlarımızın göğüslerinden kan akıyor

Anneler artık kendi çocuğuna bakamıyor

Çocuklarımız zillet içinde başkalarına el açıyor

Açlıktan ağzını açıp tek kelime bile etmiyor

Ebu Cehil karpuzu ve lezzetsiz otlardan başka

İnsanların yiyeceği bir şey bulunmuyor

Senden başka da gidebileceğimiz bir yer yok

İnsanlar peygamberlerden başka kimlere gitsin?"

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu duyunca ridasını arkasında sürüyerek minbere çıktı. Ellerini semaya kaldırdı ve: *"Allahım! Bizlere yardım eden, bereketli, otu bol, her tarafı kaplayan, geç değil acele olan, zararlı değil faydası dokunan bir yağmur gönder ki hayvanların memeleri sütle dolsun, ekinler yeşersin ve öldükten sonra bizim de dirilmemiz gibi ölmüş topraklar hayat bulsun"* diye dua etti.

Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) henüz ellerini indirmemişti ki gökyüzü bütün sularını bıraktı. Fakat çok geçmeden şehirde oturanlar geldiler ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Boğulacağız! Sular altında kalacağız!" demeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar ellerini kaldırdı ve: *"Allahım! Üzerimize değil, çevre bölgelere yağdır"* diye dua etti. Bu dua üzerine bulutlar Medine'nin üzerinden çekildi ve şehrin üst tarafı bir çiçek gibi açıldı. Bunu gören Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) azı dişleri görünecek kadar güldü ve: *"Allah Ebû Tâlib'e hayırlar versin! Hayatta olsaydı bu duruma çok sevinirdi"* buyurdu ve: *"Onun şiirini bizlere kim okur?"* diye sordu. Ali b. Ebî Tâlib ayağa kalktı: "Ey Allah'ın Resûlü! Sanırım kastettiğin onun şu şiiridir" dedi ve şu beyitleri okudu:

"Yüzü suyu hürmetine yağmur istenir, yüzü aktır

Yetimlerin sığınağı, dulların barınağıdır

Hâşim oğullarında sıkışanlar ona koşarlar

Yanında nimet ve lütuflara mazhar olurlar

Allah'ın evine andolsun ki sizler yalancısınız

Muhammed'i yalnız bırakmayacak, onu savunacağız

Bizler düşüp ölmedikçe onu teslim etmeyeceğiz

Çocuk ve kadınlarımızı bırakmadıkça onu terk etmeyeceğiz."

Sonra Kinâne kabilesinden bir adam kalkıp şu beyitleri okudu:

"Sana hamdolsun ki şükür için hamd etmek gerek

Peygamberi hürmetine yağmur yağdırıldı

Yaratıcı olan Allah'a öyle bir dua etti ki

Bütün gözler ona dönüp bakakaldı

Giysi çıkarmaya kalmadan, hatta daha az sürede

Birden yağmur damlalarını gördük yerde

Çevre tepelerde sağanak halinde indi yağmurlar

Allah'ın yardımına nail oldu Mudarlılar

Amcası Ebû Tâlib'in dediği gibi çıktı

Alnı açık yüzü de paktı

Allah onun hürmetine gönderdi bulutları

Dediğinin çıkmasıydı burada görülenler

Allah'a şükredenler daha fazlasını alır

Nankörlük edenler de cezaya maruz kalır."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dinledikten sonra adam için: *"Şair olsaydı güzel şiir yazardı. Doğru söyledin"* buyurdu.[1]

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/90-91).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شُعَيْبٍ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَالِحٍ التَّمَّارُ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رُشَيْدِ بْنِ خُثَيْمٍ الْكُوفِيُّ الْهِلَالِيُّ الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا عَمِّي سَعِيدُ بْنُ خُثَيْمٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلَائِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ أَتَاهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: أَتَيْنَاكَ، فَذَكَرَهُ زَادَ فِيهِ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ وَزَادَ فِي الدُّعَاءِ سَرِيعًا.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'deyken bedevinin biri geldi ve şöyle dedi: "Sana geldik..."

Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını zikreder, ancak: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp Allah'a hamdu senâda bulundu. Sonra ellerini semaya kaldırdı" eklemesini yapar. Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duasına ***"Hızlı olan"*** lafzını ekler.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ الثَّقَفِيُّ عَبْدُ اللهِ بْنُ عَقِيلٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ حَدَّثَنَا سَالِمٌ، عَنْ أَبِيهِ، قال: رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ وأنا أنظر إِلَى وَجْهِ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ يَسْتَسْقِي، فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيشَ كُلُّ مِيزَابٍ، فَأَذْكُرُ قَوْلَ الشَّاعِرِ:

وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ رَبِيعُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلْأَرَامِلِ

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ فَقَالَ وَقَالَ عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ .

Sâlim, babasından bildiriyor: Minberin üzerinde yağmur duası eden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne bakarken aklıma şairin o sözleri gelirdi. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) minberden inmeden oluklardan yağmur suları akmaya başlardı. Bunu görünce aklıma şairin şu sözleri gelirdi:

"Yüzü suyu hürmetine yağmur istenir, yüzü aktır

Yetimlerin sığınağı, dulların barınağıdır."

Buhârî, *Sahîh*'de rivayet etmiş, Ömer b. Hamza'nın: "Sâlim bize babasından bildirdi" dediğini zikretmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَارِثِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حدثنا محمد ابن أَبِي ذِئْبٍ الْمَدَنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ حَاطِبٍ الْجُمَحِيِّ، عَنْ أَبِي وَجْزَةَ يَزِيدَ بْنِ عُبَيْدٍ السُّلَمِيِّ، قَالَ: لَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ أَتَاهُ وَفْدُ بَنِي فَزَارَةَ بِضْعَةَ عَشَرَ رَجُلًا فِيهِمْ خَارِجَةُ بْنُ حِصْنٍ، وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسٍ وَهُوَ أَصْغَرُهُمْ، ابْنُ أَخِي عُيَيْنَةَ بْنِ حِصْنٍ، فَنَزَلُوا فِي دَارِ رَمْلَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَقَدِمُوا عَلَى إِبِلٍ صِغَارٍ عِجَافٍ وَهُمْ مُسْنِتُونَ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ مُقِرِّينَ بِالْإِسْلَامِ، فَسَأَلَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ بِلَادِهِمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَسْنَتَتْ بِلَادُنَا، وَأَجْدَبَ جَنَابُنَا، وَحَرِبَتْ عِيَالُنَا، وَهَلَكَتْ مَوَاشِينَا، فَادْعُ رَبَّكَ أَنْ يُغِيثَنَا وَتَشَفَّعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ وَيَشْفَعْ رَبُّكَ إِلَيْكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: سُبْحَانَ اللهِ! وَيْلَكَ، أَنَا شَفَعْتُ إِلَى رَبِّي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ رَبُّنَا إِلَيْهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الْعَظِيمُ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَهُوَ يَئِطُّ مِنْ عَظَمَتِهِ وَجَلَالِهِ كَمَا يئط الرجل الْجَدِيدُ.

وَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّ اللهَ لَيَضْحَكُ مِنْ شَعَثِكُمْ وَأَذَاكُمْ وَقُرْبِ غِيَاثِكُمْ فقال الأعرابيّ أو يضحك رَبُّنَا يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: نَعَمْ،! فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: لن نَعْدِمَ يَا رَسُولَ اللهِ مِنْ رَبٍّ يَضْحَكُ خَيْرًا، فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ قَوْلِهِ، فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ وَتَكَلَّمَ بِكَلِمَاتٍ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنَ الدُّعَاءِ إِلَّا فِي الِاسْتِسْقَاءِ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رُئِيَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ وَكَانَ مِمَّا حُفِظَ مِنْ دُعَائِهِ: اللهُمَّ اسْقِ بَلَدَكَ وَبَهِيمَتَكَ، وَانْشُرْ رَحْمَتَكَ وَأَحْيِ بَلَدَكَ الْمَيْتَ، اللهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيعًا، طَبَقًا وَاسِعًا عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ، اللهُمَّ سُقْيَا رَحْمَةٍ لَا سُقْيَا عَذَابٍ، وَلَا هَدْمٍ وَلَا غَرْقٍ وَلَا مَحْقٍ. اللهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَانْصُرْنَا عَلَى الْأَعْدَاءِ، فَقَامَ أَبُو لُبَابَةَ بْنُ عَبْدِ الْمُنْذِرِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ التَّمْرَ فِي الْمَرَابِدِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُمَّ اسْقِنَا، فَقَالَ أَبُو لُبَابَةَ: التَّمْرُ فِي الْمَرَابِدِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُمَّ اسْقِنَا حَتَّى يَقُومَ أَبُو

---

[1] İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* (2/494).

لُبَابَةَ عُرْيَانًا يَسُدُّ ثَعْلَبَ مِرْبَدِهِ بِإِزَارِهِ، قَالَ فَلَا وَاللهِ مَا فِي السَّمَاءِ مِنْ قَزَعَةٍ وَلَا سَحَابٍ وَمَا بَيْنَ الْمَسْجِدِ وَسَلْعٍ مِنْ بِنَاءٍ وَلَا دَارٍ، فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَاءِ سَلْعٍ سَحَابَةٌ مِثْلُ التُّرْسِ، فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ثُمَّ أمطرت فو الله مَا رَأَوُا الشَّمْسَ سِتًّا وَقَامَ أَبُو لُبَابَةَ عُرْيَانًا يَسُدُّ ثَعْلَبَ مِرْبَدِهِ بِإِزَارِهِ لِئَلَّا يَخْرُجَ التَّمْرُ مِنْهُ. فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا رَسُولَ اللهِ! يَعْنِي الَّذِي سَأَلَهُ أَنْ يَسْتَسْقِيَ لَهُمْ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ، وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ، فَصَعِدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْمِنْبَرَ فَدَعَا وَرَفَعَ يَدَيْهِ مَدًّا حَتَّى رؤي بَيَاضَ إِبْطَيْهِ ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، على الآكام والضراب وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ، فَانْجَابَتِ السَّحَابَةُ عَنِ الْمَدِينَةِ كَانْجِيَابِ الثَّوْبِ

Ebû Vecze Yezîd b. Ubeyd es-Sülemî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebûk savaşından döndükten sonra yanına Fezâre oğullarından on küsur kişilik bir heyet geldi. İçlerinde Hârice b. Hısn ve Hur b. Hısn da vardı. Hur b. Hısn, heyettekilerin yaş olarak en küçüğü ve Uyeyne b. Hısn'ın yeğeniydi. Heyet Ensâr'dan bir kadın olan Remle binti'l-Hâris'in evinde misafir oldu. Zayıf ve bitkin develerle gelmişler, kuraklığa maruz kalmışlardı. Müslüman olarak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelmişlerdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara memleketlerinin durumunu sordu. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Memleketimiz kuraklığa, insanlarımız susuzluğa maruz kaldı. Hayvanlarımız telef, çoluk çocuğumuz da helak oldu. Rabbine dua et de bize yağmur göndersin. Rabbinin katında bize şefaatçi ol ki Rabbin de sana şefaatçi olsun" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Sübhânallah! Yazık size! Ben size Rabbimden şefaat dileyeceğim de, Rabbimiz kimden şefaat dileyecek? Oysa ondan başka ilah yoktur, yücedir, Kürsü'sü gökler ile yeri kaplamıştır. Onun azameti ve yüceliği karşısında bu Kürsü, yeni semerin gıcırdaması gibi gıcırdar"*** karşılığını verdi.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Yüce Allah bu endişe ve korkunuzdan dolayı gülüyor. Yardımı da yakın olacaktır"*** buyurdu. Bedevi: "Ey Allah'ın Resûlü! Rabbimiz güler mi ki?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Evet!"*** karşılığını verdi. Bedevi: "Ey Allah'ın Resûlü! Hayırlı bir şey için gülen bir Rabbimiz varken asla mahrum kalmayız" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun bu sözüne güldü.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı. Biraz konuştuktan sonra koltuk altlarının beyazlığı görülecek şekilde ellerini kaldırıp dua etti. Yaptığı duadan akılda kalanlar şöyleydi: *"Allahım! Beldene ve hayvanlarına su gönder. Rahmetini yay ve ölü beldeni canlandır. Allahım! Bizlere yardım eden, bereketli, otu bol, her tarafı kaplayan, geç değil acele olan, zararlı değil faydası dokunan bir yağmur gönder. Allahım! Azaba, yıkıma, boğulmaya ve helak olmaya değil rahmete vesile olan bir yağmur gönder. Allahım! Bize yağmur gönder ve düşmanlarımıza karşı bizi muzaffer kıl."*

Bu duadan sonra Ebû Lubâbe b. Abdilmunzir kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Ama hurmalarımız harman yerinde" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bize yağmur gönder"* diye duasını tekrarladı. Ebû Lubâbe bir daha: "Ama hurmalarımız harman yerinde" dedi. Bu şekilde Ebû Lubâbe uyarısını üç defa tekrarlayınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ebû Lubâbe harmanda su sızan yerleri çıplak bir şekilde ridasıyla kapatana kadar yağmur yağdır"* diye dua etti.

Vallahi gökyüzünde tek bir bulut dahi yoktu. Mescid ile Sel' dağı arasında ev veya bina bulunmuyordu. Bir anda Sel' dağının arkasından kalkan gibi bir bulut yükseldi. Gökyüzünün orta yerine gelince genişledi. Herkes de bu manzarayı seyrediyordu. Ardından yağmur yağmaya başladı. Vallahi yağmur başladıktan sonra altı gün boyunca güneşi göremedik. Ebû Lubâbe de çıplak bir şekilde harman yerinde, hurmalar akıp gitmesin diye sızıntı yapan yerleri ridasıyla kapatmaya başladı.

Daha sonra yağmur isteyen adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Mallarımız telef oldu, yollar su altında kaldı" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha minbere çıktı. Koltuk altlarının beyazlığı görülecek şekilde ellerini kaldırıp: *"Allahım! Üzerimize değil çevremize, yüksek yerlere, vadilere ve ağaçlık alanlara yağdır"* diye dua etti. Bu duasının ardından Medine'nin üzerindeki bulutlar perdenin çekilmesi gibi gökyüzünden çekildi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الطِّهْرَانِيُّ، أَنْبَأَنَا سَهْلُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَعْرُوفُ بِالسِّنْدِيِّ

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/91-92).

بن عَبْدِ رَبِّهِ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَرْمَلَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: اسْتَسْقَى رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: اللهُمَّ اسْقِنَا، اللهُمَّ اسْقِنَا، فَقَامَ أَبُو لُبَابَةَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ التَّمْرَ فِي الْمَرَابِدِ، وَمَا فِي السَّمَاءِ سَحَابٌ نَرَاهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُمَّ اسْقِنَا، فَقَامَ أَبُو لُبَابَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ التَّمْرَ فِي الْمَرَابِدِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللهُمَّ اسْقِنَا حَتَّى يَقُومَ أَبُو لُبَابَةَ يَسُدُّ ثَعْلَبَ مِرْبَدِهِ بِإِزَارِهِ، فَأَسْبَلَتِ السَّمَاءُ وَمَطَرَتْ، وصَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، ثُمَّ طَافَ الْأَنْصَارُ بِأَبِي لُبَابَةَ، يَقُولُونَ لَهُ: يَا أَبَا لُبَابَةَ إِنَّ السَّمَاءَ وَاللهِ لَنْ تُقْلِعَ حَتَّى تَقُومَ عُرْيَانًا تَسُدُّ ثَعْلَبَ مِرْبَدِكَ بِإِزَارِكَ، كَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ. قَالَ: فَقَامَ أَبُو لُبَابَةَ عُرْيَانًا يَسُدُّ ثَعْلَبَ مِرْبَدِهِ بِإِزَارِهِ فَأَقْلَعَتِ السَّمَاءُ

Ebû Umâme b. Abdilmünzir el-Ensârî der ki: Bir cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım Bize yağmur gönder! Bize yağmur gönder!"* diye dua etti. Ebû Lubâbe kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Ama hurmalarımız harman yerinde" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ebû Lubâbe harmanda su sızan yerleri ridasıyla kapatana kadar yağmuru yağdır"* diye dua etti. Ardından sağanak yağmur başladı.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere namazı kıldırdıktan sonra yanına Ebû Lubâbe'yi alıp Ensâr'ı dolaşmaya başladı. Karşılaştığı herkes Ebû Lubâbe'ye: "Ey Ebû Lubâbe! Vallahi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi çıplak bir şekilde harman yerindeki sızıntı yerleri ridanla kapatana kadar yağmur durmayacak" diyordu. Bunun üzerine Ebû Lubâbe ridasını çıkardı ve harman yerinde su sızan yerleri kapatmaya başladı. Bunu yapınca da yağmur kesildi.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَنْبَأَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا ابْنُ زَحْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ الضُّحَى فِي الْمَسْجِدِ فَكَبَّرَ ثَلَاثَ تَكْبِيرَاتٍ ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ اسْقِنَا ثَلَاثًا، اللهُمَّ ارْزُقْنَا سَمْنًا وَلَبَنًا وَشَحْمًا وَلَحْمًا وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ سَحَابًا

---

[1] İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/92).

فَسَارَتْ رِيحٌ وَغَيْرُهُ ثُمَّ اجْتَمَعَ سَحَابٌ فَغَبَّتِ السَّمَاءُ، فَصَاحَ أَهْلُ الأَسْوَاقِ، فَانْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَانْصَرَفْتُ أَمْشِي بِمَشْيِهِ وَهُوَ يَقُولُ: هَذَا حَدَثُكُمْ عَهْدًا بِرَبِّهِ.

Ebû Umâme el-Bâhilî der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kuşluk vakti Mescid'de kalkıp üç defa tekbir getirdi. Üç defa: *"Allahım! Bizlere yağmur gönder"* diye dua ettikten sonra da: *"Allahım! Bizlere tereyağı, süt , yağ ve et ihsan et"* dedi. Bu duayı ederken gökyüzünde tek bir bulut dahi yoktu. Duanın ardından bir rüzgar koptu, ardından bulutlar oluştu ve yağmur inmeye başladı. Çarşıda olanların da bağrış sesleri duyuldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'den çıkıp yağmurun altında yürümeye başlayınca ben de ona ayak uydurup yürümeye başladım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yürürken: *"Bu, Rabbinizden henüz yeni gelen bir rahmettir"* diyordu.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ: أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ بْنِ السَّبْطِ، قَالَ: لِكَعْبِ بْنِ مُرَّةَ، أَوْ مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ البهزي، حَدِّثْنَا بِحَدِيثٍ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِلَّهِ أَبُوكَ، وَاحْذَرْ، قَالَ: دَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: مُضَرُ، فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللهَ لَهُمْ، قَالَ شُعْبَةُ: وَزَادَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ فِيهِ بِهَذَا الإِسْنَادِ: «أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنِّي آتِيكَ مِنْ عِنْدِ قَوْمٍ لَمْ يُخْطِمْ لَهُمْ فَحْلٌ، وَلَمْ يَتَزَوَّدْ لَهُمْ رَاعٍ» ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ عَمْرٍو فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا غَدَقًا طَبَقًا مَرِيعًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ، عَاجِلًا غَيْرَ رَائِثٍ، قَالَ شُعْبَةُ وَزَادَ حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: فَمَا لَبِثْتُ إِلَّا جُمُعَةً حَتَّى مُطِرْنَا.

Sâlim b. Ebi'l-Ca'd b. es-Sıbt der ki: Ka'b b. Murre el-Behzî'ye (veya Murre b. Ka'b el-Behzî'ye): "Allah babana hayırlar versin! Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir şeyler anlat, ancak doğru aktarmaya dikkat et" dediğimde şu karşılığı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mudar kabilesine beddua edince, Ebû Süfyân geldi ve: «Kuraklıktan dolayı hayvanları bile çiftleşemeyen, çobanları bile azık bulamayan bir topluluğun yanından geliyorum» dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Allahım! Bizlere yardım eden, bereketli, otu bol, her tarafı kaplayan, geç değil acele olan, zararlı değil faydası dokunan bir yağmur gönder»* diye dua etti. Aradan bir hafta geçmeden de yağmur yağdı."

بَابُ اسْتِسْقَاءِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ بِعَمِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ فِي سُقْيَاهِمْ

Ömer b. el-Hattâb'ın, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Amcası Abbâs ile Yağmur Duasına Çıkması ve Yüce Allah'ın Dualarına İcabet Etmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ الزَّعْفَرَانِيُّ وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَمِّهِ ثُمَامَةَ عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ إِذَا قَحَطُوا خَرَجَ فَاسْتَسْقَى وَأَخْرَجَ مَعَهُ الْعَبَّاسُ، وَقَالَ: اللهُمَّ إِنَّا كُنَّا إِذَا قَحَطْنَا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا ﷺ، وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا، قَالَ: فَيُسْقَوْنَ.

Enes der ki: Hz. Ömer, kuraklık ve kıtlığa maruz kaldıkları zaman yağmur duasına çıkar, yanında Abbâs'ı da çıkarırdı. Dua ederken de: "Allahım! Kuraklığa maruz kaldığımız zaman Hz. Peygamber'in aracılığıyla sana tevessül ederdik. Şimdi de Hz. Peygamber'in amcası ile sana tevessül ediyoruz. Bizlere yağmur gönder" derdi. Bu şekilde de Yüce Allah onlara yağmur gönderirdi.

وَفِي رِوَايَةِ الزَّعْفَرَانِيِّ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ: اللهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا ﷺ، فَتَسْقِينَا، وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ الْيَوْمَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا، فَيُسْقَوْنَ.

سَقَطَ مِنْ كِتَابِ شَيْخِي «أَبِي مُحَمَّدٍ» ذِكْرُ أَنَسٍ، وَقَدْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الزَّعْفَرَانِيِّ [مَوْصُولًا] .

Za'ferânî'nin rivayetinde ise şöyle geçer: Ömer b. el-Hattâb kuraklık zamanlarında Abbâs b. Abdilmuttalib'in yüzü suyu hürmetine yağmur ister ve: "Allahım! Daha önce Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) aracılığıyla sana tevessül ederdik, sen de bizlere yağmur gönderirdin. Şimdi de Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) amcası ile sana tevessül ediyoruz. Bizlere yağmur gönder" derdi. Bu şekilde de Yüce Allah onlara yağmur gönderirdi.

Hocam Ebû Muhammed'in kitabında Enes zikredilmemiştir. Hadisi Buhârî,

Sahîh'de Za'ferânî'den mevsûl olarak rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِسْقَاءِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ خَادِمِ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِأَرْضِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Hizmetçisi Enes b. Mâlik'in Kendi Tarlası İçin Yağmur İstemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شُعَيْبٍ الْفَزَارِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الشَّوَارِبِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، قَالَ: جَاءَ قَيِّمُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي أَرْضِهِ، فَقَالَ: يَا أَبَا حَمْزَةَ أَعَطِشَتْ أَرْضُكَ، فَتَرَدَّا ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْبَرِّيَّةِ، ثُمَّ صَلَّى مَا قَضَى اللهُ لَهُ، ثُمَّ دَعَا، فَثَارَتْ سَحَابَةٌ فَجَاءَتْ وَغَشِيَتْ أَرْضَهُ وَمَطَرَتْ حَتَّى مَلَأَتْ صِهْرِيجَهُ وَذَلِكَ فِي الصَّيْفِ، فَأَرْسَلَ بَعْضُ أَهْلِهِ فَقَالَ انْظُرُوا أَيْنَ بَلَغَتْ؟ فَإِذَا هِيَ لَمْ تَعْدُ أَرْضَهُ .

Sâbit el-Bünânî der ki: Bir yaz gününde Enes b. Mâlik'in bostancısı geldi ve: "Ey Ebû Hamza! Tarlan susuz kaldı" dedi. Enes üstlüğünü giyip tarlaya gitti. Bir süre namaz kıldıktan sonra yağmur için dua etti. Duasının ardından bir bulut, tarlasının üzerine gelip havuzlarını dolduruna kadar yağmur indirdi. Enes ailesinden birini: "Bakın bakalım yağmur nereye kadar ulaşmış" diyerek gönderince tarlasından başka bir yere yağmadığı görüldü.[2]

---

[1] Buhârî, *istiskâ* 3 (1010).

[2] İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (3/85).

بَابُ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ فِي التَّمْرِ الْمَوْرُوثِ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ ؓ حَتَّى قَضَى مِنْهُ دَيْنَهُ وَكَأَنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ شَيْءٌ ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Duasıyla Abdullah b. Amr b. Harâm'ın Miras Kalan Hurmalarından Borcun Ödenmesi, Ödeme Sonrası Hurmanın Eksilmemesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ فِرَاسٍ، قَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: فَحَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَنَّ أَبَاهُ اسْتُشْهِدَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَتَرَكَ سِتَّ بَنَاتٍ، وَتَرَكَ عَلَيْهِ دَيْنًا كَثِيرًا، فلما حضر جذاذ النَّخْلِ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ وَالِدِي اسْتُشْهِدَ يَوْمَ أُحُدٍ وترك عليه دين كثير، فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ يَرَاكَ الْغُرَمَاءُ، قَالَ: اذْهَبْ فَبَيْدِرْ كُلَّ تَمْرٍ عَلَى نَاحِيَةٍ، فَفَعَلْتُ، ثُمَّ دَعَوْتُهُ، فَلَمَّا نظروا إليه أعزوا بِي تِلْكَ السَّاعَةَ، فَلَمَّا رَأَى مَا يَصْنَعُونَ طَافَ حَوْلَ أَعْظَمِهَا بَيْدَرًا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ جَلَسَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: ادْعُ أَصْحَابَكَ، فَمَا زَالَ يَكِيلُ لَهُمْ حَتَّى أَدَّى اللهُ أَمَانَةَ وَالِدِي، وَأَنَا وَاللهِ رَاضٍ أَنْ أَدَّى اللهُ أَمَانَةَ وَالِدِي، وَلَا أَرْجِعُ إِلَى أَخَوَاتِي بِتَمْرَةٍ، فَسَلِمَ وَاللهِ البيادر كلها، حتى أَنْظُرُ إِلَى الْبَيْدَرِ الَّذِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَأَنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ تَمْرَةٌ وَاحِدَةٌ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَابِقٍ، أَوْ عَنِ الْفَضْلِ بن يَعْقُوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَابِقٍ

Câbir b. Abdillah bildiriyor: Babam Uhud savaşında şehit olduğunda geriye altı kız çocuğu ve büyük meblağda borç bıraktı. Hurmaların hasat mevsimi geldiği zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Babamın Uhud savaşında şehit düştüğünü biliyorsun. Ancak geride büyük miktarda borç bıraktı. Bunun için alacaklıların ilk seninle görüşmelerini istiyorum" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Git ve hurmayı topla, her bir cins hurmayı da ayrı ayrı koy!"* buyurdu.

Dediği gibi yaptım ve onu çağırdım. Alacaklılar onu gördüklerinde o anda ödeme yapılmasını istediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu durumlarını gördüğünde ise en büyük hurma yığınının etrafında üç defa dolaştı, sonra da

başında oturup: *"Alacaklılarını çağır!"* buyurdu. Babamın borcu tükeninceye kadar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tartıp vermeye devam etti. Allah'a yemin olsun ki babamın borcu ödendikten sonra kız kardeşlerimin yanına tek bir hurma ile dahi dönmemeye razıydım. Sonunda hurma yığınları babamın borcunu bitirdi. Hatta, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başında bulunduğu yığına baktıklarında sanki hiç eksilmemiş gibi öylesine durduğunu gördüler.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Sâbık'tan veya Fadl b. Yâkûb kanalıyla Muhammed b. Sâbık'tan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا محمد ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنْبَأَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أنه أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ تُوُفِّيَ وَتَرَكَ عَلَيْهِ ثَلَاثِينَ وَسْقًا لِرَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ، فَاسْتَنْظَرَهُ جَابِرٌ، فَأَبَى أَنْ يُنْظِرَهُ، فَكَلَّمَ جَابِرٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِيَشْفَعَ إِلَيْهِ، فَجَاءَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَكَلَّمَ الْيَهُودِيَّ لِيَأْخُذَ تَمْرَ نَخْلِهِ بِالَّذِي لَهُ، فَأَبَى، فَدَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَمَشَى فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: يَا جَابِرُ جِدَّ لَهُ فَأَوْفِهِ الَّذِي لَهُ فَجَدَّ بعد ما رَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَوْفَاهُ ثَلَاثِينَ وَسْقًا، وَفَضَلَتْ لَهُ سَبْعَةَ عَشَرَ وَسْقًا فَجَاءَ جَابِرٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِيُخْبِرَهُ بِالَّذِي فَعَلَ، فَوَجَدَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي الْعَصْرَ، فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ جَاءَهُ فأخبره انه قد وفّاه، وَأَخْبَرَهُ بِالْفَضْلِ الَّذِي فَضَلَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَخْبِرْ ذَلِكَ ابْنَ الْخَطَّابِ، فَذَهَبَ جَابِرٌ إِلَى عُمَرَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ عُمَرُ رضي الله عنه: لَقَدْ عَلِمْتُ حَيْثُ مَشَى فِيهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيُبَارِكَنَّ اللهُ عز وجل فِيهَا .

Vehb b. Keysân bildiriyor: Câbir b. Abdillah'ın babası öldüğünde Yahudilerden bir adama otuz vesak hurma borcu vardı. Câbir adamın biraz beklemesini istedi, ancak Yahudi beklemeyi kabul etmedi. Câbir de aracı olması için Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) konuştu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelip Yahudiyle konuştu ve bu borca karşılık Câbir'in ağaçlarında bulunan hurmaları almasını teklif etti. Ancak Yahudi kabul etmedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurmalığa geçip içinde yürümeye başladı. Sonra Câbir'e: *"Hurmayı topla ve adama olan borcunu öde!"* buyurdu.

[1] Buhârî, *vasâya* 55 (36).

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oradan ayrıldıktan sonra Câbir hurmaları topladı ve adama olan otuz vesak borcunu ödedi. Geriye de on yedi vesak arttı. Câbir, olanları anlatmak için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Ancak onu ikindi namazını kılarken buldu. Namazı bitirdikten sonra da yanına gelip borcunu ödediğini, ödemeden sonra da hurma arttığını söyledi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bunu git ve İbnu'l-Hattâb'a anlat!"* buyurdu. Câbir, Ömer'in yanına gidip bunu söyledi. Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hurmalığın içinde yürüyünce, Yüce Allah'ın onlara bereket katacağını anlamıştım!" dedi.[1]

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَنَسِ بْنِ عِيَاضٍ وَهَذَا لَا يُخَالِفُ الْأَوَّلَ فَإِنَّ الْأَوَّلَ فِي سَائِرِ الْغُرَمَاءِ الَّذِينَ حَضَرُوا وَحَضَرَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى أَوْفَاهُمْ دُيُونَهُمْ وَهَذَا فِي الْيَهُودِيِّ الَّذِي أَتَاهُ بَعْدَهُمْ وَطَالَبَ بِدَيْنِهِ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِجَدِّ مَا بَقِيَ عَلَى النَّخْلَاتِ وَإِيفَائِهِ حَقَّهُ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Buhârî, *Sahîh*'de İbrâhim b. el-Münzir kanalıyla Enes b. İyâd'dan rivayet etmiştir. Bu da bir önceki rivayete ters düşmemektedir. Zira ilk rivayette alacaklıları geldikten sonra Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) gelmiş ve borcu onlara ödemiştir. Bu rivayette ise Yahudi gelip borcunu istemiş, Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) ağaçlardaki hurmanın toplanıp borcun ödenmesini söylemiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

---

[1] Buhârî, *istikrâd* 43 (9).

بَابُ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعِيرِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ وَقَدْ أَعْيَا حَتَّى صَارَ بِبَرَكَةِ دُعَائِهِ فِي أَوَّلِ الرَّكْبِ، وَمَا ظَهَرَ فِيهِ وَفِي فَرَسِ أَبِي طَلْحَةَ بِرُكُوبِهِ وَفِي دَابَّةِ جُعَيْلٍ الْأَشْجَعِيِّ، وَفِي نَاقَةِ الْفَتَى بِبَرَكَتِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Câbir b. Abdillah'ın Yorgun Düşüp Geride Kalan Devesinin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Duasıyla En Öne Geçmesi, Ebû Talha ve Cuayl el-Eşcaî'nin Atları ile Gencin Devesinde Görülenler, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو مَنْصُورٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْعَتَكِيُّ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا، قَالَ: سَمِعْتُ عَامِرًا، يَقُولُ: حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ: أَنَّهُ كَانَ يَسِيرُ عَلَى جَمَلٍ لَهُ قَدْ أَعْيَا فَأَرَادَ أَنْ يُسَيِّبَهُ، فَقَالَ: فَلَحِقَنِي رسول الله ﷺ فَضَرَبَهُ وَدَعَا لَهُ، فَسَارَ سَيْرًا لَمْ يَسِرْ مِثْلَهُ، ثُمَّ قَالَ: «بِعْنِيهِ بِأُوقِيَةٍ» ، قُلْتُ: لَا قَالَ: «بِعْنِيهِ بِأُوقِيَتَيْنِ» فَبِعْتُهُ، وَاشْتَرَطْتُ حُمْلَانَهُ إِلَى أَهْلِي، فَلَمَّا قَدِمْنَا أَتَيْتُهُ بِالْجَمَلِ، فَنَقَدَنِي ثَمَنَهُ، ثُمَّ انْصَرَفْتُ، فَأَرْسَلَ عَلَى أَثَرِي وَقَالَ: أَتُرَى أَنِّي مَاكَسْتُكَ لِآخُذَ جَمَلَكَ؟ خُذْ جَمَلَكَ وَدَرَاهِمَكَ وهمالك.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ .

Câbir b. Abdillah der ki: Deveme binmiş yol alırken devem artık yürüyemez oldu. Onu orada bırakıp devam etmek istediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana yetişti. Deveye vurup ona dua etti. Bunun üzerine deve daha önce hiç gitmediği bir hızla gitmeye başladı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Bir ûkiyyeye bunu bana sat"* buyurunca: "Hayır!" dedim. *"İki ûkiyyeye bana sat"* buyurunca deveyi ona sattım, ama evime yetişene kadar ona binme şartını koştum. Eve vardığımda deveyi teslim etmek üzere Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana bedelini verince çekip gittim. Ancak peşimden birini gönderip geri çağırdı ve: *"Deveni almak için mi pazarlık yaptım? Al, deve de, verdiğim para da senin olsun"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan ve Müslim ise başka bir kanalla Zekeriyâ b. Ebî Zâide'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنْبَأَنَا ابْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ مغيرة، عن الشَّعْبِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَلَاحَقَ بِيَ النَّبِيُّ ﷺ وَتَحْتِي نَاضِحٌ لِي، قَدْ أَعْيَا وَلَا يَكَادُ يَسِيرُ، فَقَالَ لِي: مَا لِبَعِيرِكَ؟ قَالَ: قُلْتُ: عَلِيلٌ، قَالَ: فَتَخَلَّفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَزَجَرَهُ وَدَعَا لَهُ، فَمَا زَالَ بَيْنَ يَدَيِ الْإِبِلِ قُدَّامَهَا يَسِيرُ، قَالَ: فَقَالَ لِي: كَيْفَ تَرَى بَعِيرَكَ؟ قُلْتُ بِخَيْرٍ قَدْ أَصَابَتْهُ بَرَكَتُكَ. قَالَ: «أَفَتَبِيعُنِيهِ» وَذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ

Câbir b. Abdillah der ki: "Bir gazvede Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana yetiştiğinde altımda neredeyse yürüyemeyecek kadar bitkin düşmüş bir su devesi vardı. Bana: *«Devenin neyi var?»* diye sorunca: «Bitkin düşmüş» dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkasına geçip ona bağırdı ve dua etti. Duasından sonra da deve dönene kadar en önde gitmeye başladı. Daha sonra bana: *«Deven nasıl?»* diye sorunca: «Bereketin ona değdiği için çok iyi» dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Onu bana satar mısın?»* diye sordu…" Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını zikreder.

Müslim, *Sahîh*'de Osmân b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: أَتَى عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ أَعْيَا بَعِيرِي فَنَخَسَهُ فَوَثَبَ فَكُنْتُ بَعْدَ ذَلِكَ أَحْبِسُ خِطَامَهُ فَمَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ، فَلَحِقَنِي النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: بِعْنِيهِ، فَبِعْتُهُ مِنْهُ بِخَمْسِ أَوَاقٍ. قُلْتُ: عَلَى أَنَّ لِي ظَهْرَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ، قَالَ: «وَلَكَ ظَهْرُهُ إِلَى الْمَدِينَةِ» ، فَلَمَّا قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ أَتَيْتُ فَزَادَنِي أُوقِيَةً، ثُمَّ وَهَبَهُ لِي.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ

---

[1] Buhârî, *şurût* 54 (4) ve Müslim, *müsâkât* (21).

[2] Müslim, *müsâkât* (3/1222).

Câbir der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma geldiğinde devem bitkin düşmüştü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona dürttükten sonra deveyi zor zaptetmeye başladım. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana yetişti ve: *"Onu bana sat"* buyurdu. Deveyi ona beş ûkiyyeye sattım ve: "Medine'ye ulaşana kadar ona bineceğim" şartını koştum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Medine'ye kadar üzerine binebilirsin"* buyurdu. Medine'ye ulaştığımızda deveyi teslim etmek için geldim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana altı ûkiyye ödedi, deveyi de bana hibe etti.

Müslim, *Sahîh*'de Ebu'r-Rabî'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَنْبَارِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: فَزِعَ النَّاسُ، فَرَكِبَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَسًا لِأَبِي طَلْحَةَ بَطِيئًا، ثُمَّ خَرَجَ يَرْكُضُ وَحْدَهُ، فَرَكِبَ النَّاسُ يَرْكُضُونَ خَلْفَهُ، فَقَالَ: لَنْ تُرَاعُوا إِنَّهُ لبحر، قال: فو الله مَا سُبِقَ بَعْدَ ذَلِكَ الْيَوْمِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ سَهْلٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ

Enes b. Mâlik der ki: Medine'de bir düşman baskını paniği yaşanınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Talha'ya ait çok yavaş giden ata binip tek başına gitti. İnsanlar da bineklerine binip arkasından gittiler. Geri döndüğünde: *"Korkulacak bir şeyle karşılaşmadık. Gördüğümüz tek şey de bu atın su gibi (hızlı) akmasıdır"* buyurdu. Vallahi o günden sonra Ebû Talha'nın atını hiçbir at geçemedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Fadl b. Sehl kanalıyla Hasan b. Muhammed'den rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَامِدٍ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا رَافِعُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ جُعَيْلٍ [الْأَشْجَعِيِّ] قَالَ: غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ [فِي بَعْضِ غَزَوَاتِهِ] وَأَنَا عَلَى فَرَسٍ لِي جَعْفَاءَ

---

[1] Müslim, *müsâkât* (3/1223).

[2] Buhârî, *cihâd* (116).

ضعيفةٍ، قَالَ: فَكُنْتُ فِي أُخْرَيَاتِ النَّاسِ، فَلَحِقَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَقَالَ: «سِرْ يَا صَاحِبَ الْفَرَسِ» ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! عَجْفَاءُ ضَعِيفَةٌ، قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِخْفَقَةً مَعَهُ فَضَرَبَهَا بِهَا، وَقَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِيهَا» ، قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُنِي مَا أُمْسِكُ رَأْسَهَا أَنْ تَقَدَّمَ النَّاسَ، قَالَ: فَلَقَدْ بِعْتُ مِنْ بَطْنِهَا بِاثْنَيْ عَشَرَ أَلْفًا .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْبُسْتِيُّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ:أَحْمَدُ بْنُ مُظَفَّرٍ الْبَكْرِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ يَعِيشَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا رَافِعُ بْنُ سَلَمَةَ الْأَشْجَعِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ.

Cu'ayl el-Eşcaî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile katıldığım bir gazvede çok güçsüz bir ata binmiştim ve en arkada gidiyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana yetişti ve: ***"Ey atın sahibi! Hızlan!"*** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Atım çok güçsüz" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elindeki değnekle atıma vurdu ve: ***"Allahım! Bu atı ona bereketli kıl"*** diye dua etti. Bu duadan sonra atım en önde gitmeye başladı ve onu zaptedemez oldum. Bu atın yavrularından da on iki bin dirhemlik satış yaptım.[1]

Râfi' b. Seleme el-Eşcaî aynı isnâdla bir öncekinin aynısını rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ علي، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ أَوْ قَالَ: فَتًى، فَقَالَ: إِنِّي تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً فَقَالَ: «هَلْ نَظَرْتَ إِلَيْهَا؟ فَإِنَّ فِي أَعْيُنِ الْأَنْصَارِ شَيْئًا» . قَالَ: قَدْ نَظَرْتُ إِلَيْهَا، قَالَ: «عَلَى كَمْ تَزَوَّجْتَهَا» ؟ فَذَكَرَ شَيْئًا، قَالَ: فَكَأَنَّهُمْ تَنْحِتُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ مِنْ عُرْضِ هَذِهِ الْجِبَالِ مَا عِنْدَنَا الْيَوْمَ شَيْءٌ نُعْطِيكَهُ، وَلَكِنْ سَأَبْعَثُكَ فِي وَجْهٍ تُصِيبُ فِيهِ، فَبَعَثَ بَعْثًا إِلَى بَنِي عَبْسٍ، وَبَعَثَ الرَّجُلَ فِيهِمْ فَأَتَاهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ أَعْيَتْنِي نَاقَتِي أَنْ تَنْبَعِثَ، قَالَ: فَنَاوَلَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَالْمُعْتَمِدِ عَلَيْهِ لِلْقِيَامِ، فَأَتَاهَا فَضَرَبَهَا بِرِجْلِهِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُهَا تَسْبِقُ الْقَائِدَ.

---

[1] Bakın: Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşrâf* (2/437).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ عَنْ مَرْوَانَ

Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına (mehri için yardım isteyen) bir adam (veya bir genç) geldi ve: "Bir kadınla evlendim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Kadına iyice baktın mı? Zira Ensârlı kadınların gözlerinde bir şeyler olur"* buyurunca, adam "Evet, baktım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne kadar mehir belirledin?"* diye sorunca, adam miktarını söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sanırım altın ve gümüşü şu dağların üzerinden yontup getiriyorsunuz! Şimdilik elimizde sana verebileceğimiz bir şey yok. Ancak seni bir birlikte göndereyim, oradan ganimet elde edersin"* buyurdu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abs oğulları üzerine bir birlik çıkarınca bu adamı da onlarla gönderdi. Adam gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Devem beni yordu, yürümüyor" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini adama uzattı. Adam tutunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve devenin yanına geldiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) deveye ayağıyla vurdu. Canım elinde olana yemin olsun ki sonrasında deve öyle hızlı gitmeye başladı ki öncü olan deveyi bile geçti.

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Maîn kanalıyla Mervân'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عبد الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عوف، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ أَنَّ رَجُلًا اشْتَرَى بَعِيرًا، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فقَالَ: إِنِّي اشْتَرَيْتُ بَعِيرًا فَادْعُ اللهَ أَنْ يُبَارِكَ لِي فِيهِ، فَقَالَ: «اللهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِيهِ» ، فَلَمْ يَلْبَثْ إِلَّا يَسِيرًا أَنْ نَفَقَ، ثُمَّ اشْتَرَى بَعِيرًا آخَرَ فَأُتِيَ بِهِ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فقال: يا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي اشْتَرَيْتُ بَعِيرَيْنِ فَدَعَوْتُ اللهَ أَنْ يُبَارِكَ لِي فِيهِمَا، فَادْعُ اللهَ أَنْ يَحْمِلَنِيَ عَلَيْهِ، قَالَ: فقَالَ: «اللهُمَّ! احْمِلْهُ عَلَيْهِ» ، قَالَ: فَمَكَثَ عِنْدَهُ عِشْرِينَ سَنَةً.

هَذَا مُرْسَلٌ وَدُعَاؤُهُ صَارَ إِلَى أَمْرِ الْآخِرَةِ فِي الْمَرَّتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ، ثُمَّ سَأَلَهُ صَاحِبُ الْبَعِيرِ الدُّعَاءَ بِأَنْ يَحْمِلَهُ عَلَيْهِ، وَقَعَتِ الْإِجَابَةُ إِلَيْهِ ﷺ أَفْضَلَ زَكَاةٍ وَأَطْيَبَهَا وَأَنْمَاهَا.

---

[1] Müslim, *nikâh* 12 (75).

Mücâhid bildiriyor: Adamın biri bir deve satın aldı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Bir deve satın aldım, bana bereketli olması için dua et" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Deveyi ona bereketli kıl"* diye dua etti. Ancak çok geçmeden bu deve öldü. Sonra adam bir daha deve satın aldı ve yine Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip dua etmesini istedi. Bu deve de çok geçmeden öldü. Sonra adam bir deve daha satın aldı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Daha önce aldığım iki devenin de bana bereketli olması için dua etmiştin. Şimdi Allah'ın bu deveyi bana binek kılması için dua et" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bu deveyi bineği kıl"* diye dua etti. Bu deve de adamın yanında yirmi yıl kaldı.

Mürsel bir rivayettir. İlk iki deve konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duası adamın âhiretine yönelikti. Daha sonra adam aldığı devenin bineği olarak kalması için dua isteyince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde ettiği duaya icabet edilmiş, adama en güzel, en temiz ve en kazançlı bereket ihsan edilmiştir.

بَابُ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ لِلْمَرْأَةِ الَّتِي كَانَتْ تُصْرَعُ وَتَنْكَشِفُ بِالْعَافِيَةِ إِنْ لَمْ تَصْبِرْ أَوْ بِأَنْ لَا تَنْكَشِفَ إِنْ صَبَرَتْ وَلَهَا الْجَنَّةُ ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Avret Yerleri Açılan Saralı Kadına Sabretmeyecekse Şifası İçin, Sabredip Cennete Nail Olmak İstiyorsa da Avret Yerlerinin Açılmaması İçin Dua Etmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يَعْقُوبَ الْكِرْمَانِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ الْكِرْمَانِيِّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ [الْمَالِينِيُّ] (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: أَلَا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ هَذَا الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَتْ: إِنِّي أُصْرَعُ، وَأَنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللهَ لِي، فَقَالَ: «إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكَ الْجَنَّةُ، وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللهَ أَنْ يُعَافِيَكِ» ، فَقَالَتْ: أَصْبِرُ. قَالَتْ: فَإِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللهَ أَنْ لَا أَتَكَشَّفُ فَدَعَا لَهَا.

لَفْظُ حَدِيثِ مُسَدَّدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُسَدَّدٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عُبَيْدِ اللهِ الْقَوَارِيرِيِّ عَنْ يَحْيَى

Atâ b. Ebî Rebâh der ki: İbn Abbâs bana: "Sana cennetlik bir kadın göstermemi ister misin?" diye sorunca: "Göster" karşılığını verdim. İbn Abbâs bir kadını göstererek: "Şu siyah kadın" dedi ve şöyle devam etti: "Zamanında bu kadın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: «Ben saralıyım ve sara nöbetim geldiğinde üzerim açılıyor. Bana şifa için Yüce Allah'a dua et» dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***«İstersen buna sabret, bu şekilde cennete girersin. İstersen de sana şifa vermesi için Yüce Allah'a dua edeyim»*** buyurdu. Kadın: «Tamam sabrederim, ama nöbetim sırasında üzerimin açılmaması için Yüce Allah'a dua et» deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde dua etti."

Lafız Müsedded'in lafzıdır. Buhârî, *Sahîh*'de Müsedded'den ve Müslim ise Ubeydullah el-Kavârîrî kanalıyla Yahya'dan rivayet etmiştir.[1]

أَخبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّسَوِيُّ، حدثنا حماد ابن شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، أَنْبَأَنَا مَخْلَدٌ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ: أَنَّهُ رَأَى أُمَّ زُفَرَ تِلْكَ الْمَرْأَةَ طَوِيلَةً سَوْدَاءَ عَلَى ستر الكعبة.

Atâ der ki: "Ümmü Züfer adındaki söz konusu (bu cennetlik) kadını Kâbe'nin örtüsünün yanında gördüm. Siyah tenli ve uzun boylu bir kadındı."[2]

---

[1] Buhârî, *mardâ* (6), Müslim, *el-birr ve's-sıla* 14 (54) ve Ahmed, *Müsned* (1/347).

[2] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (4/453).

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِئْذَانِ الْحُمَّى عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَإِرْسَالِهِ إِيَّاهَا إِلَى أَهْلِ قُبَاءَ لِتَكُونَ لَهُمْ كَفَّارَةً، وَظُهُورِ مَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Hummanın Gelmek İçin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) İzin İstemesi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hummayı Kendilerine Kefaret Olması İçin Kubâ Ahalisine Göndermesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللهِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أُمِّ طَارِقٍ مَوْلَاةِ سَعْدٍ، قَالَتْ: جَاءَ النَّبِيُّ ﷺ فَاسْتَأْذَنَ فَسَكَتَ سَعْدٌ، ثُمَّ أَعَادَ فَسَكَتَ سَعْدٌ [ثُمَّ أَعَادَ فَسَكَتَ سَعْدٌ] فَانْصَرَفَ النَّبِيُّ ﷺ، قَالَتْ: فَأَرْسَلَنِي سَعْدٌ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنَا أَنْ نَأْذَنَ لَكَ إِلَّا أَنَّا أَرَدْنَا أَنْ تَزِيدَنَا، فَسَمِعْتُ صَوْتًا عَلَى الْبَابِ يَسْتَأْذِنُ وَلَا أَرَى شَيْئًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ أَنْتِ» ؟ قَالَتْ: أَنَا أُمُّ مِلْدَمٍ، قَالَ: «لَا مَرْحَبًا بِكِ وَلَا أَهْلًا! تَهْدِينَ إِلَى أَهْلِ قُبَاءَ» ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «فَاذْهَبِي إِلَيْهِمْ»

Sa'd'ın azatlısı Ümmü Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize geldiğinde selam verip girmek için izin istedi. Ancak Sa'd susup bir karşılık vermedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha izin isteyince Sa'd yine susup cevap vermedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha izin istedi. Sa'd cevap vermeyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çekip gitti. Sa'd beni peşinden yolladı ve: "Sana izin vermememizin tek sebebi bize daha fazla selam vermen içindi" dememi istedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) eve geldiğinde bir ara kapıda girmek için izin isteyen bir ses işittim, ancak kimseleri de göremiyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o sese: *"Sen kimsin?"* diye sorunca, ses: "Ben Ümmü Mildem'im (hummayım)" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hoş gelmemiş safa vermemişsin!"* karşılığını verdi ve ona: *"Kubâ ahalisine gider misin?"* diye sordu. Ses: "Giderim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman onlara git"* buyurdu.[1]

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/86).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، أَنْبَأَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَتَوْا رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالُوا: إِنَّ الْحُمَّى قَدِ اشْتَدَّتْ عَلَيْنَا، فَقَالَ: «إِن شِئْتُمْ أَنْ تُرْفَعَ عَنْكُمْ رُفِعَتْ، وَإِنْ شِئْتُمْ كَانَ طَهُورًا!» قَالُوا: بَلْ تَكُونَ لَنَا طَهُورًا

Câbir b. Abdillah der ki: Kubâ ahalisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Hummadan çok çektik" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsterseniz üzerinizden çekip alınsın, günahlarınızın temizlenmesini istiyorsanız da kalsın"* buyurunca: "Kalıp günahlarımızı temizlemesini istiyoruz" dediler.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: أَتَتِ الْحُمَّى النَّبِيَّ ﷺ وَاسْتَأْذَنَتْ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ أَنْتِ، قَالَتْ: أُمُّ مِلْدَمٍ، قَالَ: «أَتُرِيدِينَ أهل قباء؟» قالت نعم، قَالَ: فَحُمُّوا وَلَقُوا مِنْهَا شِدَّةً، فَاشْتَكَوْا إِلَيْهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ لَقِينَا مِنَ الْحُمَّى. قَالَ: «إِنْ شِئْتُمْ دَعَوْتُ اللهَ فَكَشَفَهَا عَنْكُمْ، وَإِنَّ شِئْتُمْ كَانَتْ لَكُمْ طَهُورًا» ، قَالُوا: بَلْ تَكُونَ لَنَا طَهُورًا

Câbir b. Amr der ki: Humma gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen kimsin?"* diye sorunca: "Ben Ümmü Mildem'im" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kubâ ahalisine gider misin?"* diye sorunca: "Giderim" dedi. Daha sonra Kubâ ahalisi içinde humma yayıldı ve ondan dolayı çok sıkıntılar çektiler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Hummadan çok çektik" diye şikayette bulunduklarında, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İsterseniz dua edeyim Yüce Allah üzerinizden hummayı çekip alsın, isterseniz de kalıp günahlarınızı temizlesin"* buyurdu. Kubâlılar: "Kalıp günahlarımızı temizlemesini istiyoruz" dediler.[2]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ لَاحِقٍ، أَبُو عُثْمَانَ الْمَدَائِنِيُّ سَنَةَ خَمْسٍ وَثَمَانِينَ وَمِائَةٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ أَهْلَ الْمَعْرُوفِ

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/87).

[2] Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/87).

فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الْآخِرَةِ وَإِنَّ أَهْلَ الْمُنْكَرِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمُنْكَرِ فِي الْآخِرَةِ» ، وَبِهِ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ قَالَ: اسْتَأْذَنَتِ الْحُمَّى عَلَى رسول الله ﷺ، فقَالَ لها: «من أنِ؟» قَالَتْ: أَنَا الْحُمَّى أُبْرِئُ اللَّحْمَ، وَأَمُصُّ الدَّمَ، قَالَ: «اذْهَبِي إِلَى أَهْلِ قُبَاءَ» ، فَأَتَتْهُمْ فجاؤوا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَدِ اصْفَرَّتْ وُجُوهُهُمْ، فَشَكَوُا الْحُمَّى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فقَالَ: «مَا شِئْتُمْ؟ إِنْ شِئْتُمْ دَعَوْتُ اللهَ ﷻ فكشفها عنكم، وإن شِئْتُمْ تَرَكْتُمُوهَا فَأَسْقَطَتْ ذُنُوبَكُمْ» ، قَالُوا: بَلْ نَدَعُهَا يَا رَسُولَ اللهِ

Selmân el-Fârisî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dünyada iyilik yapanlar âhirette iyilik bulacaklardır. Dünyada kötülük yapanlar da âhirette kötülük bulacaklardır"* buyurdu.

Humma gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen kimsin?"* diye sorunca: "Ben eti eritip kanı emen hummayım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kubâ ahalisine git!"* karşılığını verdi. Daha sonra Kubâ ahalisi hummadan dolayı yüzleri sararmış bir şekilde Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip ondan yana şikayette bulundular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne istiyorsunuz? İsterseniz dua edeyim Yüce Allah üzerinizden hummayı çekip alsın, isterseniz de kalıp günahlarınızı temizlesin"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman kalsın" dediler.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ حَبِيبٍ الْغَنَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِيَاسُ بْنُ أَبِي تَمِيمَةَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَتِ الْحُمَّى إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! ابْعَثْنِي إِلَى أَحَبِّ قَوْمِكَ، أَوْ إِلَى أَحَبِّ أَصْحَابِكَ إِلَيْكَ- شَكَّ قُرَّةُ- فَقَالَ: «اذْهَبِي إِلَى الْأَنْصَارِ» ، قَالَ: فَذَهَبَتْ فَصُبَّتْ عَلَيْهِمْ فصرعتهم، فجاؤوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ: قَدْ أَتَتْ عَلَيْنَا، فَادْعُ اللهَ لَنَا بِالشِّفَاءِ، قَالَ: فَدَعَا لَهُمْ فَكُشِفَتْ عَنْهُمْ، قَالَ فَاتَّبَعَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ [الله] لِي إِنِّي لَمِنَ الْأَنْصَارِ، وَإِنَّ أَبِي لَمِنَ الْأَنْصَارِ فَادْعُ اللهَ لِي كَمَا دَعَوْتَ لَهُمْ، فَقَالَ: «أَيُّمَا أَحَبُّ إِلَيْكِ أَنْ أَدْعُوَ لَكِ فَيُكْشَفُ عَنْكِ أَوْ تَصْبِرِينَ و [تجب] لَكِ الْجَنَّةُ» ، فَقَالَتْ: لَا وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ بَلْ أَصْبِرُ ثَلَاثًا، وَلَا أَجْعَلُ مِنَ اللهِ بِجَنَّتِهِ خَطَرًا أَبَدًا.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/87).

قُلْتُ: يُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ هَذَا فِي قَوْمٍ آخَرِينَ مِنَ الْأَنْصَارِ وَاللهُ أَعْلَمُ .

Ebû Hureyre der ki: Humma Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni en sevdiğin insanlara —veya ashâbından en sevdiğin kişilere— gönder" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ensâr'a git"*** buyurunca humma onlara musallat oldu ve hepsini de yataklara düşürdü. Ensâr, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Hummaya yakalandık! Allah'a dua et de bize şifa versin" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara dua etti ve eski sağlıklarına kavuştular.

Bir kadın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Ensâr'danım! Babam da Ensâr'dan biri! Diğerlerine dua ettiğin gibi benim için de dua et" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Hangisini istersin? Dua edip Allah'ın sana şifa vermesini mi? Yoksa bu hastalığa sabredip cenneti hak etmeyi mi?"*** diye sordu. Kadın üç defa: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi sabrederim!" dedi ve: "Allah'tan cenneti hak etme konusunu riske atmak istemem" diye ekledi.

Belki de bunlar Kubâ ahalisi dışında Ensâr'dan başka bir topluluktur. Doğrusunu da Allah bilir.[1]

أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَّ أَبَا الْحَسَنِ بْنَ صُبَيْحٍ أَخْبَرَهُمْ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شِيرَوَيْهِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُبَيْدٍ، مِنْ أَهْلِ عَبَّادَانَ، أَنْبَأَنَا الْمُحَبَّرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ أَبِي يَزِيدَ الْمُقْرِئِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُرَقَّعِ، قَالَ: لَمَّا فَتَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَيْبَرَ قَسَمَهَا عَلَى ثَمَانِيَةَ عَشَرَ سَهْمًا، فَجَعَلَ لِكُلِّ مِائَةٍ: سَهْمًا، وَهِيَ مُخْضَرَّةٌ مِنَ الْفَوَاكِهِ، فَوَاقَعَ النَّاسُ الْفَاكِهَةَ فَمَغَثَتْهُمُ الْحُمَّى، فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «الْحُمَّى رَائِدُ الْمَوْتِ، وَسِجْنُ اللهِ فِي الْأَرْضِ، وَهِيَ قِطْعَةٌ من النار، فإذ أَخَذَتْهُمْ فَبَرِّدُوا لَهَا الْمَاءَ فِي الشِّنَانِ، فَصُبُّوهَا عَلَيْكُمْ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ- يَعْنِي الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ» ، قَالَ: فَفَعَلُوا فَذَهَبَ عَنْهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «إِنَّ اللهَ لَمْ يَخْلُقْ وِعَاءً إِذَا مُلِئَ شَرًّا مِنَ الْبَطْنِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاجْعَلُوا ثُلُثًا لِلطَّعَامِ، وَثُلُثًا لِلشَّرَابِ، وَثُلُثًا للريح»

Abdurrahman b. el-Murakka' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber'i fethettiği zaman on sekiz parçaya böldü ve her yüz kişiye bir parça verdi.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/87).

Hayber'de de çeşit çeşit meyve vardı. Müslümanlar her türlü meyveden yemeye başlayınca da hummaya yakalandılar. Bu konuda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yakındıklarında: *"Humma ölümün rehberi, Yüce Allah'ın yeryüzündeki hapishanesi, cehennem ateşinden bir parçadır. Hummaya yakalandığınız zaman tulumda su soğutup akşam ile yatsı namazları arasında üzerinize dökün"* buyurdu.

Müslümanlar denileni yapınca da iyileştiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah mide gibi, dolduğu zaman zararı dokunan başka bir kap yaratmış değildir. Midenizi illa dolduracaksanız üçte birini yemekle, üçte birini içecekle, üçte birini de havayla doldurun"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَشِّهِ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ مِنْ وَضُوئِهِ
حَتَّى عَقَلَ بَعْدَ مَا كَانَ لَا يَعْقِلُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM)) Kendinden Geçen Câbir b. Abdillah'a Abdest Suyundan Serptikten Sonra Kendine Gelmesi

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ ابْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنْبَأَنَا وَهْبٌ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: عَادَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ فِي بَنِي سَلِمَةَ فَوَجَدَنِي لَا أَعْقِلُ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ، فَرَشَّ مِنْهُ عَلَيَّ، فَأَفَقْتُ فَقُلْتُ: كَيْفَ أَصْنَعُ فِي مَالِي يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَنَزَلَتْ: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاء فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ يَكُن لَّهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلأُمِّهِ السُّدُسُ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَآؤُكُمْ وَأَبناؤُكُمْ لاَ تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعاً فَرِيضَةً مِّنَ اللّهِ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيما حَكِيماً﴾.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ .

Câbir der ki: Seleme oğullarının yanında hastalandığım zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Ebû Bekr ziyaretime geldiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) benim kendimden geçtiğimi görünce su istedi. Getirilen suyla abdest aldı ve

üzerime serpti. Kendime geldiğimde: "Ey Allah'ın Resûlü! Malım konusunda ne yapmamı emredersin?" dedim. Bunun üzerine: **"Allah çocuklarınız hakkında, erkeğe iki dişinin hissesi kadar tavsiye eder. Eğer kadınlar ikinin üstünde ise, bırakılanın üçte ikisi onlarındır; şayet bir ise yarısı onundur. Ana babadan her birine, ölenin çocuğu varsa yaptığı vasiyetten veya borcundan arta kalanın altıda biri, çocuğu yoksa, anası babası ona varis olur, anasına üçte bir düşer. Kardeşleri varsa, altıda biri annesinindir; babalarınız ve oğullarınızdan menfaatçe hangisinin size daha yakın olduğunu siz bilmezsiniz. Bunlar Allah tarafından tesbit edilmiştir. Doğrusu Allah bilendir, Hakim olandır"**[1] âyeti nazil oldu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de İbn Cüreyc'ten rivayet etmişlerdir.[2]

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَمْرِهِ بِالْغُسْلِ لِلْمَعِينِ، وَمَا ظَهَرَ فِيهِ مِنَ الشِّفَاءِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Nazar Eden Adamın Yıkanmasını Söylemesi ve Yıkanma Sonrası Nazara Gelen Adamın İyileşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمِهْرَجَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، أَنَّهُ قَالَ: رَأَى عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ سَهْلَ بْنَ حُنَيْفٍ يَغْتَسِلُ، فَقَالَ: وَاللهِ مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ وَلَا جِلْدَ مُخَبَّأَةٍ، فَلُبِطَ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ مَكَانَهُ، فأتى رسول الله ﷺ فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَلْ لَكَ فِي سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، وَاللهِ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ، فَقَالَ: هَلْ تَتَّهِمُونَ بِهِ أَحَدًا؟ قَالُوا نَتَّهِمُ بِهِ عَامِرَ بْنَ رَبِيعَةَ [فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ] فَتَغَيَّظَ عَلَيْهِ وَقَالَ عَلَامَ يَقْتُلُ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، أَلَا بَرَّكْتَ! اغْسِلْ لَهُ، فَغَسَلَ لَهُ عَامِرٌ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمِرْفَقَيْهِ وَرُكْبَتَيْهِ وَأَطْرَافَ رِجْلِهِ وَدَاخِلَةَ إِزَارِهِ فِي قَدَحٍ، ثُمَّ صَبَّ عَلَيْهِ، فَرَاحَ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ مَعَ النَّاسِ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ قَالَ ابْنُ بُكَيْرٍ دَاخِلَةُ إِزَارِهِ هُوَ الثَّوْبُ الَّذِي يَلِي الجلدة

---

[1] Nisâ Sur. 11

[2] Buhârî, *tefsir* (4) ve Müslim, *ferâid* 2 (6).

Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf der ki: Âmir b. Rabîa, Sehl b. Huneyf'i yıkanırken görünce: "Bu güne kadar böylesine, bakire bir kızda dahi bulunmayan bir teni görmüş değilim" dedi. Demesiyle de Sehl olduğu yere yığıldı. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Sehl b. Huneyf'e yetiş! Yere yığılıp kaldı" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun bu halini görünce: *"Bu konuda suçladığınız biri var mı?"* diye sordu. Oradakiler: "Âmir b. Rabîa'yı suçluyoruz" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Âmir'i çağırdı. Ona kızdı ve: *"Biriniz neden kardeşinin canına kasteder ki? Beğendiğin bir şey gördüğün zaman «Bârekallah» diyerek bereket dilesene!"* diye çıkıştı. Sonra Âmir'e: *"Onun için yıkan!"* buyurunca Âmir yüzünü, dirseklere kadar ellerini, dize kadar ayaklarını, izarının içini bir kabın içinde yıkadı. Yıkamadan sonra kapta toplanan su Sehl'in üzerine döküldü. Bu şekilde Sehl b. Huneyf iyileşmiş bir şekilde kalkıp Müslümanlarla birlikte gitti.

İbn Bükeyr der ki: "İzarın içinden kasıt kişinin donunun altıdır."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَمْرِهِ الرَّجُلَ الَّذِي شَكَا إِلَيْهِ اسْتِطْلَاقَ بَطْنِ أَخِيهِ بِسَقْيِ الْعَسَلِ، وَمَا جَعَلَ اللهُ ﷻ فِيهِ مِنَ الشِّفَاءِ، وَلَيْسَ ذَلِكَ مِنَ الطِّبِّ بِسَبِيلٍ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İshalden Şikayet Eden Birine Balı Tavsiye Etmesi, Yüce Allah'ın Balda Kıldığı Şifa —ki Tıbda Bu Tavsiye Edilmemiştir—

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّ أَخِي قَدِ اسْتَطْلَقَ بَطْنُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اسْقِهِ عَسَلًا» ، فَسَقَاهُ، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: قَدْ سَقَيْتُهُ فَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا اسْتِطْلَاقًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اسْقِهِ عَسَلًا» ، فَسَقَاهُ، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: قَدْ سَقَيْتُهُ فَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا اسْتِطْلَاقًا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الثَّالِثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ: «صَدَقَ اللهُ وَكَذَبَ بَطْنُ أَخِيكَ، اسْقِهِ عَسَلًا» ، فَسَقَاهُ، فَبَرَأَ.

[1] Nesâî, *Amelul-yevm ve'l-leyle* ve İbn Mâce, *tıb*'da Zührî kanalıyla Ebû Umâme'den rivayet etmişlerdir.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ بُنْدَارٍ.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Kardeşim ishal oldu" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona bal içir!"* buyurdu. Adam gidip kardeşine bal içirdi, bir süre sonra geldi ve: "Ona bal içirdim, ancak ishalini arttırmaktan başka bir işe yaramadı" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Ona bal içir!"* buyurdu. Adam yine gidip kardeşine bal içirdi, bir süre sonra geldi ve: "Ona bal içirdim, ancak ishalini arttırmaktan başka bir işe yaramadı" dedi. Adam üçüncüsünde veya dördüncüsünde gelip yine aynı şeyleri söyleyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah (bal içirin, diyerek) doğruyu söylemiştir, ancak kardeşinin karnı yalan söylüyor. Ona bal içir"* buyurdu. Adam bir daha içirince de iyileşti.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Beşşâr Bundâr'dan rivayet etmişlerdir.[1]

بَابُ مَا فِي تَعْلِيمِهِ الضَّرِيرَ مَا كَانَ فِيهِ شِفَاؤُهُ حِينَ لَمْ يَصْبِرْ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sabredemeyen Hastaya Nasıl Şifa Bulacağını Öğretmesi, Bu Konuda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، وَأَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَطْمِيِّ، قال: سمعت عامر بْنَ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ يُحَدِّثُ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حُنَيْفٍ. أَنَّ رَجُلًا ضَرِيرًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: ادْعُ اللهَ لِي أَنْ يُعَافِيَنِي، قَالَ: «فَإِنْ شِئْتَ أَخَّرْتُ ذَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، وإن شِئْتَ دَعَوْتُ اللهَ» ، قَالَ: فَادْعُهُ.

---

[1] Buhârî, *tıb* (4, 24), Müslim, *selâm* 31 (91), Tirmizî, *tıb* (2082) ve Ahmed, *Müsned* (3/19-20).

قَالَ: فَأَمَرَهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ فَيُحْسِنَ الْوُضُوءَ، وَيُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ وَيَدْعُوَ بِهَذَا الدُّعَاءِ: «اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّي فِي حَاجَتِي هَذِهِ فَتَقْضِيهَا لِي، اللهُمَّ شَفِّعْهُ فِيَّ وَشَفِّعْنِي فِي نَفْسِي» .

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ الْعَبَّاسِ زَادَ مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ فِي رِوَايَتِهِ قَالَ فَقَامَ وقد أَبْصَرَ، وَرَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَنْ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ عَنْ شُعْبَةَ، فَفَعَلَ الرَّجُلُ فَبَرَأَ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَطْمِيِّ.

Osmân b. Huneyf bildiriyor: Gözleri görmeyen bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Yüce Allah'a dua et de bana şifa versin" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstersen şifan geciksin ki bu senin için daha hayırlı olur. İstersen de şifa için Allah'a dua edeyim"* buyurunca, adam: "Şifa vermesi için dua et!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), adamın güzelce bir abdest almasını, iki rekat namaz kıldıktan sonra da: *"Allahım! Rahmet peygamberi olan peygamberin Muhammed ile sana yönelip yakarıyorum. Ey Muhammed! Bu ihtiyacımı gidermesi için seninle Rabbime yöneliyorum. Allahım! Bu ihtiyacım konusunda Hz. Peygamber'i bana şefaatçi kıl! Kendi adıma olan şefaatimi de kabul et"* şeklinde dua etmesini söyledi.[1]

Lafız Abbâs'ın lafzıdır. Muhammed b. Yûnus ise rivayet ederken şu eklemeyi yapar: "Bu duayı yaptıktan sonra adamın gözleri açıldı."

Da'vât kitabımız içinde, sahih bir isnâdla Şa'bî'den bildirildiğine göre adamın bunları yapınca iyileştiğini zikretmiştik.

Aynısını Hammâd b. Seleme de Ebû Câfer el-Hatmî'den rivayet etmiştir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزَّبَالِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يزيد الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَبِيبِ ابن سَعِيدٍ الْحَبَطِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ رَوْحِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْمَدِينِيِّ وَهُوَ الْخَطْمِيُّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ عَنْ عَمِّهِ عُثْمَانَ بْنِ حُنَيْفٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَجَاءَهُ رَجُلٌ ضَرِيرٌ فَشَكَا إِلَيْهِ ذَهَابَ بَصَرِهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ لَيْسَ لِي قَائِدٌ وَقَدْ شَقَّ عَلَيَّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ائْتِ الْمِيضَأَةَ فَتَوَضَّأْ ثُمَّ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ

---

[1] Tirmizî, *da'vât* (3578).

قل: اللهم إنّي أسألُكَ وأتوجّهُ إليكَ بنبيّكَ محمّدٍ ﷺ نبيِّ الرّحمةِ، يا محمّدُ! إنّي أتوجّهُ بكَ إلى ربّي فيُجلّي لي بصري، اللهمّ شفّعْهُ فيَّ وشفّعني في نفسي، قال عثمان: فو الله ما تفرّقنا ولا طالَ الحديثُ حتّى دخلَ الرّجلُ وكأنّهُ لم يكنْ بهِ ضُرٌّ قطُّ.

Osmân b. Huneyf anlatıyor: Kör bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana yol gösterecek kimsem yok, körlüğüm bana ağır gelmeye başladı" diyerek şikayette bulundu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Abdesthaneye gidip abdest al. Sonra iki rekat namaz kıl. Sonra da: «Allahım! Rahmet peygamberi olan Muhammed ile sana yönelip yakarıyorum. Ey Muhammed! Seninle Rabbime yöneliyor ve gözlerimdeki perdeyi kaldırmasını diliyorum. Allahım! Bu ihtiyacım konusunda Hz. Peygamber'i bana şefaatçi kıl! Kendi adıma olan şefaatimi de kabul et!» diye dua et."*

Vallahi henüz biz oradan ayrılmadan ve çok zaman geçmeden bu adam gözlerinde sanki hiçbir rahatsızlık yokmuş gibi içeriye girdi.

أخبرَنا أبو سعيدٍ عبدُ الملكِ بنُ أبي عثمانَ الزّاهدُ رحمَهُ اللهُ، أنبأنا الإمامُ أبو بكرٍ محمّدُ بنُ عليِّ بنِ إسماعيلَ الشّاشيُّ القفّالُ، قالَ: أنبأنا أبو عَروبةَ، حدّثنا العبّاسُ بنُ الفرجِ، حدّثنا إسماعيلُ بنُ شبيبٍ، حدّثنا أبي عن روحِ بنِ القاسمِ، عن أبي جعفرٍ المدينيِّ، عنْ أبي أُمامةَ بنِ سهلِ بنِ حُنيفٍ أنَّ رجلًا كانَ يختلفُ إلى عثمانَ بنِ عفّانَ ﷺ في حاجتِهِ، وكانَ عثمانُ لا يلتفتُ إليهِ ولا ينظرُ في حاجتِهِ، فلقيَ عثمانَ بنَ حُنيفٍ فشكا إليهِ ذلكَ فقالَ لهُ عثمانُ بنُ حُنيفٍ: ائتِ الميضأةَ فتوضّأْ ثمَّ ائتِ المسجدَ فصلِّ ركعتينِ، ثمَّ قل: اللهم إني أسألك وأتوجّهُ إليكَ بنبيِّكَ محمّدٍ ﷺ نبيِّ الرّحمةِ، يا محمّدُ إنّي أتوجّهُ بكَ إلى ربّي فتقضي لي حاجتي، واذكرْ حاجتَكَ، ثمَّ رُحْ حتّى أرفعَ، فانطلقَ الرّجلُ وصنعَ ذلكَ، ثمَّ أتى بابَ عثمانَ بنَ عفّانَ ﷺ، فجاءَ البوّابُ، فأخذَ بيدِهِ فأدخلَهُ على عثمانَ، فأجلسَهُ معَهُ على الطّنفسةِ، فقالَ انظرْ ما كانتْ لكَ منْ حاجةٍ، ثمَّ إنَّ الرّجلَ خرجَ منْ عندِهِ فلقيَ عثمانَ بنَ حُنيفٍ، فقالَ [لهُ] جزاكَ اللهُ خيرًا ما كانَ ينظرُ في حاجتي ولا يلتفتُ إليَّ حتى كلمته فقالَ لهُ عثمانُ بنُ حُنيفٍ ما كلّمتُهُ ولكنّي سمعتُ رسولَ اللهِ ﷺ وجاءَهُ ضريرٌ فشكا إليهِ ذهابَ بصرِهِ فقالَ لهُ النّبيُّ ﷺ: أو تصبر؟ فقالَ: يا رسولَ اللهِ ليسَ لي قائدٌ، وقدْ شقَّ عليَّ، فقالَ ائتِ الميضأةَ فتوضّأْ، وصلِّ ركعتينِ ثمَّ قلْ: اللهمَّ إنّي أسألُكَ وأتوجّهُ إليكَ بنبيِّكَ نبيِّ الرّحمةِ،

يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّي فَيُجَلِّي لِي عَنْ بَصَرِي، اللهُمَّ شَفِّعْهُ فِيَّ وَشَفِّعْنِي فِي نَفْسِي قَالَ عثمان: فو الله ما تفرقنا وطَالَ بِنَا الْحَدِيثُ حَتَّى دَخَلَ الرَّجُلُ كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بِهِ ضَرَرٌ، وَقَدْ رَوَاهُ أَحْمَدُ بْنُ شَبِيبٍ عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ أَيْضًا بِطُولِهِ .

Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf bildiriyor: Adamın biri bir ihtiyacı konusunda Osmân b. Affân'ın yanına gelip gider, ancak Osmân onunla ve ihtiyacıyla ilgilenmezdi. Bu adam Osmân b. Huneyf'le karşılaşınca bu durumdan yakındı. Osmân b. Huneyf adama şöyle dedi: "Abdesthaneye gidip abdest al. Sonra Mescid'e gelip iki rekat namaz kıl. Sonra da: «Allahım! Rahmet peygamberi olan Muhammed ile sana yönelip yakarıyorum. Ey Muhammed! Seninle Rabbime yöneliyor ve ihtiyacımı gidermesini diliyorum» diye dua et. Sonra ihtiyacını dile getir. Bunları yaptıktan sonra tekrar yanına git."

Adam denilenleri yaptı ve Osmân b. Affân'ın kapısına gitti. Kapıcı gelip elinden tuttu ve onu Osmân'ın yanına geçirdi. Osmân adamı yanında, minderinin üzerinde oturttu ve: "Bir ihtiyacın varsa söyle" dedi.

Adam bu şekilde ihtiyacı giderildikten sonra oradan çıktı. Osmân b. Huneyf'le karşılaştığında: "Allah sana hayırlar versin! Benim için sen onunla konuşana kadar ihtiyacımla ilgilenmiyor, dönüp de bana bakmıyordu" dedi. Osmân b. Huneyf şu karşılığı verdi: "Senin için Osmân'la konuşmuş değilim! Ancak zamanında gözleri görmeyen bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve körlüğünden yana şikayette bulundu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *«Neden sabretmiyorsun?»* buyurunca, adam: «Ey Allah'ın Resûlü! Bana yol gösterecek kimsem yok, körlüğüm bana ağır gelmeye başladı» dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *«Abdesthaneye gidip abdest al. Sonra iki rekat namaz kıl. Sonra da: "Allahım! Rahmet peygamberi olan Muhammed ile sana yönelip yakarıyorum. Ey Muhammed! Seninle Rabbime yöneliyor ve gözlerimdeki perdeyi kaldırmasını diliyorum. Allahım! Bu ihtiyacım konusunda Hz. Peygamber'i bana şefaatçi kıl! Kendi adıma olan şefaatimi de kabul et!" diye dua et»* buyurdu. Vallahi henüz biz oradan ayrılmadan ve çok zaman geçmeden bu adam gözlerinde

sanki hiçbir rahatsızlık yokmuş gibi içeriye girdi." Aynı şekilde tam metniyle Ahmed b. Şebîb, Saîd'den, o da babasından rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَاذَانَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَبِيبِ بْنِ سَعِيدٍ فَذَكَرَهُ بِطُولِهِ وَهَذِهِ زِيَادَةٌ أَلْحَقْتُهَا بِهِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ سَنَةَ أَرْبَعٍ وَأَرْبَعِينَ.

وَرَوَاهُ أَيْضًا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سهل، عَنْ عَمِّهِ وَهُوَ عُثْمَانُ بن حنيف.

Başka bir kanalla Ahmed b. Şebîb b. Saîd de tam metniyle hadisi rivayet etmiştir. Hadise bu eklemeyi de hicri kırk dört yılının Ramazan ayında yaptım.

Aynı şekilde Hişâm ed-Destuvâî de bunu Ebû Câfer'den, o da Ebû Umâme b. Sehl'den o da amcası Osmân b. Huneyf'ten rivayet etmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِهِ عَائِشَةَ ﵂ دُعَاءَ الْحُمَّى فَقَالَتْهُ فَذَهَبَتْ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Âişe'ye Humma Duasını Öğretmesi, Âişe'nin Bu Dua Sonrası İyileşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ جَارُ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي إِسْرَائِيلَ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ وَلَدِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ جَدِّهِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى عَائِشَةَ ﵂ وَهِيَ مَوْعُوكَةٌ، فَقَالَ: مَالِي أَرَاكِ هَكَذَا، فَقَالَتْ: بِأَبِي وَأُمِّي هَذِهِ الْحُمَّى وَسَبَّتْهَا، فَقَالَ: لَا تَسُبِّيهَا فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ، وَلَكِنْ إِنْ شِئْتِ عَلَّمْتُكِ كَلِمَاتٍ إِذَا تَلَوْتِهِمْ أَذْهَبَهَا اللهُ ﷻ عَنْكِ، قَالَتْ: فَعَلِّمْنِي، قَالَ: قُولِي: اللهُمَّ ارْحَمْ جِلْدِيَ الرَّقِيقَ، وَعَظْمِيَ الدَّقِيقَ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِيقِ يَا أُمَّ مِلْدَمٍ، إِنْ كُنْتِ آمَنْتِ بِاللهِ الْعَظِيمِ فَلَا تَصْدَعِي الرَّأْسَ وَلَا تُنْتِنِي الْفَمَ، وَلَا تَأْكُلِي اللَّحْمَ، وَلَا تَشْرَبِي الدَّمَ وَتَحَوَّلِي مِنِّي إِلَى مَنِ اتَّخَذَ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ، قَالَ: فَقَالَتْهَا، فَذَهَبَتْ عنها

---

[1] Bakın: Tirmizî, *da'vât* (3578).

Enes b. Mâlik anlatıyor: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Âişe'nin yanına girdiğinde rahatsız olduğunu gördü. Ona: *"Bakıyorum da rahatsızsın"* buyurunca, Âişe: "Anam babam sana feda olsun! Hummaya yakalandım" dedi ve ona sövmeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hummaya sövme! Zira görevini yerine getirmektedir. Bunun yerine sana bazı sözler öğreteyim. Bu sözleri demen halinde Yüce Allah seni ondan kurtaracaktır"* buyurunca, Âişe: "Öğret" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şöyle de: Allahım! Merhamet et ve ateşin şiddetinden ince derimi, zayıf kemiklerimi koru! Ey Ümmü Mildem! Şayet Yüce Allah'a iman ediyorsan başımı ağrıtma, ağzımı kokutma, etimi eritme, kanımı içme ve benden çıkıp Allah'ın yanında başka ilahlar edinenlere git."*

Âişe bu sözleri söyleyince de hummadan kurtuldu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِصَاحِبِ الْقُرْحَةِ حَتَّى صَحَّ وَبَرِئَتِ الْقُرْحَةُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Çıbanı Olan Adama Dua Edip İyileştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَنْبَأَنَا ابْنُ لَهِيعَةَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيَّ حَدَّثَهُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي هِلَالٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أُتِيَ بِرَجُلٍ بِرِجْلِهِ قُرْحَةٌ قَدْ أَعْيَتْ عَلَى الْأَطِبَّاءِ، فَوَضَعَ إِصْبَعَهُ عَلَى رِيقِهِ، ثُمَّ رَفَعَ طَرَفَ الْخِنْصَرِ، فَوَضَعَ إِصْبَعَهُ عَلَى التُّرَابِ، ثُمَّ رَفَعَهَا فَوَضَعَهَا عَلَى الْقُرْحَةِ ثُمَّ قَالَ: بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ رِيقُ بَعْضِنَا بِتُرْبَةِ أَرْضِنَا لِيُشْفَى سَقِيمُنَا بِإِذْنِ رَبِّنَا.

هَذَا الدُّعَاءُ فِي حَدِيثِ عَائِشَةَ مَوْصُولًا.

Muhammed b. İbrâhîm bildiriyor: Adamın biri ayağındaki bir çıban için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Bu çıban da tabipleri aciz bırakmıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) parmağını tükürüğüyle ıslattı. Serçe parmağını yukarıya doğru kaldırıp tükürüğüyle ıslattığı parmağını toprağa değdirdi. Sonra kaldırıp çıbanın üzerine koydu ve: *"Allahım! Senin adınla! Birimizin*

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/175).

tükürüğü yerimizin toprağıyla, Rabbimizin de izniyle hastamıza şifa olsun" buyurdu.

Bu dua Âişe'nin hadisinde mevsûl olarak gelmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الدُّعَاءِ الَّذِي عَلَّمَهُ أَبَا بَكْرٍ ﷺ فِي الدَّيْنِ فَدَعَا بِهِ فَقَضَى الله عَنْهُ دَيْنَهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'e Borç Konusunda Öğrettiği Dua, Ebû Bekr'in Bu Duayla Borcunu Ödemesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الله الحافظ وأَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ (ح) . وَأَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أحمد ابن الْهَيْثَمِ الشَّعْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ الأَيْلِيِّ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بن سعيد الأَيْلِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ عَنْ عَائِشَةَ ﷺ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ أَبَاهَا دَخَلَ عَلَيْهَا فَقَالَ: هَلْ سَمِعْتِ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ دُعَاءً كَانَ يُعَلِّمُنَاهُ وذكر أن عيسى بن مَرْيَمَ عليه السلام كَانَ يُعَلِّمُهُ أَصْحَابَهُ وَيَقُولُ: لَوْ كَانَ عَلَى أَحَدِكُمْ جَبَلُ دَيْنٍ ذَهَبًا قَضَاهُ اللهُ عَنْهُ ثُمَّ يَقُولُ: اللهُمَّ فَارِجَ الْهَمِّ وَكَاشِفَ الْغَمِّ مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَرَحِيمَهَا أَنْتَ تَرْحَمُنِي فَارْحَمْنِي بِرَحْمَةٍ تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَكَانَ عَلَيَّ دَيْنٌ وَكُنْتُ لِلدَّيْنِ كَارِهًا، فَلَمْ أَلْبَثْ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى جَاءَنِي اللهُ بِفَائِدَةٍ، فَقَضَى اللهُ مَا كَانَ عَلَيَّ مِنَ الدَّيْنِ، قَالَتْ عَائِشَةُ- ﷺ- وَكَانَ لِأَسْمَاءَ عَلَيَّ دِينَارٌ وَثَلَاثَةُ دَرَاهِمَ، فَكُنْتُ أَسْتَحِي مِنْهَا كُلَّمَا نَظَرْتُ إِلَيْهَا، فَكُنْتُ أَدْعُو بِذَلِكَ الدُّعَاءِ [فَمَا لَبِثْتُ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى جَاءَنِي اللهُ بِرِزْقٍ مِنْ] غَيْرِ مِيرَاثٍ وَلَا صَدَقَةٍ، فَقَضَيْتُهَا وَحَلَّيْتُ ابْنَةَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ ثَلَاثَ أَوَاقٍ، وَفَضَلَ لَنَا فَضْلٌ حَسَنٌ. لَفْظُ حَدِيثِ الصَّغَانِيِّ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Âişe bildiriyor: Bir gün babam yanıma girdi ve şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana öğrettiği bir duayı sen de duymuş muydun? Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiğine göre İsa b. Meryem de bu duayı havarilerine öğretir ve: «Birinizin dağ kadar altın borcu olsa bu duayı ettikten sonra Yüce Allah onun yerine bu borcu öden» derdi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana öğrettiği bu dua: *«Ey sıkıntıları gideren,*

dertleri bitiren, darda kalanların dualarına icabet eden, dünya ile âhiretin Rahmân ve Rahîm'i olan Allahım! Bana, başkasının merhametine muhtaç bırakmayacak bir şekilde merhamet et!» şeklindeydi. Benim de borcum vardı ve borçlu kalmayı hiç sevmezdim. Bu duayı ettikten sonra çok fazla bir zaman geçmeden Yüce Allah bana öyle bir kazanç gönderdi ki tüm borçlarımı kapattım."

Hz. Âişe şöyle devam eder: "Esmâ'nın da bende bir dinar üç dirhem alacağı vardı. Bu borçtan dolayı da ne zaman onunla karşılaşsam mahcup olurdum. Bu duayı edip durduktan sonra Yüce Allah bana miras ve sadaka malı olmayan bir rızık gönderdi. Bununla hem borcumu ödedim, hem Abdurrahman b. Ebî Bekr'in kızına üç ûkiyyelik gümüş takı taktım, hem de bir miktar bize kaldı."

Lafız Sağânî'nin lafzıdır.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، أَنْبَأَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ النُّمَيْرِيُّ، عَنْ يُونُسَ الْأَيْلِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، عن القاسم ابن مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ ﵂ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو بَكْرٍ ﵁، فَقَالَ: مَا سَمِعْتِ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ دُعَاءً عَلَّمَنِيهِ، قَالَتْ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: كَانَ عِيسَى بن مَرْيَمَ يُعَلِّمُهُ أَصْحَابَهُ، قَالَ: لَوْ كَانَ عَلَى أَحَدِكُمْ جَبَلُ ذَهَبٍ دَيْنًا فَدَعَا بِذَلِكَ لَقَضَاهُ اللهُ عَنْهُ. فَذَكَرَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ قِصَّةَ عَائِشَةَ. تَفَرَّدَ بِهِ الْحَكَمُ عَنِ الأيليِّ .

Hz. Âişe der ki: Bir gün Ebû Bekr yanıma girdi ve: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana öğrettiği bir duayı sen de duymuş muydun?" dedi. "Nedir?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiğine göre İsa b. Meryem de bu duayı havarilerine öğretir ve: «Birinizin dağ kadar altın borcu olsa bu duayı ettikten sonra Yüce Allah onun yerine bu borcu öder» derdi..." Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını nakleder, ancak Hz. Âişe'nin borcundan bahseden kısmı zikretmez.

Hakem bunu Eylî'den rivayette tek kalmıştır.[1]

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/186).

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَفْثِهِ فِي عَيْنَيْنِ كَانَتَا مُبْيَضَّتَيْنِ لَا يُبْصِرُ صَاحِبُهُمَا بِهِمَا حَتَّى أَبْصَرَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Gözlerinde Beyazlık Bulunan Adamın Gözlerine Tüfleyip İyileştirmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابن الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَامَانَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أُمِّهِ أَنَّ خَالَهَا حَبِيبَ بْنَ فُوَيْكٍ حَدَّثَهَا، أَنَّ أَبَاهُ خَرَجَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَعَيْنَاهُ مُبْيَضَّتَانِ لَا يُبْصِرُ بِهِمَا شَيْئًا، فَسَأَلَهُ مَا أَصَابَكَ؟ فَقَالَ: كُنْتُ أُمَرِّئُ جَمَلِي فَوَقَعَتْ رِجْلِيَّ عَلَى بِيضٍ فَأُصِيبَ بَصَرِي، فَنَفَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي عَيْنِهِ فَأَبْصَرَ، فَرَأَيْتُهُ يُدْخِلُ الْخَيْطَ فِي الْإِبْرَةِ، وَإِنَّهُ لَابْنُ ثَمَانِينَ وَإِنَّ عَيْنَيْهِ لَمُبْيَضَّتَانِ وَقَدْ مَضَى فِي هَذَا الْمَعْنَى حَدِيثُ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ أَنَّهُ أُصِيبَتْ عَيْنُهُ فَسَالَتْ حَدَقَتُهُ عَلَى وَجْنَتِهِ فَرَدَّهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى مَوْضِعِهَا فَكَانَ لَا يَدْرِي أَيَّ عَيْنَيْهِ أصيبت

Abdulazîz b. Ömer, Selâme b. Sa'd oğullarından bir adamdan, o da annesinden, o da dayısı Habîb b. Fuveyk'ten bildiriyor: Gözlerinde beyazlık bulunan ve hiçbir şey görmeyen babam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Gözlerine ne oldu?"* diye sorunca, babam: "Devemi eğitirken ayağım (bir yuvadaki) yumurtalarının üzerine geldi ve gözlerime perde indi, bir şey göremez oldum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) babamın gözlerine tüfleyince görmeye başladı. Daha sonraları babamın, seksen yaşında olmasına ve gözlerindeki beyazlık durmasına rağmen ipliği iğne deliğinden geçirdiğini gördüm.

Bu yönde daha önce geçen bir rivayete göre de Katâde b. en-Nu'mân aldığı darbe sonucu gözbebeği yanağına akmış, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu yerine koymuştur. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu yerine koyduktan sonra Katâde hangi gözünün yaralandığını dahi bilememiştir.[1]

---

[1] Uhud Savaşı başlığı altında zikredildi.

بَابٌ فِي نَفْثِهِ ﷺ فِي يَدِ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبٍ وَقَدِ احْتَرَقَتْ حَتَّى بَرِئَتْ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muhammed b. Hâtib'in Yanmış Koluna Tüfleyip İyileştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ ابن جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكٍ ابن حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ حَاطِبٍ، يَقُولُ: وَقَعَتْ عَلَى يَدَيَّ الْقِدْرُ، فَاحْتَرَقَتْ فَانْطَلَقَتْ بِي أُمِّي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَجَعَلَ يَتْفُلُ عَلَيْهَا وَيَقُولُ: أَذْهِبِ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ [وَأَحْسَبُهُ قَالَ] وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي

Muhammed b. Hâtib der ki: Çocukken kaynayan tencere üzerime dökülünce kolum yandı. Annem beni Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına götürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) koluma tüfleyip: *"İnsanların Rabbi! Sıkıntıyı gider ve şifa ver. Şifa versen sensin!"* demeye başladı.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَا: أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ ابن يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنْبَأَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبٍ، قَالَ: صَنَعَتْ أُمِّي مَرِيعَةً، فَأَهْرَاقَتْ عَلَى يَدَيَّ، فَذَهَبَتْ بِي أُمِّي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ كَلَامًا لَمْ أَحْفَظْهُ، وَسَأَلْتُهَا عَنْهُ فِي إِمَارَةِ عُثْمَانَ مَا قَالَ؟ قَالَتْ: قَالَ: أَذْهِبِ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لَا شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ

Muhammed b. Hâtib der ki: Çocukken annem çorba yapıyordu. Kaynayan tencere üzerime dökülünce kolum yandı. Annem beni Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına götürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) koluma doğru aklımda kalmayan sözler söyledi. Osmân hilafeti zamanında anneme ne söylediğini sorduğumda: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«İnsanların Rabbi! Sıkıntıyı gider ve şifa ver. Şifa versen sensin! Senden başka şifa verecek yoktur»* demişti" dedi.[2]

---

[1] Bakın: Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşrâf* (8/491).

[2] Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşrâf* (8/491).

Yanık İçin Duası

أخبَرَنا أبو بَكرٍ: مُحَمَّدُ بنُ إبْرَاهِيمَ الفَارِسِيُّ، أنبَأنا إبْرَاهِيمُ بنُ عَبْدِ اللهِ الأَصْبَهَانِيُّ، أنبَأنا مُحَمَّدُ بنُ سُلَيْمَانَ [ابْنِ فارِسٍ، حَدَّثَنا مُحَمَّدُ بنُ إسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنا سَعِيدُ بنُ سُلَيْمَانَ] ، حَدَّثَنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بنُ عُثْمَانَ بنِ إبْرَاهِيمَ بنِ مُحَمَّدِ بنِ حَاطِبٍ، عَنْ أبِيهِ ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ جَمِيلٍ أُمِّ مُحَمَّدِ بنِ حَاطِبٍ، قَالَتْ: أقْبَلْتُ بِكَ مِنْ أرْضِ الْحَبَشَةِ، حَتَّى إذَا كُنْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ بِلَيْلَةٍ أوْ لَيْلَتَيْنِ طَبَخْتُ لَكَ طَبِيخًا فَفَنِيَ الْحَطَبُ، فَرُحْتُ لِطَلَبِ الْحَطَبِ، فَتَنَاوَلْتَ الْقِدْرَ فَانْكَفَتْ عَلَى ذِرَاعِكَ، فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَأَتَيْتُ بِكَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَذَا مُحَمَّدُ بنُ حَاطِبٍ وَهُوَ أوَّلُ مَنْ سُمِّيَ بِكَ، فَمَسَحَ عَلَى رَأْسِكَ وَدَعَا بِالْبَرَكَةِ، ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيكَ، وَجَعَلَ يَتْفُلُ عَلَى يَدَيْكَ، وَهُوَ يَقُولُ: أذْهِبِ الْبَاسَ رَبَّ النَّاسِ، اشْفِ أنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يغادر سَقَمًا، قَالَتْ: فَمَا قُمْتُ بِكَ مِنْ عِنْدِهِ حَتَّى برئت يدك.

Abdurrahman b. Osmân b. İbrâhim b. Muhammed b. Hâtib, babasından (Muhammed b. Hâtib'den) bildiriyor: Annem Ümmü Cemîl bana şunu anlattı: "Habeşistan'dan seninle birlikte çıktım. Medine'ye bir veya iki günlük mesafedeyken sana yemek pişirmeye koyuldum. Ancak odun bitince toplamak için gittim. Sen de tencereyi üzerine devirince kolun yandı. Medine'ye geldiğimde seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm ve: «Ey Allah'ın Resûlü! Bu oğlum Muhammed b. Hâtib'dir ve senin isminin verildiği ilk çocuktun» dedim.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başını okşadı ve mübarek olman için dualar etti. Sonra ağzına doğru üfledi. Sonra da: *«İnsanların Rabbi! Sıkıntıyı gider ve şifa ver. Şifa versen sensin! Gerçek şifa senin vereceğin ve hastalığı söküp atan bir şifadır»* diyerek koluna tüflemeye başladı.. Onun yanından kalktığımda senin kolun da iyileşmişti."

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَفْثِهِ فِي كَفِّ شُرَحْبِيلَ الْجُعْفِيِّ وَوَضْعِ كَفِّهِ عَلَى السِّلْعَةِ الَّتِي كَانَتْ بِكَفِّهِ حَتَّى ذَهَبَتْ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Şurahbîl el-Cu'fî'nin Avucundaki Yumruya Tüflemesi, Elini Üzerine Koyduktan Sonra da Yumrunun Gitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: قَالَ لِي عَلِيٌّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدِّبُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ عُقْبَةَ بن عبد الرحمن ابن شُرَحْبِيلَ الْجُعْفِيُّ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَبِكَفِّي سَلْعَةٌ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَذِهِ السَّلْعَةُ قَدْ آذَتْنِي تَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ قَائِمِ السَّيْفِ أَنْ أَقْبِضَ عَلَيْهِ عَنَانَ الدَّابَّةِ، فَقَالَ: ادْنُ مِنِّي فَدَنَوْتُ مِنْهُ، فَقَالَ لِي: افْتَحْ كَفَّكَ فَفَتَحْتُهَا ثُمَّ قَالَ: اقْبِضْهَا فَقَبَضْتُهَا، ثُمَّ قَالَ: ادْنُ مِنِّي فَدَنَوْتُ مِنْهُ، فَقَالَ: افْتَحْهَا فَفَتَحْتُهَا، فَنَفَثَ فِي كَفِّي، وَوَضَعَ كَفَّهُ عَلَى السَّلْعَةِ فَمَا زَالَ يَطْحَنُهَا بِكَفِّهِ حَتَّى رَفَعَهَا عَنْهَا، وَمَا أَدْرِي أَيْنَ أَثَرُهَا.

Mahled b. Ukbe b. Abdirrahman b. Şurahbîl el-Cu'fî, dedesi Abdurrahman'dan, o da babasından (Şurahbîl'den) bildiriyor: Avucumda bulunan yumru yüzünden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu yumru bana çok sıkıntı veriyor. Hem kılıcımı, hem de bineğin dizginlerini tutmama engel oluyor" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana yaklaş"* buyurunca yaklaştım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Avucunu aç"* buyurunca avucumu açtım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kapat"* buyurunca kapattım. Bir daha: *"Bana yaklaş"* buyurunca yaklaştım. *"Avucunu aç"* buyurunca açtım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) avucumun içine tüfledi. Sonra avucunu yumrunun üzerine koyup bastırmaya başladı. Elini kaldırdığında yumrudan hiçbir iz kalmamıştı.

وَقَرَأْتُ فِي كِتَابِ الْوَاقِدِيِّ أَنَّ أَبَا سَبْرَةَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ لِي بِظَهْرِ كَفِّي سَلْعَةً قَدْ مَنَعَتْنِي مِنْ خِطَامِ رَاحِلَتِي، فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقَدَحٍ [فَجَعَلَ] يَضْرِبُ بِهِ عَلَى السَّلْعَةِ

وَيَمْسَحُهَا، فَذَهَبَتْ فَدَعَا لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَا بنيه، أَحَدُهُمَا: سَبْرَةُ، وَالْآخَرُ عَزِيزٌ، فَسَمَّاهُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ، وَهُوَ أَبُو خَيْثَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرحمن.

Vâkıdî'nin de kitabında okuduğuma göre Ebû Sebre: "Ey Allah'ın Resûlü! Elimin arkasındaki yumrudan dolayı bineğimin dizginlerini tutamıyorum" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir kase istedi. Getirilen kaseyle yumrunun üzerine bastırıp silmeye başladı. Bu şekilde de yumru kayboldu. Sonra Ebû Sebre'nin Sebre ve Azîz adındaki oğullarına dua etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Azîz'in adını Abdurrahman olarak değiştirdi. Abdurrahman, Hayseme b. Abdirrahman'ın babasıdır.

وَقَرَأْتُ فِي كِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ عَنِ الْحُمَيْدِيِّ، عَنْ فَرَحِ بْنِ سَعِيدٍ [الْوَاقِدِيِّ] عَنْ عَمِّهِ ثَابِتِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَبْيَضَ بْنِ حَمَّالٍ أَنَّهُ كَانَ بِوَجْهِهِ جَدْرَةٌ يَعْنِي الْقُوبَاءَ وَقَدِ الْتَمَعَتْ وَجْهَهُ فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَمَسَحَ وَجْهَهُ فَلَمْ يُمْسِ، ذَلِكَ الْيَوْمَ وَمِنْهَا أثر.

Yine Vâkıdî, Sâbit b. Saîd kanalıyla babasından, o da dedesi Ebyad b. Hammâl'dan bildiriyor: "Yüzümde bir yumru çıkmış ve neredeyse tüm yüzümü kaplamıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dua edip yüzümü mesh edince akşam olmadan yumrudan eser kalmadı."

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَفْلِهِ فِي جِرَاحَةِ خُبَيْبِ بْنِ إِسَافٍ وَيُقَالُ: ابْنُ يسار ، وبرئه

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hubeyb b. İsâf'ın veya b. Yesâr'ın Yarasına Tüfleyip İyileştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ هُوَ الْمِيكَالِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ عَبْدُ الله بن محمد ابن خَلَّادٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا الْمُسْتَلِمُ أبو سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خُبَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ إنا وَرَجُلٌ مِنْ قَوْمِي فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ، فَقُلْنَا: إِنَّا نَشْتَهِي مَعَكَ مَشْهَدًا، قَالَ: أَسْلَمْتُمْ؟ قُلْنَا: لَا، قَالَ: فَإِنَّا لَا نَسْتَعِينُ بِالْمُشْرِكِينَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، قَالَ: فَأَسْلَمْتُ وشَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَصَابَتْنِي ضَرْبَةٌ عَلَى عَاتِقِي فَجَافَتْنِي فَتَعَلَّقَتْ يَدِي، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فتفل فِيهَا وَأَلْزَقَهَا، فَالْتَأَمَتْ، وَبَرَأَتْ وَقَتَلْتُ الَّذِي ضَرَبَنِي ثُمَّ تَزَوَّجْتُ ابْنَةَ الَّذِي ضَرَبْتُهُ فقتلته،

وحدَّثتني فكانت تقولُ لا عدِمتُ رَجُلًا وشَّحكَ هذا الوِشاحَ، فأقولُ: لا عدِمتِ رَجُلًا عجَّلَ أباكِ إلى النَّارِ .

Hubeyb b. Abdirrahman b. Hubeyb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir savaşa çıkacağı sırada kabilemden bir adamla yanına geldim ve: "Seninle birlikte savaşa çıkmak istiyoruz" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman oldunuz mu?"* diye sorunca, biz: "Hayır" dedik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müşriklere karşı müşriklerden yardım almayız"* buyurdu. Bunun üzerine Müslüman oldum ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile savaşa çıktım.

Çıktığımız savaşta aldığım bir kılıç darbesiyle omzumda derin bir yara açıldı. Elimle kapatıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yarama tüfleyip etleri birbirine yapıştırınca yara kapanıp iyileşti. Sonra bana kılıçla vuran adamı öldürdüm. Daha sonra öldürdüğüm bu adamın kızıyla da evlendim. Kadın bana: "Sende bu yara izini bırakan adam çok yaşasın!" derdi. Ben de ona: "Babanı erkenden cehenneme yollayan adam çok yaşasın!" karşılığını verirdim.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ وَلِغَيْرِهِ بِالشِّفَاءِ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ لَهُ فِيمَا دَعَاهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ali b. Ebî Tâlib ve Başkaları İçin Ettiği Şifa Dualarına İcabet Edilmesi

أخبرَنَا أبو بكرٍ مُحمَّدُ بنُ الحَسَنِ بنِ فُورَكٍ- رحمهُ اللهُ- أنبأنَا عبدُ اللهِ بنُ جعفرٍ الأصبهانيُّ، حدَّثنا يُونسُ بنُ حبيبٍ حدَّثنا أبو داوُدَ حدَّثنا شُعبةُ، قال: أخبرَني عمرُو بنُ مُرَّةَ، قال: سمعتُ عبدَ اللهِ بنَ سلَمةَ، يقولُ: سمعتُ عليًّا ﷺ يقولُ: أتى علي رسول الله ﷺ وأنا شاكٍ أقولُ: اللهمَّ إنْ كانَ أجلي قدْ حضَرَ فأرِحْني وإنْ كانَ مُتأخِّرًا فارفعْني، وإنْ كانَ بلاءً فصبِّرْني، فضرَبَني برِجْلِهِ، وقالَ: كيفَ قُلْتَ؟ فأعدْتُ عليهِ، فقالَ: اللهمَّ اشفِهِ أوْ قالَ: اللهمَّ عافِهِ، قالَ عليٌّ فما اشتكيتُ وجَعي ذلكَ بعدُ.

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (1/418).

وَقَدْ مَضَى فِي فَتْحِ خَيْبَرَ دُعَاؤُهُ لَهُ، وَفِي بَعْثِهِ إِلَى الْيَمَنِ دُعَاؤُهُ لَهُ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ وَرَوَيْنَا فِي كِتَابِ الدَّعَوَاتِ الدُّعَاءَ الَّذِي عَلَّمَهُ لِحِفْظِ الْقُرْآنِ عَقِيبَ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ يَرْكَعُهُنَّ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى كَانَ لَا يَأْخُذُ فِيمَا خَلَا أَرْبَعَ آيَاتٍ فَصَارَ يَأْخُذُ أَرْبَعِينَ آيَةً وَنَحْوَهَا ، وما يَسْمَعُهُ مِنَ الْأَحَادِيثِ وَقَدْ مَضَى حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ وَأَخَذَتْ أَبَا بَكْرٍ وَبِلَالًا وَغَيْرَهُمَا الْحُمَّى، فَدَعَا بِرَفْعِ الْوَبَاءِ وَنَقْلِهَا إِلَى الْجُحْفَةِ وإجابة الله ﷻ له فِيمَا دَعَاهُ.

وَالْأَحَادِيثُ فِي هَذَا الْمَعْنَى كَثِيرَةٌ وَفِيمَا ذَكَرْنَا كِفَايَةٌ.

Hz. Ali anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma geldiğinde hastaydım ve: "Allahım! Şayet ecelim gelmişse canımı al da beni rahatlat. Henüz gelmemişse de beni iyileştir. Şayet bu hastalık senin bir imtihanın ise bana sabır ihsan et" diyordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunu duyunca ayağıyla beni dürttü ve: *"Ne dedin?"* diye sordu. Sözlerimi tekrarladığımda bana: *"Allahım! Ona şifa ver"* veya: *"Allahım! Ona afiyet ver"* diye dua etti. Bu duadan sonra da o hastalığın acısını hiç hissetmedim.

Daha önce Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ona Hayber'in fethinde ve Yemen'e gönderirken dua ettiği ve bu dualarına da icabet edildiği zikredilmişti. *Da'vât* kitabı içinde ise Kur'ân'ı ezberleyebilme konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ona öğrettiği ve cuma geceleri kıldığı dört rekatın ardından etmesini söylediği duayı zikretmiştik. Yüce Allah da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu duasına icabet etmiş, Hz. Ali önceleri dört âyet ezberleyebiliyorken duadan sonra her gün kırk âyet kadar ve işittiği hadisleri aklında tutmaya başlamıştır.[1]

Yine Medine'ye döndüklerinde Ebû Bekr, Bilâl ve başkalarının hummaya tutulduğu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bundan kurtulmaları ve hummanın Cuhfe'ye gitmesi konusunda dua ettiği, Yüce Allah'ın da bu duasına icabet ettiği zikredilmişti. Bu yönde pek çok hadis vardır. Ancak zikrettiklerimiz bu konuda yeterlidir.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا، ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عن أيوب السَّخْتِيَانِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

[1] Bakın: Tirmizî, *da'vât* (115).

الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ ثَلَاثَةٍ مِنْ وَلَدِ سَعْدٍ كُلُّهُمْ يُحَدِّثُهُ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى سَعْدٍ يَعُودُهُ بِمَكَّةَ فَبَكَى فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: قَدْ خَشِيتُ أَنْ أَمُوتَ بِالْأَرْضِ الَّتِي هَاجَرْتَ مِنْهَا كَمَا مَاتَ سَعْدُ بن خَوْلَةَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اللهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اللهُمَّ اشْفِ سَعْدًا. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ لِي مَالًا كَثِيرًا، وَإِنَّمَا تَرِثُنِي ابْنَتِي أَوَمَا أُوصِي بِمَالِي كُلِّهِ؟ قَالَ: لَا قَالَ فَبِالثُّلُثَيْنِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ فَالنِّصْفِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ فَبِالثُّلُثِ، قَالَ: الثُّلُثُ، وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ، إِنَّ صَدَقَتَكَ مِنْ مَالِكَ صَدَقَةٌ وَإِنَّ نَفَقَتَكَ عَلَى عِيَالِكَ صَدَقَةٌ وَإِنَّ مَا تَأْكُلُ امْرَأَتُكَ مِنْ مَالِكَ صَدَقَةٌ وَإِنَّكَ إِنْ تَدَعْ أَهْلَكَ بِخَيْرٍ [أَوْ قَالَ] بِعَيْشٍ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَدَعَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ. وَقَالَ بِيَدِهِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ

Humeyd b. Abdirrahman el-Himyerî, Sa'd'ın üç oğlundan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke'de hasta olan Sa'd'ı ziyarete gittiğinde ağladığını gördü. Ona: *"Neden ağlıyorsun?"* diye sorunca, Sa'd: "Sa'd b. Havle'nin ölümü gibi ben de kendisinden hicret ettiğim bir beldede ölmekten korkuyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Allahım! Sa'd'a şifa ver!"* diye dua etti.

Sa'd: "Ey Allah'ın Resûlü! Malım çok, ama mirasçı olarak sadece bir tane kızım var. Malımın tümünü vasiyet edeyim mi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır!"* karşılığını verdi. Sa'd: "Üçte ikisini vasiyet edeyim mi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır!"* karşılığını verdi. Sa'd: "Yarısını edeyim mi?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Hayır!"* karşılığını verdi. Sa'd: "Üçte birini edeyim mi?" dediğinde ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Üçte bir olur, ama o da fazla! Kendi malından infak ettiklerin sadakadır. Çoluk çocuğuna yapacağın harcamalar da bir sadakadır. Karının senin malından kendine yapacağı harcama da bir sadakadır. Aileni geçim konusunda iyi durumda bırakman onları insanlara el açan yoksul bir şekilde bırakmandan daha hayırlıdır"* buyurdu ve eliyle el açma işareti yaptı.

Müslim, *Sahîh*'de İbn Ebî Ömer'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Müslim, *vasiyet* 1 (8).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا كَثِيرٌ أَبُو الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ، مِنْ آلِ الزُّبَيْرِ أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ أَصَابَهَا وَرَمٌ فِي رَأْسِهَا وَوَجْهِهَا، وَأَنَّهَا بَعَثَتْ إِلَى عَائِشَةَ ﵂ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ اذْكُرِي وَجَعِي لِرَسُولِ اللهِ ﷺ لَعَلَّ اللهَ يَشْفِينِي، فَذَكَرَتْ عَائِشَةُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَعَ أَسْمَاءَ، فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى دَخَلَ عَلَى أَسْمَاءَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى وَجْهِهَا وَرَأْسِهَا مِنْ فَوْقِ الثِّيَابِ، فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ أَذْهِبْ عَنْهَا سُوءَهُ وَفُحْشَهُ بِدَعْوَةِ نَبِيِّكَ الطيب الْمُبَارَكِ الْمَكِينِ عِنْدَكَ، بِسْمِ اللهِ. صَنَعَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَأَمَرَهَا أَنْ تَقُولَ ذَلِكَ، فَقَالَتْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَذَهَبَ الْوَرَمُ.

قَالَ أَبُو الْفَضْلِ يَعْنِي كَثِيرًا: يَصْنَعُ ذَلِكَ عِنْدَ حُضُورِ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ يَقُولُهَا وِتْرًا ثَلَاثًا.

Kesîr Ebu'l-Fadl der ki: Zübeyr ailesinden Kureyşli bir adam bana şunu anlattı: Esmâ binti Ebî Bekr'in başında ve yüzünde şişlik oldu. Kardeşi Âişe binti Ebî Bekr'e: "Hastalığımı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildir, belki Yüce Allah bana şifa verir" şeklinde haber yolladı. Âişe, Esmâ'nın hastalığını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bildirince kalkıp yanına gitti. Elini bir giysi üzerinden başına ve yüzüne koyup: ***"Bismillah! Katında temiz, mübarek ve değerli olan Peygamberinin duasıyla bu hastalığının kötülüğü ile eziyetini gider. Bismillah!"*** diye dua etti ve bunu üç defa tekrarladı. Sonra Esmâ'ya bu duayı okumasını söyledi. Esmâ bu duayı üç gün boyunca yapınca şişliği gitti.

Kesîr der ki: "Kişi bu duayı farz namazların ardından üçer defa okur."

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ نُجَيْدٍ السُّلَمِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَجِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ بِابْنٍ لَهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَتْ: هَذَا ابْنِي وَقَدْ أَتَى عَلَيْهِ كَذَا وَكَذَا، وَهُوَ كَمَا تَرَى فَادْعُ اللهَ أَنْ يُمِيتَهُ! فَقَالَ: أَدْعُو اللهَ أَنْ يَشْفِيَهُ، وَيَشِبَّ وَيَكُونَ رَجُلًا صَالِحًا، فَيُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَيُقْتَلَ فَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ، فَدَعَا لَهُ فَشَفَاهُ اللهُ ﷻ، فَشَبَّ وَكَانَ رَجُلًا صَالِحًا فَقَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللهِ [فَقُتِلَ] فَدَخَلَ الْجَنَّةَ.

هَذَا مُرْسَلٌ جَيِّدٌ.

Muhammed b. Sîrîn bildiriyor: Kadının biri hasta olan oğlunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi ve: "Oğlum şu zamandan beri gördüğün gibi! Allah'a dua et de canını alıp kurtulsun" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Aksine Allah'a dua edeyim de ona şifa versin, büyüyüp salih bir adam olsun, Allah yolunda savaşıp öldürülsün ve cennete girsin"*** karşılığını verdi. Çocuğa dua edince de iyileşti. Daha sonra bu çocuk büyüyüp salih bir adam oldu. Allah yolunda savaşırken de öldü ve cennete girdi.

Mürsel ceyyid bir hadistir.

أَخْبَرَنَا الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي الْفَوَائِدِ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْأَصَمُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْعَبَّاسِ الْكَابُلِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ بِابْنٍ لَهَا فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ بِابْنِي هَذَا جُنُونًا وَإِنَّهُ يَأْخُذُهُ عِنْدَ غَدَائِنَا وعَشَائِنَا فَيُفْسِدُ عَلَيْنَا، قَالَ: فَمَسَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَأْسَهُ وَدَعَا لَهُ فَثَعَّ ثَعَّةً فَخَرَجَ مِنْ جَوْفِهِ مِثْلُ الْجَرْوِ الْأَسْوَدِ فَسَعَى.

İbn Abbâs bildiriyor: Kadının biri bir çocuğuyla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu oğlum cinnet geçirip duruyor. Ne zaman yemeğe otursak cinnet geçirip yemeği bize zehir ediyor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğun başını okşayıp dua etti. Duanın ardından çocuk kusmaya başlayınca, içinden eniğe benzer siyah bir şey çıktı ve koşarak kaçtı.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أنبأنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ نُوحٍ، ابن ذَكْوَانَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا بَعَثَ عَبْدَ اللهِ بْنَ رَوَاحَةَ مَعَ زَيْدٍ وَجَعْفَرٍ إِلَى مُؤْتَةَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَشْتَكِي ضِرْسِي آذَانِي، وَاشْتَدَّ عَلَيَّ، فَقَالَ: ادْنُ مِنِّي وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَأَدْعُوَنَّ لَكَ بِدَعْوَةٍ لَا يَدْعُو بِهَا مُؤْمِنٌ مَكْرُوبٌ إِلَّا كَشَفَ اللهُ عَنْهُ كَرْبَهُ فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى الْخَدِّ الَّذِي فِيهِ الْوَجَعُ، وَقَالَ: اللهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ سُوءَ مَا يَجِدُ وَفُحْشَهُ بِدَعْوَةِ نَبِيِّكَ الْمُبَارَكِ الْمَكِينِ عِنْدَكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ ، قَالَ: فَشَفَاهُ اللهُ ﷻ قَبْلَ أَنْ يَبْرَحَ.

هَذَا مُنْقَطِعٌ.

Yezîd b. Nûh b. Zekvân bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Revâha'yı Câfer ile birlikte Mute'ye gönderirken Abdullah: "Ey Allah'ın Resûlü! Azı dişim o kadar çok ağrıyor ki dayanılacak gibi değil" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yaklaş! Beni hakla gönderene yemin olsun öyle bir dua edeceğim ki sıkıntısı olan her bir mümin bu duayı ettiği zaman Yüce Allah sıkıntısını giderecektir"* buyurdu. Sonra elini dişin bulunduğu tarafın yanağına koydu ve yedi defa: *"Allahım! Katında mübarek ve değerli olan Peygamberinin duasıyla bu ağrısının kötülüğü ile eziyetini gider!"* dedi. Abdullah henüz oradan ayrılmadan da Yüce Allah ağrısını giderdi.

İsnâdında kopukluk vardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، قَالَ حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ أَنْبَأَنَا سَعِيدُ بْنُ شُرَحْبِيلَ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ صَالِحٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ أَبِيهِ، أُمَيَّةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ بن رَافِعٍ، قَالَ: دَخَلْتُ يَوْمًا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَعِنْدَهُ قدر تفور بِلَحْمٍ فَأَعْجَبَتْنِي شَحْمَةٌ فَأَخَذْتُهَا فَازْدَرَدْتُهَا، فَاشْتَكَيْتُ مِنْهَا سَنَةً، ثُمَّ إِنِّي ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّهُ كَانَ فِيهَا أَنْفُسُ سَبْعَةِ أَنَاسِيَّ، ثُمَّ مَسَحَ بَطْنِي فألقيتها خضراء، فو الذي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ مَا اشْتَكَيْتُ بَطْنِي حَتَّى السَّاعَةِ.

Ubeyd b. Rifâa, Râfi'den bildiriyor: Bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdiğimde bir tencerede et haşlanıyordu. Tencerede yağlı bir parçayı canım çekince alıp çiğnemeden yuttum. Ancak bir yıl boyunca karın ağrısı çektim. Daha sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlattığımda: *"O parçada yedi kişinin gözü vardı"* buyurdu. Eliyle karnıma sıvazlayınca da et parçasını kustum. Yeşil renkte bir et parçasıydı. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hakla gönderene yemin olsun ki şu ana kadar da karın ağrısı çekmiş değilim.

كَذَا عَنْ رَافِعٍ فِي الْكِتَابِ، وَالصَّحِيحُ رِوَايَةُ يَعْقُوبَ. قَالَ يعقوب: واظنّ أَنَّ الْمَدَائِنِيَّ كَانَ صَيَّرَهُ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، وَكَانَ كَمَا شَاءَ اللهُ، وَكَانَ عِنْدَ أَبِي بُكَيْرٍ: عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ، لَيْسَ فِيهِ عَنْ أَبِيهِ، وَهُوَ غَلَطٌ. عُبَيْدٌ لَيْسَتْ لَهُ صُحْبَةٌ.

Kitapta rivayetin Râfi'den geldiği yazılıdır, ancak doğrusu Yâkub'un dediğidir. Zira Yâkub: "Sanırım Medâinî bunu Râfi' b. Hadîc hadisinden nakletmiş, ancak sonradan değişmiştir" demiştir. Ebû Bukeyr ise bunu Ubeyd b. Rifâa'dan nakleder ve babasını zikretmez. Bu da hatalıdır. Zira Ubeyd'in sahabeliği bulunmamaktadır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا يَزِيدُ بن عاض، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ دَخَلَ بَيْتًا مِنْ بُيُوتِ النَّبِيِّ ﷺ، فَإِذَا قِدْرٌ تَجِيشُ بِلَحْمٍ، وَإِذَا فِيهَا شَحْمَةٌ، فَأَهْوَيْتُ فَأَخَذْتُهَا فَالْتَقَمْتُهَا، فَاشْتَكَيْتُ بَطْنِي عَلَيْهَا سَنَةً، فَجِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: إِنَّهَا كَانَتْ فِي أَنْفُسِ سَبْعَةِ أُنَاسٍ، قَالَ: فَمَسَحَ بَطْنِي فَوَضَعْتُهَا خَضْرَاءَ، فَمَا اشْتَكَيْتُ بَطْنِي بَعْدُ.

Ubeyd b. Rifâa, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evlerinden birine girdiğimde bir tencerede et haşlandığını gördüm. İçinde yağlı bir parçayı görünce aldım ve çiğnemeden yuttum. Ancak bir yıl boyunca karın ağrısı çektim. Daha sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlattığımda: *"O parçada yedi kişinin gözü vardı"* buyurdu. Eliyle karnımı sıvazlayınca da et parçasını kustum. Yeşil renkte bir et parçasıydı. Ondan sonra da karın ağrısı çekmiş değilim.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَاعِدٍ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ الْعَمِّيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا هَيْثَمٌ الْبَكَّاءُ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ أَبَا طَالِبٍ مَرِضَ فَعَادَهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي ادْعُ رَبَّكَ الَّذِي تَعْبُدُ أَنْ يُعَافِيَنِي، فَقَالَ: «اللهُمَّ اشْفِ عَمِّي» فَقَامَ أَبُو طَالِبٍ كَأَنَّمَا نَشِطَ مِنْ عِقَالٍ. قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي! إِنَّ رَبَّكَ الَّذِي تَعْبُدُ لَيُطِيعُكَ قَالَ وَأَنْتَ يَا عَمَّاهُ لَئِنْ أَطَعْتَ اللهَ لَيُطِيعَنَّكَ

تَفَرَّدَ بِهِ الْهَيْثَمُ بْنُ جَمَّازٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، وَالْهَيْثَمُ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ بِالْحَدِيثِ.

Enes bildiriyor: Ebû Tâlib hastalandığında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretine gitti. Ebû Tâlib: "Yeğenim! Kulluk ettiğin Rabbine dua et de beni iyileştirsin" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Amcama şifa ver!"* diye dua etti. Bunun üzerine Ebû Tâlib bağlarından kurtulmuş gibi rahatlayıp iyileşti ve: "Yeğenim! Kendisine kulluk ettiğin Rabbin sözünü dinliyor" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Amcacığım! Sen de Allah'a itaat edersen senin de sözünü dinleyecektir"* buyurdu.

Heysem b. Cemmâz bunu Sâbit el-Bünânî'den rivayette tek kalmıştır. Heysem hadis âlimlerinin yanında zayıf biridir.

وَفِي كِتَابِ الْمُعْجَمِ لِأَبِي الْقَاسِمِ الْبَغَوِيِّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ كَثِيرٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَنْزَى أَخِي: عَلِيُّ بْنُ الْحَكَمِ فَرَسًا لَهُ خَنْدَقًا. [فَأَصَابَ رِجْلَهُ جِدَارُ الْخَنْدَقِ] فَدَمَّتْهَا، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَمَا نَزَلَ عَنْ فَرَسِهِ فَمَسَحَهَا وَقَالَ بِسْمِ اللهِ، فَمَا آذاه منها شيء

Muâviye b. el-Hakem, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikteyken kardeşim Ali b. el-Hakem'in bindiği at hendeğe düştü. Düşerken kardeşimin ayağı hendeğin kenarına çarpıp kanadı. Atından inmeden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bismillah!"* diyerek kanayan yere elini sürdü. Sonrasında kardeşimin ağrısı kalmadı.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَرْأَتَيْنِ اللَّتَيْنِ اغْتَابَتَا وَهُمَا صَائِمَتَانِ، وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ وَدِلَالَةِ صِدْقِ الْقُرْآنِ، وَفِيهِ حَدِيثُ الصَّبِيِّ الَّذِي كَانَ يُجَنُّ فَدَعَا لَهُ فَخَرَجَ مِنْ جَوْفِهِ جَرْوٌ أَسْوَدُ

Oruçlu İken Gıybet Eden İki Kadının Kur'ân'ı Doğrulayan Şekilde Başına Gelenler, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM) Duası Sonrası Cinnet Geçiren Çocuğun İçinden Siyah Eniğin Çıkması, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَا: أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الدَّقِيقِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يُحَدِّثُ فِي مَجْلِسِ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ عُبَيْدٍ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّ امْرَأَتَيْنِ صَامَتَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَأَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ هَاهُنَا

---

[1] İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/507).

امْرَأَتَيْنِ صَامَتَا، وإِنَّهُمَا قَدْ كَادَتَا تَمُوتَانِ مِنَ الْعَطَشِ، قَالَ: فَأَعْرَضَ عَنْهُ أَوْ سَكَتَ، ثُمَّ عَادَ، قَالَ: أُرَاهُ قَالَ: بِالْهَاجِرَةِ، فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللهِ! إِنَّهُمَا وَاللهِ قَدْ مَاتَتَا أَوْ كَادَتَا تَمُوتَانِ، فَقَالَ: ادْعُهُمَا فجاءتا، قال: فجيء بقدح، أو عسّ فَقَالَ لِإِحْدَاهُمَا قِيئِي، فَقَاءَتْ مِنْ قَيْحٍ [وَدَمٍ] وَصَدِيدٍ، حَتَّى قَاءَتْ نِصْفَ الْقَدَحِ، ثُمَّ قَالَ لِلْأُخْرَى: قِيئِي فَقَاءَتْ قَيْحًا وَدَمًا وَصَدِيدًا وَلَحْمًا عَبِيطًا، وَغَيْرَهُ حَتَّى مَلَأَتِ الْقَدَحَ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ هَاتَيْنِ صَامَتَا عَمَّا أَحَلَّ اللهُ لَهُمَا، وَأَفْطَرَتَا عَلَى مَا حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِمَا، جَلَسَتْ إِحْدَاهُمَا إِلَى الْأُخْرَى فَجَعَلَتَا تَأْكُلَانِ لُحُومَ النَّاسِ.

كَذَا قَالَ عُبَيْدٌ وهو الصحيح

Süleymân et-Teymî der ki: Bir adamın Ebû Osmân en-Nehdî'nin meclisinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ubeyd'den naklen şöyle dediğini işittim: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında iki kadın oruç tuttu. Bir adam da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Şurada oruç tutan iki kadın var, ancak susuzluktan ölmek üzereler" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adamdan yüz çevirip herhangi bir karşılık vermedi. Adam sanırım öğle sıcağında bir daha geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu iki kadın vallahi (susuzluktan) öldüler veya ölmek üzereler" dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu iki kadını yanıma çağır"* buyurunca, kadınlar geldi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir kase veya tas getirtti ve kadınlardan birine: *"Şunun içine kus"* buyurdu. Kadın kasenin yarısını dolduracak kadar irin, kan ve cerahat kustu. Diğer kadına da: *"Sen de kus!"* buyurunca, diğeri de irin, kan, cerahat, çiğ et gibi şeyler kusarak kasenin kalan kısmını doldurdu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu iki kadın Yüce Allah'ın helal kıldığı şeylerden uzak durup oruç tuttular, ancak haram kıldığı şeylerle oruçlarını bozdular. Zira biri diğerinin yanında oturdu ve (gıybet yaparak) insanların etlerini yemeye başladılar."*

Bu şekilde ravi ismi Ubeyd olarak zikredilmiştir ve doğrusu da budur.[1]

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/430).

وأخبرَنَا أبو الْحَسَنِ: عليُّ بْنُ أَحْمَدَ بنِ عَبْدَانَ، أنبَأنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عبَّاسُ بْنُ الفَضْلِ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَجُلٌ أَظُنُّهُ قَالَ فِي حَلْقَةِ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَعْدٍ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُمْ أُمِرُوا بِصِيَامٍ، فَجَاءَ رَجُلٌ فِي بَعْضِ النَّهَارِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ فُلَانَةُ وَفُلَانَةُ قَدْ بَلَغَهُمَا الْجَهْدُ فَأَعْرَضَ عَنْهُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، فَقَالَ: ادْعُهُمَا، فَجَاءَتَا بِعُسٍّ أَوْ قَدَحٍ لَا أَدْرِي أَيُّهُمَا، فَقَالَ لِإِحْدَاهُمَا قِيئِي، فَقَاءَتْ لَحْمًا وَدَمًا عَبِيطًا وَقَيْحًا وَدَمًا، وَقَالَ لِلْأُخْرَى: مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَ: إِنَّ هَاتَيْنِ صَامَتَا عَمَّا أَحَلَّ اللهُ لَهُمَا، وَأَفْطَرَتَا عَلَى مَا حَرَّمَ عَلَيْهِمَا، أَتَتْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى فَلَمْ يَزَالَا يَأْكُلَانِ لُحُومَ النَّاسِ حَتَّى امْتَلَأَتْ أَجْوَافُهُمَا قَيْحًا.

كَذَا قَالَ عَنْ سَعْدٍ، وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ .

Osmân b. Ğiyâs der ki: Adamın biri —sanırım Ebû Osmân en-Nehdî'nin meclisinde— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sa'd'dan naklen bize şunu anlattı: Oruç tutmamız emredilmişti. Oruçlu olduğumuz bir günde gündüz vakti bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan kadın ile falan kadın bitkinlikten ölmek üzereler" dedi. Adam bunu birkaç defa demesine rağmen Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her defasında adamdan yüz çevirdi. Sonunda: *"Onları yanıma çağır"* buyurdu. Kadınlar gelince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir kase veya tas getirtti ve kadınlardan birine: *"Şunun içine kus"* buyurdu. Kadın kasenin içine çiğ et parçaları, irin, kan ve cerahat kustu. Diğer kadına da aynı şekilde kusmasını söyledi. Sonra da şöyle buyurdu: *"Bu iki kadın Yüce Allah'ın helal kıldığı şeylerden uzak durup oruç tuttular, ancak haram kıldığı şeylerle oruçlarını bozdular. Zira biri diğerinin yanında oturdu ve içleri irinle dolana kadar (gıybet yaparak) insanların etlerini yiyip durdular."*

Bu şekilde ravi ismi Sa'd olarak zikredilmiştir, ancak bir önceki rivayet daha doğrudur.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ فِي الْفَوَائِدِ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ: مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْأَصَمُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْكَابُلِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ فَرْقَدٍ السَّبَخِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ

---

1 Ahmed, *Müsned* (5/430).

ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ بِابْنٍ، لَهَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ بِابْنِي هَذَا جُنُونٌ وَإِنَّهُ يَأْخُذُهُ عِنْدَ غَدَائِنَا، وَعِنْدَ عَشَائِنَا فَيُفْسِدُ عَلَيْنَا، قَالَ: فَمَسَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَأْسَهُ وَدَعَا، فَثَعَّ ثَعَّةً فَخَرَجَ مِنْ جَوْفِهِ مثل الجر والأسود، فسعى.

İbn Abbâs bildiriyor: Kadının biri bir çocuğuyla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu oğlum cinnet geçirip duruyor. Ne zaman yemeğe otursak cinnet geçirip yemeği bize zehir ediyor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğun başını okşayıp dua etti. Duanın ardından çocuk kusmaya başlayınca, içinden eniğe benzer siyah bir şey çıktı ve koşarak kaçtı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ﷺ حِينَ شَكَّ فِي الْقِرَاءَةِ وإجابة اللهِ ﷻ لَهُ فِيمَا دَعَاهُ فِي الْحَالِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kıraat Konusunda Şüpheye Düşen Ubey b. Ka'b'a Duası ve Bu Duasına Anında İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو محمد: عبد الله بن يوسف الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ [حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ] أَنْبَأَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ أَنَّ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِرَجُلَيْنِ قَدِ اخْتَلَفَا فِي الْقِرَاءَةِ: كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا يَقُولُ: أَقْرَأَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَاسْتَقْرَأَهُمَا، فَقَالَ لَهُمَا: أَحْسَنْتُمَا، قَالَ أُبَيٌّ فَدَخَلَ فِي قَلْبِي مِنَ الشَّكِّ أَشَدُّ مَا كُنْتُ عَلَيْهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَضَرَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي صَدْرِي وَقَالَ: اللهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ الشَّيْطَانَ، قَالَ فَارْفَضَضْتُ عَرَقًا، وَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى اللهِ فَرَقًا، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ جِبْرِيلَ أَتَانِي، فقال: اقرؤا الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، كُلٌّ شَافٍ كَافٍ

Süleymân b. Surad bildiriyor: Ubey b. Ka'b iki adamla birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Bu iki adam bir âyetin kıraatinde ihtilaf etmişti ve her biri de âyeti kendine o şekilde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) okuttuğunu söylüyordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) âyeti ikisine de okuttu ve her birine de: *"Güzel okudun"* buyurdu.

Ubey gerisini şöyle anlatır: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle deyince Cahiliye döneminde taşıdığım şüphenin daha büyüğü içime düştü. Ancak Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme vurdu ve: *"Allahım! Şeytanı ondan uzaklaştır!"* diye dua etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yapınca ter dökmeye ve Allah'tan korkmaya başladım. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâil bana geldi ve: «Kur'ân'ı yedi lehçe (kıraat) ile okuyun. Zira her biri de doğrudur ve geçerlidir» dedi"* buyurdu.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَاءِ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه
بِاسْتِجَابَةِ الدُّعَاءِ، وَمَا ظَهَرَ مِنْ إِجَابَةِ اللهِ ﷻ دُعَاءَ رَسُولِهِ فِيهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sa'd b. Ebî Vâkkâs'ın Dualarına İcabet Edilmesi İçin Dua Etmesi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bu Duasına İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُزَكِّي، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ: أَنَّ رسول الله ﷺ قَالَ لِسَعْدٍ: اللهُمَّ اسْتَجِبْ لَهُ إِذَا دَعَاكَ

وَهَذَا مُرْسَلٌ حَسَنٌ.

Kays b. Ebî Hâzım der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sa'd için: *"Allahım! Sana dua ettiği zaman duasına icabet et"* diye dua etti.[2]

Mürsel hasen bir rivayettir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو نَصْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا أحمد ابن سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنْبَأَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ- رضي الله عنه- إِذْ جَاءَهُ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ فَشَكَوْا سَعْدًا، قَالُوا: إِنَّهُ لَا يُحْسِنُ الصَّلَاةَ! فَقَالَ: عَهْدِي بِهِ وَهُوَ حَسَنُ الصَّلَاةِ، فَدَعَاهُ فَأَخْبَرَهُ بِمَا قِيلَ، فَقَالَ: أَمَّا صَلَاةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَدْ صَلَّيْتُ بِهِمْ أَرْكُدُ فِي الْأُولَيَيْنِ وَأَحْذِفُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ ، فَقَالَ: ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ. أَبَا إِسْحَاقَ! فَبَعَثَ مَعَهُ مَنْ يَسْأَلُ عَنْهُ بِالْكُوفَةِ، فَطِيفَ بِهِ فِي مَسَاجِدِ

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/168).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/165).

الْكُوفَةِ، فَلَمْ يَقُلْ لَهُ إِلَّا خَيْرًا، حَتَّى انْتَهَى إِلَى مَسْجِدٍ فَإِذَا رَجُلٌ يُدْعَا: أَبَا سعدة ، فقال: اللهُمَّ إِنْ كَانَ لَا يَنْفِرُ فِي السَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ، وَلَا يَعْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ، قَالَ: فَغَضِبَ سَعْدٌ وَقَالَ: اللهُمَّ إِنْ كَانَ كَاذِبًا فَأَطِلْ عُمُرَهُ، وَأَشْدُدْ فَقْرَهُ، وَاعْرِضْ عَلَيْهِ الْفِتَنَ، قَالَ: فَزَعَمَ ابْنُ عُمَيْرٍ أَنَّهُ رَآهُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ، قَدِ افْتَقَرَ وَافْتُتِنَ، فَمَا يَجِدُ شَيْئًا. قِيلَ كَيْفَ أَنْتَ أَبَا سَعْدَةَ؟ فَيَقُولُ: كبير مفتون أجبت فِيَّ دَعْوَةُ سَعْدٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، وَزَادَ فِيهِ: وَأَنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطُّرُقِ يَغْمِزُهُنَّ .

Câbir b. Semure der ki: Ömer b. el-Hattâb'ın yanında oturmuşken Kufe ahalisinden bazıları gelip: "Namazı iyi kıldıramıyor" diyerek Sa'd'ı şikayet ettiler. Ömer: "En son onunla görüştüğümüzde namazı güzel kıldırıyordu" karşılığını verdi. Daha sonra Ömer, Sa'd'ı çağırıp hakkında gelen şikayeti söyledi. Sa'd: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere kıldırdığı namazın aynısını onlara kıldırıyorum. İlk iki rekatı uzun, kalan iki rekatı da kısa tutuyorum" deyince, Ömer: "Ey Ebû İshâk! Zaten senden de bu beklenir" karşılığını verdi.

Sonrasında Ömer onunla birlikte birini Kufe'ye yolladı ve Kufe ahalisine Sa'd'ı sormasını istedi. Gönderilen adam Kufe mescidlerini dolaşıp sordu. Ancak Sa'd hakkında hayırdan başka bir şey denilmedi. Sonunda bir mescide gittiğinde Ebû Sa'de adında bir adam Sa'd hakkında: "Allah için söylemek gerekirse savaşlara katılmayan, ganimeti eşit paylaştırmayan ve hükümlerinde adil olmayan biridir" dedi. Sa'd bunu duyunca adama çok kızdı ve: "Allahım! Şayet yalan söylüyorsa ömrünü uzun tut! Fakirliğini ağır kıl ve fitnelere maruz bırak" diye dua etti.

İbn Umeyr, dediğine göre bu adamın yaşlılıktan kaşlarının gözlerini kapattığını, fitnelere maruz kaldığını ve yiyecek dahi bulamayacak derecede fakir düştüğünü görmüştür. Ona: "Ey Ebû Sa'de! Nasılsın?" diye sorulduğu zaman da: "Sa'd'ın bedduasına tutulmuş, yaşlı ve musibetlere maruz kalmış biriyim!" derdi.

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm'den ve Buhârî ise Ebû Avâne kanalıyla Abdulmelik b. Umeyr'den rivayet etmiş ve (Ebû Sa'de hakkında): "Yolda

giderken karşılaştığı cariyeler (kız çocukları) kendisiyle alay ederdi" eklemesini yapmıştır.[1]

أخبرنا أبو منصور: عبدُ القاهِرِ بنُ طاهِرٍ الفقيهُ، وأبو نصرِ بنُ قتادة، وعبدُ الرّحمنِ بنُ عليّ بنِ حمدان، وأبو نصرٍ: أحمدُ بنُ عبدِ الرّحمنِ الصّفّارُ، قالوا: أنبأنا أبو عمرٍو إسماعيلُ بنُ نُجيدٍ السُّلميُّ، أنبأنا أبو مسلمٍ الكَجّيُّ، حدّثنا الأنصاريُّ، حدّثنا ابنُ عونٍ، قالَ: أنبأني محمّدُ بنُ محمّدِ بنِ الأسودِ، عنْ عامرِ بنِ سعدٍ، قالَ: بَيْنَمَا سَعْدٌ يَمْشِي إذْ مَرَّ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَشْتِمُ عَلِيًّا، وَطَلْحَةَ، وَالزُّبَيْرَ، فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: إِنَّكَ لَتَسُبُّ قَوْمًا قَدْ سَبَقَ لَهُمْ مِنَ اللهِ مَا سَبَقَ، وَاللهِ لَتَكُفَّنَّ عَنْ سَبِّهِمْ أَوْ لَأَدْعُوَنَّ اللهَ عَلَيْكَ، قَالَ: يُخَوِّفُنِي كَأَنَّهُ نَبِيٌّ، قَالَ: فَقَالَ سَعْدٌ: اللهُمَّ إِنْ كَانَ يَسُبُّ أَقْوَامًا قَدْ سَبَقَ لَهُمْ مِنْكَ مَا سَبَقَ، فَاجْعَلْهُ الْيَوْمَ نَكَالًا. قَالَ: فَجَاءَتْ بُخْتِيَّةٌ فَأَفْرَجَ النَّاسُ فَتَخَبَّطَتْهُ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّاسَ يَتْبَعُونَ سَعْدًا، وَيَقُولُونَ: اسْتَجَابَ اللهُ لَكَ أبا إسحاق .

Âmir b. Sa'd der ki: Sa'd dolaşırken Hz. Ali, Talha ve Zübeyr'e dil uzatan bir adamla karşılaştı. Sa'd: "Yüce Allah yolunda şunları şunları yapan bir topluluğa mı dil uzatıyorsun! Vallahi ya dil uzatmayı bırakırsın ya da sana beddua ederim!" diye çıkışınca, adam: "Sanki peygamber de beni tehdit ediyor!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Sa'd: "Allahım! Senin yolunda şöyle şöyle yapan kişilere dil uzatan şu adamı bugün herkese ibret kıl!" diye beddua etti. O sırada ürkmüş bir deve koşarak geldi. İnsanlar önünden kaçışınca deve gelip bu adamı ezdi. Deve adamı ezince insanlar Sa'd'ın peşine düşüp: "Ey Ebû İshâk! Allah duana icabet etti" demeye başladılar.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ لَبِيبَةَ عَنْ جَدِّهِ قَالَ دَعَا سعد ابن أَبِي وَقَّاصٍ فَقَالَ يَا رَبِّ إِنَّ لِي بَنِينَ صِغَارًا فَأَخِّرْ عَنِّي الْمَوْتَ حَتَّى يَبْلُغُوا فَأَخَّرَ الْمَوْتَ عنه عشرين سنة .

---

[1] Buhârî, *ezân* (95) ve Müslim, *salât* (34).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/166).

Yahya b. Abdirrahman b. Lebîbe, dedesinden bildiriyor: Sa'd b. Ebî Vakkâs: "Rabbim! Küçük çocuklarım var. Onlar büyüyene kadar ölümümü ertele" diye dua edince Yüce Allah ömrünü yirmi yıl daha uzattı.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ ﷺ بِالْفِقْهِ فِي الدِّينِ وَالْعِلْمِ بِالتَّأْوِيلِ وَإِجَابَةِ اللهِ دُعَاءَهُ فِيهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Abbâs'a Fıkıh, İlim ve Tevil Konularında Ettiği Duaya İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ النَّيْسَابُورِيُّ فِي آخَرِينَ، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ: هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُبَيْدَ اللهِ بن أبي يزيد، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَى النَّبِيُّ ﷺ الْخَلَاءَ، فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوءًا، فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ: مَنْ صَنَعَ هَذَا؟ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ ، قَالَ: اللهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللهِ الْمُسْنِدِيِّ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ زُهَيْرِ ابن حَرْبٍ، وَأَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي النَّضْرِ، كُلُّهُمْ عَنْ أَبِي النَّضْرِ

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) helâya girince, ben abdest alması için su hazırladım. Çıkınca: *"Bu suyu kim hazırladı?"* diye sordu. "İbn Abbâs" denilince: *"Allahım! Onu dinde fakih biri kıl"* diye dua etti.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah el-Müsnidî'den ve Müslim ise Züheyr b. Harb ve Ebû Bekr b. Ebi'n-Nadr kanalıyla Ebu'n-Nadr'dan rivayet etmiştir.[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عبد الله الحافظ، وأبو عُثْمَانَ بْنِ عَبْدَانَ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أن رسول الله ﷺ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى كَتِفَيَّ أَوْ عَلَى مَنْكِبَيَّ- شَكَّ شُعْبَةُ- ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَعَلِّمْهُ التَّأْوِيلَ

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/166).

[2] Buhârî, *vudû* (10).

İbn Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini omzuma koydu ve: *"Allahım! Onu dinde fakih kıl ve (Kur'ân) tevilini öğret"* diye dua etti.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا جَعْفَرُ بْنُ عوف، أَنْبَأَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ صُبَيْحٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللهِ يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ: لَوْ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَدْرَكَ أَسْنَانَنَا مَا عَاشَرَهُ رَجُلٌ مِنَّا، قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: نِعْمَ تُرْجُمَانُ الْقُرْآنِ ابْنُ عَبَّاسٍ [وَاللهِ ﷻ أَعْلَمُ بالصواب] .

Mesrûk bildiriyor: Abdullah b. Mes'ûd: "Şayet İbn Abbâs yaşıtımız olsaydı ilminin onda birine bile sahip olamazdı" demiştir. Yine onun hakkında: "İbn Abbâs ne güzel bir Kur'ân tercümanıdır" derdi.[2] Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ دُعَاؤُهُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ ﷺ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَالْوَلَدِ وإجابة اللهِ ﷻ لَهُ فِيهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Enes b. Mâlik'e Bolca Mal ve Çocuk Konusunda Ettiği Duaya İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ ابْنِ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهَ لَهُ- تَعْنِي أَنَسًا- قَالَ: «اللهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا رَزَقْتَهُ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُثَنَّى، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنْ شُعْبَةَ

Enes der ki: Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Şuna —Enes'e— dua et" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ona bolca mal ve çocuk bahşet, bunları da ona bereketli kıl"* diye dua etti.

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Müsennâ kanalıyla Ebû Dâvud'dan ve Buhârî ise farklı iki kanalla Şu'be'den rivayet etmiştir.[1]

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/534).

[2] Hâkim, *Müstedrek* (3/537).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ، أَنْبَأَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَتْ أُمُّ سليم، وهِيَ أُمُّ أنسٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، وَقَدْ أَزَّرَتْنِي بِخِمَارِهَا، وَرَدَّتْنِي بِبَعْضِهِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ هَذَا أُنَيْسٌ أتيتك به يخدمك، فَادْعُ اللهَ لَهُ: قَالَ: اللهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، قال أنس: فو الله إِنَّ مَالِي لَكَثِيرٌ، وَإِنَّ وَلَدِي، وَوَلَدَ وَلَدِي يَتَعَادُّونَ عَلَى نَحْوِ الْمِائَةِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مَعْنٍ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ يُونُسَ

Enes b. Mâlik der ki: Annem Ümmü Süleym baş örtüsünün bir kısmını bana izar (peştamal), bir kısmını da rida (üstlük) yapmıştı. Beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Enesçiği sana hizmet etmesi için getirdim. Ona dua et" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ona bolca mal ve çocuk bahşet"* diye dua etti. Vallahi şu an çokça malım var. Çocuklarım ve torunlarımın da sayısı yüz kişi kadardır.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Ma'n er-Rakkâşî kanalıyla Ömer b. Yûnus'tan rivayet etmiştir.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُوسُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ، قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ لِي خُوَيْصَّةً . قَالَ: وَمَا هِيَ؟ قَالَتْ: خَادِمُكَ أَنَسٌ، قَالَ: فَمَا تَرَكَ خَيْرَ آخِرَةٍ وَلَا دُنْيَا إِلَّا دَعَا لِي، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ ارْزُقْهُ مَالًا وَوَلَدًا، وَبَارِكْ لَهُ فِيهِ، قَالَ: فَإِنِّي لَمِنْ أَكْثَرِ الْأَنْصَارِ مَالًا. قَالَ أَنَسٌ: وَحَدَّثَتْنِي ابْنَتِي أُمَيْنَةُ أَنَّهُ قَدْ دُفِنَ مِنْ صُلْبِي إِلَى مَقْدَمِ الحجاج البصرية: تِسْعَةٌ وَعِشْرُونَ وَمِائَةٌ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ عَنْ حُمَيْدٍ

Enes b. Mâlik der ki: Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Senden özel bir isteğim var" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Nedir?"* diye sordu. Ümmü Süleym: "Hizmetçin Enes (için dua etmen)" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

---

[1] Buhârî, *da'vât* (6334, 6344).

[2] Müslim, *fadâil* 32 (143).

vesellem) dünya ve âhirete yönelik ne kadar hayır varsa hepsi için bana dua etti. Sonra da: *"Allahım! Ona mal ve çocuk bahşet, bunları da ona bereketli kıl"* dedi. Kızım Umeyne bana, Haccâc'ın Basra'ya gelişine kadar soyumdan yüz yirmi dokuz kişinin defnedildiğini söyledi.

Buhârî başka bir kanalla Humeyd'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ أَنْبَأَنَا أَبُو عِيسَى التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْعَالِيَةِ سَمِعَ أَنَسٌ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ؟ قَالَ: خَدَمَهُ عَشْرَ سِنِينَ وَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ ﷺ وَكَانَ لَهُ بُسْتَانٌ يَحْمِلُ فِي السَّنَةِ الْفَاكِهَةَ مَرَّتَيْنِ، وَكَانَ فِيهَا رَيْحَانٌ يجيء مِنْهَا رِيحُ الْمِسْكِ .

Ebû Dâvud der ki: Ebu'l-Âliye'ye: "Enes, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey işitti mi?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Enes on yıl boyunca Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulundu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona dua etti. Enes'in bir bahçesi vardı ve yılda iki defa mahsul verirdi. Bu bahçede reyhan da vardı ve misk gibi kokardı."[2]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْجَعْدِ أَبِي عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَسَمِعَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ، فَقَالَتْ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللهِ أُنَيْسٌ فَدَعَا لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثَ دَعَوَاتٍ قَدْ رَأَيْتُ مِنْهَا اثْنَتَيْنِ، وَأَنَا أَرْجُو الثَّالِثَةَ فِي الْآخِرَةِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ .

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizim evin yanında geçerken Ümmü Süleym sesini duydu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Enesçiğe dua et" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana üç duada bulundu. Bunların ikisinin gerçekleştiğini gördüm. Üçüncüsünün de âhirette gerçekleşmesini umuyorum.

---

[1] Buhârî, *savm* 61 (1982).

[2] Tirmizî, *menâkib* (3833).

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe b. Saîd'den rivayet etmiştir.[1]

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ أَخُو خَطَّابٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مِهْرَانَ الْهَدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ يَا رَسُولَ اللهِ: أَنَسٌ خَادِمُكَ ادْعُ اللهَ لَهُ. قَالَ: «اللهُمَّ عَمِّرْهُ، وَأَكْثِرْ مَالَهُ، وَاغْفِرْ لَهُ.

Enes b. Mâlik der ki: Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Hizmetçin Enes'e dua et" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Ömrünü uzun, malını bol kıl ve onu bağışla"* diye dua etti.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ حُمَيْدٍ أَنَّ أَنَسًا عُمِّرَ مِائَةً إِلَّا سَنَةً، وَمَاتَ سَنَةَ إِحْدَى وَتِسْعِينَ

قُلْتُ: وَقِيلَ غَيْرُ ذَلِكَ وَهُوَ مَذْكُورٌ فِي فَضَائِلِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

Humeyd bildiriyor: "Enes doksan dokuz yıl yaşadı. Hicri doksan bir yılında vefat etti."

Yaşı ve vefat tarihi konusunda başka görüşler de vardır. Enes b. Mâlik'in faziletleri konusu içinde zikredilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ رَاشِدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا خَطَّابُ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْبَيْتِ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَقَوْمٌ فِي الْمَسْجِدِ رَافِعِي أَيْدِيهِمْ يَدْعُونَ، فَقَالَ تَرَى بِأَيْدِيهِمْ مَا أَرَى؟ فَقُلْتُ: وَمَا بِأَيْدِيهِمْ؟ قَالَ: بِأَيْدِيهِمْ نُورٌ، قُلْتُ: ادْعُ اللهَ أَنْ يُرِيَنِيهِ، فَدَعَا، فَأَرَانِيهِ، فَأَسْرَعَ، فَرَفَعْنَا أَيْدِينَا.

قَالَ الْبُخَارِيُّ لَا يتابع عليه .

Enes b. Mâlik der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Mescid'e çıktım. Mescid'de bazıları ellerini kaldırmış dua ediyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ellerinde benim gördüğümü sen de görüyor musun?"* diye sorunca: "Ellerinde ne var ki?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ellerinde nur var"* buyurunca, ben: "Allah'a dua et de ben de göreyim" dedim.

---

[1] Müslim, *fadâil* 32 (144).

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dua edince ben de nuru görmeye başladım. Sonra aceleyle onlara katılıp biz de ellerimizi kaldırdık.

Buhârî: "Mutâbaatı olmayan bir rivayettir" demiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ بِالْبَرَكَةِ لِحَمْلِ أُمِّ سُلَيْمٍ مِنْ أَبِي طَلْحَةَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Talha'dan Hamile Olan Ümmü Süleym'e Dua Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ لِأُمِّ سُلَيْمٍ مِنْ أَبِي طَلْحَةَ ابْنٌ فَمَرِضَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَلَمَّا مَاتَ غَطَّتْهُ أُمُّهُ بِثَوْبٍ فَدَخَلَ أَبُو طَلْحَةَ فَقَالَ: كَيْفَ أَمْسَى ابْنِي؟ قَالَتْ: أَمْسَى هَادِئًا، فَتَعَشَّى ثُمَّ قَالَتْ لَهُ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَعَارَكَ عَارِيَةً ثُمَّ أَخَذَهَا مِنْكَ إِذًا جَزِعْتَ؟ فَقَالَ: لَا، فَقَالَتْ: فَإِنَّ اللهَ أَعَارَكَ ابْنَكَ، وَقَدْ أَخَذَهُ مِنْكَ، قَالَ: فَغَدَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَأَخْبَرَهُ بِقَوْلِهَا، وَقَدْ كَانَ أَصَابَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «بَارَكَ اللهُ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا» ، قَالَ: فَوَلَدَتْ لَهُ غُلَامًا كَانَ اسْمُهُ عَبْدَ اللهِ، قَالَ: فَذَكَرُوا أَنَّهُ كَانَ مِنْ خَيْرِ أَهْلِ زَمَانِهِ

Enes b. Mâlik der ki: Ümmü Süleym'in Ebû Talha'dan bir oğlu vardı. Bu çocuk vefatına sebep olan hastalığa yakalanıp öldü. Ölünce annesi üzerini bir giysiyle örttü. Akşam vakti Ebû Talha eve gelince: "Oğlum nasıl oldu?" diye sordu. Ümmü Süleym: "Sakinleşti" karşılığını verdi. Ebû Talha akşam yemeğini yedikten sonra gecenin bir vaktinde Ümmü Süleym ona: "Adamın biri ödünç olarak sana bir şey verse, zamanı gelince de verdiğini alsa üzülür müydün?" diye sordu. Ebû Talha: "Üzülmem" karşılığını verince, Ümmü Süleym: "Yüce Allah, oğlunu sana ödünç vermişti ve senden geri aldı" dedi.

Ertesi sabah Ebû Talha, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip Ümmü Süleym'in sözlerini aktardı. Bir önceki gece de Ebû Talha, Ümmü Süleym ile ilişkiye girmişti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah gecenizi mübarek kıldı!"* buyurdu. O geceden Ümmü Süleym, Abdullah adında bir çocuk

---

[1] Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* (2/1/202).

doğurdu. Abdullah'ın kendi zamanının en hayırlı adamlarından biri olduğu söylenmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبَايَةَ بْنِ رَافِعٍ، قَالَ، كَانَتْ أُمُّ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ تحب أَبِي طَلْحَةَ فَوَلَدَتْ لَهُ غُلامًا فَمَاتَ، فَخَرَجَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى حَاجَتِهِ فَلَمَّا جَاءَ مِنَ اللَّيْلِ أَتَتْهُ امْرَأَتُهُ بِتُحْفَتِهِ الَّتِي كَانَتْ تَأْتِيهُ بِهَا، ثُمَّ طَلَبَ مِنْهَا مَا يَطْلُبُ الرَّجُلُ مِنَ امْرَأَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: مَا فَعَلَ ابْنِي؟ فَقَالَتْ: يَا أَبَا طَلْحَةَ مَا رَأَيْتَ كَمَا فَعَلَ جِيرَانُنَا هَؤُلَاءِ أَنَّهُمْ اسْتَعَارُوا عَارِيَةً فَجَاءَ أَصْحَابُهَا يَطْلُبُونَهَا فَأَبَوْا أَنْ يَرُدُّوهَا عَلَيْهِمْ، قَالَ: بِئْسَ مَا صَنَعُوا! قَالَتْ: فَأَنْتَ هُوَ كَانَ ابْنُكَ عَارِيَةً مِنَ اللهِ ﷻ، وَأَنَّهُ قَدْ مَاتَ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «اللهُمَّ بَارِكْ لَهُمَا فِي لَيْلَتِهِمَا، فَتَلَقَّتْ فَوَلَدَتْ غُلَامًا، فَقَالَ عَبَايَةُ: لَقَدْ رَأَيْتُ لِذَلِكَ الْغُلَامِ سَبْعَةَ بَنِينَ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ.

Abâya b. Râfi' der ki: Enes b. Mâlik'in annesi Ebû Talha'yı severdi ve ondan bir oğlu oldu. Bu çocuk ise öldü. Ebû Talha her zamanki gibi işine çıkmıştı. Akşam vakti geldiğinde karısı onu her zamanki gibi karşıladı. Sonra Ebû Talha her erkeğin karısından istediği şeyi isteyip onunla birlikte oldu. İlişki sonrası karısına: "Oğlum nasıl oldu?" diye sordu. Karısı: "Ey Ebû Talha! Komşularımızın yaptığını gördün mü? Birilerinden ödünç bir şey aldılar, sahipleri onu almaya geldiğinde de vermeyi kabul etmediler" deyince, Ebû Talha: "Kötü yapmışlar" karşılığını verdi. Karısı: "Senin de durumun aynı! Yüce Allah, oğlunu sana ödünç vermişti ve öldü" dedi.

Ebû Talha, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip bu olayı anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Dünkü gecelerini onlara mübarek kıl!"* diye dua etti. O geceden de Ümmü Süleym bir oğlan çocuğu doğurdu. Ben bu çocuğun yedi oğlunu da gördüm. Hepsi de Kur'ân'ı öğrenip okuyan kişilerdi.

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/170).

وَرَوَاهُ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ مَوْصُولًا، وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَاهُ زِيَادٌ النُّمَيْرِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَقَالَ فِي آخِرِ قِصَّةِ تَحْنِيكِهِ ذَلِكَ الصَّبِيَّ: ثُمَّ مَسَحَ نَاصِيَتَهُ، وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللهِ، فَكَانَتْ تِلْكَ الْمَسْحَةُ غُرَّةً فِي وَجْهِهِ.

أخبرنا أبو الحسن المقري أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ أَبِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ أَبِي الرُّقَادِ، حَدَّثَنَا زِيَادٌ النُّمَيْرِيُّ. فَذَكَرَهُ.

İshâk b. Abdillah b. Ebî Talha bunu Enes b. Mâlik'ten mevsûl olarak rivayet etmiştir. Buhârî de bu kanalla rivayet etmiştir. Ziyâd en-Numeyrî bunu Enes b. Mâlik'ten rivayet ederken kıssanın sonunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu çocuğa tahnîk yaptığını, perçemine el sürüp adını Abdullah olarak koyduğunu zikreder. Bu el sürmeden dolayı da çocuğun yüzünde parlaklık vardı.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَتِهِ عَلَى أَبِي هُرَيْرَةَ الدَّوْسِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِ بِمَا يَكُونُ سَبَبًا لِلْحِفْظِ وَإِجَابَةِ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ إِلَيْهِ، وَتَحْقِيقِ اللهِ ﷻ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِيهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Hureyre ed-Devsî ve Başkalarına Ezber Konusunda Söylediği Söz, Ebû Hureyre'nin Bu Sözü Yerine Getirmesi, Yüce Allah'ın Bu Sözü Doğru Çıkarması, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَنْبَأَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عن الْأَعْرَجِ فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ﴾ ، قَالَ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِنَّكُمْ تَقُولُونَ: أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَاللهُ الْمَوْعِدُ، وَإِنَّكُمْ تَقُولُونَ: مَا بَالُ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ لَا يُحَدِّثُونَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِهَذِهِ الْأَحَادِيثِ؟ وَمَا بَالُ الْأَنْصَارِ لَا يُحَدِّثُونَ بِهَذِهِ الْأَحَادِيثِ؟ وَإِنَّ أَصْحَابِي مِنَ الْمُهَاجِرِينَ

---

[1] Buhârî, *cenâiz* 41 (1301) ve Müslim, *edeb* 5 (23).

كَانَ تَشْغَلُهُمْ صَفقَاتُهُمْ فِي الأَسْوَاقِ، وَإِنَّ أَصْحَابِي مِنَ الأَنْصَارِ كَانَتْ تَشْغَلُهُمْ أَرَضُوهُمْ وَالْقِيَامُ عَلَيْهَا، وَإِنِّي كُنْتُ امْرءًا مِسْكِينًا، وَكُنْتُ أُكْثِرُ مُجَالَسَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَحْضُرُ إِذَا غَابُوا، وَأَحْفَظُ إِذَا نَسَوْا، وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَدَّثَنَا يَوْمًا فَقَالَ: «مَنْ يَبْسُطُ ثَوْبَهُ حَتَّى أَفْرُغَ مِنْ حَدِيثِي، ثُمَّ يَقْبِضُهُ إِلَيْهِ، فَإِنَّهُ لَنْ يَنْسَى شَيْئًا سَمِعَهُ مِنِّي أَبَدًا» ، قَالَ: فَبَسَطْتُ ثَوْبِي أَوْ قَالَ نَمِرَتِي، ثُمَّ حَدَّثَنَا فقبضته إِلَيَّ، فو الله مَا نَسِيتُ شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْهُ، وَايْمُ اللهِ لَوْلَا أَنَّهُ فِي كِتَابِ اللهِ مَا حَدَّثْتُكُمْ بِشَيْءٍ أَبَدًا، ثُمَّ تَلَا: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ﴾.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ.

A'rec, **"İndirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayetin kendisi olan âyetleri insanlar için biz kitapta açıkladıktan sonra gizleyenler var ya mutlaka onlara Allah lanet eder"**[1] âyetini açıklarken şöyle demiştir: Ebû Hureyre şöyle dedi:

"Ebû Hureyre neden Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) çok hadis rivayet ediyor?" diyorsunuz ki bu yönde hükmü Allah verecektir. Yine: "Neden Muhacirler Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu hadisleri rivayet etmiyor? Neden Ensâr Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu hadisleri rivayet etmiyor?" diyorsunuz. Ancak Muhacirlerden arkadaşlarımın çarşıdaki ticaretleri onları hadislerden meşgul ediyordu. Ensâr'dan arkadaşlarımın da tarlalarındaki işleri onları hadislerden meşgul ediyordu. Bense yoksul biriydim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) meclislerinde çokça bulunurdum. Onlar yokken ben bulunuyor, unuttuklarında da ben aklımda tutuyordum. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben konuşurken giysisini yere seren, bitirdikten sonra da katlayıp kaldıran kişi söylediklerimden hiçbir şeyi asla unutmaz"* buyurdu. Bunun üzerine giysimi yere serdim, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmasını bitirince onu topladım. Vallahi ondan sonra ondan işittiğim hiçbir şeyi unutmadım. Allah'a yemin olsun ki Yüce Allah'ın Kitâb'ındaki bir âyet olmasaydı hiç kimseye hadis aktarmazdım."

---

[1] Bakara Sur. 159

Sonra Ebû Hureyre: **"İndirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayetin kendisi olan âyetleri insanlar için biz kitapta açıkladıktan sonra gizleyenler var ya mutlaka onlara Allah lanet eder. Lanet edebilecek olanlar da lanet ederler"**[1] âyetini okudu.

Müslim, *Sahîh*'de Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.[2] Buhârî ve Müslim farklı kanallarla rivayet etmişlerdir.

وَرَوَيْنَا فِي كِتَابِ الْمَدْخَلِ مَا رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، فِي دُعَائِهِ وَمَسْأَلَتِهِ عِلْمًا لَا يُنْسَى وَتَأْمِينِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى دُعَائِهِ، وَمَا رُوِيَ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللهِ وَغَيْرِهِ فِي تَصْدِيقِهِ.

Medhal kitab(ımız)da Ebû Hureyre'nin unutulmayan bir ilim konusundaki duasını, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu duasına da "Âmin" demesini, Talha b. Ubeydillah ve başkalarının da onu tasdik etmesini zikretmiştik.

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَنْبَأَنَا الرَّبِيعُ، قَالَ: قَالَ الشَّافِعِيُّ: أَبُو هُرَيْرَةَ أَحْفَظُ مَنْ رَوَى الْحَدِيثَ فِي دَهْرِهِ .

Şâfiî der ki: "Ebû Hureyre kendi zamanında hadis rivayet edenler arasında ezberi en sağlam kişiydi."[3]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِأُمِّ أَبِي هُرَيْرَةَ بِالْهِدَايَةِ وَإِجَابَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ فِيهَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Hureyre'nin Annesinin Hidayeti İçin Yaptığı Duaya İcabet Edilmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرٍو: عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللهِ الدَّقَّاقُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كَثِيرٍ الْغُبَرِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ وَلَا مُؤْمِنَةٌ، إِلَّا وَهُوَ يُحِبُّنِي، قَالَ قُلْتُ وَمَا عِلْمُكَ بِذَلِكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: إِنِّي كُنْتُ أَدْعُو أُمِّي إِلَى

---

[1] Bakara Sur. 159

[2] Müslim, *fadâil* 35 (159).

[3] Şâfiî, *er-Risâle* (s. 280-281).

الْإِسْلَامِ فَتَأْبَى، وَإِنِّي دَعَوْتُهَا [ذَاتَ يَوْمٍ فَأَسْمَعَتْنِي فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا أَكْرَهُ، فَجِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ: إِنِّي كُنْتُ أَدْعُو أُمِّي إِلَى الْإِسْلَامِ فَتَأْبَى عَلَيَّ، وَأَنَا دَعَوْتُهَا] ، فَأَسْمَعَتْنِي فِيكَ مَا أَكْرَهُ، فَادْعُ اللهَ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْ يَهْدِيَ أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَدَعَا لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَرَجَعْتُ إِلَى أُمِّي أُبَشِّرُهَا بِدَعْوَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا كُنْتُ عَلَى الْبَابِ إِذَا الْبَابُ مُغْلَقٌ فَدَفَعْتُ الْبَابَ، فَسَمِعَتْ حِسِّي فَلَبِسَتْ ثِيَابَهَا، وَجَعَلَتْ عَلَى رَأْسِهَا خِمَارًا، وَقَالَتْ: ارْفُقْ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، فَفَتَحَتْ لِي، فَلَمَّا دَخَلْتُ قَالَتْ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، قَالَ: فَرَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي مِنَ الْفَرَحِ، كَمَا كُنْتُ أَبْكِي مِنَ الْحُزْنِ، وَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَبْشِرْ يَا رَسُولَ اللهِ قَدِ اسْتَجَابَ اللهُ دَعْوَتَكَ، وَهَدَى اللهُ أُمَّ أَبِي هُرَيْرَةَ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَقُلْتُ: ادْعُ اللهَ أَنْ يُحَبِّبَنِي وَأُمِّي إِلَى عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ، وَيُحَبِّبَهُمْ إِلَيْنَا. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ حَبِّبْ عُبَيْدَكَ هَذَا وَأُمَّهُ إِلَى عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ، وَحَبِّبْهُمْ إِلَيْهِمَا» ، فَمَا عَلَى الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ وَلَا مُؤْمِنَةٌ إِلَّا وَهُوَ يُحِبُّنِي وَأُحِبُّهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرٍو النَّاقِدِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ يُونُسَ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، وَذَكَرَ فيه غسلها

Ebû Kesîr el-Gubarî der ki: Ebû Hureyre: "Kadın olsun, erkek olsun yeryüzünde bulunan her bir mümin beni sever" dedi. Ona: "Ey Ebû Hureyre! Bunu nereden biliyorsun?" diye sorduğumda şunu anlattı:

Müşrik olan annemi İslam'a davet ederdim, ama kabul etmezdi. Yine bir gün onu İslam'a davet ettiğimde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hakkında hoş olmayan sözler söyledi. Ağlayarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Annemi İslam'a davet ederdim, ama kabul etmezdi. Bugün onu İslam'a davet ettiğimde senin hakkında hoş olmayan sözler söyledi. Yüce Allah'a dua et de anneme hidayet versin" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde anneme dua etti.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu duasının müjdesini anneme vermek için koşarak eve gittim. Eve geldiğimde kapı kapalıydı. Kapıyı çalıp da annem sesimi duyunca giysilerini giyip başını örttü ve: "Ey Ebû Hureyre! Bekle!" dedi.

Bana kapıyı açtığında: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim" dedi.

Daha önce üzüntüden ağladığım gibi bu kez sevinçten ağlayarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Müjde! Yüce Allah duanı kabul etti ve Ebû Hureyre'nin annesine hidayet verdi" dedim. Sonra: "Yüce Allah'a dua et de beni ve annemi mümin kullarına, mümin kullarını da bize sevdirsin" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allahım! Bu kulcuğunu ve annesini mümin kullarına, mümin kullarını da bunlara sevdir"*** diye dua etti. İşte bundan dolayı kadın olsun, erkek olsun yeryüzünde bulunan her bir mümin beni sever.

Müslim, *Sahîh*'de "Amr en-Nâkid — Ömer b. Yûnus — İkrime b. Ammâr" kanalıyla rivayet etmiş ve Ebû Hureyre'nin annesinin yıkanmasını da zikretmiştir.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّابِّ الَّذِي لَمْ يَنْفَتِحْ لِسَانُهُ بِالشَّهَادَةِ عِنْدَ الْمَوْتِ، حَتَّى رَضِيَتْ عَنْهُ وَالِدَتُهُ

Annesi Kendisinden Razı Olmadan Ölüm Anında Şahadet Getiremeyen Genç

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، وأبو سعيد بن أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنبَأَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَرْقَاءِ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ قُعُودٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ أَتَاهُ آتٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ هَاهُنَا شَابًّا يَجُودُ بِنَفْسِهِ، يُقَالُ لَهُ: قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فَلَا يَسْتَطِيعُ قَالَ فَنَهَضَ وَنَهَضْنَا مَعَهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ، يَا شَابُّ: «قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ» قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ، قَالَ: «لِمَ» ؟ قَالَ: أُقْفِلَ عَلَى قَلْبِي كُلَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَقُولَهَا، عَمَرَ الْقُفْلُ قَلْبِي، قَالَ: لِمَ؟ قَالَ: بِعُقُوقِي وَالِدَتِي. قَالَ: «أَحَيَّةٌ وَالِدَتُكَ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَرْسِلْ إِلَيْهَا، فَلَمَّا جَاءَتْ، قَالَ لَهَا: «هَذَا ابْنُكِ» ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «أَرَأَيْتِ إِنْ أُجِّجَتْ نَارٌ ضَخْمَةٌ فَقِيلَ لَكِ: أتشفعين له أم تُلْقِينَهُ فِيهَا» ؟ فَقَالَتْ: بَلَى، يَا رَسُولَ اللهِ: أَشْفَعُ لَهُ، قَالَ: «فَأَشْهِدِي اللهَ وَأَشْهِدِينِي بِرِضَاكِ عَنْهُ» ،

---

[1] Müslim, *fadâil* 35 (158).

فَقَالَتِ: اللهُمَّ إِنِّي أُشْهِدُكَ، وَأُشْهِدُ رَسُولَكَ بِرِضَايَ عَنْهُ، قَالَ: فَقَالَ يَا شَابُّ: «قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ» . قَالَ: فَقَالَ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ» ، قَالَ: فَقَالَ ثَلَاثًا: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَكَ بِي مِنَ النَّارِ»

Abdullah b. Ebî Evfâ anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken biri geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Şurada can çekişen bir genç var. «Lâ ilâhe illallah» denmesi isteniyor, ancak genç bunu diyemiyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkınca biz de onunla birlikte kalktık ve gencin yanına gittik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Lâ ilâhe illallah, de"* buyurdu, ancak genç: "Diyemiyorum" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden?"* diye sorunca, genç: "Kalbim kilitlenmiş gibi! Ne zaman bu sözü söylemek istesem kilit devreye giriyor, söyleyemiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Neden?"* diye sorunca, genç: "Çünkü anneme karşı isyan etmiştim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Annen hayatta mı?"* diye sorunca, genç: "Evet!" karşılığını verdi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gencin annesini çağırdı. Kadın gelince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu senin oğlun mu?"* diye sordu. Kadın: "Evet!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kocaman bir ateş yakılsa ve oğlunu affetmen ile onu ateşe atman arasında tercihte bulunman istense ne yaparsın?"* diye sorunca, kadın: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki onu affederim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman Yüce Allah'ı ve beni şahit tutarak oğlundan razı ol"* buyurdu. Kadın: "Allahım! Seni ve Resûlünü de şahit tutarak ondan razı olduğumu bildiriyorum" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey genç! «Lâ ilâhe illallah» de"* buyurdu. Genç: "Allah'tan başka ilah yoktur, tektir ve ortaksızdır" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: *"Seni benim sayemde ateşten kurtaran Allah'a hamdolsun"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْيَهُودِيِّ الَّذِي شَمَّتَهُ فَقَالَ لَهُ: هَدَاكَ اللهُ، فَأَسْلَمَ إِنْ صَحَّ

Hapşıran Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) "Yerhamukallah" Diyen Yahudiye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Hedâkallah" Demesi Sonucu Yahudinin Müslüman Olması

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ: كَامِلُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُسْتَمْلِي، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ: عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْخُلْعَانِيُّ السِّمْنَانِيُّ بِدَامَغَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ محمد ابن يُونُسَ السِّمْنَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رِزَامٍ السَّلِيطِيُّ الْبَصْرِيُّ، حدثنا محمد ابن عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيُّ، وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَيْهَقِيُّ صَاحِبُ الْمَدْرَسَةِ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ: إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزْدَادَ الرَّازِيُّ إِمْلَاءً بِبُخَارَى، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ: مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْمُقْرِئُ بِنَيْسَابُورَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ: الْعَبَّاسُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رِزَامٍ، أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ الأَيْلِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو أَبُو سَلَمَةَ الأَنْصَارِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ يَهُودِيٌّ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ ﷺ جَالِسًا، فَعَطَسَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ: يَرْحَمُكَ اللهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْيَهُودِيِّ: «هَدَاكَ اللهُ» ، فَأَسْلَمَ

هَذَا إِسْنَادٌ مَجْهُولٌ.

Enes b. Mâlik der ki: Yahudinin biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde oturuyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hapşırınca Yahudi ona: "Allah sana merhamet etsin" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yahudiye: ***"Allah sana hidayet versin"*** karşılığını verince Yahudi Müslüman oldu.[1]

İsnâdı meçhuldür.

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ لِلسَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رضي الله عنه، وَمَا ظَهَرَ فِيهِ بِبَرَكَةِ دُعَائِهِ مِنَ الآثَارِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Sâib b. Yezîd'e Duası Sonucu Görülen Bereketler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جعفر ابن دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/167).

يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، أَنْبَأَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْجُعَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: مَاتَ السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعٍ وَتِسْعِينَ سَنَةً، وَكَانَ جَلْدًا مُعْتَدِلًا، وَقَالَ: لَقَدْ عَلِمْتُ مَا قَدْ مُتِّعْتُ بِسَمْعِي وَبَصَرِي إِلَّا بِدُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ: ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَتْ: إِنَّ ابْنَ أُخْتِي شَاكٍ فَادْعُ اللهَ لَهُ. قَالَ: فَدَعَا لِي.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ .

Cuayd b. Abdirrahman der ki: Sâib b. Yezîd'i gördüğümde doksan dört yaşındaydı, ama hâlâ dinç ve kuvvetliydi. Bana şöyle dedi: "Gözümün ve kulağımın hâlâ böyle sağlıklı olmasının Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ettiği duayla olduğunu biliyorum. Teyzem, küçükken beni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürmüştü. Ona: «Ey Allah'ın Resûlü! Yeğenim rahatsız, sağlığı için Yüce Allah'a dua et» dediğinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana dua etti."

Buhârî, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ: حَمْزَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ، أَنْبَأَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عَطَاءٌ مَوْلَى السَّائِبِ، قَالَ: كَانَ رَأْسُ السَّائِبِ أَسْوَدَ مِنْ هَذَا الْمَكَانِ، وَوَصَفَ بِيَدِهِ أَنَّهُ كَانَ أَسْوَدَ الْهَامَةِ إِلَى مُقَدَّمِ رَأْسِهِ، وَكَانَ سَائِرُهُ مُؤَخَّرَهُ، وَلِحْيَتُهُ، وَعَارِضَاهُ أَبْيَضَ، فَقُلْتُ: يَا مَوْلَايَ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَعْجَبَ شَعْرًا مِنْكَ، قَالَ: وَمَا تَدْرِي يَا بُنَيَّ لِمَ ذَلِكَ؟ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِي وَأَنَا مَعَ الصِّبْيَانِ، فَقَالَ، مَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ أَخُو النَّمِرِ، فَمَسَحَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِي، وَقَالَ: «بَارَكَ اللهُ فِيكَ» فَهُوَ لَا يَشِيبُ أَبَدًا

Sâib'in azatlısı Atâ der ki: Sâib b. Yezîd'in saçları üstten öne kadar siyah, arka tarafları, şakakları ve sakalları ise beyazdı. Ona: "Efendim! Saçları seninki gibi birini görmüş değilim" dediğimde: "Evladım! Neden böyle olduğunu biliyor musun?" karşılığını verdi ve şöyle devam etti: "Henüz bir çocuktum. Diğer çocuklarla beraber oynarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan geçti ve: *«Adın ne?»* diye sordu. «Nemr'in kardeşi Sâib b. Yezîd'im»

---

[1] **Buhârî, *menâkib* (21, 22) ve Müslim, *fadâil* 30 (111).**

dediğimde eliyle başımı okşadı ve: *«Yüce Allah seni mübarek kılsın»* diye dua etti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) elinin dokunduğu yer ise asla ağarmaz."[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي شَأْنِ الْيَهُودِيِّ الَّذِي أَخَذَ مِنْ لِحْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَا ظَهَرَ ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Sakalından Kıl Alan Yahudi Hakkında Rivayetler, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ابن جَعْفَرٍ الرُّصَافِيُّ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَضَالَةَ الْمِصْرِيُّ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمِنقَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَنْصَارِيُّ، مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَزْرَةَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ عَزْرَةَ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ ثُمَامَةَ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ يَهُودِيًّا أَخَذَ مِنْ لِحْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اللهُمَّ جَمِّلْهُ، فَاسْوَدَّتْ لحيته بعد ما كَانَتْ بَيْضَاءَ.

لَهُ شَاهِدٌ بِإِسْنَادٍ مُرْسَلٍ.

Enes bildiriyor: Yahudinin biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sakalından kıl alınca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Onu güzelleştir"* dedi. Bunun üzerine Yahudinin sakalları beyazken siyaha döndü.

Mürsel bir isnâdla şahidi vardır.↓

أَنْبَأَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: جَاءَ يَهُودِيٌّ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اللهُمَّ جَمِّلْهُ» ، قَالَ: فَاسْوَدَّ شَعْرُهُ، حَتَّى صَارَ أَشَدَّ سَوَادًا مِنْ كَذَا وَكَذَا، قَالَ مَعْمَرٌ: وَسَمِعْتُ غَيْرَ قَتَادَةَ يَذْكُرُ أَنَّهُ عَاشَ نَحْوًا مِنْ تِسْعِينَ سَنَةً فَلَمْ يَشِبْ.

وَرَأَيْتُهُ فِي كِتَابِ الْمَرَاسِيلِ لِأَبِي دَاوُدَ مُخْتَصَرًا أَنَّ يَهُودِيًّا حَلَبَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «اللهُمَّ جَمِّلْهُ» فَاسْوَدَّ شَعْرُهُ

Katâde der ki: Yahudinin biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onun için: *"Allahım! Onu güzelleştir"* dedi. Bunun üzerine Yahudinin saçları şu şu şeyden dahi daha koyu siyah oldu.

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*'de zikretmiştir.

Ma'mer der ki: "Katâde dışında birinden de işittiğime göre Yahudi olan bu adam doksan yıl kadar yaşamasına rağmen saçları ağarmamıştır.

Bu hadisi Ebû Dâvud'un *el-Merâsîl* eserinde muhtasar olarak: "Yahudinin biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) süt sağıp getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *«Allahım! Onu güzelleştir»* deyince, Yahudinin saçları siyaha döndü" şeklinde gördüm.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ أَبِي زَيْدٍ: عَمْرُو بْنُ أَخْطَبَ الْأَنْصَارِيِّ ﷺ وَدُعَائِهِ لَهُ ومَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Zeyd Amr b. Ahtab el-Ensârî'ye Duası, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ، حَدَّثَنَا عِلْبَاءُ بْنُ أَحْمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ: «ادْنُ مِنِّي» [قَالَ] فَمَسَحَ بِيَدِهِ عَلَى رَأْسِي وَلِحْيَتِي، ثُمَّ قَالَ: «اللهُمَّ جَمِّلْهُ وَأَدِمْ جَمَالَهُ» قَالَ: فَبَلَغَ بِضْعًا وَمِائَةَ سَنَةٍ، وَمَا فِي لِحْيَتِهِ بَيَاضٌ إِلَّا نُبَذٌ يَسِيرٌ وَلَقَدْ كَانَ مُنْبَسِطَ الْوَجْهِ، وَلَمْ يَتَقَبَّضْ وَجْهُهُ حَتَّى مَاتَ.

قُلْتُ: هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ مَوْصُولٌ، وَقَدْ رَوَاهُ أَيْضًا الحسين بن واقد،

Ebû Zeyd el-Ensârî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Yanıma yaklaş"* buyurdu. Yaklaştığımda eliyle başımı ve sakallarımı okşadı ve: *"Allahım! Onu güzelleştir ve güzelliğini daim kıl"* diye dua etti.

Ravi İlbâ der ki: "Ebû Zeyd, yüz küsur yıl yaşadı. Sakalında basit bir şey dışında hiç beyaz yoktu. Temiz bir yüzü vardı ve ölene kadar yüzünde kırışıklık görülmedi."

İsnâdı sahih mevsuldur.

قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ نَهِيكٍ الْأَزْدِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَخْطَبَ، وَهُوَ أَبُو زَيْدٍ، قَالَ: اسْتَسْقَى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَتَيْتُهُ بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ وَفِيهِ شَعْرَةٌ، فَرَفَعْتُهَا، ثُمَّ نَاوَلْتُهُ، فَقَالَ: «اللهُمَّ جَمِّلْهُ»

---

[1] Bakın: Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşrâf* (13/339).

قَالَ: فَرَأَيْتُهُ ابْنَ ثَلَاثٍ وَتِسْعِينَ سَنَةً، وَمَا فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ شَعْرَةٌ بَيْضَاءُ ، وَهُوَ فِيمَا ذَكَرَهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، فِيمَا أَنْبَأَنِي بِهِ قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَاشَانِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ.

Aynısını Hüseyn b. Vâkid, İbn Nehîk el-Ezdî'den, o da Ebû Zeyd Amr b. Ahtab'dan şöyle bildirmiştir: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) su isteyince ona bir kapta su getirdim. Ancak içinde bir kıl olduğunu gördüğümde onu kaldırıp öyle verdim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *«Allahım! Onu güzelleştir!»* diye dua etti."

Ravi Ebû Nehîk der ki: "Amr'ı doksan üç yaşındayken gördüm. Saçında ve sakalında bir tane bile beyaz kıl yoktu."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسْحِهِ ﷺ رَأْسَ مُحَمَّدِ بْنِ أَنَسٍ ، وَحَنْظَلَةَ ، وَعَيْنَيْهِمَا، وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muhammed b. Enes ile Hanzala'nın Başları ile Gözlerine El Sürmesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ الْعُكْبَرِيَّ أَخْبَرَهُمْ: حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُوسَى ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ أَبِي مَسَرَّةَ الْمَكِّيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ الزُّهْرِيِّ (ح) . وَأَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ مُحَمَّدِ [بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْقَارِسِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ] أَنْبَأَنَا إِدْرِيسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُونُسَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَنَسٍ الظَّفَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي يُونُسُ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَأَنَا ابْنُ أُسْبُوعَيْنِ، فَأُتِيَ بِيَ النَّبِيَّ ﷺ فَمَسَحَ رَأْسِي وَحَجَّ بِي حَجَّةَ الْوَدَاعِ، وَأَنَا ابْنُ عَشْرِ سِنِينَ، وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ، وَقَالَ: «سَمُّوهُ اسْمِي وَلَا تَكْنُوهُ بِكُنْيَتِي» قَالَ قَالَ يُونُسُ: فَلَقَدْ عُمِّرَ أَبِي حَتَّى شَابَ كُلُّ شَيْءٍ مِنْ أَبِي، وَمَا شَابَ مَوْضِعُ يَدِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ رَأْسِهِ وَلَا مِنْ لِحْيَتِهِ

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/340).

Muhammed b. Yûnus b. Muhammed b. Enes ez-Zafarî, dedesinden, o da babasından bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiğinde ben henüz iki haftalıktım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına getirildiğimde saçlarımı okşadı, bereket konusunda bana dua etti ve: *«Ona benim ismimi koyun, ama künyemi onun için kullanmayın»* buyurdu. On yaşımdayken onunla Veda haccına katıldım."

Yûnus der ki: "Babam (Muhammed) yaşlandığında saçında ve sakalında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el sürdüğü yerler hariç her yeri ağardı."[1]

وَفِيمَا أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْعُكْبَرِيَّ أَخْبَرَهُمْ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ أَبُو مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ مَرْوَانَ، حَدَّثَنَا الذَّيَّالُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حَنْظَلَةَ بْنِ حُذَيْمِ بْنِ حَنِيفَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَدِّي حَنْظَلَةَ يُحَدِّثُ أَبِي وَأَعْمَامَهُ: أن حنيفة جمع بنيه فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي وَصِيَّتِهِ وَقُدُومَهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَمَعَهُ: حُذَيْمٌ، وَحَنْظَلَةُ، وَفِي آخِرِهِ، قَالَ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي أَنَا رَجُلٌ ذُو سِنٍّ، وَهَذَا ابْنِي حَنْظَلَةُ فَسَمِّتْ عَلَيْهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا غُلَامُ، فَأَخَذَ بِيَدِهِ فَمَسَحَ رَأْسَهُ وَقَالَ لَهُ: بُورِكَ فِيكَ أَوْ قَالَ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ، وَرَأَيْتُ حَنْظَلَةَ يُؤْتَى بِالشَّاةِ الْوَارِمِ ضَرْعِهَا، وَالْبَعِيرِ وَالْإِنْسَانِ بِهِ الْوَرَمُ، فَيَتْفُلُ فِي يَدِهِ وَيَمْسَحُ بِصَلْعَتِهِ، وَيَقُولُ: بِسْمِ اللهِ عَلَى أَثَرِ يَدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَيَمْسَحُهُ فَيَذْهَبُ عَنْهُ

Zeyyâl b. Ubeyd b. Hanzala b. Huzeym b. Hanîfe der ki: Dedem Hanzala'nın babama ve amcalarıma şunu anlattığını işittim: "(Dedem) Hanîfe, çocuklarını topladı..." Sonrasında ravi Hanîfe'nin vasiyeti ve oğulları Huzeym ile Hanzala'yı alıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelişini zikredip sonunda (Hanîfe'den naklen) şöyle der:

"Ona: «Anam babam sana feda olsun! Ben yaşlı biriyim, bu da torunum Hanzala! Bunun için Allah'a dua et» dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hanzala'ya: ***«Evladım!»*** diyerek yanına çağırdı, elini tuttu, saçlarını okşadı ve: ***«Allah sana bereketler ihsan etsin»*** diye dua etti."

Ravi der ki: Memelerinde şişlik bulunan bir koyun veya şişliği bulunan deve veya şişliği bulunan kişilerin Hanzala'ya getirildiğini görürdüm. Hanzala eline tüfler, elini başında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el sürdüğü yere

---

[1] Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* (1/1/16).

koyduktan sonra: "Bismillah" diyerek sıkıntılı olan yere sürerdi. Bu şekilde rahatsızlığı bulunan o yer iyileşirdi.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْفَارِسِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ فَارِسٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ: حَنْظَلَةُ بْنُ حِذْيَمٍ، قَالَ الْبُخَارِيُّ: قَالَ يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ: حَنْظَلَةُ بْنُ حَنِيفَةَ بْنِ حِذْيَمٍ، قَالَ قَالَ حِذْيَمٌ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي رَجُلٌ ذُو بَنِينَ، وَهَذَا أَصْغَرُ بَنِيَّ فَسَمِّتْ عَلَيْهِ، قَالَ: تَعَالَ يَا غُلَامُ، فَأَخَذَ بِيَدِي وَمَسَحَ بِرَأْسِي، وَقَالَ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ، أَوْ بُورِكَ فِيكَ، فَرَأَيْتُ حَنْظَلَةَ يُؤْتَى بِالْإِنْسَانِ الْوَارِمِ فَيَمْسَحُ فِيهَا يَدَهُ يَقُولُ بِسْمِ اللهِ، فَيَذْهَبُ الْوَرَمُ

Hanzala b. Hanîfe b. Hizyem der ki: "(Dedem) Hizyem: «Ey Allah'ın Resûlü! Çocukları olan biriyim, bu da torunlarım arasında en küçüğüdür. Onun için Allah'a dua et» deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ***«Evladım! Gel»*** diyerek yanına çağırdı, elimi tuttu, saçlarını okşadı ve: ***«Allah sana bereketler ihsan etsin»*** diye dua etti."

Ravi der ki: Hanzala'ya şişliği bulunan kişilerin getirildiğini, Hanzala: "Bismillah" diyerek şişliğe el sürdükten sonra o yerin iyileştiğini gördüm.[2]

وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ وَاسْمُهُ مَدْلُولٌ، أَنَّهُ ذَهَبَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَسْلَمَ وَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ ﷺ، وَمَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ، فَكَانَ مُقَدَّمُ رَأْسِ أَبِي سُفْيَانَ أَسْوَدَ مَا مَسَّتْهُ يَدُ النَّبِيِّ ﷺ، وَسَائِرُهُ أَبْيَضَ. ذَكَرَهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مَطَرِ بْنِ الْعَلَاءِ الْفَزَارِيِّ، عَنْ عمته وقطفة مَوْلَاةٍ لَهُمْ قَالَتْ سَمِعْنَا أَبَا سُفْيَانَ فَذَكَرَهُ .

وأَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْقَبَّانِيُّ قَالَ: ذَكَرَ عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ فِيمَا كَتَبَ بِهِ إِلَيْنَا، قَالَ: أَنْبَأَنَا فِطْرُ بْنُ الْعَلَاءِ الْفَزَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي عَمَّتِي آمِنَةُ بِنْتُ أَبِي الشَّعْثَاءِ، عَنْ مَدْلُوكٍ «أَبِي سُفْيَانَ» .

Ebû Süfyân'dan da —ismi Medlûl'dür— rivayet edildiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip Müslüman olunca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) başını okşamış ve bereket için Allah'a dua etmiştir. Bundan dolayı

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (1/359).

[2] Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* (2/1/37).

Ebû Süfyân'ın başının ön tarafı, yani Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el sürdüğü yerler siyah olarak kalmış, diğer yerleri ise ağarmıştır.[1]

Başka bir kanalla aynısını Fıtr b. Alâ el-Fezârî rivayet ederken: "Halam Âmine binti Ebi'ş-Şa'sâ, Medlûk'ten, o da Ebû Süfyân'dan naklen bize şunu anlattı" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو الْأَحْمَسِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُمَيْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَوْنٍ الْمَسْعُودِيُّ «أَبُو حَمْزَةَ» ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ عَبْدِ اللهِ بِنْتُ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنْ جَدَّتِهَا، وَكَانَتْ أُمَّ وَلَدِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ لِسَيِّدِي عَبْدِ اللهِ بْنِ عُتْبَةَ: إِيشٍ تَذْكُرُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: أَذْكُرُ أَنِّي غُلَامٌ خُمَاسِيٌّ أَوْ سُدَاسِيٌّ أَجْلَسَنِي النَّبِيُّ ﷺ فِي حِجْرِهِ، ودعا لي ولولدي بِالْبَرَكَةِ، قَالَتْ جَدَّتِي: فَنَحْنُ نَعْرِفُ ذَلِكَ أَنَّا لَا نَهْرَمُ.

Ümmü Abdillah binti Hamza b. Abdillah, Abdullah b. Utbe'nin ümmü veledi olan ninesinden bildiriyor: Efendim Abdullah b. Utbe'ye: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hatırladığın bir şey var mı?" diye sorduğumda: "Henüz boyum beş veya altı karış kadarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni kucağında oturttu, sonra bana ve annem ile babama bereket için dua etti" dedi.

Ümmü Abdillah der ki: Bundan dolayı ninem: "Biz bu duanın etkisini diğerleri gibi yaşlanmamamızdan dolayı bilirdik" derdi.

وَفِيمَا أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْعُكْبَرِيُّ حدثنا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبَّادٍ الْفَرْغَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ الْجُهَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَضَّاحِ بْنُ سَلَمَةَ الْجُهَنِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ ثَعْلَبَةَ الْجُهَنِيِّ، ثُمَّ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: لَقِيتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِالسَّيَالَةِ فَأَسْلَمْتُ وَمَسَحَ عَلَى وَجْهِي، فَمَاتَ عَمْرُو بْنُ ثَعْلَبَةَ، وَقَدْ أَتَتْ عَلَيْهِ مِائَةُ سَنَةٍ، وَمَا شَابَتْ مِنْهُ شَعْرَةٌ مَسَّتْهَا يَدُ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ وَجْهِهِ وَرَأْسِهِ .

Amr b. Sa'lebe el-Cühenî ez-Zührî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Seyyâle'deyken yanına gelip Müslüman oldum. Müslüman olduğumda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüme el sürdü."

[1] Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr* (4/2/55).

Ravi der ki: "Sa'lebe öldüğünde yüz yaşlarındaydı. Saçlarında ve sakallarında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el sürdüğü yerlerde tek bir kıl dahi ağarmamıştı."[1]

وَرُوِّينَا عَنْ مَالِكِ بْنِ عُمَيْرٍ الشَّاعِرِ : أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ، ثُمَّ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ عَلَى صَدْرِهِ، ثُمَّ عَلَى بَطْنِهِ، ثُمَّ عُمِّرَ مَالِكٌ حَتَّى شَابَ رَأْسُهُ وَلِحْيَتُهُ وَمَا شَابَ مَوْضِعِ يَدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

Mâlik b. Umeyr eş-Şâir'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun başına, yüzüne, göğsüne ve karnına el sürmüştür. Mâlik yaşlandığında, saçlarında ve sakallarında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el sürdüğü yerlerde tek bir kıl dahi ağarmamıştı.

ورُوِّينَاهُ عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّ عَاصِمٍ امْرَأَةِ عُتْبَةَ بْنِ فَرْقَدٍ أَنَّ عُتْبَةَ بْنَ فَرْقَدٍ كَانَ لَا يَزِيدُ عَلَى أَنْ يَدْهُنَ رَأْسَهُ وَلِحْيَتَهُ وَكَانَ أَطْيَبَنَا رِيحًا، فَسَأَلْتُهُ فَذَكَرَ عُتْبَةُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فِيمَا شَكَا إِلَيْهِ أَخَذَ إِزَارَ عُتْبَةَ فَوَضَعَهُ عَلَى فَرْجِهِ، ثُمَّ بَسَطَ يَدَيْهِ وَنَفَثَ فِيهِمَا وَمَسَحَ إِحْدَاهُمَا عَلَى ظَهْرِهِ، وَالأُخْرَى عَلَى بَطْنِهِ قَالَ: فَهَذِهِ الرِّيحُ مِنْ ذَلِكَ .

Utbe b. Ferkad'ın karısı Ümmü Âsım bildiriyor: Utbe b. Ferkad sadece saç ve sakallarına koku sürmesine rağmen hepimizden daha güzel kokardı. Bunun sebebini sorduğumda şöyle dedi: "Bir defasında bir rahatsızlığımdan dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitmiştim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) izarımı çıkarıp kucağına koydu. Sonra her iki eline tüfledi ve biriyle sırtımı, diğeriyle de karnımı sıvazladı. İşte bu koku da oradan gelmektedir."[2]

---

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/527).

[2] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/455).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي شَأْنِ قَتَادَةَ بْنِ مِلْحَانَ وَمَا ظَهَرَ عَلَى وَجْهِهِ بِبَرَكَةِ مَسْحِ النَّبِيِّ ﷺ إِيَّاهُ مِنَ النُّورِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) El Sürmesiyle Katâde b. Milhân'ın Yüzünde Görülen Nur

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، وَهُرَيْمُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَا: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ (ح) . وحَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَارِمٌ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، وَهَذَا لَفْظُ حديث بن مَعِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ قَتَادَةَ بْنِ مِلْحَانَ فِي مَرَضِهِ، قَالَ نَرَاهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ. قَالَ فَمَرَّ رَجُلٌ فِي مُؤَخَّرِ الدَّارِ قَالَ: فَرَأَيْتُهُ فِي وَجْهِ قَتَادَةَ، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَسَحَ وَجْهَهُ، قَالَ: وَكُنْتُ قَلَّمَا رَأَيْتُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ كَانَ عَلَى وَجْهِهِ الدِّهَانُ .

Ebu'l-Alâ der ki: "Vefatına sebep olan hastalığı sırasında Katâde b. Milhân'ın yanındaydım. Adamın biri evin uzak bir köşesinden geçerken yansımasını Katâde'nin yüzünde gördüm. Zira zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yüzüne elini sürmüştü. Katâde'nin yüzüne ne zaman baksam sanki cilalanmış (ayna) gibi dururdu."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ ﷺ بِالْبَرَكَةِ فَكَثُرَ مَالُهُ حَتَّى صُولِحَتِ امْرَأَةٌ مِنْ نِسَائِهِ مِنْ رُبْعِ الثُّمُنِ عَلَى ثَمَانِينَ أَلْفًا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Abdurrahman b. Avf'a Bereket İçin Dua Etmesi, (Öldüğünde) Hanımlarından Birine Düşen Malının Sekizde Birinin Seksen Bin Dirhem Çıkacak Kadar Çok Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو محمد عبد اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدِ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (3/225).

عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَثَرَ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: مَا هَذَا يَا أَبَا مُحَمَّدٍ؟ قَالَ: تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً عَلَى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ «بارك الله لك أو لم وَلَوْ بِشَاةٍ» .

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ

وَحِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كَبِيرُ شَيْءٍ وَذَلِكَ بَيِّنٌ فِي حَدِيثِ غَيْرِهِ، عَنْ ثَابِتٍ وَحُمَيْدٍ.

Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdurrahmân b. Avf'ın üzerinde, süründüğü kokudan bir iz görünce: *"Ey Ebû Muhammed! Bu ne?"* diye sordu. Abdurrahmân: "Bir çekirdek (beş dirhem) altın karşılığında bir kadınla evlendim" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Allah bunu sana bereketli kılsın. Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver"*** buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Hammâd b. Zeyd'den rivayet etmişlerdir.[1]

Abdurrahman b. Avf, Medine'ye geldiği zaman hiç malı yoktu. Onun bu durumu Sâbit ve Humeyd'den gelen başka rivayetlerde açıkça görülmektedir.

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ إِمْلَاءً، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عفاف بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، وَحُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عوف قدم المدينة فَآخَى رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَهُ وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، فَقَالَ سَعْدٌ: أَخِي، إِنِّي أَكْثَرُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَالًا، فَانْظُرْ شَطْرَ مَالِي فَخُذْهُ، وَلِيَ امْرَأَتَانِ فَانْظُرْ أَعْجَبَهُمَا إِلَيْكَ حَتَّى أُطَلِّقَهَا لَكَ، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بَارَكَ اللهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ، دُلُّونِي عَلَى السُّوقِ، فَدَلُّوهُ عَلَى السُّوقِ، فَاشْتَرَى، وَبَاعَ، وَرَبِحَ، وَجَاءَ بِشَيْءٍ مِنْ أَقِطٍ وَسَمْنٍ ثُمَّ لَبِثَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَلْبَثَ فَجَاءَ وَعَلَيْهِ ردع مِنْ زَعْفَرَانٍ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَهْيَمْ؟ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً، قَالَ: فَمَا أَصْدَقْتَهَا، فَقَالَ: وَزْنُ نَوَاةٍ مِنْ ذهب، قال: أو لم وَلَوْ بِشَاةٍ، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَلَقَدْ رَأَيْتُنِي وَلَوْ رَفَعْتُ حَجَرًا لَرَجَوْتُ أَنْ أُصِيبَ تَحْتَهُ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً

---

[1] Buhârî, *nikâh* (56) ve Müslim, *nikâh* (12).

قُلْتُ: وَلَيْسَ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ دُعَاءُ النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ فِي الرِّوَايَةِ الأُولَى، وَفِي قَوْلِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ، إِشَارَةٌ الى ذلك.

Enes b. Mâlik bildiriyor: Abdurrahman b. Avf, Medine'ye hicret ettiği zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu Sa'd b. er-Rabî' ile kardeş yaptı. Sa'd ona: "Kardeşim! Medine ahalisi içinde en çok malı bulunanlardan biriyim. Bir göz at ve malımın yarısını al. İki tane de karım var. İkisinden istediğini seç, onu senin için boşayayım" deyince, Abdurrahman: "Allah aileni de malını da sana mübarek kılsın. Sen bana çarşıyı göster" karşılığını verdi. Ona çarşının yerini gösterdiklerinde Abdurrahman oraya gitti. Çarşıda bir şeyler satın aldı, bir şeyler sattı ve dönerken yanında peynirle yağ getirdi.

Bir süre sonra Abdurrahman, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Üzerinde zafiran izleri vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Hayırdır?"* diye sorunca, Abdurrahman: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir kadınla evlendim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ne kadar mehir belirledin?"*** diye sorunca, Abdurrahman: "Bir çekirdek (beş dirhem) ağırlığında altın" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Bir koyunla da olsa düğün yemeği ver"*** buyurdu.

Abdurrahman der ki: "Öyle zamanlarım oldu ki bir taş kaldırsam altından altın veya gümüş çıkacak diye bekler oldum."[1]

Bu rivayette Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duasına yer verilmemiştir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duası ilk rivayette zikredilmiştir. Abdurrahman'ın en son söylediği söz de buna işaret etmektedir.

---

[1] Ebû Dâvud, *nikâh* (2109).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ لِعُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ فِي البركة في بيعه وظهورها بَعْدَهُ فِي ذَلِكَ، وَكَذَلِكَ فِي تِجَارَةِ عَبْدَ اللهِ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ أَبَى طَالِبِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Urve el-Bârikî ile Abdullah b. Câfer b. Ebî Tâlib'in Ticaretlerinin Bereketli Olması İçin Dua Etmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ غَرْقَدَةَ، سَمِعَ قَوْمَهُ يُحَدِّثُون عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَاهُ دِينَارًا لِيَشْتَرِيَ لَهُ شَاةَ أُضْحِيَّةٍ فَاشْتَرَى بِهِ شَاتَيْنِ، فَبَاعَ إِحْدَاهُمَا بِدِينَارٍ، وَأَتَى النبي ﷺ بِشَاةٍ وَدِينَارٍ، فَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِالْبَرَكَةِ فِي بَيْعِهِ، فَكَانَ لَوِ اشْتَرَى التُّرَابَ رَبِحَ فِيهِ .

Şebîb b. Ğarkada bildiriyor: "Kabilemden bazılarının anlattığına göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Urve el-Bârikî'ye bir dinar verdi ve kurbanlık bir koyun almasını istedi. Urve bu bir dinarla iki koyun satın aldı. Koyunlardan birini bir dinara sattı ve bir dinar ile bir koyunla Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) alışverişlerinin bereketli olması için ona dua etti. Bundan dolayı Urve toprak satın alacak olsa dahi kârlı çıkar oldu."[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو منصور المظفر بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمِ بْنِ أَبِي غَرْزَةَ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، حَدَّثَنَا فِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، زَعَمَ أَنَّهُ سَمِعَ عَمْرَو بْنَ حُرَيْثٍ، قَالَ: انْطَلَقَ بِي أَبِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنَا غُلَامٌ شَابٌّ، فَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى عَبْدِ اللهِ بن جعفر وهو يَبِيعُ شَيْئًا يَلْعَبُ بِهِ، فَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ ﷺ، قَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي تجارته»

Amr b. Hureys der ki: Henüz genç bir çocukken babam beni alıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey satmaya çalışan ve onunla oynayan Abdullah b. Câfer ile karşılaşınca: *"Allahım! Ticaretini bereketli kıl"* diye dua etti.[2]

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/169).

[2] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/286).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ بِالْبَرَكَةِ لِأُمَّتِهِ فِي بُكُورِهَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Günün İlk Vakitlerinin Ümmetine Bereketli Olması İçin Duası

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ حَدِيدٍ عَنْ صَخْرٍ الْغَامِدِيِّ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ «اللَّهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا» ، وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَبْعَثُ سَرِيَّةً إِلَّا بَعَثَهُمْ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ قَالَ وَكَانَ صَخْرٌ رَجُلًا تَاجِرًا فَكَانَ يَبْعَثُ غِلْمَانَهُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَأَثْرَى وَكَثُرَ مَالُهُ حَتَّى لَمْ يَدْرِ أَيْنَ يَضَعُهُ .

Sahr el-Ğâmidî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Allahım! Ümmetim için günün ilk vakitlerini bereketli kıl»* diye dua etti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir askeri birlik göndereceği zaman onu sabahın erken saatlerinde gönderirdi."

Ravi der ki: "Sahr ticaretle uğraşan biriydi. Kölelerini işlerine günün erken saatlerinde gönderirdi. Malı o kadar çoğaldı ki nereye koyacağını bilemez oldu."[1]

بَابٌ فِي دُعَائِهِ ﷺ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ هِشَامٍ بِالْبَرَكَةِ وَظُهُورِهَا بَعْدَهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Hişâm'a Bereket Konusunda Dua Etmesi ve Bu Duanın Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّسَوِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي عَقِيلٍ، أَنَّهُ كَانَ يَخْرُجُ بِهِ جَدُّهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ هِشَامٍ مِنَ السُّوقِ، أَوْ إِلَى السُّوقِ لِيَشْتَرِيَ الطَّعَامَ فَيَتَلَقَّاهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ وَابْنُ عُمَرَ، فَيَقُولَانِ: أَشْرِكْنَا فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ دَعَا لَكَ بِالْبَرَكَةِ، فَيُشْرِكُهُمْ فَرُبَّمَا أَصَابَ الرَّاحِلَةَ كَمَا هِيَ فَيَبْعَثُ بِهَا إِلَى الْمَنْزِلِ.

---

[1] Ebû Dâvud, *cihâd* (2606), Tirmizî, *buyû'* (1212) ve İbn Mâce, *ticâret* (2236).

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ هكذا .

Ebû Akîl bildiriyor: Dedem Abdullah b. Hişâm çarşıya yiyecek bir şeyler satın almak için giderken bazen beni de götürürdü. İbnu'z-Zübeyr ve İbn Ömer bizimle karşılaşınca dedeme: "Ticaretine bizi de ortak et! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana bereket duası yapmıştı" derler, dedem de onları ticaretine ortak ederdi. Bazen dedem bir deve yükü kâr elde eder ve onu eve gönderirdi.

Buhârî, *Sahîh*'de bu şekilde rivayet etmiştir.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي دُعَائِهِ بِإِذْهَابِ الْبَرْدِ عَنْ أَهْلِ مَسْجِدِهِ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ دُعَاءَهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Cemaatin Üşümemesi İçin Yaptığı Duaya İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْحَلَبِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْمُسْتَمْلِي، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سَيَّارٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ بِلَالٍ، قَالَ: أَذَّنْتُ فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ، فَلَمْ يَرَ فِي الْمَسْجِدِ أَحَدًا، فَقَالَ: أَيْنَ النَّاسُ يَا بِلَالُ؟ قُلْتُ: مَنَعَهُمُ الْبَرْدُ فَقَالَ: اللهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُمُ الْبَرْدَ، فَرَأَيْتُهُمْ يَتَرَوَّحُونَ

تَفَرَّدَ بِهِ أَيُّوبُ بْنُ سَيَّارٍ وَمِثْلُهُ قَدْ مَضَى فِي الْحَدِيثِ الْمَشْهُورِ عَنْ حُذَيْفَةَ فِي قصة الخندق .

Bilâl der ki: Soğuk bir günde sabah namazının ezanını okudum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'e çıkıp kimseleri göremeyince: *"Ey Bilâl! İnsanlar nerede?"* diye sordu. "Soğuktan gelemediler" dediğimde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Onları soğuktan koru"* diye dua etti. Dua sonrası cemaatin sıcaktan kendilerini yellediklerini gördüm.[2]

---

[1] Buhârî, *da'vât* 31 (6353).

[2] Ebû Nuaym, *Delâil* (398) ve Zehebî, *Mîzân* (1/289).

Eyyûb b. Seyyâr bunu rivayette tek kalmıştır. Benzeri bir rivayet Hendek savaşı konusu içinde meşhur bir hadisle Huzeyfe'den naklen zikredilmişti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَفْلِهِ فِي فَمِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرِ بن كُرَيْزٍ، وَمَا أَصَابَهُ مِنْ بَرَكَتِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Âmir b. Kureyz'in Ağzına Tüflemesi Sonucu Görülen Bereket

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ: إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ شَبَّةَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدَةَ النَّحْوِيُّ أَنَّ عَامِرَ بْنَ كُرَيْزٍ أَتَى بِابْنِهِ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ، أَوْ ست سِنِينَ، فَتَفَلَ النَّبِيُّ ﷺ فِي فِيهِ، فَجَعَلَ يَزْدَرِدُ رِيقَ النَّبِيِّ ﷺ وَيَتَلَمَّظُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ ابْنَكَ هَذَا مُسْقًى؟ قَالَ: فَكَانَ يُقَالُ: لَوْ أَنَّ عَبْدَ اللهِ قَدَحَ حَجَرًا أَمَاهَهُ، يَعْنِي يَخْرُجُ مِنَ الْحَجَرِ الْمَاءُ مِنْ بَرَكَتِهِ .

Ebû Ubeyde en-Nahvî bildiriyor: Âmir b. Kureyz henüz beş veya altı yaşlarında olan oğlunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğun ağzına tüfleyince çocuk Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tükürüğünü yalayıp yutmaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunu görünce: *"Bu oğlunun suyu bol olacaktır"* buyurdu. Bundan dolayı denilir ki Abdullah bir taşı parçalayacak olsa bereketinden dolayı o taşın içinden su çıkardı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَفْلِهِ فِي أَفْوَاهِ الْمُرْتَضَعِينَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَتَكَفَّوْا بِهِ إِلَى اللَّيْلِ

Âşûrâ Gününde Bebeklerin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tükürüğüyle Geceyi Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصفار، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ السُّكَّرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، حَدَّثَتْنَا عُلَيَّةُ بِنْتُ الْكُمَيْتِ الْعَتَكِيَّةُ، عَنْ أُمِّهَا: أُمَيْمَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ لِأَمَةِ اللهِ بِنْتِ رُزَيْنَةَ مَوْلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ: يَا أَمَةَ اللهِ! أَسَمِعْتِ أُمَّكِ رُزَيْنَةَ تَذْكُرُ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَذْكُرُ صَوْمَ يَوْمِ عَاشُورَاءَ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، كَانَ يُعَظِّمُهُ وَيَدْعُو بِرُضَعَائِهِ وَرُضَعَاءِ ابْنَتِهِ فَاطِمَةَ، وَيَتْفُلُ فِي أَفْوَاهِهِمْ، وَيَقُولُ لِلْأُمَّهَاتِ: لَا تُرْضِعْنَهُنَّ إِلَى اللَّيْلِ .

Uleyye binti'l-Kumeyt el-Atekiyye, annesi Umeyme'den bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Emetullah binti Ruzeyne'ye: "Ey Emetullah! Annen Ruzeyne'nin, Âşûrâ orucu hakkında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen bir şey dediğini işittin mi?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Evet! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu güne çok değer verirdi. Bu günde ailesinin ve kızı Fâtıma'nın henüz süt emen bebeklerinin getirilmesini söyler ve bu bebeklerin ağızlarına tüflerdi. Sonra annelerine: *«Geceye kadar bunları emzirmenize gerek yok»* derdi."[1]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْمُتَوَكِّلِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ لم يقل الْعَتَكِيَّةَ وَقَالَ حَدَّثَتْنِي أُمِّي أُمَيْمَةُ وَلَمْ يَقُلْ مَوْلَاةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ.

Ubeydullah b. Ömer el-Kavârîrî aynı isnâdla aynısını bildirir, ancak "Atekiyye" lafzını zikretmez. Ayrıca Uleyye'nin: "Annem Umeyme bana şunu anlattı" dediğini zikreder, ancak "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı" demez.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْنِيكِهِ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ قيس بن شماس وبُزَاقِهِ فِي فِيهِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ بِبَرَكَتِهِ مِنَ الْآثَارِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Muhammed b. Sâbit b. Kays b. Şemmâs'a Tahnîk Yapması ve Ağzına Tüflemesiyle Görülen Bereket

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ: الْحَسَنُ بْنُ يعقوب ابن يُوسُفَ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو ثَابِتٍ: زَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ، عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدٍ: أَنَّ أَبَاهُ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ فَارَقَ جَمِيلَةَ بِنْتَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أُبَيٍّ وَهِيَ حَامِلٌ بِمُحَمَّدٍ، فَلَمَّا وَلَدَتْهُ حَلَفَتْ أَنْ لَا تُلْبِنَهُ مِنْ لَبَنِهَا، فَدَعَا بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَبَزَقَ فِي فِيهِ وَحَنَّكَهُ بِتَمْرِ عَجْوَةٍ، وَسَمَّاهُ مُحَمَّدًا، وَقَالَ: اخْتَلِفْ بِهِ فَإِنَّ اللهَ رَازِقُهُ، فَأَتَيْتُهُ الْيَوْمَ الْأَوَّلَ وَالثَّانِيَ وَالثَّالِثَ فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ الْعَرَبِ تَسْأَلُ عَنْ ثَابِتِ ابن

---

[1] Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (4/302).

قَيْسٍ، فَقُلْتُ لَهَا: مَا تُرِيدِينَ مِنْهُ؟ أَنَا ثَابِتٌ، فَقَالَتْ: رَأَيْتُ فِي مَنَامِي هَذِهِ اللَّيْلَةَ كَأَنِّي أُرْضِعُ ابْنًا لَهُ يُقَالُ لَهُ: مُحَمَّدٌ! فَقَالَ: فَأَنَا ثَابِتٌ، وَهَذَا ابْنِي مُحَمَّدٌ قَالَ: وَإِذَا دِرْعُهَا يَنْعَصِرُ مِنْ لبنها .

Zeyd b. İshâk b. İsmâil b. Muhammed b. Sâbit b. Kays b. Şemmâs, babası Muhammed'den bildiriyor: Babam Sâbit b. Kays, annem Cemîle binti Abdillah b. Ubey ile boşandığında annem bana hamileydi. Beni doğurunca da sütünden emzirmeyeceğine dair yemin etti. Doğduktan sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) babama beni yanına getirmesini söyledi. Getirdiğinde ağzıma tüfledi. Acve hurmasıyla tahnik yaptı ve adımı Muhammed olarak koydu. Sonra babama: *"Arada yanıma getir! Zira Yüce Allah ona rızık ihsan etti"* buyurdu.

Babam Sâbit gerisini şöyle anlatır: Birinci, ikinci ve üçüncü günlerde oğlum Muhammed'i Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına götürdüm. Üçüncü günde orada Sâbit b. Kays'ı soran bir kadın gördüm. Ona: "Ondan ne istiyorsun? Sâbit benim" dediğimde, kadın: "Rüyamda Muhammed adındaki oğlunu emzirdiğimi gördüm" karşılığını verdi. Ona: "Sâbit benim! Oğlum Muhammed de bu!" dedim. Kadının da göğsünden sütler akıyordu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِزَوْجَيْنِ أَحَدُهُمَا يُبْغِضُ الْآخَرَ بِالْأُلْفَةِ وَاسْتِجَابَةِ اللهِ دُعَاءَهُ فِيهِمَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Taraflardan Birinin Diğerini Sevmediği Karı-Koca İçin Yaptığı Ülfet Duasına İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأَصْبَهَانِيُّ إِمْلَاءً، أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْأُوَيْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ وَعُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ مَعَهُ فَعَرَضَتِ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللهِ! إِنِّي امْرَأَةٌ مُسْلِمَةٌ مُحَرَّمَةٌ وَمَعِي زَوْجٌ لِي فِي بَيْتِي مِثْلُ الْمَرْأَةِ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ - ﷺ - ادْعِي زَوْجَكِ فَدَعَتْهُ وَكَانَ خَرَّازًا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا تَقُولُ امْرَأَتُكَ يَا عَبْدَ اللهِ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: وَالَّذِي أَكْرَمَكَ مَا جَفَّ رَأْسِي مِنْهَا فَقَالَتِ

امْرَأَتُهُ: مَا مَرَّةٌ وَاحِدَةٌ فِي الشَّهْرِ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ: أَتبغضينه؟ قَالَتْ: نَعَمْ! فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أدنيا رؤوسكما فَوَضَعَ جَبْهَتَهَا عَلَى جَبْهَةِ زَوْجِهَا، ثُمَّ قَالَ: اللهُمَّ أَلِّفْ بَيْنَهُمَا وَحَبِّبْ أَحَدَهُمَا إِلَى صَاحِبِهِ، ثُمَّ مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِسُوقِ النَّمَطِ وَمَعَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَطَلَعَتِ الْمَرْأَةُ تَحْمِلُ أُدَمًا عَلَى رَأْسِهَا، فَلَمَّا رَأَتِ النَّبِيَّ ﷺ طَرَحَتْ وَأَقْبَلَتْ فَقَبَّلَتْ رِجْلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: كَيْفَ أَنْتِ وَزَوْجُكِ؟ فَقَالَتْ: وَالَّذِي أَكْرَمَكَ مَا طَارِفٌ وَلَا تَالِدٌ وَلَا وَالِدٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: أَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ. فَقَالَ عُمَرُ: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: تَفَرَّدَ بِهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ اللَّهَبِيُّ وَهُوَ كَثِيرُ الرِّوَايَةِ لِلْمَنَاكِيرِ.

قُلْتُ: قَدْ رَوَى يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ مَعْنَى هَذِهِ الْقِصَّةِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ فِيهَا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه

İbn Ömer bildiriyor: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb'la birlikte dışarıda yürüyordu. Önlerine bir kadın çıktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Müslüman ama mahrum olan bir kadınım. Evimde de kadından farkı olmayan kocam bulunuyor" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana kocanı çağır"* buyurdu. Kadın kocasını çağırdı. Kocası deri işiyle uğraşan biriydi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Ey Allah'ın kulu! Karın öyle ne diyor?"* diye sorunca, adam: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki (çok ilişkiden dolayı) başım bir an kuru kalmıyor" karşılığını verdi. Kadın da: "Ayda bir kerecikten ne çıkar ki?" diye araya girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadına: *"Kocanı sevmiyorsun değil mi?"* diye sorunca, kadın: "Evet" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Başlarınızı birbirine yaklaştırın"* buyurunca, ikisi de başlarını yaklaştırdılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) adamın alnını kadının alnına koydu ve: *"Allahım! Bunlara ülfet ver ve her birini diğerine sevdir"* diye dua etti.

Bir süre sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine Ömer b. el-Hattâb'la birlikte dolaşırken kilimcilerin bulunduğu çarşıya uğradı. Aynı kadın karşılarına çıktı. Başında deri taşıyordu. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görünce taşıdığı deriyi bir kenara attı ve yere kapanıp ayaklarını öpmeye başladı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kocanla aran nasıl?"* diye sorunca, kadın: "Sana lütuflarda bulunana andolsun ki onu eski yeni sahip olduğum bütün mallardan ve

çocuklardan daha çok sever oldum" dedi. Bunun duyan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şahadet ederim ki ben Allah'ın Resûlü'yüm"* buyurdu. Ömer de: "Ben de şahadet ederim ki sen Allah'ın Resûlü'sün!" dedi

Ebû Abdillah der ki: "Ali b. Ebî Ali el-Lehebî bunu rivayette tek kalmıştır ve münker rivayetleri fazla olan biridir."

Bu kıssanın mânâ olarak benzerini Yûsuf b. Muhammed b. el-Münkedir, babası kanalıyla Câbir b. Abdillah'tan rivayet etmiş, ancak bu kıssada Ömer b. el-Hattâb'ı zikretmemiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ مَنْ شَكَا إِلَيْهِ الصُّدَاعَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Baş Ağrısıyla Yanına Gelen Adamı İyileştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وأبو سعيد بن [أبي] عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ الكلبي، حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ مَسْلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى التَّيْمِيُّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ: أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ يُقَالُ لَهُ: فِرَاسُ بْنُ عَمْرٍو أَصَابَهُ صُدَاعٌ شَدِيدٌ فَذَهَبَ بِهِ أَبُوهُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَشَكَا إِلَيْهِ الصُّدَاعَ [الَّذِي بِهِ] فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِرَاسًا فَأَجْلَسَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَأَخَذَ بِجِلْدَةِ مَا بَيْنَ عَيْنَيْهِ فَجَذَبَهَا حَتَّى تَنَقَّضَتْ فَنَبَتَتْ فِي مَوْضِعِ أَصَابِعِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ جَبِينِهِ شَعْرَةٌ فَذَهَبَ عَنْهُ الصُّدَاعُ فَلَمْ يَصْدَعْ.

قَالَ أَبُو الطُّفَيْلِ: فَرَأَيْتُهَا كَأَنَّهَا شَعْرَةٌ قُنْفُذٍ فَقَالَ: فَهَمَّ بِالْخُرُوجِ عَلَى عَلِيٍّ عليه السلام مَعَ أَهْلِ جروزاء قَالَ: فَأَخَذَهُ أَبُوهُ فَأَوْثَقَهُ وَحَبَسَهُ فَسَقَطَتْ تِلْكَ الشَّعْرَةُ فَلَمَّا رَآهَا شَقَّ عَلَيْهِ ذَلِكَ فَقِيلَ لَهُ: هَذَا مَا هَمَمْتَ بِهِ فَأَحْدِثْ تَوْبَةً فَأَحْدَثَ وَتَابَ.

قَالَ أَبُو الطُّفَيْلِ: فَرَأَيْتُهَا قَدْ سَقَطَتْ، فَرَأَيْتُهَا بَعْدَ مَا نَبَتَتْ. تَفَرَّدَ بِهِ أَبُو يَحْيَى التَّيْمِيُّ هَكَذَا.

Ebu't-Tufeyl bildiriyor: Leys oğullarından Firâs b. Amr adında bir adam şiddetli baş ağrısı çekince babası onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Firâs'ı önünde oturttu ve iki gözü arasındaki deriden tutup çıtlama sesi çıkacak şekilde sertçe çekti. Ardından adamın baş

ağrısı gitti. Adamın alnında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarının değdiği yerde bir kıl çıktı.

Ben bu kılı gördüm, kirpi kılını andırıyordu. Bu adam Hz. Ali'ye karşı ayaklanan Haricilere katılmak isteyince babası onu bağlayıp bir yere hapsetti. Bu arada alnındaki o kıl da kopup düştü. Bu kılın düşmesi adamın çok ağırına gitti. Ona: "Yapmak istediğin şeyden dolayı düştü. Tövbe et!" denilince adam tövbe etti. Ben bu kılın düştüğünü, tövbe ettikten sonra yeniden çıktığını da gördüm.

Ebû Yahya et-Teymî bunu bu şekilde rivayette tek kalmıştır.

وَرَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ أَنَّ رَجُلًا وُلِدَ لَهُ غُلَامٌ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَتَى بِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ وَأَخَذَ بِجَبْهَتِهِ فَنَبَتَتْ شَعْرَةٌ فِي جَبْهَتِهِ كَأَنَّهَا هُلْبَةُ فَرَسٍ فَشَبَّ الْغُلَامُ فَلَمَّا كَانَ زَمَنُ الْخَوَارِجِ أَجَابَهُمْ فَسَقَطَتِ الشَّعْرَةُ عَنْ جَبْهَتِهِ فَأَخَذَهُ أَبُوهُ فَقَيَّدَهُ وَحَبَسَهُ مَخَافَةَ أَنْ يَلْحَقَ بِهِمْ قَالَ: فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَوَعَظْنَاهُ وَقُلْنَا لَهُ: أَلَمْ تَرَ إِلَى بَرَكَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَعَتْ فَلَمْ تَزَلْ بِهِ حَتَّى رَجَعَ عَنْ رَأْيِهِمْ قَالَ: فَرَدَّ اللهُ بَعْدُ الشَّعْرَةَ فِي جَبْهَتِهِ إِذْ تَابَ.

وَفِيمَا أَنْبَأَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو أَبُو عَبْدِ اللهِ الْعُكْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ حدثنا علي ابن زيد فذكره.

Ali b. Zeyd b. Cud'ân da bunu Ebu't-Tufeyl'den şöyle nakletmiştir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında adamın birinin bir oğlu olunca onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çocuğun alnından tutup bereket duası yaptı. Çocuğun alnında, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dokunduğu yerde at yelesi kılını andıran bir kıl çıktı. Haricilerin ayaklandığı zamanlarda bu çocuk genç biri olmuştu. Haricilere katılmak isteyince alnındaki bu kıl düştü. Haricilere katılmasın diye de babası onu yakalayıp bağladı ve bir yere hapsetti. Bu gencin yanına girip nasihatlerde bulunduk ve: "Bundan dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bereketi olan kılın düştüğünü görmedin mi?" dedik. Nasihatlerimiz sonunda da Haricilerin görüşlerini bıraktı. Tövbe ettikten sonra da Yüce Allah bu kılı alnında tekrar çıkardı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِنَابِغَةَ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ لَهُ فِيمَا دَعَاهُ بِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Nâbiğa'ya Yaptığı Duaya İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدَانَ أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمَّلِ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ خَالِدٍ السُّكَّرِيُّ الرَّقِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ الْأَشْدَقِ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّابِغَةَ نَابِغَةَ بَنِي جَعْدَةَ يَقُولُ أَنْشَدْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ هَذَا الشِّعْرَ فَأَعْجَبَهُ. «بَلَغْنَا السَّمَاءَ مَجْدُنَا وَثَرَاؤُنَا وَإِنَّا لَنَرْجُو فَوْقَ ذَلِكَ مظهر»

فَقَالَ لِي: إِلَى أَيْنَ الْمَظْهَرُ يَا أَبَا لَيْلَى؟ قَالَ: قُلْتُ: إِلَى الْجَنَّةِ قَالَ: كَذَلِكَ إِنْ شَاءَ اللهُ.

«فَلَا خَيْرَ فِي حِلْمٍ إِذَا لَمْ تَكُنْ لَهُ بَوَادِرُ تَحْمِي صَفْوَهُ أَنْ يُكَدَّرَا»

«وَلَا خَيْرَ فِي جَهْلٍ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ حَلِيمٌ إِذَا مَا أَوْرَدَ الْأَمْرَ أَصْدَرَا»

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَجَدْتَ لَا يُفْضَضُ فُوكَ. قَالَ يَعْلَى: فَلَقَدْ رأيته ولقد أَتَى عَلَيْهِ نَيِّفٌ وَمِائَةُ سَنَةٍ وَمَا ذَهَبَ لَهُ سِنٌّ

Ca'de oğullarından Nâbiğa der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şu şiiri okudum:

"Göklere çıkardı bizi şeref ve asaletimiz

Fakat biz daha da yüce bir makamı isteriz."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu şiiri beğendi ve: *"Ey Ebû Leylâ! İstediğin nasıl bir makamdır?"* diye sordu. "Cennettir" dediğimde: *"İnşâallah nail olursun"* karşılığını verdi.

Ona yine şu beyitleri okudum:

"Kirlenmemek için tavırlar konmuyorsa

Hilim sahibi olmanın ne faydası var?

Sorunları çözecek akıllı kişiler yoksa

Cahillerin olmasının ne anlamı var?"

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu duyunca: *"Ağzına sağlık! Güzel söyledin"* buyurdu.

Ya'lâ der ki: "Nâbiğa'yı yüz küsur yaşındayken gördüm, ağzında tek dişi dahi dökülmemişti."[1]

وَرُوِيَ ذَلِكَ عَنْ مُجَاهِدِ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَرَادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ نَابِغَةَ يَقُولُ: سَمِعَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ وأنا أُنْشِدُ مِنْ قَوْلِي:

بَلَغْنَا السَّمَاءَ عِفَّةً وَتَكَرُّمًا وَإِنَّا لَنَرْجُو بَعْدَ ذَلِكَ مَظْهَرًا

ثُمَّ ذَكَرَ الْبَاقِيَ بِمَعْنَاهُ، قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ سِنَّهُ كَأَنَّهَا الْبَرَدُ الْمُنْهَلُّ مَا سَقَطَتْ لَهُ سِنٌّ وَلَا تَفَلَّتَتْ.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قِمَاشٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سُلَيْمٍ الْبَاهِلِيِّ: عَنْ مُجَاهِدِ بْنِ سُلَيْمٍ فَذَكَرَهُ.

Abdullah b. Cerâd der ki: Nâbiğa'nın şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni:

«Göklere çıkardı bizi şeref ve asaletimiz

Fakat biz daha da yüce bir makamı isteriz» şiirini okurken işitti..."

Sonrasında ravi mânâ olarak bir öncekinin aynısını zikreder ve: "Yaşlılık zamanında dişlerini gördüm. Her biri dolu tanesi gibi bembeyazdı. Dökülen veya sallanan tek bir dişi dahi yoktu" der.[2]

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/166).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/167).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ لِأَبِي أُمَامَةَ وَأَصْحَابِهِ حِينَ سَأَلَ الدُّعَاءَ بِالشَّهَادَةِ بِالسَّلَامَةِ وَإِصَابَةِ الْغَنِيمَةِ فَكَانَ كَمَا دَعَاهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Şahadeti İsteyen Ebû Umâme ve Arkadaşlarına Selamet ve Ganimet İçin Dua Etmesi ve Bu Duasına İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أبو سهل ابن زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ، عَنْ رجاء ابن حَيْوَةَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: أَنْشَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ غَزْوًا فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ! ادْعُ لِي بِالشَّهَادَةِ فَقَالَ: اللهُمَّ سَلِّمْهُمْ وَغَنِّمْهُمْ. قَالَ: فَغَزَوْنَا فَسَلِمْنَا وَغَنِمْنَا ثُمَّ أَنْشَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ غَزْوَةً فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهَ لِي بِالشَّهَادَةِ فَقَالَ: اللهُمَّ سَلِّمْهُمْ وَغَنِّمْهُمْ قَالَ: فَغَزَوْنَا فَسَلِمْنَا وَغَنِمْنَا ثُمَّ أَنْشَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ غَزْوًا فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَتَيْتُكَ مَرَّتَيْنِ أَسْأَلُكَ أَنْ تَدْعُوَ لِي بِالشَّهَادَةِ فَقَالَ: اللهُمَّ سَلِّمْهُمْ وَغَنِّمْهُمْ، قَالَ: فَغَزَوْنَا فَسَلِمْنَا وَغَنِمْنَا. ثُمَّ أَتَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ مُرْنِي بِعَمَلٍ آخُذُهُ عَنْكَ يَنْفَعُنِي اللهُ بِهِ قَالَ: عَلَيْكَ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَا مِثْلَ لَهُ قَالَ: فَكَانَ أَبُو أُمَامَةَ وَامْرَأَتُهُ وَخَادِمُهُ لَا يُلْقَوْنَ إِلَّا صِيَامًا، فَإِذَا رَأَوْا نَارًا أَوْ دُخَانًا فِي مَنْزِلِهِمْ عَرَفُوا أَنَّهُمْ قَدِ اعْتَرَاهُمْ ضَيْفٌ.

قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ أَمَرْتَنِي بِأَمْرٍ أَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ نَفَعَنِي اللهُ بِهِ مُرْنِي بِأَمْرٍ آخَرَ يَنْفَعُنِيَ اللهُ بِهِ قَالَ: اعْلَمْ أَنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ ﷻ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَ لَكَ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً.

هَكَذَا رَوَاهُ جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ، عن رجاء ، وَرَوَاهُ شُعْبَةُ ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي نَصْرٍ الْهِلَالِيِّ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ مختصرا.

Ebû Umâme anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir birlik göndermek isteyince yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Şehit olmam için Allah'a dua et" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Onları selametle ve ganimetle geri döndür"* diye dua etti. Savaştan sağ salim ve ganimet elde etmiş bir şekilde geri döndük. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikinci birlik

göndermek isteyince yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Şehit olmam için Allah'a dua et" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Allahım! Onları selametle ve ganimetle geri döndür"* diye dua etti. O savaştan da sağ salim ve ganimet elde etmiş bir şekilde geri döndük. Sonra yine bir birlik göndermek için hazırlanınca yanına gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! İkidir yanına gelip şehit olmam için Allah'a dua etmeni istiyorum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Allahım! Onları selametle ve ganimetle geri döndür"* diye dua etti. Bu savaştan da sağ salim ve ganimet elde etmiş bir şekilde geri döndük.

Daha sonra yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana Allah katında fayda edecek bir amel söyle" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oruç tutmaya bak, zira oruç gibisi yoktur"* buyurdu.

Ravi Recâ der ki: "Bundan dolayı daha sonraları Ebû Umâme, karısı ve hizmetçisi sürekli oruçlu olduğu için evde gündüz (yemek için) duman tüttüğü görülmezdi. Gündüz evinde duman tüttüğü görülünce yanlarına misafir geldiği anlaşılırdı."

Ebû Umâme der ki: Daha sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir şey emrettin, Allah katında bana fayda etmiş olmasını umuyorum. Bana faydası dokunacak başka bir amel söyle" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bil ki Allah için gittiğin her secdede (namazda) Allah dereceni yükseltir ve bir günahını siler"* buyurdu.

Cerîr b. Hâzım bunu Muhammed b. Abdillah b. Ebî Yâkûb kanalıyla Recâ'dan bu şekilde rivayet etmiştir.[1] Şu'be ise bunu "Muhammed — Recâ b. Hayve" kanalıyla muhtasar bir şekilde aktarmıştır.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (5/248-249).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ لِأَهْلِ الْيَمَنِ وَالشَّامِ وَالْعِرَاقِ بِالْهِدَايَةِ وَمَا ظَهَرَ فِيهِ مِنَ الْإِجَابَةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yemen, Şam ve Irak Ahalisinin Hidayeti İçin Dua Etmesi ve Bu Duaya İcabet

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَحْرٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ أَخْبَرَنِي ثَابِتٌ، وَسُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَظَرَ قِبَلَ الْعِرَاقِ وَالشَّامِ وَالْيَمَنِ قَالَ: لَا أَدْرِي بِأَيَّتِهِنَّ بَدَأَ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ إِلَى طَاعَتِكَ وَحُطْ مِنْ وَرَائِهِمْ .

Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Irak, Şam ve Yemen taraflarına baktı. Hangisinden önce başladı bilemiyorum, ama sonrasında: *"Allahım! Onların kalplerini senin yoluna yönelt ve arkalarını (rahmetinle) koru"* diye dua etti.[1]

وأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَنْبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَحْرِ بْنِ بَرِّيٍّ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَأَحِطْ مِنْ وَرَائِهِمْ.

Bu hadis başka bir kanalla *"Onları arkadan koru"* lafzıyla rivayet olunmuştur.

وأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللهُ- أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ انس ابن مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: نَظَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قِبَلَ الْيَمَنِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ، ثُمَّ نظر قبل الشَّامِ قَالَ: اللَّهُمَّ أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ، ثُمَّ نَظَرَ قِبَلَ الْعِرَاقِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَقْبِلْ بِقُلُوبِهِمْ وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَمُدِّنَا

قُلْتُ: وَقَدْ ذَكَرْنَا فِي مَغَازِيهِ وَأَسْفَارِهِ سَائِرَ مَا رُوِيَ عَنْهُ ﷺ فِي دَعَوَاتِهِ وَاسْتِنْصَارِهِ وَمَا ظَهَرَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَفِي إِعَادَتِهَا هَا هُنَا تطويل وبالله التوفيق.

Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Yemen taraflarına baktı ve: *"Allahım! Onların kalplerini bize yönelt"* diye dua etti. Sonra Şam

---

[1] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/57).

taraflarına baktı ve: *"Allahım! Onların kalplerini bize yönelt"* diye dua etti. Sonra Irak taraflarına baktı ve: *"Allahım! Onların kalplerini bize yönelt, sâ' ve müddümüze (ölçeklerimize) bereketler ihsan et"* diye dua etti.[1]

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) savaşları ve seferleri konuları içinde Allah'a dua edip yardım istemesini, bu dualara icabet edilmesini ve bunların peygamberliğe işaret eden yönlerini zikretmiştik. Hepsinin bu başlık altında zikredilmesi de konuyu uzatacaktır. Doğruya ulaşmak, Allah'ın sayesindedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ ﷺ عَلَى مَنْ أَكَلَ بِشِمَالِهِ وَدُعَائِهِ عَلَى مَنْ كَانَ يَخْتَلِجُ بِوَجْهِهِ وَغَيْرِهِمَا وَمَا ظَهَرَ فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Sol Eliyle Yemek Yiyenlere, Alay İçin Kaş Göz İşareti Yapanlara Beddua Etmesi, Bedduadan Sonra Ortaya Çıkan Durumlarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْإِسْفَاطِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا إِيَاسُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَبْصَرَ النبي ﷺ بشر ابن رَاعِيَ الْعَنْزِ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ قَالَ: كُلْ بِيَمِينِكَ قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ قَالَ: لَا اسْتَطَعْتَ، قَالَ: فَمَا وَصَلَتْ يَدُهُ إِلَى فِيهِ بَعْدُ

İyâs b. Seleme b. el-Ekva', babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bişr b. Râi'l-Anz'i sol eliyle yemek yerken görünce ona: *"Sağ elinle ye!"* buyurdu. Bişr: "Beceremiyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beceremeyesice!"* karşılığını verdi. Sonrasında Bişr'in eli bir daha ağzına gidemedi.[2]

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِيَاسُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ،

---

[1] Tirmizî, *menâkib* (5/726).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/171).

أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: كُلْ بِيَمِينِكَ، قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ، قَالَ: لَا اسْتَطَعْتَ مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبْرُ. قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شيبة

İyâs b. Seleme b. el-Ekva', babasından bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında sol eliyle yemek yiyince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Sağ elinle ye!"* buyurdu. Adam: "Beceremiyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beceremeyesice! Kibrinden dolayı (sağ eliyle) yemiyor"* karşılığını verdi. Sonrasında adamın eli bir daha ağzına gidemedi.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.[1]

أخبرنا أبو زكريا بن أبي إسحاق، حدثنا أبو العباس محمد بن يعقوب، حدثنا بحر بن نصر، حدثنا ابن وهب قال: أخبرني ابن لهيعة عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، أن رسول الله ﷺ رَأَى سُبَيْعَةَ الْأَسْلَمِيَّةَ تَأْكُلُ بِشِمَالِهَا فَقَالَ: مَالَهَا تَأْكُلُ بِشِمَالِهَا أخذها داء غزة، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللهِ إِنَّ فِي يَمِينِي قُرْحَةً. قَالَ: وَإِنْ.

قَالَ يَزِيدُ إِنَّ سُبَيْعَةَ لَمَّا مَرَّتْ بِغَزَّةَ أَصَابَهَا الطَّاعُونُ فَقَتَلَهَا قَالَ ابْنُ لَهِيعَةَ: وَأَخْبَرَنِي عُثْمَانُ بْنُ نُعَيْمٍ الرُّعَيْنِيُّ، عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ نَهِيكٍ الْحَجَرِيِّ، عَنْ دُخَيْنٍ الْحَجَرِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ يَذْكُرُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Yezîd b. Ebî Habîb bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Subey'a el-Eslemiyye'nin sol eliyle yemek yediğini görünce: *"Neyi var da sol eliyle yemek yiyor? Gazze hastalığına mı yakalandı?"* buyurdu. Subey'a: "Ey Allah'ın Resûlü! Sağ elimde yara var" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Olsun!"* karşılığını verdi. Subey'a daha sonra Gazze'ye uğradığında vebaya yakalanıp öldü.

İbn Lehîa der ki: "Osmân b. Nuaym er-Ruaynî'nin Muğîre b. Nehîk el-Hacerî'den naklen bana bildirdiğine göre Duheyn el-Hacerî, Ukbe b. Âmir'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu kıssayı zikrettiğini işitmiştir."[2]

---

[1] Müslim, *eşribe* 13 (107).

[2] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/171-172).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الله الحافظ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حدثنا ضرار ابن صُرَدٍ حَدَّثَنَا عَائِذُ بْنُ حَبِيبٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ اللهِ الْمُزَنِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ، يَقُولُ: كَانَ فُلَانٌ يَجْلِسُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَإِذَا تَكَلَّمَ النبي ﷺ [بِشَيْءٍ] اخْتَلَجَ بِوَجْهِهِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: كُنْ كَذَلِكَ فَلَمْ يَزَلْ يَخْتَلِجُ حَتَّى مَاتَ.

Abdurrahman b. Ebî Bekr der ki: Filan adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturur, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ne zaman bir şey dese yüzünde bir seğirme görülürdü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Öyle kalasıca!"* deyince adamın ölene kadar yüzü seğirip durdu.

وأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِئُ، أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ ابن أَبِي سَعِيدٍ الْحَنَفِيُّ، عَنْ جُمَيْعِ بْنِ عُمَيْرٍ التَّيْمِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: كُنَّا عَلَى بَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ نَنْتَظِرُهُ فَخَرَجَ فَاتَّبَعْنَاهُ حَتَّى أَتَى عَقَبَةً مِنْ عِقَابِ الْمَدِينَةِ فَقَعَدَ عَلَيْهَا فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! لَا يَتَلَقَّيَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ سُوقًا وَلَا يَبِيعُ مُهَاجِرٌ لِلْأَعْرَابِيِّ وَمَنْ بَاعَ مُحَفَّلَةً فَهُوَ بِالْخِيَارِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنْ ردّها ردّ معها مِثْلَ- أَوْ قَالَ: مِثْلَيْ- لَبَنِهَا قَمْحًا قَالَ: وَرَجُلٌ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ يُحَاكِيهِ وَيُلَمِّصُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: كَذَلِكَ فَكُنْ قَالَ: فَرُفِعَ إِلَى أَهْلِهِ فَلِيطَ بِهِ شَهْرَيْنِ فَغُشِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ حِينَ أَفَاقَ وَهُوَ كَمَا حَكَى رَسُولَ اللهِ ﷺ.

Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kapısında durmuş çıkmasını bekliyorduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çıkınca peşine takıldık. Medine'nin dağ yollarından birine gelip oturdu ve şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! İçinizden hiç kimse ticaret mallarını, henüz pazara inmeden yolda karşılamaya çıkmasın. Şehirli kişi köylü adına satış yapmasın. Memesinde süt biriktirilmiş hayvan satın alan kişi üç güne kadar muhayyerdir. Şayet geri verecekse faydalandığı süt kadarıyla —veya iki katıyla— buğday ile birlikte onu sahibine verir."*

Bu sırada bir adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında durmuş, alay etmek için kaşını gözünü oynatıp Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) taklit ediyordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: *"Böyle kalasıca!"* diye beddua etti. Adam evine dönünce yere düşüp yığıldı ve iki ay boyunca baygın

yattı. Kendine geldiğinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) buyurduğu gibi yüzü gözü bir tarafa kaymıştı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ وَأَبُو صَادِقٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْعَطَّارُ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَبْدِ اللهِ حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي هِنْدُ بْنُ خَدِيجَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِأَبِي الْحَكَمِ فَجَعَلَ يَغْمِزُ بِالنَّبِيِّ ﷺ فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَآهُ فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ بِهِ وَزَغًا فَرَجَفَ مَكَانَهُ، وَالْوَزَغُ ارْتِعَاشٌ، كَذَا فِي كِتَابِي.

Mâlik b. Dînâr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hatice'nin oğlu Hind bana şunu anlattı: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu'l-Hakem'in yanından geçerken Ebu'l-Hakem arkasından kaş göz işaretleri yaparak alay etmeye başladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkasına dönüp onu görünce: *"Allahım! Onu sars!"* diye beddua etti. Bunun üzerine Ebu'l-Hakem bulunduğu yerinde sarsılıp titremeye başladı.

وَقَالَ أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بِإِسْنَادِهِ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِالْحَكَمِ أَبِي مَرْوَانَ فَجَعَلَ الْحَكَمُ يَغْمِزُ النَّبِيَّ ﷺ بِإِصْبَعِهِ ثُمَّ ذَكَرَ الْبَاقِي.

Muhammed b. İshâk aynı isnâdla aynısını rivayet ederken: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hakem Ebû Mervân'ın yanından geçerken Hakem arkasından parmağıyla işaretler yaparak alay etmeye başladı" demiş, gerisini aynen zikretmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَتْ فَاطِمَةُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ تَبْكِي فَقَالَتْ: تَرَكْتُ الْمَلَأَ مِنْ قُرَيْشٍ قَدْ تَعَاقَدُوا فِي الْحِجْرِ فَحَلَفُوا بِاللَّاتِ وَالْعُزَّى وَمَنَاةَ وَإِسَافٍ وَنَائِلَةَ إِذَا هُمْ رَأَوْكَ يَقُومُونَ إِلَيْكَ فَيَضْرِبُونَكَ بِأَسْيَافِهِمْ فيقتلوك لَيْسَ فِيهِمْ رَجُلٌ إِلَّا قَدْ عَرَفَ نَصِيبَهُ مِنْكَ، قال: لا تبك يَا بُنَيَّةُ! ثُمَّ قَامَ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ أَتَاهُمْ، فَلَمَّا نظروا طأطؤوا ونكسوا رؤوسهم إِلَى الْأَرْضِ فَأَخَذَ كَفًّا مِنْ تُرَابٍ فَرَمَاهُمْ بِهِ ثُمَّ قَالَ: شَاهَتِ الْوُجُوهُ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَا أَصَابَ ذَلِكَ التُّرَابُ مِنْهُمْ أَحَدًا إِلَّا قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ كافرا. قُلْتُ وَلَهُ مِنْ هَذَا الْجِنْسِ مُعْجِزَاتٌ قَدْ مَضَتْ فِي مَوَاضِعِهَا مِنْ هَذَا الْكِتَابِ.

İbn Abbâs der ki: Bir defasında Hz. Fâtıma ağlayarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: "Kureyş'in ileri gelenleri Hicr'in yanında toplanmışlar. Lât, Uzzâ, Menât, Yesâf ve Nâile adına yeminler ederek seni gördükleri yerde kılıçlarıyla öldüreceklerini söylüyorlar. Her biri de kılıcıyla nerene vuracağını belirtti" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ağlama kızcağızım!"* buyurdu ve kalkıp abdest aldı. Abdest aldıktan sonra onların yanına gitti. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüklerinde her biri başını yere eğdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yerden bir avuç toprak alıp üzerlerine serpti ve: *"Yüzünüz kara olsun!"* diye beddua etti. Yüzüne bu topraktan değen her bir kişi de Bedir savaşında kafir olarak öldürüldü.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böylesi bir çok mucizesi vardır ve her biri kendi konusu içinde bu eserde zikredilmişti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ الْمُقْرِئُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى التِّنِّيسِيُّ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَوْلَى ابْنُ نِمْرَانَ، عَنِ ابْنِ نِمْرَانَ، قَالَ: رَأَيْتُ مُقْعَدًا بِتَبُوكَ فَسَأَلْتُ عَنْ إِقْعَادِهِ فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ: قَطَعَ صَلَاتَنَا قَطَعَ اللهُ أَثَرَهُ، قَالَ: فَقَعَدْتُ. قَالَ: وَكَانَ عَلَى أَتَانٍ أَوْ عَلَى حِمَارٍ.

قُلْتُ: وَقَدْ رَوَيْنَاهُ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرِينَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ.

وَرُوِيَ أَنَّ وَاحِدًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ دَعَا عَلَى كَلْبٍ مَرَّ بِهِمْ وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ فَمَاتَ فِي الْحَالِ.

İbn Nimrân der ki: Tebûk'te eşeğin üzerinde kötürüm bir adam gördüm. Ona neden bu duruma düştüğünü sorduğumda şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılarken önünden geçtim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *«Namazımızı kesti, Allah da onun yürümesini kessin!»* diye beddua etti. Bundan dolayı da kötürüm oldum."

Aynısını Tebûk savaşı konusu içinde farklı iki kanalla Saîd b. Abdilazîz'den rivayet etmiştik.

Yine rivayet edildiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir adam, namaz kılarken önlerinden geçen bir köpeğe beddua edince köpek anında ölmüştür.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَنْبَأَنَا أَبُو الطَّيِّبِ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْمَرْوَزِيُّ بِنَيْسَابُورَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ شَقِيقٍ الْبَصْرِيُّ كَتَبْتُ عَنْهُ بِبَلْخَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ طَرِيفٍ الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَصَلَّى بِنَا الْعَصْرَ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ إِذْ مَرَّ بِهِمْ كُلَيْبٌ فَقَطَعَ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةَ فَدَعَا عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَمَا بَلَغَتْ رِجْلُهُ حَتَّى مَاتَ، فَانْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: «مَنِ الدَّاعِي عَلَى هَذَا الْكَلْبِ آنِفًا؟» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ: «وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَقَدْ دَعَوْتَ اللهَ بِاسْمِهِ الَّذِي إذا دعا بِهِ أَجَابَ وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى وَلَوْ دَعَوْتَ بِهَذَا الِاسْمِ لِجَمِيعِ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ أَنْ يَغْفِرَ لَهُمْ لَغَفَرَ لَهُمْ قَالُوا: كَيْفَ دَعَوْتَ؟ قَالَ: قُلْتُ: اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ المنان بديع السموات وَالْأَرْضِ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ اكْفِنَا هَذَا الْكَلْبَ بِمَا شِئْتَ وَكَيْفَ شِئْتَ فَمَا بَرِحَ حَتَّى مَاتَ

وَلَهُ شَاهِدٌ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ كَذَلِكَ مُرْسَلًا مُخْتَصَرًا.

Ebu'd-Derdâ der ki: Bir cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize ikindi namazını kıldırırken önümüzden bir köpek geçti. Cemaatten biri bu köpeğe beddua edince köpek kaldırdığı ayağını henüz yere koyamadan oracıkta öldü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince: *"Demin bu köpeğe kim beddua etti?"* diye sordu. Cemaatten bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben ettim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beni hakla gönderene yemin olsun ki Allah'a, kendisiyle yapılan duaya icabet edilen, bir şey istenildiğinde de verilen ismiyle dua ettin. Bu ismiyle Muhammed ümmetinin tümünün bağışlanması için dua etseydin bağışlanırlardı"* buyurdu.

Cemaattekiler adama: "Nasıl dua ettin?" diye sorunca, adam: "Allahım! Hamdın ancak sana olması, senden başka ilahın olmaması, karşılıksız ihsanlarda bulunman, gökleri ve yeri yoktan var etmen, yücelik ve kerem sahibi olman adına şu köpeği istediğin şeyle ve istediğin şekilde bizden uzak tut, diye dua ettim" dedi. Bu dua sonrasında köpek yerinde öldü.

Hadisin muhtasar bir şekilde mürsel olan bir şahidi de vardır.↓

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ أَنْبَأَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيُّ، أَنْبَأَنَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا عُمَرُ- يَعْنِي ابْنَ ذَرٍّ [أَنْبَأَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ] بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ

الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَسَنَحَ كَلْبٌ لِيَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ فَخَرَّ الْكَلْبُ فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الصَّلَاةِ أَقْبَلَ عَلَى الْقَوْمِ بِوَجْهِهِ، فَقَالَ: «أَيُّكُمْ دَعَا عَلَى هَذَا الْكَلْبِ» ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا دَعَوْتُ عَلَيْهِ يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ: «دَعَوْتَ عَلَيْهِ فِي سَاعَةٍ مُسْتَجَابٌ فِيهَا الدُّعَاءُ.

Yahya b. İshâk b. Abdillah b. Ebî Talha el-Ensârî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cuma günü ikindi namazını kıldırırken köpeğin biri önlerinden geçmek istedi. Ancak geçemeden yere düşüp öldü. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı bitirince cemaate döndü ve: *"İçinizden kim bu köpeğe beddua etti?"* diye sordu. Cemaatten biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben beddua ettim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yapılan dualara icabet edilen bir anda dua ettin"* buyurdu.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَّاكِ حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حدثنا أُمُّ الْأَسْوَدِ الْخُزَاعِيَّةُ قَالَتْ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ نَائِلَةَ الْخُزَاعِيَّةُ قَالَتْ: حَدَّثَنِي بُرَيْدَةُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَ عَنْ رَجُلٍ يُقَالُ لَهُ: قَيْسٌ، فَقَالَ: لَا أَقَرَّتْهُ الْأَرْضُ، فَكَانَ لَا يَدْخُلُ أَرْضًا يَسْتَقِرُّ بِهَا حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهَا

Bureyde bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kays adında bir adamı sordu ve: *"Bir yerde ikamet edemesin!"* diye beddua etti. Bundan dolayı bu adam hangi bölgeye girse fazla kalmadan oradan ayrılmak zorunda kalırdı.[1]

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ أَنْبَأَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أحمد ابن سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَنْبَأَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ أَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَحَطَأَنِي حَطْأَةً وَأَرْسَلَنِي إِلَى مُعَاوِيَةَ فِي حَاجَةٍ، فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يَأْكُلُ فَقُلْتُ: أَتَيْتُ وَهُوَ يَأْكُلُ فَأَرْسَلَنِي فَقَالَ: لَا أَشْبَعَ اللهُ بَطْنَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ مَنْصُورٍ

İbn Abbâs der ki: Çocuklarla oynarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) geldi. Eliyle omuzlarımın arasına vurarak bir iş için Muâviye'nin yanına gidip onu çağırmamı söyledi. Muâviye'nin yanına gittiğimde yemek yiyordu. Döndüm

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/172).

ve: "Yanına gittiğimde yemek yiyordu" dedim. (Bir daha gidip onu yemek yerken bulduğumda) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah onun karnını doyurmasın!"* dedi.

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. Mansûr'dan rivayet etmiştir.[1]

وَمَنْ حَدِيثِ أُمَيَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ شُعْبَةَ عَقِيبَ حَدِيثِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنِّي اشْتَرَطْتُ عَلَى رَبِّي فَقُلْتُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ أَرْضَى كَمَا يَرْضَى الْبَشَرُ، فَأَيُّمَا أَحَدٍ دَعَوْتُ عَلَيْهِ مِنْ أُمَّتِي بِدَعْوَةٍ لَيْسَ لَهَا بِأَهْلٍ أَنْ تَجْعَلَهَا لَهُ طَهُورًا وَزَكَاةً وَقُرْبَةً تُقَرِّبُهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ أَنَّهُ اسْتُجِيبَ لَهُ فِيمَا دَعَا فِي هَذَا الْحَدِيثِ عَلَى مُعَاوِيَةَ

Yine Müslim, Enes b. Mâlik'ten Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu aktarır: *"Rabbime: «Allahım! Ben de bir insanım. Herkes gibi hoşnut olur ve öfkelenirim. Onun için, ümmetimden her kime hak etmediği bir bedduada bulunmuşsam, kıyamet gününde bunu ona, bir arınma, temizlenme ve sana yakınlaşma vesilesi kıl» diyerek bir şart koydum."*

Ebû Avâne'nin Ebû Hamza'dan naklen bildirdiğine göre bu hadiste Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Muâviye'ye yaptığı beddua kabul görmüştür.

أَخْبَرَنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمْشَادَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُنْتُ أَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ فَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ جَاءَ فَقُلْتُ: مَا جَاءَ إِلَّا إِلَيَّ فَاخْتَبَأْتُ عَلَى بَابٍ فَجَاءَ فَحَطَأَنِي حَطْأَةً فَقَالَ: «اذْهَبْ فَادْعُ لِي مُعَاوِيَةَ» وَكَانَ يَكْتُبُ الْوَحْيَ قَالَ: فَذَهَبْتُ فَدَعَوْتُهُ لَهُ فَقِيلَ: إِنَّهُ يَأْكُلُ، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: «فَاذْهَبْ فَادْعُهُ» فَأَتَيْتُهُ فَقِيلَ: إِنَّهُ يَأْكُلُ، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «لَا أَشْبَعَ اللهُ بَطْنَهُ» ، قَالَ: فَمَا شَبِعَ بَطْنُهُ» ، قَالَ: فَمَا شبع بَطْنُهُ أَبَدًا وَرُوِيَ عَنْ هُرَيْمٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ زِيَادَةً تدل على الاستجابة.

İbn Abbâs der ki: Çocuklarla birlikte oynarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıkıp geldi. Kendi kendime: "Benim için gelmiştir!" deyip bir kapının

---

[1] Müslim, *el-birr ve's-sila* (25).

arkasında saklandım. Ama gelip eliyle arkama vurdu ve: *"Bana Muâviye'yi çağır"* buyurdu. O zamanlar vahiy katibi olan Muâviye'nin yanına gidip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onu çağırdığını söyledim. Bana: "Yemek yiyor" dediler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu söylediğimde bir daha: *"Git ve onu çağır"* buyurdu. Bir daha gittiğimde bana yine: "Yemek yiyor" dediler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu söyledim. Üçüncü defa aynı şey olunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah karnını doyurmasın!"* buyurdu. Bundan dolayı Muâviye ne kadar yese doymazdı.

Hureym bunu Ebû Hamza'dan bir ziyadeyle rivayet eder ki bu ziyade Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu bedduasına icabet edildiğini göstermektedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِهِ ﷺ لِلرَّجُلِ: ضَرَبَ [اللهُ] عُنُقَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَقُتِلَ الرَّجُلُ فِي سَبِيلِ اللهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Hakkında: "Allah yolunda boynu vurulsun!" Dediği Adamın Allah Yolunda Öldürülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمِهْرَجَانِيُّ أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ بَنِي أَنْمَارَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي عَلَيْهِ ثَوْبَانِ قَدْ خَلِقَا وَلَهُ ثَوْبَانِ فِي الْعَيْبَةِ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَبِسَهُمَا ثُمَّ وَلَّى يَذْهَبُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَا لَهُ ضَرَبَ اللهُ عُنُقَهُ أَلَيْسَ هَذَا خَيْرًا» ؟ فَسَمِعَهُ الرَّجُلُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي سَبِيلِ اللهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «فِي سَبِيلِ اللهِ- ﷻ-» فَقُتِلَ الرَّجُلُ فِي سبيل الله

Câbir b. Abdillah der ki: "Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Enmâr oğulları gazvesini çıktık..." Sonrasında ravi üzerine eskimiş iki giysi giyen ve heybesinde yeni giysileri olan adamı zikredip şöyle devam eder: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama yeni giysilerini giymesini söyledi. Adam yeni giysilerini giydi ve dönüp gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) arkasından: *"Allah boynunu vurdursun! Böylesi onun için daha iyi değil mi?"* buyurdu. Adam onu duyunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın yolunda mı?" dedi. Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın yolunda (vurulsun)"* buyurdu ve bu adam Allah'ın yolunda öldürüldü.[1]

بَابُ مَا رُوِيَ فِي دُعَائِهِ ﷺ عَلَى مَنْ كَذَبَ عَلَيْهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Adına Yalan Söyleyenlere Bedduası

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ الْعَطَّارُ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الدَّقَّاقُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ جابر السقطيّ، حدثنا درخت بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ الْجَزَرِيُّ، عَنِ الْوَازِعِ بْنِ نَافِعٍ الْعُقَيْلِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مَنْ تَقَوَّلَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ» وَذَلِكَ أَنَّهُ بَعَثَ رَجُلًا فَكَذَبَ عَلَيْهِ فَدَعَا عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَوَجَدَ مَيِّتًا قَدِ انْشَقَّ بَطْنُهُ وَلَمْ تقبله الأرض

Usâme b. Zeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Söylemediğim bir şeyi söylemişim gibi aktaran kişi cehennemdeki yerine de hazırlansın"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamı bir işte görevlendirmiş, bu adam da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adına yalan söylemişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona beddua edince adam karnı yarılmış bir şekilde ölü bulundu. Defnedildiğinde de toprak onu kabul etmedi.[2]

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ عَلَى مَنِ احْتَكَرَ بِالْجُذَامِ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷻ دُعَاءَهُ فِيمَنِ احْتَكَرَ فِي زَمَانِ عُمَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Stok Yapanlara Cüzzam Bedduasında Bulunması, Ömer Zamanında Bu Bedduaya İcabet Edilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ علي المقري أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ ابن إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ رَافِعٍ الْبَاهِلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى، عَنْ فرّوخ

---

[1] Mâlik, *libâs* 1 (1).

[2] Ahmed, *Müsned* (2/32) ve İbn Mâce, *mukaddime* (1/13/14).

مَوْلَى عُثْمَانَ، قَالَ: أُلْقِيَ عَلَى بَابِ مَسْجِدِ مَكَّةَ طَعَامٌ كَثِيرٌ وَعُمَرُ يَوْمَئِذٍ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فَخَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَرَأَى الطَّعَامَ فَقَالَ: مَا هَذَا الطَّعَامُ؟ قَالُوا: طَعَامٌ جُلِبَ إِلَيْنَا، قَالَ: بَارَكَ اللهُ فِيهِ وَفِيمَنْ جَلَبَهُ إِلَيْنَا، قَالُوا: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَدِ احْتُكِرَ. قَالَ: مَنِ احْتَكَرَهُ؟ قَالُوا: فَرُّوخُ مَوْلَى عُثْمَانَ وَفُلَانٌ مَوْلَاكَ. قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنِ احْتَكَرَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَامَهُمْ ضَرَبَهُ اللهُ بِالْجُذَامِ أَوْ بِالْإِفْلَاسِ قَالَ فَرُّوخُ: أُعَاهِدُ اللهَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَلَّا أَعُودُ فَحَوَّلَ تِجَارَتَهُ إِلَى بَرِّ مِصْرَ، وَأَمَّا مَوْلَى عُمَرَ فَقَالَ: نَشْتَرِي بِأَمْوَالِنَا وَنَبِيعُ فَزَعَمَ أَبُو يَحْيَى أَنَّهُ رَأَى مَوْلَى عُمَرَ بَعْدَ حِينٍ مَجْذُومًا وَذَلِكَ رَوَاهُ جماعة عن الهيثم، وأبو يحيى هو مكيّ.

Ebû Yahya Hz. Osman'ın azatlısı Ferrûh'tan bildiriyor: Hz. Ömer'in müminlerin emiri (halife) olduğu zamanlarda Mekke Mescid'inin kapısında bol miktarda yiyecek bırakıldı. Ömer Mescid'e çıkıp da bu yiyecekleri görünce. "Bu yiyecek de ne?" diye sordu. "Bize getirilen bir yiyecek" karşılığını verdiklerinde, Ömer: "Yüce Allah buna ve bunu getirene bereketler ihsan etsin" dedi.

"Ey müminlerin emiri! Bu yiyecek stok malı" denilince, Ömer: "Kim stok etmiş?" diye sordu. Ona: "Osmân'ın azatlısı Ferrûh ile senin filan azatlın" karşılığını verdiklerinde, Ömer: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *«Müslümanların yiyeceğini stok eden kişiyi Yüce Allah cüzzam veya iflasa maruz bıraksın»* buyurduğunu işittim" dedi. Ferrûh: "Ey müminlerin emiri! Bundan sonra yiyecek konusunda stok yapmayacağıma dair Yüce Allah'a ve sana söz veriyorum" diyerek ticaretini Mısır bölgesi üzerine yönlendirdi. Ömer'in azatlısı ise: "Kendi paramızla alıp satıyoruz" dedi. Daha sonra Ömer'in azatlısının cüzzama yakalandığını gördüm.

Bir grup bunu Heysem'den rivayet etmiştir. Ebû Yahya da Mekkeli biridir.[1]

---

[1] Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/172).

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ رَبَّهُ ﷻ فِيمَا سُحِرَ بِهِ وَإِجَابَةِ اللهِ ﷺ إِيَّاهُ فِيمَا دَعَاهُ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisine Yapılan Büyü İçin Rabbına Ettiği Duaya İcabet Edilmesi

أَخبَرَنا أَبُو طاهِرٍ الْفَقِيهُ وَأَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بن الشاذياخي فِي آخَرِينَ قَالُوا: أَنبَأَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَنبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ أَنبَأَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ طُبَّ حَتَّى إِنَّهُ لَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ قَدْ صَنَعَ الشَّيْءَ وَمَا صَنَعَهُ وَأَنَّهُ دَعَا رَبَّهُ ثُمَّ قَالَ: «أَشْعِرْتُ أَنَّ اللهَ قَدْ أَفْتَانِي فِيمَا اسْتَفْتَيْتُهُ فِيهِ؟» فَقَالَتْ عَائِشَةُ: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: جَاءَنِي رَجُلَانِ فَجَلَسَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِي وَالْآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيَّ فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: مَا وَجَعُ الرَّجُلِ؟ قَالَ الْآخَرُ: مَطْبُوبٌ قَالَ: مَنْ طَبَّهُ؟ قَالَ: لَبِيدُ بْنُ الْأَعْصَمِ، قَالَ فِي مَاذَا قَالَ فِي مُشْطٍ وَمُشَاطَةٍ وَجُفِّ طَلْعَةِ ذَكَرٍ، قَالَ: فَأَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: هُوَ فِي ذَرْوَانَ وَذَرْوَانُ بِئْرٌ فِي بَنِي زُرَيْقٍ» ، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَأَتَى رسول الله ﷺ ثُمَّ رَجَعَ عَلَى عَائِشَةَ فَقَالَ: «وَاللهِ لَكَأَنَّ مَاءَهَا نُقَاعَةُ الحناء ولكأنَّ نخلها رؤوس الشَّيَاطِينِ» ، قَالَتْ: فَقُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ! هَلَّا أَخْرَجْتَهُ؟ قَالَ: «أَمَّا أَنَا فَقَدْ شَفَانِيَ اللهُ كَرِهْتُ أَنْ أُثِيرَ عَلَى النَّاسِ مِنْهُ شَرًّا» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ عِيَاضٍ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

Hz. Âişe bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) büyü yapılmıştı. Bundan dolayı bir şeyi yapmadığı halde kendisine sanki yapmış gibi geliyordu. Bu haldeyken dua etti. Sonra bana: *"Ey Âişe! Yüce Allah, kendisine sorduğum şey hakkında bana bilgi verdi, biliyor musun?"* buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl?" diye sorunca şöyle buyurdu: *"Yanıma iki kişi geldi ve biri başımın, biri de ayaklarımın yanında oturdu. Sonra biri: «Bu adamın hastalığı ne?» diye sordu. Diğeri: «Büyülenmiş!» dedi. «Ona kim büyü yaptı?» diye sorunca: «Lebîd b. el-A'sam» dedi. «Nasıl?» diye sorunca: «Bir tarak, taraktaki saç kalıntıları ve erkek hurma tomurcuğunun içi ile» dedi. «Peki bunlar nerede?» diye sorunca, diğeri: «Zurayk oğullarındaki Zervân kuyusunda» dedi."*

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) söz konusu kuyuya gitti. Yanıma döndüğünde: *"Vallahi kuyunun suyu sanki içinde kına ıslatılmış gibi kıpkırmızıydı. Yanındaki hurma ağaçlarının uçları da şeytanların başlarına benziyordu"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana büyü yapılan bu malzemeleri çıkarsaydın ya!" dediğimde: *"Yüce Allah zaten bana şifa verdi. Onlardan dolayı insanlara bir kötülük gelmesini de istemiyorum"* buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de İbrâhîm b. el-Münzir kanalıyla Enes b. İyâd'dan ve Buhârî ile Müslim farklı kanallarla Hişâm b. Urve'den rivayet etmişlerdir.[1]

أخبرنا أبو عبد الله الحافظ وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَرِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَرَضًا شَدِيدًا فَأَتَاهُ مَلَكَانِ فَقَعَدَا أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِهِ وَالْآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيْهِ، فَقَالَ الَّذِي عِنْدَ رِجْلَيْهِ لِلَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ: مَا تَرَى؟ قَالَ: طُبَّ، قَالَ: وَمَا طَبَّهُ؟ قَالَ: سُحِرَ قَالَ: وَمَا سَحَرَهُ؟ قَالَ: لَبِيدُ بْنُ أَعْصَمَ الْيَهُودِيُّ. قَالَ: أَيْنَ هُوَ؟ قَالَ فِي بِئْرِ آلِ فُلَانٍ تَحْتَ صَخْرَةٍ فِي رَكِيَّةٍ فَأْتُوا الرَّكِيَّ فَانْزِحُوا مَاءَهَا وَارْفَعُوا الصَّخْرَةَ ثُمَّ خُذُوا الْكِرْبَةَ فَاحْرِقُوهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعَثَ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ فِي نَفَرٍ فَأَتَوْا الرَّكِيَّ فَإِذَا مَاؤُهَا مِثْلُ مَاءِ الْحِنَّاءِ فَنَزَحُوا الْمَاءَ ثُمَّ رَفَعُوا الصَّخْرَةَ وَأَخْرَجُوا الْكِرْبَةَ فَأَحْرَقُوهَا فَإِذَا فِيهَا وَتَرٌ فِيهِ إِحْدَى عَشْرَةَ عُقْدَةً فَأُنْزِلَتْ عَلَيْهِ هَاتَانِ السُّورَتَانِ فَجَعَلَ كُلَّمَا قَرَأَ آيَةً انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ: قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ، الِاعْتِمَادُ عَلَى الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ .

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağır bir şekilde hasta düşünce iki melek geldi. Biri başucunda, biri de ayaklarının yanında oturdu. Ayaklarında oturan melek başucunda oturan meleğe: "Sence neyi var?" diye sordu. Başucundaki melek: "Hasta" dedi. Diğeri: "Hastalığı ne?" diye sorunca: "Büyü yapılmış" dedi. "Kim yapmış?" diye sorunca: "Yahudi Lebîd b. el-A'sam" dedi. "Bu büyü (malzemesi) nerede?" diye sorunca: "Filan oğullarının kuyusunda! Söz konusu kuyuya gidin, suyunu çekip boşaltın. Dibindeki kayayı da kaldırıp altındaki hurma yaprağının geniş sapını çıkarın ve onu yakın" dedi.

---

[1] Buhârî, *da'vât* (57).

Sabah olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ammâr b. Yâsir'i ashâbından birkaç kişiyle birlikte söz konusu kuyuya gönderdi. Kuyunun suyunun kına suyu gibi kıpkırmızı olduğunu gördüler. Kuyunun suyunu boşaltıp dibindeki kayanın altında bulunan geniş yaprak sapını çıkardılar ve yaktılar. Sapın içinde üzerinde on bir düğüm bulunan bir ip gördüler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Felak ile Nâs sureleri indirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu âyetlerden her bir tanesini okuyunca düğümlerden biri çözüldü.

Bu konuda itibar edilmesi gereken rivayet bir öncekidir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَلَنْسُوَةِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَاسْتِنْصَارِهِ بِمَا جَعَلَ فِيهَا مِنْ شَعْرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

Hâlid b. el-Velîd'in, İçine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kıllarını Koyduğu Takkesi ve Onunla Elde Ettiği Zaferler

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ عيسى الجبري أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَقَدَ قَلَنْسُوَةً لَهُ يَوْمَ الْيَرْمُوكِ فَقَالَ اطْلُبُوهَا فَلَمْ يَجِدُوهَا ثُمَّ طَلَبُوهَا فَوَجَدُوهَا فَإِذَا هِيَ قَلَنْسُوَةٌ خَلِقَةٌ فَقَالَ خَالِدٌ: اعْتَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَحَلَقَ رَأْسَهُ فَابْتَدَرَ النَّاسُ جَوَانِبَ شَعْرِهِ فَسَبَقْتُهُمْ إِلَى نَاصِيَتِهِ فَجَعَلْتُهَا فِي هَذِهِ الْقَلَنْسُوَةِ فَلَمْ أَشْهَدْ قِتَالًا وَهِيَ مَعِي إلا رزقت النّصر.

Abdulhamîd b. Câfer, babasından bildiriyor: Hâlid b. el-Velîd Yermûk savaşı sırasında takkesini kaybetti. Askerlere onu aramalarını söylediyse de takke bulunamadı. Bir daha aradıklarında da buldular. Takke eski bir takkeydi. Bulununca da Hâlid şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) umre yaptığı zaman saçlarını tıraş etti. İnsanlar kesilen kılları almak için koşuşturunca ben önce yetiştim ve perçemlerinden çıkan kılları alıp bu takkenin içine koydum. Bununla katıldığım tüm savaşlarda da zafer elde ettim."[1]

---

[1] Hâkim, *Müstedrek* (3/299) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/349).

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِنْصَارِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِأَسْمَاءِ اللهِ ﷻ عَلَى رُكَانَةَ فِي الْمُصَارَعَةِ وَنُصْرَةِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ عَلَيْهِ وَمَا رُوِيَ فِي تِلْكَ الْقِصَّةِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Rükâne'ye Karşı Allah'ın İsimleriyle Yardım İstemesi, Allah'ın Ona Yardım Etmesi ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي وَالِدِي إِسْحَاقُ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لِرُكَانَةَ بْنِ عَبْدِ يَزِيدَ: «أَسْلِمْ» ، فَقَالَ: لَوْ عَلِمَ أن ما تقول حقا لَفَعَلْتُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَكَانَ رُكَانَةُ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ: «أَرَأَيْتَ إِنْ صَرَعْتُكَ أَتَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ حَقٌّ» ؟ قَالَ: نَعَمْ- فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَرَعَهُ فَقَالَ لَهُ: عُدْ يَا مُحَمَّدُ فَعَادَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَخَذَهُ الثَّانِيَةَ فَصَرَعَهُ عَلَى الْأَرْضِ فَانْطَلَقَ رُكَانَةُ وَهُوَ يَقُولُ: هَذَا سَاحِرٌ لَمْ أَرَ مِثْلَ سِحْرِ هَذَا قَطُّ وَاللهِ مَا مَلَكْتُ مِنْ نَفْسِي شَيْئًا حَتَّى وَضَعَ جَنْبِي إِلَى الْأَرْضِ.

İbn İshâk, babası İshâk b. Yesâr'dan bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rükâne b. Abdi Yezîd'e: *"Müslüman ol"* deyince, Rükâne: "Şayet dediğin şeyin hak olduğunu bilebilseydim müslüman olurdum" karşılığını verdi. Rükâne de insanlar içinde gücüyle tanınan biriydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Şayet güreşte seni yenersem dediğimin hak olduğunu kabul eder misin?"* diye sorunca, Rükâne: "Ederim" dedi.

Bunun üzerine güreşe tutuştular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu yere çalınca Rükâne: "Ey Muhammed! Bir daha oynayalım!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha onu alıp yere çalınca Rükâne: "Bu adam büyücü! Vallahi bunun gibi büyücüsünü görmüş değilim! Vallahi daha tutuşur tutuşmaz beni yere çaldı" diyerek oradan ayrıldı.

وروينا فِي كِتَابِ السُّنَنِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي مُصَارَعَتِهِ رُكَانَةَ عَلَى شَاةٍ وَإِسْلَامِهِ وَرَدِّ رَسُولِ اللهِ ﷺ غَنَمَهُ . وَقَدْ رَوَاهُ أَبُو أُوَيْسٍ المدني عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ، عَنْ جَدِّهِ رُكَانَةَ بْنِ عَبْدِ يَزِيدَ وَكَانَ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ، قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ فِي غُنَيْمَةٍ لِأَبِي طَالِبٍ نَرْعَاهَا فِي أَوَّلِ مَا رَأَى إِذْ قَالَ لِي ذَاتَ يَوْمٍ هَلْ لَكَ أَنْ

تُصَارِعُنِي؟ قُلْتُ لَهُ: أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا! فَقُلْتُ: عَلَى مَاذَا؟ قَالَ: عَلَى شَاةٍ مِنَ الْغَنَمِ فَصَارَعْتُهُ فَصَرَعَنِي فَأَخَذَ مِنِّي شَاةً ثُمَّ قَالَ: هَلْ لَكَ فِي الثَّانِيَةِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! فَصَارَعْتُهُ فَصَرَعَنِي وَأَخَذَ مِنِّي شَاةً فَجَعَلْتُ أَلْتَفِتُ هَلْ يَرَانِي إِنْسَانٌ فَقَالَ: مَا لَكَ؟ قُلْتُ: لَا يَرَانِي بَعْضُ الرُّعَاةِ فَيَجْتَرِئُونَ عَلَيَّ وَأَنَا فِي قَوْمِي مِنْ أَشَدِّهِمْ، قَالَ: هَلْ لَكَ فِي الصِّرَاعِ الثَّالِثَةَ؟ وَلَكَ شَاةٌ. قُلْتُ: نَعَمْ! فَصَارَعْتُهُ فَصَرَعَنِي فَأَخَذَ شَاةً فَقَعَدْتُ كَئِيبًا حَزِينًا. فَقَالَ: مَا لَكَ؟ قُلْتُ: إِنِّي أَرْجِعُ إِلَى عَبْدِ يَزِيدَ وَقَدْ أَعْطَيْتُ ثَلَاثًا مِنْ غَنَمِهِ وَالثَّانِيَةُ أَنِّي كُنْتُ أَظُنُّ أَنِّي أَشَدُّ قُرَيْشٍ، فَقَالَ: هَلْ لَكَ فِي الرَّابِعَةِ؟ فَقُلْتُ: لَا بَعْدَ ثَلَاثٍ فَقَالَ: أَمَّا قَوْلُكَ فِي الْغَنَمِ فَإِنِّي أَرُدُّهَا عَلَيْكَ فَرَدَّهَا عَلَيَّ فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ ظَهَرَ أَمْرُهُ فَأَتَيْتُهُ فَأَسْلَمْتُ وَكَانَ مِمَّا هَدَانِي اللهُ- ﷻ- أَنِّي عَلِمْتُ أَنَّهُ لَمْ يَصْرَعْنِي يَوْمَئِذٍ بِقُوَّتِهِ وَلَمْ يَصْرَعْنِي يَوْمَئِذٍ إِلَّا بِقُوَّةِ غَيْرِهِ.

وَهَذَا فِيمَا أَنْبَأَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ إِجَازَةً أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ عُبَيْدَ اللهِ بْنَ مُحَمَّدٍ الْعُكْبَرِيَّ أَخْبَرَهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، حدثنا أبو أويس فكرَه. وَهَذِهِ الْمَرَاسِيلُ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ لِلْحَدِيثِ الْمَوْصُولِ فِيهِ أَصْلًا وَهُوَ مَا

Sünen kitabında da Saîd b. Cübeyr'den naklen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Rükâne ile koyun üzerine güreşmesini, Rükâne Müslüman olduktan sonra da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) koyunları ona geri vermesini zikretmiştik.[1]

Aynısını Muhammed b. Abdillah b. Yezîd b. Rükâne şöyle bildirir: İnsanların en güçlülerinden biri olan dedem Rükâne b. Abdi Yezîd şöyle dedi: Kendisine vahyin inmeye başlamasına yakın zamanlarda bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Ebû Tâlib'e ait olan koyunları otlatıyorduk. Bana: ***"Benimle güreşir misin?"*** dedi. Ona: "Sen mi?" diye sorduğumda: ***"Evet, ben!"*** karşılığını verdi. Ona: "Ne üzerine güreşeceğiz?" diye sorduğumda: ***"Koyunlardan biri üzerine"*** dedi.

Bu şekilde güreşe tutuştuğumuzda beni yendi ve benden bir koyun aldı. Ona: "Bir daha güreşir misin?" dediğimde: ***"Evet!"*** karşılığını verdi. Tutuştuğumuzda bir daha beni yendi ve benden bir koyun daha aldı. Yenildiğimde kimseler bizi gördü mü diye etrafıma bakmaya başladım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Neyin var?"*** diye sorunca, ona: "Çobanlar

---

[1] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/18).

görürse bana karşı diklenmeye başlarlar. Zira kabilem içinde en güçlüleri benim!" dedim. Sonra bana: *"Bir koyun karşılığında bir daha benimle güreşir misin?"* diye sordu. "Evet!" dediğimde bir daha tutuştuk. Ancak yine yendi ve benden bir koyun daha aldı.

Bu şekilde yenilince üzüntü içinde oturdum. Bana: *"Neyin var?"* diye sorunca: "Abdi Yezîd'in yanına üç koyununu kaybetmiş bir şekilde döneceğim! İkincisi, kendimi Kureyşlilerin en güçlüsü zannederdim" dedim. Bana: *"Dördüncü kez güreşir misin?"* diye sorunca: "Üç defa güreştikten sonra artık olmaz" dedim. Bana: *"Kaybettiğin koyunlar konusunda onları sana geri veriyorum"* dedi ve aldığı koyunları bana geri verdi. Aradan fazla zaman geçmeden de peygamberlik ile ortaya çıktı. Yanına gelip Müslüman oldum. Allah bana hidayet verdikten sonra da anladım ki o günü güreşte beni kendi gücüyle değil başkasının gücüyle yenmişti.

Bu mürsel hadisler de bize mevsûl olarak bu olayın bir aslının olduğunu göstermektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْمُؤَمَّلِ ، أَنْبَأَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ الْحَافِظُ أَنْبَأَنَا أَبُو عَرُوبَةَ الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ السُّلَمِيُّ بِحَرَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ وَهُوَ خَالِدُ بْنُ أَبِي يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ يُقَالُ لَهُ: رُكَانَةُ وَكَانَ مِنْ أَقْتَلِ النَّاسِ وَأَشَدَّهُ وَكَانَ مُشْرِكًا وَكَانَ يَرْعَى غَنَمًا لَهُ فِي وَادٍ يُقَالُ لَهُ إِضَمٌ فَخَرَجَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ مِنْ بَيْتِ عَائِشَةَ ذَاتَ يَوْمٍ فَتَوَجَّهَ قِبَلَ ذَلِكَ الْوَادِي فَلَقِيَهُ رُكَانَةُ وَلَيْسَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ أَحَدٌ فَقَامَ إِلَيْهِ رُكَانَةُ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَنْتَ الَّذِي تَشْتُمُ آلِهَتَنَا اللَّاتَ وَالْعُزَّى وَتَدْعُو إِلَى إِلَهِكَ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ وَلَوْلَا رَحِمٌ بَيْنِي وَبَيْنَكَ مَا كَلَّمْتُكَ الْكَلَامَ- يَعْنِي أَقْتُلُكَ- وَلَكِنِ ادْعُ إِلَهَكَ الْعَزِيزَ الْحَكِيمَ يُنْجِيكَ مِنِّي وَسَأَعْرِضُ عَلَيْكَ أَمْرًا هَلْ لَكَ أَنْ أُصَارِعَكَ وَتَدْعُو إِلَهَكَ الْعَزِيزَ الْحَكِيمَ يُعِينُكَ عَلَيَّ فَأَنَا أَدْعُو اللَّاتَ وَالْعُزَّى فَإِنْ أَنْتَ صَرَعْتَنِي فَلَكَ عَشْرٌ مِنْ غَنَمِي هَذِهِ تَخْتَارُهَا فَقَالَ عِنْدَ ذَلِكَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: نَعَمْ إِنْ شِئْتَ! فَاتَّخَذَا، وَدَعَا نبي الله ﷺ إِلَهَهُ الْعَزِيزَ الْحَكِيمَ أَنْ يُعِينَهُ عَلَى رُكَانَةَ وَدَعَا رُكَانَةُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى: أَعِنِّي الْيَوْمَ عَلَى مُحَمَّدٍ، فَأَخَذَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَصَرَعَهُ وَجَلَسَ عَلَى صَدْرِهِ فَقَالَ رُكَانَةُ: قُمْ فَلَسْتَ أَنْتَ الَّذِي فَعَلْتَ بِي هَذَا إِنَّمَا فَعَلَهُ إِلَهُكَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَخَذَلَهُ اللَّاتُ وَالْعُزَّى وَمَا وَضَعَ جَنْبِي أَحَدٌ قَبْلَكَ. فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ: عُدْ فَإِنْ

أَنْتَ صَرَعْتَنِي فَلَكَ عَشْرٌ أُخْرَى تَخْتَارُهَا فَأَخَذَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ وَدَعَا كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِلَهَهُ كَمَا فَعَلَا أَوَّلَ مَرَّةٍ فَصَرَعَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ فَجَلَسَ عَلَى كَبِدِهِ فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ: قُمْ فَلَسْتَ أَنْتَ الَّذِي فَعَلْتَ بِي هَذَا إِنَّمَا فَعَلَهُ إِلَهُكَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَخَذَلَهُ اللَّاتُ وَالْعُزَّى، وَمَا وَضَعَ جَنْبِي أَحَدٌ قَبْلَكَ، فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ عُدْ فَإِنْ أَنْتَ صَرَعْتَنِي فَلَكَ عَشْرٌ أُخْرَى تَخْتَارُهَا فَأَخَذَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ وَدَعَا كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِلَهَهُ فَصَرَعَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ الثَّالِثَةَ فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ: لَسْتَ أَنْتَ الَّذِي فَعَلْتَ بِي هَذِهِ وَإِنَّمَا فَعَلَهُ إِلَهُكَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَخَذَلَهُ اللَّاتُ وَالْعُزَّى فَدُونَكَ ثَلَاثِينَ شَاةً مِنْ غَنَمِي فَاخْتَرْهَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: مَا أُرِيدُ ذَلِكَ وَلَكِنِّي أَدْعُوكَ إِلَى الْإِسْلَامِ يَا رُكَانَةُ وَأَنْفِسُ بِكَ أَنْ تَصِيرَ إِلَى النَّارِ إِنَّكَ إِنْ تُسْلِمْ تَسْلَمْ فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ: لَا إِلَّا أَنْ تُرِيَنِي آيَةً فَقَالَ لَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: اللهُ عَلَيْكَ شَهِيدٌ إِنْ أَنَا دَعَوْتُ رَبِّي فَأَرَيْتُكَ آيَةً لَتُجِيبَنِّي إِلَى مَا أَدْعُوكَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ! وَقَرِيبٌ مِنْهُ شَجَرَةُ سَمُرٍ ذَاتَ فُرُوعٍ وَقُضْبَانٍ فَأَشَارَ إِلَيْهَا نَبِيُّ اللهِ ﷺ وَقَالَ لَهَا: أَقْبِلِي بِإِذْنِ اللهِ فَانْشَقَّتْ بِاثْنَتَيْنِ فَأَقْبَلْتُ عَلَى نِصْفِ شِقِّهَا وَقُضْبَانِهَا وَفُرُوعِهَا حَتَّى كَانَتْ بَيْنَ يَدَيْ نَبِيِّ اللهِ ﷺ وَبَيْنَ رُكَانَةَ فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ: أَرَيْتَنِي عَظِيمًا فَمُرْهَا فَلْتَرْجِعْ فَقَالَ لَهُ نَبِيُّ اللهِ ﷺ عَلَيْكَ اللهُ شَهِيدٌ إِنْ أَنَا دَعَوْتُ رَبِّي ﷻ أَمَرَ بِهَا فَرَجَعَتْ لَتُجِيبَنِّي إِلَى مَا أَدْعُوكَ إِلَيْهِ قَالَ: نَعَمْ! فَأَمَرَهَا فَرَجَعَتْ بِقُضْبَانِهَا وَفُرُوعِهَا حَتَّى الْتَأَمَتْ بِشِقِّهَا فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: أَسْلِمْ تَسْلَمْ فَقَالَ لَهُ رُكَانَةُ: مَا بِي إِلَّا أَنْ أَكُونَ رَأَيْتُ عَظِيمًا وَلَكِنِّي أَكْرَهُ أَنْ تَتَحَدَّثَ نِسَاءُ الْمَدِينَةِ وَصِبْيَانُهُمْ أَنِّي إِنَّمَا جِئْتُكَ لِرُعْبٍ دَخَلَ قَلْبِي مِنْكَ وَلَكِنْ قَدْ عَلِمَتْ نِسَاءُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَصِبْيَانُهُمْ أَنَّهُ لَمْ يَضَعْ جَنْبِي قَطُّ وَلَمْ يَدْخُلْ قَلْبِي رُعْبٌ سَاعَةً قَطُّ لَيْلًا وَلَا نَهَارًا وَلَكِنْ دُونَكَ فَاخْتَرْ غَنَمَكَ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ لِي حَاجَةٌ إِلَى غَنَمِكَ إِذْ أَبَيْتَ أَنْ تُسْلِمَ فَانْطَلَقَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ رَاجِعًا وَأَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ رضي الله عنهما يَلْتَمِسَانِهِ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ فَأَخْبَرَتْهُمَا أَنَّهُ قَدْ تَوَجَّهَ قِبَلَ وَادِي إِضَمٍ وَقَدْ عُرِفَ أَنَّهُ وَادِي رُكَانَةَ لَا يَكَادُ يُخْطِئُهُ فَخَرَجَا فِي طَلَبِهِ وَأَشْفَقَا أَنْ يَلْقَاهُ رُكَانَةُ فَيَقْتُلُهُ فَجَعَلَا يَصْعَدَانِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ وَيَتَشَرَّفَانِ مُخْرَجًا لَهُ إِذْ نَظَرَا إِلَى نَبِيِّ اللهِ ﷺ مُقْبِلًا فَقَالَا: يَا نَبِيَّ اللهِ! كَيْفَ تَخْرُجُ إِلَى هَذَا الْوَادِي وَحْدَكَ وَقَدْ عَرَفْتَ أَنَّهُ جِهَةُ رُكَانَةَ وَأَنَّهُ مِنْ أَقْتَلِ النَّاسِ وَأَشَدِّهِمْ تَكْذِيبًا لَكَ فَضَحِكَ إِلَيْهِمَا النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ قَالَ: أَلَيْسَ يَقُولُ اللهُ ﷻ لِي: ﴿وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَصِلُ إِلَيَّ وَاللهُ مَعِي فَأَنْشَأَ يُحَدِّثُهُمَا حَدِيثَهُ وَالَّذِي فَعَلَ بِهِ وَالَّذِي أَرَاهُ فَعَجِبَا مِن ذَلِكَ فَقَالَا: يَا

رَسُولَ اللهِ! أَصَرَعْتَ رُكَانَةَ فَلَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا نَعْلَمُ أَنَّهُ وَضَعَ جَنْبَهُ إِنْسَانٌ قَطُّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنِّي دَعَوْتُ رَبِّي فَأَعَانَنِي عَلَيْهِ وَإِنَّ رَبِّي ﷻ أَعَانَنِي بِبُضْعَ عَشْرَةَ وَقُوَّةِ عَشَرَةٍ.

أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ هَذَا: عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ الشَّامِيُّ وَلَيْسَ بِقَوِيٍّ إِلَّا أَنَّ مَعَهُ مَا يُؤَكِّدُ حَدِيثَهُ وَاللهُ أَعْلَمُ.

Ebû Umâme anlatıyor: Hâşim oğullarından Rükâne adında bir adam vardı. Rükâne Kureyşliler içinde en cesur ve en güçlü adamlardan biriydi. Müşrikti ve İdam vadisinde kendi koyunlarını otlatırdı. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Âişe'nin evinden çıkıp o vadiye doğru gitti. Rükâne ile karşılaştığında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında kimseler yoktu. Rükâne karşısına dikildi ve şöyle dedi: "Ey Muhammed! İlahlarımız olan Lât ve Uzza'ya dil uzatıp da Azîz ve Hakîm olduğunu söylediğin ilahına davet eden sen misin? Aramızdaki akrabalık bağı olmasa seninle konuşmaz hemen öldürürdüm. Azîz ve Hakîm olan ilahına dua et de seni elimden kurtarsın. Sana bir teklifim olacak! Benimle güreşmeye var mısın? Sen Azîz ve Hakîm olan ilahından bana karşı yardım ister, ben de Lât ve Uzza'dan yardım isteyeyim. Şayet beni yenersen koyunlarımdan kendin seçeceğin on tanesini vereceğim."

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Dediğin gibi olsun!"* karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Rükâne'ye karşı Azîz ve Hakîm olan ilahından yardım isterken, Rükâne de: "Muhammed'e karşı bugün bana yardım edin" diye Lât ve Uzza'ya dua etti. Tutuştuklarında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu yere çaldı ve göğsünün üzerine oturdu. Rükâne: "Kalk! Beni bu şekilde yere seren sen değil Azîz ve Hakîm olan ilahındır. Lât ve Uzza da beni yüz üstü bıraktılar. Zira daha önce beni yenen olmamıştı" dedi.

Sonra: "Kalk bir daha güreşelim! Şayet yine yenersen koyunlarımdan kendin seçeceğin on tane daha vereceğim" dedi. Bir daha tutuştuklarında öncekinde olduğu gibi her biri rakibi için kendi ilahına dua etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine onu yere çaldı ve göğsünün üzerine oturdu. Rükâne yine: "Kalk! Beni bu şekilde yere seren sen değil Azîz ve Hakîm olan ilahındır. Lât ve Uzza da beni yüz üstü bıraktılar. Zira daha önce beni yenen olmamıştı" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinden kalkınca Rükâne: "Gel bir daha güreşelim! Şayet yine yenersen koyunlarımdan kendin seçeceğin on tane daha vereceğim" dedi. Bir daha tutuştuklarında ilk ikisinde olduğu gibi her biri rakibi için kendi ilahına dua etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü defa onu yere çalınca Rükâne yine: "Kalk! Beni bu şekilde yere seren sen değil Azîz ve Hakîm olan ilahındır. Lât ve Uzza da beni yüz üstü bıraktılar. Koyunlarımdan otuz tanesini seçip al" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Rükâne! Ben koyun almak istemiyorum! Seni İslam'a davet ediyor ve cehennem ateşine girmemeni istiyorum. Müslüman olursan selamete erersin"* buyurunca, Rükâne: "Bana bir mucize göstermeden olmaz!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah da şahit olsun! Şayet Rabbime dua eder de sana bir mucize gösterirsem o zaman davetime icabet edecek misin?"* buyurunca, Rükâne: "Evet!" dedi. Yakınlarında da dallı budaklı bir semure ağacı vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağaca doğru işaret ederek: *"Allah'ın izniyle yanıma gel!"* dedi. Semure ağacı kökleri, gövdesi ve dallarıyla ortadan ikiye ayrıldı ve gelip Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Rükâne'nin önünde durdu. Rükâne: "Bana büyük bir şey gösterdin, söyle de yerine geri gitsin" dedi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah da şahit olsun! Şayet Rabbime dua eder de Rabbim ağacın yerine gitmesini emrederse o zaman davetime icabet edecek misin?"* buyurunca, Rükâne: "Evet!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağaca gitmesini söyleyince ağaç kökleri, gövdesi ve dallarıyla gidip öbür yarısıyla birleşti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rükâne'ye: *"Müslüman ol ki selamete eresin!"* buyurunca, Rükâne: "Bana çok büyük bir şey gösterdin! Ancak Medine'nin kadınları ile çocuklarının, korkumdan dolayı senin dinine girdiğimi konuşmalarını istemem. Zira Medine'nin kadınları ve çocukları beni kimsenin yere seremeyeceğini, gündüz olsun gece olsun içime hiçbir zaman korkunun düşmeyeceğini bilirler. Sen bunun yerine kazandığın koyunları seçip al" dedi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): *"Müslüman olmayacaksan, benim senin koyunlarla işim olmaz"* buyurdu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tekrar Medine'ye doğru dönüşe geçti. Ebû Bekr ve Ömer de Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) sormak için Âişe'nin evine gelmişlerdi. Âişe onlara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İdam vadisine doğru gittiğini söylemişti. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) bu vadinin Rükâne'nin bulunduğu vadi olduğunu biliyordu ve doğrudan oraya gitmişti. Ebû Bekr ile

Ömer bunu duyunca Rükâne'nin onu görüp öldürmesinden korkarak peşinden çıktılar. Giderken her bir yükseltiye çıkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vadiden çıkıp çıkmadığına baktılar.

En son Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) karşıdan geldiğini gördüler. Yanlarına varınca ona: "Ey Allah'ın Resûlü! İçinde, insanların en güçlüsü ve en azılı düşmanın olan Rükane'nin bulunduğunu bilmene rağmen bu vadiye nasıl gelirsin?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu sözüne güldü ve: ***"Yüce Allah: «Allah, seni insanlardan korur»[1] buyurmuyor mu? Yüce Allah benimle olduktan sonra bana bir şey yapamaz"*** karşılığını verdi.

Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Rükâne ile aralarında geçenleri, onunla güreşini, ona gösterdiği mucizeyi anlattı. Şaşkınlık içinde: "Ey Allah'ın Resûlü! Rükâne'yi yere mi çaldın? Seni hakla gönderene yemin olsun ki onu yenen birini şimdiye kadar duymuş değiliz" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Rabbime dua ettim ve ona karşı bana yardım etti. Rabbim bana on küsur insan gücü vererek yardım etti"*** buyurdu.

Ebû Abdilmelik, Ali b. Yezîd eş-Şâmî'dir. Rivayeten güçlü biri değildir, ancak bu rivayetini destekleyen başka rivayetler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِهِ ﷺ لِلرُّمَاةِ ارْمُوا
وَأَنَا مع ابن الأذرع وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنَ الْآثَارِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Okçulara: "Atın! Ben İbnu'l-Ezra'yı tutuyorum" Demesi ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ الْيَمَامِيُّ، واسماعيل بن إسرائيل اللُّؤْلُؤِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِيَاسِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ عَلَى نَاسٍ مِنْ أسلم ينتفلون فَقَالَ: حَسَنٌ هَذَا اللَّهْوُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ارْمُوا وأنا مع

---

[1] Mâide Sur. 67

ابن الأذرع فَأَمْسَكَ الْقَوْمُ بِأَيْدِيهِمْ فَقَالُوا: لَا وَاللهِ لَا نَرْمِي مَعَهُ وَأَنْتَ مَعَهُ يَا رَسُولَ اللهِ إِذًا يَفْضُلُنَا فَقَالَ: ارْمُوا وَأَنَا مَعَكُمْ جَمِيعًا فَقَالَ: لَقَدْ رَمَوْا عَامَّةَ يَوْمِهِمْ ذَلِكَ ثُمَّ تَفَرَّقُوا عَلَى السَّوَاءِ مَا فَضَلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا . وَكَذَلِكَ رِوَايَةُ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ سُلَيْمَانَ.

Muhammed b. İyâs b. Seleme, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Eslem oğullarından ok atma yarışı yapan bir grupla karşılaşınca iki üç defa: *"Böylesi bir eğlence güzel!"* buyurdu ve: *"Atışa devam edin! Ben İbnu'l-Ezra'yı tutuyorum"* diye ekledi. Diğerleri bunu duyunca ok atmayı bıraktılar ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen onu tutarken vallahi biz ona karşı ok atmayız! Zira bizi yenecektir" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Atın! Ben hepinizi tutuyorum"* buyurunca da atmaya devam ettiler. Bu şekilde günün çoğunu ok atarak geçirdikten sonra kimse kimseyi yenemeden, berabere kalarak oradan ayrıldılar.[1]

Ebû Bekr b. Ebî Uveys'in Süleymân'dan olan rivayeti de bu şekildedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِسْمَاعِهِ ﷺ خطبته العوائق فِي خُدُورِهِنَّ وَهُوَ فِي مَوْضِعِهِ مِنَ الْمَسْجِدِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Mescid'deki Hutbesini Evlerindeki Kızlara Bile Duyurabilmesi

أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ [بْنِ إِبْرَاهِيمَ] أَنْبَأَنَا أحمد ابن إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَاجِيَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادِ بْنِ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ سَلَّامٍ، حَدَّثَنَا حَمْزَةُ الزَّيَّاتُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ خطبة أسمع العوائق فِي خُدُورِهَا، - أَوْ قَالَ فِي بُيُوتِهَا- فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الْإِيمَانُ قَلْبَهُ لَا تَغْتَابُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَبَّعَ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ وَكَذَلِكَ رَوَاهُ جَمَاعَةٌ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَلَّامٍ

Berâ b. Âzib der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evlerinde bulunan genç kızların bile duyabileceği yüksek bir sesle şöyle buyurdu: *"Ey dilleriyle iman edip henüz onu kalplerine geçirmeyenler! Müslümanların gıybetini*

---

[1] Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ* (10/17).

yapmayın! Kusurlarının peşine düşmeyin! Zira başkasının kusurlarının peşine düşen kişinin Yüce Allah da kusurlarının peşine düşer ve evinin içinde de olsa onu rezil eder."

Bir grup ravi de bunu Mus'ab b. Sellâm'dan bu şekilde rivayet etmişlerdir.[1]

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللهِ الحافظ وأبو سعيد بن أبي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا الْمُسَيَّبِيُّ، حَدَّثَنَا فَضَالَةُ بْنُ يَعْقُوبَ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُجَمِّعٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: اجْلِسُوا فَسَمِعَ عَبْدُ اللهِ بْنُ رَوَاحَةَ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ اجلسوا فَجَلَسَ فِي بَنِي غَنْمٍ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ! ذَاكَ ابْنُ رَوَاحَةَ سَمِعَكَ وَأَنْتَ تَقُولُ لِلنَّاسِ: اجْلِسُوا، فَجَلَسَ فِي مَكَانِهِ.

Hz. Âişe bildiriyor: Bir cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıktı ve cemaate: *"Oturun!"* buyurdu. Abdullah b. Revâha, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü Ğanm oğullarının oradan duydu ve orada oturdu. Bunun üzerine cemaat: "Ey Allah'ın Resûlü! Oradaki İbn Revâha senin cemaate *«Oturun!»* demeni duydu ve yerinde oturdu" dedi.

وَرُوِيَ مُرْسَلًا مِنْ وَجْهٍ آخَرَ كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقْرِئُ أَنْبَأَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ أَنْبَأَنَا ثَابِتٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى أَنَّ عَبْدَ اللهِ ابن رَوَاحَةَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ يَخْطُبُ فَسَمِعَهُ وَهُوَ يَقُولُ: اجْلِسُوا فَجَلَسَ مَكَانَهُ خَارِجًا مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى فَرَغَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ خُطْبَتِهِ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: زَادَكَ اللهُ حِرْصًا عَلَى طَوَاعِيَةِ اللهِ ﷻ وَطَوَاعِيَةِ رَسُولِهِ.

Aynısı başka bir kanalla mürsel olarak Abdurrahman b. Ebî Leylâ'dan şöyle nakledilir: Bir gün Abdullah b. Revâha geldiğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe veriyordu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oturun!"* dediğini henüz Mescid'e girmeden duyunca hutbe bitene kadar Mescid'in dışında bulunduğu yerde oturdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bundan haberdar olunca: ***"Yüce Allah kendisine ve Resûlüne olan itaatini daha da arttırsın"*** diye dua etti.

---

[1] Ahmed, *Müsned* (4/424).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَلِيٍّ السَّقَاءُ أَنْبَأَنَا أَبُو سَهْلِ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ، عَنْ أُمِّ هَانِئٍ قَالَتْ: كُنْتُ أَسْمَعُ قِرَاءَةَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَا عَلَى عَرِيشِ أَهْلِي.

Ümmü Hâni der ki: "Ailemin evindeki divanda otururken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'deki kıraatini duyardım."

وأخبرنا أبو عبد الله الْحَافِظُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قالا: حدثنا أبو العباس- هُوَ الْأَصَمُّ- حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ- هُوَ الدُّورِيُّ- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ خَبَّابٍ، قَالَ: نَزَلْتُ أَنَا وَمُجَاهِدُ عَلَى يَحْيَى بْنِ جَعْدَةَ بْنِ أُمِّ هَانِئٍ فَحَدَّثَنَا عَنْ أُمِّ هَانِئٍ قَالَتْ: كُنَّا نَسْمَعُ قِرَاءَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَأَنَا عَلَى عريشي .

Hilâl b. Habbâb der ki: Mücâhid ile birlikte Yahya b. Ca'de b. Ümmü Hâni'nin evine misafir olduk. Yahya, annesi Ümmü Hâni'nin: "Gece yarısı divanımda otururken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kâbe'nin yanında yaptığı kıraati duyardık" dediğini bize bildirdi.